This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

3 3433 06738605 6

Christiern Pedersens

Danske Skrifter

udgivne

af

C. J. Brandt og R. Th. Fenger.

Andet Bind

Postillens Sommerpart
Tidebogen
Bogen om Messen.

PUBLIC LIBRARY

Kjøbenhavn.

I Gyldendalske Boghandling.
Trykt hos J. D. Qvist.
1851.

2
NIW
B462 C

NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

Christiern Pedersens

Jærtegns-Postil

udgiven

af

C. J. Brandt og R. Th. Fenger.

II.

Sommerparten.

ASTOR LIBRARY NEW-YORK

PUBLIC LIBRARY

Kjøbenhavn.

I Gyldendalske Boghandling.

Trykt hos J. D. Qvist.

1851.

XLR

NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

Her effter følger

paaske dagh

Oc al sommer parten til aduentz søndag

som stonder her først i bogen.

Tafflen met hvilken alle epistler oc euangelia strax findiss som lesiss alle søndage om aareth

Paaske dagh

Epistola samme dag i ad chorin v c Fratres expurgate vetus fermentum 1
Euangelium den samme dag J.i.t. et cum transisset sabbatum 2
Sanctus Bonauentura scriffuer om vor herriss opstondelse 3
Paske dag offuer gonger alle andre hellige dage met sin hogtidelighed 11
Alle mennisker skulle glædiss paaske dag faar iii honde sag 12

Første søndag effter paaske

Epistola charissimi omne quod natum est 16
Euangelium sammedag In illo tempore cum sero esset die illo 17

Anden søndag effter paaske

Epistola charissimi cristus passus est pro 27
Euangelium samme dag In illo tempore Ego sum pastor bonus 28
Vor herriss faar skulle vere merckte met trende honde tegen 31

Tredie søndag effter paaske

Epistola Charissimi obsecro vos 35
Euangelium samme dag In illo tempore dixit ihesus discipulis suis Modicum et iam videbitis 36
Mennistenss siel maa ligniss ved en erlig qwinde for v honde sag 39

Fierde søndag effter paaske

Epistola Charissimi Omne datum optimum 46

Euangelium samme dag In illo tempore dixit ihesus discipulis suis Vado ad eum qui 47
Der er mange mennisle til som sige at de tro paa gwd och de leffue oc regere dem alligeuel der twert emod och paa det blat der effter 50
Fempte søndag effter paaske
Epistola Charissimi estote factores verbi dei 58
Euangelium samme dagh I i t d i d s Amen amen dico vobis 59
Hwor faare vor herre giffuer icke mennisken strax det han beder om 62
Hwert mennisle skal bede for sig selff i iiii honde maade 63
Siette søndag effter paaske
Epistola Charissimi estote prudentes 67
Euangelium samme dagh Cum venerit paracletus . . . 68
Den helliand hugsualer mennisken i trende honde maade 71
Huert mennisle skal berede sig til i siw honde maade at anamme den helliand 72

Pingetz dagh

Epistola actuum secundo capit Dum complerentur dies pente 77
Euangelium iohannis xiiii In illo t d i d s Si quis diligit 78
Hwert cristet mennisle bør at elske vor herre for vii honde sag 82
Vor herre gaff sine verdige apostle iii gonge den helliand 85
Den verdige helliand gør iiii honde ting i menniskenss siel 86

Hellig trefoldighedz søndag

Epistola ad romanos vndecimo cap O altitudo diuiciarum 89
Euangelium samme dagh iohannis xv Cum venerit paracletus 90
Deth verdighe hellige trefoldighedz fest er stickthet for iii honde sag 90
Gwd fader søn oc den helliand ere trende personer och en sander gwd det bewisiss i mange honde maade 91
sammeledis 92

Der er twende honde ting i wor herre som hannem offuerninder 97

Første søndag effter hellig trefoldighedz søndag

Epistola Charissimi dei 101
Euangelium samme dag J i t d i d s parabolam hanc homo quidam erat diues 102
Ath iiii honde rige folk bliue fordømede oc iii bliffue salige 107

Anden søndag effter hel trefol søndag

Epistola Charissimi nolite mirari 116
Euangelium J i t d i d s parabolam hanc homo quidam fecit cenam magnam 117
Om ix dyrebare glæder oc rætther som er i hiemmerighe 122

Tredie søndag effter hellig trefol søndag

Epistola charissimi humiliamini 129
Euangelium samme dag J i t Erant appropinquantes 130
Gud fader søn oc den helliand oc alle engle oc helgen i hiemmerige glæde dem naar eth syndigt mennisske gør plict oc bod faar sine syndher 134
Alle mennisske skulle och glæde dem naar nogen gør plict for synden 137

Fierde søndag effter hellig trefol søndag

Epistola fratres existimo enim quod non 140
Euangelium samme dag J i t d i d s estote misericordes 141
En kand døme en anden i mange maade wfornymstelige 144

Fempte søndag effter hellig trefol

Epistola charissimi omnes vnanimes 149
Euangelium samme dag Jn illo tempore cum turbe irruerent in ihesum 150
Ath diffuelen haffuer viii honde garn at fange mennisskene met 152

Siette søndag effter hellig trefol søn

Epistola Fratres quicumque baptisati 157
Euangelium samme dag J i t d i d s Amen dico vobis si habundauerit 158
Om nogen maa gøre sig vred paa sin ieffn cristen . . 160

Siwende søndag effter hel trefol søn

Epistola Fratres humiliamini dico 164
Euangelium samme dag In illo tempore cum turba multa esset 165
Meth vii brød maa vnderstondiss siw den helliandz gaffuer 168

Ottende søndag effter hel trefol søn

Epistola Fratres debitores sumus 171
Euangelium samme dag In i t d i d s Attendite a falsis prophetis 172

Niende søndag effter hel trefol søn

Epistola Fratres non sumus concupiscentes 176
Euangelium samme dag J i t d i d s parabolam hanc homo quidam 177
Verdenss rigdom kallis dieffuelenss penninge 180

Tiende søndag effter hel trefol

Epistola Fratres Scitis quoniam 183
Euangelium samme dag In illo tempore cum appropinquaret ihesus 184

Elleffte søndag effter hel trefol søn

Epistola Fratres notum vobis facio 188
Euangelium samme dag In illo tempore Dixit ihesus ad quosdam 189
Hwert mennisse skal gøre penitentz for sem honde sag skyld 191

Tolffte søndag effter hel trefol søn

Epistola Fratres Fiduciam talem 193
Euangelium samme dag J i t eriens ihesus de finibus 194

Trettende søndag effter hel trefol søn

Epistola Fratres abrahe dicte sunt 197
Euangelium samme dag J i t d i d s Beati oculi qui vident 198

Fortende søndag effter hel trefol søn

Epistola Fratres spiritu ambulate 204
Euangelium samme dag J i t Dum iret ihesus in iherusalem 205

Femtende søndag effter hel trefol søn

Epistola Fratres si spiritu viuamus 209
Euangelium samme dag J i t d i d s Nemo potest duobus 210

Sextende søndag effter hel trefol søn

Epistola Fratres Obsecro vos 216
Euangelium samme dag In illo tempore Ibat ihesus in ciuitatem 217

Søttende søndag effter hel trefol søn

Epistola Fratres Obsecro vos 221
Euangelium samme dag In illo tempore Cum introisset ihesus 222

Attende søndag effter hel trefol søn

Epistola Fratres gracias ago deo 227
Euangelium samme dag In illo tempore Conuenerunt pharisei 228

Nittende søndag effter hel trefol

Epistola Fratres renouamini spiritu 232
Euangelium samme dag In illo tempore Ascendens ihesus i nauiculam 233

Tiuende søndag effter hel trefol

Epistola Fratres Videte quomodo caute 237
Euangelium samme dag J i t Loquebatur ihesus principibus 238

Den xxi søndag effter trefol

Epistola Fratres Confortamini in domino 243
Euangelium samme dag In illo tempore Erat quidam regulus 244

Den xxii søndag effter hel trefol

Epistola Fratres Confidimus in domino 247
Euangelium samme dag J i t d i d s parabolam hanc simile est 248

Den xxiii søndag effter hel tre

Epistola Fratres imitatores mei estote 252
Euangelium samme dag In illo tempore Abeuntes pharisei 253

Den xxiiii søndag effter hel tre

Epistola Fratres Non cessamus pro vobis 257
Euangelium samme dag In illo tempore Loquente ihesu ad turbas 258

Den xxv søndag effter hel tre

Lectio Jeremie prophete Ecce dies veniunt 263
Euangelium som læsiff i dag det stonder medfaste søndag for i bogen . . . . I. B. 306

Tafflen paa Jertegen som de stonde i boghen

Jertegen om en pige som icke vilde anamme gwdz verdighe legeme paaske dagh faar sin store løssactighedz skyld . 14
Jertegen ath hwer skal sky offuerflødighedh 25
Jertegen om en riddere som sagde at han skulle klippe sine faar som waare hanss fattighe tienere och vndersaatthe 33
Jertegen om en frwe som laa meth sin egen søn och iomfrw maria beskermede dog hendiss rocthe heder och ære 43
Jertegen ath hwer skal lide straffelse naar han bryder . 56
Jertegen om gwdeligh och ideligh bøn och eth strengt leffnid 65
Jertegen ath hwert mennisse skall gerne høre predicken . 75
Jertegen om den verdighe hellliandz naadhe 87
[Eth Jertegen om hellig trefoldighedz naffn . . . . . 95]
Eth andeth iertegen om det verdighe hellig trefoldighedz naffn 96
Tredie iertegen om det verdige hellig trefoldighedz naffn 96
Jertegen om helligh trefoldighedz wbegribelighedh . . 99
Jertegen om almisse oc miskundelighe gerninger . . . 113
Jertegen om hiemmerigiss wsigelige store glæde . . . 127
Jertegen ath dieffuelen frister dem som gør penitentz for synden 139
Jertegen ath ingen skal døme paa det han icke ved til visse 147
Jertegen om en margreffue som i lang tiid fangen vor i dieffuelenss garn 155
Eth iertegen om vredhe och hastighed 162
Jertegen ath hwert mennisse skal tacke gwd faar maden 169
Jertegen om gwdz milhed mod syndere 174
oc paa det blad der nest 175

Jertegen om en strengh ond och wmilder fogheth . . 181
Jertegen om stor hwnger och swlth 187
Jertegen at ingen skall hofferde sig aff sine gode gerninger 191
Jertegen om wtacknemmelighed mod gwd for hanss velgerninger 196
Jertegen om misskwndelighe och barmherteli̇ghe gerninger 202
Jertegen om tacknemmelighed mod gwd faar all ting . 207
Jertegen om en gwdz tienere som hannem ydmygelighe tiente 214
Eth iertegen hworledisf hwer skall lære vel ath dø . . 219
Eth iertegen ath hwer skal holde søndagen hellig oc andre hellige dage 225
Et Jertegen om trofast kerlighed oc elskelighed . . . 230
Eth iertegen om gwdz milhed och barmhertighed . . 235
Eth iertegen om helffuediff atskillelige piner 241
Eth iertegen om en rig hoffding som bedrede sin onde leffnid 245
Eth iertegen om dem som icke forlade ville fortørnelse 251
Eth iertegen om to borgere aff colne som finge deriff penninge met meneder 255
Eth iertegen om en riddere som laa i sin dødz time oc saa dieuelen 261
Eth iertegen om en greffuiff søn som offuergaff verdenff forfengelighed 268

Paaske dag

Epistola prima ad corintheos quinto capitulo

Fratres Expurgate vetus fermentum.

DEtte er den første epistell och sendinge breff som Sancte Pouild screff til dem som vaare i en stad hed Corinthus och stonder hun i hanss v ca. Oc lyder saa paa vort maall

KEre brødre oc søster renser oc gører ederff samwittighed klar och ren fra dødelige synder ath ederff siele bliffue icke som eth vbageth brød som forderffuit er aff swrdeyen Men ati mwe opfyldiff mangfoldelighe met gwdz naade som hwit och pwrt hwede meell naar deth vædiff met klart vand Ati maa bliffue saa renlige fra synden som i vaare den tiid i hagde anammed dob och cristendom Cristus Jhesus som er waart paaske lom han er offred for off paa det hellige korff legemelige sammelediff och paa altered i det hellige sacramente Der faare skulle wi gladelige æde och ydmygelighe anamme dette hiemmelske brød till off som er vor herriff Jhesu Cristi sande legeme dog saa ath wii ære for wden dødelighe synder baade modh off selffue och wor ieffn cristen Oc leffue i stor renlighed for den alsommectiste gwd i sandhed for vden alt swig emod vor ieffn cristen

Euangelium secundum Marcum xvi capitulo.

In illo tempore. Et cum transisset sabbatum.

NEsten som i dagh læsiss i den hellighe kircke paa wor herriss Jhesu Cristi ærefwlde opstandelsiss vegne Den scriffuer den hellige ewangelista Sanctus Marcus i sit xvi capittel Oc lyder hwn saa paa danske.

DEr iøderneff paaske dag wor forleden Da købte Maria magdalena Maria iacobi oc Maria salome smørelse at smørge ihesu legeme met Strax om morgenen betiden mod solenss oprindelse ginge de aff iherusalem til vor herriss graff oc komme till hende ret som solen vor oprwnden oc sagde til hwer anden Hwo skall løffte oss stenen aff graffuen der de saage beder till da saage de ath den store sware steen wor aff løfften Da ginge de ind i graffuen der saage de en deglig vng dreng sidende met en klar oc hwid klædebon som vor gwdz engild da bleffue de forfærede han talede till dem oc sagde J skwlle icke rædiss eller frycte J lede effter Jhesum nazarenum som korss fester vor Han er opstonden oc ær hær icke Seer her steden som de lagde hannem i Gonger till bage igen oc siger hanss disciple oc Sancte Peder met. at Jhesus gick for eder till galilee land der skulle i see hannem som han sagde eder tilforn

Vdtydningen her paa

VDi denne hellige læst er trende merkelige artickle J den første merckiss de hellige iii qwinderss kerlige och inderlige atspørgelse om wor herre J den Anden merkiss vor herriss ærefulde opstondelse J den Tredie det glædelige swar de finge aff engelen at de skwlde finde hannem for dem i galilee land Der Jødernis paaske dag vor forleden dæt wor om deriss paaske dag at afften da ginge disse iii marier bort at købe dyrebar smørelse (thii der motthe ingen købe noget om dagen men deriss høgtiid varede i templen) De købte henne om

affstenen at de aarle om morgenen skulle gonge der met til vor herriss graff oc smørge hanss verdige legeme Thii ginge de aarle om morgenen paaske dag som wor den første dag i vgen De holde altiid samme deriss paaske høgtiid vii samfelde dage Men paa den første dag och den sywende holde de mest fest oc høgtiid De andre dage der emellom motte de købe hvad dem giordiss behoff Tertus Orto iam sole. De komme tertus till graffuen strax solen vor oprwnden aarle om morgenen Oc sagde till hwer anden paa vegn Hwo skall løffte denne store twnge sten aff graffuen for oss Der de saage bedre till da saage de at stenen vor aff løfften Gwdz engild hagde løfftet hannem aff graffuen at obenbare oc sige dem vor herriss sandelige opstondelse Tertus Et introeuntes De ginge tertus ind i graffuen der saage de en engild side i en vnger drengiss lignelse som kledder vor met en deglig hwid oc klar klædebon da bleffue de forfærede Han bad at de icke skulle rædiss eller forfedre dem thii han viste at de lette effter ihesum nazarenum Han er opstonden oc gik til galilee land for eder der skwlle i se hannem som han før loffuede eder siger hanss disciple det oc Sancte peder met Han neffnede sancte Peder serdeliss oc bad dem sige hannem det thii Sancte Peder hagde icke elleriss dierffuediss til eller toret kommet for vor herriss ansict thii han hagde før iii gonge forsworet hannem Sanctus Lucas scriffuer i sit xxiiii ca. At samme iii marier saage ii Luce xxiiii engle i graffuen som kledde vaare i deglige klare oc skinnende kledebone som skaffte waare i deglige mendz lignelser Thi siger Sanctus Augustinus At der vaare sede iii engle en engild Augustinus vor vden for graffuen dog inden samme graffuiss lyckelse de andre ii vaare inden i graffuen den ene sad der som hoffuedet ligget hagde oc den anden som benene laage som Sancte Hanss siger i sit xx capittell. Johannis xx ca.

Sanctus Bonauentura scriffuer om denne vor herriss Bonauentura. ærefulde opstondelse oc siger At der han hagde vdtaget oc frelst vaare første forelddre Adam oc Ewe oc de andre hellige patriarcker oc profeter oc andre retuise mennisske aff

helnediff forborg Da kom han paaske dag betimelige om morgenen met en gandske stor engle skare oc anammede sit alder helligste legeme aff grafuen met sin egen gwddommelige mact saa at samme graff bleff alligenell lwct oc beflegld som hun vor førre Den samme time Da begynte Sancta maria magdalena maria iacobi oc maria salome at gonge till graffuen met den dyrebare smørelse som de hagde køpt at smørge vor herriff legeme met Jomfrw maria bleff i staden igen Oc bad till gud fader saa sigendiff O du alsommectiste gud fader min søn er død oc korff fester mellem to røffuere som dig vel viderligt er Oc ieg iordede hannem met mine egne hender. men du est megtig til at giffue mig hannem igen karster oc swnd Thi beder ieg dig ydmygelige at du formedelst din alder veldigste maiestat oc mectighed at dw vilt vnde mig hannem igen Huor er hand men hand tøffuer saa lenge at komme till mig Lad hannem komme til mig igen thii min siel oc hierte fonger ingen rolighed før ieg seer hannem Siden sagde hun O myn alder keriste søn hwor er det fat met dig huad gør du men du tøffuer saa lenge Jeg beder dig ydmygelige at du ey lenger nw bliffuer fra mig Du sagde tilforn Jeg skall opstonde igen tredie dag. Kere søn er det ey i dag den tredie dag effter din alder suariste død oc pine der solen møste sit skin oc din alder clariste siell skyldiff fra dit hellige legeme. thi er det i dag den tredie dag alder keriste søn paa hwilken dw skulde opstonde Opstat fordi min ewindelige ære oc glæde oc kom till mig thii ieg begærer at se dig offuer all den ting som till er Lad din tillkommelse hwgsuale mig Ligerviff som din frawerelse haffuer bedrøffuit mig Kom fordi alder keriste søn du mildeste Jhesu som er mit eniste hob oc trøst Der iomfru maria saa bad met grædende thaare Da kom ihesus cristus i en deglig huid kledebon. met et alderklariste oc skynnende ansict och sagde gladelige Hill vere dw alder helligste moder Hwn vende sig om till hannem oc fald paa knæ och sagde Uelsigned were dw och. myn alder keriste søn Jhesu Criste Han bøyde sine knæ mod hende igen oc sagde. myn alder kæriste moder Jeg er opstonden aff døde oc er nw

her hoff dig Hwn stod op oc tog hannem kerlige i syn fagn oc løste hannem De satte dem ned oc talede till sammen Da saa Jomfrw maria gandske inderlighe paa hanss clare ansicth Och hellighe fem vnder och de andre hanss saar och spwrde om han fo[r]wondet hagde syn ve och pine Han suarede Alder erligste moder Jegh haffuer offuer wondet døden Och all sorg . nødh drøuelse . pine . ve . Och all anden modgang Och ieg skall aldrig mere Her effther fornemme nogeth aff dem Hwn swarede Velsigned were Gwd fader i hiemmerige som vnthe mig dig igen saa ærefuld oc ophøffuit offuer all ting Benedidet vere hanss naffu ewindelige Siden sagde han hende huorlediss han vdtog adam oc ewe oc de andre hellige forfedre aff helwediss forborg oc andre vnderlige ting som han giorde i disse iii dage

MEn de saa talede til sammen Da ginge Sancta maria magdalena Maria iacobi oc maria salome Aff staden mod wor herriss graff der de komme vden porten Da bekendede de oc droge till minde vor herriss alder suariste pine Oc fulde paa kne oc kyste iorden oc hanss benedide fodspord paa alle de steder som han fald paa met korsset oc der som ioderne sloge oc droge hannem førre eller giorde hannem nogen serdeliss pine oc forsmedelse De swckede oc graade sigendiss til huer anden Her styrte hand vnder korsset aff sin piness vansmectelse thii blodet hagde saa forløbet hannem i hanss hustrugelse oc kronelse at han sig inthet formotte Siden sagde de Her møtte hand sin benedide moder oc hun bleff saa gaat som halff død aff stor sorg oc drøuelse der hun saa hannem i saadan ynckelig maade Her talede hand til quinderne Her lagde hand korsset aff sig der han wor saa vansmectig at han icke kunde bæred Her laa han op till denne sten paa sine knæ oc albwe oc hwilte sig Her reysde de hannem op igen oc lagde korsset paa hannem oc sloge oc støtte hannem suarlige ath han diss fastere gonge skulde Her bespøtte de hannem i hanss benedide ansict Her førde de hannem aff sine kleder Her sloge de hannem till korsset met

de stompede iern naffle Saa fulde de paa knæ oc græde suarlige oc koste hanff helllighe korff som blodigt wor en da aff hanff vskyldige rene blod Siden ginge de der fra till graffuen och sagde paa vegn till hwer anden Hwo skall loffte off den suare sten aff graffuen Der de komme nermer da saage de at stenen vor aff løfftet oc gwdz engild sad paa hannem oc sagde till dem rædiff inthet thii vor herre er opstonden han er her icke Der de icke fwnde hanff legeme da bleffue de forfærede oc bedrøuede ath de aff ret sorg gaffue ingen act paa engelenff ord Men de ginge till bage igen til apostlene at vnderuise dem ath Vor herriff legeme er bort taget Da løb Sancte Hanff och Sancte Pæder till graffuen oc Sancta Maria magdalena oc de andre to marier met At lede oc spørge effter deriff herre thii det vor alle deriff hiertiff begærelse oc største attraa at de hannem finde kunde Der de komme till graffuen oc lette i hende da fwnde de icke hanff legeme Men de fwnde de lagen som det wor swøbt i oc den suede dwg som laa paa hanff hellige ansict Thii gick Sancte Hanff oc Sancte Pæder gredendiff till bage igen Men disse iii marier bleffue der till stede Siden saage de i graffnen igen Da saage de to engle der sidendiff i deglig hwid skynnende kledebon de sagde Hwem lede i effter Jhesus nazarenus stod op han er her icke han leffuer oc er hoff de hellige forfedre som han frelste De gaffue ingen act paa deriff ord oc finge der ingen hwgswalelse aff thii de lette icke effter englene. men effter Jhesum cristum verdenff frelsere som er herre offuer alle engle oc alle creatur Maria Jacobi och Maria Salome de ginge lidet bort fra graffuen Men Sancta Maria magdalena hwn stod vden for graffuen oc græd gandske besteligc thii hwn mente at hwn ingelediff leffue kunde for vden sin Herre oc mestere Siden saa hun ind i graffuen igen oc hobediff at hun hanff legeme der see skulde som det vor iordet Da saa hwn to skinnende engle der side de sagde till hende Qwinde hwi greder dw Hwem leder du effter Hun suarede De toge min herre bort oc ieg ved icke huor de lagde hannem Her maa hwer mercke henniff offuer maade store kerlighed som

hwn hagde till wor herre Hwn hagde tilforn hort aff en engild ath han vor opstonden oc siden aff de andre to engle at han leffuede Dog kwnde hwn icke det besinde eller komme det i hw thii henniff hierte oc sind wor altiid hoff vor herre Hun kunde ingen ting tencke tale eller høre vden om hannem al enisle saa stor brendende kerlighed hagde hun til hannem Der hun saa suarlige græd oc inthet actede engelenff ord Da vilde wor herre ey lenger lade hende bliffue i den suare sorg Thii sagde han till sin velsignede moder Jomfru marie Jeg vil gonge bort oc hugsuale mariam magdalenam min tienerinde Hwn suarede der gør du vel vdi thii hun elsker dig gandske inderlige aff alt sit hierte Hun haffuer hagt stor sorg oc drøuelse for din pine oc død Saa køste hwn hannem oc bad at han skulde i hukomme hende oc komme snarlige til bage igen till hende

DEr solen vor opgongen paaske dag at morgen Da kom wor herre till graffuen och sagde till Sancte Marie magdalene Qwinde hwi græder du Hun kende hannem icke thii suarede hun Herre togst dw hannem bort da sig mig det Vor herre sagde Maria J det han neffnde henniff naffn da kende hun hanff røst Oc sagde met alder størske glede Mestere oc herre det est du ieg leder effter hwi skywlte du dig saa lenge faare mig Saa bøyde hun sig ned till iorden oc vilde køst hanff føder Vor herre ville oploffte henniff hierte till de hiemmelske ting at besinde Thii sagde han till hende tag icke paa mig Jeg for icke en nw op till min fader Men sig mine apostle oc brødre at ieg skall opfare till min fader oc ederff fader till min gud oc ederff gud Sagde ieg ey dig tilforn at ieg skulle opstonde den tredie dag Hui leder du nw effter mig i graffnen Hun swarede kere mestere ieg hagde saa swar sorg oc drøuelse i mit hierte aff din suare pine oc død at ieg det forglemde alt sammen Oc kom inthet andet i hw en dit verdige legeme som ieg halp her at begraffue Thi kom ieg nw met denne smørelse ath ieg dine hellige saar smørge vilde Velsigned vere dyn høgmegtighed

som vilde verdiff till at opstonde oc igen komme till off Hwn talede lenge met hannem saa och beskwdde gandske granginelige hanff clare ansigt och hellige legeme och spwrde hannem om mange hende ting paa huilke han gaff hende gladelige suar
Bonauentura. Sanctus Bonauentura siger Alligewell ath wor herre forbød hende meth det første ath tage paa sig Dog tror ieg siger hand ath han dog till stedde ath hwn køste hanff hellighe
Bernardus. føder och hender før de ath skildiff Sanctus Bernardus siger och ath det er well troligt ath han tillod det hwn begerede thii hwn elste hannem offuer all den ting som till er oc han kom at hwgsuale henne Oc icke at han hende fortørne vilde Siden sagde vor herre at han vilde gonge bort oc hugsuale flere aff sine ferdeliff venner Hun suarede lige som hun aldrig ville haffue skildz ved hannem Herre mig tyckiff ati icke mere ville omgongiff meth off som i giorde tilforn Thii beder ieg ydmygelige ati icke forglemme mig kommer i hw de store velgerninger som i tilforn haffue giort mod mig och deler her effter sammelediff eder naade och miskundhed met mig Vor herre suarede Rædiff inthet men tro stadelige at Jeg altiid skall vere hoff dig Saa gaff han hende velsignelse och gick bort Hun gik til de andre to marier oc sagde dem at vor herre vor opstonden oc at hun hagde talet met hannem De bleffue glade at han vor opstonden Men de bleffue suarlige sorgfulde at de icke saage hannem met hende.

DEr disse iii marier ginge mod iherusalem til bage igen Da møtte vor herre dem paa vegn oc hilsede dem De bleffue offuer maade glade och fulde ned till iorden oc hwlle hanff føder och kyssede dem Vor herre sagde siger mine brødre apostlene at dhe gonge til galilee' land der skulle de se mig som ieg loffuede dem førre Her maa hwer mercke hanff store ydmygelighed oc dygdelighed i det han kallede dem sine brødre Siden obenbarede wor herre sig for den retferdige iosep som hannem iordede i sin egen graff som vdhuggen vor i en heel sten Jøderne hagde grebet hannem oc sat hannem i fengsell som beseglt vor for wor herriff skild ath de vilde

vint hannem i hiell efftther deriff paaſke hogtiid Nor herre ſtrøg hanſſ anſict oc hwgſualede hannem oc tog hannem ſiden aff ſamme fengʒell ſaa indſeglene bleffue hele oc dørrene bleffue lucte oc førde hannem hiem till ſit eget hwſſ Siden obenbarede wor herre ſigh for Sancte Jp den mindre ſom loffuit hagde ath han aldrig æde ſkulde før han ſaage at han vor opſtonden igen Thii ſagde han till hannem oc de andre ſom hoſſ hannem vaare reder bordet oc breder dwg Saa tog han brød och giorde der velſignelſe offuer oc gaff dem ſigendiſſ Edher mine kere brødre thi at menniſkenſſ ſøn er opſtonden aff døde ſanctus Jeronimus ſiger at han ſaa ſagde. Jeroni-mus.

SAncta Maria magdalena oc de andre ii marier komme igen til apoſtlene oc ſagde dem at vor herre vor opſtonden Da bleff Sancte Peder bedrøffuit at han icke hagde ſet hannem och gick ſtrax fra de andre bort til graffuen all ene thii han viſte ingen anden ſted ſom han hannem finde kwnde Som han gick paa vegn da obenbarede wor herre ſig for hannem oc ſagde Simon Fred være met dig Sancte Pæder fald ſtrax neder til iorden oc ſlog ſig for ſit bryſt oc græd beſſelige ſigendiſſ Herre ieg kendiſſ mig ſwarlige at haffue ſyndet mod dig Thi ieg offuergaff dig oc forſwor dig offte ſaa køſte hand hanſſ føder Vor herre oprryſſde hannem igen oc køſte hannem oc ſagde Fred vere meth dig Rædiſſ inthet Alle dine ſynder ere dig forladne Jeg viſte vel at ſaa ſkulde ſke thii ſagde ieg dig det tilforn Gack fordi och hwgſwale dine brødre oc tro ſtadelige ath ieg haffuer offuer vondet døden och alle mine ſiender ſancte Pæder ſaa inderlige paa hannem oc merckte ſtadelige det han hannem ſagde Der han hagde anammet velſignelſe aff hannem da gick han till Jomfrw Maria oc de andre apoſtle oc ſagde dem alt det hannem vederfared vor paa vegn Her ſkall huer mercke at der taleſſ inthet om i det hellige ewangelio eller leſt ath wor herre obenbarede ſig for ſin velſignede moder Dog ſtonder det i legenden ſom ſcriffuiſſ om hanſſ ærefulde opſtondelſe

FOrscreffne tre Marier hagde trende honde smørgelse meth dem Som de vilde smwrt vor herriss legeme met Saa skal oc huert menniske haffue trende honde smørgelse ath smørge ihesum cristum sin herre oc skabere met Den Første skall vere anger och rwelse som han skall haffue faare sine synder oc den skall han gøre i det ath han optencker alle de synder han nogen tiid bedreffuit haffuer fra sin barndom oc tycke dem fuldkommelige ilde at vere aff alt sit hierte oc græde for dem om det er hannem mweligt Denne smørelse maa ligniss ved den som Sancta Maria magdalena hagde Thii hwn græd beskelige faare sine synder och tode vor herriss føder met sine øgne thaare och tywrde dem met sit haar
Luce vii c. Som Sanctus Lucas scriffuer i sit vii capittel Hwn græd oc
Johannis xx ca. paaske morgen snarlige vid graffuen som sancte Hanss scriffuer i sit xx ca. At englene sagde till hende Qwinde hwi greder du Hwn suarede thii ath de toge min herre bort Den anden smørgelse skall være reth scrifftemaall oc eth fredsommeligt hierte Thii met reth scrifftemaall da bliffuer der fredsommelighed mellem menniskenss hierte hanss samwittighed oc hanss siel Sammelediss mellem wor herre oc menniskeu Eth sant scrifftemaall som nogen gør met anger oc rwelse det er oc eth vist tegen till at hanss siell er forligt met gwd i hiemmerige Denne smørgelse maa ligniss ved den som Maria Salome hagde thii hendiss naffn i sin vdtydning mercker fredsommelighed
Luce xv c. Sanctus Lucas scriffuer i sit xv ca. Om den rige mandz søn som fortærede alt sit goz met wkyskhed oc andre slemme synder oc od siden mask met swin aff ret hwnger oc armod Der han kom till sin fader igen oc sagde fader ieg haffuer syndet mod gud i hiemmerige och dig ieg er icke verdig til ath kaldiss din søn Da tog faderen hannem i fagn oc koste hannem der merckiss ath de vaare strax forligte thii han kende sig ath vere skyldig Den tredie smørgelse er ath han skal twinge sit eget legeme met faste oc øffue sig i gode gerninger oc vere miskwndelig mod fattige folk oc tiene vor herre met sine gudelige bøner Naar et menniske saa strider emod sit legeme da vdslecker han de onde begerelser som han før

pleede at haffue til synden Som Sancte Pouild scriffuer oc colle. iii Mortificate membra vestra Twinger ederff lemmer oc legeme oc strider mod hord och all anden vkyskhed Denne smørelse maa ligniff ved den som goriff aff mirre træ met hwilken man pleger at smerge døde legeme at de icke raadne skulle Thii at naar man twinger sit legeme met faste och dydelige gerninger oc holder det renlige i gudz fryctelse oc tieniste da raadner det icke paa sielenff vegne oc lucther icke helder ilde i gudz asywn som vkyske menniske gøre Paulus ad collo.iii

DEnne alder helligste paaske dag han offuer gonger alle andre høgtideligh̄e dage meth sin store høgtideligħed oc glede Thii syungiff der daglige all denne vge i gennem i den hellige kirke offuer all cristendommen Hec est dies quam fecit dominus Dette er den dag som vor herre skaffte ni skulle glæde off oc frøyde off i hannem En dog at wor herre haffuer skapt alle dage Dog haffuer han giort denne werdig oc gledefwld met hanff erefwlde opstondelse Thii siger Sanctus Augustinus Ligerwiff som Jomfrw Maria er alder ypperst blant alle hellige iomfruer Saa er oc denne verdige paaske dag alder ypperst oc høgtydeligst blant alle andre hellige dage Sanctus Ambrosius siger supra Mattheum Resurrectio cristi defunctis est vita Vor herriff opstondelse er alle døde det ewige liff oc salighed De som haffue anger oc rwelse for deriff synder dem er hwn den sande milhed naade oc miskundelighed Hun er hanff verdige helgen den ewindelige ære oc glæde Vii skwlle alle glæde off i dag Thii alle gudz engle glædde dem i dag at menniſken vor frelst fra dieffuelen at alle engle kor motte opfyldiff igen aff hwilke de andre engle neder fulde til helnede for deriff høfferdighed Her om scriffuer Sanctus Gregorius oc siger At vor herriff opstondelse bør at vere alliff vor størſte høgtiid oc fest thi Hun ledde off igen til det ewindelige liff Hwn er oc engleniff alder størſte feest thi vor herre opfyllede deriff tall igen Der han kallede off till at beside hiemmerige met sig Item de hellige forfedre som waare i limbo som er helwediff forborg de glæde dem thii Augustinus Ambrosius. Gregorius.

de vaare førre i stor angest oc sorg oc i den alder nederste sted Som væred skulde i hiemmelen de waare oc i alder største mørck som vered skulde i den skinnende salighed De gledde dem idag der han wor opstonden oc ned kom till dem at frelse dem Thii swnge de gladelige som i dag siwngiss i den hellige kircke Aduenisti desiderabilis O vor frelsere du komst nw at tage oss wd aff dette mørck i huilked wii lenge
Augustinus haffue byet effter dig Sanctus augustinus siger At den tiid wor herre brød helwediss forborg Oc de hellige forfedre oc gode retwise mennisske som der inde vaare saage hannem Da fwlde de alle paa knæ oc swnge saa met grædelig røst aff ret glæde Dw komst nw at frelse oss som daglige bidde effter dig i dette sware mørck thii Profeterne spaade oc loffuede oss tilforn at du komme skulle oc tage oss her vd De glædde dem alle thii han obenbarede dem den euindelige glæde som de skulde haffue met hannem i hiemmerigiss rige for vden ende

Alle mennisske skulle oc glædiss i dag for trende honde sag Først thii vor broder cristus ihesus som død vor for wor skild tog sit liff igen till sig oc opstod aff døde Her om
Luce xv scriffuer Sanctus Lucas i sit xv ca. sigendiss aff Gwd faderss mwnd till alle cristne mennisske Kære søn dig bør at glæde dig thi at din broder cristus som død vor opstod igen i dag aff døde At wi ere alle gudz sønss brødre paa mandommenss
Johannis xx ca. vegne Det bewisess i den hellige læst som sancte Hanss scriffuer i sit xx capittell sigendiss At den tiid vor herre vor opstonden Da sagde han till Sanctam mariam magdalenam Gack oc sig mine brødre At ieg skall opfare till min fader oc ederss fader till min gwd oc ederss gwd J Anden maade skulle wii glæde oss at han haffuer nw forladet oss vaare synder formedelst denne wor faste penitentz oc scrifftemaall som wii nw giort haffue for dem J Tredie maade skwlle wii alle glæde oss at han i dag haffuer giffuet oss sit verdige legeme oc hellige
Paulus blod til vor euige salighed oc glæde Sancte Pouild raader alle mennisske at de i dag skulle glæde dem sigendiss Glæder eder i gwd i hiemmerige Jeg siger eder igen glæder ether

alle Thi at alle creatur giffue oss aarsage til at glæde oss i dag Først Solen thi en Doctor heder marimus siger Jeg marimus troer at solen er klarerre oc mer skynnende i dag en hun er paa nogen anden dag om aaret Thi hende bør at glæde sig i dag aff hanss hellige opstondelse ligerviss som hun sørgede oc miste sit skin longe fredag der han døde paa det hellige korss Alle andre elemente bør oc at glæde dem i dag først iorden som benede oc skelnede der vor herre døde Hun giffuer nw gledelige tegen aff sig thii hun begyndiss nw at blomstress oc giffue græss aff sig Alle fugle glede dem Thii de begynde nw at synge oc qwidre till tegen at de dem glæde ville Klæred glæder sig oc thii det begynder nw at vermiss oc bliffue løsteligt Alle elemente giffue oss aarsage till at glæde oss Denne wor herriss ærefulde opstondelse hun er et tegen oc exempell til at wii alle paa den yderste domme dag skulle opstonde igen aff døde met krop oc skind kød oc blod huld oc haar ligerviss som wii nw haffue her i verden Her om scriffuer Sancte Powild i ad corin. v cap. sigendiss Omnes Paulus quidem resurgemus. Wii skulle alle visselige opstonde paa den ad corin.v yderste domme dag Her gørss et spørss maall Huor gamble wii syness skulle naar wi opstonde aff døde Her til suare doctores oc sige at wi skulle syness store som nogen er naar han er xxx aar gammild thii at paa den alder da er menniskem i sin beste oc deglifte skickelse paa legemenss vegne Døde nogen før en han komme till saadan alder da skal han alligenell bliffue saa stor som han leffuit hagde til saadan tiid oc aldrig hagde hafft nogen brøst eller sywge paa sit legeme Wii skulle icke helder alle vere lige store paa den tiidh thii ath en er nw større her i verden en i anden hwer effter sin nature Saa skulle de oc da bliffue Huer skall bliffue saa stor som han bliffue kunde effter sin egen nature naar han vaare tredinge aar gammild Men alle de vanskelser som nogen haffuer hagt paa sin krop i det han haffuer vered. krog rygget. halter. blinder krog fødet. krog hendet. skabbet eller skwrffuit. eller hafft flere fingre eller tæer en menig naturenss løb er. eller om nogen hagde nogen anden brøst aff saar

lemmelestelser ehuad som helst maade det vere kwnde Da skulle alle saadanne vanck inthet kende thii de skwlle da aff slettiff aff gwdz besynderlige naade oc forsyn Her om taler
Ambrosius. Sanctus Ambrosius oc siger At i den yderste opstondelse da skall ingen lemmelse eller ar kendiff paa noget legeme hwercken
Augustinus aff saar bwlde eller anden brost Sanctus Augustinus siger oc At alle legeme skulle da opstonde for wden all lemelestelsse oc all anden vanskabelse Men de skulle haffue atskillighed paa deriff klarhed ligeruiff som en stierne skin clarere en i anden De som bliffue da ærefulde oc hellige met gwd de skynne da klare hwer effter syn verdskyld effter som han før haffuer leffuit strengelige oc gwdelige her i verden Her skall hwer mercke at alle mennisske skulle da opstonde baade onde oc gode met krop oc skèll som de nw ere her i verden Men der bliffuer stor atskilleligheed mellem dem paa legemenff klarhedz vegne Thii at gode oc vdualde mennisske de skulle da skinne ligeruiff som en soll Oc onde mennisske skulle da bliffue sorte som kwll
Mattheus Her om taler Sanctus Mattheus oc siger Tunc fulgebunt iusti sicut sol Da skulde retferdige mennisske skinne som en soll gør Thi ville wii alle leffue retferdelige at vii da mwe bliffue skinnende oc komme till den euige glæde Den vnde off alle vor gud och skabere som opstod i dag aff døde Som er benedidet for vden ende Amen.

Et iertegen om en pige som icke anamme ville gudz legeme paaske dag faar syn løssactighedz skyld

VI læse et iertegen at der wor en borgeriff daatther i en køpsted som hagde stor vilge til dantz oc anden løssactighed først om fasten der andre ginge till scriffte Da bad hendiff moder hende at hun oc skulle gøre sit scriffte-maall oc berede sig till met penitentz oc bod for sine synder at hun maatte bliffue verdig til at anamme gudz legeme paaske dag Hun swarede syn moder at hun hagde tiid nock at scriffte thii fasten vor long nock Nogen stund der effter bad hende moder hende igen gonge till scriffte Hun swarede

at hwn hagde en tiid nock Hart mod paasken da straffede hendiss moder hende haardelige oc bad hende gonge til scriffte Oc sagde Huorlediss vilt du bliffue verdig til at anamme gudz legeme. men du icke vilt scriffte dig oc gøre plict oc bod for dine synder Hun suarede ieg vil icke gonge til scriffte oc ey helder anamme gwdz legeme paa denne tiid Thii min scriffte fader motte forbiwde mig ath dantze oc gøre mig glad i disse hellige dage Moderen kunde ingen anden raad fonge met hende paaske dag effter maaltid tog hun nogre andre vnge piger til sig som icke berette vaare for deriss vngdom skyld Oc begynte at dantze. springe oc qwede for dem Saa styrte hun strax ned til iorden oc bleff død for vden alt skeell oc scrifftemaall Saadan obenbarlig heffn kom offuer hende for hun ey scriffte oc anamme ville gudz verdige legeme som alle cristne menniske nw plictige ere at anamme paa denne tiid Om de ellerss ære komne till deriss lage oc beqwemmelige alder

Første søndag effter paaske

Epistola i iohan . v ca.

Charissimi omne quod natum est

DEnne hellige Epistell som lesiss i dag i den hellige kircke paa søndagenss vegne Den screff den verdige apostel oc ewangelista Sancte Hanss i sit første sendinge breff oc stonder hun i det v capittel Oc lyder saa paa danske

O Alle cristne mennisske Hwert mennisske som aandelige fød er aff den alsommectiste gwd Det offuer vinder denne verdenss forfengelighed och legemeth Den hellige cristelige tro som wii haffue stadfestlige i vaare hierte Hun er den seyer som offuer vinder verdenss høffdinger oc all forfengelighed och modgong som er i verden Hwo er den som offuer vinder verden Vden det mennisske som tror fuldkommelige at cristus Jhesus er gud faderss natwrlige søn Han er den som kom hiid till verden at frelse oss alle met cristendom och hanss verdige blodiss vdgydelse Icke frelste ihesus oss all eniste met vandet . men met vand oc blod som vdrand aff hanss verdige side der hwn wor opstwngen longe fredag paa det hellige korss Hanss hellige siel ber videndiss byrd om hannem at han er cristus oc rét sandhed (Det er han er ret sander gud oc mennisske) Thii der ere tre som bere videndiss byrd om hannem i hiemmelen Som er gud fader søn och den helliand Der ere oc tre som bere videndiss byrd om hannem her paa iorden Som er hanss verdige siel blod oc vand som hand vdgaff paa korsset Er det saa at wi tro mennisskenss videndiss byrd Da er

io gudz vidandiff byrd større oc sandere Thii det er gudz vidandiff byrd som størst oc sandest er Fordi han haffuer vidned om syn eniste søn Hwo som tror paa gudz søn Han haffuer gwdz videndiff byrd i sig

Euan. Johan. xx.

In illo tempore Cum sero esset die illo

DEnne hellige læst scriffuer Sancte Hanss apostell oc euangelista i sit xx capittel Oc lyder hwn saa paa danske.

PAaske dag at afften som apostlene waare til hobe samblede i et hwss inden lwcthe dørre for den fruct oc fare som de hagde for iøderne Da kom wor herre Jhesus cristus ind till dem och sagde Fred were meth ether Der han det hagde sagt da lodh han dem see sine hellighe saar i sine hender føder och side Thii bleffue de alle gandske glade ath de hannem saage Han sagde till dem igen Fred were meth ether Jeg vdsender eder at predicke oc lære andre den hellige tro Ligerwiss som gud fader vdsende mig Der han det hagde sagt da bleffde han offuer dem oc sagde Anammer den helliand Hwo som helst i forlade deriff synder De skwlle bliffue dem forladne Och de som i icke forlade de skwlle icke bliffue forladne Sancte thomess som sigiss at vere twillactig han vor icke hoss dem der ihesus kom. thii sagde de andre disciple til hannem Vii saage vor herre Han swarede dem Uden ieg seer hanss saar i hanss hender oc føder oc tager met min hand i hanss side da tror ieg det icke Otte dage der effter daa vaare apostlene til hobe igen oc Sancte Thomess met Da kom vor herre ind til dem at lwcte dørre oc stod mit i blant dem oc sagde Fred vere met ether Siden sagde han till Sancte Thomess Holt hiid din finger oc see mine saar i mine hender och føder oc føll i min side met dyn hond och twill icke mere men veer tro Sancte Thomess suarede Du est min gud oc myn herre Jhesus sagde O thoma dw trode for dw saast oc

tog paa mig Hellige ere de som mig icke saage oc tro alligewel paa mig Vor herre Jhesus cristus giorde mange andre iertegen for sine apostle som icke ere screffne i denne bog Dette er screffuit at i fuldkommelige tro skulle ath Jhesus er gwdz son Och ath i skwlle fonge det ewindelige liff vdi hanss naffn

Vdtydningen her paa

HEr i denne hellighe forscreffne læst maa hwer mercke trende merkelige articke J den Første huad der vor
tertus giort i Sancti Thomesiss frauerelse som Texten lyder Cum sero factum esset. J den Anden Huad der vor giort der han
tertus kom til stede ottende dagen der effter Textus. Post octo dies.
tertus J den Tredie huad huert cristet menniske tro skall Textus Vt credatis quia Jhesus est filius dei Vor herriss Apostle de vaare atskilde paaske dag huer som han sig best skywle kunde for den store fare oc redsle de hagde for iøderne Men om afftenen Da saffnediss de till hobe igen i eth hwss saa kom vor herre och obenbarede sigh faar dem Her motte nogen sporge hwi han kom icke til dem om dagen Her till suarer Sanctus
crisosto-mus Crisostomus oc siger At han det giorde for han skulle finde dem till hobe om afftenen som de waare saffnede i eth hwss Man pleger oc gerne at rediss oc frycte om afftenen oc nathen Thii kom vor herre da til dem at han vilde hugsuale dem met sin obenbarelse Dorren vor lwct for samme hwss aff gudz besinderlige forsyn som apostlene da forsamblede vaare Jhesus kom ind till dem at lwcte dørre At han der met vilde obenbare dem at hanss benedide legeme vaar da ærefuld giort Han sagde till dem fred vere met eder Som han vilde sige i skulle icke frycte eller rædiss Jeg er den som loffuede eder fred Oc paa det ati diss ydermere oc bedre skulle kende mig da mwe i nw see myne dybe saar oc wnder Det giorde han at de icke all eniste skulle bliffue visse paa hanss opstondelse i det de hørde hannem tale oc kende hanss røst Men at de oc skulle see hanss verdige saar oc legeme aabenbarlige at de
tertus ingelediss twile skwlle der effter paa samme opstondelse Textus

Gauisi sunt discipuli Apostlene bleffue gandske glade der de
saage vor herre Sanctus Thomas siger At ligeruiss som de Thomas.
vaare swarlige bedrøffuede aff hanss død Saa bleffue de oc
megeth glade aff hanss erefulde opstondelse Vor herre sagde
til dem igen Fred vere met eder Det giorde han at han ville
obenbare dem at all ting baade i hiemmelen oc paa iorden
vor forlict formedelst hanss tilkommelse Tertus Sicut misit me tertus
pater. Ligeruiss som gud fader sende mig til iorden at predicke
oc lere den rette cristelige tro i iøde land Saa sender ieg oc
eder nw vd at predicke oc lære alle menniske den samme
cristelige tro offuer al verden Her om scriffuer Dauid i Dauid
psalteren sigendiss In omnem terram exiuit sonus eorum
Apostleness røst oc lerdom hørdiss oc sagdiss offuer all verden
Der kan ingen vel predicke eller lere andre nogen god lerdom
vden han haffuer den helliandz naade der til Thii blessde vor
herre offuer dem oc sagde Anammer den helliand Hwo som
helst i forlade deriss synder de skulle bliffue dem forladne.
Oc de som i icke aff løse de skulle icke helder bliffue aff løssde
i hiemmelen Her om scriffuer Sanctus Mattheus i sit xvi ca. Matthei
sigendiss aff vor herriss mwnd Quecumque ligaueritis super xvi ca
terram Hwad som helst i binde paa iorden Det skall bliffue
bwndet i hiemmelen Oc huad som helst i løse paa iorden det
skall bliffue løst i hiemmelen Tertus Thomas autem Sancte
Thomess som kalliss twil actig han vor icke til stede der vor thomas
herre kom Nicolaus de lyra siger At Sancte Thomess vor Nicolaus
mest twil actig blant alle apostlene Som sancte hanss scriffuer de lyra
i sit xi ca. Thii kom han sist till det hwss som apostlerne Johannis
saffnediss til hobe Oc for samme hanss langsommelighed oc xi ca.
twill actighed Da saa han icke vor herre nw met de andre
disciple Sanctus Gregorius mener at det skede aff wor herriss gregorius.
vilge oc forsynlighed Thii ati det han tog saa oc følde
i wor herriss saar da bort tog han all den twil actighed som
nogen kunde haffue paa vor herriss opstondelse oc stadfeste oss
alle i den hellige tro der met At wii alle fuldkommelige tro
oc vide skulle at vor herre opstod aff døde met det samme
legeme som han hengde paa det hellige korss met longe fredag

tertus fer vor salighedz skyld Tertus Vidimus dominum Apostlene sagde til Sancte Thomeff Wii saage vor herre han vor her hoff off oc er vissselige opstonden aff døde met sit hellige legeme sancte Thomeff swarede Jeg tror det engeledisf vden ieg ser hanff saar och vunder Oc stinger min finger i de saar han hagde i hanff hender oc føder Och føler met min hond i hanff saar i hanff side Dette sagde han thii huert mennniske er visfest paa de ting han seer och føler Otte dage der effter da vaare disciplene till hobe igen Oc da vor Sancte thomeff hoff dem

Nicolaus de lyra Nicolaus de lira siger at nogen tiid der effter da obenbarede vor herre sig for sine apostle Thi han omgickiff icke saa meget elder saa idelige met dem effter syn opstondelse som han giorde førre At han der met ville obenbare dem ath han vor opstonden till det ewindelige och w dodelige liff som atskilleligt er fra dette verdenff dødelighe liff Tertus Venit Jhesus iannis clausis Jhesus kom ind till dem at lwcte dørre Ath han der meth vilde obenbare dem ath hanff legeme wor erefwld giorth ath deth aldrig skwlle mere lide pine plawe dødh eller anden modgong Men bliffue skinnende klarth och pwrt till ewigh tiidh Han stodh mith i blanth dem (ath de hannem alle see skwlde) och sagde Fred were meth eder Thii han pleyde all tiid saa at hilse sine apostle Oc lerde dem oc

Matthei x ca. ath de andre menniske saa hilse skulde Sanctus Mattheus siger aff hanff mwnd som der stonder i hanff x ca. In quamcumque domum intraueritis primum dicite pax vobis J hwad som helst hwff i gonge ind vdi Da siger først Fred were met dette hwff och met dem alle som gonge her ind Siden sagde han till Sancte Thomeff See mine saar i mine hender oc føder oc stick din finger i dem och føl i min side met din hond oc bliff icke lenger i din vantro oc twil Men tro fulkommelige at ieg er opstonden igen aff døde Her om scriffuer Sanctus

Augustinus Augustinus in libro de ciuitate dei Oc siger at Sancte Thomeff tog oc følde vaar herriff saar Der han det hagde giort da sagde han O min herre o myn gwd Her maa huer merke hanff fuldkommelige tro thi han bekende baade hanff mandom oc guddom Han kallede hannem herre paa mandommenff

vegne thi han oss frelste met sin hellige død Han kallede hannem sin gud paa guddommenss vegne thi han oss skapte oc gaff oss liff oc siel Jhesus sagde Thoma fordi du saast oc følde at ieg er eth ret mennisske Da trode du oc at ieg er gud Nicolaus de lira siger her offuer at sancte thomess saa et oc trode et andet Han saa mandommen oc han trode paa guddommen Textus Beati qui non viderunt Jhesus sagde hellige ere de som icke saage mig oc tro alligenell paa mig Sancte hanss siger framdeliss i denne hellige leest Vor herre giorde mange andre iertegen for sine apostle som icke ere screffne i denne bog Sancte hanss screff sist blant alle euangelisterne Thii screff han icke saa mange aff de iertegen vor herre giorde som de andre euangelister Textus. Hec autem scripta sunt Men dette er screffuit Ati fuldkommelige tro skulle at ihesus er gud faderss naturlige søn oc lige mectig met hannem i al ting Oc han er den samme i guddommen thi at guddommenss nature er w atskillelig J skulle oc fuldkommelige tro at Jhesus er ret sand mand oc vor pint planed korss fester iordet oc stod op igen aff døde oc for ned till helnediss oc vdtog sine venner oc for siden op till hiemmelss igen oc sider hoss gud faderss høgre hond det er ath han er lige mectig met hannem i alle maade Dette skulle i alle tro oc at i skulle fonge det ewige hiemmerigiss rige i hanss naffn effter døden

Nicolaus de lyra

tertus

MEt disse apostle som vor herre nw kom til oc obenbarede sig faare mwe vnderstondiss iiii honde mennisske Først de som leffue effter hanss hellige vilge De ere icke al eniste hanss apostle eller disciple men de ere oc hanss moder oc brødre Som han siger selff som der stonder Matthei xii Et extendens manum in discipulos dixit Vor herre vdracthe sin hond paa sine apostle oc sagde See min moder oc mine brødre Hwo som helst der gør min faderss vilge som er i hiemmerige Han er min broder søster oc moder Sandelige burde oss alle at gøre vor herriss vilge thi han er god dygdelig oc erefuld som Sancte pouild scriffuer i ad thessa. iiii Hec est voluntas dei sanctificacio vestra Det er gudz

Matthei xii ca.

vilge ati alle skulle bliffue hellige oc salige De Andre mennisske ere de som vel holde gudz bud ord De ere icke all eniste hanss apostle oc disciple Men de ere och hanss store venner Johannis xv ca. Cristus siger selff som Sancte Hanss scriffuer i sit xv ca. Vos amici mei estis J ere mine venner om i gøre det som ieg eder befaler Der er at i holde hanss x hellige bwdord som det sig bør De Tredie ere de som elske hwer anden indbyrdiss Johannis x ca. retferdelige Her om taler wor herre selff som Sancte Hanss scriffuer i sit x capittell sigendiss In hoc cognoscent vos omnes Alle mennisske skwlle der paa kende ati ere mine disciple ati elske hwer anden indbyrdiss De Fierde ere de som fuldkommelige tro oc bliffue i hanss ord oc lerdom Her om taler Johannis xiiii ca. vor herre selff som Sancte hanss scriffuer i sit xiiii capittel sigendiss Si vos in sermone meo manseritis Er der saa ati bliffue i mine ord meth en stadig tro da skulle i bliffue mine sande oc visse disciple Oc i skulle kende ret sandhed Oc sandhed skall frelse eder fra alt onth

HEr motte nogen spørghe Hwor faare wor herre helsede sine apostle iii gonge oc sagde Fred were met eder Som her stonder i denne hellighe læst Her swariss till ath han dhet gierde faare han vilde obenbare At alle de som ville vere hanss disciple oc ville ath han skall stonde i blant dem met sin hellighe naade de skulle haffue trende honde freed Den Første fred skulle de haffue met gud i hiemmerige som er deriss skabere oc frelsere Den skulle de fonge formedelst anger rwelse och penitentz som de gøre for deriss synder Den Anden skulle de haffue met deriss iessu cristen Oc den skulle de fonge formedelst ret kerlighed som huer bør at haffue till huer anden indbyrdiss Oc huert mennisske skal forlade sin iessu cristen alt det han haffuer brudet hannem emod baade met ord oc gerninger Den Tredie fred skulle de haffue mellem deriss eget legeme oc deriss siel Den fonge de naar de resse deriss eget legeme met faste vect lesning oc øffue dem idelige i dygdelige gerninger oc icke samtycke eller fuldkomme legemenss onde begerelser eller synder met wkyskhed offuerflødighed oc

hofferdighed Om denne trende honde fred scriffuiff Eccle. xxv ca. Eccle. xxv
In tribus placitum est spiritui meo Trende honde ting ere
mig tacknemmelighe De ere oc loffligie aff gud i hiemmerige
och alle mennisfe Først god fred och samdrectighed mellem
kødelige sysken Anden er kerlighed til sin ieffn cristen Tredie
er at sielen oc legemet ere endrectelige sammen effter gudz vilge

DE verdige apostle vaare inden lucte dørre der vor herre
kom til dem Saa skal oc Huert got cristet mennisfe
løcke iiii parter paa sit legeme Først sine hender fra roff oc
skyld Her om scriffuiff Eccle iiii Non sit manus tua porrecta Eccle. iiii
ad rapiendum aliena Du skalt icke vd recke dyn hond ath
tage det som en anden hor til Men du skalt vd recke hende
och giffue andre det gotz oc penninge som du haffuer til hobe
sancked At tage noget fra sin ieffn cristen det er en gandske
suar oc grwm synd Thii Sanctus Augustinus siger Peccatum Augusti-
non dimittitur nisi ablatum restituatur Synden forladeff icke nus
vden det igen giffuiff som tagiff met wrette Siden skall han
løcke sin mwnd at han icke lywger eller dicter nogen løgn oc
ey helder fortaler eller bagnasker nogen paa iorden eller bær
falsk videndiff byrd mod nogen Hwo som vill ath gud skal bo
i hanff hierte oc vere hoff hannem han skall vell lycke oc
beware sin mwnd thii han er dørren for hiertet Her om
taler Dauid och siger Pone domine custodiam ori meo O Dauid
herre gud beware min mwnd At ieg icke taler vden det som
nytteligt oc gaat er Her om scriffuiff Prouerbiorum xiii ca. Qui prouer. xiii
custodit os suum et animam suam Hwo som vell bewarer sin
mwnd han forwarer sin siell fra helwede Framdeliff skall hwer
løcke sine ørn for fortalere bagnaskere oc løgn som de sige
paa andre sammelediff for vhøffwiske oc løffactige viser snack
oc ord at høre Her om taler Sanctus Bernardus oc siger Bernardus.
Detrahere et detrahentem audire etc. Jeg kan icke snarlige
eller vel sige Huad helder det er verre at fortale nogen eller
at høre veluillige at nogen fortaler en anden Sanctus Gregorius gregorius.
siger her om Nunquam esset detractor nisi esset libens auditor
Der vaare aldrig ingen fortalere till Om der vaare ingen

Salomon dem høre vilde Thii raader salomon oss At wii skulle gerde vaare øren om meth torne gerde faare bagnaskere som der stonder
Eccle.xxiii Ecclesiasti.xxiii ca. Sepi aures tuas spinis Gerde dine øren met torn Det er i hu kom at du skalt snarlige dø oc gonge for gudz strenge dom at suare for alle dine gerninger Her emod gøre mange diss veer som gerne ville høre løss actige viser oc snack oc fortalelse om deriss iessn cristen Men naar fattige folk robe eller bede dem om hielp och trøst till deriss arme legemiss føde da lucke de deriss øren oc icke ville høre dem Till dem vill vor herre sige paa den yderste dom Gonger ederss vey Jeg ved inthet at sige aff eder Fierde maade skulle wii lucke vaare øgen och icke see velnillige paa nogen vhøffuisk ting At wii icke skulle fonge nogen syndig begering der til Eua den første qwinde som vor i verden hun bleff bedragen den tiid hun saa det deglige eble som hende forbudet vor ath æde aff Hun fick saa stor begering der till at hun brød gudz bud oc forkaste alliss vor
Gene. iii salighed som der stonder Genesis iii ca. Sanctus Gregorius
gregorius. siger Non licet intueri quod non licet concupisci. Deth sømer sig icke ath see paa det som man icke begere maa Her om
Dauid taler Dauid i psalteren oc siger Auerte oculos meos ne videant vanitatem O alsommectiste gwd vent mine øgen fra
Jeronimus. al forfengelighed Sanctus Jeronimus siger Mors intrat per fenestras istas Den ewindelighe død gonger ind ath disse vinnwe Som er øffuene At see en deglig qwinde det er icke synd men ath fonge ond begering och samtycke till hende det er stor synd for gud Thii skall hwer gerne lucke sine øgen ath han icke fonger ond begering till nogen ting som han icke haffue maa retferdelighe Naar menniskene haffue vell lucth disse iiii forscreffne dørre Da kommer Jhesus ind till dem met sin hellige naade oc stonder mit i blant dem det er i deriss hierte Oc siger fred vere met eder Thii ville wii alle nw fly till hannem met vaare gudelige bøner at han vill vnde oss den euige fred i hiemmerige till ewig tiid

Eth iertegen at huer skall fly offuerflødighed.

Huert cristeth mennisk skall altiidh fly druckenskaff och offuerflødighed oc serdeliss nw i denne hellige tiid effter de anammed haffue det verdige gudz legeme til dem Vii lese et iertegen om en mand hed vdo som daglige vaar drwcken oc leffuede offuer flødige met mange kaastelige rætther som han lod daglige rede till sig met vrther swcker oc vin Dog giorde han nogle gode gerninger i blant met For huilke gud forbarmede sig offuer hannem Oc sende sin engild till hannem at han skulde paa minde hannem at han sin leffnid bedre skulde Engelen vnderuisde hannem twende gonge at han den slemme offuer flødige leffnid forlade skulde Dog bleff han i sin gamble vane Tredie gong paa minde engelen hannem igen oc sagde giffuer dw icke denne leffnid offuer da skalt du snarlige dø wkristelig død oc komme till helwediss pine Den wsle mand bleff alligewel forheerdid i sin offuer flødige leffnid En nat gick han drucken i seng som han vor daglige van Da saa hanss swend (som gerne tiente gud) Huorlediss diefflene toge hanss hoffbondiss siell aff hanss liff och førde hende till heluede Der hwn diid kom da gick den ypperste dieffuild emod hende oc sagde til dem som hende framførde setter hende paa den gloende stoll Saa lod han blende en drick met swogel oc lwe och skenckte hannem met oc sagde saadan drick skalt du nw dricke till ewig tiid fordi ath du vost altiid drucken oc fwld i iørderige De nødde hannem till at dricke mer en han gad dog kwnde han icke tøme samme dricke kaar thii strax han kom till ende der med Da bleff det fwlt igen paa nyff som der vor førre Siden lod han rede hannem et bad met tiere swogel oc lwe at bade hannem i oc sagde dette skal vere dit bad till ewig tiid thii At du offte fortørnede din gud och skabere met dine bad och kelenhed Framdeliss bad han rede en seng till hannem. saa kaste de hannem ned i en dyb pwt som fuld vor met swogelss ild oc lwe och anden alder slemmiste stanck och lwct som betenckiss kand Da sagde den ypperste dieffuild till hannem Haffuer dw icke hort eller

Amos læſſd de ord ſom Amos Propheta ſcriffuer aff vor herriſſ mwnd ſaa ſigendiſſ Ue vobis qui dormitis in lectis eburneis etc. Ve worde eder ſom ſoffue i kaaſtelige vdſkaarne och bløde ſenge Och ligge oc vende eder bort oc igen i dem och icke ville opſtonde Saa pleyde oc du at gøre Thii ſkalt du nw till euig tiid vende dig i denne ſengh. Her paa ſkulde offuerflødige oc kreſſne menniſke idelige tencke oc omwende deriſſ onde leffnid at de icke komme til ſamme ſengh effter deriſſ død Fra hwilken den alſommectiſte gud beware oſſ ewindelige. AMEN

Anden søndag effter paaske

Epistola i petri ii

Charissimi cristus passus est pro nobis

DEnne hellige Epistell som lesiff i dag i den hellige kircke paa søndagenff vegne Den screff den verdige apostel Sancte Pæder i sit første sendinge breff i det andet capittell Och lyder hwn saa paa danske

CRistus Jhesus er pint och plawed for vor salighedz skyld Oc gaff eder alle got exempell oc effterlignelse At i skulle effter følge hanff fodspor met ydmeghed dygdelighed oc eth got leffnid Han giorde aldrig ingen synd Der vor aldrig fwndet swig eller falskhed i hanff mwnd eller tale Naar han vor bandet oc bespottet Da bandede han icke dem igen som det giorde Men han bad gaat for dem Der han vor pint till døde paa det hellige korff Da trwede han icke dem som hannem korff feste oc plawede Men han bad for deriff salighed Han gaff sig velnillige i dommerenff vold det er pilati hender som hannem dømede wretferdelige till døde Han bar alle vaare synder paa sit verdighe legeme der han hengde paa det hellige korff Ath wii som døde waare for waare synder skyld Leffue skulle met Jhesu cristo formedelst hueff blod wii vaare helbrede giorde oc rensede aff alle vaare synder J waare tilforn som faar der vild fare for vden hyrde Men nw ere i omwende till ederff rette hyrde som er Cristus Jhesus som beware vill ederff siele fra alt onth.

Euan. Johan. x.

In illo tempore Ego sum pastor bonus

SAncte Hanss apostel oc ewangelista scriffuer den verdige lest i sit x ca. som læsiss i dag i den hellige kirke Oc lyder hwn saa paa vort maall

WOr herre sagde en gong til sine apostler Jeg er en god hyrde En god hyrde voger sin siel for sine faar Den som er leyder till at tage dem ware oc icke er ræt hyrde till dem oc faarene høre hannem icke selff til han flyer fra faarene oc giffuer dem offuer naar han seer wlffuen tager aff dem och skyler hiorden ath Thii han vor leyder och hagde inthet meth faarene Jeg er en god hyrde och kender mine faar Och myne faar kende mig Gwd fader kender mig oc ieg kender gwd fader Och ieg vdsetter min siell for mine faar Jeg haffuer oc andre faar som icke ære aff denne hiord Dem skall ieg oc saffne till hobe och de skulle høre min røst Saa skall det bliffue en hiord och en hyrde.

Vdtydningen oc glosen her paa

SAncte Hanss bescriffuer i denne hellighe læst aff wor herriss mund huorlediss en god hyrde haffuer sig emod sine faar Oc sammelediss huorlediss den som leyder er at tage vare paa dem haffuer sig emod dem Thii ath en god hyrde skal haffue saa stor vilge till sine faar ath han er redebon
tertus till ath dø for dem om det giordiss behoff Tertus Ego sum pastor bonus Vor herre sagde ieg er en god hyrde En god hyrde han wower sit liff velwillige for sine faar Dette fuldkommede Jhesus cristus der han vdgaff sin verdige siell longe fredag
Johannis paa kaarsset for menniskenss salighed som Sancte Hanss scriffuer
iii ca. i sin første epistell i det iiii capittell sigendiss Cristus animam suam pro nobis posuit Cristus Jhesus vdgaff sin siell for vor skyld Oc wii skulle vdgiffue waare siele for waare brødre det
tertus er for vor iessu cristen Ter. Mercenarius autem Den som er

leyd till faarene Her met maa merckiss nogen kirckenss prelate som paa sit embedissf vegne all enisste acther oc skøder den renthe stat oc ære som han skal haffue oc en føge ting eller inthet acther sine fattige vndersaattiss salighed oc gaffn Her om der taler sanctus Augustinus saa sigendiss Sunt in ecclesia quidam prepositi non dominum querentes etc. Der er somme Prouerster oc Prelater i den hellige kirke Som spørge icke meget effter vor herre Men mer effter deriss renthe oc den heder oc ære som de begere at mennisskene skulle gøre dem Saadan en prelate han er leyd til faarene thi han mener at de høre en anden til Textus Uidit lupum venientem Han seer en vlff komme Det er en kettere eller et andet ont menniske som lerer almwen falsk lerdom eller et ont leffnid oc der met forderffuer dem Han giffuer faarene offuer det er sine vndersotte Och flyer bort Det er at han icke stonder fast emod saadan kettery och ond lerdom Oc lerer styrcker och vnderuiser sin almwe som er hanss hiord huorlediss han sky stall fra saadan vild farelse eller synd Textus Et lupus rapit Vlffuen tager faarene oc skilyer dem at Det er saadan en kettere eller ont menniske drager enfoldig almwe till vildfarelse aff den rette tro oc till anden synd Oc skylyer dem at fra den hellige kircke oc den cristelige tro Textus Mercenarius fugit Den som vor leyd till dem han flyer fra dem oc gør dem ingen bystand huercken met raad eller lerdom Thii han acther icke mere en at han kan faa vlden twoet och melken aff faarene det er renthen och gaffnet aff gotzet Men han skøder inthet huor det gonger dem till deriss sieliss salighed thi han acther dem inthet Textus Ego sum pastor bonus Vor herre siger igen ieg er en god hyrde Som han vilde sige ieg haffuer møde vmage oc omhu faar mine faar Oc ieg kender mine faar Det er han elsker gode cristne menniske som stadelige tro oc haabiss til hannem thii at han vill at de alle frelsiss skulle Oc mine faar kende mig Det er at gode retferdige menniske kende oc besynde de velgerninger som gud dem giort haffuer ligeruiss som gud fader elsker mig oc ieg elsker hannem Jeg vdsetter min siel for mine faar

Augusti-nus

textus

textus

textus

textus

Thomas. Her offuer siger Sanctus Thomas ath wor herre obenbarer her ath han leed den sware død och pine for menniskenss salighedz skyld oc vdgaff sin hellige siel paa kaarsset for dem
Nicolaus de lyra tertus Nicolaus de lyra siger at Jhesus cristus offrede gud fader sin siell longe fredag for menniskenss salighed Tertus Et alias oues habeo Vor herre sagde Jeg haffuer och andre faar som icke ere aff denne hiord Der menthe han hedningerne met som icke vaare aff iøde templen som kalledisf sinagoga Oc dem skal ieg samble till disse Huilked oc skede formedelst apostleness predicken och lærdom. Vor herre sagde de skulle
Nicolaus de lira høre min røst Det skede som Nicolaus de lira scriffuer Thii at den tiid iøderne forsmaade oc bort kaste den hellige tro Da anammede hedningerne hende ydmygelige och gudelige
tertus den tiid apostlene predickede hende for dem Tertus Et fiat vnum ouile Det skall bliffue en hiord Det er at iøderne oc hedningerne skulle komme vnder den hellige cristelige kircke oc den rette tro Saa skall der bliffue en hyrde det er Cristus ihesus som er sand gud oc mand oc styrer oc regnerer till euig tiid amen.

CRistus Jhesus som er den sande hyrde han føder sine faar som er alle cristne menniske met trende honde føde Først met vnderstondelse Ath de vnderstonde skulde hanss hellige vilge oc budord oc andet som dem gørff behoff til
Dauid deriss sielff salighed Her om taler Dauid i psalteren oc siger Dominus regit me Vor herre ihesus cristus som er en god hyrde han styrer oc regerer mig Oc han gaff mig vnderstondelse oc visdom till at forstonde hanss hellige ord met J Anden maade oplyuser han deriss hierte oc sind til at besinde oc offuer tencke den euige salighed oc glæde som er i hiemmelen oc hwn metter dem aandelige i deriss siell Om denne føde scriffuiss
Esaie xxxii. ca Augustinus Esaie xxxii ca. Sanctus Augustinus scriffuer at Jomfru Maria vor idelige i aandelige tancker och beskuelser ath offuer tenckte de ting som i hiemmelen ære oc sette sit hob aldeliss til gud at han hende føde skulde baade aandelige och legemelige J Tredie maade leder han dem till den ewindelighe føde och

salighed der som de skulle haffne løst och glæde for vden ende
Som han selff siger gennem Prophetenss mwnd som der stonder
Eze. xxiiii ca. In pascuis vberrimis pascam oues meas Jeg Eze. xxiiii.
skal føde mine faar i alder grøde fuldest eng oc marck Det
er i hiemmerigiss rige som all godhed och sødme er.

Wor herriss faar skulle vere merckte met Trende honde
tegen Oc der met kender han dem fra andre Først met
ydmyghedz oc fattigdomss tegen Her om taler Sanctus Lucas Luce ii ca.
i sit andet capittel sigendiss om vor herriss barndom Inuenietis
infantem pannis inuolutum J skulle finde et barn i krubben
som swøbt er i klude At han lod sig legge i krwbben der
meth merckiss hanss store ydmyghed Thi han hagde al ting
selff skafft baade hiemmel oc iord Han ydmygde sig alligewell
at alle mennisske skulle der aff tage got exempell oc effterligning
Han vor swøbt i klude der met merckiss hanss store fattig
dom Der met gaff han oss alle god effter syn at wii inthet
acthe skwlle denne forfengelige verdenss rigdom Andet tegen er
milhed oc barmhertighed. Alle de iertegen som Jhesus giorde
her paa iorden de vaare fulde met milhed oc miskundhed Thii
han gaff halte blinge døffne och andre siwge mennisske deriss
helbrede oc swndhed Han opreysde døde Han mettede fem
twsinde mend met fem brød oc ii fiske Oc for denne milhed
han giorde mod mennisskene da effter fulde hannem mange
som Sancte Hanss scriffuer i sit vi ca. Det giorde han oss
till god lerdom Thii skulle wii alle vere milde och barmhertige
mod vor fattige ieffn cristen At han oss der met kende kand
Tredie tegen er Ath de skulle bere det hellighe korss stedsse
i deriss hierte ligeruiss som vor herre det bar paa hanss
skuldre longe fredag Det er ath de skulle idelighe i hwkomme
hanss verdige pine oc korss festelse och hanss suare død Oc
gøre reth penitentz for deriss synder Da kender Cristus Jhesus
deriss hyrde dem och leder dem till den ewighe salighed effter
døden Meth dette penitenssiss korss skwlle alle cristne mennisske
tegne dem Thii wor herre sagde selff som Sanctus Mattheus Matthei
scriffuer i sit xvi capittel Qui vult venire post me Hwo som xvi ca.

vil komme effter mig han skall bere penitentziss korss oc effter følge mig

HEr motte nogen spørge hworlediss Cristus kendiss aff sine faar som ere alle gode mennisske Her suariss till at hand kendiss formedelst den kerlighed och stadige tro som gode mennisske haffue till hannem Her om scriffuer Sancte
Johannis Hanss i sit xi capittell At Sancte Peder sagde till wor herre wii
xi ca. hørde saage oc kende at du est sandelige Cristus Jhesus
gwdz leffuende søn Saa skulle oc wii alle fuldkommelige tro at han er vor gud skabere oc frelsere thii skulle wii elske hannem aff alt vort hierte offuer all ting som til er

ALle Prelater som til ere sigiss at vere hyrder Det er alle Bisper Abbeder Priere Andre kirckenss Prelater oc alle sogne prester kalliss hyrder Oc de mwe ligness ved Jacob om huilken der scriffuiss i det gamble testamente som vor en hyrde
gene. xxi c. som der stonder genesis xxi ca. Hanss naffn det vd leggiss at
det skall mercke en kempe Der met vnderstondiss Huer Prelate som till er at han skall mandelige stride oc stonde mod menniskenss och serdeliss mod sine egne vndersottiss synder Alder mest mod løwen som er høfferdighed Oc siden mod biørnen som er wkyskhed Ligerwiss som Dauid giorde der han vor en faare hyrde oc i hiell slo løwen och biørnen som der
i Regum stonder i Regum xvii ca. Sammelediss vnderstondiss och hwer
xvii ca. Prelate meth Moysen som och wor en faare hyrde som der
Exodi iii. stonder Exodi iii ca. Han wor funden i vandet effter han
wor fød Saa skall oc hwer Prelate findiss oc optagiss aff vandet som mercker den hellige scrifft Det er ath han skall were lærder och forfaren i den hellighe scrifft ath han vid hwad han lære och kende skall sin almwe och vndersaatte Och sige dem gwdz vilge och vise dem den rette vey till hiemmerigiss rige Diid ath komme och der ath bliffne Det vnde oss gud fader søn oc den helliand som er en sand gud och benedidet till ewig tiid Amen

Et iertegen om en riddere som sagde at han skulle klippe sine faar som vor hanss tienere oc vndersaatte

VI læse eth iertegen at det wor en riddere som hagde gandske erlige faareldre huilke som vaare meget milde oc misskundelige mod deriss tienere och andre fattige folk Oc tienthe och fryctede den alsommectiste gud i hiemmerige Der samme hanss faareldre døde vaare da bleff han gandske vmild och streng mod sine fattighe tienere oc plawede och beskatte dem óffuer maade saa mange aff dem bleffne stackarle Somme hanss venner som gudfryctige vaare Oc andre gode menniske prester oc mwncke straffede hannem for han dem saa wloglige beskattede Och spwrde hwor faare han dem saa forderffuede Han swarede det er mine faar ieg skal klippe dem oc haffue gaffn aff dem Dog vilde gud forbarme sig offuer hannem oc drage hannem aff denne vmilhed oc fordømelsiss vey formedelst hanss gode faareld[r]iss skyld som gudelige oc retferdige vaare Thii vdsende han en engild som tog och førde hannem till eth degligt palatz oc lod hannem see aller degligste menniske som klebde vaare i skynnende gyldene klede-bone som swnge aller deglifte oc alsom løsteligste sang Han hørde oc alsom deligste wrge leeg trompe leeg harpe leeg oc alle honde anden sød leeg som nogen man høre kunde Thi vilde han ind gonget i samme palatz Den som stod for dørren han stød hannem bort och sagde Vilde du dierffuiss til at ind gonge i dette skinnende oc ærefulde palatz met dine blodige kleder Ridderen saa paa sig selff Da saa han at hanss kleder vaare offuer stenckte fra øuerst oc till nederst met blod Engelen sagde till hannem Dette er dine fattige tieneriss arbeyde oc blodige swed och vloglige beskatninger som du twingde dem wretfærdelige oc vloglige aff for vden all miskundhed Vilt du ingonge i dette deglige palatz da skalt du aff legge disse blodige kleder Han kom til sig igen Oc giorde strar sit

scrifftemaal oc igen gaff alt det gotz som han hagde taget fra nogen met wretthe oc wor siden mild oc barmhertig mod sine vndersotte oc tienere och ende syn leffned erlige oc skellige oc kom till dette palatz som er hiemmerige som han førre saa i huilked han haffuer den ewighe glæde Den vnde off alle gud fader søn oc den helliand

Tredie søndag effter paaske

Epistola i petri ii

Charissimi obsecro vos tamquam aduenas.

DJsse ord scriffuer den verdighe apostell Sancte Peder i sit første sendige breff i det andet capittell Och lyde de saa paa danske

OAlder keriste brødre Jeg beder eder ligerwiss som vdledninge oc pillegrime der langt ære fra deriss rette fæderne land At i holde eder aff legemenss vbequemmelige begerelser som altiid stride mod sielen Haffuer en god renlig hoffuiss och bequemmelig omgengelse blant andre mennisske gud til ere oc ederss ieffn cristen till god lerdom Mange sige oc holde dem faar cristne mennisske dog leffue de som hedninge met deriss gerninger. En dog at de fortale dicte oc lyuge paa eder oc holde eder for vdedisske oc onde mennisske Da skulle de alligeuell obenbarlige kende oc befinde ederss gode dygdelige gerninger Naar de komme for gudz strenge dom Oc da loffue oc ære den alder mectiste gud der faare Thii skwlle i vere ydmyge och vnder giffne alle mennisske paa iorden for gudz skyld som haffue nogen mact paa verdenss vegne Huad helder det er kongen eller nogen anden første Hertwg Greffue Riddere eller andre som vdsende oc til skickede ere aff hannem at heffne och reffse offuer onde vdedisske mennisske Oc at frede oc ære gode retwise oc dygdelige mennisske Thii det er gudz vilge ati skulde løcke oc aff toste wfornymstige mennisskess vanwittige mwnde met eder gode gerninger J ære wor herriss frii børn men i skulle icke bruge eller nyde ederss frihed

forfengelige til synden eller ondskab Men i skulle vere som gwdz ydmyge tienere Hedrer alle mennisker huer effter sin stat Elsker oc deler brøderskaff indbyrdiff met huer anden aff alt ederff hierte Frycter den alsommectiste gwd och hedrer ederff konge paa verdenff vegne I som tiene nogen verer ederff herrer oc hoffbonder hørige oc lydige met tilbørlig redffle Icke alsom eniste dem som gode oc dygdelige ere Men oc dem som vanwittige oc vstadige ere At ederff leffnid bliffuer tacknemmelig for gud fader for huilken han vil giffue eder sin naade i ihesu cristo sin eniste søn

Euangelium secundum Johannem xvi capitulo.

In illo tempore d.i.d.s. Modicum et iam videbitis.

TEsten som læsiff i dag i den hellige kircke den scriffuer den verdige apostell oc ewangelista Sancte Hanff i sit xvi capittell Och lyder hwn saa paa danske

VOr herre Jhesus Cristus sagde till sine apostle Her stwnder nw en stacked tiid til at i icke skulle see mig Oc siden skulle i atther se mig igen en liden stwnd Fordi at ieg gonger op till min fader Disciplene begynthe at for wndre oc sagde inbyrdiff til huer anden Hwad betyder det han siger til off Her stunder en stacked tid til at i icke skulle see mig Oc siden skulle i se mig igen en liden stwnd Vii vide icke huad han siger Jhesus viste at de vilde spørge hannem at huad det betyde Thii sagde han till dem I spørge her om mellem eder indwertiff Huad deth mercker Her stunder i stacked tid til at i skulle icke see mig Oc siden skulle i atther se mig i liden stund Sandelige sandelige siger ieg eder Ath i skulle græde swcke och bedrøffuiff Men verdenff mennisker och iøderne de skwlle glædiff och i skwlle sorge Men ederff sorg oc drøuelse skall omwendiff till stor glæde En qwinde haffuer stor sorg oc pine naar hun føde skall Thii henniff tiid er kommen som hwn skall føde paa Naar hwn haffuer fød sit

foster oc barn da glemmer hwn all den sorg oc ve hwn hagde for den store glede hwn fonger ath hwn haffuer fød eth mennisske till verden Saa skulle oc i nw haffue bedrøuelse till en tiid Siden skall ieg atther komme igen till eder Da skall ederss hierte glædiss Och ingen skall tage ederss glæde fra eder

Vdtidningen oc glosen her paa

VOr herre sagde till syne apostle skær torssdag at afften Ath de icke skulde se hannem paa en føge stund Her offuer scriffuer Sanctus Crisostomus At han der met menthe den tid som forløbe skulle fra han døde paa det hellige kaarss oc iordediss oc till han opstode igen aff døde som vor paa tredie dagen der effther diss emellem saage de hannem icke Vor herre sagde framdeliss Siden skulle i atther see mig igen en stacked stund Der met menthe han den tiid som sig forløbe skulle fraa hanss ærefulde opstondelse och til hanss verdige opfarelse til hiemmelss paa huilken tid han lerde oc sagde dem mange dybe oc hiemmelige ting som er i hiemmelen som der stonder Actuum i Tertus Quia vado ad patrem Thii ieg skal opfare til min hiemmelske fader Oc da see i mig icke siden daglige eller tale meth mig ideligh e som i nw gore for paa den yderste dommedag at ieg skal igen komme at dome leffuendiss och døde hwer effter sine gerninger. thii sagde disciplene mellem dem selffue Huad skal dette betyde han siger J skulle icke see mig paa en stacked stund Oc siden skulle i see mig igen paa en stacked stund De forstode icke huad han menthe der met thii dem torthe at de ene ord waare twert emod de andre Och de kwnde icke besinde den atskillelige tiid oc stwnd som han mente der met Jhesus saa deriss hiertiss mening at de hannem der at sporge vilde (fordi han ved alle mennisskess tancker oc acth textus Et ideo dixit eis) thi sagde han till dem for de spurde hannem der at Paa det at de vide skulle at han viste deriss hiertess mening Sandelige sandelige siger ieg ether J skulle sorge oc bedroffuiss induertiss

Crisostomus.

Actuum i textus

textus

i ederff hierter oc græde vdwertiff met ederff øgen for min suare død oc pine som ieg lide skal Men iøderne oc deriff høffdinge oc prester som elske verden de skulle glediff aff min død Det skede oc saa Der de hagde pint hannem til Døde Da vaare de alle glade oc mente at de hagde da plat vd slwct hanff verdige naffn at ingen skulle mer talet om hannem Oc
tertus at han icke skwlle op[ston]det igen aff døde. tertus Vos autem contrista. J skulle bliffue sorgfulde oc bedroffnede Der skede der han pintiff til døde Men eder sorg skall omwendiff til stor glæde Det skede der han opstod igen aff døde oc obenbarede
tertus sig for dem inden lwcte dørre oc talede till dem tertus. Mulier En qwinde haffuer stor sorg naar hun føder for den suare ve oc pine som hwn haffuer der effuer Som gud selff sagde til Eue der hwn hagde brwdet hanff bwd Dw skalt føde dine
Gene. iii børn i sorg oc we som der stonder Genesis iii Den plawe gonger en nw offuer alle quinder for henniff wlydighedz skyld Naar henniff barn er fød da glemmer hun den sorg oc we hun hagde for den store glæde hun fonger ath hun haffuer fød eth menniske till verden J fonge oc stor sorg nw i min pine oc død Men naar ieg opstonder igen da fonge i stor glæde naar i mig see oc ieg taler met eder Da skal ederff hierte glædiff oc ingen skal tage ederff glæde fra eder Her
Nicolaus de gorra. offuer siger Nicolaus de gorra At cristus vor apostleneff rette glæde oc han opstod nw igen aff døde oc skal leffue til ewig tiid oc glæde dem oc alle sine venner i hiemmerige ewindelige. Thii motte han vel sige at ingen skulle tage deriff glæde fra dem

VOr herre sagde til sine apostle i skulle sørge Offuer disse ord scriffue doctores Ath inthet menniske kan lenge leffue paa iorden vden sorg oc drøuelse Som den hellige
Job xiiii mand Job scriffuer i sit xiiii capittel Homo natus de muliere etc. Mennisken som fødiff aff qwinde leffuer en stacked stwnd Oc haffuer stor sorg oc modgong Her motte nogen spørge for huad sag vor herre det saa skicked haffuer Her suariff til ath det er giort for fem honde sag Førft At wii skwlle vide at wii ere icke vden vdlendinge oc pillegrime saa lenge som wi

ere her i verden Oc at wi haffue ingen stadelige verelse hær men wii ære i denne gredelige dall som inthet andet er en eth middel sted mellem hiemmelen i hwilken den ewindelige glæde oc løst er . oc heluede i hwilken den euige pine sorg oc drøuelse er Anden sag er At huert mennisske skal paa mindiss met sorg oc denne verdenss modgong ath leffue effther gudz vilge oc budord at han kand vndfly den euige sorg oc fonge hiemmerigiss glæde effter døden Tredie sag er at wii skulle twingiss her med saadan modgong oc sorg for vaare synder Ath wii icke pineff oc plaweff skulle for dem i sterss ild effter døden Fierde sag er at wii der met vndfly skulle helwede som alle piner oc plawer ære alder største oc grwmeste Fempte sag er ath wi der met diss mere foruerffne skulle aff den ewindelige glæde i hiemmerigiss rige som aldrig fonger ende Thii der stonder Actuum xiiii . ca. Per multas tribulaciones oportet nos intrare in regnum celorum Vii skulle ind gonge i hiemmerigiss rige formedelst verdenss store och mangfoldelige sorg och drøuelse Her om scriffuer Sanctus Augustinus saa sigendiss Multi res aduersas timent prosfpera non timent Mange frycte for verdenss modgong oc genwordighed . men de frycte inthet for stor lockfalighed en dog ath hwn er meget mere farlig faar sielen en genwordighed Som der stonder Prouerbiorum i cap. Prosperitas stultorum perdet illos. Uanwittige mennisskiss lyckfalighed fordømer dem . men Kong Dauid hagde stor genwordighed och drøuelse aff Kong Sawll da leffuede han retferdige och gwdfryctelige . men siden han fick konge riget effter hannem oc verdenss lyckfalighed och velde da syndede han och giorde hord met bersabee Saa falde en nw mange mennisske i store synder faar de ere lockfalige her i verden oc haffue stor rigdom. Actuum xiiii ca. Augustinus prouerbio.i

MEt denne qwinde som vor herre sagde sine apostele denne effterlignelse om som haffuer stor sorg oc ve i sin fodzell vnderstondiss huert mennisskiss siell for fem honde sag skyld Førft for lydighedz skyld Thii huer quinde bør at vere sin brudgomme horig och lydig i all den ting som hwn

Paulus ad colo.iii. maa gøre for vden synd Som sancte Powild siger ad Colo. iii c. Mulieres subdite estote viris vestris. O i qwinder verer eder hossbonder hørige och lydige Sancte Peder scriffuer och Petrus her om saa sigendiss Mulieres subdite sint viris suis Quinder skulle vere deriss mend vndergiffne Saa skal oc en cristen menniskiss siell som er gudz brwd vere sin brudgom gud Dauid i hiemmerige hørig oc vnder giffuen i alle maade som Dauid siger i psalteren Verumtamen subiecta esto anima mea O min Petrus actuum v siel du skalt vere gud vnder giffuen Thi sancte Peder siger som der stonder Actuum v Magis oportet obedire deo quam hominibus Hver bør mere at vere gud i hiemmerige hørig oc lydig en mennisken Den siell er gud hørig som holder hanss hellige budord

ANden maade for trostaff skyld Thii hwer qwinde bør ath vere sin brwdgomme tro oc hwld oc icke forkomme hanss goz vnyttelige eller w fornymstelige forthære det met løff actige eller onde personer Hun skal oc vere sin brudgom tro paa sit eget legemess vegne At hun skall icke beware sig met nogen anden mand paa iorden saa lenge henniss leffuer Saa skal oc mennistenss siel som er gudz brud vere hannem huld oc tro oc gandske vel oc grandgibelige forware det goz som han hende antuordet haffuer baade paa naturenss oc verdenss vegne Paa naturenss vegne skall hwn forware sine fem sind. syn skaffned oc deglighed. sin mact oc styrcke oc andre gaffuer som han hende giffuit haffuer Ath hun ey bruger dem til nogen synd eller løff actighed Sammeledis paa verdenss vegne skal hun benare det timelige goz som han hende befalet haffuer at hun icke forthærer det vnyttelige til wkyskhed offuer flødighed eller til nogen anden dødelig synd Dauid Men hun skal gøre som Kong dauid siger i psalteren Cantabo domino qui bona tribuit michi Jeg skal synnge oc loffue gud i hiemmerige som gaff mig alt det gode ieg haffuer i verden Hun skal oc vere tro at beware sig selff til døden Da vil vor herre giffue hende den euige liffuiss krone i hiemmerige Som Paulus sancte Powild siger Esto fidelis vsque ad mortem et dabo tibi

coronam vite Ver tro til døden da skal ieg giffne dig den ewindelige krone

TRedie maade for henniss deglige oc rene klædebon skyld Hwer quinde skal holde sig erlige oc deglige baade met sin klædebon oc et renligt leffned at henniss brudgom ey fonger aarsage til for henniss forsømelse skyld at elske nogen anden quinde vbequemmelige Hun skal dog icke klede eller pryde sig for nogen høfferdighedz skyld men al eniste at hun der met kan vere sin brudgom behagelig oc holde hannem i en god leffnid det maa hun gøre for vden synd. som den erlige quinde Judit hun giorde Hun førde sig i kaastelige oc deglige kleder men hun giorde det icke til høfferdighed. men til dygdelighed oc erlighed Her om taler sancte pouild oc siger Volo mulieres esse in habitu ornato cum verecundia Jeg vil vel at quinder mwe haffne deglig klædebon dog till lempelig met blyacteligheed och ydmyghed Icke met krwsede haar store span eller dyrebare kleder Men met maadelighed i all ting som det sømer erlige qwindfolk at haffne dem Saa skall oc menniskenss siel som er gudz brwd pryde oc holde sig deglige oc erlige met dygdelige gerninger at hun der met behage kand sin brwdgom som er cristus ihesus gudz søn Hwn skall føre sig i kaastelige oc deglige kleder Det er i kyskhed ydmyghed eddrwhed milhed och dygdelighed Thii ingen qwinde er syn hoffbonde behagelig naar hun før sig i w rene skidne och slemme kleder eller om hwn er wrenlig i andre honde maade Saa er icke helder sielen syn brudgom cristo behagelig naar hwn er besmittet met nogen dødelig synd thi hwn er da versłyggelig for hannem oc lwcther ilde i hanss asyn Paulus ad thi. ii

FJerde maade for den store kerlighed hwn haffner till syn brwdgom Thii hwer brwd bør at elske sin brwdgom for alle andre mend som i verden er thi at han offner giffner baade fader oc moder for hendiss skyld Som der stonder Genesis ii Relinquet homo patrem et matrem En mand skall offuer giffne baade fader oc moder oc bliffne hoss sin hustrw Gene.ii c.

Saa skal oc menniskenss siel som er gudz brwd elske hannem offuer alle creatur oc al den ting paa iorden er Ligerwiss
Luce. vii. som Sancta Maria magdalena elste hannem Om hwilken Sanctus Lucas scriffuer i sit vii ca. Mulier erat in ciuitate peccatrix Der wor en syndig qwinde i staden Hwn elske vor herre meget thi forlod han hende alle sine synder. At hwn
Johannis xx ca. elste hannem meget der om scriffuer Sancte Hanss i sit xx capit. At den tiid hun kom til hanss graff da stod hun der lenge oc græd Om siger kom vor herre til hende oc sagde Quinde hwi grader du hwem leder du effter Hun mente det hagde væred en vrte gaardz mestere oc kende hannem icke thii sagde hwn Herre togst du hannem bort da sig mig hwor dw lagde hannem at ieg kan bere hannem bort igen Det sagde hwn aff ret kerlighed thii det er icke vel troligt at hun ene kunde bere hannem Saa skal vor siell elske hannem met reth brendene kerlighed thii han frelste hende for den brendene kerlighed han hagde till henne.

Fempte maade for hwn er idelig i sin gerning Thii at en god erlig qwinde skal aldrig vere aarkeloss Der om
Salomon prouer. vlti. screff Salomon Prouer. vltimo. Panem suum non commedit ociosa En fornymstig quinde eder icke sit brød aarkeløss Det er hun øffner sig altiid i nogre gode gerninger Men en vanwittig oc løss actig quinde hun er gerne aarkeløss oc vil altid vaske squaldre oc fortale andre Om en god quinde
Salomon Eccle. xxv scriffuer Salomon Eccle. xxv. saa sigendiss Beatus qui habitat cum muliere sensata Hellig er den som haffuer en god fornymstig qwinde Saa skall icke eth cristet menniskiss siell som er gwdz brwd helder vere nogen tid aarkeløss At dieffuelen ey beswiger
Jeronimus. hende som sanctus Jeronimus siger Semper aliquid boni operis facito Du skalt altid gøre nogen god gerning at dieffuelen
Salomon Eccle.ii ca icke finder dig aarkeløss Salomon scriffuer oc Eccle. ii Multa mala fecit ociositas Aarkeløssheð giorde mange onde honde ting Der stonder oc Eze. xvi ca. Hec fuit iniquitas sodome Dee suare grwme oc whørige synder som de bedreffue i sodeme stad for huilke han sanck i helwediss aff grwnd de begyntiss

aff aarkeløsshed oc offuerflødighed Thi skal gudz brud menniskens siel ingen tiid vere aarkeloss men altijd offue sig i dyglige oc erlige gerninger at hun formedelst dem maa bliffue sin brudgom tacknemmelig oc nyde den evige glæde i hiemmerigiss rige met hannem Den vnde oss alle gwd fader søn etc.

Eth Jertegen om en frue som laa met sin søn.

Vincencius scriffuer i en bog kalliss Speculum historiale. At i Rom wor en fribaaren mand oc en fribaaren qwinde som i lang tid leffuede erlige till sammen i ecthesskaff for vden foster Thii offrede de deriss offer fastede oc baade deriss gwdelige bøner til gud at han dem vnde ville eth foster till hobe Vor herre hørde deriss idelige bøn och hun fødde et swend barn Siden leffuede de kyskelige oc erlige til hobe Nogen stwnd der effter for Han til hellighe steder pillegrimss reysse och døde paa vegn Hwn fødde dette barn gandske kreselige oc kellige op oc lagde det i sengen met sig selff til det bleff vel stort De finge wskelleg kerlighed till huer anden saa at han giorde hende met eth barn Hun tiente vor herre alligeuel meget gudelige oc angrede sin synd aff alt sit hierte som hun bedreffnit hagde oc fastede bad oc giorde mange miskundelige gerninger mod fattige folk Hun skiulde oc beuoctede sig det beste hun kunde at ingen fornemme skulde at hun vor finglig Der hendiss tiid kom ath hun føde skulde Da fødde hun samme foster hemmelige met alder suariste pine oc sorg Siden fryctede hun ath det skulle bliffue obenbarligt ath hun der faare bestemiss skulde aff huer mand Thi myrde hun samme foster oc kaste det neder i eth hemelighed Der dieffuelen saa ath hwn dette grwme oc vmilde mord bedreffnit hagde mod sit arme wskyldige norn oc forkast baade liffuit oc sielen der paa Da vilde han besseme hende Thi skaffte han sig til en scriffuere som plegde at merke scriffue oc handtere sager oc domme gik ind i Rom oc sagde at han vor en notarius oc scriffuere meget forfaren i atskillige konster visdomme oc sager oc at han sige oc vise kunde huor guld oc

penninge begraffne vaare i iorden oc vise oc obenbare dem som noget staalet hagde fra andre oc andre mange hemmelige konster huilked han oc bewissde met gerninger saa huer man saa ath han der met sagde sandingen (Thii dieffuelen ved de ting oc synder som giorde oc bedreffne ere som icke ere scrifftede herrer oc forster hwlle meget aff hannem for hanss store konst oc visdom skyld En gong kom han for keyseren som alt det Romerske raad oc herrer til hobe vaare Oc sagde Det er stort vnder at romer stad icke er lenge siden swncken vnder iorden for en greselig oc grwm synd som en frwe bedreffnit haffuer her i staden Alle for vndrede oc grwede for disse hanss ord. saa sagde han dem at hun hagde affled et foster met sin egen søn oc myrd det. siden neffnede han obenbarlige henniss naffn for huer mand Der vor mange herrer som hende kende de sagde till hannem strax dw liwger obenbarlige paa hende Thii det er saa erligh en qwinde och frwe som hwn kan nogen sted vere Hwn er eth spegell och exempell till eth erligt och dygdeligt leffnid for alle qwindfolk i romer stad Dieffuelen swarede Jeg viste vell ath i icke skulde tro mig Lader kalde hende hiid for raadet och hører hende offuer Bliffuer hwn offuer wonden da brender mig Hwn bleff strax kalled oc kom. keyseren oc de andre herrer anammede hende erlige thii hwn vor aff ypperligt slecte oc hwn hagde alle dage erlige leffnit tilforn Siden sagde han til hende Her er kommen en ny Prophete oc mectig viss mand Han haffuer sagt en whørlig gerning om eder huilken wii ingeledis tro kwnde Gører ederss aarsage for hende Eller verer hende bekende Hwn suarede Salomon den vise konge siger at all ting bør at skee met vise oc gode raad Thii begærer ieg tiid och frist ath ieg mig oplede oc wduelge kand en talss mand som min sag forhandle kand thii ieg er en qwinde Keyseren gaff hende dag Thii gick hwn til Pauen som hed linus oc scrifftede sine synder met stor anger oc rwelse oc bad han vilde sette hende den alder swariste plict oc bod som hannem selff tocthe at lige vaare for dem Pawen hwgswalede hende i henniss store sorg oc graad Oc sagde hende at Sancte Peder

forswor vor herre oc ath Sancta Maria magdalena vor en obenbare synderinde sammeledisf om røffueren paa korsset At vor herre gaff dem alle naade oc affløsning aff deriff synder Ath hwn fordi engeledisf skwlde falde i misshoff Men hwn skulde kalde paa iomfru marie som ingen forsmaar At hun vilde finde gode raad at hielpe oc frelse hende aff henniff nød Saa sette han hende en Pater noster oc en Aue maria till plict oc bod for alle sine synder Der dagen kom ath de mode skwlde da kom hwn for keyseren oc hanff raad Dieffuelen i scriffuerenff lignelse vor kalden at han paa hende kere skulde Der han hende saa da sagde han der er icke denne som myrde sit barn ieg kender hende inthet Keyseren swarede sandelighe er det den som dw kerde paa Scriffueren sagde Jeg ved inthet ont met hende Hworledisf skulde ieg dierffuiff till at tale noget ont om hende Thii ieg seer at Jomfrw maria gudz moder stonder hoff hende oc beskermer hende Dem gruede alle ved disse ord oc giorde korff for dem saa forswand dieffuelen strax Keyseren oc de andre herrer ærede samme frwe Oc tackede oc loffuede gud i hiemmerige oc hanff benedide moder mariam som hielper oc beskermer alle som hobiff oc kalde paa hende i deriff nød Thi ville wii alle fly till hende ath hwn vill forwerffue off naade och affløsning aff waare synder och hiemmerigiff rige effter døden det vnde off alle henniff verdige søn Jhesus cristus som er benedidet for vden endhe Amen

Fierde søndag effter paaske

Epistola Jaco. i c.

Charissimi Omne datum optimum

DEnne Epistell som læsiss i dag i den helligke kircke den scriffuer den verdighe Apostell Sanctus Jacobus i sit første capittell Oc lyder hwn saa paa danske

ALder keriste venner Den verdige helliandz fulkommelige gaffue oc naade som gor menniskeen beqwem til den euige salighed hun giffuiss ned aff hiemmelen aff gud fader som oplywser alle de menniske paa iorden er Han er w omwendelig altiid lige sterck viss klog oc alder megtist Han haffuer oplyusst oc fød oss velwillige met sandhedz ord som er den hellige leest At wii skulle vere en begyndelse till ath fonge mact offuer alle hanss creatur som han haffuer skafft paa iorden Och opfulde den sted formedelst hanss helligke naade. som vaare første faareldre for kaste for oss met deriss synder Alder keriste brødre vide skulle i At huert menniske skall vere snar till at hore det som gaat er Oc seen til at tale och meget snacke thi det skeer icke gerne vden synd Hwer skall oc vere seen til vrede thii at en mand som vred er han dømer icke retwisslige fordi at hun forblinder hannem Thii skulle i aff legge al wkyskelig leffnid oc alle andre dødelige synder Oc anamme spagferdelige oc mildelige gudz ord (det er den hellige tro) som frelse kand alle ederss siele

Euangelium secundum Johannem xvi capitulo.

In illo tempore dixit ihesus discipulis suis Vado ad eum

TEksten som læsiss i dag i den hellige kircke den scriffuer den verdige Apostell oc ewangelista Sancte Hanss i sit xvi capittel Och lyder hwn saa paa danske

VOr herre sagde en tiid till sine apostel Jeg skal snart opfare till den som mig vd sende Och ingen aff eder skal spørge mig at hwort ieg far J bliffue sorgfulde oc bedrøuede for ieg siger eder dette Men ieg siger eder for sandingen at det er eder alle nytteligt at ieg opfar Er der saa at ieg icke far fra eder da kommer icke den helliand til eder Men far ieg fra eder da skall ieg sende eder hannem Naar han kommer da skal han straffe verden for synden retuisshed oc dom For synden thii at de icke ville tro paa mig For retwisshed thi at de icke ville gøre retuisshed eller effter følge hende Thii ieg opfar till min fader och i skulle icke nw se mig (Som han ville sige met daglige omgengelse som i giorde førre) han skal straffe dem For dom thii ath de icke rædiss for den yderste strenge dom Oc denne verdenss høffding som er dieffuelen er nw domder Jeg haffuer en nw mange honde ting som ieg skulde sige eder Men i kwnde icke forstonde dem paa denne tiidh Naar den helligand sandhedzenss aand kommer til eder Da skal han lende eder al sandhed Han skall icke tale aff sig selff till eder Men deth han hører aff mig och min fader det skall han sige eder oc de ting som komme skwlle dem skal han vnderwise eder Han skall forklare mith naffn och recte thii han skall anamme visdom aff mig och bebude eder den ewighe salighed.

Vdtydningen oc glosen her paa

HVerth mennisske maa mercke trende merckelige articlle i denne hellige lest J den Første sagde vor herre sine apostle at han skulle opfare til hemmelss J den Anden for

huad sag oc huad frwct och gaffn de fonge skulde at han opfore J den Tredie huad gerninger den helliand gøre skulde
tertus naar han komme till iorden Tertus. Uado ad eum. Vor herre sagde Jeg skall snarlige opfare til min fader som mig vdsende
Nicolaus de lyra Her offuer siger Nicolaus de lira At han det sagde Thi han hagde da fuldkommet det som han vor vdsend til Det vor han hagde predicked oc lerd menniskene salighedzenss veye oc
tertus frelst dem igen fra dieffuelenss vold oc mact Tertus Et nemo ex vobis. Jngen aff eder skall sporge mig ath hwor ieg vil fare Som han vilde sige ieg skall fare saa obenbarlige op til gud faderss ewindelige ere ath Jngen aff eder skall haffue behoff at sporge mig at huort ieg fare vill Fordi ieg siger eder dette da bliffue i sorgfwlde oc bedroffuede ath ieg skall fare fra eder Nicolaus de lyra siger at apostlene sorgede der han sagde sig ath ville fare fra dem thii de viste at saa lenge han vaare hoss dem da troste han oc hwgsualede dem
tertus i all deriss sorg oc modgong Tertus Sed ego veritatem Jeg siger eder sandingen ath det er nytteligt at ieg opfarer Thii far ieg icke op da kommer icke den helliand neder til eder
Nicolaus de lyra Nicolaus de lira siger At den verdige helliand skulde icke giffuiss apostlene fuldkommelige for effter vor herriss opfarelse
crisosto-mus. Sanctus Crisostomus siger At apostlene elste oc begerede for-meget vor herriss legemelige nerverelse thii vaare de icke en da beqwemmelige till at anamme den verdige helliand
thomas Sanctus Thomas siger Ath naar en haffuer en hugsualelse da begerer han icke en anden Apostlene hagde saa stor hugsualelse aff vor herriss legemelighe nerverelse at de icke baade om den hellianðz tillkommelse oc Han kommer icke til nogen vden han worder kalden oc beden Som Salomon scriffuer
Sapiencie vii ca. Sapiencie vii ca. Optaui et datus est michi sensus Jeg begerede visdom och fornymstighed aff gud oc han gaff mig den Jeg
tertus kallede paa den helliand oc han kom i mig Tertus Et cum venerit arguet mundum Naar den helliand kommer da skal han straffe verden For de synder menniskeu gør oc haffue
Thomas. giort Sanctus thomas siger At straffelse leggiss den helliand till thii henne bor ath ske met kerlighed Han skall straffe

hende for synden Der met mente han iøderne som icke ville tro paa hannem at han vor gwdz søn oc den rette messias som frelsse skulde all verden Han skal straffe hende aff cristi retwisshed som de icke vilde anamme aff hannem och ey helder effter følge i nogen maade Textus Quia vado ad patrem Jeg tertus
skal opfare til min fader Her offner siger Nicolaus de lira Nicolaus
J det at gudz søn opfor till hiemmelss der met merkiss hanss de lyra
retwisshed. thi ath ingen kommer ind i hiemmerige vden han er retwiss Som Dauid scriffuer i psalteren Hec porta domini Dauid
iusti intrabunt in eam Dette er gudz port retferdighe menniske. skulle indgonge at hannem Textus Et iam non videbitis me tertus
J skulle icke see mig nw Som han ville sige naar ieg er opfaren da skulle i icke see mig legemelige som ieg pleydiss at omgongiss met eder tilforn daglige Textus De iudicio De reddiss icke for den tertus
strenge domme dag men dem bwrde alligewel at rediss for hannem thi han skal visselige komme Thi verdenss høffding' som er dieffuelen han er ewindelige fordomed aff gudz retferdige visdom thii han bleff w omwendelig i sin ondskab oc hofferdighed Saa skulle oc alle forherdede oc fortwilede menniske bliffue som effter hannem følge oc icke ville offuer giffue synden Vor herre vill icke mere spare dem naar de synde paa iorde. en han giorde englene som syndede i hiemmerige Textus Adhuc habeo Jeg haffuer en nw meget som ieg skwlde tertus
sige eder men i kwnde deth icke nw begribe Der met menthe han dybe oc suare artickle som rorde paa den hellige cristelighe tro huilke de icke begribe kunde før de anammed hagde den helliand Men naar hand kommer da skal han kende eder den rette sandingen huorlediss i eder selffue oc den hellige kircke regere skulle oc kende oc lære alle menniske den rette cristelige tro met huilken de skulle bliffue salige Textus Non loquetur Han tertus
skal icke tale aff sig selff Men han skall sige eder det som han horer aff mig och min fader Och mange tilkommelige ting Nicolaus de lira siger Ath han obenbarede apostlene mange Nicolaus
ting som ske skulde Han sagde Sancte hanss all den genwordighed de lyra
oc modgong den hellige kircke skal offuer gonge till domme dag Han sagde Sancte peder den pine oc martirium han

lide skulde Han sagde Sancte Pouild at mange skulle falde fra troen mod verdenss endeligt Som der stonder i ad thimo.
tertus iiii. Tertus Jlle me clarificabit Han skall oplyuse oc forklare mit naffn Sanctus thomas siger her offuer Thi at han i Jhesu cristi naffn skall gore mange vnderlige ting Han anammer visdom aff mig oc aff min fader Hellig trefoldigheds gerninger
tertus de ere w atskillelige fra huer anden Tertus Et annunciabit vobis Han skal vnderuise eder ederss sieliss salighed oc alle andre som i skulle lære oc predicke faare.

Cristus Jhesus siger i denne hellige læst Ath den verdige helliand skall komme til verden oc straffe menniskten for synden . oc for de icke trode paa hannem Her skal hwer mercke at der er en nw mange honde menniske til . som sige dem met mwnden ath tro paa gwd oc den hellige scrifft som han oc siden hanss apostle oc andre hellige mend predickede oc lerde effter hannem Men de leffue oc haffue dem der twert emod thii bør dem rettelige at straffiss der faare Her
Paulus ad thi. i. om taler sancte Pouild ad thi. i. Confiteantur ore se nosse deum etc. De vederkendiss gud met mwnden Men de forsuerge hannem met gerningerne

DE Forste ere de som haffue for megen omhw och sorg for verdenss gotz oc altiid frycte oc fare at de icke skwlle fonge saa meget som de kwnde æde oc slide Saadanne tro icke paa gudz ord oc lerdom Thii han sagde de ord som Sanctus
Matthei vi ca. Matthens scriffuer i sit vi ca. Nolite solliciti esse dicentes quid manducabimus etc. J skulle icke vere omhyggelige och sige huad skulle wii ede Huad skulle wii dricke Eller huor i skwlle wii klede oss Somme offuer tencke baade nath oc dag oc tage dem swar omhw och vmage till ath de kwnde sammen drage verdenss gotz oc rigdom Oc der met ligness de ved hedninge som vor herre siger selff Hec enim omnia gentes requirunt Hedninge acthe mest at de kwnde saffne rigdom Men cristne menniske de skulle først om dagen atspørge

hiemmerigiff rige høre messe oc bede gud om det som dem er nytteligst til liff oc siel Der er dog mange som sielden høre messe vden om søndagen eller andre store høgtidelige dage De brwge all tiden oc dagen til legemenff tieniste och gaffn som snarlige dø oc fortæriff skall aff padder och orme Oc ville icke tiene vor herre en time om dagen deriff siell till gaffn som leffne skulde ewindelige for huilken vor herre vdgaff sit dyrebare blod paa korssenff galie Uille de besinde den store godhed dygd oc mact som messen haffuer met sig da forsømede de ingelediff om dagen at høre hende om det vaare dem ellerff mweligt at de det gøre kunde Thii all ting gonger menniskenn vell oc lock salige i alt det han gøre oc lade skal naar han haffuer hørt messe Som der stonder ydermere om i den lille danske bog i hwilken der læriff hworlediff hwer skall høre messe oc huad han der met fortiener aff gud till liff oc siel. thi lader ieg det nw framfare her paa denne tiid Det er en erlig oc god sedwane at huer hører en heell messe om dagen ehwor han er om det kand ske Och befaler sig gud i vold oc alle hanff gerninger som han den dag gøre skall Bedendiff hannem om det som hannem er nytteligst baade til liff oc siel Da gør han det gerne thi han er mild oc barmhertig Han skicker alle deriff føde som haffue deriff hoff till hannem Som der stonder iii Regum xvii ca. Ille enim te pascet si sibi confidis Uor herre skal vel føde dig om dw tror paa hannem Han fødde heliam oc lod en raffn føre hannem brød Kong Dauid siger oc i psalteren Jacta cogitatum tuum in domino et ipse te enutriet Seet alt dit sind oc hw till gwd han skall vell føde dig Rabanus siger Serui est sollicitum esse quomodo domino seruiat etc. Suenden bør at vere omhyggelig huorlediff han sin hosbonde vell tiene skall Oc hosbonden bør at besørge hannem sin føde oc løn der faare

iii Regum xvii ca.

Dauid

Rabanus

DE andre ere de som viderlige haffue wret fonget gotz Om hwilke vor herre taler selff i den hellige læst saa sigendiff Facilius est camelum per foramen acus transire quam diuitem regnum celorum intrare Det er mer mweligt

at drage en kabell tw i gennem eth naall øghe en at en rig man kan komme till hiemmerige som haffuer wretferdigt godz oc icke vill igen giffuit Her om taler Sanctus Augustinus oc siger Peccatum non dimittitur nisi ablatum restituatur. Synden forladiss icke vden det igen giffuiss som man haffuer fonget met wretthe Trode disse mennniske fuldkommelige paa gud Da viste de vel selffue at de icke bliffue loff tagne aff de gode gerninger som skeer offuer all cristendommen i den hellige kircke oc at de møste skulle hiemmerigiss rige Oc fonge den ewindelige pine om de dø met saadant wretferdigt gotz Hwo er saa galen at han ville en føge stwnd vere rig her i verden oc siden fattig ewindelige Uden den som dieffuelen saa forblindet haffuer at han icke besinde kan den ewige hiemmerigiss rigdom oc glæde Den som viderlige haffuer wretferdigt gotz han kand engen aff loffning fonge huerken met scrifftemaal faste bøner messer eller met anden gudz tieniste vden han igen giffuer det Saadanne tro paa vor herre met mwnden oc icke met gerningerne Thi de mene at de skulle bliffue salige oc de ville icke igen giffue det gotz de haffue met wretthe

Augustinus

Thredie ere offuerflødige mennniske som altiid leffue i drwcken-skaff och haffue mange retther oc æde mer en naturen beqwemmeligt er Saadanne sige dem at tro paa wor herre oc den hellige scrifft Men de bewise met deriss gerninger at de det icke gøre Om dem siger vor herre de ord som Sanctus Lucas scriffuer i sit vi ca. Ve vobis qui saturati estis Vee worde eder som altid ere fulde oc mette Vor herre siger oc gennem Profetenss mwnd Ve vobis qui potentes estis ad bibendum vinum ad ebrietatem. Vee worde eder som kaastelige gide drucked vin miød eller anden drick til druckenskaff Trode saadanne offuerflødige mennniske at de vaare forbandede aff gwd naar de offue dem i saadan druckenskaff oc frodseri de forlode vel den slemme swine leffnid Oc leffuede eddrwelige som gode cristne mennniske bwrde at gøre Salomon scriffuer Sapiencie xi ca. Per que homo peccat per hec et punietur Menniskeu skal plaweff oc pineff paa de lemmer met hwilke

Luce. vi ca

Salomon Sapiencie xi ca

han synder Thii skulle saadanne som altiid ville vere fulle oc drucne pineß i heluede met alder suariste hunger oc tørst som Dauid siger i psalteren Famem pacientur vt canes De skulle suelte som hunde Her om scriffuer Esaias i sit lxv capittel aff vor herriß mwnd sigendiß Serui mei commedent et vos esurietis. Min tienere som leffue i eddrwhed de skulle ede i hiemmerigiß glede men i offuerflødighe skulle hungre oc tørste ewindelige Deriß hunger skal vere saa stor ath de skulle æde kødet aff deriß egne arme Ath deriß tørst skall vere alder suarist det bewiser Sanctus Lucas i sit xvi capittel met den rige mand som bleff iordet i heluede Oc siden roffte till Abraham bedendiß hannem at han vilde tilstede at lazarus motte døppe sin finger i vand oc droppe en taar paa hanß tunge Han bad i twsinde aar om en drobe vand oc han kunde icke fonge hannem Naar diefflene deriß tørst oc hunger leske skulle da giffue de dem gloende ild suogel oc tiere aff huilke de mere plaweß och pineß en de giorde førre Her om stonder eth iertegen den første sondag effter paaske her nest tilforn Esaie lxv Luce xvi.

FIerde ere hofferdige menniske som her begere stor hedet oc ære de tro paa vor herre meth mwnden men de gøre der twert emod Thii wor herre siger selff i den hellige leest Som sanctus Lucas scriffuer i sit xviii capittell Qui se exaltat humiliabitur Hwo sig høfferder her paa iorden Han skal neder tryckiß i heluediß pine Ozeas Propheta scriffuer her om i sit iiii capittel sigendiß aff vor herriß mwnd Gloriam illorum in ignominiam commutabo. Jeg skal omwende deriß ære oc glæde till skendzell oc skam Sanctus Augustinus taler om dem sigendiß Quem superbum videris esse filium diaboli non dubites. Naar du seer nogen høfferdig da twill icke der paa ath han ey er dieffuelenß barn Sanctus Crisostomus taler om dem saa sigendiß Quicumque desiderauerit primatum in terra confusionem inueniat in celo Hwo som begerer at vere offuer andre paa iorden han skal fonge beskemelse i hiemmerige han skal icke helder bliffue regnid i blant gudz tienere Her om taler Luce xviii Ozee iiii Augustinus crisostomus.

Paulus ad gala. i. sanctus Paulus ad gala. i Si adhuc mundo placerem seruus cristi non essem Vaare verden mig en nw behagelig Da waare ieg icke cristi tienere Jacobus Sanctus Jacobus siger Amicicia huius mundi Denne verdenss venskaff det er gudz w venskaff. sanctus crisosto-mus. Crisostomus siger O quam miserrimus est mundus et miseri qui eum sequuntur. O huor alder wselst er denne verden Matthei vi ca. O hwor vssle ere de som hende effther følge Sanctus Mattheus scriffuer oc i sit vi capittel sigendiss Nemo potest duobus dominis seruire. Jngen kan tiene to herre till tacke Som han vilde sige Jngen kand tiene werden och wor herre till tacke.

DE Femte ere de som icke ville spæge deriss mwnd oc løss actige twnger Om dem taler wor herre i den hellige Matthei xii ca. læst Som sanctus Mattheus scriffuer i sit xii capittell De omni verbo ocioso homines reddent racionem in iudicio Alle mennisske skulle gøre regenskaff paa den yderste domme dag for hwert forfengeligt ordh som de haffue talet her i verden Trode de fuldkommelige paa gwd och hanss ord da talede de icke saa mange løss actige oc forfengelige ord som de gøre De fornarede dem oc vel at de icke fortalede eller bagnaskede deriss ieffn cristen Huorlediss tro de paa vor herre Oc huor strengt regenskaff skulle de gøre paa den yderste domme dag Som lywe deriss ieffn cristen Heder oc ære fra bespotte hannem Bande hannem Beswige hannem Skade hannem paa hanss gotz eller penninge met løgn falsk eller swig Dem bør igen at giffue hannem heder oc ere gotz eller penninge som de saa fra hannem taget haffue om de ville haffue naade oc miskund aff gud i hiemmerige Ukyske mennisske som tale slemme whøffuiske och vkyske ord aff hwilke de selffue eller andre kwnde dragiss til synden De skulle snarlige der faare pineß vden de gøre ret plict oc bod der faare før de dø aff verden.

SJette ere de som haffue stor forfengelig glæde her i verden met dantzen springen quedskaff oc anden løss actighed En dog at saadanne sige dem at tro paa gud oc den hellige scrifft dog leffue de der twert emod Cristus siger som

Sanctus Lucas scriffuer i sit vi capittell Ve vobis qui nunc Luce.vi ca
ridetis quia lugebitis Ve worde eder som nw lee i etherff
forfengeligheđ Thi ati der faare skulle græde i helnediff pine
Sanctus Gregorius taler oc her om saa sigendiff Nemo potest gregorius.
hic gaudere in hoc seculo et illic regnare cum deo Jngen
kand glædiff her i verden oc regnere met gud i hiemmerige
Sanctus Jeronimus siger her paa Ridere et gaudere cum hoc Jeronimus.
seculo. non est hominis sensati sed dementis At lee oc glædiff met
denne verden der er icke vise menniskeff men galne menniskiff
atfere Thii at et rent retsnist oc got menniskiff hierte det er
icke gladt met denne verden men mere met gud i hiemmerige
Sanctus gregorius scriffuer her om oc siger Presencia gaudia gregorius.
sequuntur perpetua lamenta. Effter denne nerverendiff verdenff
glede følger den euige fordømelse.

DE Siwende ere de som ere deriff faareldre fader oc moder
whørige wlydige eller fortredelige De sige ath de tro
paa gud och den hellige scrifft. men deriff leffnid er der twert
emod Thi at gud binder strengelige ath alle skulle hedre deriff
faareldre Oc de forsmaa bande och for acthe dem Her om
scriffuiff Exodi xxi ca. Qui maledixerit patri vel matri morte Exodi xxi
moriatur Hwo som bander sin fader eller moder han skal dø
Det er han skal fordømeff til euig tiid) O huilken stor
galenskaff oc vanwittigheđ er det aff menniskene at de forkaste
den ewindelege glæde oc ere som de skulle haffue i hiemmerigiff
righe for vden endhe for de icke ville hedre och ære deriff
faareldre en gandske skacked tiid her i verden Saadanne
menniske skulde offuer tencke hwor horig oc lydig cristus Jhesus
gudz søn vor sin benedide moder iomfru marie oc sin foster
fader iosep huilke han aldrig fortørnede met eth ord i xxxiii
aar han vor hoff dem Her effter skulde alle tage gaat exempell
oc efftérligning.

OEtende ere de som inthet lide ville her i verden huercken
modgong plawe eller straffelse for deriff synder eller
brøde De sige ath de tro paa gwd oc den hellige scrifft. men

de leffue der twert emod Vor herre siger selff i den hellige Luce. xiii læst Arta est via que ducit ad vitam. Den vey er trang oc streng som løber til det ewige liff oc salighed Sanctus lucas scriffuer i sit xiii ca. Contendite intrare per angustam portam Trengiff oc trettiff om ath indgonge at den trange port Der Actuum xiiii ca. stonder oc Actuum xiiii. Per multas tribulaciones oportet nos intrare in regnum celorum Vii skulle indgonge i hiemmerigiff rige formedelst verdenff modgong sorg oc drøffuelse Sanctus Jeronimus. Jeronimus siger Libens nunc tormenta pacior vt futura gloria michi seruetur. Jeg lider nw gerne verdenff pine oc plawe at ieg maa komme til den ewige ære oc glæde effter Jsidorus de summo bono døden Her om taler Jsidorus och siger Qui vite future premia excogitat etc. Hwo som offuer tencker den ewindelige løn han haffue skall i hiemmerige Han lider gerne veluillige denne verdenff forgengelige plaue oc genwordighed Naar nogen tencker paa den ewighe glæde Da mildiff den modgong han haffuer paa legemet Thii skulde alle helder veluillige lide modgong och plawe her i verden for deriff synder En den suare pine paa sielen effter døden Her om vil ieg sige ether eth iertegen oc der met endhe min tale paa denne tiid

Eth iertegen ath huer skall lide straffelse naar han bryder.

Vi læse ath der waare to brødre i eth kloster Den-ene hagde stort yndest oc vilge aff abbeden oc sammelediff aff alle de andre brødre Den anden hagde ingen yndest eller gwnstighed hwercken aff abbeden eller aff de andre i klosteret Hnad som helst han brød eller naar han sig noget forsaa mod sin regel da straffede abbeden hannem gandske strengelige oc suarlige der faare han leed det tolmodige oc betenckte at han bwrde at vere hannem hørig och lydig effther sin regell oc lide hanff straffelse naar han sig forsaa Den anden broder som hagde abbedenff oc de andre brødriff store vilge oc yndest han brød oc syndede offte mod syn regell men abbeden och de andre brødre saage i gennem fingre met hannem saa han fick ingen pine plawe eller tilbørlig st[r]affelse

der faare nogen stwnd der effter hende det sig saa at de baade døde paa en tid Den som hagde saa stort yndest aff abbeden han obenbarede sig for hannem nogen tid effter sin død oc sagde Jeg er i alder suariste pine abbeden suarede huorlediss kommer det till oc huor er den vsle oc vsalige broder som døde met dig som brød mangen tid mod sin regel mere en du giorde Han sagde O kere fader han er icke vsel eller vsalig Thi han er i hiemmerigiss rige oc skal der see gudz klare ansict til euig tid oc haffue der større glæde oc lost en alle mennisske paa iorden nogen tid sige eller tencke kunde Thii huad som helst han brød eller sig forsaa mod sin regel eller i andre maade der vor han strax straffed oc pinter faare aff eder och giorde der met fyllest for sin synd Men kere fader i sparde mig offte naar ieg brød och icke straffede mig tilbørlige faar i motte vel lide mig och de andre brødre desligest thii pineff ieg nw gandske snarlige i sterss ildz pine for mine misgerninger Thii beder ieg eder ydmygelige at i ville bede faar mig Oc lade brødrene oc bede faar mig i deriss messer och gwdelige bøner ath ieg maa snarlighe frelsiss aff myn alder grwmeste pine som iegh er bestadder vdi Saa forswand han for hannem Och bleff dog siden saligh.

Fempte søndag effter paaske

Epistola iacobi i

Charissimi estote factores verbi dei

DEnne Epistell screff den verdige Apostel Sancte Jp i sit første capittel Oc lyder hwn saa paa wert maall

O Alder keriste brødre i skulle icke alsom eniste høre gwdz ord men i skwlle oc fuldkomme dem meth ederff gerninger At i ey selffue beswige eder i det at i tro at i al eniste kunde fonge hiemmerige for i høre dem Den som hører gudz ord oc icke fuldkommer dem Han maa ligneff den som spegler sig i en spegel. naar han gonger fra hannem da glemmer han strax huor don han er Hwo som giffuer ret act paa den hellige læst som er gwdz ord Oc holder dem stadilige oc vel i sit hierte Oc icke glemmer dem men leffuer retferdelige effter dem han bliffuer ewindelige salig formedelst sine gode gerninger Hwo som regner sig at were et ret cristet mennisse oc icke forwarer sin mund oc twnge fra w blwe ord bagtall løgn oc bespottelse Han swiger sit eget hierte i det ath han men at han er eth reth cristet mennisse oc icke er for sin onde twnge skyld Hanff tro hwn er forfengelig Eth reth cristet mennisskiff leffnid Er renligt och tacknemmeligt for gud fader i hiemmerige Det er ingen sted besmitted hwercken i hierthet eller met vdwertiff gerninger Hwer skall søge fattige faderløse børn. Oc hwgswale vidwer och encker i deriff sorg och drøffuelse meth ord oc gerninger

Och beware sig selff renlige vbesmittet aff verdenss och legemenss forfengelighe begærelser. Oc aff alle forfengelige oc onde gerninger

Euangelium secundum Johannem . xvi . capitulo.

In illo tempore dixit ihesus disci. s. Amen amen dico vobis

FEsten som læsiff i dagh paa søndagenss vegne Den scriffuer den verdige apostel Sancte Hanss i sit xvi capittell Och lyder hwn saa paa danske.

VOr herre Jhesus Cristus talede till sine apostle sleer torssdag at afften oc sagde Sandelige sandelige siger ieg ether At hnad som helst i bediff aff min fader i mit naffn deth skall hand giffue eder J haffue en nw her till dagiff inthet bedet i mit naffn Beder och i skulle fonge Ath ederss glæde maa bliffue fuldkommen Dette haffuer iegh nw sagt eder i en effterlignelse Den tiid skall komme ath ieg icke skall tale till eder i effterlignelser Men ieg skall obenbarlige bebwde oc sige eder aff min hemmelske fader Den dag skulle i bede i mit naffn Jeg siger eder icke at ieg skal gøre besynderlig bøn for eder til min fader thi gud fader elsker eder selffuer fordi ath i elske mig Och trode ath ieg kom aff gwd Jeg føddiff aff min fader till ewindelig tiid oc kom hiid til verden Nw vil ieg skylyes fra verden igen oc fare op til min fader Hanss disciple sagde till hannem See dw taler nw obenbarlige oc dw siger ingen effterlignelser Nw vide wii at dw vist al ting Dw taler saa obenbarlige at det gørss icke behoff at nogen spør dig ath hwad dw siger Her meth tro wii fwldkommelige ath dw est kommen aff gud i hiemmelen.

Vdtydningen oc glosen her paa

DEnne hellige læst maa deliff i iiii parter J den Første obenbariff vor herriff store rwndhed Och vor store

forsømelighed straffiff der offuer J det at vor herre paa minder off selff ath wii skulle bede gud fader i hanff naffn oc fonge alt deth wii begære J den Anden part obenbariff at wor herre vil her effter tale till sine apostle for uden effthyrlignelser ath de skwlle klarlighe forstonde hannem J den Tredie merckiff den store dygd och macth som huert got menniskiff bøn haffuer i sig J den Fierde merckiff at apostlerneff vnderstondelse wor mer opløfftet nw till gwd en hwn wor forre
tertus thii de sagde wii vide nw ath dw vist all tingh Tertus Amen amen dico vobis. Sandelige sandelige siger ieg ether Her
Nicolaus de lira. offuer siger Nicolaus de lira At wor herre her met hugsualede sine apostle der han loffuede oc swor at hwad de baade gwd fader om i hanff naffn det skulle dem videff Han swor der paa i deth han sagde Sandelighe sandelige Deth giorde han
tertus Ath de ingelediff der paa twile skulde Tertus. Usque modo.
Nicolaus de lyra. J haffue icke en nw inthet bedet i mith naffn Nicolaus de lyra siger det giordiff dem icke for behoff ath bede noget i Jhesu cristi naffn thii han vor daglige hoff dem och gaff dem alt det dem behoff
crisostomus. giordiff Sanctus Crisostomus siger Hwad skulle de bede om. som hagde alt det som gaat waar hoff dem Tertus Petite et
tertus accipietis. Bediff oc i skulle fonge At eder glæde skall bliffue fuldkommen Det wor at de skulle bede om den ewindelighe salighed i hiemmerige thii der fwlkommeff all glæde som
Dauid aldrig fonger ende Som Dauid siger Saciabor cum apparuerit gloria tua. Jeg fonger alt det ieg begerer naar iegh seer dig
tertus min gwd i den ewige ere och glæde Tertus Hec in parabolis Dette haffuer ieg sagt eder i effterlignelser Det skede den tiid wor herre sagde till sine apostle Jeg er eth vintre och i ære mine qwiste Sammelediff den tiid han sagde Naar en qwinde
tertus føder sit foster da haffuer hwn stor we och pine Tertus. Uenit hora. Den tiid skall komme at ieg skal tale obenbare till eder
crisostomus. oc sige eder aff min fader Sanctus Crisostomus siger At det skede effter hanff opstandelse. thii han obenbarede sig offte for dem och lerde dem dybe oc mectighe lerdomme i de feretywe
Nicolaus de lyra dage han wor paa iorden effther syn opstondelse før han opfor till hiemmelff Nicolaus de Lyra siger At Jhesus Cristus

lerde sine apostle klarlige mange honde om hiemmelske ting siden han vor opstonden Oc de vaare da mere bequemme till at forstonde dem en de vaare for Han gaff dem oc visdom och sind till ath forstonde scrifften meth Som sanctus Lucas scriffuer i sit siste capitell. textus In illo die. Paa den dag skulle i bede i mith naffn Der met menthe han pingiff dag. thii at siden den helliand waar neder send til dem Da forstode de bedre wor herriff Jhesu Cristi verdighe naffniff krafft oc mact en de giorde førre Fordi baade de siden i ihesu naffn Och er det siden skicked i den hellige kircke offuer all cristendommen ath de gwdelige bøner och collecter som læsiff i hende skwlle endiff met hanff naffn. thii sige wii almindige. Per dominum nostrum Jhesum cristum filium tuum qui tecum viuit et regnat deus. O gud fader giff off det wii bede dig om i vor herriff Jhesu Cristi din sønff naffn huilken som leffuer oc regnerer met dig ewindelige amen Textus Ipse enim pater Min fader elsker eder thii giffner han eder gerne det i begere i mit naffn fordi at i elske mig Oc trode at ieg kom aff min fader ewindelige Jeg kom til verden at anamme mandom Oc skal fare aff verden igen til min fader effter min død oc opstondelse Textus Dicunt discipuli. Disciplerne sagde Nw taler dw obenbarlige Thii vor herre sagde dem nw klarligere hworlediff han kom ned aff gud fader oc tog mandom en han giorde førre De sagde framdeliff wii vide nw ath dw vist all ting Nicolaus de lira siger ath de det sagde Thii at de nw kende hanff guddom aff hanff lerdom oc de store iertegen som han tilforn giort hagde Och han swarede dem tiit paa de ting som de tenckte at spørge hannem at For en de framsatte samme deriff spørffmaall Textus In hoc credimus Wii tro det fuldkommelige at du komst aff gud fader i hiemmerige

Luce ultimo textus textus textus Nicolaus de lira textus

Sanctus Augustinus scriffuer offuer de ord som stonder i lesten saa lydendiff Petite et accipietis Bediff oc i skulle fonge Ath der er trende ting till som menniskenn maa bede wor herre om Først maa han bede om karskhed oc sundhed oc daglig føde dog met saadanne faar ord At naar

Augustinus

nogen beder da skall han sige O alsommectiste gud vnd mig det om det er din vilge Oc om det kand komme dig til loff oc min siell til salighed Man skal icke formeget bede om verdens rigdom eller lyckselighed Thii at de komme offte menniskens siell mer till skade en gaffn Vor herre vid best hwo de ere mest nyttelige Thii skal hwer lade hannem der met selff betemme som han det skicke vil J Anden maade maa hwer bede om dygder oc et erligt leffnid thii det kommer ingen till skade men alle till gaffn till den ewige salighed thii skal hwer inderlighe bede der om J Tredie maade skal hwer bede alder mest om det ewindelige liff oc salighed effter døden.

Her maatte nogen spørge huor faare vor herre giffuer icke strax eth menniske det han beder om Her till swaris Første Ath gaffue wor herre nogen strax det han begerede da bleffue hanss verdskyld diss mindre Thii han icke da baade igen anden eller tredie gong formedelst huilken bøn hanss verdskyld for øgiss kunde J Anden maade Thii ath det for acthiss och inthet regniss som nogen fonger met eth fuge arbeyde eller wmage J Tredie maade Ath menniskens begærelse skall der aff for øgiss Som det skede met den qwinde aff Chananee land som wor herre meth det første icke høre vilde J Fierde maade Ath menniskenn skall der offuer ydmygiss Som det skede met den samme qwinde som lignede sig ved en hund aff ydmyghed J Femte maade Thii ath wor herre vill stundom giffue menniskenn i tilbørlig och beqwem tiid det som bedre och nytteligere er till hanss sielss salighed oc legemess gaffn. en det wor som han selff begerde tilforn

Alle menniske skulle bede vor herre for trende honde sag Først thi han er fuld met miskund oc naade Oc barmhertig
Dauid til at haffue medynck offuer oss Som dauid siger i psalteren Misericors et miserator dominus Vor herre er mild oc miskundelig oc giffuer alle deriss føde som hannem rædiss Dauid siger en anden sted Misericordia domini plena est terra Al iorden er fuld met vor herriss miskundhed Anden sag er Thii han

er welwillig till at høre mercke oc at anamme vaare bøner serdeliff naar wii bede om det som komme kand vor siell till salighed Tredie sag er Thii hand er rwnd oc geffne mild Han giffuer alle rwndelige Som sanctus Jacobus scriffuer i sit første capittel saa sigendiff Omnibus dat affluenter et non improperat. Vor herre giffuer alle offuerflødige och han breyder deth ingen Sandelighe er han mild och alsom rwndest Det betegnede hand off obenbarlighe den tiid han lod sin kæriste søn pine och plaffue for off till døde som Sancte Powild scriffuer ad Ro. iiii cap. Proprio filio suo non pepercit Gwd fader sparde icke sin eniste søn Men han gaff hannem i døden for waar skyldh. Jacobi i Paulus ad Ro. iiii

Hvert cristet mennisfe skal bede vor herre for sig selff i iiii honde maade Først ydmygelige Som Kong Dauid siger i psalteren Miserere mei deus O du alsommectiste gud miskwnde dig offuer mig formedelst din store barmhertighed Thii iegh troer fuldkommelige paa dig Hwer got menniske horiff snarerre naar han beder gwd fader i hiemmelen for sig selff. en naar han beder for noget andet w verdigt menniske Thii bleff icke samuel Propheta bøn hørd met gud der han bad faar kong sawll Som der stonder i Regum xvi Men den gode Hester hun bleff bøn hørd thii hun bad for sig selff J Anden maade skall hwer bede beskeedelige och hanff bøn skall vere bequemmelig paa det at hun diff bedre skal bliffue hørd Thi skal huer bede som Sanctus Matheus off lærer i sit andet ca. sigendiff Primum querite regnum dei et iusticiam eius J skulle først om dagen bede om hiemmerigiff rige oc gudz retferdighed Siden skulle i fonge alt det i begere som eder nytteligt er baade til liff oc siel. zebedi sønner Sancte Hanff ewangelista oc Sancte ip de baade icke beskedelige aff gud den tid den ene begerede at side hoff hanff høgre side i hiemmerige och den anden hoff hanff venstre side. før en de hagde told nogen pine eller plaffue for gudz naffn skyld. thii suarede ihesus dem oc sagde J vide icke selffue hnad i bede Ferdi bleffue de icke bøn hørde Tredie maade skall huer bede Dauid Regum xvi Matt. ii c.

gudelighe Thii naar nogen beder gudelige da bliffuer hand snarlige bøn hørd Det figureriss oc merckiss klarlige Som der
i Regum i stonder i Regum i At Anna Helcane hustru som vor wfructsommelig hun bad vor herre.gudelige met grædende thaare Thii sagde Hely propheta Gack i fred Jsraelss gud haffuer hort din bøn oc du skalt fonge det du begærer Siden fick hun barn som hun hagde bedet vor herre om Der stonder oc iiii
iiii regum xx Regum xx At den tiid kong Ezechias laa snarlige siwg oc skulde haffue dødt som propheten hannem sagt hagde Da vende han sig om til veggen oc græd beskelige bedendiss gudelige at vor herre miskundelige forlenge ville hanss liff thii gierde han oc saa effter hanss bøn Fierde maade skal huer bede idelige. thi naar nogen beder idelige da bliffuer hanss bøn
Paulus ad thessa.v snarlige hørd Fordi raader sancte Pouild oss ad thessalo.i det v ca. saa sigendiss Sine intermissione orate. Beder stedsse och
Jacobi v lader icke aff Sanctus Jacobus taler och her om i sit v capittell saa sigendiss Multum valet deprecacio iusti assidua Eth retferdigt menniskess idelige bøn hwn haffuer stor krafft hoss vor herre Her om taler vor herre selff som Sanctus
Luce. x ca. Lucas scriffuer i sit x capittel saa sigendiss Petite Beder som han vilde sige bestedelighe da skulle i fonge det i begere aff gud i hiemmerige Querite Spørger at vor herre som han ville sige gwdelige da skulle i finde hannem Pulsate Bancker Som han vilde sige beder idelige Da skal vor herre oplade sine ørn och høre ederss bøn Hwo som beder vor herre ydmygelige besteedelige gwdelige och idelige han bliffuer bøn hørd met gud for vden alt twil oc fonger det han begærer
Augustinus Sanctus Augustinus siger Vor herre raadde oss icke til at bede vden han vilde giffue oss det wi begærede Thii skulle lade menniske blwess oc skemess som icke ville bede wor herre som er redebon til at giffue dem mere en de selffue begære Han vil helder miskunde sig at hielpe dem En de ere begerendiss at frelssiss aff deriss modgong eller drøffuelse Han vil giffue alle rwndelige ehwad som helst de bede om fordi siger han Beder oc i skulle fonge Thi ville wi alle nw bede hannem ydmygelige om waare synderss affløssning och det ewindelige

liff i hiemmerige Det vnde oss alle, gud fader søn oc den helliand etc. Nw vil ieg sige eder. i iertegen oc der met ende min tale paa denne tiidh

Eth Iertegen om gudelig oc idelig bøn

VI finde eth Iertegen i en bog kalliff Uitas patrum At det wor en mand som offuer gaff verden oc gaff sig vd i en villende skow oc ørken oc leffuede strengelige i heremite leffnid En anden verdenss persone som før hagde væred hanss stalbroder spwrde at han der wor Thii bar han hannem nogre brød i en sæck til sin føde Oc bad at han ville bede for hannem til gud at han motte fonge naade till at stonde mod sine synder Heremittet suarede at han det gerne gore vilde oc bad at han skulle komme til hannem igen xv dage der effter Der han kom till hannem igen Da spurde han hannem at om han hagde saa stor vilge till synden som han hagde før Han suarede at han hagde meget mere begering. til hende en førre Thii bad heremitet at han skulle komme til hannem igen xv dage der effter Diss emellem fastede heremiteth oc bad gandske gudelige oc idelige for hannem Der han kom til hannem Da spurde han om han hagde en da saa stor vilge til synden som han hagde Han suarede Ja meget større Da kwnde Heremiteth besinde at det vor for hanss egen forsomelse skyld At han icke vilde stonde mod hende oc legemenss onde begærelser Thii fullede Heremitet den sæck fuld met sand som han bar hannem brødet vdi Oc bad at han skulde løffte hannem paa sin arell oc bære hannem Der han ville løfftet hannem op paa sig saa drog heremitet neden om secken Der han det fornam Da sagde han Jeg kand icke løffte secken paa mig. thii dw holder hannem til bage igen Han suarede løfft secken paa dig igen. ieg vil nw hielpe dig. saa løffte de baade secken paa hanss arel lettelige saa han det neppelighe fand Thii sagde Heremitet till hannem igen Ligerwiss kan iegh icke helder hielpe dig aff synden fordi

dw drager til bage igen. som ieg giorde paa secken Oc vilt icke stonde mod henne oc legemenss onde begerelser Thii er det mig ene w mweligt ath ieg dig hielpe kand aff hende met minde en dw vilt hielpe dig selff oc stonde mod onde begærelser oc icke samtycke dem Stat her effther haardelige mod synden Saa skall gud hielpe dig aff hende formedelst hanss store miskwndhed och myn fattighe ydmyghe bøn skyld.

Siette søndag effter paaske

Epistola i petri iiii

Charissimi estote prudentes

DIsse ordh som læsiss i dag i lesten dem scriffuer Sancte Peder apostell i sit første sendinge breff i det iiii capittel Och lyde de saa paa danske

OAlder kerisste brødre J skulle vere fornymstige oc offuer tencke de ting som komme skulle Oc vaager i ederss gudelige bøner baade met hierte oc twnge Offuer alt da haffuer kerlighed mellem eder indbyrdiss. thii at kerlighed skyuler synderniss mangfoldelighed at de icke pineff skulle ewindelige Lær ederss ieffn cristen gerne veluillige huss for vden knwr oc mwr Deler met huer anden aandelige oc legemelige de gaffuer som gwd eder vnth och giffuit haffuer Oc bekendiss der met at den alsommectiste gud eder samme gaffuer oc gotz vnt oc giffuit haffuer oc ati ey haffue dem aff eder selffue Haffuer nogen saadan naade at han nyttelige vnderuise oc lære kand andre deriss salighed Da skall han legge det gud till och icke sig selff Haffuer och naagen saadan naade at han gerne vil gore almisse gerninger Da skal han legge det gud till oc icke sig selff oc tacke hannem at han gaff hannem saadan naade oc milhed i sit hierte J skulle altid hedre gud fader i hiemmelen formedelst Jhesum Cristum som er et middell mellem hannem oc menniskenn.

Euangelium secundum Johannem . xv . capitulo

Cum venerit paracletus.

Esten som læsiss i dagh paa søndagenss vegne Den scriffuer den verdige ewangelista Sancte Hanss i sit xv capittell Oc lyder hun saa paa danske

Wor herre talede til sine apostle saa sigendiss Naar den helliand kommer aff hiemmelen som ieg eder sende skall aff min fader sandhedzenss aand som gonger aff min hellige fader Da skall han bære videndiss byrd om mig Oc i skwlle oc bere vidende om mig Thii at i haffue altiid veret hoss mig siden første tid ieg begynte at predicke oc gøre iertegen Disse ord siger ieg eder tilforn at i icke beskemiss skulle indwertiss i ederss hierte Naar iøderne driffue eder aff deriss tempell oc iøde kircken for min skyld Den tiid skall komme at huilken aff iøderne som kand bliffue mectig at sla eder i hiel Han skal mene at han gør gud stor tieniste der met Dette skulle de gøre fordi de kende huercken min fader eller mig Disse ord siger ieg eder nw At naar at tiden kommen er oc dette gonger eder offuer Da skwlle i vdi hw komme at ieg sagde eder det tilforn

Vdtydningen oc glosen her paa

J Denne hellige lest er Trende merckelige articke J den første loffuer wor herre ath sende sine apostle den
tertus verdighe helliand Tertus Cum venerit paracletus J den anden artickel siger han dem den store verdenss modgong oc forfylnyng
tertus som de skulle lide effter hanss død Tertus Hec locutus sum vobis . J den Tredie Beder han dem i hwkomme ath han
tertus haffuer sagt dem det tilforn Tertus Sed hec locutus sum Der vor herre hagde sagt sine apostle sker torssdag at afften huorlediss iøderne hannem forfølge pine och plawe skulde Da sagde han dem oc hworlediss de effter hanss død skulle forfølge pine oc plaffue dem (paa det at de icke fortwile skulde Eller falde i misshoff naar de finge saadan modgong)

Thi loffuede han nw at sende dem den verdighe helliand som dem skulle størke oc trøste i all deriff forfølning saa de gladelige och lettelige offuer winde skulde alt det som dem kunde wære emod thii skulle de talmodige lide all den pine de giorde dem Textus Cum venerit paracletus Naar den helliand kommer som ieg skall sende eder Nicolaus de lyra siger at gwdz søn gaff her met klarlige til kende at den helliand vdgonger aff hannem oc aff gud fader Her offuer siger oc Sanctus Bernardus At det ord spiritus merker bedrøffuede menniskeff hugsualere Han skal kende eder al sandhed Her twert emod kender dieffuelen alle sine tienere løgn oc wsandingen Sanctus thomas siger At grekerne straffeff obenbarlige met denne hellige lærst som sige at den verdige helliand vdgonger all eniste aff gud fader oc icke aff gwdz søn Der er løgn och falskhed de sige Alle cristne menniske bør fuldkommelige at tro Ath han vdgonger aff gud fader och aff gud søn. textus Ille testimonium. Han skall bære videndiff byrd om mig Den verdighe helliand bar sandelige videndiff byrd om hannem Den tiid han opfulde de hellige apostle met saa stor visdom oc dristighed at de obenbarlige predickede oc lærde offuer all verden hanff hellige død oc pine hanff vilge oc budord Oc salighedzenff veye som stonder i den hellighe lærst De fryctede for ingen paa iorden huercken for konger eller førster eller for mestere docthere eller andre kloge och vise mend De waare saa oplywsde aff den verdige helliand at de forstode al den scrifft i verden vor oc kunde tale atskillelige twnge maall En dog ath de førre vaare simpell fiskere och slette ligmend Der paa forwndrede alle menniske Och det wor eth stort tegen till ath stadfeste den hellighe cristelige tro meth Et vos testimonium perhibebitis J skulle bere videndiff byrd om mig sagde vor herre til sine apostle Det vor at de kwndgøre oc sige skulde offuer all verden hanff store vnderlige tegen som de saage hannem gøre men de omgingiff meth hannem textus Hec locutus sum vobis Det siger ieg eder nw sagde vor herre til god trøst oc styrcke at i diff bedre lide skulle verdenff modgong oc genwordighed

textus
Nicolaus de lira.
Bernardus.
thomas
textus
textus
textus

i framtiden oc at i icke skulle falde i miss trøst eller fortuilelse
naar iøderne iege eder aff deriss tempell oc kircker Jøderne
hagde da oplagd och aldeliss samtycked oc fwldbwrdet at hwo
som helst der bekende sig at were Jhesu cristi tienere. eller at
tro paa hannem han skulde vd driffuiss aff iøde templen
Saadan vdstydelse aff templen hwn regnediss hoss iøderne saa
forsmædelig w erlig och haanlig Som den hellige cristne
kirckiss største band nw regniss hoss oss cristne menniske. thii
hwilket menniske hwn giffuiss offuer han vde lockiss fra gud
i hiemmerige hanss verdige helgen oc engle Fra den hellige
kirckiss sacramenthe oc alle cristne mennisskiss samfwnd oc om-
gengelse. thii skulle alle cristne menniske frøcte oc fare for
hende oc leffue retferdelige oc erlige at hun icke giffuiss offuer
dem for deriss onde gerninger eller vlydighedz skyld tertus
tertus Venit hora. Den tiid skall komme ath hwo som slar eder
i hiell han skall mene at han der met gør gud stort loff
Jøderne vaare saa forblindede oc vanwittige ath de mente
ath den som omwende sig til Jhesum Cristum At han plat
forswor israelss gud Men den vanwittighed kunde icke aarsage
dem for gwd i hiemerige thii hwn kom aff had oc awind
tertus som de hagde mod Jhesum oc hanss hellige lerdom tertus Et
hec facient vobis Dette skulle de gøre eder thii at de icke
crisosto- kende min fader eller mig Sanctus Crisostomus siger At vor
mus. herre sagde apostlene dette til hugsualelse Som han ville sagt
Det skal bliffue eder hwgswalelse stor nock ati det lide for
tertus gud faderss oc min skyld tertus Sed hec locutus sum. Dette
siger ieg eder ati det i hwkomme skulle naar den tiid kommer
Nicolaus At ieg sagde eder det tilforn Nicolaus de lira siger ath vor
de lira herre det sagde ath de skwlle rede dem till at vere tolmodige oc
spagferdige naar den tiid komme och icke knwrre eller mwrre
der emod men lide det velwillighe och kerlige for hanss
naffn skyld

VOr herriss Apostle Jomfru maria oc de andre hellige
qwinder oc disciple vaare til hobe fra vor herriss erefulde
opfarelse til hiemmelss oc til han neder sende den verdige

helliand til dem igen Saa skulle oc alle gode cristne mennisfe effter deriff exempell oc effter ligning vere till hobe met kerlighed och god omgengelse och rede dem nw daglige till met gudelige bøner oc dygdelige gerninger At de mwe bliffue beqwemme oc verdige till ath anamme den verdige helliand dem til salighed och hugsualelse baade paa sielenff oc legemenff vegne. thii den verdige helliand giffuiff alle cristne mennisfe som tilbørlige beredde ere till at anamme hannem J hwad som helst maade de haffue hannem behoff som Sancte Pouild scriffuer i Corin.xii Vnicuique enim datur manifestacio spiritus sancti ad vtilitatem. Den hellianđz obenbarelse giffuiff huert mennisfe til sin nøttørtighed Crisostomus siger Nunquam deus defuit consolator Aldrig forlod gud at hugsuale menniffen om han bad idelige och gudelige om den hellianđz naade oc hielp Origenes taler och her om saa sigendiff Omne tormentum cedit nobis in gaudium All pine oc modgong kommer off till glæde naar wii haffue den hellianđz naade och hugsualelse Sanctus Augustinus siger Desiderate auxilium gracie etc. O mennisfe begerer och beder om den hellianđz naade formedelst huilken i frelsiff fra alt ont Uden huilken man huerken kand tale tencke eller gøre noget som gwd tacknemmeligt er eller sig selff nyttelig eller gaffnligt. Paulus ad Co.xii Crisostomus. Origenes. Augustinus

DEn verdige hellianđh hwgswaler menniffen i trende honde maade Førft milder han menniffenff fristelser Som der stonder Esaie xliii. Cum pertransieris per aquas tecum ero. Naar dw far offuer vandet da skal ieg vere hoff dig at du icke skalt druckne Naar du gonger i ilden da skalt du icke helder brende dig Met dette vand som er bløt vnderstondiff verdenff lockfalighedz fristelser Meth ilden som brender vnderstondiff verdenff genwordighedz fristelser Sanctus Augustinus siger Ath dieffuelen vilde tiit och offte gøre menniffen skade men han kand icke. Thii hanff macth er vnder vor herriff mact Motte han saa skade som han vilde da bleffue der inthet retferdigt mennisfe till paa iorden J Anden maade giffuer den verdige helliand menniffen naade till ath stonde mod Esaie xliii Augustinus

onde fristelser Vor herre sagde till sine apostler oc disciple
Luce vl ca som Sanctus Lucas scriffuer i sit siste capittell Sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto Bliffuer i iherusalem saa lenge i fonge den helliand aff hiemmelen Det sagde han at
Paulus ad corin. x. c. de icke skulle komme i fristelser Sancte Pouild siger i ad corin. x Fidelis est deus qui non patitur vos tentari etc. Vor herre er trofast oc god som icke tillader at i fristiff skulle offuer maade Men han skicker det saa at samme fristelser
Jsidorus komme eder selffue till gaffn ati dem tole kwnde Jsidorus de summo bono siger Non amplius tentat electos diabolus quam deus permittit. Dieffuelen frister icke gwdz venner mere en gudz benedide vilge er J Tredie maade hugsualer den verdighe helliand menniskem och giffuer hannem sodme induertiff i hans
eccle. xxiiii siel oc hierte Som der stonder Eccle. xxiiii ca. Spiritus meus super mel dulcis Min aand er sødere en hwnning Sanctus
Augustinus Augustinus siger Gustato spiritu desipit omnis caro Naar nogen haffuer smaget den heliandz sødme da bliffue alle legemelige begerelser hannem vansmagelige Thii den helliand giffuer menniskem saa stor sødme at all verden oc all den velløst oc forfengelighed som er i hende bliffue hannem ilde
Bernardus. smagendiff oc vederstiggelige Sanctus Bernardus siger Quid non temperabit dulcedo illa etc. Huad er det som den sødme ey temperere kand som gør den grwmme dødh alder sødest
Ricardus de sancto vict. Ricardus de Sancto Victore siger. Quod est cor tam durum vel lapideum etc. Hwad hierte er saa hart eller giort aff sten Ath den verdige helliand ey gør det bløt oc milt met sin nerverelse och locker deth till sig meth syn sødme.

Hvert mennniske som rettelige anamme vil den verdige helliand han skall berede sig der till i vii haande maade Første skall han gøre ret scriifftemaall met anger och ruelse for sine synder Thii han vill icke bo i noget legeme som besmittet er met nogen synd oc icke helder i noget wrenligt hierte
Augustinus Sanctus Augustinus siger In corde mundo et consciencia bona etc. Den helliand boor i eth rent hierte oc pwr samwittighed oc i en stadig tro Thi skulle wii nw alle berede off at anamme

hannem i denne hellige tiid for wden synd Ligeruiss som wii oss berede om paasken till at anamme gudz verdige legeme J Anden maade skall hwer rede sig till met gudelige bøner at hauff siel som er ihesu cristi brwd maa rettelige indbynde den verdige helliand til sig. sigendiss som Salomon scriffuer Canti.v Veniat dilectus meus Min brudgom skall komme till mig Dauid siger i psalteren Prope est dominus omnibus inuocantibus eum. Vor herre er altiid nerwerendiss hoss dem som kalde paa hannem Salomon scriffuer Sapiencie vii ca. Vocaui et venit in me spiritus sapiencie Jeg bad och fik den hellianđz naade och visdom Tredie maade skulle de faste som rettelige anamme ville den verdige helliand Thii er det oc troligt at Apostlene fastede nw mod denne hellige tiid Det er en erlig och god sedwane der som de faste eller førme nw mod denne store høgtiid Thii biwder den hellige kircke strengelige at alle som komne ere til deriss laffue alder skulle faste pingetz afften Sanctus Bernardus siger Castra nobis sunt nostra ieiunia Naar faste er wort slot oc besskermelse mod dieffuelen naar han strider mod oss met sine onde fristelser och syndelige begærelser Fierde maade skulle de vere ydmyghe som anamme ville den helliand tilbørlige Det merkiss i det ath apostlene sade neder der de anammede den helliand Thii det er ydmyghedz tegen at side neder Met ydmyghed hedrer hwer gud alsommest Som der stonder Eccle. iii ca. Magna potencia solius dei est Gwd haffuer all eniste stor macth oc veelde oc han hedreff aff ydmyge menniske Sanctus gregorius siger Semper solet diuine gracie esse familiaris humilitas. ydmyghed haffuer idelig omgengelse met gud i hiemmerige. ydmyghed vor oc ret sag til at iomfrw Maria bleff Jhesu Cristi moder Hwn bleff opfwlt meth den helliand for sin store ydmyghed skyld som Sanctus lucas scriffuer i sit første ca. Sanctus Augustinus siger O quam excelsus es domine Humilia corda sunt domus tue. O gwd hwor ypperlig och mectig est du Oc ydmyge hierte ere dine hwss oc bolige Femte maade skulle de haffue lerlighed til gud i hiemmerige och deriss iessu cristen som anamme ville den verdige helliand Apostlene waare alle til

Salomon Canticorum v ca.
Sapiencie. vii ca.
Bernardus.
Salomon Eccle. iii.
gregorius.
Luce i ca.
Augustinus

hobe i ret kerlighed der de anammede den helliand Saa skulle oc alle mennisske haffue kerlighed inbyrdiss till hwer anden for wden all awind oc vrede om de anamme ville den verdige helliand Ligerwiss som ilden vdslockiss naar træene eller kullene skylyess ath i hannem Saa vdslockiss oc den hellianđz ild i menniskien naar de atskyliess aff kerlighed oc fonge had awind
gregorius. eller vrede til nogen sanctus Gregorius siger Sicut nichil est preciosius deo virtute dilectionis etc. Ligerniss som der er ingen ting til som gud i hiemmerige mer tacknemmelig er en kerlighed oc god samdrectighed i blant menniskien Saa er der oc ingen ting till der dieffuelen mer begærer en had awind wrede trætte delle oc wsamdrectighed blant menniskien Thi de ere hanss børn som gerne ville kiffue bandiss oc sendiss met andre
bernardus sanctus Bernardus siger Parum timet diabolus vigilantes ieiunantes . Dieffuelen acther en føge ting dem som faste vaage bede eller kyskelighe leffue Thi han kommer mange till faldz aff dem Men dem som leffue samdrectelige och vel
Dauid til hobe i gwdz kerlighed dem frocter han alder mest Dauid siger i psalteren In pace factus est locus eius Vor herre vill der vere som fred oc kerlighed er Men dieffuelen vill her
Paulus ii twert emod altiid der vere som kiff oc trætte er Sancte Pouild
ad corin. scriffuer ii ad corin. xiii. Diligite pacem et deus pacis et
xiii dilectionis erit vobiscum Elsker fred da skall fredsenss oc kerlighedz gud bliffue hoss eder De som leffue fredsommelige
Matt. v de kalliss gudz børn som Sanctus Mattheus scriffuer i sit v capittell Beati pacifici quoniam filii dei vocabuntur Hellige ere de som leffue fredsommelige thi at de skulle kaldiss gudz børn Siette maade skulle de øffue dem i gode gerninger baade aandelige oc legemelige som anamme ville den verdige helliand De som hannem rettelige anamme ville de skulle gonge emod hannem der er de skulle oploffte deriss hierte oc sind oc betencke de ting som i hiemmelen ere De skulle holde dem aff legemenss begerelse oc al anden verdenss forfengelighed oc
Augustinus vellost Sanctus Augustinus siger her om Gaudium diuine dulcedinis non degustas etc. Du skalt icke smage den alder sødeste gudz glæde Om du besmitter dit hierte met legemelig

glæde Sanctus Bernardus siger Den alder mectiste gudz hwgsualelse och glæde hwn vil icke vere der som legemelig glæde oc hugswalelse er De som anamme ville den helliand de skulle rede hannem gode retter Det er de skulle øffne dem i gode gerninger Met huer god gerning som nogen gør der reder han en ferdeliff reth till vor herre met De skwlle och øffne dem i miskwndelige gerninger oc giffne fattige folk mad och dricke Som vor herre siger selff som sanctus Lucas scriffuer i sit vi ca. Date et dabitur vobis Giffuer oc eder skall igen giffuiff aff gwd Siwende maade skulle de gerne høre gwdz ord som anamme ville den verdige helliand Thii skulle alle gerne høre predicken oc gudz ord Thi der stonder Actuum x Adhuc loquente petro cecidit spiritus sanctus super omnes etc. Men sancte Peder predickede da kom den helliand til dem alle som hørde gudz ord aff hannem At mange bleffue omwende fra synden oc finge den hellianddz naade der de hørde gudz ord Det bewiseff der met at Sancte Peder omwende iii twsinde menniske i en predicken Sancte Hanff scriffuer i sit xv ca, Jam mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Vor herre sagde nw ere i rene aff all synd formedelst disse ord ieg talede til eder Dauid siger i psalteren Eloquium domini Vor herriff ord optende menniskenff hierte fra synden O huer mange menniske ere omwende fra synden formedelst gudz ord oc predicken som de haffue hørt Her om vil ieg sige eder eth iertegen Och der met ende min tale paa denne tiidh

Bernardus.

Luce.vi ca

Actuum x c.

Johannis xv. ca.

Dauid

Eth iertegen at huer skall gerne høre predicken

VI læse et iertegen om en greffue som meget wkyff hofferdig oc vmild vor mod fattige stackarle I huilke synder han lenge leffuede Det hende sig en gong som han vor i kircken at presten Predickede de gudz ord som Ezechiel prophete scriffuer aff vor herriff mund saa sigendiff In quacumque hora homo ingemuerit peccata sua etc. I huad som helst time menniskeen tøcker sine synder ilde at vere oc sucker eller græder for dem oc haffuer hw oc vilge till at

bedre sig Da bliffue de hannem forladne Thii tenckte han ved sig selff O hwilken stor milhed oc miskundhed er det aff den aldermectiste gud at han saa snarlige forlade will menniskens sine synder Saa fald han paa knæ oc bad ydmygelige til gud at han formedelst sin store barmhertighed ville forlade hannem sine synder oc giffue hannem den helliandz naade till ath han maatte gøre reth plict oc bod for dem som han bedreffuit hagde Han vilde aldrig mere bryde hannem emod eller synde mod hanss bwd ord oc vilge saa lenge han leffuede Siden gaff han all verdenss forfengelige gotz oc rigdom vdoffuer oc gaff sig i kloster och giorde der plicth oc bod faare sine synder all sin liffuiss tiid Der han vor iordet da funde de screffuit paa hanss graff met forgylte bogstaffue De ord som Dauid scriffuer i psalteren Misit dominus verbum suum et sanauit eum. Vor herre vdsende sit ord och giorde hannem helbrede aff alle hanss synder Thii er hand nw i hiemmerigiss glæde som hand skall loffue gud for vden endhe Diid ath komme och der ath bliffue vnde oss alle gwt.

Dauid

Pingetz dag

Epistola Actuum ii c.

Dum complerentur dies pentecostes

DEnne hellighe Epistell som læsiss i dag paa høgtiidenssvegne den scriffuer den verdighe ewangelista Sanctus Lucas i sit andet ca. vdi en bog kalliss Actus apostolorum Och lyder hwn saa paa danske.

PIngetz dag vaare alle vor herriss apostle och nogre andre renliffuede personer till hobe i det hwss som ihesus od sin naduere met dem skeer torssdag Saa kom en lywd ned aff hiemmelen ligerwiss som en starck storm veder kwle. eller tordwn Oc opfylte alt hwset som de sade vdi Da saage de atskillelige brendende twnger som ild Oc der sad en aff dem offuer hwer deriss hoffuit Oc de bleffue alle opfylte met den verdige helliand oc begynthe strar at tale atskillelige twngemaall aff den kraffige oc store vissdom som den helliand dem giffuit hagde Der waar paa den tiid i ihervsalem mange iøder som gudelige vaare effter moysi low. som diid vaare komne for gudelighedz skyld aff alle land som er i verden Da denne lywd storm oc bwlder hørdiss da saffnediss der megen almwe aff staden oc aff mange andre stæder der om kring oc forwndrede storlige der paa hwad det betyde skwlde De bleffue oc gandske behendelige som waare aff andre fremmede land oc rige Thii hwer aff dem hørde apostlene tale deriss twngemaal oc sprock Thii sagde de til hwer anden Ere wii ey fødde i atskillige land oc rige som ligge langt fra hwer anden spredde om al verden at ingen forstonde kand den andenss tale Hwor gonger

det till at wii nw høre disse mend klarlige tale alliff vaare twngemaall som fødde ere her i galilee land och aldrig komme lenger vden riget De loffue och tale om den alsommectiste gwdz store vnderlige gerninger och ordh.

Euan. Johan. xiiii.

In illo tempore d.i.d.s. Si quis diligit me..

FEsten som læsiss i dagh i den hellighe kircke paa hogtidenss vegne den scriffuer den verdige Apostell oc ewangelista Sancte Hanss i sit xiiii capittell Oc lyder hwn saa paa vort maall.

VOr herre talede till sine disciple och sagde Hwo som elsker mig Han skall mercke mine ord oc lærdom Oc myn fader skall elske hannem igen Och wii skwlle komme till hannem och haffue vor bolig hoss hannem Hwo som icke elsker mig han skøder inthet helder om mine ord Denne tale som i hørde aff mig Det er icke mine ord Men deth er myn faderss som mig vdsende Jegh taler disse ordh till eder men iegh nw er hoss eder legemelighe Men hwgswaleren den verdighe helliand hwilken myn fader vdsende skall i mit naffn han skall ydermere lære eder alle artickle Oc giffue eder naade til at i hwkomme igen alle mine ord som ieg haffuer sagt och lært eder før om i nogre aff dem forglemt haffue Jeg lader eder alle i ederss hierte fredsommelighed her i verden effter min opfarelse oc ieg giffuer eder min fred oc rolighed Jeg vill siden giffue eder den ewige fred i hiemmerige Jeg giffuer icke saadan fred som verdenss høffdinge gøre Ederss hierter skall icke bedroffuiss eller rædiss J hørde at ieg sagde eder tilforn at ieg skall gonge fra eder oc komme til eder igen Elske i mig rættelige oc aandelige da gleddiss i visselige at ieg farer op till min fader Thii min fader er mectigere en ieg paa mandommenss vegne Nw siger iegh eder disse ord Ath naar dette er alt fwlkommed da skulle i tro det stadelige Jeg vill icke nw tale mange ord met

eder paa denne tiid verdenss hoffding som er dieffuelen kommer nw snarlige met de onde menniske som hannem vnder giffne ere at gribe oc fange mig Han kan dog ingen synd finde paa mig Men deth skall ske ath menniskene sandelige kende och vnderstonde skulle Ath ieg elsker myn fader och iegh gør och fwldkommer de budord som han mig befalet haffuer

Vdtydningen oc glosen her paa

DIsse forscreffne ord som stonder i denne hellige læst dem talede vor herre til sine apostle sker torsdag at afften der han odh sin nadwere met dem En dog at de læsiss i dag i den hellige kircke saa vide som cristendommen er En Doctor heder Guilhelmus scriffuer At alle cristne menniske bør i dag at holde stor høgtiid oc offne dem i gudelige bøner oc dygdelige gerninger och offre gud i hiemmerige deriss offer oc tacke hannem ydmygelige aff alt deriss hierte at han i dag som er den tiende oc feretyuende dag effter hanss ærefulde opstondelse vilde verdiss til ath opfulle alle sine hellige apostler oc andre gudelige personer met den verdige helliand som oplynsde alle deriss hierter oc sind at de forstonde kunde al den hellige scrifft. oc tale alle honde twngemaal Effter dii at den verdige helliand som er gud faderss oc gwd sønss kerlighed vdsendiss i dag Thii læsiss dette ewangelium i dag i den hellige kircke vdi huilket vor herre taler om kerlighed Hwilken han indsender i alle gode menniskiss hierter formedelst den verdighe helliand som han dem sender Textus Si quis diligit me. Hwo som elsker mig meth hw hierte och gerning Han kommer mine ordh i hw och myn fader skall elske hannem Och wii skulle komme till hannem Guilhelmus siger Ath hwer skall dette saa forstonde Ath gwd fader søn oc den helliand ville komme til hannem Oc bliffue hoss hannem i denne nerwerendiss verden formedelst sin naade oc i det tilkommendiss hiemmerigiss rige formedelst den ewindelige ære oc glæde Textus Qui non diligit me. Hwo som icke elsker

Margin notes: guilhelmus. (beside "heder Guilhelmus"); textus (beside "Textus Si quis"); guilhelmus. (beside "Guilhelmus siger"); textus (beside "Textus Qui non")

mig Han elsker icke helder mine ordh Oc kommer dem icke
Nicolaus de lyra i hw Her offuer siger Nicolaus de Lyra Ath han der meth mener verdzenss mennisske som intthed andeth acthe eller skøde wden ath de kwnde tilhobe saffne stor rigdom macth eller velde Sammeledisf merckis oc onde offuergiffne oc forherdede mennisske her meth som icke ville høre eller acte gwdz ordh
tertus som predickiss oc læriss i den hellige kircke Tertus Et sermonem Denne tale som i nw hørde hun er icke min al eniste Men hun er oc gud faderss som mig vdsende Jeg siger eder nw dette men ieg omgongiss meth eder legemelighe Den helliand som min fader skal vdsende i mit naffn han skall kende oc
Nicolaus de lyra lære eder all ting Nicolaus de lira siger her offuer At apostlene vaare meget groffue oc wfornymstige paa den tiid Oc fryctede storlige Thii at vor herre hagde da sagt dem den snare død oc pine han lide skulde Fordi gaffue de icke fuldkommelig acth paa hanss ord och ey helder merckte dem grandginelige Thii sagde han dem at den helliand komme skulle oc sige oc vnderwise dem al ting Oc giffue dem serdeliss naade til at i hukomme alt det han dem tilforn sagt
tertus hagde Tertus Pacem relinquo vobis Nw ieg gonger till min fader da effter lader ieg eder fred oc rolighed i ederss hierter i denne nerwerendiss forfengelige verden Jeg skall siden giffue eder den ewindelige fred i det tilkommendiss hiemmerigiss rige Jeg giffuer eder icke fred som verdenss mennisske gøre som er
Paulus i ad thessalo stacked oc forgengelig som Sancte Pouild scriffuer i Ad thessalo. Cum enim dixerint pax et securitas. Naar mennisskene sige at det er fred och rolighed Da kommer døden hasteligе oc tager
tertus dem bort Tertus Non turbetur cor vestrum Nicolaus de lyra
Nicolaus de lyra siger At vor herre sagde till apostlene i skwlle icke vere bedrøuede eller ildhwme ath ieg gonger fra eder formedelst min død oc pine Tertus. Neque formidet Ederss hierte skall
Nicolaus de lyra icke helder rædiss Nicolaus de lira siger at han det sagde dem til styrckelse oc hwgswalelse Thii ath de vaare gandske redde paa den tiid at de och skwlde bleffuit pinthe met
tertus hannem til døde Tertus Audistis J hørde ath ieg sagde at ieg skal gonge bort oc komme igen til eder Her offuer siger

Sanctus thomas Ath han det sagde fordi han vilde gonge Thomas.
faare dem formedelst hanss haarde død oc pine oc rede vegn
oc rum for dem Siden skulde han igen komme til dem det
vor effter hanss ærefulde opstandelse som Sancte hanss scriffuer Johannis
i sit xiiii capittell sigendiss aff vor herriss mwnd Si abiero et xiiii ca.
preparauero vobis locum. Er det saa at ieg far bort oc
bereder eder rwm i hiemmerige Da skall ieg igenkomme oc
anamme eder til mig oc der som ieg bliffuer der skulle i oc
bliffue Tertus Si diligeretis me. Uaare det saa ati elste mig tertus
fuldkommelige oc stadelige Da glæddiss i ved at ieg ville
gonge til gud fader i det ieg er mennisske at beside oc haffue
den ewige ære och glæde meth hannem Thii han er yppermere
en iegh Som han vilde sige paa min mandomss vegne Fordi
ath gudz søn er lige mectig met gwd fader paa gwddommenss
vegne Tertus Et nunc Nw sagde iegh eder ath ieg vilde tertus
opfare till hannem formedelst min død Paa det ath naar det
skeer da skulle i det fulkommelige tro At ieg er icke alle
enisste et pwrt mennisske men och den alder veldigste gud thii
ieg siger eder nw fuldkommelige oc visseligh de ting som ske
skwlle i framtiden hwilked ingen gøre kand vden gwd all
enisste Som Esaias prophete merckelige scriffuer i sit tolffte Esaie xii
capittel sigendiss. Annunciate nobis que futura sunt et dicemus
quod dii estis. Siger oss de ting som ske skulle Da ville wii
tro at i ere gud Tertus. Jam non multa Jeg skal icke meget tertus
tale met eder her effther Som han ville sige tiden skwnder
nw fast til i huilken iøderne mig gribe skulle Thii verdenss
heffding dieffuelen kommer snarlige met sine vndersaatte oc
tienere at gribe oc drage mig till døden Han skall dog ingen
synd finde paa mig oc ey helder nogen sag for huilken han
mig døme kand til døde Thii døden kom i verden for syndenss
skyld som Sancte Pouild scriffuer ad Romanos v ca. Der Paulus
hagde aldrig noget mennisske døth i verden hagde icke Adam ad roma. v
oc Ewe brudet gudz bwd Tertus Sed vt cognoscat mundus
Men ieg vill velwillige lide død At alle mennisske vide oc
kende skulde At ieg der met elsker min fader oc er hannem
hørig oc lydyg i det ieg lider saadan død oc pine for mennisskenss

salighedz skyld oc der met fuldkommer hanss vilge oc frelser dem fra den ewindelige død

HVert cristet mennisske bør at elske vor herre faar tii honde sag Først for han er ydmyg i hanss hierte oc velwillig mod alle mennisske Som han selff siger Som der
Matt. xi stonder Matthei xi. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Lærer aff mig fordi ieg er mild oc ydmyg i mith hierte Sandelige wor han miskwndelig Det bewiseff i det at han tog mange syndige mennisske till naade oc gaff dem affløssning aff alle deriff synder oc find til at gøre penitentz for
Matt. ix dem her paa iorden Som han giorde met Sancto mattheo som der stonder i hanss ix capittell Sammelediff met Sancta
Luce vii c. Maria magdalena som der stonder Luce vii ca Met Sancte Peder som hannem iii gonge forsuor Met Sancte Pouild som alle cristne mennisske fange oc i hiell sla vilde. meth røffueren paa korsset och meth mange andre som tiden icke nw till recker ath opregne faare edher Aff hwilke hwer klarlighe mercke maa hanss store velwillighed oc milhed mod syndige mennisske Han tager alle till naade som tycker deriff synder
Esaie lv ilde ath vere oc haffue vilge til ath bedre dem Som Esaias scriffuer i sit lv capittell. Derelinquat impius viam suam etc. Hwert syndigt mennisske skal offuer giffue sine synder oc tycke dem ilde at vere da vil gud forbarme sig offuer hannem oc forlade hannem dem thii han er mild oc miskwndelig Her
Johelis ii. om taler Johel propheta i sit andet capittell Conuertimini ad dominum Omwender eder till gwd i hiemmerige thii han er mild och barmhertig mod syndige mennisske at forlade dem alle deriff synder

ANden maade for han er deylig oc klar Sol oc maane forwndre paa hanss klarhed Aff hwilken de haffue deriff
Dauid skyn lywff. klarhed och deylighed Dauid siger i psalteren
Salomon Speciosus forma etc Han er deyligst blant alle de mennisske
Sapiencie vii ca. som til er Salomon scriffuer om hannem Sapiencie vii ca.

Ipse est candor lucis eterne. Han er det ewindelige lywsiff skyn och en spegell for wden all smytte

Thredie maade for han er geffue mild Och alder rwndest Thii han gaff off trende ting Forst engelen som beware skwlde wor siell och liff fra alt ont Thii ath strar noget mennisse fødiff till verden Da sticker vor herre en engild til som skall beware hanss siell oc liff fra dieffuelen och andet onth Der om taler Kong Dauid i psalteren sigendiff Angelis suis deus mandauit de te. Vor herre haffuer sticket sine engle till som dig beware skulle i alle dine veye. det er i all din liffuiff tiid Sanctus Jeronimus siger at strar noget mennisse fodiff da haffuer han en engild som er tilskicked aff gud som hanss siel beware skal J Anden maade gaff han off oc giffuer off daglige wor legemelige føde oc verdenss gotz oc rigdom hwer effter sin vilge Her om taler sancte Pouild ii corint ix Qui ministrat semen seminanti Vor herre er den som giffuer den som saa skall søden Oc den som æde skall brødet Her om taler och Dauid i psalteren sigendiff Cantabo domino qui bona tribuit michi Jeg skall loffue oc tacke gud i hiemmerige met sang oc leffning som gaff mig alt det godz ieg haffuer i verden Sancte Hanss siger i sit andet capittell Si bona suscepimus de manu domini. Men wii haffue fonget alt det gode wii haffue i verden aff gud i hiemmerige Hwi skulde wii da icke lide nogen modgong for hanss skyld igen J Tredie maade igen løsde han off fra dieffuelen met hanss eget legeme oc sware død och pine Der met maa huer mercke hanss alder største rwnhed Her om scriffuer Sancte Hanss i sit v capittell sigendiff Maiorem charitatem nemo habet Jngen kand haffue større kerlighed till en anden En at han woger sit liff for hannem Vor herre kwnde icke beuise off større rwnhed En at han lod kaarss feste sig for wor salighedz skyld Denne store rwndhed bør inthet mennisse at forglemme Men hwer er plictig till at tacke oc loffue hannem der faare saa lenge han leffuer Man elsker sin ven her paa iorden som dødelig er faar han haffuer giort hannem noget til gode Huor yder mere

Dauid

Jeronimus.

Paulus ii corin. ix.

Dauid

Johannis ii ca.

Johannis

bør off ath elske gud i hiemmerige som vdødelig er Oc haffuer giffuit off liff oc siel oc frelst off met sin død oc pine fra dieffuelen oc giffuit off engle som off beware skal oc giffuer off vor daglige føde oc alt det gode wi haffue po iorden.

Fierde maade skwlle wii elske hannem Thii han elsker
Salomon dem som hannem elsker Som Salomon scriffuer Prouer.
Prouer viii viii ca. Ego diligentes me diligo Jegh elsker dem som mig elsker Vor herre siger selff Hwo som aarle oc idelige atsporge mig de finde mig Sancta Maria magdalena elste wor herre meget deth bewiseff i det hwn tode hanff føder meth sine ogne thaare oc tiwrde dem siden met sit haar oc smwrde hanff hoffuit met dyrebar smørgelse Thii elste vor herre henne meget igen oc forlod hende alle sine synder oc lod sine verdige engle daglige bespise hende met engle brød i mange aar før hwn døde oc gaff hende siden den ewindelige glæde i hiemmerige

Femte maade skwlle wii elske hannem Thii han beskermer oc frelser dem fra alth onth som hannem elske Som
Dauid Kong Dauid siger i psalteren Custodit dominus omnes diligentes se Vor herre beskermer alle som hannem elske Der om haffue wii mange wtalige iertegen i den hellighe scrifft som icke nw opregniff kwnde thii tiden er for kort Han frelste Danielem fra de grwmme loffuer i loffue kwlen och den gode qwinde Susannam aff den store logn som wor sagt paa hende Och de iii ioder aff den gloende ild som elste oc bekende hanff verdige naffn

Sjette maade skulle wii elske hannem Thii han forlader dem alle deriff synder som hannem elske Som Sanctus
Luce vii c. Lucas scriffuer i sit siwende capittell sigendiff om Sancta maria magdalena Hun elste wor herre meget thii forlod han hende alle sine synder

Siwende maade Thii han loffuer alle som hannem elske den ewindelige krone oc glæde i hiemmerige som Sanctus

Jacobus scriffuer i sit første capittel Beatus qui suffert tentacionem Hellig er den som lider nogen fristelsse Thii naar han haffuer offuer vondet hende da skall han haffue den ewighe hiemmerigiss krone som gud haffuer loffuit alle som hannem elske Sancte Pouild scriffuer ad corin. ii c. At inthet mennisske besinde tencke tale eller sige kand den store glæde som gud haffuer bered til dem i hiemmerige som hannem elske Jacobus i Paulus ad corin. ii

Vor herre gaff sine hellighe apostle iii gonge den verdighe helliand Første den tiidh han vdsende dem ath predicke oc lære alle mennisske den hellige cristelige tro Oc gaff dem macth offuer alle diefflе at vdiege dem aff mennisskene Oc ath helbrede gøre alle som siwge vaare Alle disse iertegen skede formedelst den verdige helliand som Sanctus Mattheus scriffuer i sit xii capittell. De gøre icke alle iertegen som haffue den helliandh Sanctus Gregorius siger Miracula hominem non sanctum faciunt . sed ostendunt. Iertegen de gøre icke eth mennisske helligt Men de obenbare oc beuise at en er hellig naar han dem gøre kand Anden tiid gaff vor herre dem den helliand effter sin opstondelse den tiid han blesde offuer dem oc sagde Anammer den helliand hwo som helst i forlade sine synder de skulle bliffue dem forladne . met disse ord gaff han dem mact at afflose alle mennisske aff deriss synder Thii swngiss oc nw de samme ord offuer alle som vyeff til prester som nw ere i apostleness sted Oc haffue mact at afflose mennisskene aff deriss synder Tredie tiid gaff han dem den helliand effter sin opfarelse til hiemmelss paa pingetz dag som i dag er Oc der aff bleffue deriss hierter saa stadfeste i gwdz kerlighed at de inthet reddiss siden for nogen pine sorg we eller verdenss modgong De bleffue alle opfylte i dag met den helliand Der aff vnderstondiss oc merckiss hanss store rwndhed at han gaff dem saadan stor dyrebar gaffue som er gud den helliand sanctus Augustinus siger magna misericordia dei est quod dat donum equale sibi Det er stor misskwndhed aff gud i hiemmerige at han giffuer en gaffue lige met sig mathei xii gregorius. Augustinus

selff Gaffue vor herre menniskken en drobe aff den helliandz naade Da vaare deth en større gaffue en han gaffue hannem all verden Huor ydermere større gaffue gaff han nw apostlene som bleffue opfylte i dag met den hellianđ saa de kwnde strax tale alle twngemaall Som wii siwnge i dag i den hellige kirke Loquebantur variis linguis apostoli. Apostlene talede atskillelige twngemaall Denne gaffue gaff vor herre dem at de skulle omwende alle syndige mennisske fra synden Oc tale met dem paa deriss eget maal oc predicke oc lære dem gudz vilge oc buderd oc reth vey till hiemmerigiss rige oc salighed.

DEn verdige helliand gør iiii hende ting aandelige i menniskenss siell Ligerwiss som sielen gør iiii hende ting i kroppen legemelighe Først bewarer sielen legemenss deglighed i syn naturlige och rette skickelse Det kan hwer mercke och kende Thii strax sielen far aff legemet da bliffuer det fort blegt oc vederstyggeligt Saa bliffuer oc menniskenss siell fort bleg och mørck naar hun icke haffuer den helliandz naade aff huilken hun skal haffue alt sit skin oc deglighed. men aff
Dauid hanss tilkommelse bliffuer hwn klar oc deglig Som Dauid siger i psalteren Emitte spiritum tuum et creabuntur O gud vdsend den helliand till verden At alle mennisske mwe optendiss met det ewige lywss Siden føder sielen verme i lægemet Thii saa lenge som sielen er i legemet da haffuer det naturlig verme i sig Strax hun far der aff da bliffuer det kalt Saa giffuer oc den verdige helliand sielen gudz kerlighed saa
Paulus lenge hun bliffuer hoss hende som Sancte Pouild scriffuer
ad roma v Ad romanos v c. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris Gwdz kerlighed er vdspred i waare hierte formedelst den helliand som oss er giffuen aff hiemmelen. J Tredie maade styrcker sielen legemet Thii strax at sielen far aff legemeth da haffuer det ingen styrcke lenger oc kand huerken arbeyde eller gøre nogen gerning paa iorden. saa kand icke helder menniskenss siel stende mod dieffuelenss fristelser eller besterme och vende
Paulus sig fra hannem vden hwn haffuer den helliandz naade der til
ad ro. viii. Her om taler Sancte Pouild ad Romanos viii ca. oc siger

Spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Den helliand styrcker vor siwgdom oc vansmactelse J Fierde maade kand kroppen hwerken røre eller vende sig for vden sielen Saa kand ey helder sielen røre eller øffne sig i nogre gode gerninger eller dygder for vden den hellianðz naade men hun bliffuer aldeliff vansmectig til ath gøre det som hende kunde komme til salighed Ezechiel Profete taler her om i sit viii capittell oc siger Spiritus eleuauit me. Den helliand opreyffde mig Oc gaff mig styrcke til at tiene sig met huilken som er en sand gwd och regnerer och regerer all ting met gwd fader och søn till ewig tiid Nw vil ieg sige eder eth Jertegen om den hellianðz naade hworlediff gwdz ordh optende mennistenff siell och frelsse henne fra den ewindelighe dødh Ezechielis viii ca.

Eth iertegen om den hellianðz naade.

VJ læse at det vor en Riddere som hagde eth gandske onth oc syndigt leffnid Dieffuelen hagde saa forblindet hanff hierte. Oc forhærdet hannem vdi synden ath han aldrig giorde sit scrifftemaall mer en i gong Deth hende sig en Pingetz dagh at han gick til kircke for en sedwane skyld oc for han vilde lade sig der see blant andre Thii han hagde kostelige kleder paa sig samme dag Dog hagde han ingen kerlighed eller vilge til at tiene eller loffue gud i hiemmerige Han hørde presten predicke oc sige huorlediff den alsommectiste gud vdsender den verdige helliand som renser menniskenff hierter oc aff sletter deriff synder oc optender dem i gudz kerlighed Thii gick han bort i eth hiemmeligt stæd oc bad til gud saa sigendiff O du alder veldigste gud oc herre ieg kendiff mig arme obenbare syndere swarlige ath haffue syndet med dig i mange honde maade Jeg beder dig ydmygelige at dw formedelst din store milhed oc barmhertighed vilt forbarme dig offuer mig oc sende mig i dag den verdige helliand som kand aff slette alle mine synder oc rense mith hierte aff dem oc oplynse mig i dyn kerlighed Vor herre hørde strax hanff ydmyge bøn Oc sende hannem den helliand

som renſede hanff hierte formedelſt reth anger och rwelſe som han ſick for ſine ſynder oc eth ret ſcrifftemaall som han gierde for dem Siden bleff den helliand ſtedſe i hanff hierte oc gaff hannem ſaaden naade at han aldrig ſyndede mere dødelige Men han leffnede ſiden erlige oc retferdelige oc ſick eth gaat endeligt . thii ville wii alle bede den alſommectiſte gud i dag at han off ſende vill den verdige helliand som aff ſlette kand alle vaare ſynder oc giffue off naade til at forhuerffue hiemmerigiff rige effter dette liff Det vnde off gud fader ſøn oc den helliand som er en ſander gud benedidet til enig tid

Dominica trinitatis.

Hellig trefoldighedz søndag

Epistola ad Romanos xi ca.

O altitudo diuiciarum

DEnne Epistell scriffuer den verdighe Apostell Sancte Pouild till de Romerske och stonder hwn i hanss xi capittell Och lyder saa paa wort twngemaall

KEre brødre oc søster O hwor dyb wbegribelig oc mangfoldelig er den alsommectiste gudz vnderstondelse viisdom och klogskaff O hwor wbefindelighe ere hanss domme aff alle creatur som till er Hanss veye han haffuer i hiemmelen oc paa iorden blant alle creatur de ere wrandsagelige Hwo er den som ved vor herriss hw eller mening Hwo vaar nogen tiid hanss raadgiffuere til nogen den ting han skapte eller giorde Haffuer nogen tilforn giffuit hannem noget aff hanss gwddommelighe natwre och dygder Da skall det igen giffuiss hannem Hiemmell oc iord All menige verden oc alt andet som til er Det er kommed aff gud alsommectiste Alle creatur holdiss forwariss oc bliffue i deriss mact oc skickelse aff hannem Alle som till er hwer effter sin maade stwnde naturlige till hannem igen Som er deriss begyndelse oc endeligt Loffuit hedreth oc æred wære den alsommectiste gwd till ewig tiid A M E N

Euange. Johan. xv ca.

Cum venerit paracletus

DEtte ewangelium met sin vdtydning stonder her strax tilforn den søndag nest faare pingetz dag Folio. cxlii. [S. 68]

DEtte verdigste och høytideligste hellig trefoldighedz fest Er sticked at holdiss i dag i den hellige kircke offuer al cristendommen Ath alle menniske fuldkommelige tro skulde paa gud fader søn och den helliand som er trende personer oc en sander gud Vii holde hogtiid och fest aff gwd fader om Jule dagh thii han sende da sin eniste søn till verden At alle som tro paa hannem de skwlle icke forfariss eller fordømiss Vii holde høgtiidh aff gudz søn om paaske dag hanss ærefulde opstondelse till loff och ære Sammeledis holde wii høgtiid aff hannem hellig torssdag thii han da opfor till hiemmelss igen Siden holde wii hogtiid om Pingetz dag aff den verdige helliand som han vor vdsenth till apostlene Men i dag holde wii Hellig trefoldighedz hogtiid At alle cristne menniske sandelige tro skulle at de ere trende personer oc en sander gwd Dog skall ingen dierffuiss eller dristiss till formeget ath randsage eller spørge der om huorledis det till gonger En dog at Sancte Pouild Apostell optagen vaar till den tredie hiemmel oc hørde der mange dybe oc vnderlige ting om guddommen Dog wor han ingeledis dristig til Oc ey helder thore noget inderlige eller ferdeliss spørge om den alder mectiste Helligh trefoldighedz nature Men han sagde disse hellige ord som stonde i epistelen som læsiss i dagh

DEtte verdighe hellig trefoldighedz fest er ferdeliss oc aldermest sticthet for Trende honde sag Først at alle cristne menniske fuldkommelige tro skulle at gwd fader søn oc den helliand ære trende personer oc en sander gud Det kand sandelige bewiseſſ i mange honde maade til at stadfeste oc fuld drwe den hellige cristelige tro met Først meth gudz egne ord och den hellighe scrifft Som stonder Genesis i ca. faa

Gene. i. ca

lydendiff Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram Gud fader sagde till gud søn oc til gud den helliand Wii ville skabe mennisken effter vor ansict oc effterligning J det han sagde wii ville skabe Der met merckiff ath de ere flere personer Ellerss hagde han sagt ieg vill skabe mennisken effter mit ansict och effterligning J det han sagde effter vort ansict oc effterligning Der met merckiff enfoldighed i gwddommen Ellerff hagde han sagt wii ville skabe mennisken effter waare ansicter oc effterlignelser J Anden maade bewise de hellige engle i hiemmerige klarlige met deriff daglige song och loff som de gøre gwd i hiemmelen saa sigendiff Sanctus Sanctus Sanctus dominus deus sabaoth Helligh er gwd fader Hellig er gudz søn Hellig er gud den helliand Som er gud oc herre offuer alle engle skare hiemmelen oc iorden ere opfylde met dyn ære och mectighed J det de sige tre gonge hellig Der met merckiff at de ere trende personer J det de sige en sand gud oc herre Der met merckiff at han er en sand gwd oc herre offuer all ting J Tredie maade bewiseff det met Kong Danidz Dauid ord i psalteren saa sigendiff Benedicat nos deus deus noster et benedicat nos deus. Velsigne off Gud fader Velsigne off gudz søn Velsigne off gud den helliand Alle mennisle i verden skulle frøcte oc rediff for hannem J det han siger trende gonge gwd der met merckiff ath de ere trende personer J det han siger at alle skulle rædiff for hannem der met merkiff at han er en gud i sin verelse J Fierde maade bewiseff det met den hellige læst som Sanctus Mattheus scriffuer i sit xxviii. Matthei capittel. At vor herre sagde til sine apostle Baptizantes eos ca. xxviii in nomine patris et filii et spiritussancti. J skwlle døbe alle mennisle J naffn faderff och sønff oc den hellianðz Amen J Fempte maade bewiseff det met Sancti hanssis Apostelff oc Johannis ewangelistiff ord som han scriffuer i sin første Epistell i det v ca. v ca. saa sigendiff Tres sunt qui testimonium dant in celo. Pater verbum et spiritussanctus et hii tres vnum sunt De ere trende som bære videndiff byrd om hannem i hiemmelen Gud fader søn och den helliand oc de tre er en sand gwd J Siette maade merckiff vor herriff trefoldighed och enlighed paa alle

creatur som til er En dog at der er inthet creatur till
huerken i hiemmelen eller paa iorden som hannem aldeliff
ligniff kan dog findiff alligeuel mange creatur aff huilke man kan
finde nogen effterlignelse paa effter hannem Det bewisiff met
Augustinus solen thii at Sanctus Augustinus scriffuer ath der er trende
honde ting i solen Først er hwn i sin egen verelse J Anden
maade giffuer hun soll gifflen oc skin fra sigh J Tredie maade
giffuer hwn verme fra sig. gifflen fødiff aff solen Saa fødiff oc
gudz søn aff gud fader Uermen kommer aff solen oc gifflen
Saa gonger oc den verdige helliand aff gud fader oc gud søn
Solen hun fødiff aff ingen ting Saa gør ey helder gwd fader
thii han er hwercken fød skapt eller giord Solen gifflen oc
vermen ere en soll Saa er oc gud fader søn och den helliand
i sand gud En Anden effterlignelse maa man tage aff en
rindende kilde Thii en kilde føder en strøm aff sig Ligerwiff
som gud fader fødher gudz søn aff sig Kilden och strømen
gøre siden en dam aff dem Saa giffuer oc gud fader oc gudz
søn den helliand aff dem Der er dog et vand all eniste som
er i kilden strømen och damen Saa er der och en verelse all
eniste i gud fader søn oc den helliand oc en gwddom Tredie
effterlignelse at den alder veldigste hellig trefoldighed er en
sander gud maa hwer tage aff en spegel Thii naar han leggiff
i klart vand mod solen da syneff der trende soler en paa
hiemmelen Den anden i vandet oc den tredie i spegelen Det
er dog icke vden en soll Saa er och hellig trefoldighed en
gwd i sin værelse J det wii see gwdz creatur her paa iorden
skulle wii vnderstonde oc mercke hellig trefoldighed J hiemmelenff
høyhed oc iordenff storhed vnderstondiff gwd faderff alderstørste
macth och velde J deriff deglighed och løstelighed vnderstondiff
gwdz sønff visdom och fornymstighed J deriff godhed oc nytte-
lighed vnderstondiff Den helliandz veluillighed och godhed som
han gør off arme syndighe mennisse

J Anden maade er dette verdighe hellig trefoldighedz fest
stictted at hwert mennisse skall acthe och befinde den
store velgerning han fonget haffuer i det at han er skafft

effter hellig trefoldighedz ansict Sanctus Bernardus siger till Bernardus. alle menniske Betenck huordan den aldermectiste gwd haffuer skapt dig Thii at paa dit legemeff vegne est du eth degligt creatur och menniske Paa sielenff vegne est dw skapt effter gudz eget ansict Thii er mennisken alder ypperst blanth alle creatur som her i verden ere Som Aristotiles den vise mestere scriffuer Aristotiles De regimine principum sigendiff Nobilissimum animalium est homo. Mennisken er det alder ædelste dywr som till er Han siger och vii Politicorum Inter omnia animalia solus homo vii Politicorum habet racionem. Mennisken haffuer all eniste skeell och find blanth alle dywr Her maatte nogen sporghe hworlediff mennisken er skapt effter gudz ansict Her till suariff Første thii at ligerwiff som gud er wdødelig Saa er och menniskenff siell wdødelig Som Aristotiles scriffuer iii topicorum Anima est immortalis iii topicorum Menniskenff siell er w dødelig Sanctus Augustinus taler oc Augustinus her om saa sigendiff Sielen er wsynlig w atskillelig vdødelig saa lig gud i hiemmerige at hwn haffuer ingen anden effterlignelse vden effter hannem all eniste som er henniff rette skabere Mennisken vor oc skapt paa legemenff vegne at hwn skulle bleffuit wdødelig Men hun bleff dødelig for waare første faareldre Adam oc Ewe brøde gudz bud oc vilghe som Sanctus gregorius siger Ad hoc homo in paradiso positus gregorius. erat etc. Mennisken wor sat i paradiff paa det At hagde hwn været sin skabere hørig oc lydig met reth kerlighed da skulde hwn kommet till hiemmerigiff for vden all død och besidet de verdige engle kor met gudz hellige engle til ewig tiid Hwn vaar skapt saa vdødelig at hagde hwn icke syndet da hagde hwn aldrig døt Nw er sielen vdødelig oc skall effter menniskenff død encthen haffue glæde eller pine Men effther den yderste domme dag da skal legemet bliffue wdødeligt Saa at sielen oc legemet skulle siden bliffue till hobe igen ewindelige encthen i den ewige glæde eller i den grwmme helnediff pine som aldrig fonger endhe. J Anden maade vor mennisken skapt effter gwdz ansicth paa herredommiff vegne Thii ath ligerwiff som gud i hiemmerige er herre offuer alting Saa er oc mennisken herre offuer alting paa iorden som Kong Dauid David

siger i psalteren Omnia subiecisti sub pedibus eius O alsommectiste gud du skickede alting at vere mennisken vndergiffuen hørig och lydig Thii at hagde mennisken bliffuet i wskyldigheds enff stat Da hagde alle creatur paa iorden Fwlene i væredh Oc fiskene i haffuit bleffuit hannem hørige oc vnderdanige Men effther dii at hun vor hannem wlydig Da bleffue oc meste parten aff creaturene hende wlydige. Vor herre skapte alt det som i hiemmelen och paa iorden er for menniskenff skyld Det bewisiff saa Thii at englene tiene oc beware menniskene Solen maanen oc alle stierner tiene dem met deriff lywff och skin Thii solen lywser hannem om dagen oc maanen oc stiernerne om nathen Ildenff elemente tempererer kwlden Veret giffuer mennisken aande rwm oc lwct Jorden giffuer mennisken fruct oc grøde til sin naturlige føde oc Vandet lesker hanff tørst oc aff twor al smitte oc vrenlighed oc giffuer atskillelige fiske aff sig Faarene giffue vld oc to met huilke menniskene klede dem Thi er mennisken herre offuer alle creatur oc bør ydermere at hedre oc ære vor herre en noget andet creatur som till er I Tredie maade er mennisken skapt effther hellig trefoldigheds ansict J trende honde maade J hanff hugkommelse Forstondelse oc vilge Hugkommelsen skall vere gwd faderff herbere i huilket han skall bo met idelig tancke som mennisken skal haffue om hannem Understondelsen skal vere gud sønff herberge i huilket han skall bo formedelst en stadig oc fast tro Vilgen skal vere gud den hellianff herberge i huilket han skal bo formedelst en stadig kerlighed som mennisken skall haffue till ath leffue effter guds vilge met i alle maade

J Tredie maade er dette hellig trefoldigheds fest sticted At menniskene skulle paamyndiff ath tacke oc loffue den alder megtiste gwd for hanff mange vtalighe velgerninger som han off giort haffuer Och serdeliff for han haffuer vnth oc giffuit off saadan naade oc ære at wii ere komne vnder den hellige cristelige tro met hwilken han haffuer off obenbaret at wii skwlle kende hanff trefoldighed met en stadig tro her i verden och siden J den anden verden effter døden skulle wii

see oc kende hannem skinbørlige som han er som Sancte Hanss scriffuer i sin første epistell i det iii capittell Videbimus eum sicuti est Wii skulle see hannem effter døden som han er Sancte Hanss siger i sit xvi capittel Hec est vita eterna vt cognoscant te O gud det er det ewindelige liff at menniskene kende dig Thii bør off alle at sige som Sancte Povild off lærer saa sigendiss Ipsi honor et gloria in secula seculorum. Gud vere loff oc ære nw oc til ewindelig tiid for vden ende amen Fordi dictede Sanctus Jeronimus dette verss Gloria patri et filio et spirituisancto Oc stictede at det læsiss skulde effther alle psalmer och i den hellige messiss begyndelse Saa lydendiss Heder oc ære vere gud fader søn oc den hellicand Som væred haffuer aff første begyndelse oc nw er oc altiid bliffuer til ewig tiid amen Hwer cristet menniske skal bøye sit hoffuit oc knæ naar han hører Gloria patri siwngiss eller læsiss Thi det verdige hellig trefoldighedz naffn haffuer stor mact mod trende honde ting Først mod dieffuelskaff Det bewiseff met et iertegen som her effter følger

Johannis xvi ca.

Paulus

Jeronimus.

Eth Jertegen om hellig trefoldighedz naffn

DEr vor en god cristen scriffuere i en stad heder Constantinopell som altiid hedrede och ærede hellig trefoldighedz naffn En gong ledde en mand hannem som kunde den suorte konst. bort paa en sted som mange vtalige dieffle forsamblede waare Den som sad mit blant dem paa et høyt sæde oc vor ypperst blant dem Han spurde om han vilde tiene hannem Scriffueren giorde det hellige korss for sig och sagde Jeg er den hellig trefoldighedz tienere thii veder siger iegh dig Der diefflene hørde hellig trefoldighedz naffn neffniss oc saage det hellige korss da flyde de strax alt sammen oc forswonde aldeliss aff hanss asyn Der samme scriffuere siden kom i Sancte Sophie kirke Da vende vor herriss billede som hengde paa korsset sin øgen till hannem oc saa stedsse paa hannem ehwort han gick i kircken oc sagde Effter dii at du vederkende mit naffn for diefflene Da skal

ieg vederkende dit naffn i hiemmelen for gud fader I Anden maade haffuer det stor mact till ath fordriffue sorg drøwelse och verdenss modgong Der om scriffuer Johannes Damascenus et andet iertegen.

Et andet iertegen om hellig trefoldigheds naffn

EN tiid vor der stor swar Pestilentze i Constantinopelss stad Da bleff der et barn mit i blant folked optaget i hiemmelen Der lærde de hellighe gwds engle hannem en deylig sang om hellig trefoldigheds naffn saa lydendiss paa latine Sancte Deus Sancte fortis Sancte immortalis et misericors saluator miserere nobis O helligste gwd O sterckeste gwd O wdølige och! misswndelighe gwd som est wor frelsere Misswnde digh offuer oss Der barned kom ned igen da sang det samme sang for all almwen saa forswand all pestilentzen aff staden strax I Tredie maade haffuer det verdige hellig trefoldigheds naffn stor mact til, at omwende menniskene fra deriss synder Der om finde wii saadant eth iertegen som her nw effther følger.

Det tredie iertegen om hellig trefoldigheds naffn

SAnctus Bonauentura scriffuer till en Greffuinde som hedh mette paa wort maall om en erkebiscop som hagde køpt sigh samme erkebiscopss døme till met store penninge Oc giffuet mange giffter oc gaffuer som hannem hielpe skulde till samme stat oc ære meth løgn och falske videndiss byrd som de baare mod en anden som tilforn rettelige och loglige der till vdwalder wor Om siger kom diid en Pawens legate som vor gandske gudelig Han bød samme erkebiscop at han skulde synnge Gloria patri etc. Legaten bad ydmygelige til gud at vor han en symoniacus Det er at hagde han køpt sig samme erkebiscopss døme til met penninge gifft gaffuer eller met andet middel At den verdige helliand mod hwilken samme synd serdeliss er Ey vilde tillade ath

han hanss naffn nogerlediss neffne kwnde Der han sang Gloria patri. Da kwnde han ingelediss sige Et spirituisancto Thi kendiss han strax sin synd oc giorde ret scrifftemaal til samme legate met penitentz plict oc bod der faare som det sig burde

EN dog ath den alsommectiste gwd er aldermectist Dog er der twende honde ting i hannem selff som hannem offuer vinder Sammelediss er der oc twende honde ting i menniskken som hannem offuer vinde Det Forste som hannem offuer vinder det er hanss egen vbegribelige store milhed oc barmhertighed Der om taler Jeremias i sit xxi capittell aff vor herriss mwnd saa sigendiss Conturbata sunt omnia viscera mea super eum Alle mine lemmer oc liff ere rorde till at ieg mig forbarme skall offuer menniskenss søn Sanctus Augustinus taler om denne wor herriss store milhed saa sigendiss Tardius videtur a deo peccator veniam petere etc. Eth syndigt menniske er senere til at bede gwd om affløssning oc naade aff sine synder En han er redebon til at forlade hannem dem Han giffuer helder affløssning aff dem en eth syndigt menniske beder om naade Han er saa snar til at frelse menniskken aff den pine han haffuer induertiss i sin egen conscientie oc samwittighed for sine synder Ligerwiss som den store medynck han haffuer offuer hannem pinte hannem mere En menniskenss samwittighed piner hannem selff Det Andet er hanss store kerlighed som hannem drog ned aff hiemmelen til iorden Her om taler Sanctus Augustinus sigendiss O charitas quam magnas vires habes O du kerlighed hnor stor mact haffuer du Dw drogest den alsommectiste gud aff hiemmelen ned til iorden Du komst hannem til at lade sig henge oc vdstrecke paa det hellige korss oc lide den suare død oc pine Ingen kwnde twinge hannem her til vden denne hanss store milhed oc kerlighed Thii han er alsommectist offuer all ting. Det Tredie som offuer vinder hannem er waare ydmygelige grædende bøner Det beuisiss klarlige met Kong Ezechia som omwende sig i sin seng til vggen oc bad vor herre met grædende thaare at han forlenge

Jeremie xxi ca.

Augustinus

Augustinus

vilde hanss liff den tiid Profeten hagde sagt hannem aff vor herriss mwnd at han skulle snarlige do Som der stonder
Esaie xxxviii ca Esaie xxxviii. Audiui oracionem tuam et vidi lacrimas tuas. Vor herre sagde Jeg horde dyn bøn oc saa din graad Jeg skall vnde dig xv aarss tiid at leffue paa iorden Oc frelse dig fra den megtige onde hedenske kongiss mact oc offuerlast som
Bernardus. dig oc dith rige forderffue vill Sanctus Bernardus taler Her om saa sigendiss O humilis lacrima tuum est regnum. tua est potencia O dw ydmyge graad Det er dit rige Det er din mact Dw blwess icke ved oc gonge for den alsommectiste gudz ansict Du gonger ene ind men du kommer icke ene vd igen hnad du bediss det fonger du Dw offuer vinder den som er woffuerrnindelig Oc dw binder den som er alder mectist Det Fierde som offuer vinder hannem det er
iii Regum xxi ca. wor ydmyghed Her om stonder der screffuit iii Regum xxi ca. Nonne vidisti achab humiliatum coram me. Vor herre sagde till heliam prophete Saast dw icke at Kong Achab ydmygde sig faar mig Thii skall ieg icke lade min heffn oc vrede komme offuer hannem saa lenge han leffuer Dette bewisiss och meth dem som bode i en mectig stor stad som hed Ninine hwilken den alsommectiste gwd ville haffue ladet swncked vnder iorden for deriss mange synder oc onde gerninger som de bedreffue
Jone iii ca der bode i hannem som Jonas prophete scriffuer i sit iii c. Vidit deus opera eorum quia conuersi sunt Den tid den alsommectiste gud saa deriss gerninger at de omwende deriss onde leffnid oc giorde plict oc bod for deriss synder meth stor ydmyghed i det at kongen selff oc alle andre som vaare i staden førde dem i sæcke oc haar klæde bestrødde met kwl oc aske oc fastede i iii dage til lige for vden all mad oc dricke oc robede oc baade inderlige til gud i hiemmelen ath han vilde forbarme sig offuer dem Thii horde han deriss ydmyge bøn oc omwende den strenge dom som han vilde giffuit offuer dem til milhed oc barmhertighed oc indsende till dem i staden samme profete som hed Jonas oc lod dem sige at de framdeliss leffue skulde for den ydmyghed han saa aff dem

Alle cristne mennisske skwlle fuldkommelige tro paa hellig trefoldighed at han er en sand gud som skapte hiemmell oc iord och al den ting som til er Ingen skal formeget dristiff til at spørge meget dyblige eller inderlige om hellig trefoldighedz verelse Thii det er wmweligt ath noget mennisske deth befinde eller forstonde kand Ligerwiff som det er daarligt och forfengeligt at nogen seer op oc neder eller bort oc igen paa iorden ath han vilde see de ting som ligghe nærderst nedre i iorden som hannem er wmweligt ath han kand se Saa er det oc mere daarligt oc wmueligt ath man kand nogentiid op sporge eller optencke hellig trefoldighedz dybhed Det er meget farligt for mennisskenss salighed at spørge for inderlige oc strengelige om hanss verelse som Salomon scriffuer Prouerbiorum xxv ca. Sicut qui mel comedit multum non est ei bonum etc. Den som æder meget hwnnig det er hannem icke swnt en dog at det er søth Saa er det icke helder mennissken beqwemmeligt formeget at fritte eller sporge effther hellig trefoldighedz værelse Thii ath hwo deth gor han vnder tryckiff aff hanss wbegribelige visdom och ære Ath det er wmueligt at nogen befinde eller offuer tencke kand hellig trefoldighedz værelse Deth bewiseff met dette effther screffne Jertegen

Salomon prouer. xxv.

Eth Jertegen om hellig trefoldighedz vbegribelighedh

Sanctus Augustinus gick vd med en strand spadserendiff den tiid han dicte oc scriffue vilde de bøger om hellig trefoldighed Hanss staalbrødre ginge langt bag hannem ferdeliff for dem Men han gick all ene och grwndede gandske swarlighe och tencthe dyblige om hellig trefoldighed Som han saa gick fand han et lidet barn sidendiff hoff haffuiff bredden som øffde vandet aff haffuit met en sølffsked i en liden hule som det hagde graffuit i sanden Oc sagde Jeg vil ose alt det vand i haffuit er i denne lille hule sanctus Augustinus lo at barnid oc sagde Kere søn huorlediff er det dig mueligt thi haffuit er gandske stort oc din sked er saa liden Barned suarede Der er mig mere mweligt ath gøre En

deth er dig ath fuldkomme det dw tencker paa Dw offuer tencker huorlediff du bescriffue vilt hellig trefoldigheds gud-dommelige nature oc werelse i denne bog som du nw dicther som liden er mod min hwle ieg øser vdi Din vnderstondelse oc viffdom er gandske liden der til Ligerwiff som myn skeed er liden til at opøse alt vandet aff haffuit met Hellig trefoldighed er ligerniff som et w endeligt oc alder største haff som vtømeligt er Der met forswand barnid Sanctus Augustinus loffuede oc tackede gud i hiemmerige at han vilde verdiff till at obenbare sig for hannem i saadan maade oc lære oc betage hannem den suare tancke oc grundelse som hand vor i om hellig trefoldighed huilken wii alle bede ville ydmygelige ath han off vnde vill at beside hiemmerigiff rige met sig till ewig tiid formedelst hanff store barmhertighed. A M E N

Den første søndag efter hellig trefoldighedz søndag.

Epistola i Johan. iiii

Charissimi Deus charitas est

DEnne Epistell scriffuer den verdige Apostel oc ewangelista Sancte Hanss i det første sendinge breff i det fierde capitell Och lyder hwn saa paa danske.

O Alder kæriste brødre den alsommectiste gud er ræth kerlighed aff natwre Vor herriss kerlighed obenbarediss i eder thii ath gwd fader vdsende sin eniste søn hiid till verden ath wii alle skwlle fonge det ewighe liff for hanss skyld Met denne vdsendelse kom gwdz kerlighed obenbarlighe till oss Icke sende han oss syn benedide søn fordi ath wii elste hannem Men for han elste oss tilforn thii sende han oss sin eniste søn till en milhed oc barmhertighed offuer waare synder O alder keriste venner men den alsommectiste gwd elste oss saa inderlige da skulle oc wii elske hwer anden indbyrdiss Inthet dødeligt menniske her i verden haffuer nogen tiid seet den skinnende gud saa klarlige och stadelige Som de hellighe creatur englene och menniskeniss siele nw hannem see i hiemmelen Elske wii oss selffue indbyrdiss da er gwd hoss oss och hanss kerlighed er fwldkommed i oss Vii kunde visselige befinde oc kende naar wii elske waar ieffn cristen for gudz skyld ath han er hoss oss oc wii eræ hoss hannem thii han gaff oss aff den helliand Vii som ære gudz apostle wii saage obenbarlige at

gwd fader vdsende sin benedide søn ath frelse all verden oc det vidne wii fuldkommelighe Hwo som obenbarlighe aff alt sit hierte tror och bekender ath Jhesus er gwd faderss leffuende søn Den er gud met och hand er met gud till ewig tiid Wii som ære hanss apostle vide visselige och tro stadelige paa den kerlighed som gud haffuer sath i vaare hierte Gud alsommectiste er ræth kerlighed aff nature Hwo som leffuer stadelighe i hanss kerlighed han bliffuer met gud Oc gud bliffuer met hannem Her met er gudz kerlighed fuldkommelige i oss besynderlige at wii thaare dristelige gonge och stonde for gwdz ansict paa den yderste strenge domme dag Ligerviss som gud er i hiemmelen i det han theer sin gwddomss velwillighed baade mod gode retwise Oc wretferdige oc onde menniske Saa ære oc wii nw her i verden at wii skulle elske baade vaare venner oc wvenner J denne kerlighed findiss icke redsell eller befryctelse Thii at fuldkommen kerlighed vd driffuer redsell oc befryctelse oc all anden verdenss modgong fordi ath saadan redssell haffuer stor pine oc sorg meth sig Hwo som rædiss denne verden mere en gwd Han haffuer icke fuldkommelig kerlighed i sig Nw ville wii elske den hiemmelske gud thii han elste oss tilforn Hwo som siger sig at elske gud oc han hader sin ieffn cristen Han er en løgnere faar gwd Hwo som icke elsker sin ieffn cristen som han kand daglighe see hworlediss skall han da elske gud som han icke seer saa skinbarlige saa lenge hand leffuer. Dette bwd ordh haffue wii aff gwd ath hwilken som vill elske gwd han skall och elske sin ieffn cristen

Euangelium secundum Lucam xvi. capitulo.

In illo tempore d.i.d.s. parabolam hanc Homo quidam erat diues

FEsten som læsiss i dagh i den hellighe kircke paa søndagenss vegne den scriffuer den verdige ewangelista Sanctus Lucas i sit sextende capittell Oc lyder hwn saa paa vort maall.

VOr herre sagde sine verdige discipler en gong en effterlignelse saa lydendiff Det vor en mectig rig mand som daglige gick i purpur klæde Hanff fiorte vor aff alder blødiste oc lineste silke sticke som kalliff biffus Han od daglige offuerflødige kaastelige kræselige oc skinnende ræthher Der wor oc en fattig oc wsell mand som hed Lazarus han laa vden for denne rige mandz dør fwld met bulder blegner oc skab offuer alt hanff liff han bad ydmygelige for gwdz skyld om de krommer och smwler som følle aff den rige mandz bord oc ingen vilde forbarme sig offuer hannem eller giffue hannem noget der aff Men hwndene de slickede hanff bwlder och saar Den tid denne vsle fattige mand døde da førde gudz engle hannem op i abrahamff skød Den rige mand døde men hanff siel bleff iordet nederst i heluediff affgrund Der han laa i samme suare pine Da saa han abraham langt fra sig som hagde Lazarum i sit skød thii robede han til hannem och sagde O fader abraham forbarme dig offuer mig oc send mig lazarum at han maa døppe sin finger i vand oc droppe en drobe paa min tunge at ledske min suare torst met thi ieg pineff gandske suarlige i denne grwme helffuediff ild Abraham suarede hannem oc sagde Søn J hw kom ath du hagde saa meget gaat i verden paa legemenff vegne oc lazarus leed meget onth tolmodige Nw haffuer han glæde oc hugsualelse Oc du pineff oc plaweff der emod Offuer alt er der och saa stort oc swart wføre mellem off oc eder At de som vilde fare fra off oc till eder de kwnde det ingelediff gøre Jcke kwnde helder nogre aff eder fare til off Da sagde den arme fordømede siel igen O fader abraham ieg beder dig gerne ath du vilt sende lazarum till min faderff hwff thii ieg haffuer fem brødre At han dem sige maa den suare pine ieg lider At de mwe gøre plicth oc bod ath de ey komme til dette grume helwede effter deriff død Abraham swarede hannem de haffue moysi low oc propheterneff lerdom dem skulde de høre oc leffue der effter Han sagde igen Ney fader abraham de acthe det icke Men komme der nogen som død hagde væred och sagde dem huorlediff her vaare fat da grwede dem saa giorde de penitentz

oc bod for deriss synder Abraham suarede ville de icke høre och tro deth Moysen och Propheterne dem sagt och lærth haffue da tro de icke helder om nogen som død hagde wæreth talede till dem

Vdtydningen oc glosen her paa

I Denne neruerendiss hellige læst er Trende merkelige artickle J den første taliss om den fattige mandz salige endeligt Oc om den rige mandz forbannede aff gong J den Anden artickell sigiss Ath de som fordømede ere til heluediss pine kwnde ingelediss frelsiss der aff J den tredie artickell merckiss at deriss pine som i heluede ere for øgiss naar der

tertus kommer flere till dem Tertus. Homo quidam erat diues Der wor en rig mand i jøde land som daglige gick i purpur klæde hanss fiorter vaare aff bløth oc lint silke som kalliss bissus Han odh daglige kaastelige skinnende oc kresfne rætther oc

gregorius. leffuede i all offuer fladighed Sanctus Gregorius siger at wor herre vilde icke neffne hanss naffn Thii han vilde icke kende hannem Han vil icke kende eller komme deriss naffn i hw som icke ville leffue effter hanss vilge oc bwd ord som

Matthei xxv. ca. Sanctus Matheus scriffuer aff hanss mwnd i sit femte oc tywende capittel sigendiss Non noui vos discedite a me Jeg kender eder icke Gonger bort fra mig Saa vill han sige till mange naar de komme for hanss strenge dom Som nw i verden icke ville høre hanss ord oc prediken oc leffue retferdelige effther hanss x bud ord som alle cristne mennisske strengelige

tertus bindiss at holde Tertus Et erat quidam mendicus. Der vor och en fattig stackarll som hed lazarus. Hanss naffn det neffniss i denne hellige lest aff vor herre och han kende hanss naffn fordi at han vederkende vor herriss naffn tilforn her i verden oc leffuede effther hanss bud ord oc vilge oc vor tolmodig i sin siwge oc verdenss modgong Denne arme mand laa fuld met saar bulder oc siwgdom for denne rige mandz dør at han hannem daglige see kwnde dog vilde han icke forbarme sig offuer hannem Der aff merckiss hanss haarde och

wmilde hierte Thii den fattighe mand bad icke om de kaastelige retter aff huilke den rige mand od Men all eniste om de krommer oc smwler som fulde aff hanff bord Dog vor der ingen som hannem noget giffue vilde thii swenene ere gerne saadanne som hoffbonden er. Naar den rige mand gick fram for hannem da løbe hanff hwnde til lazarum oc slyckede hanff saar oc der met betegnede de deriff velgerninger mod hannem som de hannem gøre kwnde At den rige mand skulle taget exempell och effterligning aff dem som vaare wskellige creatur oc forbarmed sig offuer sin fattige iessn cristen dog vilde han icke acthe det thii han vor offuerdadig oc karig Textus tertus Factum est autem. Den tiidh denne fattighe mand døde da førde gwdz engle hannem i abrahamff skødh Det wor ned till de hellige forfedre som vaare i helffuediff forborg thii dette stede før vor herre tolde sin død och pine oc frelste dem aff samme mørck Den tiid den rige mand døde da førde diefflene hanff siel nederst ned i helffuediff aff grwnd til den ewindelige pine i huilken de swlle henne met gloende swogelff ild oc tiere oc all anden forgifftiff lwe oc stanck for de kræselige offuerflødighed retther han hagde her i verden Dette skwlde rige offuer flødige mennifke legge paa hierte oc bedre deriff leffnid oc gøre miskundelige gerninger mod deriff fattige iessn cristen Textus. Uidit autem abraham Denne rige mand op tertus løffte sine øgen oc saa Abraham longt fra sig oc ath lazarus sad i hanff skød Sanctus Gregorius siger her offuer at de gregorius. fordømede siele see kwnde i helffuede till domme dag den ere oc glæde som hellige oc retferdige menniskiff siele haffue i hiemmerige Oc det er dem stor pine at de saa skammelige den selffue forkast haffue met legemenff løste och verdenff forfengelighed Denne rige mand ropte op aff sin pine oc sagde O fader abraham send lazarum till mig at han maa doppe den yderste part aff hanff finger i vand oc drøppe en draabe paa min twnge at ledske min sware tørst och hede met Han kallede hannem falskelige fader thii han vor icke miskundelig mod fattige som abraham vor thii vor han icke hanff søn Men han vor dieffuelenff søn thii han vor wmild som dieffuelen er Her

Johannis viii ca. om sagde wor herre selff till iøderne som der stonder Johannis viii. Vos estis filii diaboli. J ere dieffuelenss børn Saa ere de oc alle som ere høfferdige och offuerflødige Han bad wskellige oc wfornymstige at han skulde sende lazarum ned til sig thi han vilde icke før giffue hannem aff de smwler der fwlde aff hanss bord der han laa for hanss dør oc vor saa gaat som død aff hwnger Han bad at han motte ledske hanss twnge Thii han pinteſſ mest paa hende for han hagde mest syndet met hende i det han smagede gerne kreselige rætter oc kaastelig drick oc talede mange loff actige ord som de gøre der langsommelige æde oc lenge dricke de vaske meget och

Salomon meste parten er løgn der i blanth som Salomon siger In multiloquio raro deest mendacium Løgn fegler icke gerne

tertus blant megen snack Tertus Fili recordare Abraham svarede hannem Søn i hw kom at dw hagde meget gaat men du wost i verden oc icke ville gøre gud der loff aff disse ord for øgtiss hanss pine sterlige Thii det er alder størst pine at nogen i hw kommer ath han førre haffuer vered rig oc løksalig

Boecius i de conso. och kommer siden till armod Som Boecius siger i de consolacione Denne fattige Lazarus hagde meget onth i verden och leed det tolmoldige Thi skal han haffue den ewindelige glæde i hiemmerige der faare Der er oc saa stort eth wfore mellem oss at han icke kand komme til dig Thii der er saadan atskillighed mellem dem som hellige och dem som fordømde ere Ath en dog ath de hellige vilde hielpe eller trøste dem som fordømde ære Da kwnde de det ingeledíss gøre Oc de fordømede kwnde ingeledíss helder komme til de salige Thii sagde han ath der

tertus vor i stort v føre mellem dem Tertus. Rogo ergo te pater. Den rige sagde igen der han fornam ath han ingen hielp fonge kunde O fader abraham ieg beder dig ath dw sender lazarum till min faderss hwss at vnderuise oc sige mine brødre den svare pine her er Dette sagde han icke for kerlighed skyld men han giorde det ath hanss pine icke skulde faar øgiss diss ydermere naar de komme till hannem thii ath deriss pine for øgiss i heluede for hwer den siell som kommer till dem han viste oc vell ath de waare paa ret heluediss vey met den

onde offuerflødige leffnid han lærde dem Sammeledisf met den store rigdom han lod dem effter sig Oc met den onde sedwane de begynt hagde met offuerdadighed vkyskhed och andre synder Tertus. Et ait illi abraham habent moysen tertus
Abraham suarede hannem de haffue moysen som kende dem louen Oc sammeledisf profeterne som sagde dem den hellige scrifft effter huilken de leffue skulde oc der met kunde de bliffue salige thii gørff det icke behoff at sende dem. nogen anden Han suarede A ney fader abraham de acthe det inthet Men komme nogen til dem som hagde væred død oc sagde dem aff denne sware pine da grwede dem oc da trode de det snarerre oc giorde plict oc bod for deriff synder Abraham suarede Tro de icke moysen oc propheterne da tro de en mindre om nogen død sagde dem det Paa disse ord skulde mange vanwittige oc wfornymstige mennisfe tencke som for acthe oc bespotte gudz ord oc den hellige scrifft sigendiff at helwede er icke till Oc at det er icke vden preste trwdsfeell och redslee met huilked de trwe och forferde ville ligfolk De sige wii see ingen som kommer deden oc siger off at der er saa ont som presterne sige Sandelige er det till Det fonge samme fortwilede mennisfe visselige at vide naar de selffue diid kommendiff vorde ath betale met ewindelige pine oc plawe sorg och drøuelse Faar saadanne løffactige ord som de offte haffue der om met hwilke de giffue mange enfoldige folk ont exempell oc aarsage till ath synde och vere gwdh wlydighe och whørighe.

MEn vor herre nw taler i denne hellige læst om denne rige mand Da skall hwer mercke at der er siw honde rige folk till. fire honde aff dem bliffue fordømede och iii honde bliffue salighe De Første rige som bliffue fordømede met deriff rigdom Ere de som fonge deriff rigdom met falsk swig vretferdighed eller met oger Sammeledisf de som lene deriff penninge bort met den mening at de hobeff at de skulle fonge nogen baadning paa dem ydermere en de bort læne Och de icke elderff ville borth lene dem Item de som selge

eller borge deriff goß eller kopmanskaff bort dyrere en det menige gelder fordi ath de giffue diff lenger dag paa betalningen Item de som købe nogen ting for rede penninge Oc borge den strax dyrere borth en hwn er verd fordi de giffue diff lenger dag paa betalningen Item de som vinde deriff rigdom met leeg oc dobell Huad nogen vinder paa leeg det skal han igengiffue Item de som gøre falsk eller swig naar de skulle noget selge eller købe oc swerge eller lywge der offuer sigendiff

Raymundus deriff goß bedre en det er Raymundus siger her offuer At saa tiit som nogen falskelige swer eller lyuer om nogen ting som han selge vill Da synder han dødelige Oc dem bør igen ath giffue deth som de saa vinde Item de som haffue falsk vecth bismer eller punde vect falsk skeppe eller anden falsk maade Item de som ind maale met en stor skeppe eller vect oc vdselge met en mindre. Item de som haffue reth vect eller maade oc maale falskelige der met Item de som vd tappe vin øll eller anden drick och fylde deriff maade veluillige meth skwm Item de som vd veye noget met skaale pund eller anden smaa vect oc trøcke eller skyde paa vecten met honden eller fingeren at det skal syneff at weye mer er deth gør Item som blende vand i vin som de selge ville Item kremere som haffue ret vect oc stencke deriff vrter met vand eller legge dem neder i vode eller fwctige keldere at de diff mere wege skulle Item de som selge ont goß for gaat oc swige deriff ieffn cristen viderlige Item de som købe rob eller staalet goß Deth bør dem igen giffue Naar som helst nogen vinder viderlige wretferdelige da synder han dødelige Her om taler Sanctus Augustinus

Augustinus sigendiff Auarus antequam lucratur semetipsum perdit Eth gerigt menniske fordømer sig selff før han noget vinder

DE Andre som bliffue fordømde met deriff rigdom Ere de som haffue retferdigt goß oc ville der met leffue som dem selff teckiff mod gwdz vilge Som de gøre der faartere deriff goß vnøttelige met wkyskhed offuerflødighed oc offuerdadighed met kaastelige klæder guldkeder span guldringe eller andre klenodie met huilke de pryde det arme legeme met till

høgferdighed Oc icke bruge eller vdgiffue rigdom gud til loff oc deriff arme siel til ewindelig salighed Eller deriff fattighe foreldriff siele som døde ere till nogen hielp oc trøst Effter huilke de erffuit haffue samme gotz Oc ey helder ville giffue fattige folk der aff i gudz naffn till deriff legemelige føde At saadanne fordømiff kunde for deriff retferdige gotz som de forthære vskellige oc vnøttelige der haffue wii eth obenbare iertegen om i dag i denne hellige læst aff denne rige mand som hagde retferdigt gotz thii det findiff icke i scrifften at han vaar nogen aagerkarll eller røffuere Men han bleff fordømt faar han vnøttelighe forthærede sit gotz J det han odh daglige offuerflødige kaastelighe skinnende rætther Oc gick i purpur klede till høfferdighed oc icke ville forbarme sig offuer fattige stackarle oc giffue dem aff det gotz som gud hannem forlent hagde O huor mange rige mennisske effter følge hannem til heluediff ewige fordømelse som deriff gotz vskellige forthære met høfferdighed offuerflødighed oc andre dødelige synder Thii hwert mennisske skall gøre regenskaff paa gwdz strenge dom faar den minste penning som han vnøttelige fortærer her paa iorden Dette ville de icke acthe eller besinde som daglige haffue viii eller x rætther paa deriff bord Oc kunde dog vel mette oc fornøge deriff nature och liff met halffue minde eller met en ræth eller ii Somme haffue och daglige atskillelig drick vin miød tyskøl oc danst øll at de fylde kunde den arme bug gud til stor fortørnelse oc deriff siel till fordømelse Om saadanne mennisske taler Sancte Pouild ad Romanos viii ca. sigendiff Si secundum carnem vixeritis morte moriemini Er det saa ath i leffue effther legemenff begerelse Da bliffue ewighe i fordømede Sanctus Jeronimus taler her om oc siger Jmpossibile est vt presentibus et futuris quis fruatur bonis. Det er vmweligt ath nogen kan haffue her i verden løst glede oc gode dage Oc komme strax till hiemmerigiff glæde och salighed der effther aff den ene glæde och i den anden Men de som lide sorg och drønelse och verdenff nødgong her i verden tolmodelige De kunde vel strax komme till hiemmerigiff glæde effther døden.

Paulus ad Ro.viii

Jeronimus.

Tredie som fordømiff meth deriff goz Ere de som icke haffue fonget deriff goz wretferdelige Oc ey helder fortære det vnyttelige Men de holde det goz hoff dem som dem burde igen at giffue met retthe Och det hender seg i fem honde maade Først om han haffuer vondet eller fonget noget goz wretferdelige oc icke vil igen giffue det I Anden maade om han fonger noget goz aff nogen som før haffuer fonget det vretferdelige Det skeer naar nogen tager gaffuer aff ioder eller obenbare aager karle Saadanne gaffuer bør huer at giffue fattige folk Item de som anamme gaffuer aff tyffue røffuere eller doblere Eller aff nogre andre som de vide at saadant goz fonget haffue vretferdelige Det skulle de fonge dem igen eller giffue det fattige folk I Tredie maade Naar nogen gør sin ieffn cristen skade en dog at det kommer hannem icke selff till gaffnff Da bør hannem alligeuell ath gøre hannem fyldest faar saadan skade Sammelediff bør hannem oc at gøre om han gaff nogen anden onth raad till at skade sin ieffn cristen met Item hwo som bær falst vidende met hwilked han skader nogen paa hanff goz penninge ære eller rycthe Det bør hannem oc igen at giffue I Fierde maade om nogen holder det goz hoff sig som han haffuer hit eller fundet Thii hwer Augusti-nus bør at antuorde fra sig hwad han finder som Sanctus Augustinus siger Quod inuenisti et non restituisti rapuisti Det som du hitte och fick det icke fra dig det stalst du I Fempte maade Den som behinder en anden for awind skyld ath han icke fonge skal nogen gaffue beneficium eller renthe han bør ath gøre hannem fyllest der faare.

Fierde som fordømiff met deriff goz Ere de som formeget nidske och karige ere offuer deriff retferdige goz oc icke ville giffue fattige folk der aff effter gudz bwd ord en dog de see oc vide at de haffue stor armod oc vselhed De sige nat oc dag at de det for øge kunde oc icke ville skylie det ath gwd til loff Oc dem selffue eller deriff ieffn cristen till nøtte Luce xi ca oc gaffn i noger maade Sanctus Lucas raader off i sit xi capittel saa sigendiff Quod superest date elemosinam Giffuer

almisser och gører misswndelige gerninger aff ederss gotz oc penninge som eder offuer løber til eder egen nøttørtighed Der er dog mange till som lade deriss brød kød flesk korn oc meell helder ligge och raadne aff reth karighed en de ville giffue fattige folk der aff i gudz naffn de synde der dødelige met Thii de rædiss at de aldrig skulle fonge nock De nende icke selffue ath æde dem mette Saadanne mwe ligniss vedh en padde som æder aff iorden Naar hwn recker sit hoffuit vd aff hende da rædiss hun strar at hwn skall icke fonge nock aff iorden at æde Hwn nendiss icke ath æde mer aff hende till lige en hwn kand holde paa en syn fod thii hwn men ath hwn skall icke recke til Rige menniskene som karige oc nidske ere de stonde gandske farlige Thi de synde først suarlige mod gud Siden mod deriss egen ieffn cristen i det at de icke ville beuise dem nogen kerlighed eller miskundelighed och dele deriss gotz met dem J tredie maade mod deriss egen siel thii ath de hende skammeleghe fordome meth saadan karighed och nidskaff

FEmpte som bliffue salige meth deriss gotz och rigdom Ere de som ere ydmyge oc miskundelige offuer fattige folk oc giffue gerne almisser i gudz naffn Her om scriffuer Sanctus Mattheus i sit v capittel sigendiss Beati misericordes. Matt. v Helllighe ere de som ere misswndelige Sanctus Jeronimus Jeronimus sig er Non memini me legisse mala morte moriturum etc. Jeg mindiss icke at ieg haffuer nogen tiid læst ath han fick eth ont endeligt som gerne giorde misswndelige gerninger Thii han haffuer manghe som bede gaat for hannem Och det er wmweligt ath mangiss bøn ey bliffuer hørd met gud Fordi skulde alle mennisse gerne øffue dem i misswndhed och tacke gud som dem haffuer giffuit saadant gotz och vnt dem deriss helbrede ath de ere icke bleffne halte blinge døne eller spedalske som mange andre fattige folk ere.

SJette som bliffue salige met deriss gotz Ere de som leffue edrwelige oc sparsommelige twingendiss deriss legeme met faste och aderhold en dog at de haffue mange ræther for

dem aff huilke de icke ede ville at de der met skulle fortørne gud fordendiff deriff legeme formeget kræselige at det skulde bliffue tilbøyeligt till synden der aff Saadan twingelse regniff dem for eth aandeligt martirium som Sanctus Bernardus siger Nullum martirij genus grauius est quam inter epulas esurire. Der er inthet større martirium till en ath hwngre blanth mange rætther Och fryse naar han haffuer mange kleder och lide armod blanth stor rigdom Ath se kaasteligh rætther och icke smaghe dem naar han vilde det er swar pine thii han strider da mod sin egen natwre oc legemenff begering Naar nogen haffuer bløde senge och ligger dog haardelighe och der meth twinger sit legeme da fortiener han stor verdskyld aff gud Naar nogen maatte daglige æde kaastelige rætther och dricke miød vin och anden kastelig drick oc han da æder enfoldig mad grød kaall velling eller en ræth eller to Oc dricker føge øll eller vand twingendiff sit legeme der met Det er gud meget tacknemmeligt oc kommer hanff siel til ewindelig salighed oc gaffn

Bernardus.

Twende som bliffue salige met deriff gotz Ere de som lene deriff fattige ieffn cristen penninge elle gotz oc hjelpe dem der met aff deriff armod Sammelediff de som giffue dem dag oc stund paa det de ere dem skyldige oc plectighe Her om scriffuer Sanctus Lucas i sit vi capittel sigendiff Mutuum dare nichil inde sperantes etc. Ath læne sine penninge bort oc icke begære baadning eller gaffue der faare det er stor verskyld hoff gud Thi mangen mand kand stondom gøre sig saa gaat gaffn met penninge han fonger till laanff i sin nød som han en anden tiid gøre kunde om han da gaffue hannem saa mange Gud i hiemmerige iomfrw maria oc alle helgen oc engle i hiemmerige glædeff naar nogen læner sin fattige ieffn cristen gotz eller penninge aff ret kerlighed oc der met hielper hannem i sin nød Naar nogen giffuer sin fattige ieffn cristen dag och stund paa det han er hannem skyldig Da foruerffuer han der meth aff gwd i hiemmerige tiidh och stwnd igen till ath gøre plict oc bod

Luce vi ca

her i verden for sine synder och fonge hanff verdige sacramente paa sin yderste tiidh och deth ewindelighe liff effther døden Deth vnde off alle den aldermectiste gud som er benedidet til ewig tiidh A M E N

Et Jertegen om almysse gerninger

JOhannes elemosinarius scriffuer At nogre fattige folk talede en gong till sammen om dem som gerne gaffue mad oc almisse i gwdz naffn Da sagde de alle ath de aldrig hagde hørt ath nogen kunde bede den karige oc nidske toldere en almisse mad aff i gudz naffn en dog at han vor met en aff de rigeste mend som bode i staden Da sagde en blant dem som kaastelige vel tygge oc bede kwnde Hwad ville i giffue mig om ieg kand bede hannem en almisse aff i dag De andre giorde contract met hannem at han det endelige forsøge skulde Han gik faar hanff dør oc bad meget ynckelige Tolderen bad hannem gonge sin vey en dog det halp hannem inthet om siger kom hanff suend fra bageren met brød Saa tog han hastelig et brød oc slo den fattige ved øffuit met aff ret vrede thii han hagde da ingen sten til rede at sla met To dage der effter bleff han suarlige siwg oc saa i søffne alle sine onde gerninger for sig som han nogen tid bedreffuit hagde Der vor mange grumme oc sorte karle paa en side hoff hannem De lagde hanff onde gerninger paa en veyskaal som veyde gandske suarlige Der vor nogre deylige hwide mend paa den anden side de hagde inthet at legge i den anden veyskaal der emod Thii sagde de til huer anden wi haffue inthet gaat at legge mod hanff synder daa suarede en aff dem her er et rw brød han gaff i gudz naffn. ii dage siden en dog han giorde det icke aff en god vilge det lagde de i veyskaalen saa veyde de baade lige meget Siden sagde de skinnende mend till tolderen gack oc forøge dette brød met flere almisse gerninger at disse sorte mend icke skulle tage dig effter døden. Der han op vognede befindede han oc kende sandelige ath det vor sandingen han seeth hagde Thii han saa de sorte mend

legge alle hanss onde gerninger i veyskaalen som han bedreffuit hagde fra syn barndom aff huilke han mange forglemd hagde lang tiidh tilforn Han sagde ved sig selff O gwd men eth brød som ieg i hastighed kaste til den arme mand halp min siel aff denne nød oc ewige fare hwor ydermere hielpe de mange almisser som gode mennisske giffue deriff fattige ieffn cristen met kerlighed i gudz naffn Siden øffuede han sig i miskundelige gerninger oc gaff gerne almisser aff sin største formwe En dag som han skulde gonge til toldboden motte hannem en nøgen stackarll och bad ath han vilde giffue hannem noget faar gwdz skyld at skyule sit arme legeme met Han førde sig strax aff sin kiortel oc gaff hannem den oc bad at han ville bede faar hannem till gud Den fattige mand bluediff ved at gonge i saa kaasteligen kiortel thi fick han en mand paa plyndre markedet samme kiortell at han hannem selge skulde oc giffue hannem penningene der faare til sin nøttørtighed Der tolderen gick til bage igen Saa hand find kiortel der henge fall thii gick han hiem och græd snarlige sigendiff ved sig selff Gud naade mig ieg wor icke verdig till ath den fattige mand skulle bere min kiortell oc haffue hannem til amindelse at bede gaat faare mig Som han sad i denne drøwelse begynte han ath soffne oc saa i samme soffn en deglig skinnende mand klar som solen berendiff eth kaarff paa sine skwldre huilken som sagde till hannem Peder hwi sørger dw See iegh haffuer din kiortell paa mig som dw gaffst den fattige mand i mit naffn Jeg tacker dig for samme din kiortell du skywlte mig vdi thii det vor ieg selff som bad dig om hannem i den fattige mand[z] lignelse Han op vogned igen oc vndrede storlige paa samme syn oc loffuede gud i hiemmerige sigendiff Uelsigned vere gud til euig tid som skaber sig i fattige folkiff lignelse Jeg skall bliffue saa arm som en er aff dem vden ieg dør gandske snarlige Saa gaff han i gudz naffn alt de[t] han hagde oc kallede en sin scriffuere som han hagde køpt tilforn oc sagde til hannem før mig til iherusalem oc selg mig en cristen mand i hender for penninge oc giff dem siden fattige folk i gudz naffn scriffueren vilde

det icke gøre Thii sagde tolderen til hannem selger du mig icke da skal ieg selge dig vdlendinge i hender Saa førde han hannem til iherusalem oc solde en vedslere hannem i hender for xxx penninge oc gaff dem fattige folk Der scriffueren kom til bage igen talede han aldeliff inthet her om Tolderen redde hanff mad som hannem kopte Oc tode hanff fad oc fastede strengelige oc vaagede oc bad til gud om nættherne thii han icke hagde tiid der til om dagen for arbeyde Der hosbonden saa oc merckte at han hagde stor lyckfalighed oc rigdom for hanff skyld Da sagde han til hannem Peder dw haffuer tient mig som en tro oc ydmyg swend Jeg giiffuer dig din frihed igen dw skalt her effter were myn broder Han sagde her ney emod och vilde ingen frihedh haffue Hosbonden hagde offte seeth tilforn ath de andre hanff swene sloge och droge hannem oc giorde spaat oc spe aff hannem oc hwlde hannem faar en geck oc daare kallendiff hannem galne peder Naar de hagde saa bespaattet hannem eller giort hannem nogen anden bedrøuelse da kom vor herre til hannem om nathen i den kiortel han hannem gaff oc hugsualede hannem sigendiff Peder sorge inthet see her ere de xxx penninge som dw lost selge dig faare i mit naffn Jeg skall gøre dig fyllest der faare och giffue dig den ewindelige hiemmerigiff glæde met mig for vden ende effter døden Den wnde off alle Gud fader søn oc den helliand som er en sander gwd benedidet for vden endhe.

Anden søndag effter hellig trefoldighedz søndag

Epistola i iohan. iii

Charissimi nolite mirari si odit

DEnne Epistell scriffuer den verdige Apostel oc ewangelista Sancte Hanss i sit første sendige breff i det tredie capittell Och lyder hwn saa paa danske

O Alder keriste brødre i skulle icke forundre at verdenss menniske hade eder Wii tro oc vide fwldkommelige at wi ere tagne fra døden som er synden oc anammede till liffuit som er vor herriss naade och miskwndhed Thii at wii elske hwer anden indbyrdiss Oc alle de gode gerninger som goriss i kerlighed gud til loff oc menniskens till gaffn de ære alle verdskyldelige oc fructsommelige Hwo som icke elsker gud oc sind ieffn cristen han bliffuer ved døden thii han miste den kerlighed som sielen skwlde leffue wedh Hwer som hader sin ieffn cristen Han er mandrabere faare gudh Fordi han dræber førsth sin egen siell Siden opwecker han den anden siell till at hade sig igen der met bliffue de baade mandrabere Wider visselige ath hwer mandrabere haffuer icke Cristum Jhesum met sig som er det ewindelige liff Wii kwnde klarlighe kende vor herriss Jhesu Cristi kerlighed som han hagde till oss Thi han lod sit liff for vor skyld paa det hellige korss Saa bør oc oss hwor som behoff goriss ath woghe wort liff for wor ieffn cristenss gaffn och salighedz skyld Hwo som haffuer verdenss

rigdom och seer sin iessu cristen lyde nødh paa legemenss vegne met hunger swlt tørst frost kwld for nøgenhedz skyld oc han icke haffuer meth ynck offuer samme mennisse i sit hierte och hielper hannem for gwdz skyldh i sin armod hwor han kand Da kand icke gwdz kerlighed være i det mennisse O mine kære børn wii skulle icke elske wor iessu cristen meth søde ord eller smiger Men met sandingen och gode gerninger.

Euan. Luce . xiiii ca.

In i.t.d.i.d.s. parabolam hanc Homo quidam fecit cenam magnam.

Efften som læsis i dagh i den hellighe kircke paa søndagenss vegne den scriffuer den verdige euangelista Sanctus Lucas i sit xiiii capittell Och lyder hwn saa paa vort maall

Vor herre ihesus cristus sagde sine disciple denne effterligning At det wor en mand som redde en stor nadwere oc kaast oc bød mange der till Han vdsende sin tienere der tiid vor at de skulde gonge til bordz Oc lod till sige oc kalde dem som bwdne waare ath de skulde komme thii kaasten wor rede De begynte alle at aarsage dem at de icke komme kwnde Den første sagde Jeg haffuer køpt en by mig ligger stor macth paa at ieg far bort oc beseer hannem Thi beder ieg dig at dw gør min aarsage for din herre sigendiss hannem at ieg icke komme kand Den Anden sagde ieg køpte fem par øxen ieg skall nw gonge bort och forsøge om de ere gode Thii beder ieg dig ath dw gør min aarsage faar din herre Den Tredie sagde Jeg haffuer fonget en hwstrw thii kand ieg icke komme Swenden gick till bage igen oc sagde sin hossbonde disse swar Da bleff han wred oc sagde till swenden igen Gack strax vdh paa gaderne och stræderne oc indled alle de fattige folk halte blinde och siwge mennisse som dw see kant Noget der effter sagde swenden till hannem Herre det er nw giort som dw mig befalede och her er en nw rwm till flere

Herren sagde till swenden igen Gack vdh aff staden paa alfare veye oc ander stediff i vonge oc marck som indlwct er oc nød dem alle till meth macth som dw kant finde at de indgonge i mith hwff ath det kand bliffue opfuldet Men ieg siger i sandhed Ath ingen aff de mend som ieg bad forst skulle nogen tiidh smage myn nadwere

Vdtydningen oc glosen her paa

AF Denne hellige læst maa hwer mercke trende merckelige articklе J Den Første wor herriff store rwndhed J Den Anden ath alle mwe vell komme till hanff nadnere J Den Tredie merckiff deriff forbannede forsømelighed som icke ville komme till samme hanff nadwere Der wor herre vor xxxii aar gammild da sagde han sine disciple denne effthérlignelse

Luce xiiii. som stonder i denne hellige læst Sanctus Lucas scriffuer i dette samme xiiii ca. ath vor herre sagde samme tiid til en mand som hannem oc hanff disciple hagde indbudet till maaltiid Naar dw gør noget maaltiid eller nadwere da skalt dw icke ind bede dine venner eller nabo der till oc ey helder dem som rige ere Paa det at de ey skulle bede dig till geest igen oc gøre dig fwllest for det dw gierde dem førre. Men naar dw gør gestebwdh eller gilde da skalt dw indbede fattighe folk halte blinde och siwghe saa bliffuer dw hellig och salig thi at de haffue inthet gaat som de dig giffue kunde for dine velgerninger Men du skalt fonge fyllest der faare i hiemmerigiff rige som alle gode gerninger løneff Der han dette hagde sagt Da vor der en i blant dem som sagde Hellig er den som æder i hiemmerigiff rige Siden begynte vor herre denne

tertus nernerendiff effterlignelse saa sigendiff Tertus Homo quidam En mand redde en stor nadwere Cristus Jhesus som er sand gud och mand Han redde en stor nadwere Det vor hiemmerigiff rige som alle gode cristne mennisske beside skwlle oc kalliff det en nadnere thii mennisken skulle der haffue deriff yderste oc siste vederqwegelse oc spisning effter døden till ewig tiid

gregorius. Sanctus Gregorius taler her om saa sigendiff Hec cena

magna est facietas Denne nadnere er den ewindelighe fødmiff spiffning som gud haffuer bereed till off Han bad mange till hannem. Thii han vilde ath alle menniffe ffulle bliffue salige som sancte Ponild scriffuer i ad thi. ii Tertus. Et misit seruum. Han vdsende sin swend och lod dem kalde som han hagde bedet till nadneren Met denne swend vnderstondiff Huer predicke fader som kalder menniffen til denne ewige nadwere nar han siger oc lerer dem huorlediff de leffue ffulle effter gudz budord oc vilge Vor herre kalder oc alle menniffe selff till samme nadnere Somme met god indffydelse och den helliandz naade Somme met predicken Somme met verdenff modgong oc siugdom oc somme i andre maade Tertus. Parata sunt omnia. Swenden bad dem komme thii nadneren vor altingiff rede Thii den tiid vor herre hagde told sin haarde død paa det hellige korff Da bleff hiemmerigiff rige aldeliff obet och rede for alle cristne menniffe Men de aarsagede dem alle at de icke komme kunde Nicolaus de lyra siger at det vor for deriff onde gerninger ffyld Thii der bliffuer twsinde fordømede modh en bliffuer salig som Sanctus Matthens siger i sit xx capittell Multi sunt vocati pauci vero electi De ere mange som ere kallede Men de ere faa som vdualde ere Tertus Primus dirit ei villam emi. Den første suarede ieg køpte en by Der met vnderstondiff hofferdige menniffe som altid ville vere offuer andre som en herre offuer sin by Han bad suenden gøre sin aarsage Sanctus Gregorius siger at hanff ord lydde ydmygelige Men hanff hofferdighed merckiff i det at han forsmaade at komme Den anden sagde ieg køpte fem par øxen Der met merkiff gerige menniffe som formeget sige effter verdenff gotz oc rigdom oc der met behindre deriff fem find oc inthet andet acthe eller fføde vden verdenff forfengelighed Den Tredie swarede Jeg haffuer fonget en hwstrw thii kand ieg icke komme Der met merckiff alle wkyffe menniffe som icke komme till denne nadwere for deriff wrenlige leffnidz ffyld En dog ath alle dødelighe synder behindre menniffene ath de icke kwnde komme till denne erefulde nadwere Dog behindrer Hofferdighed Gerighed och Ukyffhed.

Paulus i ad thi. ii tertus

tertus

Matt. xx.

tertus

gregorius.

tertus dem alder mest der fra Tertus Et reuersus seruus Swenden
guilhel- kom till bage igen oc sagde at de icke komme vilde Guilhelmus
mus. siger Ath der met merckiss gode predicke fedre som komme till
wor herre naar de haffue predicked her i verden Somme
predicke fedre kalde oc paa gud bedendiss at han vil optende
mennisskenss forblindede haarde hierter met den helliandz naade
thi de see at de icke ville komme till denne nadwere som er
bered til dem Hossbonden bleff wred Oc bad swenden gonge
vd oc kalde alle fattige blinde halte oc singhe som han kwnde
finde paa gader och stræder Her skall hwer mercke hwor mild
oc miskwndelig vor herre er mod fattighe stackarle ath han
dem kerlige anamme vill som verden oc hofferdige mennisske
tertus hade oc forsmaa Tertus Et ait seruus Swenden sagde herre
det er giort som du mig befalede Oc der er rwm till flere
Hosbonden bad hannem gonge vd paa alfare veye vdi marcken
oc vange som gerde vaare oc nøde alle de han finde kwnde
at komme til hanss nadwere Met dem som han kallede aff
gaderne vnderstondiss obenbare syndere met Dem han kallede
aff stræderne vnderstondiss lønlige syndere som blweff at see
oc omgongiss met obenbare syndere Met dem han kallede aff
alfare veyene Vnderstondiss syndige mennisske som redebon ere
till ath omwende dem fra synden Met dem han kallede aff
gerde vonge Vnderstondiss syndige mennisske som begynde at
sørge faar deriss synder oc tycke dem ilde at vere met anger
oc ruelse At han skulde nøde dem ind der met vnderstondiss
sorg nød drøuelse oc verdenss modgong met huilke mange nødiss
gregorius. till at komme till hiemmerigiss som Sanctus Gregorius siger
Mala que nos hic premunt ad deum nos ire compellunt Det
onde wii lide her i verden det nøder oss till at kalle paa wor
guilhel- herre och komme till hiemmerige Guilhelmus siger Nødde ey
mus. vor herre Sancte Pouild till at komme till hiemmerige den
tiid han slo hannem aff sin hest oc giorde hannem blind som
Actuum ix der stonder Actuum ix cap. Nødde ey hwnger den rige mandz
søn som ad mask met swin for armod skyld Ath bediss naade
Luce xv c. aff syn fader som Sanctus Lucas scriffuer i sit xv capittell
Augusti- Sanctus Augustinus siger felix necessitas que compellit ad
nus

meliora Salig er den armod som noder menniſken till det som bedre er Tertus Ut impleatur domus mea Ath mit hwſſ maa tertius bliffue fwlt met dem som forſmnede ere at bliffue salige Engen aff dem som sig aarſagede oc icke vilde komme ſkulle ſmage min nadnere O huilken ynckelig atſkyllelſe er det at menniſken ſkall vdelockiff oc ſkylneff fra den alder meckiſte gwdz alder clariſte anſict fra iomfrw marieff Alle engliff Och alle gudz helgeneff loſtelige oc kerlige omgengelſe Oc bebindiff til den gryſelige ſnare helffuediff pine i huilken han ſkall nodiff til at æde nadwere met de grwme ſorte forbannede dieffle till ewindelig tiidh

Met denne mand som indbod mange till sin nadwere som han hagde beredt Vnderſtondiff Jheſus Criſtus gwdz leffuende ſon som kom hiid till verden oc anammede mandom aff iomfru maria oc frelſte oſſ alle fra dieffuelen met sin hellighe dod oc pine oc indbod alle criſtne menniſke till sin nadwere deth wor till det ewindelige hiemmerigiff rige och glæde som aldrig fonger ende Her met merckiff wor herriff ſtore rwndhed ath han beredde ſtore nadwere Forſt ſigiff han ath vere ſtor Thii han binder konger drotninger herrer oc forſter oc alle andre menniſke der til Oc krwner dem alle som dit komme Som kong Dauid ſiger i pſalteren Gloria et honore coronaſti eum domine O gud du kronede menniſken i hiemmerige met ære oc glæde J Anden maade er vor herriff nadnere kaaſtelige ſtor thii han er till redder met hanſſ hellige dod oc pine Han haffuer ſaa ſtor ſodme oc loſt i ſig ath alle de gode menniſke som hannem ſmage de acthe inthet denne verdenſſ dod eller pine thii dem haabeff all eniſte at de ſkulle komme till hannem effter doden Her om ſcriffuer Sancte Pouild till de romerſke i ſit viii capittel Paulus ſigendiff Non ſunt condigne paſſiones huius temporis Denne ad Ro. viii verdenſſ modgong dronelſe oc pine kan icke ligniff ved den ewindelighe glæde som i ſkwlle fonge effther doden J Tredie maade ſigiff han ath vere ſtor for de kaaſtelighe ting som der beredde ere forſt mange atſkillelige dyrebare oc loſtelige

ræther Alle de ypperste kaasteligste oc dyrekaste ræther som nogen tid beredisf her i verden De kunde icke mere lignisf ved de ræther som beredisf i denne ewige nadwere En i drobe vand lignisf kand mod alt det vand i haffuit ær thii at de ere ewindelige for vden all ende

All den deglighed løst oc glæde som er i hiemmerige haffue mange doctores screffuit och sagt dog kunde der aldrig nogen vdtrycke eller besinde den alder minste glæde eller løst som er i hiemmerigisf rige Thi der giffuisf ni dyrebare rether eller gaffuer som den alsommectiste gwd haffuer leffuit alle sine venner som diid kommendisf vorde Hwer aff disse ir forneffnde gaffuer oc ræther er saa offuer maade god oc kaastelig at han gør fullest faar alt deth arbeyde sorg och modgang som nogen kwnde haffue her paa iorden i twsinde aar.

Første gaffue eller ræth er saa dyrebar oc god at alle de mennisfe i verden ere begere hende Det er ath haffue ewindelig vngdom vden alderdom Her om taler Sanctus Augustinus till alle mennisfe saa sigendisf Hanc vitam amplecti debuisti Vbi est iuuentus sine senectute Det liff oc leffnid sfulle du vduelge oc elsfe i huilked alle bliffue vnge for vden alderdom Alle mennisfe sfwlle opstonde i den sfickelse oc sfabning som de kwnde alder deligst bliffue paa deris naturesf vegne naar de waare saa gamble som vor herre vor den tiid han tolde sin hellige død och pine for wor sfyld Det er naar de ere xxxiii aar gamble Vaare det saa at nogen vaare saa gammild som adam vaar det er ni hwndrede oc xxx aar gammild Eller han vaare icke vden en dag gammild Da sfall han alligenell vere saa deylig oc stor som han kwnde vere naar han vaare xxxiii Sagen er det thii at mennisfen er Da i sin deyligste fuldkommeliste oc sterkiste sfickelse som hwn bliffue kand Oc siden sfal kroppen oc sielen bliffue til hobe ewindelige encthen i den ewindelige hiemmerigisf glæde Eller i den grwme helwedisf pine som aldrig fonger ende Thi sfulde alde retferdelige leffne oc tiene gud ydmygelige at de

Augustinus

vid maatte komme som alle bliffue lige deglige och lige vnge oc aldrig fornemme nogen alderdom

ANden ræt eller gaffue er saa dyrebar oc god at hagde noget menniske twsinde verden met alle de steder slot oc rigdomme som der er vdi Da vilde han helder møste dem alle sammen en samme gaffue Hwn er oc saa dyrebar at mennisken vilde helder icke være till en møste hende Det er den ewige karskhed oc swndhed for vden all singdom krandhed oc skrøbelighed Hagde eth menniske all verden oc vaare stedske siwg oc kunde icke brwge hende hwadh gaffn hagde han da aff hende Sanctus Thomas siger super iiii senten. di. xliiii At alle menniskiff legeme oc kroppe bliffue for vden all pinacteligheđ effter den yderste domme dag Saa at vaare alle de sværd oc kniffue til hobe som er i verden oc stunge paa noget legeme som saligt er da kwnde de icke mere skade gøre der paa en paa en soll giffel Der kand huercken ild ver vand frost kwld hwnger tørst sot eller siwgdom skade det legeme som saligt er Her paa skulle de tencke som haffue nogen verdenss modgong met sot sorg ve eller drøuelse oc lyde den tolmodige bedendiff den alsommectiste gud ydmygelige ath han vilde frelsse dem der aff och vnde dem hiemmerigiff rige met sig i hwilked som er all karskhed oc swndhed oc den ewindelige ro lise och salighed for vden ende Sanctus Mattheus siger her om xiii capittel Fulgebunt iusti sicut sol Retferdige menniske de skulle skinne i hiemmerige lige som en soll.

Thomas super iiii sen. di. xliiii

Matt. xiii

TRedie ræth eller gaffue er mere dyrebar Thii der er rigdom for vden all brøst oc nøttørtighed thii huer fonger der alt det han selff begerendiff er Ingen er saa rig her i verden at han ey haffuer brøst paa nogen ting Der er ey helder nogen ting till her i verden som menniskenss begerelse altingiff fornøge kand Men i hiemmerige fonger hwer det han begerer som der stonder Deutro viii. Her maatte nogen sporge Hwor faare mennisken kand icke fornøgiff meth rigdom ere velde eller anden velløst her i werden Her till suariff at

Deutro viii ca.

det skeer thii sielen er skapt effter gwdz eget ansict fordi kand hwn aldrig fornøgiss fyr hwn kommer till sit rette exempell som hun er skapt effther siden er hun altingiss till fredz i alle maade som Sanctus Bernardus siger Ad imaginem dei facta est anima racionalis etc. Mennisskenss siell er skapt effther gwdz ansict Hwn kan behindriss met alle honde ting Men hwn kan icke fornøgiss vden meth gwd all eniste

Bernardus.

FIerde ræth eller gaffue er saa nyttelig oc god at alle engle i hiemmerige Helgen oc menniske begære hannem Det er den ewige fred oc rolighed Her om taler Sanctus Augustinus saa sigendiss Sicut nemo est qui gaudere nolit etc. Ligerniss som der er ingen til som ey vilde glæde sig. saa er der oc ingen till som ey ville haffue fred oc rolighed En dog at mange stride da ville de alligeuell haffue fred naar de haffue offuer vondet deriss fiender Her twert emod haffue de arme fordømede siele i helnediss pine idelig kiff och trætte till sammen oc forbande hwer anden till ewig tiid Sanctus Ambrosius siger Pax est dux ad vitam eternam. Fred er en ledsagere oc veyledere till det ewindelighe liff och salighed

Augustinus

ambrosius

FEmpte ræth eller gaffue Er den søde engle sang met huilken de och alle helgene loffue gud ewindelige Som Kong Dauid siger i psalteren Beati qui habitant in domo tua domine. O herre hellighe ere de som bo i dit hwff De skulle loffue dig ewindelige Effter dii at det er lysteligt her i verden at høre song oc alle honde strenge leg Huor ydermere er det da løsteligt i hiemmerigiss rige at høre gudz engliss oc helgeness søde sang som loffue gud met alder størst lost oc glæde som aldrig fonger ende Ligerniss som det er dem løsteligt i hiemmerigiss rige at hore denne deglige engle sang Saa er det de arme siele i helwediss pine greseligt och sørgeligt ath høre de grwme diefflis ewindelighe skraall vraall oc rob som aldrig fonger ende

Dauid

SJette ræt eller gaffue Er den verdskyld oc glæde som huer skal haffue i hiemmerige for sin egen verdskyld

Sancte Poulld scriffuer till de Romerske i sit andet capittell saa sigendiss Reddet vnicuique iuxta opera sua Vor herre skall giffue hwer i hiemmerige effter sine gode gerninger oc fortieniste Der bliffuer icke all eniste de store gode gerninger lonte men och de alder minste som nogen gør her nogen tiidh paa iorden Deth minste sted eller fodspor som nogen gonger till gudz tieniste eller till siwge eller fattige folk at hugsuale dem Eller taler eller tencker paa gud oc haffuer medynck offuer syn fattige ieffn cristen Eller glæder sig naar han seer andre tiene gud Eller naar det gonger dem vel i hond Der will gud lone hannem saare twsinde folt i hiemmerigiss rige till ewigh tiidh. Paulus ad Ro. ii

Tiwende ræth eller gaffue er den store vsielige glæde som huer skall fonge aff de vtalige hellige engliss oc helgenss omgengelse som ere i hiemmerige Thii hwer skal fonge stor serdeliss oc atskillig glæde for huer helgen som der er Vaare det saa at nogen kunde idelige tiene den alsommectiste gud i hundrede samfelde aar till lige da kwnde han icke gøre hannem fullest for den glæde han fonger for den minste helgen som er i hiemmerige Hwor ydermere større oc w endelig glæde fonger da huer for alle engliss apostleff oc alle andre helgeniss omgengelse som ere vtalighe som Sancte Hanss scriffuer i sit viii capittel sigendiss Vidi turbam magnam quam nemo dinumerare poterat. Jegh saa en gandske stor skare i hiemmelen som ingen telge kwnde At der er saa stor glæde i hiemmelen det er sagen Thii hwer elsker den anden saa meget som sig selff oc den ene regner den andenss gaffue oc verdskyld for sin egen formedelst den store kerlighed som de haffue til huer anden Sanctus Anselmus siger ath huer er der saa glad aff en andenss verdskyld som han er ath sin egen Sancte Peder glædiss aff Sancti Hansiss Jomfrwdom Sancte Hanss glædiss aff Sancte Pederss pinelse igen Saa glædiss framdeliss den ene aff en andenss fortieniste oc verdskyld O huilken stor wbegribelig glæde fonger dw menniske naar Sancte Hanss oc alle Patriarcker oc Propheter dele deriss glæde met dig sancte Peder oc alle Johannis viii ca. Anselmus

apostle dele deriff glæde met dig sancte Laurentz oc alle martireff gøre deffligest Sancte Morthen oc Sancte Nicolaus och alle confessores sammelediff dele deriff glæde met dig Sancte Joachim och Sancta Anna met alle som retferdige leffuit haffue i ecteskaff dele deriff glæde met dig Sancte Elizabet met alle vidner gøre desligest Sancta Katherina met alle iomfruer sammelediff Sanctus Gregorius siger Hwo er den som sige kand den vtalighe store glæde som hwer siell fonger i hiemmerige aff alle gudz helgeneff omgengelse.

OTtende ræt eller gaffue er den alder største glede hwer fonger aff iomfru maria Aff hwilken wii alle glædiff skulle mer en aff alle andre helgen som er i hiemmerigiff rige Thii hwn er alle engliff. helgenff. menniskenff. hiemmelenff oc iordenff draatning Ligerwiff som henniff verdskyld offuer gonger alle helgeniff verdskyld Saa er oc henniff glæde och fortieniste større en alle helgeniff ære hwilken hun deler met alle som komme til hiemmerige

NIende ræt eller gaffue er saa dyrebar oc megtig at hun offuer gonger alle disse andre forscreffne gaffuer for vden hwilken de andre ere aldeliff inthet regnendiff Det er at see vor herriff alder clariste ansicth. Det er den alder største glæde som er i hiemmerigiff rige Thii huer fonger alth det han begerer i det han seer hanff skinnende ansict som Sanctus Augustinus siger Ipse deus erit finis desideriorum nostrorum. Den alsommectiste gud er reth endelse paa alle vaare begerelser thii wii see hannem ewindelige oc loffue hannem for vden all møde Oc elske hannem for vden ende Petrus Lumbardus siger ath hwo der seer hellig trefoldigheds alder clariste ansict han seer och alt det i hiemmelen paa iorden oc i helffwede er Sammelediff hwad hanff venner oc slectinghe gøre her paa iorden Her om thaler Sanctus Gregorius saa sigendiff Quid est quod non vident qui videntem omnia vident. Hwad er deth de icke see som hannem seer der alting seer Som han ville sige inthet Dauid siger i psalteren Ath der er saa stor

Augustinus

Petrus lumbardus.

gregorius.

Dauid

glæde i hiemmerige ath twfinde aar de swneff der icke lengre en den dag som fram gick i gaar Om den wsielige store glæde som er i hiemmelen finde wii saadant eth lidet Jertegen som her effther følger

Eth Jertegen om hiemmerigiff glede

VI læse at det vaar i god gudelig closter mand som offte bad wor herre ath han vilde obenbare hannem noget aff den store glæde som er i hiemmerigiff rige En dag som han laa i sine gudelige bøner da hørde han en liden fwll hart hoff sig som sang gandske sødelige oc løstelige han stod op oc vilde grebet hannem men han fløy sactelige for hannem till skoffuen som vor hart hoff closteret oc sette sig paa et træ closter manden effter fwlde hannem oc hørde paa hanff sang om siger fløy fwlen bort Han gick till bage igen och mente at han icke hagde der vered wden en time Der han kom til closteret da vor porten igen mwret at hwilken han før vdgongen vor Han fand en anden port paa huilken han banckede bedendiff ath de vilde lade hannem ind Porteneren spurde hwor han vor hiemme oc hwad hanff erende wor Han sagde Jeg gick nw i sted her aff closteret oc nw ieg igen kommer finder ieg porten til mwreth at hwilken ieg vdgick oc ath alt closteret er forwent met anden bygning Porteneren gick ind till abbeden oc sagde hannem disse ordh Abbeden gick till porten oc spwrde hwo han vor oc hweden han kommen vor han swarede ieg er ederff broder her aff clostered oc gick vd i skoffuen en liden stund siden nw ieg igen kommer kender ieg her ingen oc ingen kender helder mig Da spurde abbeden oc de andre gambre brødre hwo abbed wor paa den tiidh han vd gick aff closteret han neffnde hanff naffn Da fwnde de i deriff bøger oc krønicker at samme broder hagde vered aff klosteret i iii hwndrede oc ferctiwe aar en dog han menthe at det hagde icke vered vden eth time rwm Det wor en stor vnderlig ting ath han i saa lang tiid for denne lille

swliff løstelige sang som vor en engildz icke fornam hwnger eller tørst frost eller kwld alder eller siwgdom eller nogen anden brøst paa sit legemeff eller naturiff vegne i disse mange aar Hwor ydermere større løst oc glæde skulle wi da fange i hiemmerigiff rige naar wii der høre alle gudz engle som ere i de ni engle kor sywnge oc loffue den alder mectiste gud met alsom sødeste oc løsteligste sang til ewig tiid Den at høre. och samme glæde ath nyde deth vnde off gwd fader søn oc den helliand som er en sander gwd benedidet for vden endhe.

Tredie søndag effter hellig trefoldighedz søndag.

Epistola i petri v

Charissimi humiliamini.

DEnne Epistell scriffuer den verdighe Apostell Sancte Peder i sit første sendinghe breff i det iiii capittell Och lyder hwn saa paa danske.

OAlsom kerisde brødre ydmyger eder aff alth ederff hierte vnder gwdz aldermectiste wold och macth Paa det at han skal ophøffue eder paa den yderste strenge domme dag naar huert mennniske skal anamme løn effter sine gerninger Setter all ederff omhyggelse och hob till den alder veldigste gud baade paa liffuenff oc sielenff vegne Thi han skicker eder det som nøtteligst er Verer eddrwe oc haffuer eder beqwemmelige i mad oc drick Vaager idelige i gudelige bøner Thii at ederff fiende dieffuelen er altid rede hoff eder som en glwbende løffue gongendiff om eder met sine falske raad oc fristelser oc leder at han kan fonge nogen formedelst dødelig synd som han kand pine oc plawe till ewig tid Strider mandelige mod hannem met en fast cristelig tro Vider vissfelige at de snare fristelser i haffue komme aff dieffuelen Ederff med brødre som ere i gudz tieniste oc embede Lide oc saadanne fristelser och vmage aff hannem ehwor de ere i werden Men den alsommectiste gwd som haffuer mact oc vold at giffue alle naade til liff oc siel effter sin benedide

vilge Oc kallede off formedelst sin benedide søn Jhesum cristum til den ewindelige ære oc glæde for en føge pine eller mod-gong som wii kunde lide her i verden paa legemet Han verdiff ath fwldkomme stadfeste oc stadig ath gøre off oc alle waare gerninger gwd till loff Heder ære och høgmectighed were den hiemmelske gwd till ewindelig tiidh for vden ende

Euan. Luce . xv . ca.

In illo tempore Erant appropinquantes

Esten som læsis i dagh i den hellighe kircke paa søndagenff vegne den scriffuer den verdige euangelista Sanctus Lucas i sit xv capittell Och lyder hwn saa paa vort maall

DEr komme nogre obenbare syndere oc andre gerige mennisske till ihesum at de vilde høre hanff ord oc lerdom Men de phariseer oc lerde mend som hwlle dem bedre oc erligere til leffnid en de vaare de knwrrede och mwrrede her emodh sigendiff Denne Jhesus tager obenbare syndere til sig och æder oc dricker met dem Thi sagde vor herre dem denne effterlignelse Hwilken mand aff eder som haffuer hundrede faar oc mister et aff dem Giffuer han ey vdoffuer de halff femptesynff tiwe oc ni faar i skoffuen oc leder effter det som baarte er saa lenge han det finder Naar han det fundet haffuer da legger han det gladelige paa sine skuldre Naar han kommer hiem da kalder han sine nabo och wenner till hobe sigendiff till dem Glæder eder met mig thii ieg haffuer fwndet mit faar som tabet waar Saa siger ieg eder at alt hiemmerigiff herskaff glædiff ydermere naar et syndigt mennisske gør plict och bod for sine synder En offuer halff femptesynff-tywe och ni retferdige mennisske som icke gørff penitentz eller plict behoff Eller en quinde som haffuer x gode penninge oc taber en aff dem Tender hwn ey lywff oc om wender alt det i hwset er oc leder saa lenge hwn hannem hitter Naar hwn hannem fundet haffuer Da kalder hwn sine naberster och

venner til sammen sigendiss gører eder glæde met mig thii ieg haffuer fwndet myn penning igen som ieg hagde tabet Thii siger ieg eder ath i hiemmelen er stor glæde naar eth syndigt mennisske gør penitentz oc bod faare sine synder.

Vdtydningen oc glosen her paa

I Denne hellighe læst som Sanctus Lucas scriffuer i sit xv capitell Sanctus Mattheus ewangelista i sit ix och Sanctus Marcus i sit andet Er Trende merckelighe artickle J den første merckiss syndige mennisskiss mildelige anammelse aff gud i hiemmerige som tecke deriss synder ilde at vere J den Anden Phariseerniss tilbørlige straffelse aff vor herre J den Tredie en kerlig oc velwillig beslutelse paa de ord han dem sagde. Textus. Erant appropinquantes Der vor herre tertus vor xxxii aar gammild Da komme nogre obenbare syndere till hannem ath de ville høre hanss lerdom oc ord oc bedre deriss leffnid Nicolaus de lyra siger at de vaare redebone Nicolaus till at gøre plict och bod for deriss synder Phariseerne som de lyra vor løgkøne oc kloge ligmend oc Scribe som vaare dynckell gode klercke oc hwlle dem gudelige och retferdelige faar almwen de knwrrede oc mwrrede mod wor herre fortalendiss hannem oc sagde Denne Jhesus omgengiss met obenbare syndere och æder meth dem Som de vilde sige han er oc aff eth ont leffnid ellerss omgingiss han icke met dem eller hwlde venskaff met dem Textus Et ait ad illos Vor herre sagde dem denne tertus effterlignelse Hwilken mand aff eder som haffuer hwndrede faar oc mester eth aff dem etc. Nicolaus de gorra siger At Nicolaus met denne mand vnderstendiss vor herre som tabede eth aff de gorra sine faar den tid mennisskenss nature fortabet bleff formedelst adamss oc ewess synd som Sancte Pouild scriffuer till de Paulus romerske i sit v capitell Textus Nonne dimittit etc. Giffuer ad roma. v han ey vdeffuer de halff fempte synss tyne oc ni i skoffuen oc tertus leder effter det som borte er till han det finder Saa giorde Cristus Jhesus gwdz søn den tiid han offuer gaff de ni engle kor Oc kom til verden at spørge effter mennisskenss køn Den

tiid han anammede mandom oc siden predickede oc lerde menniskene at gøre penitentz plicth oc bod faar deriff synder at de skulde komme til den ewindelige salighed oc glede Han fand sit faar Det skeer naar noget syndigt menniske toder sine synder ilde at vere oc gør plict faar dem Han legger
ambrosius faaret paa sine skuldrer Sanctus Ambrosius siger at vor herre bar alle vaare synder den tiid han bar deth helligha korff Paa sine skuldrer och led den suare død och pine der
Esaie liiii. paa Som Esaias prophete scriffuer i sit liiii capittell sigendiff Uere languores nostros ipse portauit Sandelige bar vor herre alle vaare synder Oc gleddiff ath han hagde fundet oss igen
guilhelmus. oc frelst oss fra dieffuelen Gwilhelmus siger Ath hellig torffdag der han opfor till hiemmelff igen Da kallede han sine venner til hobe Det vor alle englene aff de ni engle koor Hanff nabo Det vor de verdighe offuer engle Sancte michild Sancte gabriel Sancte Raphael oc andre flere som daglige see hanff alder clariste ansict Oc bad ath de skulle glede dem met sig thii han hagde igen fwndet sit faar som borte vaar Det vor menniskenff kon som fortabet wor hwilket han da
tertus igenløffd hagde meth syn hellighe død Tertus. Dico vobis Jeg siger eder i sandhed ath englene i hiemmelen glæde dem mer at eth syndigt menniske omwender sig fra sit onde leffnid oc gør plict oc bod faar sine synder En de gøre mod halff femte synff tywe oc ni retferdige menniske som icke gorff penitentz behoff Ligerniff som en bonde elsker den ager mere som før bar tydzel oc torn oc nw ber gaat korn . en han gør den ager som altid tilforn fructsommelige vor At englene glæde dem mod syndige menniske naar de gøre penitentz det er icke fordi at synden er dem behagelig Men det sker fordi ath mange bliffue meget gwdeligere helligere ydmygeligere oc ideligere til ath tiene gwd effther de haffue syndet en de vaare førre oc gøre diff strengere plict och bod for synden och øffue dem i miskwndelighe gerninger mer en de ellerff
tertus giorde. Tertus. Aut mulier habens. Uor herre sagde dem en
Nicolaus de lyra anden effterlignelse En qwinde som haffuer x penninge oc taber en aff dem Nicolaus de Lyra siger ath wor herriff

store ewindelighe visdom maa vnderstondiff meth denne qwinde Han haffuer ni penninge der met onderstondiff de ni engle lor Met den tiende penning som borte wor merckiff menniskenss løn som fortabet waar formedelst waare første faareldriff synder Han tende lywss ath oplede hannem meth Der meth merckiff den verdighe helliandz naade som han sender i menniskenss hierter och oplywser dem meth ath de fonghe vederstyggelse till synden och kerlighed till ath tiene hannem meth Han ômwender alt det i hwset er Det er han rører menniskenss conscientie och samwittighed ath han besinder och betencker ath han fortørned haffuer sin gwd och skabere och gør plicth meth anger och rwelse i sit hierte for sine synder Saa lenge han finder sin penning igen det er gwdz naade och venskaff Saa kalder han sine venner till sig ath de skwlle glæde dem meth hannem Det er han beder gwdz engle och helgen serdeliss sine egne patroner ath de skwlle bede faar hannem till gwd ath han maa beholde hanss venskaff och naade och fonge den ewige salighed effther døden Tertius. Ita dico vobis. Saa tertius siger ieg ether at gudz engle i hiemmerige glæde dem naar eth syndigt menniske gør penitentz plicth och bod faar sine synder Vaar herre siger merckelighe her i testen den som gør penitentz och icke Den som tencker eller siger at han vill gøre penitentz Thi phariseer øgne skalke och andre som holde dem gwdeligere vdwertiff en de ere indwertiff De sige tiit och lade som de gøre penitentz Men de ere dôg skalke indwertiff i hiertet Naar noget menniske omwender sig fra sit onde leffned oc synd och gør penitentz Da bliffuer englene gladere En noget menniske bliffue kwnde naar hanss søn vdwaldiff till keysere eller pawe Eller at han oprecyssdiff igen aff døde Vor herre ligner menniskenn her i testen ved faar thii deth er spagferdige och vskyldige diwr aff deriss natwre Andre diwr de bide slaff riffuiff eller stongiff som wlffue loffuer hwnde biørne tiwre eller andre dywr gøre Men faaret er altiidh spagferdigt Saa skall och menniskenn were Och icke bide deth er faartale eller bagnaske sin ieffn cristen Icke stonge andre det er icke vnder trycke sin fattige ieffn cristen meth offuer

mact eller w reth Icke sla eller støde Deth er icke gøre sin ieffn cristen noget onth aff hastighed vrede eller awind Icke helder riffue meth kloerne Det er ath ingen skall tage stiele eller røffue noget fra sin ieffn cristen i nogen maade

Af disse ord som vor herre siger sist i denne hellige læst Ath det er stor glede i hiemmerige naar et syndigt menniske gør penitentz for sine synder Skall hwer mercke At den alder mecteste hellig trefoldighed gud fader søn och den helliand glæder sig och Sammeledisf alle engle och helgene Forst gleder Gwd fader sig som en verdensf konge glæder sig naar hansf hustru bliffuer frwctsommelig Som Abraham giorde der ysaac hansf søn vnfongen vor Han gledisf en mere naar han fødisf som zacharias giorde der Sancta Elizabet hansf hwstrw fødde Sancte Hansf baptiste Han gledisf en mere naar han aff venyesf ath dii Thii giorde Abraham eth stort gestebwd der hansf søn ysaac aff vendisf Som der stonder
Gene. xxi Gene. xxi ca. Han gledisf fast ydermere naar hansf søn bliffuer stor och settisf til bordz met hannem Saa glædisf och gwd fader naar menniskken som er hansf søn vorder aandelighe vndfangen fød aff vend oc setter til bordz meth hannem Ath han vndfongisf Det er naar han tencker och acther ath han vill gøre penitentz for sine synder Ath han fødisf Deth er naar han scriffter och framsiger sine synder Ath han aff venyesf deth er naar han øffuer sig i gode gerninger oc gonger aff en dygd i en anden Ath han settisf till bordz Det er naar han kommer till hiemmerigisf rige som han skal fonge siden alt deth han begerendisf er till ewig tiid Her om scriffuer
Luce xxii. Sanctus Lucas i sit xxii capittell sigendisf aff vor herrisf mwnd Edatis et bibatis super mensam meam I skulle ædhe oc dricke met mig i hiemmerige offuer mith bord

Anden maade glæder gwdz søn sig Thii han seer ath hansf hellighe dødh och pine haffde krafft och macth i deth han igenløsde samme syndighe menniske fra dieffuelen der met Deth merckisf i de ord som stonder i dagh i denne

helligHe lærft J deth han bad fine venner ath de skulle glæde dem meth sig thii han hagde igen fwndet sit faar Her om taler Sanctus Gregorius saa sigendiss Una ouis periit quando homo peccauit etc. Eth faar bleff borte der menniskenn brød gwdz bwdh och syndede och der meth forkaste den ewindelighe hiemmelske glede Sanctus Augustinus siger i den fempte bog som han scriffuer mod de kettere Ath wor herre selff siger till alle syndighe menniske Den tiidh dw wost min hellighe faderss w ven Da forlicte ieg digh meth hannem Den tiidh dw wost paa fordømelsenss vey da ledde iegh digh paa salighedsenss vey igen Jegh bar digh paa mine egne axler oc arbeyde och swettiss gandske swarlighe for dig och bar digh till min fader igen At han swettiss offuer alth sit liff det stede i wrtegaarden der han swettiss blod och vandh och siden der han waar hwstrugen fra top och till thaa Sammelediss der han vor kroned met den hwasse torne krone som stack ind i hanss benedide hierne) Framdeliss der de sloge de stompede nagle i gennem hanss verdige hender oc føder oc opstwnge hanss hellige hierte aff hwilked der vdrand blod oc vand som aff tode alle vaare synder. Vor herre siger Jeg leed mange spottelige oc forsmedige ord och stor wret for dyn skyld Jeg lod mith liff Oc vdgaff myn siell for dyn skyld at dw skwlle bliffue hoss mig oc elske mig Nw forglemmer dw och offuer giffuer mig Och effther følger dieffuelen som er myn fiende och w ven Jegh offuer gaff alle de andre faar och gick i den store orcken och skow och oplette dig Deth er han neder for aff hiemmelen och offuer gaff alle engle som er i de ni engle koor och all den vsielige løst och glæde som der er och neder kom till denne gredelighe dal som er verden och leed her frost oc kwld armod oc vselhed oc siden den haarde død oc pine før han kunde igen finde samme faar Det er før han kwnde frelske menniskenss køn fra dieffuelen.

Gregorius.

Augustinus

TRedie maade glædiss den verdige helliand at et syndigt menniske gør penitentz Førft thi han igen fonger sin bolig i hwilken han bliffue vill Her om taler Sancte Pouild

Paulus i ad corin. iii. i corint. iii saa sigendiff Nescitis quia templum dei estis vos etc. Uide i ey selffue ati ere gudz tempell oc bolig Oc den helliand kand icke bo i eder vden den onde aand vdfarer aff eder Det er ati offuer giffue alle dodelighe synder och onde gerninger I Anden maade glædiff han faar han fonger den lem som Paulus i ad corin. vi han skall gore leffuendiff och swnd som Sancte Powild siger i ad corin. vi ca. An nescitis quod membra vestra sunt templum spiritussancti. Uide i icke at ere lemmer ere den helliandz tempell Vii see at de lemmer som hwggiff eller skeriff aff menniskaen de ere icke lenger leffuende thii sielen er da aff dem Saa er icke helder menniskaen lenger leffuendiff for gud en hun haffuer den helliandz naade hoff sig Her om Esaie lix taler Esaias Propheta i sit lix cap. Iniquitates vestre etc. Ederff ondskaff oc synder haffue skyld eder fra gud I Tredie maade glædiff han. thi han fonger det kar igen som han skal opfwlde Det er menniskenff hierte Thii skall deth for vere aldeliff tompt aff verdenff oc legemenff begerelser oc alle synder for han det opfylde kand met sin hellighe naade Her Augustinus om taler Sanctus Augustinus sigendiff Uas es si plenus es etc. Dw est eth kar est dw fwld som han vilde sige met synd och verdenff forfengelig Da vd off det alt sammen at dw kant opfyldeff met det som dw icke haffuer Der er met den helliandz naade.

Englene glædiff oc naar nogen gor penitentz for trende honde sag Thii de see at det kommer dem til gaffn oc salighed ath de bewarede dem her i verden Hwert menniske haffuer en engild som till skicked er aff gud at han hannem bewars skall Hnad helder han er paa land eller vandh Hwad helder han soffuer eller vaager æder eller dricker Thii Bernardus. siger Sanctus Bernardus Hwad helder du est i stue eller herberge i hwff eller vra Da haff dig altid erlige oc hoffuesklige gud oc din engild til ære oc reuerentz thii at gud er alle sted i verden Han tror icke rettelige ath gud er till som gor Bernardus. nogen ting i hanff nerwerelse och asywn som hannem blwediff ath gore i menniskenff asywn Sanctus Bernardus siger at

hwer maa kende der aff sielenss verdighed ath hwn haffner en engild som tager hende våre strax menniskeu fodiss J Anden maade gledist englene Thii ath de se ath deriss tal opfyldiss igen met syndege menniske som gør penitentz Der skall saa mange menniske komme till hiemmerigiss som der neder fwlde aff englene till helwediss Her om taler Dauid Dauid
i psalteren sigendiss Jmplebit ruinas Vor herre skal opfylde de onde engliss fald som syndede mod hannem met hofferdighed Thii glediss englene storlige naar syndige menniske gør penitentz at deriss tall skall opfyldiss meth dem igen J Tredie maade glædiss de Thi at de see at de haffue flere som loffue gud met dem ligerviss som de selffue loffue gud i hiemmelen Saa loffue oc menniskene gud her paa iorden naar de øffue dem i gode gerninger och leffue erlige och skellige Alle retferdige menniske loffue gud oc tacke hannem for sine velgerninger Sanctus Ambrosius siger At hwert menniske fuldkommelige tro ambrosius
skal at det er gud tacknemmeligt at han haffuer omwent sig fra sin onde leffnid Oc englene desligest thii skal huert menniske hedre oc tiene dem bedendiss dem ydmygelige at de ville framføre hanss ydmyge bøner for gud i hiemmerige at han maa fonge det som hannem er nytteligst till siell och liff Jomfrw maria och alle gudz helgene i hiemmerige glæde dem och naar nogen gør penitentz for sine synder Ath han maa bliffue salig och loffue gwd till ewig tiidh meth dem.

Alle menniske i verden skulle oc glæde dem naar nogen gør penitentz faar sine synder for Trende honde sagh Først thii gud i hiemmerige sker der loff oc ære aff Thi naar nogen synder dødelige da gør han gud der meth stor forhaanelse i deth han bryder hanss vilge oc budord J Anden maade for gudz wsielige oc w endelige godhed Thii naar nogen elsker gwd mere en denne verdenss forfengelighed gotz eller penninge eller sith eget legeme Oc gør penitentz. da hedrer han gud der met i det han elsker hannem offuer all ting Naar nogen elsker nogen ting mer en hannem da forhaaner han hannem der met thii han er alder best oc alfommeckiste J Tredie

maade skulle wii glæde oss naar nogen gør penitentz For den broderlighe kerlighed som oss bør at haffue till vaar iessn cristen thii at han der meth kand komme till hiemmerige oc bliffue salig Oc wi begere det alle sammen fordi elske wii hannem naar wii begere oc ære glade till at han kand fonge den ewige glæde der met oss

DEr maatte nogen sporge om de som fordømede ere see den store ære oc glæde som hellige mennisske haffue i hiemmerigiss rige Her til suariss at de den see dem til stor pine harm oc ewindelig drøffuelse Thii at de haffue stort had oc awind til dem som hellige ere Først for den wsigelige glæde som de see at de haffue i hiemmerige Siden for de samme ewindelige glæde saa skammelige forsømet oc fortabet haffue faar en føge rigdom eller legemiss vellost som de hagde her i verden Men effter den yderste strenge dom da skulle de icke see de hellige mennisskiss ære eller glede mere

DEr er ingen ting til som haffuer større mact mellem gud oc menniskensen penitentz Inthet creatur huercken i hiemmelen eller paa iorden huercken apostle engle martiress confessores Eller hellig iomfruer kunde saa snart oc vel forlige gud oc menniskensen oc gøre dem ewige venner som

Matthei iiii ca. penitentz kan gøre Thii siger Sanctus Mattheus i sit iiii capittel til alle syndige mennisske Penitentiam agite Gører penitentz plict oc bod Thii hiemmerigiss rige skunder eder till

Ezechielis xviii ca. Her om scriffuer Ezechiel Propheta i sit xviii sigendiss Si impius egerit penitenciam etc. Gør et syndigt menniskensen penitentz for sine synder da skall han leffue ewindelige och bliffue salig Det vide diefflene vel thii legge de dem alder mest effter at de kunde fra vende menniskensen at de icke gøre skulle penitentz eller bod her paa iorden for deriss synder Der om vil iegh sige eder eth Jertegen och der meth ende myn tale paa denne tiidh.

Et iertegen at dieuelen frister dem som gør penitentz

VJ finde i en bog kaldiss vitas patrum At en prest skulde en gong offre aff gwderne almwenss offer i den stad han bode vdi Saa gick hanss søn hemmelige i templen met hannem Der saa han en mectig dieffuel side paa eth høyt sæde oc der stod mange andre dieffle som hannem tiente Saa kom en aff hanss sende bwd oc hilsede hannem Han spwrde hweden han kom han sagde Jeg vor i swodant et land oc stickede der stort orloff oc krig at der bleffue mange i hiel slagne Han spwrde huor lenge han vor der om bwdet suarede i xxx dage Thii lod han hustruge hannem oc sagde kwnde dw icke mere bedriffue i saa lang tiid Siden kom en anden oc hilsede hannem Han spwrde hweden han kom han suarede Jeg vor i haffuet oc giorde stor storm aff huilken mange skib forginge Den ypperste sagde huor lenge wost du der om Han suarede i xx dage Saa lod han sammelediss hustruge hannem Den Tredie kom oc sagde at han hagde vered i brylløp oc ypped kiff oc trette blant dem ath de sloge brwdgommen i hiell met mange andre Saa lod han oc hustruge hannem Siden kom den fierde oc sagde Jeg haffuer fristet en mwnck nw stedsse i fertiwe aar oc ieg kunde aldrig komme hannem til at synde før i nat da laa han hoss en qwinde effter myn eggelse oc raad Saa stod dieffuelen op oc koste hannem Oc tog sin krone aff sit hoffuit oc sette henne paa hanss Oc sette hannem lige høyt met sig selss Der forscreffne dreng dette hagde seet oc hort Da tenckte han ved sig oc sagde O hwor hellig er mwncke regel Saa gaff han sig strax i closter oc giorde der penitentz oc plict faar sine synder saa lenge han leffuede.

Fierde søndag efter hellig trefoldighedz søndag

Epistola ad roma. iiii

Fratres existimo enim quod non sunt

DEnne Epistel screff den verdige apostel Sancte Pouild i sit iiii ca. til de Romerske oc lyder hwn saa po danske

KEre brødre ieg ved visselige at all den pine modgang oc drøffuelse som wii kwnde taale i denne verden hwn kand ingeledis ligniss mod den ewindelige ære oc glæde som eder faare stonder i hiemmerige huilken i skulle klarlige see effter dette forgengelige liff Thi at menniskenn bider effter inthet andet naar liffuit framfaret er vden at komme til den ewige salighed oc see gudz skinnende ansict oc de hellige engle oc menniske som i hiemmelen ere Alle menniske i verden ere dødelighe mod deriss egen vilge faar vor forste faareldriss vlydelse Men formedelst gwdz barmhertighed som gaff oss met eth stadigt hob och tro Da skulle wii opstonde aff døde igen till det ewige liff Oc da skall menniskenss legeme bliffue frelst aff denne vselhed oc trældom som det haffuer her i verden Siden skal det aldrig dø eller lide nogen pine eller plaffue Wii vide at alle vskellige creatur de dræbiss eller plauiss met døden naar de ere fødde eller fødiss Siden haffue de inthet liff dog lide de forscreffne død oc plaffue Icke alsom eniste disse creatur Men sammelediss wii som ere gudz apostle och haffue ydermere aff den hellianddz naade en andre menniske

wii lide plaffue oc modgong tolmodige her i verden Thi ath wii bide effter den eræfulde opstondelse och ewighe glæde formedelst ihesu cristi verdskyld som er alliff wor frelsere AMEN

Euan. Luc. vi

In illo tempore d.i.d.s. Estote misericordes

Fflen som læsis i dagh i den hellighe kircke paa denne søndag den scriffuer den verdighe ewangelista Sanctus Lucas i sit vi capittell Och lyder hwn saa paa danske

Wor herre Jhesus Cristus talede till sine disciple och sagde J skulle vere barmhertige ligerwiss som eder hiemmelske fader er mild oc mistundelig J skulle icke døme andre menniske daarlige och vfornymstelige Paa det ati icke selffue dømess skulle aff gwd Hender det saa ati for ederss strøbelighedz skyld døme nogre menniske met ord for mistencke skyld Da skwlle i icke fordøme dem plath Ati icke selffue fordømess skulle Forlader dem som eder fortørne Da skall eder forladiss det i bryde gud emod Giffuer da skall eder igen giffuiss Mistwndelige gerninger de skwlle igen giffue eder skeppen fwld vel packed oc opmold Thii at met den samme skeppe i vdmaale Der skall eder ind maaliss igen meth Siden sagde Jhesus dem en effterlignelse Naar eth blint menniske leder en anden blind Da falde de baade i graffuen Jcke er discipelen offuer sin mestere Hwer discipell er fulkommen oc vstraffelig om han er som hanss mestere och lære fader er Hwor effther giffuer Dw acth paa ath see en liden skeff eller grand i din ieffn cristenss øge Och dw acther icke den bielke som er i dit eget øge Hworlediss kant du haffue aarsage till ath sige till din ieffn cristen broder tillad ath iegh tager en skeff aff dit øge Oc du seer icke den bielke som er i dit eget øge O dw øgne skall tag først bielken aff dit eget øge Oc leg siden vind paa at tage den lille skeff eller grand aff din ieffn cristenss øge.

Vdtydningen oc glosen her paa

DEn alsommectiste gud lærer oss alle menniske i denne nerverendiss læst ath wii skulle were miskwndelige oc barmhertelige mod waare fattighe ieffn cristen Saa sigendiss
tertus Tertus Estote misericordes. Verer miskundelige offuer ederss
Nicolaus ieffn cristen som ederss hiemmelske fader er Nicolaus de gorra
de gorra Siger her offuer At vor herre icke sagde at de skulle vere mectige eller veldige som gud fader er Eller vise och kloge som gudz søn er Men han sagde verer barmhertelige ligervijs
Nicolaus som eder hiemmelske fader er Nicolaus de lyra siger ath vor
de lira herre hielper oss aff al vor armod oc vselhed Saa skulle oc wi hielpe vor fattige ieffn cristen i sin fattigdom oc nød for den store vbegribelige kerlighed som gud haffuer bewist oss
tertus i mange maade Tertus Nolite iudicare J skulle ingen forfengelige eller vanwittelige døme Ati icke skulle dømiss aff gudh for ederss synder skyld J skwlle ingen fordøme Deth er naar i see ederss ieffn cristen noget gøre eller i haffue nogen mistencke till hannem for nogen ting Da skulle i icke strax sige at han er fordømet Thii at en kand vere ond i dag oc god i morgen Som det skede meth Sancte Pouild som der
Actuum ix stonder Actuum ix capitulo Sammeledisſ som deth skede meth den obenbare syndere som bad gud om naade saa sigendiss gwd forbarme digh offuer mig arme syndere som Sanctus
Luce xviii Lucas scriffuer i sit xviii capittell Dimittite Forlader eder ieffn cristen naar han bryder eder emod Da skall gwd forlade eder de mange synder som i bryde mod hannem met daglige Giffuer fattighe folk aff ederss gotz oc penninge Oc eder skal
guilhelmus igen giffuiss Det er det ewige liff i hiemmerige Guilhelmus siger Ath miskundelige menniske som gerne giffue fattige folk dem giffuiss icke all eniste gudz naade i denne nerverendiss verden oc den ewindelighe glæde effter døden i hiemmerige Men deriss gotz for øgiss storlige der faare Oc de bliffue karske oc swnde oc leffue lenge her paa iorden Som vor herre siger selff her i læsten At de skulle fonge deriss skeppe fwld igen Det er at han vill legge drwelse paa deriss grøde oc

goz oc giffue dem karsthed oc swndhed oc besterme dem fra alle deriff fiender och w venner som dem kan stade paa liff oc siel At deriff steppe skal bliffue vel tryct oc topmaald Det er ath de skulle fonge stor glæde oc ewindelig ære i hiemmerigiff rige]]for]vden ende Textus. Eadem quippe mensura Eder skal ind maaliff igen met den steppe i vdmaale Nicolaus de lira siger Ath ligerwiff som nogenff mistundelige gerninger ere store till Saa skall oc hanff løn bliffue stor i hiemmerige Dog skal hwer mercke at vor herre løner hwer och alle effther deriff gode vilge och mening som de gøre nogen god gerning met Som vor herre selff siger som der stonder Matthei xvii ca. Ath den fattighe vidue som offrede ii sterff i kircke blocken hwn fortiente der met mere verdskyld aff gwd En den rige giorde som offrede store gaffuer thii hwn giorde det met en god mening och ville gerne offred mere om hwn hagde det formweth Sanctus Jeronimus siger Ath det som offriff det regniff icke eller anammiff aff gud effter vecthen Men mere effter den vilge det offriff met Textus Dicebat autem illis Vor herre sagde dem en effterligning Naar en blind leder en anden blind etc. Meth denne blinde vnderstondiff den som inthet gaat kand eller inthet haffuer lært Han leder en anden blinder Det er han kender hannem ingen god lerdom som simpell oc vanwittig er oc icke ved gudz vilge eller gudz ord Falde de ey baade i hulen Det er i synden oc siden i den ewige fordømelse Sanctus Gregorius siger Naar hyrden gonger i mose quigsenck oc dyende Da forfariff hanff hiord swarlige Der stonder oc Eccle. x ca. Qualis rector ciuitatis etc. Almwen er gerne saadan i hwer stad som deriff borgmester er som dem regere skall Textus Non est discipulus. Discipelen er icke offuer mesteren Om denne mestere taler Sanctus Mattheus i sit xxiiii ca. Magister vester vnus est cristus Vor herre Jhesus cristus er ederff mestere Sancte Hanff siger aff vor herriff mwnd i sit xiii capittell Vos vocatis me magister et domine J kalde mig mestere oc herre sagde vor herre Der met sige i sandingen thii ieg er oc saa Discipelen er vstraffelig om han er som mesteren er Hwo som effter følger Jhesu

[Marginal notes: textus; Nicolaus de lira; Mat. xvii; Jeronimus.; textus; gregorius.; Eccle. x ca.; textus; mat. xxiiii; Johannis xiii ca.]

cristi lerdom oc leffnid han er dygdelig erlig oc wstraffelig
Augustinus Sanctus Augustinus siger Det er alder störste fuldkommelighed i den hellige cristelige tro at wii effter følge gud paa huilken wii
textus tro fuldkommelige Textus Quid autem vides. Hwor effther giffuer du stor act paa at se en liden skeff i din ieffn cristenss øge Det er at du giffuer stor act paa oc mercker grandgibelige om du kant see eller mercke ath din ieffn cristen gør en liden synd Du acther icke Den bielke som er i dit eget øge Deth er de store synder som du selff bedreffuit haffuer Sancte
Paulus ad roma. v Ponild siger ad Romanos v ca. Du lærer andre oc du vilt icke lære dig selff Huorlediss kant du sige till en anden tillad at ieg tager en skeff aff dit øge Det er tillad at ieg lerer oc vn[der]uiser dig at du offuer giffuer dine synder Oc dw vilt icke tage bielken aff dit eget øge Det er at du vilt icke offuer giffue dine egne suare synder O du øgne skalk er det saa at du straffer nogen faar sin synd da gør dw det icke aff broderlig kerlighed som dig bwrde at haffue til din ieffn cristen Men du gør det at du skalt syness god oc retferdig blant andre mennisske Tag først bielken aff dit eget øge Det er offuergiff først dine egne synder Och læg siden vind paa at tage grandet aff en andenss øge Det er acte ath lære oc vnderuise hannem sit beste om du seer eller merker hanss brøst i noger maade.

Gfuer disse ord som wor herre siger i denne hellige læst saa lydendiss J skulle ingen Døme paa deth ati icke skulle dømiss Maa hwer mercke at en kan døme en anden i mange honde maade vfornymstelige støndem meth dødelig synd Stønden met nadelig synd Oc støndem faar vden synd Saaden dom kand skee i vii honde maade Først kandh han skee faare fryct oc fare skyld at der skal icke komme noget ont effter Exempel oc effterligning haffue wii der paa i det closter iomfrwer indeløckiss icke fordi at de ere løss actige eller onde eller at de gøre vilde noget ont Men det skeer fordi man rediss ath de faar deriss natwriss skrøbelighedz skyld dem forsee skulde om de maatte vdgonge thi at de kunde der aff fonge stor aarsage til synden Sammelediss gør man oc locke

oc laaff for sine kister oc dørre icke fordi man dømer nogen at vere en tyff Men det skeer fordi man rediff at man ellerff skulde giffue nogen aarsage till ath stiele oc der offuer miste sit gotz eller penninge Mennisken maa vel frycte for det onde som komme kand dog met eth gaat hob ath det icke saa skee skall Thii maa han forware sig tilforn at saadant onth eller skade gonger hannem icke siden vdoffuer. J Anden maade fonger mennisken tiit mistencke paa nogen ting vforuarendiff som han icke rettelige befinder Thii skall han forware sig at han icke samtycker samme mistencke men forsøge och vende all ting till deth beste Sanctus Augustinus siger Kwnde wii icke Augusti-
sky mistencker som wii haffue till andre i det wii ere mennisske nus
Da skulle wii icke alligevel døme nogen der effter Eller holde stadelige der paa at det saa er som oss tocthe det at vere Naar nogen fonger nogen mistencke till sin ieffn cristen for nogen ting da skal han strax giffue hende aff sin hw oc hierte da er det ingen synd Tredie maade skeer saadan dom oc mistencke aff smaa eller løffactige tegen Oc det skeer i trende honde maade Først Naar nogen begynder at twile paa en andenff gode leffnid aff nogen føge tegen han seer der aff som hannem icke behager Da er det naadelig synd J Anden maade Naar han aff saadanne føge tegen tror fuldkommelige i sit sind at hanff ieffn cristen er ond Da er deth dødelig synd om deth kand vere dødelig synd for hwilked han hagde mistencke till hannem J tredie maade naar nogen icke altsom eniste haffuer mistencke til nogen Men at han oc dømer offuer nogen for saadan føge mistencke oc vilde at han der faare skulde pineff eller plaffuiff ligerwiff som han saadan gerning sandelige giort hagde da er det oc stor dødelig synd thi at det er mod den kerlighed han bwrde at haffue till sin ieffn cristen oc sammelediff mod retferdighed Fierde maade Naar nogen dømer om nogenff tancker eller lønlig ting som han haffuer i sit hierte Det er gandske farligt at døme der paa thi det kand skee at han gør det i en god mening oc act en dog at det icke saa syneff for andre Der er saa stor dybhed i mennisken ath ingen kan rettelige vide en andenff grund

Mennisken ved icke selff stondem den dybhed som i hannem er Det beuisess met Sancte Peder han viste icke sin egen skrøbelighed thi swor han ath han vilde før dø for wor herre en han wilde forswerge hannem Sagde de andre discipele och vist deriff skrøbelighed da hagde de icke helder swored at de icke vilde forswerge vor herre som de siden
Basilius giorde Basilius siger At det er alder suarist blant all ting at kunde kende sig selff Det er fwld nær w mueligt at kunde kende sig selff fuldkommelige Huor. ydermere w mueligt er det
Bernardus. da at kende en andenss grwnd oc mening Sanctus Bernardus siger ath der er mange till som meget vide Men de kende dem icke selffue Thii skal hwer mercke at der er ingen til huercken i hiemmelen eller paa iorden som ved menniskenss
i regum xvi. hierte vden gud all eniste Som der stonder i Regum xvi ca. Homo videt ea que patent deus autem intuetur cor. Mennisken seer de ting som obenbare syness for hannem Men wor herre seer hierteth Det beuissde han men han waar her paa iorden thii han swarede offte till menniskenss tancker før en de talede
matthei. ix eller sagde ordene fram som der stonder Matthei ix ca. Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris Vor herre sagde till Phariseerne Hwi tencke i ont i ederss hierter Thii synde de storlige som sige om andre Den haffuer eth ont hierte Han er offnerdadig Han er awindz fwld eller andet sodant I Femte maade skal ingen døme paa de ting som skee skulle Sigendiss den skal bliffue ond her effter Eller saadan. eller saadan Thii det er mod gudz bwd Och ingen ved det som
guilhelmus. ske skall vden han all eniste Guilhelmus siger Videre futura vt presencia diuinum est Ath see de ting som komme skwlle ligerwiss som de der nw ere det er gud all eniste mweligt
Beda. Den verdighe Doctor Beda siger Incertum est qualis in futuro sit qui nunc bonus vel malus apparet Ingen vedh hwordan han bliffue skall i framtiden som nw syness ond eller
Aristotiles god Her om taler Aristotiles sigendiss De futuris contingentibus non est determinata veritas. Ingen kand sandelighe sige om de ting som ske kwnde I Siette maade skal ingen døme om de ting som ske kunde baade i en god oc i en ond mening

Men wii skwlle vende all ting till deth beste Thii siger wor herre i lesten i skwlle ingen dome ati icke skwlle domiff Her offuer siger Sanctus Augustinus Jeg mener at vor herre det sagde at wi skulle altiid vende de ting til det beste paa hwilke wi twile Seer nogen andre tale til hobe oc han icke horer hwad de sige Hwad helder det er onth eller gaat Da bor hannem ath vdlegge deth till deth beste Men domer hand endelige ath de tale ont till hobe da synder han dodelige der meth Thii han gor mod gwdz bwdh ordh. Augustinus

Et iertegen at ingen skal dome paa det han icke ved

VI finde eth Jertegen i en bog kaldiff vitas patrum Ath en gong en gammild hellig abbed predickede i en stad Da wor der en loffactig qwinde som fick stor anger och rwelse i sit hierte for sine synder aff samme gwdz ord som hwn da horde Thii ropte hwn til hannem oc sagde O hellige fader frelff mig Ligerwiff som cristus ihesus frelste den obenbare synderinde Sanctam Mariam magdalenam Han actede icke menniskeneff faartall eller onde mwnde Thii swarede han hende oc sagde folg mig Saa tog han hende om honden oc ledde hende obenbarlige vd aff staden met sig paa det at han vilde sette hende bort i noget closter som hun kwnde tiene gud oc gore plict oc bod for sine synder Det berynctediff offuer all staden at samme abbed ledde den obenbare loff actige rige qwinde aff stadin met sig som kallediff porphiria Som de vandrede paa vegn Da fand denne samme qwinde et lidet spæt hitte barn i en kircke hun tog det til sig oc vilde op fode det for gudz skyld Et aar der effter reyffde nogre kobmend oc andre till det land som samme abbed oc porphiria vaare Da saage de at hwn hagde et lidet barn Thii sagde de till hende Sandelighe haffuer dw fod abbeden en god wnge (De viste dog icke henniff w skyldighed eller gode mening der vdi) Siden fore de hiem igen til en stad kalliff Tyrum som hwn waar for hiemme Der giorde de rycthe at forneffnde porphiria hagde fongit barn met abbeden som hwn bort

fulde til ydermere iertegen oc videndiff byrd Sagde de at de hagde seet samme barn oc at det waar abbeden lict Nogenstund der effter fornam abbeden aff gudz besynderlige vilge oc naade at han icke lenge leffue skwlde Thii sagde han till samme qwinde ieg vill gonge till den stad tyrum som du bode oc dw skalt følge mig Hwn torde icke sige ney mod hanff vilge thi fwlde hun hannem oc tog barned met sig som da ver vii aar gammilt Der de komme i staden da saffnediff all almwen at de vilde see hannem henne oc barned Da sagde abbeden till dem Henther mig ild oc gløder Dem lagde han i sit skød oc sagde Kere venner tror fuldkommelige at ligerwiff som den alsommectiste gwd beskermer min kiortell vbrent oc vskad aff denne gloende ild Saa er oc ieg vskyldig fra denne qwinde och aldrig bewarede mig met hende i mine dage Almwen forwndrede storlige her paa oc spurde hweden barned kom oc hwo faderen vor der till Han swarede det er et hitte barn wii fwnde det i en kircke oc fødde det op faar gwdz skyld Da tockte dem alle ilde at were oc angrede storlige at de saa hagde dømed oc fortaled dem paa deriff retthe aarsage Her aff kan hwer mercke at ingen skal vere snar till at døme en anden i nogen maadhe AMEN

femte søndag efter hellig trefoldighedz søndag

Epistola i petri iii

Charissimi Omnes vnanimes in

DEnne Epistell scriffuer den verdighe Apostell Sancte Peder i sit første sendinge breff i det fierde capittel Och lyder hwn saa paa wort maall

OAlsom keriste brødre wærer alle stadelige met eth hierte oc en hw i gudelige bøner Werer tolmodige och lider indbyrdiff met huer anden Elsker hwer anden met broderlig kerlighed Werer barmhertige hoffuiske oc ydmyge Gører dem icke ont igen som eder hader oc gøre ont Bander dem icke som eder bande Men giffuer dem velsignelse igen som eder bande Thi ati ere der faare kallede til den cristelige tro ati erffne skulle den euighe velsignelse i gudz benedide rige Som icke giffuiff forbannede mennisker Huilked mennisske som elske vill gud eller komme till det ewige liff oc see de gode dage som aldrig mørckiff met nogen nat Han skall twinge oc spege sin twnge at han icke taler noget ont eller wbeqwemmelige ord Han skall oc vocthe sine læber at de icke tale falst eller swig mod sin ieffn cristen Han skal fly fra synden och alle onde gerninger Han skal oplede sig et roligt fredsommeligt oc dygdeligt leffnid oc det aldeliff effter følge Thii ath vor herriff miskundelige øgen see altiid mildelige til retwise mennisske oc hanff øren ville

gerne høre deriff bøner Men vor herriff vrede oc strenge ansict Det er altiid offuer onde fortwilede syndere at heffne oc plaffue dem Er det saa ati rettelige elske eth gaat oc helligt leffnid Hwo kan da drage eder der fra En dog ati nw lide en føge pine her i verden oc skulle siden vere salighe ewindelige Uerer icke redde for disse plaffuer som eder her kand hende ati icke bedrøffuiff skulle eller behindriff i ederff tolmodighed Men haffuer vor herre Jhesum Cristum altiid stadelige i ederff hierte och sind.

Euangelium secundum Lucam quinto capitulo

In illo tempore Cum turbe irruerunt in ihesum

FEsten som læsiff i dag i den hellige kirke den scriffuer off den verdighe ewangelista Sanctus Lucas i sit fempte capittell Och lyder hwn saa paa danske

EN tiid som megen almwe effther fulde Jhesum ath de vilde høre hanff ord oc lerdom Da stod han hoff et vand som kalliff genasareth flod Der saa han to fiskere baade ligge hoff landet och fiskerne vaare gongne aff dem ned till vandet at two oc rense deriff garn. Da gick ihesus i en baad som hørde Sancte Peder till oc bad hannem skiwde och stage lidet vd fra landet Siden sette han sig neder och lerde almwen som stod paa landet Da han hagde endet sin tale oc predicken faare almwen Da bad han Sancte Peder ro bedre vd paa dybet och sette sine garn effther fisk Han swarede hannem oc sagde Herre wi haffue hafft stort arbeyde paa vandet all denne nath i gennem och wii singe ingen fisk men effter dine ord vill iegh vd sette garnene Der de det hagde giort da finge de saa offuer maade mange fiske ath garnene brøste sønder Saa gaffue de de andre fiskere tegen som waare i en anden baad der hoff ath de skwlle komme och hielpe dem Der de komme da fylte de baade Baadene saa fulde met fisk ath de hagde moren swncked Da Sancte Peder saa dette iertegen da

fald han paa knæ och sagde till vor herre O herre gack vdh fra mig thii ieg er eth syndigt mennifke Sancte Pæder oc alle de andre som meth hannem waare forwndrede storlighe paa disse mange fiske som de fongeth hagde Sancte Jp och Sancte Hanss Ewangelista som waare zebedei sønner oc Sancte Pederss stalbrødre dem forwndrede och storlige her paa Da sagde Jhesus till Sancte Peder ver icke rædh Du skalt nw her effther fiske mennifke Saa droghe de deriss baade paa landeth och offner gaffue alth deth de hagde och effther fwlde hannem

Vdtydningen oc glosen her paa

DEnne neruerendiss læst er god at forstonde thi gørss hwn icke megen vdtydingen behoff Dog skall hwer vide at den tiidh de finge saa offner maade megen fisk strar vor herre bad dem sette deriss garn vd oc de kwnde ingen fonge den gandske nat tilforn da kwnde huer mand der aff obenbare vide och kende ath han waar den som alle fiske skapt hagde men de waare hannem saa lydige ath de komme strar effter hanss vilge J det ath de finge saa mange fiske at deriss garn brøste Der vdi merckiss twende iertegen Det første vor at de finge offner maade megen fisk mer en dem nogen tiid mueligt wor ath de fonge kwnde effther naturligt loff eller met nogen mennifkiss konst eller mact Det Andet vor at de mange fiske bleffue til hobe i garnene alligeuell at de vaare sønder Nicolaus de gorra siger at den tiid Sancte Peder saa at de finge saa wskelige mange fiske strar effter vor herriss ordh Da fald han paa knæ oc kende at han vor hanss gud oc herre oc bad at han vilde gonge vd fra hannem Thii han regnede sig w verdig till at han skulde omgongiss met hannem Han vndrede storlige paa dette store iertegen han saa hannem gøre Sancte Jp oc Sancte Hanss ewangelista som vaare vor herriss moder søsterss sønner oc hulpe Sancte Peder at føre samme fiske til landz met deriss baad dem vndrede och storlige her paa Vor herre sagde till Sancte Peder rædiss inthet dw Nicolaus de gorra

skalt her effter fonge menniske Som han vilde sige du skalt drage mange mennisfe til hiemmerigiss rige meth din hellige lerdom och predicken Det stede och siden visseligen som der
Actuum ii stonder Actuum ii ca. Thii han omwende i en predicken iii twsinde menniske oc siden i sin liffniss tiid mange flere som
tertus langt vaare nw at epregne Tertus Et subtractis ad terram De droge deriss baade paa landet oc offuer gaffue dem oc alt det de hagde Och effter fulde ihesum

HEr skall hwer mercke offuer de ord som Sancte Peder swarede vor herre sigendiss i dit naffn vill ieg vdsette garnene At ligerwiss som gode predicke fedre vdstrecke deriss garn som ere gudz ord och gode lerdomme meth hwilke de fange ville menniskenss siele til hiemmerigiss rige Saa vdstreder oc dieffuelen sine garn meth hwilke han drage vill menniskenss siele till den ewige fordomelse Thi skall hwer mercke at dieffuelen haffuer viii garn meth huilke han griber Fanger och holder mennisken i deriss synder och onde leffnid For hwilke hwer skall vell taghe sig vare ath han icke der meth dragiss till den ewighe fordomelse Forste garn er Ath dieffuelen indskywder i menniskenss sind at han icke tro skal at helffuede er saa suart oc at diefflene ere saa grume oc græselige som gode predicke fedre lære oc sige effter den hellige scrifft Der kand ingen malere paa iorden male hanss slemme vanskabelighed oc ingen twnge i verden kand vdtrøcke eller sige hanss grumhed oc vederstiggelighed aff huilken de arme fordomede siele plawess
gregorius. alsom suarist i helffuediss pine Om huilked Sanctus gregorius siger O huor grwm oc græselig er diefflenes asywn Hagde de arme siele ingen anden pine i helnede en ath de saage diefflenes ansicte da vaare det dem ganske swar pine Thi at ligeruiss som de gode helgen oc menniskeniss siele i hiemmerigiss rige haffue alder største glæde i det de see den alsommectiste gudz alderclariste ansict Jomfrw mariam De hellige engle oc alle gudz verdige helgen Saa haffue oc de arme siele aller suariste plaffue i det de see den grwme dieffuel luciferum oc de andre slemme dieffle som dem skal pine til ewig tiid Naar

noget mennisfe fonger saadan tancke i sit hierte oc mener ath heluediff pine er icke saa swar som presterne sige Da skal han sandelige vide at dieffuelen giffuer hannem saadan indskywdelse oc mening i hanff hierte Siger oc nogen anderlediff for dig Da skalt du tage dig vare for hannem ligerwiff som for en forredere oc bedragere thi han vil forkaste din fattige siel met swadanne falske dieffuelenff raad Det Andet garn met hnilked dieffuelen fanger syndige mennisffiff siele Det er at han kommer mennisfen til at betencke de synder han bedreffuit haffuer oc tencke at andre mennisfe baade closter mend prester mwnke och nynder haffue oc førre giort oc daglige gøre saadanne synder oc de mene alligenel at bliffue salige hwi skulle icke du saa vel gøred som de oc bliffue salig Saadan løffactig aarsage kand inthet hielpe nogen vden til onde Thi Sanctus Lucas scriffuer i sit xii ca. sigendiff Seruus sciens voluntatem domini sui et non faciens vapulabitur plagis multis En swend som ved sin hoffbondiff vilge oc icke gør der effter han skal slaff oc plawiff met atskillelige piner Her aff kan huer-mercke At de som vide gudz vilge oc bud ord oc leffue der twert emod de skulle alder suarist pineff De som ville vndfly disse diefflenеff garn oc snarer De skulle se dem i spegel paa gode gudelige oc hellige mennisfeff leffned oc see huorlediff de ydmygelige tiene gud oc leffue strengelige effter gudz vilge Som sanctus Mattheus lærer off i sit vii ca. sigendiff Arta est via que ducit ad vitam eternam Den vey er ganske snewer oc trang som gonger til hiemmerigiff rige Men den er ganske vid oc stor som løber til heluediff fordømelse Sanctus Gregorius siger ath syndige mennisfe komme aldrig till anger eller rwelse for deriff synder Finge de icke gode exempel aff gudelige mennisfe som bløden deriff hw oc haarde hierte sanctus Ambrosius siger Sanctorum vita est ceteris norma viuendi Hellige mennisteff leffnid er andre en regell oc exempel til ath leffue effter Tredie dieffuelenff garn er At mennisfen tencker met sig selff Vor herre haffuer giort vell och misfwndelige emod mig Han haffuer giffuit mig det godz oc rigdom som iegh haffuer sammelediff min

Luce xii. Matt. vii gregorius. ambrosius

karskhed oc swndhed Han frelste mig tiith och offte aff myn sorgh och verdenss modgong Han lader mig icke helderl forfare paa min yderste tiid Hwer skall forware sig fra saadan dieffuelenss yndskydelse oc ingeledis synde eller driste der paa Thii wor herre giffuer menniskene gotz och rigdom ath de skwlle gøre hannem der loff och ære aff Och dele det met deriss
matt. vii fattige iessn cristen. som sanctus Mattheus scriffuer i sit vii ca. sigendiss aff vor herriss mwnd Arbor que non facit fructum excidetur Det tre som icke bær frwct det skall aff hwggiss oc kastiss i den ewindelige ild Fierde dieffuelenss garn er At han kommer menniskene til at tencke at han icke skal falde i misshoff men han skal besinde at Sancta maria magdalena giorde mange synder at Sancte Peder forswor vor herre at sancte Powild forfulde den hellige kircke Kong Dauid giorde hord oc mord Oc ath mange andre flere giorde store synder som nw ere i hiemmerige Oc vor herre er miskundelig oc vil forlade menniskene sine synder strax han tocker dem ilde ath være oc vill om wende sig fra sit onde leffnid Det er vel sant men ingen skal dog synde eller driste der paa Thii han er forbandet som synder paa gudz barmhertighed Naar saadan dieffuelenss yndskiwdelse kommer dig i sind at du skalt synde oc icke falde i misshoff Da skalt du
Dauid tencke paa de ord som Kong Dauid siger i psalteren Spes impiorum peribit Onde menniskiss hoff det skall forfariss Femte dieffuelenss garn er At han kommer menniskene til at tencke at de skulle mene ath det de icke vide at det er icke synd Oc der met beswiger han dem Thii der er mange till som inthet gaat ville lære oc ey helder høre predicken eller gudz ord Ath de mue haffue diss større aarsage til at synde oc mene at de icke synde naar de icke vide at det er synd som de lade skulle Siette garn er at han kommer menniskene til at tencke at han er vng oc haffuer tid nock til at gøre penitentz oc plict for sine synder Hwo som dierffuiss til at synde han skal oc vere redebon til at gøre penitentz Thi der dør saa mange
Bernardus. vnge som gamble oc ingen ved hwor lenge han leffue skal eller paa huad tid han ds skal som Sanctus bernardus siger

Quid in rebus humanis certius morte etc. Huad er vissere i menniskenss tiid en døden Oc huad w vissere en dødzenss time Thii skall huer rede sig till huad helder han er vng eller gammild at han altiid er redebon till at dø Siwende dieffuelenss garn er at han kommer menniskenn till at tencke At alt det som gud vil det skal skee Thii sige de haffuer gud forseet at ieg skal frelsiss da skeer det Haffuer oc gud forsyned at ieg fordømiss skall da skeer det oc Somme sige oc mene Naar nogen haffuer syndet da giffuer vor herre hannem anger oc rwelse forste tid er at han skal gøre penitentz Han er megit daarlig som siger ieg vil leffue som mig løster Skal ieg bliffue salig da skeer det vell Skall iegh fordømiss da skeer det oc Her om vil ieg sige ether eth iertegen i sted och der met ende min tale paa denne tiid Ottende dieffuelenss garn er onde menniskiss exempell Oc dette garn er alder størst oc videst oc der met fangiss alder mest baade vnge oc gamble Fri oc wfri Rige oc fattige Leege oc lærde Thi hwer aarsager sig nw naar han gør ilde sigendiss Jeg skal leffue som de andre leffue Oc haffue mig effter deriss sedwane som ieg omgongiss met Eller de acte mig inthet Somme sige den gør saa Oc den anden gør saa Den haffuer saadanne kleder oc den anden desligest Thii maa ieg oc saa haffue mig Somme sige de leffue nw saa alle almindelige hwi skwlde ieg icke oc saa gørre Der met forkaste mange deriss fattige siele Thii Sancte Pouild siger ad Gala. i ca Si mundo placerem seruus Paulus cristi non essem Elske iegh verden Da waare ieg icke gwdz ad gala. i. tienere ✿ Hwo som elsker verden han er icke gwdz tienere.

Eth Iertegen om en margreue som i lang tiidh fangen vaar i dieffuelenss garn.

EN doctor kalliss Cesarius scriffuer at der vor en margreffue i offuerlandene som hed Ludouicus han wor saa forblindeth aff dieffuelen At han sagde ath han endelige skulle bliffue salig om gud hagde det forsynet Oc at han endelige fordømiss skulle om gud det saa forseet

hagde Han sagde och at han ingelediff dø kwnde før eller siden en det waare hannem ødeth Thii sette han sit liff tiit och offte i stor fare for wden all rædsle Och bedreff mange onde gerninger Om siger bleff Han snarlige siwg Och lod kalde vise oc kloge læge till sig som hannem skulle gøre helbrede Der kom en mectig læge Docter till hannem som oc meget forfaren vor i den hellige scrifft Han viste vel samme margreffuiff onde leffnid oc vild farelse Thii sagde han till hannem Er eder dødz time kommen Da kand ieg ingelediff hielpe ether Er han oc icke kommen Da er det forgeffuiff ath iegh skall giffue eder nogen lægedom Thii ati bliffue vel helbrede alligewel Margreuen sagde hwi suare i mig saa Jeg ved ath ieg snarlige dør før min tiidh kommer vden i hielpe mig Docteren suarede Men i tro ath eder liff forlengiff kand formedelst lægedom Hwi tro i da icke at eder siell kan gøriff helbrede formedelst penitentz anger och rwelse Han befindede docterenff ord och sagde Her effter skulle i wære min sieliff læge Thii ath formedelst ederff gode twngiff legedom och disse ord som i mig nw sagde Da haffuer den alsommectiste gwd frelst mig aff stor vildfarelse som ieg vor vdi

Siette søndag effter hellig trefoldigheds søndag

Epistola ad ro. vi.

Fratres quicunque baptisati sumus

DEnne Epistell scriffuer den verdighe Apostell Sancte Pouild i sit vi capittel i et sendinge breff som han screff till de gode cristne menniske som waare i rom Och lyder hwn saa paa wort maall

KEre brødre saa mange som wi ære der dob oc cristendom anammed haffue vnder de ord som cristus ihesus skickede oc sagde i lesten Wii ære alle døpte aff den krafft oc dygd som kom aff hanss hellige død oc pine. naar wi døbeff da haffue wi stor lignelse met hannem i hanss verdige pine død oc begrauelse Thi at ligerniss som cristus ihesus opstod aff døde met sin benedide mandom sin hellige fader til heder oc ære Saa skulle oc wi nw effter doben haffue et nyt renligt oc vskyldeligt leffnid fra all synd Effter dii at wi ære til hobe føgede met cristo ihesu i hanss pineff oc dødiff lignelse Da skulle wi oc ligniff hannem i hanss ærefulde opstondelse J skulle vide i sandhed at wii ære icke de samme paa wort leffnid som wii waare før Thii ath det gamble menniske wii hagde aff waare første faareldre adam oc ewe Det er nw kaarff fest oc nelffet for de gamble forderffuelige synder paa adamff oc waare egne vegne At wort legeme som wrenligt vor aff onde gerninger Det er nw renset oc purgeret saa at wii icke skulle tiene synden mere her effter Hwo som død vor aff deth gamble

oc vbequemmelige leffnid Han er nw renset oc retwiff giord aff alle sine synder met döb oc cristendom Naar wii ere døde met cristo ihesu Da tro wii visselige at wii skulle oc leffue met cristo ihesu Uidendiff dette sandelige ath cristus som opstod aff døde han skall nw aldrig mere dø oc døden skal aldrig fonge mact offuer hannem At han døde for vaare synder det skede alsom eniste en tid Det liff han haffuer nw det ær met gud fader som er vdødelig Saa skulle oc wii mene ati eræ døde fra synden Oc ati ere leffuendiff til at hedre och loffue den hiemmelske gwd formedelst den hellige tro som i haffue i det ati stadelighe tro paa Cristum Jhesum gwdz leffuende søn.

Euangelium secundum Mattheum quinto cap.

In illo tempore d.i.d.s. Amen dico vobis si habundauerit

TEsten som læsiff i dag i den hellige kirke den scriffuer den verdige apostell oc ewangelista Sanctus Mattheus i sit femte capittell Oc lyder hwn saa paa danske

WOr herre Jhesus cristus sagde till sine disciple Uden ederff retwisheð er større en deriff som kalliff scribe et pharisei Da komme i aldrig til hiemmerigiff rige J haffue hørt huad der er sagt till dem i moysi low som lenge siden framfarne ere Du skalt ingen i hiell sla Hwo som dræber en anden oc bliffuer beferd han bliffuer skyldig effther logen och dømiff till at miste sit liff Hwo som fortørner noget mennisse eller giffuer hannem onde ord met hadst røst aff eth awindz fult och vret hierte Han skall straffiff oc plawiff der faare effter dommerenff raad Men giffuer han hannem whøffuiske oc forsmædelige ord da er han skyldig oc plectig till den euige heluediff ild Er det saa at du bær dit offer till altered Oc dig i hwkommer at din ieffn cristen haffuer noget mod dig da lad dit offer bliffue Oc gack bort och forlige dig met din ieffn cristen Oc kom siden igen oc offre dit offer paa altered

Vdtydningen oc glosen her paa

DEr vor herre wor xxxii aar gammild da sagde han sine disciple disse ordh som stonde i denne hellighe læst Saa sigendiss Textus Nisi habundauerit Vden ederss retwissheđ er større en de phariseerss Da komme i icke til hiemmerige Thii ath samme phariseerss oc scriweriss retwissheđ wor falsk fordi de voctede dem all eniste for obenbarlige onde gerninger Oc icke for onde indwertiss meninger som de hagde till synden De mente at vor herriss budordh forbød all eniste ath nogen skulde gøre sin ieffn cristen vdwertiss skade Oc de actede icke at awind had vrede oc andre indwertiss onde begerelser oc meninger dem forbudne vaare Saa sagde de oc om det vor herriss budord Du skalt ingen i hiell sla At det all eniste forbød ath nogen skulde sla en anden i hiell Oc icke at det oc forbød at nogen skulle haffue hw eller vilge til at sla en anden i hiell Textus Qui autem occiderit Hwo som slar sin ieffn cristen i hiell met gerningen Han skall møste sit liff Der om stonder oc screffuit Gene. ix: ca. Quicumque effuderit humanum sanguinem. Hwo som helst der vdstørther sin ieffn cristenss blod hanss skal vdstyrtiss igen her om sigiss Exodi xxi ca. Oculum pro oculo dentem pro dente Man skal giffue øge for øge oc tand for tand Textus Ego autem dico vobis Vor herre sagde ieg siger eder strengere oc ydermere en det vor sagt i den gamble low Ath hwo som er vred paa sin ieffn cristen aff awind eller had Han synder der met och skall demiss der faare aff dommeren som er gud i hiemmerige Hwo som forhaaner syn ieffn cristen aff vrede eller for acther hannem Han skall lide der faare straffelse effter dommerenss sigelse Hwo som bander eller taler sin ieffn cristen skendzelss oc vhøffuiske ord till han skall fonge den euige helffuediss pine. Textus. Si offers munus tuum Naar du offrer dit offer til altered oc du befinder Ath din ieffn cristen haffuer noget mod dig faar den skade eller w ret som dw hannem før giorth haffuer Da lad dit offer bliffue hoss altered Her offuer siger Nicolaus de lyra ath han icke sagde tag dit offer till

Marginalia: textus (line 3); textus (Qui autem); Gene. ix; Exodi xxi; textus (Ego autem); textus (Si offers); Nicolaus de lyra

bage met dig Thii han forsmaar ingenff retuise offer Men han vill ath huer ſkal elſke ſin ieffn criſten ſom ſig ſelff oc ſiden offre ſit offer Thii ſagde han gack bort oc forlig dig met din ieffn criſten Her offuer ſiger Nicolaus de lyra At er det hannem mueligt at han kan da gonge met nogen lempe til ſin ieffn criſten at forlige ſig met hannem da ſkal han det gøre Men er han icke ſaa ner tilſtede at det kand ſke Da ſkall han haffue fuldkommelig act oc vilge till at forlige ſig met hannem det ſnariſte han det gøre kand Siden ſkall han offre ſit offer paa altered Sanctus Criſoſtomus ſiger Haffuer du fortørnid din ieffn criſten met tancke da forlig dig met hannem meth tancke Haffuer du fortørned hannem meth ordh da forlig digh meth hannem meth ordh Haffuer du fortørnid hannem met gerninger da forlig digh meth hannem meth gerninger Sanctus Gregorius ſiger her offuer Ath inthet menniſkiſk offer er gud tacknemmeligt uden han tilforn udh driffuer alth had awind och vrede aff ſit hierte ſom han haffuer till nogen.

Nicolaus de lyra

Criſoſtomus.

Gregorius.

HEr motthe nogen ſpørge om vor herre vill ath wii ingen tiid ſkulle gøre off vrede Her til ſuariſſ at der er ſom vrede ſom er god oc bequemmelig for uden ſynd Som er naadelig ſynd Oc ſom er dødelig ſynd Thii ſkall hwer mercke At vrede ſkeer i viii haande maade Førſt ſker hwn mod nogenſſ egen ſynd oc mod ſin ieffn criſtenſſ ſynd Naar nogen bliffuer vred ath gud fortørniſſ Saadan vrede er god och ſømelig Som Kong Dauid ſiger i pſalteren Iraſcemini et nolite peccare J ſkulle vere vrede naar gwd fortørniſſ oc hade ſynden oc icke perſonen ſom henne bedriffuer Der ſtonder oc Eccle. vii Melior eſt ira riſu. Vrede er bedre en lader Naar nogen gør mod gudz bwd Thii at hanſſ ſynd ſom ſyndet haffuer rekſkiſſ i det han ſeer hanſſ vrede anſict ſom hannem ſtraffer for ſynden Dog ſkall hwer ſtraffe den anden met broderlig kerlighed for ſynden Anden wrede er den ſom kommer aff haſtighed for uden beraad hw och Hwn er naadelig Thii hwn kommer ſnarlige och gonger haſtelige bort igen Men

Dauid

Eccle. ii ca

der er somme som seulige bliffne vrede Oc de ære lang sommelige til at offuer giffuit igen De synde mere Tredie er Naar nogen bliffuer snarlige vred for en føge ting och vill strar heffne sig der offuer Och han maatte vel heffne sig offuer en anden om han vilde som haffuer giort hannem større w ret men han icke vill Saadan vrede som han sig gør i en føge heffn hwn er en naadelig syndh Som en der drager en dreng eller pebling i haaret eller slar hannem eth slag ved sit øge naar han bryder eller giffuer hannem aff riff till lempelighed Fierde er Naar nogen er hastig paa sig selff oc er w tolmoldig en dog at han icke vil heffne sin vrede huercken met ord eller gerning Saadan vrede skeer offte thii han er tilbøyelig til hastighed aff syn egen nature Oc han acther icke at heffne samme vrede. Fordi kand hwn oc være naadelig Cassiodorus siger at den vrede er naadelig som icke fuldkommiss oc heffniss Cassiodorus. Femple er naar nogen er vred aff beraad hw oc samtycker henne met sine sind Oc offuer tencker huorlediss han samme vrede heffne kand en dog ath han icke det obenbarer Saadan vrede er dødelig synd Oc den som hende bruger han kaldiss for vor herriss strenge dom der spørgiss hannem ath hworlediss han holt det vor herriss budord Dw skalt elske dyn ieffn cristen lige met dig selff Siette vrede er Naar hwn icke al ene holdiss i hiertet men hwn oc obenbariss vdwertiss met atskillelige tegen Som er at en vill icke tale til en anden Eller han vender sig fra sin w ven naar han seer hannem Eller han seer twert paa hannem naar han møder hannem Eller han gonger at en anden gade eller stræde at han icke skall møde hannem Eller han neder slar sine øgen ath han icke skall se hannem Saadan vrede er dødelig synd Mod saadanne menniske vil gud bruge sin vrede igen at de aldrig skulle se hanss alder clariste oc skinnende ansict i hiemmerigiss rige effther døden Siwende vrede er naar nogen obenbarer hende icke alsom eniste met tegen Men oc met bander oc slemme haanlige oc forsmedelige ord som han giffuer sin ieffn cristen Samme vrede er och dødelig synd Det er saa stor dødelig synd at

ſkendiſſ met nogen Som det er ath ſtiele eller røffue hanſſ gotz eller penninge Ottende vrede er Naar nogen fwlkommer hende meth gerningen da er det dødelig ſynd J det han ſlar ſyn ieffn criſten i hiell Eller lemme leſter hannem Eller gør hannem ſaar blaa eller blodig modh retwiſhed och gwdz bwd ordh Ath ſla ſin ieffn criſten i hiel det er en aff de robende ſynder ſom der ſtonder Gene. iiii cap. etc.

Eth Jertegen om vrede oc haſtighed

Vi læſe ath det vor en qwinde ſom wor altid gandſke haſtig vred och ild ſindet ath ingen kwnde omgongiſſ meth hende Dog mente hwn ſelff at hwn hagde eth helligt oc gwdeligt leffnid Thii hwn twingede ſit legeme met megen faſte væct leſning och øffnede ſig ſtedſſe i dygdelighe gerninger Men hwn hagde deth breck och brøſt paa ſigh ath hwo hende en tiid fortørnede han kwnde aldrig fonge henniſſ venſkaff igen aff grwnde Oc ingen kwnde bede hende ſaadan fortørnelſe aff ath hwn ey vilde heffne hende om hwn kwnde nogen tiid fonge der aarſage til Om ſiger bleff hwn ſwarlige ſiwg oc lod hente ſin ſkriffte fader oc giorde ſit ſcriffternaal Oc fram ſagde alle ſine ſynder Men denne ſin brøſt vilde hwn ingelediſſ obenbare Der preſten hende giffue ſkulde det verdighe gudz legeme Da lwcthe hwn ſin mwnd oc omwende ſig till veggen ſigendiſſ obenbarlige till preſten oc alle andre ſom da nerwerendiſſ waare Ligerwiſſ ſom iegh icke ſee vilde mine w venner ſom mig nogen tiidh fortørned hagde men vende mig fra dem hwor iegh dem ſaa oc ieg icke helder ville forlade dem det de brøde mig emod Saa vill icke helder den alſommectiſte gud nw ſe till mig oc ey helder vende ſit blide anſict nogen tiid till mig effter denne dag i det ewighe hiemmerigiſſ rige (for den ſtore vrede och awind ieg hagde till mine w venner) Men iegh ſkall fare meth de vrede awindz fwlde grwme och haſtige diffle till den ewindelighe ſware

helffuediff pine som iegh skall plaffuiff aff dem meth alle andre fordømede siele for min forbannede vrede och hastighedz skyld Der met gaff hwn sielen wdh hwilken diefflene strax førde till heluede Thii skall hwer tencke her paa oc forlade sin ieffn cristen aff hw och hierthe hwad han bryder hannem emodh om han vill haffue hiemmerigiff rige effther døden

AMEN

Siuende søndag effter hellig trefoldighedz søndag

Epistola ad ro. vi.

Fratres humiliamini dics propter

DEnne Epistell scriffuer den verdighe Apostell Sancte Pouild till de romerske som waare gudz tienere oc stonder hun i hanss siette capittell Oc lyder saa paa danske

KÆre brødre Jeg vill icke strenge eder til forswart leffnit for eder legemiss skrøbelighedz skyld Men som i tilforn haffue brwged ederss legeme till vkyskhed och wretwisshed och till andre onde fordømelige synder Saa holder nw her effter ederss lemmer till ath tiene retwished och dygdelighed ati mwe bliffue hellige oc fonge den ewighe salighed Men i tiente synden da vor fra eder taget all retwisshed och godhed . huad fruct eller gaffn haffde i da i de gerninger som i nw blweff ved ati bedreffuit haffue Den ewige død er endeligt paa saadanne onde gerninger J ære nw frelste fra synden Och i ære nw gwdz tienere der aff bliffue i hellige oc salige oc edert endeligt er det ewindelige liff Men syndighe menniske fonghe den ewighe død til løn Gwdz naade er deth ewighe liff formedelst Jhesu Cristi verdskyld. A M E N

Euan. Marci. viii.

In illo tempore Cum turba multa esset

FEsten som læsiff i dag i den hellige kirke den scriffuer den verdige ewangelista Sanctus Marcus i sit viii capittell Och lyder hwn saa paa wort maall.

EN tiid som megen almwe vor hoff wor herre Jhesum cristum oc de hagde inthet som de æde kwnde Da kallede han sine disciple till sig och sagde Mig øncker offuer denne store almwe thi de haffue nw effter fuld mig i iii dage oc de haffue inthet at æde Lader ieg dem nw gonge hiem fastendiff fra mig til deriff æget da miffgonge de paa vegn Thii her er mange som ære long wegiff hiemme Disciplene suarede Hwo kand mette saa meget folk paa denne vildene marck som icke er nogen stad eller byy nær Vor herre spurde dem ath huor mange brød de hagde de sagde siw Saa bød vor herre ath almwen skulde sette sig ned paa iorden Siden tog hand de siw brød oc tackede gud fader oc giorde velsignelse offuer dem Och brød dem sønder oc fick dem sine disciple oc bad dem skiffte dem blant almuen de hagde oc nogre smaa fiske dem velsignede han. oc bad dem giffue dem til met Saa od all almwen oc bleffue alle metthe Siden saffnede disciplene de leffninger som offuer løbe oc der met opfylte de vii kwrffue fulde De waare ved iiii twsinde mend som ode Siden lod vor herre dem gonge hiem till deriff eget igen.

Vdtydningen oc glosen her paa

SAnctus Matthews scriffuer i sit xv capittell før en denne hellige lest begyndiff at der komme mange aff atskyllige land och rige til vor herre met halte blinge døue oc siwge huilke de lagde for hanff føder oc han giorde dem alle karske oc swnde Siden begyndiff denne læst lydendiff ath den tiidh vor herre vor xxxii aar gammild da vor han vdgongen paa en vildene marck langt fra byeff Textus Cum turba multa textus

Der fwlde en stor almwe effter hannem som høre vilde hanss predicken oc lerdom thii dem storlige forwndrede paa de vnderlige iertegen som de hørde ath han giort hagde i deth han giorde
tertus mange helbrede aff atskyllige siwgdom Tertus Conuocatis Der samme almwe hannem fuld hagde i iii dage Da kallede han sine disciple till hobe oc sagde Mig ynder offuer denne
Nicolaus de lyra. almwe thii de haffue inthet de æde kwnde Nicolaus de lyra siger at han det sagde at han der met skulle drage dem til milhed och barmhertighed Denne almwe hagde saa stor vilge till ath høre hanss hellige lerdom oc ord at de offuer gaffue hwss oc hiem oc effter fulde hannem i vildene marck oc heed vnder oben hiemmel i iii dage Den føge mad som en part aff dem hagde baareth met dem den hagde de da fortæret thii giorde vor herre icke dette iertegen hwercken den første eller anden dag Men han giorde deth den tredie dag thi de hagde da alle brøst paa mad oc føde Oc at de diss ydermere mercke oc kende skulde dette store iertegen som han giorde
tertus med dem Tertus Et si dimisero eos. Vor herre sagde lader ieg dem gonge bort da missfare de paa vegn aff hwnger Thii spwrde han hwor mange brød de hagde met dem De sagde
Remigius siw hwad kwnde de forsla blant denne store almwe Remigius siger at vor herre icke spwrde fordi om samme brød at han ey vell viste hwor mange de hagde Men han giorde det at de som nw viste at de icke hagde vden vii brød at de diss ydermere forwndre skulde naar de alle mette vaare oc ath dette vnderlige iertegen siden obenbarlighe sigiss skulde for
tertus alle Tertus Et precepit turbe Han bad almuen side ned Saa velsignede han brødene Der meth gaff han oss alle gaat exempell oc lerdom At naar wi skulle ede da skulle wii tacke gud oc velsigne vaar maad Siden brød han brødet sønder oc bad dem delet blant almwen Der met gaff han oss exempell at naar wii gøre maaltiid gilde eller gestebud da skulle wii bryde vort brød sønder oc giffue det fattighe folk J Tredie maade loffuede han gud Der met gaff han oss god lerdom och exempell at naar wii haffue fonget mad da skulle wii

tacke den alsommectiste gud for sit benedide laan som han oss giffuit haffuer Remigius siger ath han der met lerde oss at wi skulle tacke gud for alt det han oss vnt oc giffuit haffuer her paa iorden Textus. Et dabat discipulis. Han fick sine apostle och disciple brødene ath de skulde skiffte dem blant almuen Den verdighe doctor Beda siger at det betegnede den aandelige visdom som han dem gaff huilken de siden skifftede predickede oc lerde blant almuen offuer all verden huorledisf de fonge skulde den ewindelige spisning i hiemmerigiss rige Textus Et habebant pisciculos De hagde oc nogre smaa fiske Dem velsignede vor herre Oc bad dem skiffte dem blant folked Der met merckiff gode erempell och effterligninger som de skulde giffue almwen til at tiene gud met Thii ath met brødet betegniss gwdz ord och met fiskene som vor swlet vnderstondiss gode eremple Fordi ath de mere raade menniskene till gwdz tieniste en ordene Textus Et sustulerunt. De saffnede siden till hobe det de hagde leffnid Sanctus Jacobus siger at Cristus Jhesus vilde at de samme leffninger optage skulde oss alle till god lerdom Ath betegne ath hwad som oss offuer løber Det skulle wii samble oc dele det blant fattige folk som Sanctus Augustinus lærer oss sigendiss De tuo ieiunio fames pauperum satietur. Fattige folkiss hwnger skulle mettiss aff din faste De waare vid iiii twsinde mend som metthe bleffue aff samme vii brød oc føge fiske For vden quinder oc børn drenge oc piger som vel troligt er at de vaare meget flere Men de regnediss icke i noget mantal i den gamble low

Remigius
tertus
Beda
Tertus
tertus
Jacobus
Augustinus

DEnne legemenss vederquegelse oc mettelse er atskillelig fra den anden som vor herre giorde før mod almwen i Sex honde maade Første Thii paa den tiidh vor der fem brød och nw hagde de vii brød J Anden maade thii ath der vor fem byg-brødh nw hagde de siw hwedebrødh Tredie maade Thii der vor all eniste ii flecthe fiske och her vor flere en dog de vaare gandske smaa oc føge Fierde maade Thi at almwen sad paa hø den tiid Nw sade de paa iorden Fempte maade Thii der vor

fem twsinde mend som ode for vden qwinder børn drenge och piger och her wor icke vden iiii twsinde mend Siette maade Thii ath paa den tiid finge de xii kwrffue fwlde meth almisser Nw finge de siw kwrffue fwlde

Met disse vii brød maa vnderstondiss siw den hellianδz gaffuer meth huilke den alsommectiste gud vederqueger
Esaie xi c. mennisstenss siel som Esaias scriffuer i sit xi capittell Disse vii brød mwe och vdleggiss i andre maade saa ath det Første brød mercker den alsommectiste gudz hellige ord som Sanctus
Matt. iiii Mattheus siger i sit iiii capittell. Non er solo pane viuit homo. Mennisken leffuer icke al eniste aff brødet men mere aff gudz ord som vdgonge aff hanss mwnd Andet brød maa sigiss ath være gwdelige bøner Anger eller rwelse som nogen haffuer for sine synder eller for andre onde mennisskiss som
Dauid gud fortørne Om dette brød siger Dauid i psalteren Fuerunt michi lacrime panes die ac nocte Graad vor mit brød baade nat oc dag Tredie brød maa sigiss at vere penitentz som nogen gør faar sine synder Eller ath han twinger sit legeme met faste vect oc arbeyde ath det skall icke fonge begerelse till
Gene. iiii. synden Som der stonder Gene. iiii In sudore wltus tui vesceris pane tuo Du skalt æde dit brød met dit swedige arbeyde Fierde brød maa sigiss døtzenss hwgkommelse Dette brød er blendet met aske thii met asken betegniss døden Thi siger presten aske odenss dag O mennisske i hw kom at du est aske at du skalt omwendiss til aske igen Femte brød er vor herriss suare pinеss amindelse Dette brod er det ewindelige liffuiss brød thii alle mennisske skulle frelsiss och bliffue salige formedelst hende Siette brød maa sigiss at være det verdige gudz legeme Thii at hwo det rettelige oc gwdelige anammer han fonger det ewindelige liff oc salighed Men hwo det anammer i dødelig synd eller w verdelige han fonger der pine oc fordømelse faare Siuende brød maa sigiss at vere den verdige hellianδz hugsualelse oc naade som han giffuer gode mennisske her paa iorden Der om taler wor herre selff gennem

Prophetenss mwnd som der stonder Esaie vltimo Quomodo si Esaie vlti.
cui mater blanditur ita et ego consolabor vos Ligerniss som
moderen lisker oc taler vel til sit barn saa skal oc ieg hugsuale
eder oc i skulle see mig oc bliffue glade i ederss hierte Met
disse vii brød vederqweger vor herre alle som haffue anger
oc rwelse faar deriss synder oc giffuer dem den ewindelige
vederquegelse oc salighed effter døden som Sanctus Mattheus Matt. xi
siger aff wor herriss mwnd i sit elleffte capittel Venite ad me
omnes qui laboratis etc. Kommer alle till mig som arbeyde
oc ære trette Det er i som gøre plict och bod faar ederss
synder Jeg skall giffue eder den ewindelighe ro oc salighed

Eth Jertegen at man skall tacke gud før maden

VJ læse i en bog kalliss vitas patrum at intiid som en
god gudelig closter mand sad offuer borde met andre
sine metbrødre Da saa han i en aandelig syn At
somme ode hwnning. somme brød Oc somme ode anden wrenlig
ting En dog at de hagde alle sammen en honde mad for dem
Der paa forwndrede hannem storlige Thii bad han den
alsommectiste gud ydmygelige i sit hierte at han vilde obenbare
hannem hnad det betyde At maden saa forwendiss i atskillelige
maade oc alle honde smag men der icke vor vden en honde
kaast all eniste paa bordet Saa kom der en røst som vor en
gudz engild oc sagde De som æde hwnning det ere de som
met gudz fryct oc fare side til bordz oc tacke den alsommectiste
gwd met hw oc hierte for sit benedide laan oc velgerning
som han dem gør i det han giffuer dem deriss føde Oc samme
deriss gudelige bøner de fare op i hiemmelen ligerniss som et
stort offer som brendiss gud till loff De andre som æde brød
Ere de som æde det som gud dem vnt oc giffuit haffuer oc
tacke hannem der faare De Tredie som æde vrenlig ting Ere
de som knwrre oc mwrre offuer borde sigendiss det er gaat
Det er ont Det smager ilde Det smager vell. met flere

forfengelige ord Oc icke tacke vor herre met deriff hierthe for sit benedide laan Saa skulle wii ingelediff gøre Men wii skulle gøre som Sancte pouild off lærer i ad corint. x c. Siue manducatis siue bibitis. Huad helder i æde eller dricke. eller gøre nogen anden gerning da skulle i altiid tacke oc loffwe den alsommectiste gud for alle sin vtalige velgerninger.

Paulus i ad corin. x

Ottende søndag effter hellig trefoldigheds søndag

Epistola ad ro. viii

Fratres Debitores sumus non carni

DEnne Epistell screff den verdighe Apostell Sancte Powild i sit ottende capittell till de gode cristne mennisker som bode i rom Och lyder hwn saa paa wort maall.

KEre brødre oc søster wi ære alle plictige den verdige helliand oc vor egen samwittighed Oc icke wort legeme til at leffue effter legemens begerelse och wdygdh Leffue i her i verden effter legemet da skulle i dø ewindelige Men efsterfølge i ederss rette samwittighed oc fly legemenss wbequemmelige løste oc begerelse Da skulle i fonge det euige liff i det hiemmelske rige De mennisker som effter følge gudz vilge oc regeriss aff hannem de ære gwdz børn Thii de tiene oc rædiss hannem saa kerlige som et gaat barn elsker oc rædiss sine faareldre baade fader oc moder J haffue icke anammed igen den tieniste som vaar i det gamble testamente hwn vaar suar grwm och pinactelig paa legemet mod dem som brød mod logen Men i haffue anammed den helliand till eder saa ati ere gudz børn Och effter den helliandz vnderwiselse robe wii nw til den hiemmelske gud os kalde hannem fader Den helliand oplyuser vaare vnderstondelser at wii nw selffue kwnde kende at wii ære gudz børn Ere wi hanss børn da ære

wii och hanss arffuinge till den hiemmelske ere och rigdom Och Jhesu Cristi medarffuinge

Euan. Mat. vii.

In illo tempore dixit ihesus discipulis suis Attendite a falsis prophetis

PEtten som læstiss i dagh i den hellighe kircke den scriffuer den verdige apostel oc ewangelista Sanctus Mattheus i sit vii capittell Och lyder hwn saa paa vort twngemaall

WOcter eder vel for de falske propheter som komme till ether vdi simpell oc ydmyg kledebon wdwertiss oc syness wskyldige som lomb Men de ere induertiss som glubende wlffue J skulle kende dem aff deriss gerninger Man plocker icke viinber aff tornebuske Och ey helder figen aff tidzell Hwert gaat træ giffuer god frwct Oc hwert ont træ giffuer ond fruct Eth træ som gaat er aff nature det kand icke bære ond fruct Icke kand helder deth træ som naturlighe onth er aff sin egen nature bere gòd frwct Hwert træ som icke bær god fruct deth skall aff huggiss och kastiss paa ilden Thi mwe i mercke oc kende saadanne menniske aff deriss gerninger oc lon De komme icke alle till hiemmerige som sige till mig herre herre Men huer som gør min faderss vilge som er i hiemmelen Han skall ingonge i hiemmerigiss rige.

Vdtydningen oc glosen her paa

WOr herre lærer oss alle cristne menniske i denne hellighe
tertus læst Textus. Attendite. J skulle vell taghe eder vare fra falske profeter Det er fra onde cristne menniske som holde dem bedre vduertiss en de ere indwertiss oc vederkende gud met mwnden oc icke met gerningen Han kender oss serdeliss at wi skulle tage oss vel vare for egne skalke som komme till oss i simpell kledebon i valmell eller i andeth grofft klæde Och syness vdwertiss milde som lom oc holde dem gudelige Men

indwertiff ere de som glubende wlffue Fulde met falskhed swig
oc bedragelse Begerendiff verdenff priff oc ære at hver skall
holde aff dem oc loffue dem Tertus A fructibus eorum etc. tertus
J skulle kende dem aff deriff fruct Det er aff deriff gerninger
Thii at suodanne onde oc falske mennisse de kunde icke lenge
dølye deriff falske hierte oc skalckhed at man ey mercker det
i nogen aff deriff gerninger Ligerwiff som ild kand icke lenge
skyliff eller bewariff ath man ey fornemmer noget aff røgen
Tertus Nunquid de spinis. Man plocker icke winber aff torne- tertus
bwske Deth er man finder icke retferdige oc gode gerninger
aff onde mennisse Icke plocker man helder figen aff tiidzell
Det er man fornemmer icke at saadanne phariseer elske gud
indwertiff i deriff hierte eller gøre nogre gudelige hiemmelige
gerninger Tertus. Omnis arbor bona Huert træ som gaat tertus
er det ber god fruct Det er huert got mennisse det øffuer sig
i gode gerninger Origenes siger At et gaat mennisse maa rettelige Origenes
ligniff ved et gaat træ thii han haffuer en god vilge at gøre
alt det som gaat er oc han ligniff ved bullend Han haffuer
gode erlige oc gudelige tancker de ligniff ved roderne Han
taler sande oc høffuiske ord de ligniff ved bladene han gør
gode gerninger effter sin formue. de ligniff ved fructen Tertus tertus
Arbor que non Huert træ som icke bær fruct det skal aff
huggiff Det er huert ont mennisse som icke øffuer sig i gode
gerninger Han skal skylyeff paa gudz strenge dom fra de gode
mennisse oc kastiff i den brendene helnediff ild som aldrig
fonger ende Crisostomus siger at det er twende suare piner crisosto-
den første er at han skal aff huggiff det er skylieff fra alle mus
gudz helgene oc den ewindelige glæde Den anden er ath han
skal kastiff i den suare ild oc pine som diefflene skulle plaffue
hannem till ewig tid Tertus Ex fructibus etc. J skulle kende tertus
dem aff deriff fruct Det er naar i komme paa gudz strenge
dom da skulle i klarlige see oc kende suodanne øgne skalke oc
andre falske cristne mennisse som holde dem nw bedre en de ære.
deriff gerninger skulle da obenbariff at alle dem see skulle
J skulle oc da kende huordanne de vaare her i verden aff den
fruct oc løn som de fonge da Tertus Non omnis qui dicit tertus

Icke skal hver komme till hiemmerigiff sagde ihesus som kaller mig herre Det er den som siger All enisste met mwnden ath han tror paa vor herre. oc icke fuldkommer det met sine gerninger och hierte Men den som gør gud faderss vilge som er i hiemmelen han skal komme till hiemmerige Det er den som tror fuldkommelige paa gud met eth stadigt hierte Oc vederkender hannem met sine ord oc tale oc øffuer sig i gode gerninger leffuendiff retferdelige effter de r vor herriff bud ord Han skall indgonge i den ewighe hiemmerigiff glæde AMEN

Ower disse ordh her stonder i læsten ath hwert gaath træ bær god fruct skall hver mercke Ath eth gaat menniske kand forlade sin godhed och bliffue ont der haffue wi exempell aff Thi vor herriff apostel iudas ver først god och giorde god fruct aff sig men han bleff siden ond oc gaff ond fruct aff sig den tiidh han faarradde sin gud oc skabere Saa kand oc eth ont menniske omwendiff oc bære god fruct Der haffue wii exempel aff om Sancta Maria magdalena som før gaff ond fruct aff sig met mange suare dodelige synder hwn bedreff Oc hwn gaff siden god frwct aff sig effter hun hagde giort plict oc bod faar sine synder oc fonget gudz venskaff Thii skulle alle som vide met dem selffue ath de icke gøre god fruct aff dem fly till gud i hiemmerige som ingen forsmaar oc gøre plict oc bod for deriff synder ath de mwe bære god fruct At de icke skulle kastiff i den ewindelige helffuediff ild effter døden Fra hwilken gwd besterme off alle sammen AMEN

Eth Iertegen om gudz mildhed mod syndere

WI læse at det vor en iomfru som forkaste sin iomfrw dom och lod ligge met sig Siden angrede henne aff alt sit hierte at hun sin gud fortørned hagde Thii giorde hun gandske suar plict oc bod der faare oc gick for iomfru marieff altere Oc bad ydmygelige met grædende thaare til iomfru mariam at hun vilde bede for hende till sin benedide søn at han vilde forlade hende sine synder Barnid som iomfru

maria hagde i sin fagn gick neder aff altered oc sagde till hende Dine synder ere dig forladne Hun suarede huorlediff skall ieg det tro Barned suarede Jeg er din gud oc skabere oc ieg vil frelse dig Jeg haffuer en gong ledet død oc pine faar dig Oc før ieg ville tillade ath du eller noget cristet menniske fordømiff skulde som haffuer anger och rwelse faar sine synder Da vilde ieg helder lade pine oc plaffue mig til døde igen Hwi skulde iegh icke da forlade dig eller nogen anden syne synder som begerer naade och miskund aff mig och angrer sine synder oc haffuer fuldkommelig act och vilge till at bedre sig Jeg kom faardii till verden at ieg vilde kalde syndige menniske till plict och bod och frelse menniskenff køn som fortabet vor for adamff och eweff synder ❧ Her maa hwer mercke gwdz store milhed som han deler meth alle syndige menniske som acthe at bedre deriff leffnid A M E N

Niende søndag effter hellig trefoldighedz søndag

Epistola i ad corin. x

Fratres non simus concupiscentes.

DEnne Epistell screff den verdighe Apostell Sancte Pouild till dem som bode i en stad hed Corinthus oc stonder hwn i hanff første breff som han sende till dem i det tiende capittell Och lyder hwn saa paa wort maall

KEre brødre wii skwlle icke begære ath bedriffue synd eller at gøre noget som onth er. Som nogre aff de menniske giorde som waare vnder det gamble testamente Wii skulle icke helder bede til aff gude som nogre aff dem giorde (Som der stonder screffuit Exodi xxxii cap. Sedit populus) Folked sette sig neder faare affguderne oc odhe oc drucke siden opstode de oc dantzsede oc letthe Wii skulle icke helder bedriffue wkyskhed som de giorde for hwilken der styrte aff bradød try och tywe twsinde aff dem paa en dag Wii skulle icke helder friste gud som somme aff dem giorde oc bleffue der faare dræbede oc myrde aff grume och slemme orme J skulle icke helder knwrre eller mwrre mod gud Eller mod kirckenff prelater som sticke de ere i hanff sted Som somme aff dem giorde mod moysen oc bleffue der faare i hiell slagne aff gudz engild Dette vor alt giort i en figure oc lignelse off til exempel som nw ære i dette ny testamente Ath wii skulde frycte for samme plaffuer oc større en dem vdoffuer gick Om wi fortørne gud som de giorde Dette er off screffuit till en kennedom oc forwaring

som ære i den yderste verdenss alder Hwer vocte sigh selff Den som mener ath han stonder vel stadelige see sig til at han icke falder Fristiss i aff ederss legeme da samtycker det icke Thii at samtycke i saadan fristelse da kommer hwn aff dieffuelen Den hiemmelske gwd er trofast och stadig i sit løffte Han lader eder icke fristess ydermere en ati vel haffue mact til ath stonde emod meth hanss naade Men han gør eder gaffn meth suodanne fristelser naar i stonde emod dem ati fonge der faare verdskyld oc den ewige salighed A M E N

Euan. Luce. xvi.

In illo tempore d.i.d.s.u. parabolam hanc Homo quidam

FEsten som læsiss i dagh i den hellighe kircke den scriffuer den verdige ewangelista Sanctus Lucas i sit sextende capittell Och lyder hwn saa paa danske

VOr herre Jhesus cristus sagde sine disciple denne effterlignelse Deth vor en rig mand som hagde en foget vnder sig hwilken som bleff belogen for hannem at hand skulle fortæret hanss gotz oc rente wnøttelige Han kallede hannem faare sig oc sagde Jeg hører ont rycthe om dig Gør mig regenskaff aff dit fogedy du skalt icke lenger were myn embitzmand Fogeden sagde indwertiss wed sig selff Hwad skal ieg gøre thii min herre tager mith fogedi fra mig Jeg gider icke graffuit eller arbeydet och mig blwess ath tygge Men nw haffuer iegh befindet hwad ieg gøre skal mod hanss vndersotte at de skulle tage mig i deriss hwss oc gøre mig till gode naar iegh afsettiss aff mit embede Saa kallede han syn herriss geldere till hobe oc sagde til den første Huor meget est du min herre skyldig han suarede hwndrede maader olye fogeden sagde tag din handscrifft oc sæth dig ned och scriff snarlige halff tredie synss tywe maader Siden sagde han till en anden huor meget est du min herre plectig Han suarede hundrede pwnd hwede Fogeden suarede tag dit breff oc scriff fire synss

tywe pund Der herren dette spurde da loffuede han samme onde w retwise foged ath han vaar saa viss och fornymstig till sit eget gaffn En dog at han icke wor trofast mod hannem. Thii at verdzenss oc gerige mennisse ere meget mere fornymstige oc kloge hworlediss de fonge skulle verdenss rigdom En de mennisse ere at fonge hiemmerige som icke haffue giffuit dem till andet En at tiene sielen oc tencke paa den ewige ære oc glæde som er i hiemmerige Saa siger ieg eder sagde vor herre Gører eder och venner aff dieffuelenss penninge At naar eder fattiss At de da anamme eder ind i deth ewindelighe palatz och bolig.

Vdtydningen oc glosen her paa

tertus DEr vor herre vor xxxii aar gammild da sagde han sine disciple disse ord som stonde i denne hellige læst Textus Homo quidam erat diues. Deth wor en rig mand som hagde
Nicolaus de lyra. en foged Nicolaus de lyra siger at met denne rige mand vnderstondiss gwdz søn som anammede mandom faar waar skyld Han vor rig thi at alt hiemmelen oc iorden oc alt det
tertus som er i verden hører hannem till Textus Habebat villicum. Han hagde en foged Det meth vnderstondiss hwert mennisse som gud haffuer antuordet sit gotz at han skall regere det vel som han vill andsuare faare hannem Det er at han skall regere sin siell och legeme vell Oc brwge det gotz oc penninge som gud hannem vnth oc giffuit haffuer gud til loff oc sin fattige ieffn cristen till nøtte och gaffn och sig selff till skellig klæde oc føde oc sin siel til salighed Thii samme gotz hør gud til oc icke mennisken En dog at mange saa forblindede ære diss wær at de mene at de haffue deth aff dem selffue
ambrosius eller aff deriss faareldre Sanctus Ambrosius siger Det er icke mennisskenss gotz som han icke kand bære her aff verden met
Textus sig Textus. Et hic diffamatus est. Denne foged wor besagd for sin herre at han vnøttelige fortærede hanss gotz Det skeer daglige naar noget mennisse wskellige fortærer sit gotz met hofferdighed Offuerflødighed i mad och drick meth wkyskhed met

hwilken han forderffuer baade liff oc siel Textus Vocauit illum tertus
Herren kallede samme foged Nicolaus de gorra siger Ath vor Nicolaus
herre kaller mennisken daglige Indwertiff met gode insköbelser de gorra
och tancker ath han befinde skall at bedre sin leffnid Vdwertiff
Met predicken oc god lerdom som han altiid høre maa i den
hellige kircke om vor herriff store milhed oc barmhertighed
Sammeledisf om den græselige och grumme pine som beredder
er i helwede till onde mennisfe at de der faare frocte oc fare
skulde oc bedre deriff leffnid Textus Et ait illi. Herren sagde tertus
till fogeden Hwad hører ieg om dig Haffuer dw ey fortheret
mit gotz wnøttelige Gør mig regenskaff aff dit fogedi Det
skeer naar mennisken kommer faar gudz strenge dom da skal
han gøre rede oc regenskaff for alt det han hagde her paa
iorden for den alder minste penning som han nogen tid
fortheret haffuer wnyttelige eller han fonget haffuer meth
wrette Textus. Ait autem villicus. Fogeden sagde ved sig tertus
hwad skall ieg nw gøre Min herre tager mith fogedi fra mig
Deth skeer naar vor herre kalder mennisken her aff verden fra
alt det gotz oc rigdom som han hannem her vnth hagde Thii
skall hwert mennisfe befinde hwad han gøre skall at han
kand vndfly den ewindelige fordømelse oc pine (Han sagde at
han gad icke graffuit) Der met merckiff ath mennisken kan ingen
gerning gøre effther døden som hannem kan komme till nytte
eller gaffn at fornerffue den ewige salighed eller naade met
Hannem blwediff at tygge Det er at mennisken blueff effter
døden ath bede nogen helgen bede faar sig Och hanff egen
bøn kan icke helder da hielpe hannem till sine synderff forladelse
eller pineff formindskelse thii sagde han ieg vid huad ieg gøre
skall etc. Saa skal oc hwert mennisfe sige Jeg skall nw men
ieg er i min vell macth oc kan forwerffue mine synderff
forladelse øffue mig i miskundelige gerninger mod min fattige
ieffn cristen oc giffue dem almisse ath de bede faar mig oc
fornerffue mig naade aff gud och tage mig siden til dem
i det ewige hiemmerigiff rige effter døden som er fattige
folkiff hwff och bolig som Sanctus Mattheus siger i sit v Matt. v.c.
capittell. Beati pauperes spiritu etc. Hellige ære de som ære

tertus aandelige fattige thii ath hiemmerigiff rige hør dem till tertus Conuocatis singulis Fogeden kallede dem til sig som vaare
Nicolaus de gorra hanff hosbonde skyldige Nicolaus de gorra siger at han kallede dem atskillelige huer fra anden til sig at den ene icke høre skulde huor meget han den anden forlode ath en skulle icke bliffue vred om den anden finghe større naade en han Fogeden sagde till den første huor meget est du min herre skyldig Han
Beda swarede hwndrede maader olye Beda siger ath hwer maade er saa stor at der gonger iii spande fwlde i hende Fogeden sagde tag dyn handscrifft oc scriff halfftrediesynff tyne Oc der met gaff han hannem halffdelen til aff sit landgilde Han sagde til en anden huor meget est du min herre plectig Han suarede hundrete pund huede i huert pund vor xx skepper fogeden bad hannem scriffue firesynff tyne pwnd i sit breff
Nicolaus de gorra Nicolaus de gorra siger ath olyen vor dyrerre en hweden thii gaff han den anden mer till ath han diff ydermere skulle betencke hannem igen Herren loffuede fogeden icke faar det swig han giorde hannem Men for hanff fornwmstighed at han sig forsyne vilde i framtiden Verdenff mennisker ære meget klogere till at samble goß oc rigdom En aandelige mennisker oc kirkenff personer ere ath forverffue hiemmerigiff rige Sagen er thi menniskene ere mere tilbøyelige til ont en gaat Anden sag er for de see denne verdenff forfengelighe rigdom daglighe faar deriff øgen Och de icke see den ewindelige rigdom oc glæde
tertus som er i hiemmerige Tertus. Et ego dico vobis. Vor herre sagde Saa skulle i oc gøre eder venner meth dieffuelenff penninge Det er ati skulle giffue fattige folk aff ederff goß och penninge oc hielpe dem met mad øll och andet huad de behoff haffue i deriff armod Ath de tage eder ind i deriff huff igen som er i hiemmerigiff rige Naar i ere skylde ved ederff fogedi Det er naar i ere døde aff denne verden oc skylneff ved det goß penninge oc rigdom som gwd eder forlent hagde i ederff liffuiff tiidh.

VErdenff rigdom kalliff dieffuelenff penninge Thii at mange wtalige mennisker dragiff met dem till den ewindelige

helnediff fordømelse som de grwme dieffle dem plawe oc pine skulle for vden ende Thi at somme brwge samme penninge oc rigdom til offuerdadighed met kaastelige klæder oc klenodie sølff och gwld som de bære paa dem ath pryde deriff arme dødelige legeme met som inthet er vden iord oc mwld Somme bruge samme rigdom til wkyskhed Somme till offuerflødighed met mange kaastelige retther Oc kaastelig drick. vin. miod. tydsøll. oc danskøll Oc nøde mange til at dricke mer en de gide eller deriff nature fordrage kand saa de nødiff till at støde der skaffre met før de skylyeff at O huor suarlige fortørne de gud i hiemmerige der met Thii deth er stor dødelig synd Verdenff rigdom er gandske farlig Thii Sancte Pouild siger. Paulus Qui volunt diuites fieri incidunt in laqueos diaboli. De som ville vere rige de falde i dieffuelenff snare Sanctus Augustinus Augustinus taler haardelige om rige saa sigendiff Omnis diues aut iniquus aut heres iniqui Huer rig er ond oc wretferdig Eller han er eth ont oc vretferdigt mennistiff arffuing Alle mennisske skulle fordi gøre dem venner met saadan rigdom som er dieffuelenff penninge oc dele dem blant fattige folk At vor herre icke skal sige de ord til dem paa den yderste strenge dom som sanctus Matheus scriffuer i sit xxv capittel Gonger bort fra mig til Mat. xxv den euige fordømelse Jeg hungrede oc i ville icke giffue mig mad. Jegh tørstede och i ville icke giffue mig dricke Paa disse ord skulde rige folk tencke som se at deriff fattige ieffn cristen lider stor armod oc wselhed oc de icke ville hielpe hannem aff deriz goz eller penninge

Eth Jertegen om en streng oc onder fogedh

VJ læse at det vaar en onder oc wmilder foged som tog en ko fra en fattig encke hwn bad hannem ydmygelighe met grædende thaare ath han for gudz skyld vilde vnde hende samme sin ko igen at føde sig oc sine fattige børn met Fogeden suarede Toge ieg icke samme ko da toge en anden hende som komme effther mig der met tog han hende met sig Kogen stund der effter døde han oc dieffleue førde hannem

til den ewindelige helffuediff fordømelse i huilken de pinte oc plaffuede hannem i atskillelige maade Dog wor der en dieffuild som alder suariste plawede hannem Den arme fordømede fiell sagde till hannem Hwi piner du mig saa idelige mer en nogen anden Han suarede giorde ieg deth icke da giorde en anden det Saa suarede du den fattighe encke der du togst henniß ko for huilken oc andet mere du skalt her effter lide denne euige pine Fra huilken den alsommectiste gud verdiff til at beskerme off alle

Tiende søndag effter hellig trefoldighedz søndag

Epistola i ad corin. xii

Fratres scitis quoniam cum gentes

DEnne Epistel screff den verdige apostel Sancte Povild oc stonder hwn i det xii capittell i det første breff som han sende til dem som bode i en stad hed corinthus Oc lyder hwn saa paa danske

KEre brødre i vide vel at den tiid i vaare hedninge daa baade i til aff gude som giorde waare aff stocke oc stene oc kwnde huercken tale eller høre fordi at dieffuelen ledde eder da som eth andet wskelligt creatwr Thii giffuer ieg eder nw til kende at inthet mennische som haffuer den helliand met sig taler nogen tiid det som haanligt oc forsmædeligt er om vor herre ihesum cristum Engen kand oc sige Cristus ihesus och vederkende hannem ath were sin rette herre. skabere. oc frelsere vden met den hellandz hielp oc naade. Den hellandz gaffuer ere atskillelige i huert mennische Dog er det en aand som giffuer samme gaffuer Der er oc atskillelige aandelige embede i den hellige kirke dog er det en herre som dem skicked haffuer Mennisckene kunde oc gøre atskillelige vnderlige gerninger Dog er det en gwd som lærer dem det altsammen oc hwer serdeliff Alle som fonge den hellandz gaffuer atskillelige de fonge dem all cristendommen till nyttelighed Somme giffuiff en besynderlig gaffue aff den helliand At de haffue en dyb oc

klog vnderstondelse oc en fornymstig och viiss twnge At de kunde tale oc sige aff de høgtidelige oc vbegribelige ting som ære offuer denne verden i guddommen oc engle natwre Andre haffue saadan gaffue aff den samme aand at de kwnde predicke oc lære simpell almue den hellighe cristelige tro oc giffue dem till kende met enfoldelig tale de articklе oc ord som nøttørtelige ære til den ewige salighed Somme giffuiss en stadig tro i deriss hierte til gud Aff den samme aand Somme giffuiss saadan gaffue aff den samme aand at de kunde helbrede gøre synge mennisske . somme kunde oc gøre vnderlige iertegen som vmueligt er at ske kunde naturlige Somme haffue saadan naade aff denne samme aand at de visselige spaa oc sige kunde de ting som komme skulle Somme haffue mact aff den helliand at vd driffue alt dieffuelskaff aff menniskene Somme kwnde sandelige sige hwilke mennisske der haffuer den hellianđz naade Oc hwilke der opfulde ere aff dieffuelen som konstig er at bedrage menniskеn Somme kwnde tale mange atskillelige twngemaall Somme kwnde wdtyde den hellige scrifft naar hwn er swar at forstonde Alle disse forscreffne gaffuer och naader giffuer all eniste ind oc den samme verdige helliand Som skiffter och deler dem blant alle mennisske som hannem teckiss effter sin gwddommelighe vilge.

Euan. Luce . xix.

In illo tempore Cum appropinquaret ihesus.

DEsten som læsiss i dagh i den hellighe kircke den scriffuer den verdige ewangelista Sanctus Lucas i sit nittende capittell Och lyder hwn saa paa danske

PAlme søndag der wor herre Jhesus cristus kom hart till Jherusalem oc saa staden da græd han offuer hannem oc sagde O iherusalem viste du hwad dig faare stonder saa vell som ieg da græde du oc. En dog at du haffuer nw stor løksalighed rigdom och fred oc hwad dig teckiss Men det er

nw skywlt faar dine øgen saa du deth icke vist De dage skulle komme besynderlige offuer dig i huilke dine fiende oc w venner skulle bestolde dig paa alle sider Oc twinge dig rent om kring at ingen skall komme ind eller wd aff dig De skulle sla dig ned til iorden och alle de mennisk som bo i dig De skulle sla sten fra sten i dig saa ingen skal bliffue paa en anden Thii at du icke vilt kende. at verdenss frelsere søger dig nw personlige Siden gick han i templen Oc vd ieyde de som der køpte oc solde sigendiss till dem der stonder screffuit Esaie lvi c. Mit hwss det er et bøne hwss Men i haffue nw giort det til en røffuere kule. der effter bleff han daglige i templen oc lerde almuen

Vdtydningen oc glosen her paa

DEr vor herre kom til Jherusalem Palme søndag da greed han offuer staden Nicolaus de lyra siger at han det gjorde for den store medynck han hagde offuer hannem først faar de store synder som de bedreffue i hannem Siden faar den store hessn som skulle komme offuer dem met ynckeligt mord hwnger och tørst oc mange andre plaffuer Her skall hwer merke at vor herre græd iiii gonghe Først der han bleff fødder som der stonder Sapiencie viii Primam vocem similem omnibus emisi plorans Vor herre sagde Jegh græd der ieg wor fødder som alle mennisk gøre Anden gong der han reysde lazarum op aff døde Tredie gong Nw offuer iherusalem Fierde gong i hanss pinelse som Sancte Pouild scriffuer ad hebreos v ca. Tertus Si cognouisses Nicolaus de gorra siger ath vor herre sagde till Jherusalem Viste du det ieg ved. at du skulde saa ynckelige neder slass oc omwendiss da græde dw saa vell som ieg en dog at du est nw glad i din lyckfalighed Der de romerske høffdinger titus och vespasianus siden komme faar staden Da belagde de hannem paa alle sider serdeliss met iii snare wolde oc borger ath ingen kunde føre eller gøre dem nogen hielp eller trøst met kaast eller spisning Josephus scriffuer at de hagde saa stor hwnger

Nicolaus de lyra

Sapiencie viii ca.

Paulus ad hebre. v

tertus

Josephus.

tertus samme tiid at qwinderne ode deriff egne born Tertus Et ad terram De skulle sla dig ned till iorden Det skede oc Thii den tiid de hagde vondet staden da sloge de mwren ned oc alle tornene Som hwer man som diid kommer en nw kende maa thii den hellige graff stonder nw mit i staden som før stod langt vden for byen De i hiell sloge samme tid mange vtalige mend oc qwinder vnge oc gamble store oc smaa De som de toge til fonge dem solde de haanlig xxx faar en penning ligerviff som de tilforn køpte vor herre faar xxx

tertus penninge. Tertus Et ingressus templum. Vor herre gick strax

crisostomus. i templen Crisostomus siger at han det giorde off alle till eth gaat exempel At naar wii komme i nogen stad eller by Da skulle wii først gonge i kircken och loffue gud i hiemmerige oc bede hannem om sin naade før en wii gore noget andeth Han vd dreff dem som solde oc køpte i templen Thii at presterne i templen hagde skicked iii krambeder i vobn hwseth for deriff gerighedz skyld ath huilken som icke hagde det han skulde offre ath han der skulde fonge det falt Sammeledis hagde de och skicked der penninge vedslere ath hwilken som icke hagde penninghe ath han skulde fonge dem till laanff paa aager Deriff bord styrthe vor herre oc om oc ieyde dem vd met de andre Her maatte nogen sporge huor faare de icke stode

Nicolaus de lyra mod hannem Her til suarer Nicolaus de lyra oc siger At der gick saa stort skin aff hanss ansict at det forfærede dem alle sammen at de icke torde stonde mod hannem Ligerwiff som han meth sine ord forferede dem sker torsdag at afften i vrtegaarden der de skulde gribe hannem At de alle fulde

tertus til iorden i det han sagde hwem lede i effter det er ieg Tertus Domus mea Vor herre sagde Mit hwff det er eth bøne hwff Der met gaff han till kende ath han wor sand gud Thii at kircken er alsom enliste skicked till ath tiene gud i oc icke til ad bruge købmanskaff vdi Men i haffue giort henne til en røffuere kule Thi at de icke actede huorlediff de skulle der tiene gudh. men huorlediff de fonge kwnde deriff ieffu cristenff goz och penninge met falskhed oc swig Siden lerde vor herre dem dagligh i templen Sanctus Gregorius siger at vor

herre predickede for onde oc gode giffuendiff alle predicke fedre der meth gaat exempell at de diff ligest gøre skwlle Hworlediff vor herre indred i ihierusalem det findiff paa første aduentz søndag fo. i. [1. Bd. S. 8] Sammelediff Palme søndag folio cvi. [1. Bd. S. 330] Thii gørff det icke behoff nw at scriffue der om ydermere.

Eth Jertegen om hunger

WI finde i en bog kalliff scolastica historia om den store hwnger som vor i ihierusalem der han vor belagd Der vor en fribaaren qwinde samme tiid i staden som hed maria fra huilken røffuere oc skalcke toge alt det hwn hagde saa ner som et lidet spæt barn Der hwn icke hagde mere dii at opfostre det met da sagde hwn till det mit alder keriste barn Jeg haffuer saa lenge fød dig som det mig mweligt wor aff all min formwe Nw nødiff du faar min suare hwnger skyld at føde mig igen Saa høg hwn samme barn i tw och fød det halffdelen Disse forneffnde røffuere luctthede den søde røg aff samme kød Dii komme de til hende igen oc truede hende ved sit liff at hun skulde vise dem samme kød som hwn da sødet hagde eller de skulde strax myrde hende Hwn lod dem see at det vor halff delen aff henniff eniste barn och hwn det sødet hagde for sin store hwnger och armod skyld Da bleffue de forferede och ginge fra hende Der vor saa stor hwnger i samme stad der Titus hannem belagt hagde i ii aar At faareldrene toge maden met mact aff deriff børnff hender oc mwnd Bernene toge oc maden aff deriff faareldriff mwnd och hender met wold Mange ode hwnde oc katte røtter och mwff och alle andre wselige dinr som de købte for store penninge sammelediff ode de sko oc skotwenge oc andet lær oc skind nelde røder oc dwe møg oc sloge huer anden i hiel faare mad

Elleffte søndag effter hellig trefoldighedz søndag

Epistola i ad corin. xv ca.

Fratres Notum vobis facio

DIsse ord stonde i det femptende capittell i det første sendinge breff som Sancte Pouild screff til en stad hed corinthus Och lyder dhe saa paa danske.

KEre brødre paa det at eder skall diss bedre dragiff til minde Da giffuer ieg eder till kende igen deth hellige ewangelium som ieg haffuer Predicked och sagt eder tilforn Huilked i da kerlige anammede oc holde en nw fastelige met huilked i oc bliffue skulle ewindelige salige Uden i haffue forfengelig tro vden gode gerninger Jeg vnderwiffde eder i de første ord det som ieg hagde hørt oc lært at Cristus Jhesus gaff sig veluillige vnder den haarde død oc pine for waar skyld som scrifften bewiser Sammelediff at han bleff iordet oc stod tredie dag op aff døde igen som hellige mend oc profeter der om bære videndiff byrd i den hellige scrifft Oc at han effther sin ærefulde opstondelse obenbarede sigh for Sancte Peder Apostell sammelediff for de andre xi apostle Siden tede han sig for mer en fem hwndrede och flere aff sine disciple oc kerlige venner aff hwilke somme leffue oc somme ære døde Siden tede han sig faar sancte Jp Siden tede han sig for alle sine apostle hellig torffdag der han

opfor till hiemmelff Paa det siste vilde han oc verdiff till ath obenbare sig faar mig Jeg er ligerviff som eth barn der døt fødiff Jeg er alder minst blant alle vor herriff apostle Jeg er icke verdig til at kaldiff apostel Thi ieg hadede och forfulde den hellige kirke oc vor herriff ihesu cristi tienere. men hvad ieg nw er Det er ieg aff gudz besynderlige naade oc hanff naade vaar icke forfengelige i mig

Euang. Luce xviii

In illo tempore Dixit ihesus ad quosdam

FEsten som læsiff i dagh i den hellighe kircke den scriffuer den verdighe ewangelista Sanctus Lucas i sit attende capittell Och lyder hwn saa paa wort twngemaall

VOr herre Jhesus cristus talede en tiidh till nogre som trode formegeth paa deriff egen retferdighed ligerwiff som de vilde kaldiff retferdeligere oc gudeligere mer en andre menniske som de forsmaade Oc sagde han dem denne effterlignelse Der ginge en tiid tw menniske op til iøde kircken ath de ville bede Den ene vor en pharisens som ville syneff at vere gudelig oc retwiff De anden vor en publicanus det vor en obenbare syndere Denne høgferdighe pharisens gick op i kircken och stod och bad obenbarlige for sig selff saa sigendiff Herre gud Jeg tacker dig ath ieg icke er som andre menniske røffuere. wretferdige menniske Horkarle eller som denne obenbare syndere Jeg faster tøffwer om vgen Jeg giffuer tiende aff alt det ieg haffuer Den fattige obenbare syndere stod alder nederst i kirken Oc ville icke opløffte sine øgen mod hiemmelen for sin ydmyghedz skyld Men han slo sigh faar sit bryst sigendiff O alsommectiste gud misskunde digh offuer mig arme syndere Sandelige siger ieg ether ath han gick retwiff giort aff kircken hiem till sit eged hwff fra den anden Thii ath hwo sig ophøffuer han skall neder tryckiff Och hwo sig ydmyger han skall ophøffuiff

Vdtydningen oc glosen her paa

DEr vor herre vor xxxiii aar gammild da sagde han disse ord som staande i denne hellighe læst til somme aff iøderne som trode for meget paa deriff gode gerninger och forsmaade andre thii de mente at de waare bedre oc retferdigere en de vaare Textus Duo homines En tiid ginge to mend op till
Nicolaus de lyra. templen ath bede Nicolaus de lira siger at samme kircke stod paa et høgt bierg kalliff moria som sancte pouild oc scriffuer ad phili. ii Den ene vor i pharisens som syntiff retuiff oc
Nicolaus de gorra. god Nicolaus de gorra siger at samme phariseer hagde atskillig gudelige klededon fra andre at de der met kendiff skulde aff hwer mand oc syniff gudeligere och retwisere en andre Det andet vor en obenbare syndere som leffuede i de
textus verdenss gerninger som icke kunde goriff vden synd Textus Phariseus stans. Denne pharisens gick øuerst op i kirken och stod Nicolaus de gorra Siger at hanss høfferdighed merckiff
Nicolaus de lyra. der met at han stod och icke fald paa knæ Han bad Nicolaus de lira siger at han icke rettelige bad Men han loffuede sig mere Thii han sagde Herre gud ieg tacker dig at ieg icke er som andre mennisske. som han ville sige ieg er icke onder eller syndig Han begynte ilde sin bøn i det han loffuede sig selff thii han skulde først bekent sin synd oc skrøbelighed oc siden bedet om affløssning Han tackede vor herre at han icke wor som den obenbare syndere oc der met dømede han oc forsmaade hannem Ingen skal døme en anden thi ingen kan se en andenss hierte vden gud al eniste Han opregnede sine gode gerninger
Nicolaus de lira at han fastede oc gaff sin tiende aff alt det han hagde Nicolaus de lira siger at phariseerne gaffue oc tiende aff deriff vrther aff salnie rude mynte kommen oc andre saadanne vrter At de skulde syniff retferdighe en dog at de icke vaare der plictige
matt. xxiii til effter logen som sanctus Mattheus scriffuer i sit xxiii ca.
textus Textus: Publicanus Den obenbare syndere bleff næderst i kirken oc holt sig w verdig til at gonge op mod altered Han torde icke lade sine øgen op thii hannem bluediff ved at se op till hiemmelen faar sine mange synder skyld Men han slo

sig faare sit bryst Der met merckiss hanss anger oc rwelse som han hagde i sit hierte for synden Han sagde O alsommectiste gud forbarme dig offuer mig arme syndere Der met bleffue hanss synder hannem forladne Thii sagde vor herre Sandelige siger ieg eder at han gick retferdig aff kircken hiem til sit huss fra den anden) thi han fick naade oc miskund faar sin ydmyghed. som gud han giffuer alle ydmyge Men høfferdighed forkaste den gode løn som den pharisens skulle haffi for sine gode gerninger thi han rosede oc loffuede sig selff Tertus Omnis qui se exaltat Huer som ophøffuer sig met høfferdighed Han skall nedertryckiss i helnediss pine Men hwo sig ydmyger met scrifftemaall oc anger faar sine synder Han skal ophøffuiss i hiemmerigiss glæde tertus

Allert mennische skal gøre penitentz faar fem honde sag Første for den græselige pine som er i skerss ildz pine thii hun er større en all den pine som er i verden Anden sag er for de atskillelige piner som der ere Thi der er en serdeliss pine før huer synd som nogen bedriffuer paa iorden Tredie sag for den lange tiid som huer skal bliffue i pine Thii der regniss eth helt aar faar hwer dag Som der stonder Ezechie. iii ca. Fierde sag er for ingen kand der forliene Ezechie. iii verdskyld met samme pine Men all eniste aff legge sine synder meth hende Fempte sag er henniss skadelighed Thii ath saa lenge som nogen er i pine Da kan han icke see wor herriss blide ansict Och det er de arme siele alder største pine thii hwn offuer gonger all den anden deriss pine twsindhe folt Her offuer siger en Doctor kalliss Hugo Ath ingen siell fonger Hugo. vor herriss ansict ath see før hun haffuer fyllest giort for den alder minste part aff den minste naadelighe synd som mennisken nogen tiid bedreffuit haffuer her i verden

i iertegen at ingen skal høferde sig aff gode gerninger

Vi læse at det vor en mwnck som leffuede gandske gudelige i mange aar i en villende skow i huilken han hagde giort sig en liden riisbod vnder en sten

klippe Han dristede meget paa sin gudelighed och gode leffnid och gleddiff forfengelige der aff Oc lagde sig selff den ære til oc icke gud som hannem samme naade giffuit hagde Der dieffuelen det fornam Da skapte han sig en afften i en deglig vng qwindeff effterlignelse Oc lod som hun wor træth och hagde fared vild i skoffuen hwn gick ind i hanff bod och fald paa knæ for hannem oc sagde O kere fader forbarme dig offuer mig och tillad ath ieg maa ligge her i en wraa i nat vdoffuer thii det natiff fast at biorne vlffue eller andre wskellige dywr ey skulle æde mig Han tillod ath hwn der ligge maatthe Siden sagde hwn hannem meth gandske subtilige och kloge ordh hworlediff hwn hagde fared vild i skoffuen oc hwad henniff ærende diid vor Han gleddiff ved henniff vise ord oc vndrede storlige paa henniff deglige ansict oc skabning Hwn sette sig nermer til hannem oc gaff hannem søde ord och snackede fast om alle honde ting om siger klappede hwn oc køste hannem Han fick legemelig begerelse til hende oc forglemde det løffte som han hagde før loffuit gud oc samtyckede at synde met hende Som han wilde taget hende i fagn da gaff hwn eth alsom græseligst skraall aff sig oc der met forswand hwn aff hanff hender Der waare mange vtalige dieffle sambledе om samme bod at see paa samme vnder de robede alle paa hannem och sagde Du ophøffuede digh till hiemmelen aff dine gode gerninger Hwor slemmelige est du nw falden mod helffuede Haffuer du icke hørt ath hwo sigh ophøffuer han skall nedertryckiff Den samme mwnck falth strax i miffhoff och bleff saa gaath som galen och øffuede sigh siden i alle slemme wbeqwemmelighe gerninger och synder

Tolffte søndag effter hellig trefoldighedz søndag

Epistola ii ad corin. iii

Fratres fiduciam talem habemus.

DJsse ord stonde i det tredie capittell i det andet sendinge breff som Sancte Pouild screff till dem som bode i en stad hed Corinthus Och lyde de saa paa danske

KEre brødre wii haffue saadan tro till den alsommectiste gud formedelst ihesum cristum wor herre At wii icke ære fuldmectige aff oss selffue at tencke eller forfølge nogre de ting som hellige och salige ære Men wor mact och visdom er aff den alderveldigste gud Som giorde oss til bequemmelige tienere ath lære och predicke det ny testamente som er det hellige ewangelium Icke met de bogstaffue och ordh som der stonder vdi Men met den helliand De som leffuede effter logen i deth gamble testamente de kunde icke der met fonge det ewige liff strax effter deriss legemelige død men de maatthe neder i helffuediss forborg oc mørck Men den verdige helliand giffuer dem nw alle det ewindelige liff oc glæde strax effther deriss naturlige død som rettelige leffue oc regere dem effter dette ny testamente Vor det gamble testamente som screffuit wor i sten taffler saa ærefult oc skinnende at israelss folk kwnde icke see moysen for det skin och klarhed som gick aff hanss ansict før deth forswand igen Hwor ydermere clarerre er da dette ny testamente som er opfyldet met den verdige helliandz lyuss oc hanss besynderlige naade Sagde moysi low saadan

klarhed oc der skulde inthet andet met en døden paa legemet om nogen brød hende och siden den ewindelige fordømelse effter døden Da haffuer dette hellighe ny testamente som er vor herriss Jhesu cristi low meget mere lywff skin oc klarhed meth sig Ath alle som hende lære och stadelige holde fonghe den ewighe ære och ewindelige glæde effther døden

Euan. Marci vii

In illo tempore Exiens ihesus de finibus

Esten som læsiss i dagh i den hellighe kircke den scriffuer den verdige ewangelista Sanctus Marcus i sit siwende capittell Och lyder hwn saa paa vort maall.

Vor herre Jhesus cristus gick en tiidh fra en stad hed Tyrus gennem en stad hed Sidon til eth vand som kalliss det galileeske haff i de land som de x hoffuit steder ligge vdi Der ledde de en mand till hannem som wor baade døw och dwmme och bade hannem ath han vilde legge sin hand paa hannem Da tog han oc ledde hannem aff syeff fra almwen och stack sine fingre i hanss øren oc spøtte paa iorden oc blendede det met iord oc strøg paa hanss twnge Siden saa han op i hiemmelen grædendiss oc sagde Effeta Det er dw skalt opladiss Saa oplodiss strax samme mennisskiss øren oc hand rørde sin twnge oc talede rettelige ihesus forbød dem som hannem framledde oc de andre som da til stede vaare at de icke skulle sige det Diss mere han det forbød diss mere sagde de andre der aff loffuendiss hannem mangfoldelighe saa sigendiss Han gør alle sine gerninger vell och ydmygelige Han giffuer døffue deriss hørelse och dwmme deriss maall ath de kwnde vell tale

Vdtydningen oc glosen her paa

Er vor herre vor xxxii aar gammild da giorde han dette Jertegen met denne døwe oc dwmme mand Oc skall

huer vide at han icke vor fødder dwmme eller døwer Men dieffuelen som han vor besatter met han holt hanss twnge at han icke tale kwnde han behindrede oc hanss hørelse at han icke høre kunde Tertus Et apprehendens eum Vor herre tog tertus hannem affsidiss fra almwen Sanctus Jacobus siger at der Jacobus met merckiss Ath hwo som vill bliffue salig han skal fly ont selffaff Han stack sin fingre i hanss orn der met merkiss den helliandz naade som gud indgyder i menniskenss hierte Han strøg hanss twnge Der met vnderstondiss den ewindelige visdom han giffuer menniskene Vor herre saa op till hiemmelen der met gaff han oss exempel at wi skulle offte see mod hiemmelen oc acthe at det er vor rette arffue rige oc bede gud at wi diid komme mwe Tertus I[n]gemuit Han græd oss alle til tertus exempel at wi skulle grædc for waare synder Thii der stonder Ezechi. viii In quacumque hora etc. I huad som helst time ezechi. viii. menniskcn græder for sine synder da skulle de bliffue hannem forladne ✿ Han bad hannem lade op sin mwnd oc tale Der met obenbarede han At han vor sand gud i det han bød hannem at tale Tertus Et loquebatur recte Dwmmen talede tertus strax ret sanctus Jacobus siger At huert cristet menniskiss Jacobus twnge bliffuer oc løssd naar han bruger hende i gudelige boner och sin ieffn cristen til gaffn met god lerdom oc gode raad at han skal tiene gud oc scriffte sine synder Tertus tertus. Precipit illis Han bød dem ath de skulle ingen sige dette iertegen Oss alle til god lerdom at wii skulle fly forfengelig ære om wii gøre nogen god gerning oc icke begere der priss oc loff faare Diss mere han forbød dem at sige det diss mere sagde de det hannem til loff och ære Nicolaus de lyra siger her Nicolaus offuer at alle som fonge velgerninger eller gaffue aff nogen de de lyra skulle loffue oc tacke hannem der faare en dog at han icke det selff begerendiss er.

Eth Jertegen om vtacknemmelighed

VJ læse i Sancti Ambrosii legende At en tiid som han skulde fare till rom da geste han till en rig mandz som vor vtacknemmelig oc giorde vor herre ingen loff eller ære aff det megle gotz och penninge som han hannem vnth och giffuit hagde Sanctus Ambrosius saa ath hwsene waare alle fulde met stor rigdom Och gaarden fwld meth qweg oc fæ sammelediff meth drenge och piger som det skulde tage vare Thii kallede han hoffbonden till sigh och spwrde hannem om sin værelse Han swarede Kere herre verden er migh aldeliff lockfalig och all ting gonger mig well i hand effther min egen vilge Jeg haffuer stor rigdom indwertiff i mit hwff met meget gotz oc penninge oc vdwertiff met min fæned oc mange swæne oc piger som mig daglige tiene Jeg haffuer aldrig hafft nogen verdenff modgong eller sorg Der han dette hagde hort da grwede hannem gandske storlige Thii kallede han dem til sig som hannem fulde oc bad dem strax gøre rede at fare deden snarlige ath gudz heffn icke skulde komme offuer dem met de andre thii vor herre vor icke i det sted Der de waare nogen føge vey fra gaarden da saage de alle skinbarlige ath iorden obnede sig Oc samme rige mand oc alt det han hagde gaard oc grund. gotz oc penninge hwstru oc barn. swene oc piger qweg oc fææ swncke alle sammen ned vnder iorden at inthet synthyff der aff Der Sanctus Ambrosius dette hagde seeth sagde han till dem alle som hannem fulde O hwor mild och miskundelig er gwd offuer dem som haffue verdenff modgong oc armod oc lide den tolmodelige O huor streng er han oc mod dem som haffue stor rigdom Oc icke ville dele hannem met deriff fattige ieffn cristen oc gøre gud der loff oc ære aff Thii skall hwer tacke gwd faar alle sine velgerninger AMEN

Trettende søndag effther hellig trefoldighedz

Epistola ad gala. iii.

Fratres Abrahe dicte sunt.

DEnne Epistell screff den verdighe Apostell Sancte Pouild til noget folk i greken kalliff galate oc stonder hun i det tredie capittell Och lyder saa paa danske

KEre brødre den hellige Patriarcha abraham fick en ieth oc løffte aff den hiemmelske gud til sig och sith afføde Icke sigiff her til all hanff affødе Men serdeliff til hanff afføde paa legemenff vegne som er cristus ihesus Icke giorde moysi low disse ord oc løffte til intet huilken low som bleff først vdgiffuen fire hwndrede oc tredinge aar effter ath gud hagde først taled till abraham oc loffuit hannem at hanff afføde skulle bliffue velsigned oc frelse menniskеn fra den ewighe død Uaare det sandingen som eder sigiff aff falske lærefedre Ath den ewige salighed henger all eniste paa moysi low Da henger hun icke paa dette løffte som gud selff loffuede saa lang tiid tilforn Den hiemmelske gud gaff abrahe den eughe ære och salighed i hiemmelen fordi han trode visselige hanff ord oc ieth Och icke for moysi low skyld som vdgiffuen vaar long tiid effther abrahamff død Huad gorff da moysi low behoff Eller hwor faare er hwn satter Uden for onde menniskiff wlydighedz oc offuerdadighrdz skyld Ath de som icke ville rædiff gud i hiemmelen ath de skulle rædiff for den plasfne oc død som giffuiff paa legemet offuer dem som bryde mod lowen Dette skede till

denne samme afføde cristus ihesus kom hiid till verden som abrahe loffuit vaar Den som er middel han kalliff icke saa paa en tingest vegne. men fordi at han forliger eller till hobe føger twende ting Dog er cristus ihesus en gud ligemectig i guddommen met gud fader oc gud den helliand Er fordi moysi low twert mod gudz leffte oc ieth (Bort det ath sige) Hagde der nogen low vered giffuen blanth moysi low som kwnde giort mennisken retwiff och salig strax effter doden Da hagde mennniskenss salighed visselige hengt paa den low Denne samme gamble screffne low talede vell meget om synden oc forbød at nogen hende bedriffue skulde Dog rensede hun dem icke paa sielen som fwlde i synden Men deth ewighe liff och ærefwlde glæde och salighed giffuiff alle mennniske som stadelighe tro paa Jhesum Cristum gudz leffuende søn

Euange. Luce. x. ca.

In illo tempore d.i.d.s. Beati oculi.

Esten som læsiff i dagh i den hellighe kircke den scriffuer den verdige ewangelista Sanctus Lucas i sit tiende capittell Oc lyder hwn saa paa vort maall

Vor herre ihesus cristus sagde til sine disciple Hellige ære de øgen som see det i see Men iegh siger eder ath mange Prophetер och konger vilde gerne seet det i nw see Men de saage deth icke De vilde oc gerne hort det i nw høre men de hørde det icke Da opstod en logkøn mand som holt sig megit viss oc klog och fristede vor herre saa sigendiss Mestere huad skal ieg gøre at ieg maa fonge det ewighe liff och salighed Vor herre suarede hannem Huad stonder der screffuit i louen huorlediss læss du Han suarede Du skalt elske din gud oc herre aff alt dit hierte Aff all din siel aff all din mact oc formwe oc aff all din hw. oc mening Och din ieffn cristen lige ved dig selff Vor herre sagde Du suarede rettelige Gør och saa da skalt dw fonge det ewige liff Denne logkøne

mand vilde loffue sig selff aff sin retwiffhed Thi sagde han Hwo er min ieffn cristen Jhesus saa op mod hiemmelen oc sagde En mand for en tiid ned fra iherusalem till Jherico oc kom i blant roffuere paa vegn som hannem roffuede oc giorde meget ilde saar siden ginge de bort oc lode hannem ligge halff dod igen Det hende sig at en prest for ned den samme vey Han saa hannem och stotte hannem inthet men for sin vey omkring hannem Siden kom en messe degn den samme vey fram oc saa hannem Han for oc sin vey oc stotte hannem inthet Der effther kom en samaritanus den samme vey fram Der han hannem saa da bleff han rord aff barmhertighed oc yncfede offuer hannem Thii gik han til hannem oc forbant hanff saar oc lod olye oc vin i dem Siden sette han hannem paa sin asen oc forde hannem i stalden oc rectede hannem selff Anden dagen tog han to gode solff penninge oc gaff stoldmesteren oc sagde recte dette singe mennisfe legger du noget vd aff dit da vil ieg betale dig det naar ieg kommer til bage igen Huilken aff disse tre tyckiff dig der vaar hanff rette ieffn cristen som falden vor i roffuerenff hender Han suarede Den som giorde miffunhed mod hannem Jhesus sagde til hannem Gack oc gor oc sammeledisf

Vdtydningen oc glosen her paa

DEnne forscreffne hellighe læst som Sanctus Lucas scriffuer i sit x capittell Den scriffuer och Sanctus Mattheus ewangelista i sit xiii capittell Textus Beati oculi. Vor herre sagde til sine disciple Hellige ere de ogen som se Det i see Der met menthe han alle som saage met deriff hellige tro oc vnderstondelse at han vaar sand gud oc mand ligeruiff som hanff disciple det fuldkommelige trode oc viste at hanff guddommelige store macth stiultiff vnder hanff mandom Thii kalledisf de hellige som Sanctus Jeronimus siger Jllorum oculos beatos dixit qui hominem videntes deum crediderunt Vor herre kallede dem hellige som saage hanff mandom oc legeme oc trode ath han vor sander gud Her skall huer mercke at effter

Luce x ca.
Matt. xiii
textus
Jeronimus.

dii ath de øgen waare hellige som saage vor herre oc trode at han vaar gwd Da ere de meget helligere som icke saage hannem legemelige her paa iorden oc tro alligewell fuldkommelige
Johannis ath han er sand gwd i deth hellige sacramente Sanctus Johannes
xx ca. siger i sit xx capittel aff vor herriss mwnd Thoma quia vidisti credidisti O thoma faar dw saast mig da trode du Hellighe ære
textus de som tro po mig och icke saage mig Textus Dico enim vobis Jeg siger eder sagde vor herre At mange propheter
esaie lxiiii begerede ath se mig Esaias scriffuer i sit lxiiii capitell sigendiss Gwd giffue ath du vilde oplade hiemlene och neder
Dauid fare till oss Dauid sagde och som der stonder i psalteren Inclina celos tuos et descende O gud bøy dine hiemle och far ned
textus till oss Textus Et non viderunt Dog saage de mig icke Som han vilde sige legemelige som i gøre En dog de saage migh aandelige Da opstod en logkøn mand at han skulde diss beder høriss aff almwen oc sagde till vor herre Mestere huad skall
Nicolaus ieg gøre ath ieg maa fonge hiemmerige Nicolaus de gorra
de gorra siger Han kallede hannem mestere och han vilde icke vere hanss discipell Vor herre suarede huad er der screffuit i loffuen huad læss du Som han ville sige for dine disciple och vndersaatte hucrlediss lærer du dem men du icke selff vist hucrlediss du skalt fonge det ewighe liff Han suarede Huer skall elske sin gud offuer alting oc sin ieffn cristen lige ved sig selff Vor herre sagde gør och saa Da fonger du hiemmerige Han suarede hwo er min ieffn cristen Der meth fristede han vor herre oc mente ath han skulde sagt ad det vor iøderne och da vilde han suared at han elste dem ath huer skulde ment
textus ath han vor retferdig. Textus Suspiciens autem ihesus. Jhesus saa op mod hiemmelen oc sagde En mand for ned fra Jherusalem til en anden stad kalliss iherico Det er en dagiss færd mellem samme stæder oc en stor suar skou i huilken mange røffuiss Der komme røffuere oc toge alt det han hagde oc gierde hannem dødelig saar Meth denne mand som ned for aff iherusalem vnderstondiss huert menniske som gonger aff retwisthed oc gudz bwd ord oc gør dødelig synd Han røffuiss aff dieffiene det er de tage gudz nade fra hannem De sla

hannem till han er saa gaat som død det er de komme hannem till ath bedriffue mange dødelige synder aff huilke han er død faar gud Met denne mand maa oc adam oc menniskenss køn vnderstondiss han for aff iherusalem det er aff paradiss oc wskyldighedzenss stat til iherico det er til denne verdenss vselhed oc armod At han kom i blant røffuere det er i blant diefflene som røffuede hannem Det er de toge fra hannem wdødelighedzenss stat som han skulde hafft i paradiss ewindelige De giorde hannem dodelige saar oc lode hannem ligge halff død Der met merckiss de mange suare siwger och kranckhed och andre bedrøffuelser som menniskenn offte fonghe Huilke de aldrig fonget hagde om adam oc eue hagde icke brødet gwdz bwd Tertus Accidit autem vt sacerdos Det hende sig at en prest gick fram faar hannem Der meth vnderstondiss moysi low som icke kwnde frelse menniskenss siele fra heluediss mørck Siden gick en messedegn fram faar hannem der met vnderstondiss Propheterne som komme effter moysen De saage ath menniskenss køn vor suarlige saar giort met synderne men de kunde icke læge det Der kom en Samaritanus der met vnderstondiss ihesus cristus Han saa til menniskenss køn met sine miskunhedz øgen oc forbarmede sig offuer det formedelst den store medynck han hagde der offuer. Tertus. Et approprians. tertus
Han gick till denne saare mand oc forbant hanss saar oc smwrde dem met olye oc vin Det er han neder for aff hiemmelen oc anammede mandom at han vilde frelse menniskene oc gaff dem dob oc cristendom met huilke alle deriss synder lægiss och forladiss Met olyen han lod paa hanss saar vnderstondiss deth stadige hob som huer skall haffue til hiemmerige formedelst ret plict oc bod han gør for sine synder Met vinen vnderstondiss den redsle som hwer skall haffue for vor herriss strenge dom oc den ewindelige pine om han icke leffuer retferdelige Han førde hannem met sig Det er han bar det hellige korss oc led den suare død och pine der paa met huilken han frelste menniskenss køn fra dieffuelen tertus Duxit in stabulum Han tertus førde hannem i stolden Der met merkiss den hellige kirke som er alle cristne menniskenss samfund i huilken hwer skal bliffue

helbrede aff sine synder formedelst scriffte maall plict oc bod Oc lære der salighedzenss veye som er vor herriff budord
tertus Tertus Altera die Anden dagen tog han to penninge oc gaff stoldmesteren oc bad hannem tage hannem vare Det stede den tid vor herre vor opstonden da gaff han Sancte Peder Det er panen i rom twende testamente met huilke alle skulle bliffue salige Han sagde till hannem tag hannem vel vare Der er at han oc hanss effter kommere skulle lære menniskene salighedzenss veye oc tage deriss siele vare met god lerdom oc
tertus predicken Tertus Et ait Han sagde legger du ydermere vd da skal ieg giffue dig dhet naar ieg kommer till bage igen Det wor at gaffue han menniskem andre flere gode raad eller exempel ath leffue effter en der stonder i de ty hanss budord Da vilde han der faare lønе hannem naar han komme til bage igen Det er paa den yderste strenge domme dag naar
tertus han vill lone alle huer effter sine gerninger Tertus. Quis illorum. Huilken aff disse iii tyckiss dig ath der wor hanss neste ieffn cristen Han suarede Den som giorde miskundhed met hannem Vor herre sagde Gack och gør sammelediss saa fonger dw hiemmerige Der meth gaff han oss alle till kende ath wii offuer alth skwlle were barmherteligħe offuer wor ieffn cristen och dele miskundhed meth dem aff wor formwe kwnde wii deth icke gøre met gerningen Da skwlle wii det gøre meth ordh och god lerdom och raad

Eth Jertegn om miskundelige gerninger

WI læse at det vor en bonde som bode i en stor enstig gaard han oc hanss hustru de giorde altiid gerne miskundelige gerninger mod fattige folk och læde dem hwss faar gudz skyld naar de bade der om Han hagde oc faar seed at han hwer fredag bad eth fattig folk till bord met sig vor herriss bitter død och pine till amindelse och ære Naar han hagde ingen fattig til stæde da toffuede han saa lenge met sit maaltid til han nogen fand Det hende sig paa en fredag at han ingen hagde thi sagde han til sin hustru red

mad ieg vil vdgonge oc lede om ieg kan finde nogen fattig at haffue till bordz met off i dag Der han kom vd i marken da saa han huor en fattig stackarl gick oc soppede i en skyden vey Han gick mod hannem oc bad hannem hiem met sig Der hwstrunen hannem saa da sagde hun ieg vil two hanff føder thi det gørff hannem vel behoff siden ville wii gore maaltiid Der hwn hannem twode fand hwn ath der wor hwl gennem baade hanff føder thi sagde hwn til hoffbonden den fattige mand haffuer i hwll gennem hwer sin fod ligerwiff som wor herre hagde Da sagde vor herre i haffue altiid tilforn lent fattige folk hwff oc giffuit dem maad oc øll faar min skyld Men i dag haffue i bedet mig selff til geest oc twoed mine føder Thii loffuer ieg at ieg skall giffue eder igen ederff nøttørtelige føde her paa iorden och det ewindelige liff och salighed effter døden Det vnde off alle den milde gud som er velsigned till ewig tiid A M E N

Fiortende Søndag effter hellig trefoldighedz

Epistola ad gala. v

Fratres spiritu ambulate

DEnne epistell screff den verdighe apostell Sancte Pouild till noget folk i greken kalliff galathe oc stonder hwn i det femte capittell Och lyder hwn saa paa danske

KEre brødre leffuer effter ederff sieliff oc samwittighedz vilge Oc fuldkommer icke legemenff onde begerelser Legemed begærer twert emod sielen Och sielen twert emod legemed De haffue altiid indwertiff w samdrectighed mellem dem Ati icke gøre och fuldkomme kunde alt det sielen begærendiff ær faar det hinder i haffue aff legemet Er det saa ati regeriff aff den helliand Da ere i icke vnder den trældom oc tieniste som vor i det gamble testamente Legemenff gerninger de ære obenbarlige som er wkyskhed de synder mod naturen Hord wblueligħed i omgengelse oc andre wkyskhedz tegen oc gerninger huilke som kommed haffue vise menniske til at bede til aff gude som kong Salomon giorde Siden met troldom och forgifftelse som ske faar wstellig kerlighedz skyld Lønligt findskaff vrede kiff oc trætte meth haanlige ord och skadelige gerninger Hastighed met rob oc skraall hwg och slaw wsamdrectighed det ene selskaff mod det andet Kettery mod den hellige cristelige tro Stor awind indwertiff i hierted Och siden vdwertiff mandrab met gerningen Druckenskab oc offuerflødighed i mad oc drick met

anden legemenff kræsenhed Her siger ieg oc vnderwiser eder som ieg tilforn haffuer lært oc predicked faar eder Ath i skulle tage eder ware her faare Thii ath de som saadanne gerninger gøre eller samtycke de fonge icke hiemmerigiff rige Men den verdige helliandz gerninger oc fruct i eth gaat mennicke Er kerlighed aandelig glæde aff en ren oc wbesmittet samwittighed fred rolighed oc god samdrectighed met sin ieffn cristen Tolmodighed i verdenff modgang Et stadigt oc eth gaat hob till den euige løn Eth gaat renth hierte Aandelig hwgsualelse Uelwillighed til vdwertiff gode gerninger Spagferdighed meth en rolig omgengelse blant andre mennicke En ræt stadig tro paa de ting som hellige ære och offuer gonghe menniskenff wdwertiff sind Høffuiskhed oc erlighed i ordh och gerninger Stort aderhold paa legemeth meth kyskhed och eth renligt leffnid Moysi low hwn er icke her emod Men gode cristne mennicke som effter følge Jhesum Cristum de twinge deriff legeme meth aderhold och der meth fordriffue dhe alle synder och wbeqwemmelighe begærelser och gerningher.

Euan. Luce xvii

In illo tempore Dum iret ihesus in iherusalem.

TEsten som læsiff i dagh i den hellighe kircke den scriffuer den hellige ewangelista Sanctus Lucas i sit søttende capittel Oc lyder hwn saa paa vort maall.

EN tiid wor herre Jhesus cristus skulle gonge til iherusalem da gick han gennem twende land som vor Samaria oc Galilea Der han kom ind i en liden byy paa vegn da ginge der x spedalske mend mod hannem oc stode langt aff vegn oc ropte met høy røst saa sigendiff O ihesu som haffuer mact at læge menniskene meth dine ord miskwnde dig offuer off Der wor herre saa dem da sagde han Gonger bort och theer eder faare presterne Der de ginge da bleffue de alle x helbrede En aff dem som saa at han vor karsk oc fwnd aff sin vederstyggelige

singe Han gick til bage igen och loffuede gud met gandske hey røst Och fald paa knæ for vor herriss føder bøyendiss sit hoffuit till iorden oc tackede hannem ydmygelige oc det vor en samaritanus Da swarede Jhesus hannem och sagde Uaare de ey x som bleffue helbrede Hwor ære de andre ix Der kom ingen igen och tackede eller giorde gwdh loff och ære vden all eniste denne vdlenning Vor herre sagde till hannem Stat op och gack din vey Thii ath din tro giorde digh helbrede

Vdtydningen oc glosen her paa

DEr vor herre wor xxxiii aar gammild vilde han en tiid gonge till iherusalem som han siden vilde lyde sin hellige død oc pine Da gick han i gennem twende land paa vegn Deth ene hed Samaria oc det vor hedningerniss land Det andet hed Galilea oc det vor iøderniss land Det betegnede at han wor kommen at han igenløse vilde baade
tertus hedningerne oc iøderne Tertus Et cum ingrederetur. Der han kom ind i en liden by Da ginghe x spedalske mend mod hannem
Nicolaus de lira Nicolaus de lyra siger at de stode langt aff vegn hannem till ære oc reuerentz sammelediss for de icke motthe omgongiss meth andre karske mennisske for deriss vederstyggelige singdom skyld De robede till hannem aff deriss hiertiss begerelse sigendiss O jhesu som kant læge oss miskunde digh offuer oss Uor herre bad dem obenbare dem for presterne Deth giorde han fordi ath han vilde fwldkomme logen Thii logen bød ath naar nogen bleff helbrede giort aff spedelsk sot da skulde han
Leuit. xiiii obenbare sig for presterne Som der stonder Leui. xiiii Han bød dem oc at de skulde the dem for presterne at han der met vilde giffue alle god lærdom oc exempell at de skwlde hedre oc ære prestmend Han gierde det oc at han der met vilde giffue til kende ath det hellige sacramente scrifftemaall hagde mact till at gøre mennisken helbrede aff deriss synder
tertus som ligniss ved spedalsk soot Tertus Et factum est Der de ginge da bleffue de helbrede Der met merkiss at synderne forladiss met anger oc ruelse før mennisken kommer till presten

om han haffuer fuldkommelige act at bedre sig Textus Unus autem En aff dem tackede vor herre met høy røst Nicolaus de gorra siger ath hanss store tro merkiss met hanss høye røst Han fald paa knæ for wor herriss føder oc bøyde sit hoffuit til iorden Der met merkiss hanss store ydmyghed Han tackede oc loffuede hannem for sin swndhed Sanctus Augustinus siger at menniskén kan ingen ting gøre tale eller tencke scriffue eller læse som gwd er mere tacknemmelig eller till vilge en at tacke hannem for sine velgerninger Textus Et hic erat samaritanus Denne som tackede hannem det vor en Samaritanus det er hedning Der met merkiss at de andre ni vaare iøder De komme icke till bage igen at tacke vor herre Thi at iøderne vaare altid wtacknemmelige mod vor herre for hanss velgerninger saa vel i det gamble testamente som i deth ny Textus Nonne decem Vor herre sagde vaare de ey ty som bleffue renséde aff deriss spitalske Som han vilde sige der kristniss mange och bliffue rene aff deriss synder Men faa bliffue salige aff dem. som Sanctus Matthæus scriffuer i sit xx ca. Multi sunt vocati pauci vero electi. Mange ere kallede Faa ere de som vdualde ere Textus Non est inuentus Der kom ingen igen at tacke vor herre vden denne vdlenning Der met bleff det figureret at hedningene skulle komme til den hellige tro oc Jøderne skulde bliffue i deriss vildfarelse oc vantro Vor herre bad hannem stonde op Oc sagde din tro giorde dig helbrede Der met vnderstondiss den hellige troess store krafft oc mact Thii at menniskene fonge deriss synderss affløssning formedelst troen oc de bliffue retferdighe meth hende och komme till den ewighe salighed Diid ath komme och der ath bliffue etc.

textus Nicolaus de gorra. Augustinus textus textus Matt. xx

Et Jertegen om tacknemmelighed

Vi læse at det vor en gudelig mwnck aff det orden som er i foor oc eferom han giorde mange karske oc helbrede aff atskillelige sinuger der bleffue oc mange sunde aldermest at de toge paa hanss klæder Abbeden spurde hannem at huor met han giorde saa store iertegen oc met huad

tieniste han forwernede saadan naade aff gud Han swarede Jngen tieniste gør ieg vor herre mere en de andre brødre Hwercken met læsning faste eller veet eller andet arbeyde Men ieg høfferder mig icke eller glediff aff nogen lødsalighed oc ieg sørger ey helder aff nogenff verdenff modgong eller skade Men ieg tacker altid gud huad helder det gonger mig ilde eller vel Da sagde abbeden vost du icke sorgfuld eller fortørned siste gong der den riddere opbrende vor lade han sagde ney haffuer ieg meget da tacker ieg gud der faare Haffuer ieg lidet da gør ieg oc saa Jeg setter all ting i hanff hender Der aff kunde abbeden mercke ath vor herre giorde swodanne vnderlighe Jertegen for hanff skyld modh mange thii han tackede gud for all ting ehwad hannem hende Saa ville wii och gøre ath wii mwe fonge det ewighe liff effter denne verden AMEN

Femptende søndag effter hellig trefoldighedz.

Epistola ad gala. vi.

Fratres si spiritu viuamus.

DEnne epistell screff den verdige apostell Sancte Powild till noget folk i greken kalliff galathe oc stonder hwn i det siette capittel Och lyder hwn saa paa danske

KEre brødre haffue wii wort liff aff den helliand da skulle wi oc leffue oc gonge aldeliff effter hanff vilge oc retwiffhed Wii skulle icke goriff gerighe effther verdenff forfengelige priff och velde fortørnendiff hwer anden met vrede eller tiff for denne forfengelige verdenff ære skyld Wii skwlle ey helder haffue indwertiff awindh till nogen for verdenff rigdom skyld Kere brødre er det saa at nogen i blant eder er behindret met nogen synd encthen aff sin vanwittighed eller aff sit legemiff skrøbelighed Da skulle i som aandelige yppermere oc erligere ære i ederff leffnid oc visdom Vnderwise oc lære samme mennisķe met ydmyghed aff ederff hierte Oc giffue hannem milde bløde oc sagtmodige ord och icke haftige eller haarde ord Ati met gode ord oc lempe kunde omvende hannem til et gaat leffnid Offuer tenck din egen skrøbelighed thi du kant oc falde i fristelser Den ene skal bære byrde met den anden Da gøre i gudz low fullest som er kerlighedz low Thii at hwo som tencker forfengelige om sig selff at han er noget

megtig kaastelig eller ypperlig offuer noget andet menniske en dog at det er inthet bewent met hannem han sniger sig selff Huert menniske skal grangibelige ransage sine egne gode gerninger hemmelige met sig selff huorlediff han giorde dem oc huor faare oc lade saa sin egen consciencia oc samwittighed døme der paa Och icke rose sig selff eller begære nogen forfengelig ære encthen met priff eller loff aff andre Hwert menniske skall fonge besynderlig løn for sine gerninger Den som læriff oc vnderuisiff aff en anden han skal idelige omgongiff met sin lære fader oc regere sig aldeliff effter hanff gode lerdom och icke effther hanff gerninger om de ere onde Synder icke fordi ati see ath ederff lære fedre de synde tager icke effterlignelse aff dem i den maade menendiff ati mwe saa gøre fordi ath dhe giorde ilde oc syndede J haffue icke ræth sag der met till at aarsage eder faar den alsommectiste gud Thi han kand icke blindiff eller geckiff aff ederff synd eller trestheđ Det som menniskeu saar Det skal han høste igen Hwo som saar oc bedriffuer legemenff wbequemmelige gerninger han skal høste den euige fordømelse Men hwo som saar aandelige renlige miskundelige oc dygdelige gerninger han skal høste det ewindelige liff i hiemmerige Uii skulle icke trættiff eller kediff wed at gøre gode gerninger eller at haffue en god leffnid. thi at den tid kommer at wi inthet kediff ved den ærefulde glede oc euige liff som wi der faare anamme skulle. fordi skulle wi nw men wi haffue denne stackede tiid her i verden øffue off i dygdelige gerninger mod alle menniske dog alder mest mod vor fattige ieffn cristen som er vnder den hellige cristelige tro met off

Euan. Mat. vi

In illo tempore d.i.d.s. Nemo pótest duobus

Teften som læsiff i dagh i den hellighe kircke den scriffuer den hellighe ewangelista Sanctus Mattheus i sit siette capittel Och lyder hwn saa paa vort maall.

VOr herre Jhesus cristus sagde till sine disciple Inthet menniske kand tiene to herrer til lige Han skal encten hade den ene eller elske den anden eller lyde den ene at eller forsmaa den anden J kwnde icke tiene den hiemmelske gud oc dieffuelenss penninge Thii siger ieg eder ati icke skulle haffue formegen omhw faar eder liffuiss føde eller for huad i æde eller dricke skulle oc ey helder for det i skulle skiwle ederss legeme vdi Er ey sielen mere en maden eller dricked oc legemed mere en kledebonen Seer paa fwlene i wæredh de hwercken saa eller høste och ey helder saffue korn i lader eller hwss alligewell føder eder hiemmelske fader dem Ere i ey yppermere och mere werde en de ære Hwo er saa mectig at han kand forlenge sit legeme paa en alen langt eller gøre sigh selff større en han er Hwor faare haffue i saa stor omhw faar ederss legemiss klæder Seer paa de lylyer som vore paa agrene huorlediss de gro de hwercken arbeyde eller spinde Jeg siger eder i sandhed ath kong Salomon met all sin kaastelige kledebon vor icke saa deglige iførd som et aff disse blomster ere Kleder den alsommectiste gud disse vrther saa deglige som icke ere dog ippermere creatur En ath de aff slass i dag i morgen ere de vissne oc kastiss i onen ath brende (O i menniske som liden tro haffue) Huor meget ydermere kleder han da eder klærer icke fordi saa meget omhyggelige faar legemenss føde sigendiss Hwad skwlle wii æde Hwad skulle wii dricke Eller huad skulle wi klæde oss vdi Her om spørge hedningerne alder mest Eder hiemmelske fader ved vell ati saadant behoff haffue Spørger fordi først om gudz rige oc hanss retwished. siden skulle i fonge alle disse ting baade klæde oc føde

Vdtydningen oc glosen her paa

DEr vor herre vor xxxi aar gammild Da sagde han sine disciple disse forscreffne ord som stonde i denne hellige læst Textus Nemo potest Ingen kand tiene to herre til lige tacknemmelige Nicolaus de gorra siger ath ingen kand tiene wor herre och dieffuelen til lige som binde atskillelige bud

textus Nicolaus de gorra.

Dog skal hwert menniske haffue en aff de to til sin hosbonde Det beuisiss saa Thii hwert menniske er encthen i gwdz naade elle i dødelig syndh Er han i naaden da er han gwdz tienere Er han i synden da haffuer han dieffuelen till hosbonde Encthen skall han hade den ene som er dieffuelen eller elske den anden som er gud Han skal lyde en aff dem som er dieffuelen thii han haffuer mact offuer alle som synder Eller han skal forsmaa en aff dem som er gud Thii huert menniske

tertus forsmaar gud naar han gør dødelig synd Textus Non potestis Ingen kan tiene gud oc dieffuelenss penninge. det er rigdom

Nicolaus de lira Nicolaus de lira siger at de som haffue rigdom oc gøre der gud loff oc ære aff oc dele hannem met deriss fattige iessucristen oc bruge hannem skellige til deriss egen føde oc klæde. De tiene icke saadan rigdom men han tiener dem. oc de kunde vel tiene gud. men andre nidske oc karige menniske som icke ville gøre gud loff aff deriss rigdom oc icke helder deriss iessucristen gaffn och ey helder nende ath haffue der selff nøtte aff de tiene samme rigdom oc de kunde icke da tiene gud Sanctus

ambrosius Ambrosius siger Diuicie sunt impedimenta improbis Ligerniss som rigdom ere onde menniske stort hinder till deriss salighed Saa ere de gode menniske stor hielp til salighed Oc de kunde

tertus tiene gud och dem desligest naar deth sig bør. Textus Ideo dico vobis. Vor herre sagde i skulle icke haffue formegen omhw for ederss føde Her skall hwer mercke at han icke forbinder nogen at arbeyde thi huert menniske fødiss til ath arbeyde som en fwgell fødiss till ath flyge Men han forbinder at nogen skall haffue formegen omsorg for sin føde eller gotz oc der offuer forsome gwdz tieniste oc sin sieliss salighed Thii mange sige saa snarlige effther rigdom at de icke giffue dem stunder til at tiene vor herre en time om dagen eller at høre en

tertus messe til ende Textus Nonne anima Er ey sielen fast yppermere en legemet Thii skulle wii fast ydermere haffue omhw for henniss ewindelige føde en for legemenss Er ey legemed yppermere en klederne Som han vilde sighe haffuer gud giffuit eder legemet oc sielen som ere dyrebare Da giffuer han eder och vell ederss føde som minde er verd Giffuer acth

paa fwglene som flwge i lwcten de huercken saa eller høste oc ey helder sancke korn i hwff vor herre føder dem alligeuell Rabanus siger her offuer Hwilken er den hosbonde som icke Rabanus. flicker sine tienere mad huilken fader giffuer icke sine børn mad Som han vilde sige saa giffuer oc vor herre eder mad Textus Nonne vos. Ere i ey yppermere en fwglene eller textus andre diur som han giffuer deriff føde Hwor meget ydermere besørger han da eder ederff føde Jngen kan gøre sigh større eller minde en han er aff sin nature hwercken en alen eller spande long thii giffuer vor herre huer sin føde effter sin storlighed oc nøttørtelighed effter som han ved at behoff gøriff Textus Et de vestimentis Hwor faare haffue i omhw for textus ederff klędebon Giffuer act paa de deglige blomster som stonde i marken oc haffue atskillelig farwe De arbeyde icke till ath pryde dem met de spinde icke helder till at gøre dem kleder aff. de haffue alligeuel alsom deglißte klędebon som offuergonger alle kongelige kleder met deriff deglige farue oc subtilighed Kong salomon som vor alsom rigest Alder visest Och alsommectißt blant andre konger Han hagde icke saa deylyge klędebon i all hanff størßte maiestat och ære som et aff disse blomster haffuer Nicolaus de gorra siger at det waar Nicolaus thii hanff kleder vaare giorde met konst oc arbeyde Men de gorra. blomsterne bliffue saa deylige aff deriff egen natwre Engen farwere eller malere paa iorden kand gøre eller male saa deylig farwe som hwn gror i naturlige blomster Sanctus Jeronimus siger Quid rubet vt rosa Quid candet vt lilium Jeroni- Hwad er saa røth som en rosen huad er saa hwit som en mus. lylye Textus Si enim fenum Effter dii ath wor herre kleder textus de blomster saa deglige som i dag stonde och gro oc i morgen kastiff i onen at brende O i mennißke som haffue saa liden tro Huor meget mere skal han da klede eder. thi skulle i icke haffue for stor omhw oc sige huad skulle wi æde huad skulle wi dricke huad skulle wi slide Hedningerne spørge der om thi at de icke tro at gud dem forsyne skal Textus Scit enim textus Gud fader i hiemmelen ved vel huad i behoff haffue thi flicker han eder oc alle de som hannem tiene alt det eder er

nøtteligt baade til liff oc siel Spørger faardi først om gudz
Mat. xiii rige oc hanss retferdighed thi sanctus Mattheus scriffuer i sit
xiii c. Fulgebunt iusti sicut sol Retferdige mennisske skulle
skinne i hiemmerige som en sool oc de skulle alle bliffue som
konger oc drotninger Hwo er saa wfornymstig at han icke
tertius der effter spørge ville Tertius Et omnia Siden skulle i fonge
Dauid alt det eder gørff behoff thi kong Dauid siger Nunquam vidi
iustum derelictum Jeg saa aldrig nogen retuiss vere offuergiffuen
aff gud oc ey helder nogen aff hanss arffuinge tygge
sit brød

Eth Jertegen om gudz tienere

VI læse i en bog kalliss vitas patrum At det wor to
brødre en vng oc en gammild den vnge tiente wor
herre idelige aff alt sit hierte huilked dieffuelen meget
fortrød Thii tog han sig en deglig skabning oc gick til hanss
broder oc sagde ieg er gudz engild oc haffuer befalning aff
hannem ath sige dig noget for huilked ieg sørger gandske
suarlige Du skalt vide i sandhed at din broder er ewindelige
fordømet Oc all den tieniste han gør gud i hiemmerige hwn
hielper hannem inthet til den euige glæde eller salighed Der
met gick han bort Siden græd oc suckede den gamble broder
saa tiit han den vnge saa Om siger merckte han det Thii
sagde han til hannem Kere broder hwi est du saa bedrøffuid
naar du mig seer Han obenbarede hannem de ord som den
onde engild sagde om hannem Den vnge suarede sørge inthet
faar mig Skall iegh frelsiss da skeer det vell Skall ieg fordømiss
da skeer det oc Huad gudz vilge er det skeer Jeg setter det
altsammen i gudz hender Du skalt dog vide ath iegh icke
tiener gud all eniste for hiemmerigiss rige Men faar den store
kerlighed oc godhed som han haffuer giort mig i det han
skapte mig och løsste mig siden fra dieffuelen met hanss
hellige død oc pine Vil han giffue mig hiemmerigiss rige da
er han diss megtig Vil han oc fordøme mig da haffuer han
oc diss mact Om natten der effter kom gudz engild til denne

gamble broder oc sagde hannem at det vor en dieffuild som vor hoff hannem tilforn som løy alt det han sagde om hanss broder Du skalt vide i sandhed sagde han At din broder forverffuede mere verdskyld oc naade aff gud met sin stadige tro oc hob som han hagde til gud den tiid du sagde at han fordømiss skulde (oc han icke fald i mishoff) En han tilforn fortient hagde alle sine dage met alle de gode gerninger som han nogen tiid giort hagde Thii ville wii oc haffue en stadig tro oc hob till gud

Sextende søndag effter hellig trefoldighed søndag

Epistola ad ephe. iii ca.

Fratres obsecro vos.

DEnne epistell screff den verdige apostell Sancte Pouild till dem som bode i en stad hed ephesis oc stonder hwn i det tredie capittell Och lyder saa paa wort maall

KEre brødre Jegh beder edher faar gudz skyld ati icke mistrøste eller formindskiff i den hellighe tro faar den sorg och modgang ieg lider i mit fengzell faar ederff skyld thii det skal bliffue eder til ewindelig ære oc glæde Jeg falder idelige paa knæ for den aldermectiste gud som er ihesu cristi fader oc beder ydmygelige ati mue bliffue stadige i den cristelige tro Alle creatur baade i hiemmelen oc paa iorden haffue deriff begyndelse aff hannem thi han er alliff deriff fader oc skabere Jeg beder hannem stedsse at han vill verdiff till ath giffue eder aff sin gwddommelige æriff mact starckhed oc rigdomme ati mwe stadfestiff i ederff vnderstondelse meth den verdige helliand ath cristus ihesus maa bo i ederff hierte for ederff hellige tro skyld Ati saa stadfeste i den hellige tro oc gudz kerlighed mwe vnderstonde oc befinde met alle gudz helgene hwor dan ederff kerlighed skall vere thii han skall oc recke til ederff w venner Och hnor lenge han skall vare fordi ati skulle altiid være stadige i gode gerninger och der met formere ederff verdskyld O hwor høy skall ederff kerlighed

wære thii ati skulle altiid haffue ederff hw oc hierte op i hiemmelen till den ewindelige løn O huor dyb bør samme kerlighed at være Thii ati skulle altiid rædiff gud oc frøcte for hanff lønlige dome Jegh beder altiid for eder ati mwe kende oc fonge at vide den store oc øffuerste kerlighed som ihesus haffuer til eder han led sit liff for ederff salighedz skyld Jeg beder ati mwe opfyldiff aff gudz store nade oc leffue retwisslige her paa iorden oc siden fonge den ewige glæde och salighed i hiemmerige Den aldermectiste hiemmelske gud fader er och mectig till at giffne off megit mere en wii fortiene kunde. bede eller vnderstonde aff hanff guddommelige mact oc godhed huilken mact der giffuer disse forneffnde gaffuer i wore hierte oc vnderstondelser Han være loffuit hedred oc æred aff den hellige kircke oc aff alle menniske paa iorden mand effther mand och siden ewindelighe for wden endhe AMEN

Euan. Luce vii

In illo tempore Ibat ihesus in ciuitatem

FEsten som læsiff i dagh i den hellighe kircke den scriffuer den hellige ewangelista Sanctus Lucas i sit siwende capittel Oc lyder hwn saa paa vort maall.

VOr herre Jhesus Cristus gick till en stad hed Naim hanff disciple ginge meth hannem och en mectig stor almwe Der han kom till stadzenff port Da barff der eth død menniske vd ath iordiff som vor sin moderff eniste søn oc hwn vor en vidue hende fulde gandske meget folk vd aff staden Der ihesus saa denne sorgfulde qwinde da rørdiff han aff sin store miskwndhed offuer henne Och sagde Græd icke Saa gick han fram oc tog paa ligbaaren De som hende bare de bleffue stondendiff Da sagde ihesus Du vnge mand ieg siger dig stat op aff døde Han stod strax op som før vor død och begynte ath tale Jhesus antworde hannem sin moder igen Alle som da nerwerendiff waare de bleffue forferede Och

loffuede gud sigendiß Wii mwe vel tacke oc høgtidelige loffue den hiemmelske gud. thi ati blant off er kommen en mectig Profete Oc gwd haffuer nw ferdeliff søgt sit eget folk

Vdtydningen oc gløsen her paa

DEtte forscreffne iertegen giorde vor herre der han vor xxxi aar gammild och ligger samme stad Naim i galilee land ii dagiff ferd fra iherusalem hoff eth bierg kalliff thabor
tertus Tertus Et ibant cum eo Der gick megen almwe meth wor herre oc der kom och en stor skare vdh aff staden mod hannem
Nicolaus meth liget Nicolaus de lyra siger ath det skede aff gwdz
de lira forsywn Paa det at de skulle see dette vnderlige iertegen oc loffue gud och bære siden videndiff byrd der om De baare samme lig aff staden thii at de pleyde ath iorde alle døde mennißke vden for staden at ingen skulde fonge pestilentze eller
tertus bliffue befengder aff dem Tertus Quam cum vidiffet Der wor herre saa henne da bleff han rørd aff sin mißkwndhed Thii hwn wor enckæ oc hagde inthet andet barn som hende kwnde hielpe eller trøste paa sin alderdom Han sagde till hende græd icke som han vilde sige du skalt snart hwgswaliff Saa tog han paa ligbaren oc bød hannem met sin egen mact at han skulde opstonde aff døde Han opstod strax thii han fick
tertus liff i det at cristus talede til hannem Tertus Et cepit loqui Han talede strax till tegen ath huer mand vide skulde ath han vor sandelige leffuendiff Vor herre antworde hannem sin moder igen ath han skulde hielpe oc styrcke hende i framtiden
tertus Tertus Accepit omnes Alle som dette saage de bleffue forfærede
Nicolaus Nicolaus de gorra siger ath det skede thii ath dem grwede
de gorra. for dette store iertegen Vii finde i de hellige læster ath vor herre opreyskde tre aff døde Første en pige i hendiff faareldriff
Matt. ix huß som Sanctus Mattheus scriffuer i sit ix capittell Siden en drengh i porten som wii læse i dagh Tredie tiidh lazarum
Johannis aff graffuen som Sancte Hanß scriffuer i sit xi capittel Tertus
xi ca. Magnificabant eum. De loffuede hannem det er de trode ath han vor gudz søn aff hiemmelen men han opreyskde døde

De sagde Her er kommen en mectig prophete til off Som off vor loffuit tilforn i den gamble lou aff propheterne Vor herre haffuer nw sogt sit folk i det han off sende verdenff frælsere ✿ Men her taliff om dette døde menniske i læsten da will iegh sighe ether et Jertegen hworlediff hwer skall lære wel ath dø oc der met ende min tale

Et Jertegen ath lere vel at dø

VJ læse ath en kræmere gick en tiidh gennem en stor skow der fand han eth Heremithe wforwandiff som vor hundrede aar gammild han spurde hannem at huad han der giorde Han suarede ieg lærer at dø Kræmeren sagde huad gørff det dig behoff at lære at dø men du est saa gammild Thi du skalt dog snarlige dø Han swarede Det er det ieg rædiff Oc ieg kand alligenell icke dø Kræmeren sagde huad er det da at kunde dø Heremitet suarede Det er at offuergiffue synden oc gøre gode gerninger oc leffue effter gudz bwd ord Kræmeren spurde aff hannem igen sigendiff Hwad æder du men du est saa gammild Han sagde Den alsombæste mad Kræmeren sagde hwo reder hannem til for dig Han suarede den alder bæste stegere som er hwnger Kremeren sagde Huad haffuer du til tiid fordriff Han suarede Jeg offuer tencker all min tiid ieg leffuit haffuer met suck oc graad Finder ieg nogen time der i blant i huilken ieg haffuer erlige oc skellige leffuit Da tacker ieg gud der faare Naar ieg befinder ath ieg haffuer ilde leffuit da sørger iegh der faare aff alt mith hierte Kremeren sagde est du oc rig heremitet suarede ia Jeg haffuer mere en ieg vilde Det er mit legeme Kræmeren sagde Da vilde du dø Han suarede Jeg vilde gerne væl dø at ieg motthe komme til den euige salighed Kræmeren sagde kant du icke kende mig vel at dø At ieg kan oc siden fonge hiemmerige Han swarede Hwad er dith embede han sagde Jegh er en kræmere Heremitet

sagde vilt dw køpslage och giffne det minde for det mere och vinde twsindfolt Da se op till hiemmelen som er twsind folt større en iorden Oc giff dit gotz der faare i gudz naffn oc øffue dig i gode gerninger oc tien gud aff alt dit herte da fonger dw det visselige Der han dette hagde hørt da gaff han vdoffuer alt det han hagde oc fick siden en gaat endeligt och den ewighe salighed effther døden Amen

Søttende søndag effter hellig trefoldighedz søndag

Epistola ad ephe. iiii ca.

Fratres obsecro vos itaque

DEnne epistell screff den verdighe Apostell Sancte Pouild till dem som bode i en stad hed ephesis och stender hwn i det iiii capittell Och lyder saa paa dånske

KEre brødre ieg som nw bwnden er her i torned for ihesu cristi oc den hellige cristelige tro skyld Beder eder alle kerlige oc ydmygelige ati leffue erlige høffuiskelige oc gudelige i den leffnid oc værelse som ieg eder lært haffuer paa vor herriff vegne Leffuer spagferdelighe tolmodige oc samdrectelige i kerlighed och venskaff den ene mod den anden Verer omhyggelige at beuare oc haffue eth samtycke sind och hw i den cristelige tro met fredsenff bond oc samqwemme J skwlle være som eth legeme oc en vilge i eth hob som i ere kallede vdi til den ewindelige salighed Effter det kald som i ære nw vdi til den hellige cristelige tro Det er en herre En tro En dob Oc en gud som er fader oc skabere offuer alle creatur Och der faare skall ingen ophoffue sig offuer den anden Thii gud er offuer alle mennisker Han benarer all ting Han er i alle sine tro tieneriff hierte Han er benedidet till ewig tiid amen

Euang. Luce xiiii ca

In illo tempore Cum intrasset ihesus

FEsten som læsiss i dagh i den hellighe kircke den scriffuer den hellige euangelista Sanctus Lucas i sit fiortende capittel Oc lyder hwn saa paa vort maall.

VOr herre Jhesus Cristus gick en tiid paa en søndag till en mandz hwss at fonge sig mad huilken som vor en høffding offuer det parti som kallediss Phariseer alle som vaare tilstede aff dem de gaffue grandgibelige act paa vor herre hwad han talede oc giorde Der wor en vattersottig man i hwset for hannem Vor herre suarede til disse logkeniss phariseerss falske tancke och sagde Er det semeligt ath gøre noget siwgt mennniske helbrede om søndagen De tagde oc suarede inthet Han tog denne singe mand oc giorde hannem karsk och lod hannem gonge Siden suarede wor herre dem igen till deriss tancker och sagde Huilken aff ederss nød der falder i brynden om søndagen drager han det ey strax op igen Her til kwnde de inthet suare hannem Siden gaff han act paa dem som budne vaare till samme maaltiid han saa at huer vilde side øwerst til bordz Thi sagde han dem denne effterlignelse Naar du bliffuer bwden till bryllepss Da skalt du icke strax sette dig i høysede Thii det kand hende ath der kommer nogen effther digh som yppermere est en du Och da kommer han som ind bad dig och hannem och siger till dig Flot dig neder bæder wige och giff denne rwm at side Da begynder dw ath blwess och kommer nederst ath side paa deth siste Men naar dw est bwden Da sæth dig nederst meth deth første Paa deth ath naar han kommer som dig oc den anden ind bød siger da til dig Uen sid op bæder Da fonger dw stor heder och ære for alle gesterness asywn Thii at hwer som sig ophøyer han skall nedertryckiss Och hwo sig ydmyger han skall ophøyess

Vdtydningen oc glosen her paa

DEr vor herre vor xxxii aar gammild da bød en phariseerniff høffding hannem til gæst Nicolaus de gorra siger at vor herre od met hannem oc andre At han vilde lære oc vndervise dem deriff stieliff salighed Oc han vilde der met lære alle menniske at leffue i fuldkommelig kerlighed Det er at elske deriff w venner som Sanctus Lucas scriffuer i sit vi ca. Diligite inimicos vestros Elsker ederff wuenner Nicolaus de lyra siger At denne høffding ind bad vor herre for han hannem friste ville oc icke for kerlighedz skyld Thii stonder her i læsten Textus Et ipsi obseruabant ipsum. De toge vare paa hanff ord oc gerninger men de finge mad at de kwnde fonget nogen orsage til at kære paa hannem Der wor en vatersottig mand Cyrillus siger at samme mand bad icke wor herre ath han skulle gøre hannem helbrede thii han torde icke for iøderne oc for de phariseer Men han stod faar hannem paa det at han hannem see skulde och forbarme sig offuer hannem och gøre hannem helbrede Naar han hannem saage Textus. Et respondens Vor herre swarede phariseerne til deriff tancker Beda siger Ath han der met obenbarede ath han vor sand gud thii ingen ved menniskenff tancker vden gud all eniste Han spurde om nogen motthe gøre nogen helbrede om søndagen Nicolaus de gorra siger At han spurde der met om det vor sømeligt at gøre miskundelige gerninger om søndagen som er ath helbrede gøre siwge och hugsvale bedrøwede Som han vilde sige hwi tage i vare paa mine gerninger ati mig straffe ville men deth er icke synd Siden lagde han sin hond paa denne vattersottighe siger Nicolaus de lyra och han bleff strax swnd Textus. Et respondens. Han sagdhe naar ederff qweg falder i nogen pwdz eller dynde om søndagen da opdrage i det strax och gøre ingen synd der meth Nicolaus de gorra siger Hwor meget minde synd er der da ath hielpe menniskеn som er det alder edelste creatwr som til er De kwnde inthet svare vor herre Thi han offuer vant dem met sine ord Her maa hwer

Nicolaus de gorra

Luce vi

Nicolaus de lyra

textus

Cyrillus

textus

Beda

Nicolaus de gorra

nicolaus de lyra

textus

nicolaus de gorra

mercke de obenbare skalckiff och phariseerff store oudskaff Thii at de hwlde det for minde synd ath hielpe deriff qweg om søndagen en deriff egen iessu cristen Her aff kan hwer vide ath de mere elste samme qweg en menniskēn Saa gør oc mange prelater oc prester en nw som haffue mer omhu for verdenff goz en for menniskeniff siele som de skulde gøre
crisostomus. helbrede formedelst predicken oc god lerdom som Crisostomus siger Cadit asina et est qui subleuet. perit anima et non est qui recogitet. en aseninde falder om kwld der kommer strax nogen som henne opreyser Menniskenff siel forfariff oc der er
nicolaus de lyra ingen som tencker der paa. nicolaus de lyra siger at vor herre vilde siden straffe dem faar deriff høfferdighed Oc store begering som de hagde til at de vilde syneff at vere bedre en andre hwor de komme Thii sagde han dem denne effterlig-
tertus ligning som stonder i læsten Tertus Cum inuitatus fueris.
Cyrillus naar du biwdiff till bryllep Cyrillus siger at han der met mente hiemmerigiff ewige glæde oc salighed som wii biwdiff til met predicken oc god lerdom Om huilked Sancte hanff
Apocalip. scriffuer Apocalip. Beati qui ad cenam agni nupciarum
xix ca. vocati sunt. Hellige ere de som kallede ære til gudz søff
tertus bryllep Det er til den ewige salighed Tertus Non discumbes Du skalt icke sette dig i høgsæde det er du skalt icke høfferde dig i dit hierte offuer andre som den phariseus giorde i templen sigendiff Jeg tacker dig gud at ieg icke er som andre mennisk Eller som lucifer giorde i hiemmelen sigendiff som der stonder
esaie xiiii. Esaie xiiii ca. Ero similis altissimo Jeg skal bliffue lige mectig met gud i hiemmerige At du icke siden skalt neder sættiff till enden aff bordet met blwsell Det er at du icke skalt neder tryckiff met skendzell til heluediff ewige fordømelse Men du
Paulus skalt ydmyge dig som Sancte Pouild giorde sigendiff. ego sum minimus apostolorum Jeg er den alder minste oc w verdigste blant alle apostlene Det er blant alle syndige mennisk At naar han kommer som dig oc hannem indbad at han da siger Uen sid op bæder Det er met den helliandz naade som han dig giffuer her i verden oc siden den ewige glæde i hiemmerige Da fonger du ære aff alle som sider hoss dig Det er aff alle

gudz helgene oc engle i den euige salighed. Tertius Quia omnis Thii at huer som sig ophøffuer met høfferdighed han skal nedertrydtiff her i verden met skendzell oc blysel. eller i heluediff pine met euig fordømelse. oc hwo sig ydmyger han skal ophøffuiff her met verdenff ære oc verdighed. eller i himmerigiff rige i den ewindelige glede och salighed Den vnde off alle den alsommectiste gwd som er benedidet till ewigh tiidh AMEN tertius

Et Jertegen at huer skall holde søndagen hellig

Vi lærse at det vor to skomagere Den ene hagde mange børn oc sin gode biering Han hørde daglige messe oc holt sin søndag hellig och andre hellighe dage Den anden hagde ingen børn oc han arbeyde daglige baade helligt oc søgnt och gaff sig icke stwnder till ath høre en messe till ende Dog kwnde han neppelige føde sig oc sin fattige hustrw. thii sagde han til den anden Hwor gonger det till ath du haffuer din gode biering oc mange børn Och ieg arbeyder fast mere en du baade nat oc dag dog kand ieg neppelige føde mig al eniste oc min fattige hustru Sig mig huorlediff dw fonger din rigdom Den anden suarede gack met mig i morgen aarle da vill ieg vise dig huor ieg hannem finder Om morgenen ledde han hannem till kircken met sig Der messen vor wde da bad han hannem gonge hiem oc skøde sit arbeyde Anden dagen giorde han oc saa Och tredie dagen deff ligest Fierde dag kom han oc ville hafft hannem till kircke met sig da sagde han Uilde ieg gonge til kircke da viste ieg vel selff vegn did Jeg bad dig ath du vilde lede mig diid som du finge din rigdom at ieg motte oc nogen fonge Den anden suarede Jngen anden sted haffuer ieg at søge min legemelige føde vdi Oc ey helder min sieliff salighed en i den hellige kircke Haffuer du icke hørt ath vor herre sagde selff i den hellige læst som Sanctus Mattheus scriffuer i sit

vi capittel Primum querite regnum dei Sporger først effter gudz rige siden skulle i fonge alt det eder er nytteligt baade till liff oc siell Der han dette hørde da tyckte hannem ilde at vere ath han tilforn fortørnede gwd meth sit idelige arbeyde siden holt han hellige dage oc hørde daglige messe Der effter fick han rigdom nock oc det gick hannem vel baade till liff oc siell AMEN

Attende Søndag effter hellig trefoldighed søndag

Epistola i ad corin. i. ca.

Fratres Gratias ago deo meo

DIsse ord stonde i det første capittell i det første sendinge breff som Sancte Powild screff till dem som bode i en stad hed corinthus Och lyde dhe saa paa danske

KEre brødre ieg tacker altiid inderlige min herre oc gud for eder alle for den naade han eder giffuit haffuer formedelst vor herriff ihesu cristi verdskyld Thii ati ære nw gierde rige aff hannem paa alle de ting som eder ære nyttelige till den ewindelige salighed Saa at alle de ord i tale de ære fructsommelige oc gaffnlige oc ati haffue en klar vnderstondelse i den hellighe scrifft Vaart videndiff byrdh som wii eder bebudet haffue aff gudz son det er saa stadfestet i eder ati nw holde deth fuldkommelige i ederff hugkommelse oc glemme det aldrig. saa ath eder inthet fattiff i de articke som nøttortelige ære till den ewindelige glæde J som bide ati ville se oc kende vor herriff ihesu cristi skinnende ansict effter dette forgengelige liff Eder vil han stadfeste i de hellige gaffuer som i haffue aff gud till ederff dødz time ati skulle bliffue vden dødelige synder oc komme wskyldige for vor herre paa den yderste strenge domme dag paa huilken alle menniske anamme skule løn for deriff gerninger

Euang. Matt. xxii

In illo tempore Conuenerunt pharisei

FOrten som læsiff i dag i den helllighe kirke den scriffuer den helllighe Apostell och ewangelista Sanctus Mattheus i sit tw och tiwende capittell Och lyder hwn saa paa vort maal

PHariseerne saffnediff en tiidh om kring vor herre En aff dem som holt sigh megeth viff och klog vdi logen fristede hannem saa sigendiff Mestere huad er det største budord i logen Jhesus suarede hannem oc sagde Du skalt elske din herre oc gud aff alt dit hierte aff all din siell oc aff all din hw oc sind Det er det største oc første budord Det andet er lige det første Dw skalt elske din ieffn cristen lige ved dig selff J disse twende bwdord fwnderiff all den low som moyses oc profeterne screffue Der phariseerne waare till hobe da gierde vor herre eth sporssmaall till dem saa sigendiff Hwad tyckiff eder om cristo hweff søn er han de swarede dauidz søn Jhesus sagde hwi kalder da Dauid hannem sin herre aff den helliandz indskydelse sigendiff Gud fader sagde til gudz søn min herre. sid hoff min høgre hond Jeg skal i framtiden neder sla dine w venner ath dw skalt træde dem vnder dine føder som en fodeskammell Effter dii at Dauid kalder hannem sin herre hworlediff kand han da være hanff søn Jngen kwnde sware eth ord her til Och ingen torde ydermere gøre noget sporssmaall til hannem mere den dag

Vdtydningen oc gløsen her paa

DEr vor herre vor. xxxiii. aar gammild Da komme der mange phariseer om hannem Nicolaus de lyra siger at de ginge saa mange til hannem til lige ath de vilde forferde hannem at han icke skulle thaare sware dem Textus Et interrogauit eum En aff dem som vor meget logkøn giorde al eniste et sporssmaal til vor herre fristendiff hannem ath

Nicolaus de lyra

textus

han kwnde grebet hannem i sin tale siger. Crisostomus Crisosto-
Nicolaus de lira siger at han talede ene til hannem Thii mus
han mente vinder han mig offuer da skulle de andre dog icke
syness ath være offuer vondne han sagde Mestere hwad er
det største budord i logen Han kallede hannem mestere oc
vilde icke være hanss discipell siger Crisostomus vor herre crisosto-
sagde. Elsk din herre oc gud aff alt dit hierte Isidorus siger mus
at det er at hwer skall skicke alle sine tancker gud til loff Isidorus
oc ære sammelediss alle sine begærelser oc alle sine fem sind
Sanctus Bernardus siger Hwer skal elske gud aff alt sit hierte Bernar-
visslige Aff all sin siel sødelige. Aff alt sit sind sterckelige. dus
Textus Hoc est maximum Det er det største oc første budord textus
i verdighed oc krafftighed Thii ath ke[r]lighed er størst oc ypperst
blant alle andre dygder Det andet budord er dw skalt elske
din ieffn cristen lige ved dig selff Det er siger Nicolaus de Nicolaus
lira dw skalt bede och ville at det maa gonge hannem vel de lyra
baade til liff oc siel Textus In hiis duobus paa disse twende textus
budord er al loffuen och profeterniss scrifft fwnderet Thii at
de iii. første budord som stode i den første taffle de lyde ath
man skall elske gud De andre siw som stode i den anden taffle
de lyde at huer skal elske sin ieffn cristen Crisostomus siger crisosto-
den kan icke hade noget menniske som elsker gud Och han kand mus
icke elske gudh som hader mennisken. Textus Congregatis textus
autem Der alle dhe phariseer saffnede vaare som friste vilde
waar herre da sagde han till dem hwad tyckiss eder om cristo
som eder loffuit vaar i den gamble low at han skulle komme
och frælse verdhen hwess søn er han De sagde dauidz søn. Dauid ps.
Vor herre swarede hworlediss kallede Da dauid aff den hellіandz cix.
inskydelse hannem sin herre sigendiss Dixit dominus domino
meo. Gud fader sagde till gud søn min herre sid hoss min
høgre hand det vor ath han er lige mectig met hannem
i gwddommen offuer alle creatur hiemmeld oc iord oc al den
ting som til er Textus Donec ponam Jeg skal vnder trycke textus
dine wuenner lige som de waare dine fode skamble. Nicolaus Nicolaus
de lira siger at det skall ske paa den yderste domme dag da de lyra
skulle alle onde menniske oc iøder som icke vilde tro paa gud

tertus son neder synwndiff i den grwme helffuediff fordømelse Tertus Si ergo Men dauid kalder hannem sin herre hworlediff kan han da vere hanff son Jngen aff samme phariseer kunde sware hannem eth ord her till Thii ath de kunde icke helder sware sancte staffen der han talede til dem Hwor meget minde skulle de nw kunde sware vor herre som er en begyndelse oc
tertus oprindelse til all visdom oc naade. Tertus Neque fuit ausus. Jngen torde den dag sporge hannem mer om noget Thii ath de reddiff ath de skulde oc saa offuer windiff oc der aff
Hugo de prato beskæmiff aff almwen offuer disse ord siger Hugo de prato ät hwer skal først elske gud offuer alting Saa sin egen siel Siden
Augustinus sin ieffn cristenff siel mer en sit æget liff Sanctus Augustinus siger det er fuldkommelig kerlighed ath hwer er redebon til ath dø for sin ieffn cristenff skyldh

Et Jertegen om trofast kerlighed oc elskelighed

Petrus alfoncius scriffuer ath der vaare twende kræmere en bode i egypten oc den anden i eth land hed baldack de kende hwer anden all enište aff deriff naffn oc rocthe Den aff baldack for en gong til egipten til den anden hand vndfick hannem kerlige oc tede hannem store velgerninger Der han hagde vered hoff hannem viii. dage bleff han swarlige siwg der komme læge som hannem hielpe skulde Men de kunde ingen siwgdom finde paa hanff legeme Om siger oplod han sin mening for samme sin gode ven ath han bleff siwg for han icke fonge kunde hanff pige til sin hwstrw der han dette hagde hort da gaff han hannem samme pige met store giffter oc gaffuer Siden for han hiem och tog samme sin hwstrw met sig Det hende sig om siger ath denne mand i egipten bleff saa fattig ath han hagde inthet at føde sig aff Thii gick han baade nøgen oc swlten til baldack oc kom diid silde om afftenen Oc gick strax til kircken i det samme kom der megen almwe løbendiff som søgte effter en mandrabere de grebe hannem strax han vor bekent ath han skulde det haffue giort (en dog at han vor vskyldig der vdi) at han diff snarere

kwnde fonget ende paa sit liff oc armod de satte hannem hardelige i fengzel om nathen Anden dagen der de vilde aff liffue hannem da kom hanff stalbroder wforwandiff ath see oc høre hanff dom der han hannem saa och kende ath det vor hanff ven som han gaff sin pige før met meget gotz Da ropte han gandske høgt oc sagde hwi wille i døme denne wskyldige mand Jeg slo den døde i hiel De grebe hannem strax oc lode den anden loff den rette mandrabere som staden hagde giort stod i blanth almwen och hørde at disse ville dø for samme mord en dog de waare wskyldige. Da rørdiff han indwertiff i sin conscientzie och samwittighed Thii ropte han høgt oc sagde ingen aff disse to bedreff samme mord oc ingen anden paa iorden giorde det vden ieg all eniste Saa løsde de den anden oc grebe hannem dommerne forwndrede storlige her paa thii ledde de dem alle tre for kongen der han hagde hørd hworlediff al ting forløben vor i samme sag da gaff han dem alle qwit for wden al heffn oc pine denne borgere i baldack tog sin stalbroder hiem met sig oc gaff hannem halff delen aff alt sit gotz han hagde hwilked han anammede met stor tacknemmelighed och for siden gladelige hiem igen til egipten

Nittende søndag effter hellig trefoldighedz søndag

Epistola ad ephe. iiii, cap.

Fratres. Renouamini spiritu.

DEnne epistel screff den verdige apostel Sancte pouild till dem som bode i en stad hed ephesis och stonder hwn i det fierde capittell och lyder saa paa danske

KEre brødre och søster i skulle nw fornyeff i ederff siel hw. sind. oc samwittighed oc afflegge det gamble menniske som er synden oc iføre eder och anamme det ny menniske som er cristus ihesus han er fød for vden all synd allderhelligst oc retferdeligh effter gud faderff och den verdige helliandz vilge J skulle her effter leffue i retwisshed oc sandhed met eth helligt leffnid Ligerwiss som i icke nw waare de menniske som i waare forre Thii aff legger all løgn oc falske ord oc taler sandingen till hwer anden met hierte oc twnge Fordi ati nw ere alle lemmer til eth legeme som er den hellige kircke oc vnder eth hoffuit som er cristus ihesus J mwe vel bliffue vrede paa de menniske som synde men i skulle icke straffe dem met hastighed vmildelige eller forhaardelige ati synde selffue der met Bliffue i vrede om dagen da lader icke solen biergiff offuer samme ederff vrede. men forlader hende strax Giffuer icke dieffuelen aarsage till at bo i ederff samwittighed oc siell hwo før stall han skall icke nw stiele

Men hwer skall arbeyde met sine hender det som skelligt oc sømeligt er At han kan affle sig selff sin føde. oc siden til at giffue fattige folk almisse der aff

Euan. Mat. ix.

In illo tempore Ascendens ihesus in nauiculam

FEsten som læsiff i dagh i den hellighe kircke den scriffuer den hellige ewangelista Sanctus Mattheus i sit niende capittel Och lyder hwn saa paa vort maall.

VOr herre gick i et skib oc seglede offuer til galilee land och kom til en stadh hedh Capharnaum som kalliff hanff stad Der satte de eth siwgt mennisk e ned for hannem i en seng det wor halfft taget bort ath det kunde huercken røre hond eller fod eller nogen aff sine lemmer Der vor herre saa deriff store tro sagde han til samme singe mennisk e Søn tro fuldkommelige dine synder skulle dig forladiff Der vaare negre logkone mend som hwlle dem meget vise oc kloge i menski low de sagde indwertiff met dem selffue Denne man bespotter han vil gøre det som gudh all eniste gøre kand och inthet mennisk e Der Jhesus saa deriff tancker Sagde han till dem Hwi tencke i onth i ederff hierthe Hwilkid er lættere ath sige dine synder skulle dig forladiff Eller at sige stat op oc gack Men paa det ati skulle see oc aabenbarlige vide at menniskenss søn haffuer mact paa iorden ath forlade synderne Da sagde han till den siwge Stat op oc tag din seng och gack din vey Han stod strax op oc gick helbrede hiem i sit hwss Der almwen dette iertegen saage da grwede dem storlighe De loffuede alle den hiemmelske gwd som gaff menniskken denne frelsere Jhesum cristum

Vdtydningen oc glosen her paa

DEr vor herre vor xxxi aar gammild Da for han till sin stad Capharnaum han kalliff hanss stad thi han plegde

der idelige at være oc giorde der mange store iertegen det første han begynte at predicke oc lære Betlehem kalliff oc
tertus hanff stad thii han lod sig der føde Tertus Et offerebant Der
Marci ii ned sette de eth mennisske for hannem Sanctus Marcus siger i sit andet capittell Ath den tiid de saage ath de ingelediff kwnde komme till wor herre paa gaden meth samme siwge mennisske faar den stor trang der wor om hannem aff den megle almwe som effter fulde hannem da vonde de samme siwge mennisske øffuerst ned aff hwset i sin seng med vor herre her maa hver merke den store tro de hagde till hannem Der han saa deriff stercke tro Da trøstede han den sywge først som gode læge plege ath gore sigendiff søn tro stadelighe dine synder skulle dig forladiff Deth sagde han thii han hagde
tertus fonget sin siwghe faar sine synder skyld Tertus Et ecce quidam De logkone mend som der neruerendiff vaare de tenckte indwertiff met dem selffue thi ath de icke torde sige det obenbarlige faar almuen At han ville tage sig den ære til som gud skulle haffue fordi At ingen kand forlade mennisken sine synder vden gud al eniste thi sagde de at han bespottede gud i det han forlod den siwge sine synder fordi de mente
tertus oc sagde at han vaar eth purt mennisske och icke gud Tertus Et cum vidisset Der gwd saa deriff tancker sagde han till dem Hwi tencke i ilde om mig Der met obenbarede han At han
crisostomus vor sand gud i det han svarede til deriff tancker Crisostomus siger ath ingen ved mennisskenff tancker vden gudh all eniste Vor herre sagde hwad helder er det lettere at sige Dine synder skulle dig forladiff Det er ath forlade nogen alle synder all eniste met ord Eller ath sige stat op oc gack Det er at gøre nogen karst oc swnd al eniste met ord ath han
tertus kan strax gonge oc gøre hvad han skal Tertus Ut autem sciatis J skulle vide at mennisskenff søn (som han vilde sige ieg som er iomfru marie søn) Haffuer mact ath forlade mennisken alle deriff synder her paa iorden Han sagde til denne siwge stat op oc tag din seng met dig Han stod strax op oc bar sin seng met sig hiem i sit hwff Till tegen oc videndiff byrd Ath
tertus han vor fulkommelige swnd oc starck Tertus Videntes autem.

All almwen grwede storlige for dette iertegen Thii de saage oc viste at samme mennisske vor tilforn saa swarlige vansmectig och sywg ath han kwnde hwerken rore haand eller fod eller nogen aff sine lemmer oc han bleff strax effter wor herriff ord saa starck at han opstod oc bar sin seng Tertius Et tertius glorificauerunt De lofnede alle den alsommectiste gud i hiemmerige som gaff mennisken denne frelsere ihesum christum Ower disse ord som sigiff i læsten dine synder skulle dig forladiff siger Hugo at hwert mennisske maa merke vor herriff Hugo. store milhed som han deler met syndige mennisske Der haffue wii oc exempel aff mek sancte Peder som forswor vor herre iii genge oc han angrede det siden oc græd der swarlige faare thii forlod vor herre hannem det Sancta maria magdalena bedreff oc mange dødelighe synder Hun gick siden ydmygelige met anger oc ruelse oc twede vor herriff føder thii forlod han hende alle sine synder Item røffueren paa korsset som bad om naade han kom till paradiff den samme time Thii skulle wii alle taghe exempell aff dem och bede om gwdz naade och barmhertig ath wii mwe fonge anger oc ruelse faar vaare synder oc deth ewighe liff effther døden Amen

Et iertegen om gudz milhed oc barmhertighed

CEsarius scriffuer at det vor en mectig rig mand som lenge hagde leffuit gandske ilde och øffuit sigh i mange synder En tiidh horde han predicke om gudz barmhertighed och milhed som han gør mod syndighe mennisske Thii fick han saa stor anger och rwelse i sit hierte for sine synder ath han offuergaff alt den gotz oc rigdom han hagde paa iorden oc gaff sig i closter oc bleff saa gudelig oc bønhørd met gud ath han forlod hannem alle sine synder oc sagde hannem paa hwad tiid han dø skulde Nogen stwnd der effther fick han snar koldesiwge Da sagde han sine medbrødre at han skulle dø den tredie dag der effter hwilked oc skede Der vor en qwinde i en by der hoff hun bleff da frelst aff en dieffuild som hwn wor befengder meth oc sagde sin sogne prest deth Nogen

stund der effther kom samme dieffuild i hende igen och planede henne mer en han giorde før Presten manede hannem oc sagde O du fwle aand vost dw ey vdfaren aff denne qwinde Han swarede iw wor iegh saa Presten sagde hwor vost du han suarede i hemmenrodz closter presten sagde huad giorde du der han suarede Der laa en broder i syn dødz time thii vor der saffnede mer en fempten twsinde dieffle som hobediff til ath fonge hanff siell thii offuer gaff ieg denne min bolig at ieg kunde vere der i blant oc se der paa iegh viste vel at denne min bolig vor oben for mig naar ieg igen komme presten sagde hwor gick det met samme siel Han suarede wii hagde vel fenget hende Men der vor saa mange topragene mend om hannem som læssde offuer hannem at ingen aff off torde komme nær hannem presten sagde huor bleff samme siel han swarede hwn sider hoff gwdz føder thii mwe i vide hwor stor wret voff skede Samme mand tiente off i feretiwe aar och mer och øffuede sig i alle honde synder Nw tienthe han en anden herre all eniste i iii aar och han tog hannem fra off For hwilked de andre dieffle och iegh bleffue suarlighe vrede thii plaffwer ieg nw denne qwinde mer en iegh noghen tiidh giorde førre

Tyuende søndag effter hellig trefoldighed søndag

Epistola ad ephe. v. cap.

Fratres Videte quomodo caute

DEnne epistell screff den verdige apostell Sancte Powild til dem som bode i en stad hed ephesis oc stonder hwn i deth fempte capittell Och lyder hwn saa paa danske

KEre brødre i skulle grandgibelighe offuer see indwertiss i ederss vnderstondelse oc vduertiss i ederss sind hworlediss i vislige och waarlige leffue oc omgongiss skulle i denne vaadelige verden Ati icke leffue som daarer men som vise oc fornymstige mennisske Værer nw idelege och arbeyder aff eder største mact i gode gerninger ati mwe fonge den aandelige føde Gode gerninger ære dyre thii at de icke bedriffuiss aff saa mange som onde Thii forsømer icke ederss tiidh fordi ati haffue gode gerninger behoff saa manghe i selffue oc andre met eder gøre kunde J skulle icke vere vfornymstige men vise och vide hwad gudz vilge er ati aldeliss der effther leffue kwnde J skulle icke dricke eder drwckne aff vin eller anden drick Thii der aff fødiss .siwgdom oc wkyskhed Men i skulle opfyldiss met den helliand talendiss oc lærendiss andre och eder selffue indbyrdiss ath loffue oc tacke den alsommectiste gud met sang oc læsning for alle hanss welgerninger oc gaffuer som han eder giffuit haffuer formedelst sin benedide søn ihesum cristum Værer

hwer anden tienstactighe och ydmyge Undersaaterne mod prelaterne Oc prelaterne mod tienerne i en ke[r]lighed och Jhesu cristi rædsle som er vor frelsere A M E N

Euan. Mat. xxii.

In illo tempore Loquebatur ihesus principibus

FEsten som læsiff i dagh i den hellighe kircke den scriffuer den hellighe ewangelista Sanctus Mattheus i sit xxii capittel Och lyder hwn saa paa vort maall.

VOr herre ihesus talede till de ypperste prelater oc phariseer som waare i iode kircken sigendiff Hiemmerigiff rige maa ligniff vedh en konge som giorde sin søniff bryllep Han vdsende sine swene ath kalde dem ind som bwdne waare De vilde icke komme Siden vdsende han andre sine swene oc sagde siger dem at ieg haffuer red min kaast oc slacted mine øxen oc fwgle oc all ting er rede kommer till brylleppeд Men de forsømede at komme oc fore anderstediff bort somme till deriff byer oc iordegotz somme effter deriff købmanskaff De andre grebe hanff tienere och giorde dem stor forsmedelse oc sloge dem siden i hiell Da kongen dette hørde bleff han meget vred oc vdsende en stor hærr oc lod i hiel sla disse mandrabere oc op brende den stad de bode i Siden sagde kongen till sine tienere Brylleppeд er rede. men de som budne waare de waare icke verdige til ath komme Thii vdgonger paa alle veye och sty oc indkalder alle de i finde kwnde till brylleppeд Hanff swene ginge vd och indkallede alle som de finde kwnde baade onde och gode ath hwset bleff fwlt Kongen gick ind at see dem som komne waare och fand blant dem en som icke hagde bryllepff klæder paa thii sagde han till hannem Uen hwi gickst dw her indh men dw icke hagde bryllepff klæder Han tagde Da sagde kongen til sine swene binder hender oc føder paa hannem oc kaster hannem i det vdwertiff ewige

mørck Der som er graad och tender gnidsle. mange ære kallede Faa ere de som vdwalde ære.

Vdtydningen oc glosen her paa

DEr wor herre wor xxxiii aar gammild Da sagde han iøde presterniff prelater och hoffdinge denne forscreffne effterligning som stonder i denne hellighe læst Textus Simile. Hiemmerigiff rige Det er den hellighe kircke som er alle cristne menniskiff samfwnd. maa ligniff vedh en konge som giorde sin sonff bryllep Deth er Gwd fader i hiemmerige han sammen føyede mandommen met gwddommen i iomfrw marieff kyske och alder reniste liff aff hwilked cristus ihesus vdgik som en brudgom der gonger deylige prydet aff sit brude hwff Textus tertus
Et misit. Han vdsende sine swene Det vor Propheterne oc Patriarckerne som predickede oc lærde iøderne at de skulde fuldkommelige tro at Jhesus komme skulle till verden at anamme mandom oc frelse all verden Textus Et nolebant tertus
De vilde icke komme Det er de vilde icke tro paa det profeterne spaat screffuit oc sagt hagde Han vdsende andre swene Det vor hanff hellige apostle som han sende i alle de stæder han komme skulle som Sanctus Lucas scriffuer i sit x cap. Han Luce x ca.
bad dem sige ath han hagde beredet maaltidet Nicolaus de Nicolaus
lyra siger at han der met mente den hellige kirkiff sacramente de lyra
oc den hellige tro oc gudz lerdom som er sielenff mad och føde han bespiser alle cristne menniske met sit hellige kød och blod som det anamme for vden dødelig synd Textus Tauri tertus
mei Met hanff øxen mente han de hellige forfedre i det gamble testamente Met fwglene mente han gode hellige mend i det ny testamente Han lod dem sige at alting vor rede Det er alt deth som hør til menniskenff salighed det er nw rede Kommer til bryllepff Der er til den ewige salighed Met ederff stadige tro oc miskundelige gerninger Textus Jlli autem De tertus
forsømede at komme thii at de icke elste gud Somme ginge bort i deriff by oc gotz Det er de som acthe inthet andet en werdenff forgengelige gotz och rigdom Somme fore effter

deriß købmanskaff Der er de som forsøme gudz tieniste Och idelige befinde ath offuertencke hworlediß de kwnde bliffue

tertus rige Tertus Reliqui. De andre fangede och grebe hanß tienere och giorde dem stor forsmedelse Det skede effter vor herriß opfarelse till hiemmelß Da grebe iøderne hanß apostle och hustruge oc sloge dem somme aff liffuede de meth

tertus atskillelige plaffuer och piner Tertus Rex autem. Der kongen dette horde da bleff han vred Det skede den tiid vor herre lod den suare obenbarlige heffn komme offuer iherusalem rlii aar effter sin død Der titus oc vespasianus met de rommerskiß mact tuingede dem saa suarlige at de ode deriß egne børn

tertus och wskellige creatur mwß oc røtter Tertus Perdidit illos. Kongen lod i hiel sla disse mandrabere Det vor disse iøder som tilforn i hielsloge hanß discipler dem sloge de rommerske i hiel oc somme grebe de At de waare x hwndrede twsinde

Josephus. som slagne oc grebne vaare som Josephus scriffuer Tertus

tertus Et ciuitatem Han lod brende deriß stad Det skede samme tiid thii at de brende da iherusalem oc den store dyrebare tempel som salomon før bygde Siden sagde kongen till sine swene at brylleppet vor rede Det vor at hiemmerige wor obet oc bered till alle cristne menniske formedelst Jhesu cristi suare død oc pine. men de som vaare indbudne de vaare icke verdige till at komme till det Der meth menthe han iøderne som icke vilde

tertus tro paa hannem Tertus Ite ergo Gonger vd paa alle veye oc sty Der met mente han til hedningerne som ingen log hagde oc inthet viste aff hanß budord at leffue effter Til dem skulle apostlene gonge oc predicke oc lære den hellige cristelige tro

tertus som de och giorde Tertus. Et quoscunque Jnbinder alle de i finde kunde til brylleppet Der vor at alle som anamme ville den cristelige tro de skulle bliffue salige och komme till hiemmerige De ginge vd Det vor aff iøde land oc til hedningene De kallede till hobe alle som de finde kwnde Det vor alle hedninge oc syndige menniske som ville gøre plict oc bod for

Nicolaus deriß synder Brylleppet bleff opfylt Nicolaus de lyra siger

de lyra Ath det er ath den hellige tro bleff vdspred oc lærd offuer

tertus all verden Tertus. Jntrauit rex Kongen kom ath se dem som

komme vaare Det skeer naar han kommer paa den yderste strenge dom Oc seer der nogen side som icke haffuer bryllepss klæder paa deth er nogen som haffuer troen vden kerlighed Da siger han Men Han kalder hannem ven fordi han skapte menniskenss nature effter sit eget ansict siger Nicolaus de gorra Han siger hwi gickst du her ind vden bryllepss kleder det er gode gerninger Sanctus Jeronimus siger ath de x wor herriss budord de ere bryllepss klæder som alle skulle haffue oc de inde holdiss i disse twende at huer skall elske gwd oc sin ieffn cristen Textus Obmutuit Han tagde oc suarede inthet Nicolaus de lyra siger At menniskenn tiger paa den yderste domme dag oc suarer inthet thii hanss egen conscientz oc samwittighed straffer huer induertiss saa suarlige ath han bliffuer aldeliss dwme Textus. Tunc dixit rex Kongen sagde till tienerne Det er gud siger till englene som skulle gøre retwished binder hender oc føder paa hannem Det er at menniskenn kan da ingen god gerning gøre oc ey helder forwerffue naade eller komme til salighed Kaster hannem ned i det vduertiss mørk det kaldiss saa for der er ewindeligt mørck oc inthet hob til gudz miskundhed eller naade som Beda siger J helffwede er ingen mindskelse paa pinen och ingen kand frelsiss deden Der er swck grad tender gnidsle som Sancte hanss scriffuer i sit xxiiii capittell Ath de kastiss aff det alder koldeste vand sne och froest i den gloende helnediss ildh At samme ild er ewig der om scriffuer Esaias i sit siste capittel sigendiss Ignis eorum non extinguetur Helffuediss ild skall aldrig wdslyckiss Sanctus Gregorius siger At ingen kan optencke nogen pine eller plaffue at hwn ey findiss i helnede textus Multi sunt vocati Mange ere kallede Det er til den hellige cristelige tro Men faa ere vdualde Det er til den ewindelige glede oc salighed

Nicolaus de gorra.

Jeronimus.

textus

Nicolaus de lyra

textus

Beda

Johannis xxiiii ca.

Esaie vlti.

gregorius.

textus

Et Jertegen om helffuediss atskillelige pine

VJ læse ath det wor to stalbrødre de loffuedę hwer anden ath hwilken først døde aff dem han skulle igen komme inden xv dage effter sin død om det vaare

mwoeligt oc sige den anden hvad stickelse han vaare vdi Den først døde obenbarede sig en nat faar den anden i alsom græseligste stickelse oc sagde O min ven dw skalt vide ath ieg er ewindelighe fordømet faar min hofferdighed oc wkyskhed skyld Mine hender ere bundne paa mig i helffuediff pine saa ære de och paa alle andre som fortørne gud i hiemmerige met deriff tagelse i det de tage vhøffueskelige oc wbluelige paa dem selff eller paa andre mennisse her i verden mine føder ere bwndne. saa ere de oc paa alle andre som brwgede deriff føder til dantzen springen oc hofferdig gong eller ginge met dem til nogen den sted som de bedreffne synder paa Thii forbande wii alle sammen ware hender sigendiff ve vorder eder ewindelige ath i haffue skild off ved hiemmerigiff glede formedelst ederff syndige tagelse Samme[le]diff bande wii føderne sigendiff forbannede vere i til ewig tiid som bare vare legeme till nogen den sted som wii syndede paa Ath wii nw der faare lide skwlle denne grwme heluediff pine som aldrig songer ende Siden bande wii waare øgen sigendiff Ve verde eder som aldrig nogen tiid græde for waare synder. men i vaare altiid redebon til at see vbluelige paa verdens forfengelighed thii skulle i nw ewindelige græde i denne grwme pine Siden bande wii wore hierte sigendiff Ve worde eder som glæddiff aff hofferdighed. wkyskhed. druckenskaff rigdom. visdom. fornymstighed. velde. mact. awind. nidskaff eller aff nogen anden dodelig synd Thii ati skulle nw sørge der faare ewindelige Siden bande wii alle waare lemmer hwer fra anden met hwilke wii nogen tiid syndet haffue Tencker her paa som nw leffue oc twinger ederff lemmer i gudz tieniste at det icke saa gonger eder naar i dø der met forswand sielen for hannem

Den xxi søndag effter hellig trefoldighedz søndag

Epistola ad Ephe. vi. cap.

Fratres Confortamini in domino

DEnne epistel screff Sancte powild til de gode cristne mennisske som bode i en stad hed Ephesis oc stonder hwn i det fiette capittell och lyder saa paa danske

KEre brødre tager eder en sterck och mandelig hw til aff den mact i haffue aff den alsommectiste gud oc fører eder i vor herriss voben som er dygder oc gode gerninger ati kwnde haardelighe stonde mod dieffuelens hødzell och fare Thii vort kri oc orloff er icke mod menniskē ath bruge voben aff iern eller staall mod dem Men wii haffue aandeligt kri oc orloff mod de grume dieffle oc vmilde høffdinge som ære offuer onde mennisske som forsmaa den hiemmelske gwd Oc bede til aff gwde oc dieffuelskaff och ære forblindede i syndenss morck Anammer fordi paa eder vor herriss aandelige voben oc verge ati kwnde mandelige stride mod dem at affuerge deriss wmilhed oc ondskaff men i ære i denne swigefulde verden At de icke fonge mact paa nogen side at gøre eder skade paa ederss siel Verer altid rede oc gierder ederss lender met kyskhed oc renlighed Leffuer i sandhed met ord och gerninger Tager harniss paa eder som kalliss retwisshed drager sko paa ederss føder ath inge wbeqwemmelige verdenss begerelser forderffue ederss erlige gudelige leffnid Vœrer redebone oc snare til ath predicke obenbarlige den hellige lœst i hwilken vor herre bebuder den

ewige fred Tager en skiold for eder som er den cristelige tro ati der met kunde aff verge de gloende skud som dieffuelen skinder mod eder Tager en hielm paa ederss hoffnit som er ret kerlighed til gud oc ederss ieffn cristen tager det aandelige suerd som er gudz ord oc lerdom at besterme eder met

Euan Johannis . iiii . c.

In illo tempore Erat quidam regulus

FEsten som læsiss i dag i den hellige kircke den scriffuer den verdige apostel oc euangelista Sancte hanss i sit fierde capittell och lyder hwn saa paa wort maall

DEr vor en høffding i en stad hed Chapharnaum hanss søn laa swarlige siwg Der han horde ath vor herre ihesus kom aff iødeland til galileam da for han mod hannem oc bad at han vilde gonge hiem met hannem oc gøre hanss søn helbrede thii han wille dø Jhesus sagde til hannem J tro icke vden i se iertegen høffdingen swarede herre gack neder før min søn dør ihesus sagde gack hiem din søn leffuer han trode paa de ord som ihesus hannem sagde oc gick bort der han vor paa vegn da komme hanss swene mod hannem oc sagde at hanss søn leffuede oc vor karst han spurde paa hwad tiid han fick bod de sagde i gaar da klocken slo wii Da vnderstod han ath det vor paa den samme time ath ihesus sagde till hannem din søn leffuer Thii trode han oc alle hanss tienere paa ihesum cristum

Vdtydningen oc glosen her paa

DEr vor herre vor xxxi aar gammild da gick han aff iøde land til galilee land der han did kom da for en høffding mod hannem aff en stad hed Capharnaum Nicolaus de lyra siger ath han vor ingen konge som terten synes at lyde Thii der vor ingen konge i iøde land paa den tiid Men keyseren

Nicolaus de lyra

oc de Rommerske hagde til sat iiii høffdinge som skulle regere landet oc holde dem vnder twang ath de icke skulle gøre nogen opregffning Denne høffding vor keyserenss embetzman offuer en fierde part aff landet som kalliss galilee land Han hørde vor herriss gode rycthe aff de vnderlige iertegen som han hagde giort Thii for han mod hannem der han kom did i landet oc bad ath han vilde gonge hiem meth sig och gøre hanss søn helbrede thii han hagde dødtzenss tegen paa sig Vor herre swarede J tro icke vden i se iertegen Han straffede hannem icke for han bad hannem men for han viste ath han icke trode fuldkommelighe Høffdinghen sagde ighen herre gack neder meth migh før min søn dør Sanctus Thomas siger ath hanss vantro merckiss obenbarlige thii han trode ath han kwnde gore hannem helbrede om han komme før han døde Men han trode icke ath han kwnde opreysse hannem aff døde Vor herre sagde til hannem igen gack hiem gladelige thii din søn leffuer och er karsk oc swnd Crisostomus siger ath vor herre vilde icke gonge hiem met hannem Men han giorde hanss søn helbrede i sin fraauerelse ath alle der aff kende skwlde hanss gwddommelige mact Oc ath han opliwsiss skwlde J den hellige tro Der høffdingen kom paa vegn till sit Da motte hanss swene hannem oc sagde ath hanss søn vor karsk och swnd Han spwrde hwad time han fick bod De swarede hanss kolde siwge forlod hannem i gaar der klocken slog wii oc han bleff strax karsk oc sterck Nicolaus de lyra siger at Dette iertegen skede at samme høffding som vor en hedning oc alle hanss tienere skulde omwendiss oc tro paa vor herre Sanctus Thomas siger at vor herre lecte icke sonen all eniste aff sin sot men och faderen och mange flere aff deriss vantro

Thomas

crisosto-
mus

Nicolaus
de lyra

Thomas.

Eth Jertegen om en høffding som omuende sin leffnid

Wii læse at det vor en høffding som bad sin ven som laa siwg ath han wille sige hannem inden xxx dage effter sin død huad skickelse han vaare vdi han kom til hannem oc sagde at han vor i alsom swariste sterssildz

pine Den anden spurde om ingen verdens pine kunde lignis ved hanss han swarede vaare alle de skoffue træ oc beg tiere oc swogel oc alt andet som brende land til hobe i en ild oc ieg vaare der mit i blant da hagde det ingen lignelse ved min pine hoffdingen sagde sig mig hvad stat ieg er vdi den anden swarede du est i den ewige fordømelsis stat for din høfferdighed oc karighedz skyld Der han dette hørde da gruede hannem swarlige thii omwende han sin leffnid oc fick et gaat endeligt amen

Den xxii søndag effter hellig trefoldighed søndag

Epistola ad philip. i. cap.

Fratres Confidimus in domino.

DEnne epistel screff den verdige apostel Sancte Powild til dem som bode i en stad hed philippis oc stonder hwn i det første capittel och lyder saa paa danske

KEre brødre wii tro stadelige paa vor herre ihesum cristum at han fwldkommer det han haffuer begynt i ederff hierte och vnderstondelser met et gaat dygdeligt leffnid met hellige oc frwctsommelige gerninger til ederff dødz time at ederff siele komme for hanff strenge dom Det er mig tilbørligt oc retwist at ieg saadan mening oc tancke haffue skal paa alliff ederff vegne Thii ieg haffuer eder keer aff alt mit hierte i mit fengsel oc boyer som ieg er bwnden vdi For ieg beskermer oc stadfester den cristelige tro met sande bewisninger Jeg tencker altiid paa eder ati skulle være del actige met mig i den aandelige glæde oc hwgswalelse som ieg haffuer her i verden aff gud oc siden fonge skal i hiemmerigiff rige euindelige Gud er mit vidende hwor inderlige ieg begærer ati alle mwe bliffue stadige i vor herriff ihesu cristi kerlighed Oc det beder ieg ydmygelige aff gud at ederff kerlighed maa daglige formeriff met all visdom oc fornymstighed ati mwe mercke oc besinde de ting som bæst oc nytteligst ære ati mwe vere renlige och pure i ederff hierter oc gerninger ati ingen fortørne aff ederff ieffn cristen til ederff yderste dødz time Ati da ere opfwlde

met gode retwise gerninger som i haffue aff ihesu cristo ati mwe bliffue verdige til at loffue oc ere den hiemmelske gud ewindelige A M E N

Euan. Mat. xviii. c

In illo tempore d.i.d.s. parabolam hanc Simile.

EVen som læsiss i dag i den hellige kircke screff den verdighe apostel och euangelista Sanctus Mattheus i sit attende capittel oc lyder hwn saa paa danske

VOr herre ihesus cristus sagde sine apostle oc disciple denne efsterlignelse hiemmerigiss rige maa ligniss ved en konge som vilde holde regenskaff met sine tienere oc embetzmend der han begynte ath hore deriss regenskaff da kom faar hannem en aff hanss tienere som aatte hannem .x. twsinde pund Der han inthet hagde ath betale met da bød hanss herre ath han skwlde selyess oc hanss hwstrue oc børn och alt hanss gotz at han kwnde fonge sin betalning Da fald samme tienere paa knæ oc bad ydmygelige saa sighendiss herre haff tolmodighed met mig ieg skal betale dig alt det ieg er dig skyldig Herren øncke de offuer hannem oc gaff hannem qwit oc forlod hannem alt det han hannem plectig vaar der samme tienere vdgick fra hannem fand han en anden aff sine stalbrødre som tiente i gaarde met hannem oc vaar hannem skyldig hundrede penninge den greb han strax i halsen oc holt hannem haardelige at han hagde moren qwald hannem oc sagde Betale mig det dw est mig skyldig han fald paa knæ for hannem och bad hannem ydmygelige saa sigendiss haff tolmodighed met mig ieg vil betale dig alt det ieg er dig plectig den vmilde tienere vilde ingelediss giffue hannem lenger dag men satte hannem i fengsell saa lenge han finge betalet hannem Der hanss stalbrødre det saage da bleffue de meget bedroffuede och fortornede der faare thii ginge de til herren oc sagde hannem det som skeet waar herren kallede hannem faar sig igen och

sagde O dw skalk Jeg forlod dig alt det dw mig skyldig vost fordi dw bast mig ydmygelige. Skulde dw icke fordi sammelediss misfundet dig offuer din ieffnlige som ieg giorde mod dig Saa bleff herren vred oc antworde hannem bødlene saa lenge han betalet hagde det han vaar hannem plectig Saa skal oc min himmelske fader gøre ved eder vden i ære misfundelige oc forlade eder ieffn cristen aff ederss hierte hwad han bryder eder emod

Vdtydningen oc glosen her paa

DEr vor herre vor xxxii. aar gammild da sagde han sine apostle oc disciple denne effterlignelse Textus Simile est. Himmerigiss rige Der met merkiss den hellige kircke som er alle cristne menniskiss samfund hwn ligniss met ihesu cristo som er sand gud och mand konge offuer alle herrer och konger Han vilde gøre regenskaff met sine tienere Det er han vilde vide hworlediss de leffuit hagde her i verden Textus Et cum cepisset Der han begynte at høre samme regenskaff da kom der ind som vor hannem skyldig x twsinde pund Nicolaus de lira siger At det vor nogen som plectig vor at lide swar pine faar sine vtalige synder. Da han icke hagde at betale met Nicolaus de gorra siger han kwnde icke gøre fwldest for samme synder met sin egen mact. thii menniskenn kand vel selff falde i synden men han kan icke selff opstonde igen Textus Jussit eum. Herren befol at selge hannem for samme gield Det er ath hanss kiell skulde piness for hanss mange synder. Han bød och hanss hwstrw skulde selgiss Det er at hanss legeme skulde piness han befol at selge hanss børn Det er ath hanss onde gerninger skulde affleggiss met pine och plaffue Han bød at alt hanss gotz skulde selgiss. Det er at kiell och krop oc alt andet som er i menniskenss vold det fortabiss formedelst dødelige synder Textus Procidens autem Swenden fald paa kne Det er han bad at herren vilde vnde hannem tiid oc stund til at gøre plict oc bod faar sine synder han vilde afflegge dem met anger oc ret scrifftemaall Textus Misertus

tertus
Nicolaus de lyra
Nicolaus de gorra
tertus
tertus

herren som er gud i hiemerige forbarmede sig offuer hannem oc forlod hannem all sin skyld det er alle hanss synder Crisostomus siger at hwer maa her mercke gudz mildhed Thii der han bad om tid oc stund at bedre sig paa da forlod han hannem strax alle sine synder Textus Egressus autem Swenden gick vd fra herren Der er han fald i synden ighen. Han fand en anden sin ieffn cristen som eyde hannem hwndrede penninge Det er en som hagde soge fortørned hannem tilforn Han greb hannem strax i halsen och vilde qwald hannem Nicolaus de lyra siger at hanss vbarmhertighed. oc grwmhed merkiss der met at han vilde heffne sig strax offuer sin fattige ieffn cristen oc icke gøre naade met hannem som han selff fick tilforn Textus Et procidens. Han fald paa knæ for hannem. thii skulde han miskwndet sig offuer hannem for han ydmyghedz skyld han vilde dog icke det gøre Men han kaste hannem i torn och fengzel til han fick sin betalning Textus. Videntes autem. Der hanss stalbrødre Det er gudz engle (:thii huert menniske haffuer en engild hoss sig aff gudz forsyn som hannem tager vaare:) dette saage da bleffue de alle bedrøffuede. Thii ath englene sørge naar menniskene synde oc glædiss naar de gøre penitentz som Sanctus lucas. scriffuer i sit xv. capitel. De sagde herren hanss vmildhed der er de synder som han bedreff. Herren kallede hannem for sig Det er for sin strenge dom som alle skulle gøre rede for deriss gerninger Han sagde til hannem O dw skalk ieg forlod dig alt det dw mig skyldig vest det er alt det dw hagde brudet mig emod met dine sware synder Thii skulde dw oc miskundet dig offuer din ieffn cristen der han bad dig ydmygelige textus. Et iratus dominus Herren bleff vred oc antuorde hannem bødlene i helffuede som skulle pine hannem saa lenge han singe betalet syn skyld det er ewindelige siger Nicolaus de gorra thii ingen kan der gøre fyllest for syn synd oc ey helder frelssiss deden Textus Sic pater saa skal oc min fader gøre mod eder om i icke forlade ederss ieffn cristen aff ederss hierte hwad han bryder eder emod thii det hielper inthet siger Haymo at forlade nogen brøde met mwnden vden han oc forlader hende meth hiertet

Crisostomus

textus

Nicolaus de lyra

textus

textus

Lucas xv cap.

Nicolaus de gorra

textus

Haymo

Sanctus Jeronimus siger Det er befryctendiff at forlade wii icke vor ieffn cristen en soge brode da forlader icke helder vor herre off vaare store sinder Jeronimus

Et iertegen om dem som icke forlade ville fortornelse

VJi læse ath det vor en fribaaren mand som hagde en son huilken erlige oc gwdelige leffnede och offnede sig i mange gode gerninger met faste vect almisser oc for til mange hellige steder at forhuerffue afflosning aff sine synder han beskermede fattige vidner oc encker och faderlose born fra wreth och offuer wold aff all sin mact Om siger bleff han swarlige sing da bleff hanff fader meget bedroffuit fordi han hagde hannem meget kær for sit gode leffnid skyld Thii bad han hannem ath han vilde snarlige effter sin dod sige hannem huad skickelse han waare vdi Nor herre tilled at saa skede andre mennisker til exempel oc rædsle som icke ville offuer giffue aff deriff hierte den vrede oc awind de haffue till deriff ieffn cristen Sonen kom igen och sagde fader beder icke mere faar mig thii ieg er ewindelige fordomit Och min pine er saa stor at vaare her saa mange tunger som der er stierner paa hiemmelen da kunde de icke vdtrycke eller sige henniff swarhed Faderen sagde huorlediff kommer det til Men dw leffnede saa gudelige dw vost altiid kysk eddrw oc retferdig Dw huerken doblede eller swor Dw fastede oc leffde oc offnede dig i alle gode gerninger Sonen swarede Det er sanden i sige Jeg er en nw iomfrw ieg tog aldrig goz eller penninge fra nogen i mine dage meth wrette Jeg huercken doblede eller drack Men fastede oc leffde oc offnede mig i mange gode gerninger hwilke ieg alle skammelige fortabede faar det had oc awind ieg hagde i mit hierte til dem som nogen tiid fortornede mig Jeg vilde aldrig forlade det aff mit hierte om nogen brod mig emod Men ieg vilde altiid heffne det om ieg kunde Oc for den eniste synd forkaste ieg al min verdskyld aff gwd oc skal nw brende i den grwme heluediff ild och pine for vden endhe

Den xxiii søndag effter hellig trefoldighedz søndag

Epistola ad phili. iii c

Fratres Imitatores mei estote

DEnne epistel screff den verdige apostel Sancte pouild til dem som bode i en stad hed philippiss och lyder hun saa paa danske

[illegible]Ere brødre effter følger mig och giffuer act paa dem som leffue effter som wii tilforn haffue vnder wist eder baade meth ord och gerninger sammelediss meth scrifft som i mwe haffue hoss eder De ere mange som gonge den vrange vey twert mod deriss salighed som ieg sagde eder sist personlige Nw siger ieg det grædendiss ath de ere ihesu cristi fiende oc hanss hellige korssis och sware dødz wuenner mod den hellige cristellige tro baade met ord oc gerninger deriss endeligt er den ewige død De elske deriss bwg faar deriss gwd Thii skall al deriss ære och legemelighe løste som de haffue her i verden endiss paa det siste meth ewindelig skendzell och bedrøffuelse fordi ath de inthet andet ville vide eller besinde vden verdenss forfengelighed Men det leffnid som wii leffue effter her paa iorden Det er i hiemmelen oc deden venthe wii oc formode ihesum cristum vor frelsere Ath han skal komme paa den yderste domme dag at forklare oc faarny vore legeme effter det skin oc ære som han haffuer paa sit eget ærefwlde legeme meth den samme mact som han er mectig och veldig til ath skicke alle creatur effter sin mact oc vilge Mine alsom keriste brødre Jeg begerer at see och

omgongiff met eder her paa iorden oc siden i den ewindelighe glæde i ære aarsage till min ære oc glæde i hiemmelen thii ati ere opliwsde i den hellige cristelige tro aff min predicken och scriffuelse Jeg beder ati stonde mandelighe mod denne verdenff modgong oc tro fulkommelige paa den alsommectiste gwd Jeg beder oc kerlige de twende erligge qwindfolk eustochiam oc sinticem ath de haffue det samme hob til gud i hiemmerige oc stonde haardelige mod legemenff strøbelighed oc verdenff forfengelighed Jeg beder oc dig germane min kære stalbroder ath dw styrcker oc hielper disse gwdelige oc dygdelige qwindfolk (Som waare mig och Clemend och andre flere mine metbrødre hweff naffn som screffne ere i den ewighe liffuiff bog) velwillige och behielpelige til vor legemelige føde der ieg och de predickede och lærde den hellige cristelige tro

Euan. Matt. xxii . cap.

In illo tempore Abeuntes Pharisei

FEsten som læsiff i dag i den hellige kircke den scriffuer den verdige apostel oc euangelista Sanctus mattheus i sit trettende capittell oc lyder hwn saa paa vort maall

EN tiid ginge phariseerne til hobe vd fra vor herre och giorde eth hemmeligt raad hworlediff de kwnde founghe aarsage till ath gribe hannem i sine ord de sende till hannem twende deriff disciple met nogre aff kong herodiff swene oc giorde eth sporffmaall till hannem saa lidendiff Mestere wii vide at dw est sander oc dw lærer andre ret gudz budord oc vilge i sandhed Dw acther ingen ting men dw siger sandingen och spar ingen persone hwercken rig eller fattig Thii bede wii dig at dw siger off om det er tilborligt ath wii giffue keyseren penninghe eller ey der vor herre ihesus fornam deriff skalkhed da sagde han O i offnen skalke hwi friste i mig Lader mig see en aff de penninge som i plege aarlige at giffue til skat De singe hannem en penning Jhesus sagde til

dem hweff billede och naffn er det som her paa stemplet er de swarede keyserenff han sagde til dem giffuer fordi keyseren det hannem bør ath haffue. och gud det som hannem bør

Vdtydningen oc glosen her paa

DEr vor herre vor xxxiii aar gammild da sagde han en
Matt. xii effterligning Om en rig mand som plantede en vin gaard
och lod bynder hannem paa leye som siden sloge hanff tienere
Crisosto- och søn i hiel Crisostomus siger at iøde høffdinge oc phariseerne
mus de merckte ath han mente dem der met Thii ginge de vd fra
hannem oc raaddiff hiemmelige till hobe hworlediff de kwnde
gribe hannem i sine ord Fordi ath de icke kunde gribe hannem
tertus meth nogen ond gerning Tertus Et mittunt ei. De vdsende
deriff swene meth keyserenff som fremmede waare paa det at
han diff rwndere tale skulde for dem men han icke kende dem
Nicolaus en han skulde ellerff giort siger Nicolaus de lyra Samme
de lyra herodiff swene vaare oc vdsende paa det ath hagde han naaget
taled mod keyseren da skulde de strax grebet och pinet hannem
der faare paa hanff legeme Thii ginge de falskelige til hannem
tertus sigendiff meth smigrende ord Tertus Magister) Mestere wii
vide ath dw est sand baade i ord och gerninger Och dw kender
alle ret gudz sandhedz vey. Dw siger sandingen oc rædiff for
ingen hwercken mectig eller fattig Sig off om det er sømeligt
tertus at wii giffue keyseren penninghe eller ey Tertus Cognita autem.
Der ihesus cristus merckte deriff skalkhed sagde han O i ogne
skalke hwi friste i mig Som han wilde sige i sporghe icke her
om fordi ati wille vide sandinghen men ati kwnde gribe mig
i mine ord Han sagde viser mig en aff de penninghe som
i plæge ath giffue till aarlig skat De lode hannem see en
Nicolaus penning Nicolaus de lyra siger At hwer penning som de
de lyra gaffue til aarlig skat vaar saa god. som x almindighe penninge
tertus Tertus Et ait illis Han spurde hweff billede det vor som
stod paa hannem och hweff naffn de sagde keyserenff han
swarede Giffuer keyseren det hannem till hører och gwd det
hannem bør Det vor ath de skulde giffue keyseren den skat

de pleyde ath giffue hannem i det de bekende ath de waare vnder hannem Och de skwlde giffue gwd deriff tiende och offer som dem bwrde ath giffue hannem i Det han vor deriff skabere och frelsere och hagde giffuit dem alt det de hagde paa iorden baadhe gotz och penninghe

Et iertegen om to borgere aff kolne som finge deriff penninghe meth et meneder och løgner

Cæsarius scriffuer at der vor to borgere i Colne som scriffiede faar deriff sogne prest ath de kunde icke vinde penninge eller selge deriff gotz oc vare Uden de løge. och swore der paa Presten sagde i skwlde ingelediff suerge naar i selge ederff gotz thii vor herre haffuer det selff forbudet J skulle icke helder liwge oc sige det bedre en det er de swarede wii kunde icke ellerff vinde penninge der paa han sagde lyder mit raad oc loffuer edert gotz retferdelige som i det giffue ville oc suerger inthet oc liwger ey helder i skulle se ath det skal gonge eder vell i alle maade De loffuede at de det holde vilde eth aar i gennem paa en forsøgelse Dieffuelen som altiid hader mennistenff salighed han behindrede at ingen købte aff dem ath de bleffue arme de ginge til presten igen och sagde dit raad vaar off meget skadeligt thii ath almwen er vand fra off som pleyde at køpsla met off Wii kunde inthet selge vden wii suerge som wii giorde før Presten suarede gruer inthet det er icke vden dieffuelenff fristelse oc had som eder bedrage vil holder de raad fuldkommelige i ederff hierte som ieg eder lærde och lader ingen armod eller modgong drage eder der fra da skal vor herre giffue sin velsignelse offuer eder De loffuede ath de det holde vilde saa lenge de leffuede. en dog at de skulde bliue saa fattige der offuer at de skulde bede deriff brød Strax der effter omwende vor herre alt dieffuelenff skudskaff oc had fra dem oc gaff

sin velsignelse offuer dem ath alle købte aff dem och de bleffue saa rige paa en stacked tiid ath dem selffue mest faarwndrede der paa Thii ginge de til presten igen och tackede hannem ath de formedelst hanss gode raad frelste vaare aff deriff synder och at de vondet hagde stor rigdom der till meth

Den xxiiii søndag effter hellig trefoldighedz

Epistola ad collo. i. c.

Fratres Non cessamus pro vobis

DEnne epistell screff den verdighe apostel Sancte Pouild till noget folk som kallediff collocenses och bode i eth land heder frigia och stonder hwn i det første capittell och lyder saa paa danske

KEre brødre wii bede altiid inderlighe faar eder baade meth hierte och twnghe ati mwe opfyldiff meth den helliand och retteligher vnderstonde huad gudz vilghe er och vide hwad i skulle gøre och lade Ati mwe vorde saa vise ati vide hworlediff i skulle haffue eder i dygdelige gerninger ati mwe fonge den høgtidelighe och aandelighe visdom till ath se och beskwde de ærefulde ting som ere offuer naturen i hiemmelen. Ati mwe tacknemmelighe gonge gennem denne verden meth renlighe tancker och retwise gerninger Ati meth dem mwe teckiff den alsommectiste gud och de mwe bliffue eder fructsommelige och nyttelige Ati mwe daglige mer oc mer lære ath forstonde den hellig trefoldighedz guddom ati mwe stadfestiff i all dygd ære oc krafftighed effter den mact i haffue aff ihesu cristo som er gud faderff lywff oc klarhed Ati meth glæde oc tolmodighed lide mwe denne verdenff modgong oc genwordighed Oc bliffue i detz stadige hob som i haffue til det ewige liff Tacker gud fader i hiemmerige som giorde off bequemmelige och verdige til ath haffue ewig omgengelse effter vor legemelige død met alle hanff benedide

helgen i det ærefulde klare oc skinnende hiemmerigiff rige Han tog off aff det grumme oc forderffuelige mord oc indsette off i hanff alsom kæriste oc eniste sønff ihesu cristi rige oc glæde huilken off frelste oc gaff off vaare synderff forladelse Amen

Euan. Matt. ix ca.

In illo tempore Loquente ihesu ad turbas

Teften som læsiff i dag i den hellige kircke den scriffuer den hellige apostell och euangelista Sanctus matthens i sit niende capittel oc lyder hwn saa paa vort maal

En tiid vor herre ihesus cristus hagde nogre ord til almwen Da gick en hoffding til hannem oc sagde Herre min daather er nw død Jeg beder dig kom och læg din haand paa hende da fonger hwn liff igen Jhesus stod op och fulde hannem och hanff disciple meth Der vaar en qwinde som hagde hafft blod sot i xii aar hwn gick bag vor herre oc tog nederst paa hanff kiortel oc sagde induertiff met sig selff kand ieg komme saa ner at ieg kan tage eller røre hanff kiortel da bliffuer ieg helbrede Jhesus vende sig om der han hende saa sagde han Daather tro fuldkommelige thii ath din tro giorde dig helbrede Hwn bleff strax karsk i den samme time Der ihesus kom i hoffdingenff hwff oc saa basunere som met ynckelig grædelig liwd skulde komme almuen till at sucke oc græde for den døde iomfrw effter deriff sedwane Da sagde han til almwen gonger bort pigen er icke død men hun soffuer De giorde spaat oc spe aff hannem Der almuen vaar vd dreffuen aff hwset da gick vaar herre ind och tog om pigenff hand och sagde dw pige staat op Hwn stod strax op aff døde oc det iertegen bleff berygted och sagt offuer alt det land

Vdtydningen oc glosen her paa

DEr vor herre vor xxxi aar gammild da talede han en tiid til almwen da kom der en hoffding det sigiff icke her i texten hwo han vor eller hwad han hed men Sanctus Marcus scriffuer om hannem i sit v capittell oc Sanctus Lucas i sit viii. capittell oc sige at han vor i hoffding i iøde templen oc hed iayrus Han fald ydmygelige paa knæ for vor herre oc giorde hannem stor reuerentz oc ære sigendiff. Textus Domine herre min daater er nw død Verdiff til at gonge hiem met mig oc legge din hand paa hende da fonger hwn liff igen Sanctus. Lucas scriffuer i forneffnde sit viii. capittell at hwn vor icke død der faderen gick fra hende Men hanff swene komme effter hannem oc sagde din daather er død det gorff icke nw behoff at dw vmager denne mestere hiem met dig. Det sagde de thii at de trode vel at han kunde hwlpet henne i sin siwgdom oc giort henne karst men de trode icke at han kwnde op reyse henne aff døde igen Textus Et surgens Jhesus stod op oc fulde hannem oc hanff disciple ginge met hannem. Der kom en qwinde paa vegn som hagde hafft blodsot i xii samfelde aar Sanctus Lucas siger at hwn hagde da vd giffuit for læge løn alt det hwn hagde saa hwn vor fattig men det halp henne inthet Thii gick hwn bag till vor herre oc tog nederst paa hanff kiortel. Nicolaus de gorra siger at hwn holt sig wverdig til at tage paa hanff føder eller anden stedz paa hanff legeme eller kleder Sanctus Marcus siger at hwn icke helder kunde vel komme faare til vor herre faar den store trang som vor om hannem aff den store almwe som hannem fulde hwn tenckte i sit hierte met en stadig tro kan ieg tage paa hanff kleder da bliffuer ieg karst Sanctus Lucas siger Det vor en sterck tro aff en qwinde at hwn trode at ihesu cristi klæder hagde saa stor mact oc dygd at hwn bleffue swnd om hwn toge paa dem Textus At ihesus Jhesus vende sig om til hende oc sagde Daater tro stadelige thii din tro giorde dig helbrede Han sagde icke ieg giorde dig helbrede paa det ath han vilde giffue alle got

Margin notes: textus; Lucas viii capitulo; textus; Nicolaus de gorra; Marcus; lucas viii. cap.; textus

exempel at fly loff oc priff naar de gøre nogen god gerning Men han loffuede den hellige tro i Det han sagde din tro
textus giorde dig swnd Textus Et cum venisset. Der ihesus kom i hoffdingenff hwff Oc saa der baswnere som effter deriff sedwane skulle komme almwen til at græde for liget met grædelig oc saargelig liwd oc han hørde almwen swcke oc
Lucas hyle. Da bad han dem gonge vd Sanctus Lucas siger at han oc bad at de icke skulde græde Der met gaff han oss exempel at wii icke skulle græde naar nogen dør serdeliff om det er et gaat mennisfe eller vskyldigt barn thii naar de dø her aff
Isidorus libro xv. verden da leffue de meth gud som Isidorus scriffuer de summo bono libro xv. Illi plorandi sunt in morte Dem skal man begræde naar de dø som komme til helffuediff effter dette liff Men dem som komme til hiemmerige skal ingen begræde
textus Textus Non est mortua Jhesus sagde pigen er icke død men hwn soffuer Det sagde han siger Nicolaus de lira thii han kunde saa lettelige op reyse hende aff døde som nogen kan op vecke et mennisfe aff søffne De giorde spaat oc spe aff hannem der han sagde at hwn soff. Han led det tolmodige oc bleff icke vred oc ey helder straffede dem der faare Men han bad driffue dem vdh aff hwset thii at de vaare wnerdige til at see dette iertegen faar deriff vantro skyld Der de vere
marci v. c. vdreffne siger Sanctus marcus i sit v. capittell Da gick han ind til pigen oc tog hendiff fader oc moder sancte peder sancte ip oc sancte hanff met sig ath de skulde vere vidne til samme iertegen Saa tog han om hendiff hond oc sagde pige stat op aff døde hwn stod strax op oc gick Jhesus bad at de skulle giffue hende mad til tegen ath hwn vor aldeliff karsk Han forbød henniff faareldre at de skulde sige dette iertegen for nogen der paa forwndrede oc grwede dem storlige han
Luce viii c giorde det faar ydmyghedz skyld siger Sanctus Lucas i sit viii. capittell Men der gick alligeuel røcte der aff offuer alt det land och alle forundrede paa dette iertegen

Et iertegen om en riddere som laa i sin dødz time

CEsarius scriffuer at en tiid som en god gwdelig oc gudfryctelig riddere laa ene i sin yderste dødz time da kom der en diffuel oc stod hoff hanss føder som skapt ver som en abe och hagde tw horn som en gedebwck Der ridderen hannem saa forferede han sig oc sagde hwo est du hwad vilt du her dw grwmme bæst Han swarede ieg er en dieffuild oc kom ath tage din siel Ridderen swarede Gack bort dw fwle aand. thii ieg befalede den alsommectiste gud min siel nw i sted der ieg anammede hanss verdige legeme till min siste spisning dieffuelen swarede Ualter vilt dw sige mig tieniste da vil ieg gøre dig karsk oc swnd oc gøre dig rigere en nogen i din slect er eller væred haffuer Han swarede hwor nilde dw fonge saadan rigdom den anden sagde her ligger vtaligd guld oc penninge oc andet liggende fæ begraffne hart hoff din gaard det vil ieg vise dig Ridderen sagde sig mig hwor Greffue vilhiemss siel er som nylige døde den anden swarede vaare det største bierg som er i verden der som hanss siell er da skulde det smelte i eth øffue blick aff den sware hede som der er saa lo han skogrendiss oc sagde det er hannem dog som eth lwncked bad Men effter den strenge domme dag da skal han fonge sin rette løn faar sine gerninger Ridderen spurde om en anden sin ven han sagde han vaar i skerss ild vdi xxi aar Men en. en øget qwinde oc en skaldet mand de finge hannem veldelige fra oss den en øgede qwinde det vaar hanss hwstrw som græd det ene øge vd for hannem Den skallede vaar hanss søn som gaff sig i kloster och bad gwdelige faar hanss siel Ridderen sagde hweden komst dw nw han swarede ieg oc mine stalbrødre wii komme fra den abbedisse som nw døde Ridderen sagde vaare i mange der. Han swarede wii vaare flere en der er løff paa den største skow i verden er Ridderen sagde finge i der noget Han sagde ney. hwn vaar for meget gudelig oc der kom michil offuer engild oc dreff oss fra hende met et gloende swerd Ridderen spurde om

han vor hoff den abbet der døde han suarede wii vore saa mange dieffle der som der er sandz korn i haffuit men wii finge inthet aff hannem thii munckene slode och gryntede om hannem som sultne swin Ridderen sagde huorlediss torde dw dierffuiss till ath være hoff den gudelige mand han suarede hwi saa icke Jeg sad och paa kaarsset der vor herre døde der meth forswand hastelighe han faar hannem

Den xxv søndag effter hellig trefoldighed søndag

Lectio Jheremie prophete

Ecce dies veniunt

DIsse ord scriffuer den hellige propheta Jeremias i sit xxiii capittell om vor herriss Jhesu cristi tilkommelse till verden och loffuer han hannem for sin mact visdom retwisheb barmhertighed och kerlighed han haffuer mod syndige mennisse

DEn alsommectiste hiemmelske gud sagde De daghe skulle komme i hwilke ieg skal ophøffue eth barn som er en retwiss persone aff Dauidz slecth han er den rette konge aff nature han skal regnere. Han er viss och klog offuer alle creatur han skall giffue skelligh och retwiss dom baade offuer onde och gode Aff hanss tilkommelse och nerwerelse skulle alle gudfryctige mennisse baade aandelige oc verdelige bliffue ewindelige salige och were trygge och rolige i den hellige cristelige tro Dette er hanss tilbørlige naffn som alle skulle kalde hannem Vaar retwise och milde herre vor skinnende oc wbegribelige gud Vaar retwishedzenss sool cristus ihesus oprinder och skin offuer menniskenn da kommer den gledelige och løstelige dag de skulle icke da sige loffuit være gud som oss frelste aff egypten och ledde oss meth moysen wskadde gennem det røde haff Men de skulle sige velsigned och benedidet vere den leffuende megtige och ærefulde gud ewindelighe som oss frelste aff dieffuelenss vold oc bedrauelse Och saffnede oss och alle slecter till hobe vnder den hellige cristelige tro Aff alle

fire parter i verden som er øster och vester. synder och nør. Disse forneffnde ord sagde den alsommectiste gud selff som er engle konge i hiemmerigiff righe

[Euangelium secundum Johannem. vi. capit.

J.i.t. Abiit ihesus trans mare galilee]

DEn hellige læst som læsiff i dag paa søndagenff vegne hwn stonder her faare i bogen folio xcviii medfaste søndag [I B. S. 306] meth sin vdtydning oc iertegen Thii gørff det icke behoff ath scriffue hende nw her igen

MEt disse v brødh och to fiske som nw taleff om i denne hellige læst Mwe wii vnderstonde fiw honde ting som off skal draghe fra denne verdens elskelighed och kerlighed

Først skulle wii befinde at verdenff elskelighed gør menniskēn til gudz w ven Thii at ingen kand haffue verden oc vor
Jacobi iiii cap. herre kær till lige thii siger Sanctus iacobus i sit iiii capitel Amicicia huius mundi inimica est deo Denne verdenff elskelighed er gud wtacknemmelig Hwo som vil haffue verden til ven han
Johannis ii cap. bliffuer gudz wven Thii siger Sancte hanff i sin første bog i det andet ca. Nolite diligere mundum etc. J skulle icke elske verden och icke helder det i verden er Thii ath Gud faderff kerlighed er icke i det menniske som elsker verden Sanctus Gregorius siger lær at forsmaa verden at dw kant elske gwd J Anden maade skulle wii befinde ath verden er fuld met atskillelige snærer oc bond met hwilke menniskēn bindiff Thii bag off er snarer det er den hugkommelse och lost wii haffue aff vore synder som wii bedreffuit haffue Naar dw fenger nogen løst eller glæde aff de synder som du haffuer før giort da skalt du fuldkommelige vide ath det er dieffuelenff snare
augustinus met huilken han vil fange dig Som Sanctus Augustinus oc siger Nullum scelus deo tam abhominabile est etc. Der er

ingen synd saa vederstyggelig for gud som ath glædiff oc løstiff aff de synder han før bedreffuit haffuer De snarer som er faare. off det er den hu oc vilge som wii haffue til at bedriffue nogen dødelig synd met oc det er dieffuelenff snarer som han laster faare off de snarer som ere offuer off det er wfficelig fryct oc fare wii haffue for nogen ting Som er at rædiff ath han skal komme i nogen skade eller fortørne nogen eller møste noget gotz oc rigdom Item den snare som er vnder off det er formegen kerlighed som wii haffue til verdenff forfengelige gotz eller til venner oc slectinge hustrw oc børn eller nogen anden ting som nogen elsker mere en gud thii den snare drager mange neder til heluediff fordømelse Item den snare paa høgre siden hoff off det er verdenff løckfalighed oc framgong thii mange dragiff der met til heluede Item den snare paa venstre siden hoff off det er verdenff modgong oc genvordighed som mange fattige folk haffue met siwgdom oc armod Oc de ere da wtolmodige oc knurre oc mwrre mod vor herre somme bande hannem som Sanctus Augustinus siger In afflictione mali deum detestant atque blasphemant Onde mennisfe de bande oc bespotte vor herre naar han dem plaffuer for deriff manghe onde gerninghe odi slemme leffnid

Tredie som off skal drage fra denne verdenff kerlighed Det er at wii skulle besinde at verden er fuld met sorg oc bedrøffuelse oc megen anden modgong som Sanctus Job Job xiiii c scriffuer i sit xiiii c. Homo natus de muliere Mennesken som fødiff aff qwinde han leffuer en foge stund oc fonger megen genwordighed oc vselhed her i verden Thii kaldiff verden den grædelige dall i scrifften Det bewiser oc huert barn naar det fødiff thii det græder da faar den wselhed som det skall siden lide her i verden Sanctus Bernardus siger Tenck huor aff Bernardus dw est kommen oc blweff der ved. Tenck hwor dw est oc græd. oc huort dw skalt oc grwe der ved thii siger Salomon Det er Salomon bedre ath græde her i verden en glædiff Sancte pouild scriffuer paulus ad he. vlti.ca. ad hebreos vltimo Non habemus hic ciuitatem manentem Vi

haffue her ingen stedze bolig thii skulle wii at sporge den
Matthei vi cap. bolig i hiemmerige som varer ewindelige Sanctus Mattheus
siger fordi i sit vi capitell Thesaurizate vobis thesauros in
celo Sander eder ewindeligt liggende fæ oc rigdom i hiemmelen
som huercken rost eller moll forderffuer det och ey helder tyffue
eller roffuere stiele eller tage det fra edher

Fierde er det som skal drage off fra verdenff kerlighed
Thii all verdenff rigdom gotz oc penninge velde oc mact
ere snarlige forgengelige Sammeledis er oc menniskenff liff
Job xiiii c gantske stacked som Sanctus Job siger i sit xiiii capitell Her om
Jacobi iiii taler Sanctus Jacobus i sit iiii capitell Que est vita nostra
Hwad er vort liff vden en skum som en liden stund synis
Vilt dw vide hwor stacked menniskenff tiid er da spor hwor de
ære som her vore nw hundrede aar siden dw skalt neppelige
nogen finde oc icke helder mange som leffue halffdelen deris
Sapiencie quinto ca. alder till ende thii siger Salomon sapiencie v. cap. Quid
nobis profuit superbia aut diuiciarum iactantia Huad halp
hofferdighed off huad halp stor rigdom oc forfengelig ære off
De forsuonde alt sammen som en skugge her om taler
gregorius Sanctus Gregorius sigendis Momentaneum est quod delectat
Den glæde oc vellost som menniskien haffuer her i verden er
lige som eth oge blick men den pine som der effter folger
hwn varer ewindelige

Femte som off skal drage fra denne verdenff kerlighed
Er ath alle som elske verden de ære dieffuelenff tienere
Thii vor herre siger selff i den hellige læst Jngen kand tiene
to herre til lige Det er gud oc verden Han skall encthen
Paulus ad ga i ca. elske den ene eller hade den anden sancte Powild siger ad
galathas i det forste c Si adhuc mundo placerem Elske ieg verden
da vore ieg icke gudz tienere Det menniske som elsker verden
han er dieffuelenff tienere Er han noget rig da blweff hannem
ved at tiene nogen hyrde eller kulbrendere men dem skæmiff

icke ved ath tiene dieffuelen i heluide met dantzen och springen hofferdighed vkyskhed druckenskaff oc andre dodelige synder oc han hader dem alder mest igen thii han vager nat och dag och bruger al sin konst oc mact mod dem ath han kan fonge deriff liff oc siel til den euindelige fordømelse Thii siger Sanctus Gregorius Stultum est seruire diabolo Det er daarligt at tiene dieffuelen thii han kand icke fornøgiff meth nogen tieniste De haffue oc stundem meget større vmage oc arbeyde som tiene dieffuelen oc verden en de som tiene vor herre Her om scriffuer Jeremias propheta i sit x cap. Ut inique agerent laborauerunt De arbeydede swarlige ath de kunde gøre ilde Det maa man se paa dem som gerne ville dantze De hoppe oc springe saa lenghe at de kunde huercken stonde eller gonge oc der met tiene de dieffuelen skulde de gonge halff saa meget faar vor herre da mente de ath det vaare dem eth swart arbeyde saadanne skulle haffue det ewige arbede oc vmage effter døden som Dauid siger i psalteren Laborabunt ineternum De skulle arbeyde ewindelige Men gudz tienere de skulle haffue ewindelige ro lise och salighed i hiemmerige

gregorius

ieremie x c

Dauid

Dette som oss skal drage til at offuer giffue verdenss kerlighed oc ath forsmaa hende det er at ingen som leffuer her i verden oc tiener hende kan komme til hiemmerige Sanctus Augustinus siger Semper enim mundana excluserunt homines a beata vita Uerdenss forfengelige gotz haffuer altiid wdelyct mennisken fra hiemmerigiff rige Sanctus Gregorius taler och her om sigendiff Nemo potest hic gaudere cum seculo ingen kan haffue løst oc glæde her i verden och regnere siden meth gwd i hiemmerige till ewigh tiid thii skulle alle gudz tienere som ville være salige oc fonge siden den ewige glede forsmaa denne verden aldeliff som Sanctus Augustinus oss lærer gaudia mundana velut venena diaboli repudiare debemus Vii skulle forsmaa verdenss glæde ligeruiss som dieffuelenss forgifft oc fruin thii hwn forgiffuer baade liff oc siell

Augusti-nus

gregorius

augusti-nus

Thiende som oss skal drage fra verdenss kerlighed er Att hwn ilde løner alle sine tienere hwn lader dem inthet fonge met dem vden et armt iorde klæde de swøbiss vdi Sanctus Job siger i sit xxvii c Dives cum dormierit nihil secum auferet Naar en rig dør da tager han inthet met sig aff verden Sanctus Bernardus siger mundus inexorabilem constituit ianitorem Verden haffuer tilsat en streng portener som icke tillader faar nogen bøn at man maa tage noget met sig her aff verden Thii siger Job i c Nudus egressus sum de vtero Jeg kom nøgen til verden aff min moderss liff Oc ieg skal nøgen hæden igen

Job xxvii capi.

Bernardus

Job i cap.

Et iertegen om j som offuergaff verdenss forfengelighed

Wii læse at det hende sig en tiid at en kircke wieff skulde da opbrøde de en greffuiss graff som flyttiss skulde der saage de en græselig stor och grum padde som bespende hanss ansict oc mange vtalige huggorme snoge oc andre verstyggelige orme som reffue hanss legeme der hanss søn det saa befindede han verdenss forfengelighed at alle mennisker skulle dø och fortæriss aff orme Thi gaff han offuer all verdenss rigdom oc velde och vdualde at leffue i armod at han der met fortiene kunde hiemmerige Somme aff hanss suene fulde hannem oc mente at de vilde omwent hannem Men de solde baade heste oc haffue oc tiente gud met hannem i fattigdom Naar de finge nogen god almisse da bode de hannem den først Men han bad at hver skulde æde det En tiid komme de til en fattig by der vdualde han det armiste stræde at tygge vdi i hwilked han inthet fick vden en hord skorpe aff et sort gammilt brød som en fattig encke hannem gaff der han det odh oc doppede det i en skaal van som hanss drwcke aff saa blødde hanss mwnd da græde hanss swene thii flyde han fra dem at de icke skulde omvende hannem til verden igen Siden for han til rom oc bar der kull om staden for sin føde

Han scriffstede til en Cardinall oc sagde hannem sin værelse Nogen stund der effter bar han tull till hanss palatz oc bleff der sing oc lagde sig vnder en trappe paa halm oc straa der fick han sine sacramente oc døde saa ringde alle klocker dem selffue i rom pawen forundrede der paa oc alle andre da sagde cardinalen hwo han vor oc at hanss siel for strax til hiemmerige diid at komme oc der ath bliffue det vnde off alle gwd fader søn oc den helliand som er en sander gwd benedidet til ewig tiid AMEN

Den alsommectiste gud oc alle hanss verdige helgen till loff oc ære oc enfoldige danske folk til nøtte oc salighed endiss hær nw alle episteler oc euangelia met deriss vdtydninger som læsiss alle søndage om aared huilke alle mennisle bør at vide thi de bliffue salige formedelst dem som Vor herre selff siger hellige

Luce xi ca ære de som høre gudz ord oc beware dem Luce xi c

Alle som danske læse kunde oc icke høre predicken de mwe nw selffue læse oc vidhe hworlediss de komme skulle til hiemmerigiss rige Dit ath komme det vnde oss alle den ewige gud som er velsigned for vden ende.

Tryct i Pariss

sancti Valentini martiriss dag

Aar effter gudz byrd

Twsinde femhwndrede paa det femtende

Impressus est Parisiis Anno domini M d x v
Cum preuilegio octo annorum subsequentium

Christiern Pedersens

Tidebog.

Vor Frue Tider.

Hellig Aands Tider.

Hellig Korses Tider.

Kong Davids syv Psalmer m. m.

Vigilies eller Sjælemesser.

Hellige og gudelige Bønner.

Kjøbenhavn.

1851.

Vor froe Tider.

Den alsommectigste gwd til loff oc ære. Hogbaarne første Her Cristiern med guds naade danmarckiss Konning etc. til ydmyg tieniste Ere disse tider nw vdsatte paa ret danske ath hwer man dem forstonde skal Effter som Hellighe lære fedre oc doctoreff i den hellighe scrifft Sanctus Augustinus Ambrosius. Jeronimus. Gregorius Ludolphus cartusiem. Jacobus faber oc andre flere dem vdtide aff den verdige helligandz besynderlige naade och indgydelse Aff hwilke tiider huer merke maa den store fruct gudelighed oc salighed der er i de psalmer som daglige læsiff i den hellige kirke naar de reth vdtydiff effter Kongh danidz mening och icke saa groffligt som de førre vdsatte vaare i dhe andre tide bogher i hwilke der stonder i (Memento domine dauid) did skal ieg lede . . .

[Januarius

haffuer xxxi daghe.
Natten haffuer xvi tyme
och dagen viij tyme.

Gylden tal	Søndagiss bogstaff		Tafflen til tegen
iij	A		A
	b		b
xi	c		c
	d		d
xix	e		e
viij	f		f
	g	s. Knud hertugiss	g
xvij	A		h
v	b		i
	c		k
xiij	d		l
ij	e	hilarii dag	m
	f		n
x	g		o]
	A		p
xviii	b	marcelli pauess dag	q
vii	c	antonyess abediss. d.	r
	d	prisce iomfruess. d.	s
xv	e		t
iiii	f	fabiani oc sebastiani	v
	g	agnetis iomfruess d.	x
xiii	A	vincenti martyris. d.	y
i	b		ʒ
	c		ꝛ
ix	d	S. Pouelss dag	2
	e		t̄
xvii	f		ẗ
vi	g		a
	A	valerii biscopss dag	b
xiiii	b		c
iii	c		d

Februarius

haffuer xxviii daghe
Naar deth er skwd aar
tha haffuer han xxix
dage.

Gylden tall	Søndagiss bogstaff.		Tafflen til tegen.
	d	brigide iomfruess	e
xi	e	Kyndelmøsse dag	f
xix	f	S. Blasii dag	g
viii	g		h
	A	agate iomfruess dag	i
xvi	b	dorothee iomfruess. d.	k
v	c		l
	d		m
xiii	e		n
ii	f	scolastice iomfruess. d.	o
	g		p
x	A		q
	b		r
xviii	c	valentini martiriss. d.	s
vii	d	sigfrigi confessoriss dag.	t
	e	iuliane iomfrue dag	v
xv	f		x
iiii	g		y
	A		ʒ
xii	b		ꝛ
i	c		2
	d	S. Pederss dag	t̄
ix	e	(:buden faste)	ẗ
	f	S. Mathie apostoli dag	a
xvii	g		b
vi	A		c
	b		d
xiiii	c		e

Marcius

haffuer xxxi dage
Natten xii tyme och
dagen xii tyme

gylden tall	Søndagis bogstaff		Tafflen til tegen
iii	d		f
	e		g
xi	f		h
	g	lucii pauess dag	i
xix	A		k
viii	b		l
	c	thomes de aquino. d.	m
xvi	d		n
v	e		o
	f		p
xiii	g		q
ii	A	gregorii pauess dag	r
	b	iosepss dag	s
x	c		t
	d		v
xviii	e		x
vii	f	gertrydss dag	y
	g		ʒ
xv	A		ꝛ
iiii	b		2
	c	benꝫ abbediss dag	ẗ
xii	d		ẗ
i	e		t̄
	f		a
ix	g	Vor froe dag i faste	b
	A		c
xvii	b		d
vi	c		e
	d		f
xiiii	e		g
iii	f		h

Aprilis

haffuer xxx dage Natten x tyme och dagen xiiii tyme

gylden tall.	Søndagiſſ bogſtaff.		Tafflen til regen.
	g		i
xi	A		k
	b		l
xix	c	ambroſii biſcopſſ dag	m
viii	d		n
xvi	e		o
v	f		p
	g		q
xiii	A		r
ii	b		ſ
	c		t
x	d		v
	e		x
xviii	f	tiburcii et valeriani	y
vii	g		ʒ
	A		ꝛ
xv	b		ꝯ
iiii	c		t̄
	d		ẗ
xii	e	ſimplicii et ſeruiliani	a
i	f		b
	g		c
ix	A	S. Jørgenſſ dag	d
	b		e
xvii	c	Marci ewangeliſte. d.	f
vi	d		g
	e		h
xiiii	f	vitalis martiriſſ dag	i
iii	g	petri martiriſſ dag	k
	A		l

Maius

haffuer xxxi dage Natten [viij] tyme och Dagen xvi tyme

gylden tall.	Søndagiſſ bogſtaff.		Tafflen til regen.
xi	b	S. Ualburgiſſ dag	m
	c		n
xix	d	Hellig Korſſis dag	o
viii	e	vor Herriſſ torne krone	p
	f		q
xvi	g	ſancti Hanſſſ ante portam la.	r
v	A		ſ
	b		t
xiii	c		v
ii	d	gordiani et epi.	x
	e		y
x	f	nerei et achillei	ʒ
	g		ꝛ
xviii	A		ꝯ
vii	b		t̄
	c		ẗ
xv	d		a
iiii	e	S. Erick kongiſſ dag	b
	f		c
xii	g		d
i	A		e
	b		f
ix	c		g
	d		h
xvii	e	vrbaneſſ dag	i
vi	f		k
	g		l
xiiii	A		m
iii	b		n
	c		o
xi	d	pernilleſſ iomfrueſſ dag	p

Junius

haffuer xxx dage. Natten vi tyme och dagen xviii tyme

gylden tall	Søndagis bogſtaff		Tafflen til regen
	e	nicomediſſ mar. dag	q
xix	f		r
viii	g	ſ. raſmuſſ dag	ſ
xvi	A		t
v	b	bonefacii dag	v
	c		x
xiii	d		y
ii	e		ʒ
	f	primi et feli. d.	ꝛ
x	g	maurini ab. dag	ꝯ
	A	barnabe apoſtoli dag	t̄
xviii	b		t̄
vii	c	felicole iomfrueſſ dag	ṫ
	d		a
xv	e	ſ. Vitiſſ oc modeſtiſſ dag	b
iiij	f	ſ. Villemſſ abbediſſ dag	c
	g	ſ. Bodelſſ dag.	d
xij	A		e
i	b		f
	c		g
ix	d		h
	e	De x twſind ridderſſ dag.	i
xvij	f	(buden faſte.	k
vi	g	ſ. Hanſſ baptiſte dag.	l
	A	ſ. Knud Hertugiſſ dag.	m
xiiij	b		n
iij	c		o
	d	(buden faſte	p
xi	e	ſ. Pederſſ oc ſ. Pouelſſ dag.	q
	f	ſ. Pouelſſ dag.	r

Julius

haffuer xxxi. Daghe.
Natten vi. tyme och
dagen xviij tyme.

Gylden tall	Søndagiſſ bogſtaff.		Tafflen til tegen
xix	g		ſ
viij	A	Vor froe dag Viſitatio.	t
	b		v
xvi	c		x
v.	d		y
	e		ʒ
xiii	f		ꝛ
ij	g		2
	A		t̄
x	b	S. Knud kongiſſ dag	ẗ
	c	Sancti Kelſſ dag.	a
xviij	d		b
vij	e		c
	f		d
xv	g	apoſtleneſſ atſkilling. d.	e
iiii	A	marini biſcop.	f
	b	eufemie et florencie	g
xii	c		h
i	d		i
	e	S. Margreteſſ dag.	k
ix	f		l
	g	S. Marie magda-	m
xvii	A	(leneſſ dag	n
vi	b	(:buden faſte	o
	c	S. Jacobſſ dag	p
xiiii	d	criſtofferſſ dag	q
iii	e	martheſſ iomfru d.	r
	f	pantaleonis dag	ſ
xi	g	S. Oluffs kongis. d.	t
xix	A		v
	b	germani biſcopſſ dag	x

Auguſtus

haffuer xxxi dage
Natten x tyme och
dagen xiiij tyme

gylden tall	Søndagis bogſtaff		Tafflen til tegen
viii	c	S. Pederſſ dag om høſten	y
xvi	d	ſtaffenſſ paueſſ. d.	ʒ
v	e		ꝛ
	f		2
xiii	g	oſualdi kongiſſ dag	t̄
ii	A	ſixti paueſſ dag	ẗ
	b	donati epiſcopi	a
x	c		b
	d	(:buden faſte	c
xviii	e	S. Laurentſſ dag	d
vii	f		e
	g	clare iomfrueſſ. d.	f
xv	A		g
iiii	b	(:buden faſte	h
	c	Vor froe dag dyre	i
xii	d		k
i	e		l
	f	agapiti martiriſſ	m
ix	g	magni martiriſſ	n
	A	bernardi confeſſoris	o
xvii	b		p
vi	c		q
	d	(:buden faſte	r
xiiii	e	S. Bartolomeiſſ. d.	ſ
iii	f		t
	g		v
xi	A	ruffi martiriſſ	x
xix	b	auguſtini epiſcopi.	y
	c	S. hanſis halſſhuggelſe	ʒ
viii	d		ꝛ
	e		2

September

haffuer xxx dage
Natten. xii. tyme oc
dagen xii. tyme

Gylden tall.	Søndagiſſ bogſtaff.		Tafflen til tegen.
xvi	f	Egidiſſ dag	t̄
v	g		ẗ
	A		ẗ
xiii	b		a
ii	c		b
	d		c
x	e		d
	f	Vor froe dag natiuitatis	e
xviii	g		f
vii	A		g
	b	proti et iacincti martyr.	h
xv	c		i
iiii	d		k
	e	Hellig korſſis dag.	l
xii	f	nicodemi mar.	m
i	g	eufemie iomfrueſſ.	n
	A	lamberti mar. d.	o
ix	b		p
	c		q
xvii	d	(buden faſte	r
vi	e	S. Mathei apoſtel. d.	ſ
	f	S. Mauritz dag.	t
xiiii	g		v
iii.	A		x
	b		y
xi	c		ʒ
xix	d	coſme et damiani.	ꝛ
	e		2
viii	f	S. Michelſſ dag.	t̄
	g	Jeronimi dag.	ẗ

October

haffuer xxxi dage
Natten xiiii tyme och
dagen x. tyme.

Gylden tall	Søndagiff bogstaff.		Tafflen til tegen.
xvi	A	remigii biscopff	a
v	b		b
xiii	c		c
ii	d	S. Francisci dagh	d
	e		e
x	f		f
	g	S. Berittiff dagh	g
xviii	A		h
vii	b	S. Deyenff dagh	i
	c	gereoniff dagh	k
xv	d		l
iiii	e		m
	f		n
xii	g	calixti paueff dag	o
i	A		p
	b	galli confessoris. d.	q
ix	c		r
	d	luce ewangelistiff. d.	s
xvii	e		t
vi	f		v
	g	de elleffue Tusind (Jomfruerff dag	x
xiiii	A		y
iii	b	søffuerenff dagh	z
	c		ꝛ
xi	d		ꝛ
xix	e		t̄
	f	(:buden faste	ẗ
viii	g	S. Simons et iude. d.	a
	A		b
xvi	b	theodogari biscopff	c
v	c	quintinff (buden faste	d

Nouember

haffuer xxx. dage
Natten ferten tyme och
dagen . viii . tyme.

Gylden tall	Søndagiff bogstaff.		Tafflen. til tegen.
	d	Alle helgeneff dag	e
xiii	e	Alle siele dag.	f
ii	f		g
	g		h
x	A		i
	b		k
xviii	c		l
vii	d	Willatiff biscopff d.	m
	e		n
xv	f		o
iiii	g	Martini biscopff dag.	p
	A		q
xii	b	bricii biscopff dag.	r
i	c		s
	d		t
ix	e		u
	f		x
xvii	g		y
vi	A	s. elizabetz dag.	z
	b	eadmundi kongiff	ꝛ
xiiii	c	Vor froe dag præsentacionis	ꝛ
iii	d	cecilie iomfru. d.	t̄
	e	clemenff paueff. d.	ẗ
xi	f		ẗ
xix	g	Katherine iomfrueff	a
	A		b
viii	b		c
	c		d
xvi	d	(buden faste.	e
v	e	S. Andrisff dagh	f

December

haffuer xxxi dage
Natten xvi tyme oc
dagen viii tyme.

Gylden tall.	Søndagiff bogstaff.		Tafflen til tegen.
xiii	f		g
ii	g		h
	A	virgini biscopff. d.	i
x	b	s. barbareff dagh	k
	c		l
xviii	d	S. Nicolai biscopff	m
vii	e		n
	f	Vor Froe conceptionis. d.	o
xv	g	Sancte Anne dag.	p
iiii	A		q
	b		r
xii	c		s
i	d	lucie iomfrueff dag	t
	e		v
ix	f		x
	g		y
xvii	A	O sapientia	z
vi	b		ꝛ
	c		ꝛ
xiiii	d	(:buden faste	t̄
iii	e	S. Thomeff apostoli. d.	ẗ
	f		a
xi	g		b
xix	A	(:buden faste	c
	b	Jwle dagh	d
viii	c	S. Staffenff dag	e
	d	S. Hansff dag	f
xvi	e	de vskyldige børnff. d.	g
v	f	s. thomeff biscopff. d.	h
	g		i
xiii	A	s. Silvesterff dag	k

Aureus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	numerus.
	?	p	e	y	m	b	t	i	k̄	q	f	z	n	c	v	k	k̈	r	g	Aries.
	k̄	q	f	z	n	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	h	Aries.
	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	h	?	p	e	y	m	b	t	i	taurus
	a	ſ	h	?	p	e	y	m	b	t	i	k̄	q	f	z	n	c	v	k	taurus
	b	t	i	k̄	q	f	z	n	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	l	gemini
	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	h	?	p	e	y	m	gemini
	d	x	l	a	ſ	h	?	p	e	y	m	b	t	i	k̄	q	f	z	n	cancer.
	e	y	m	b	t	i	k̄	q	f	z	n	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	cancer.
	f	z	n	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	h	?	p	cancer.
	g	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	h	?	p	e	y	m	b	t	i	k̄	q	Leo
	h	?	p	e	y	m	b	t	i	k̄	q	f	z	n	c	v	k	k̈	r	Leo
	i	k̄	q	f	z	n	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	Virgo
	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	h	?	p	e	y	m	b	t	Virgo
	l	a	ſ	h	?	p	e	y	m	b	t	i	k̄	q	f	z	n	c	v	Libra.
	m	b	t	i	k̄	q	f	z	n	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	Libra.
	n	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	h	?	p	e	y	Scorpio.
	o	d	x	l	a	ſ	h	?	p	e	y	m	b	t	i	k̄	q	f	z	Scorpio.
	p	e	y	m	b	t	i	k̄	q	f	z	n	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	Scorpio.
	q	f	z	n	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	h	?	ſagittarius
	r	g	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	h	?	p	e	y	m	b	t	i	k̄	ſagittarius
	ſ	h	?	p	e	y	m	b	t	i	k̄	q	f	z	n	c	v	k	k̈	capricornus.
	t	i	k̄	q	f	z	n	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	l	a	capricornus.
	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	h	?	p	e	y	m	b	aquarius
	x	l	a	ſ	h	?	p	e	y	m	b	t	i	k̄	q	f	z	n	c	aquarius
	y	m	b	t	i	k̄	q	f	z	n	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	Piſcis
	z	n	c	v	k	k̈	r	g	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	h	?	p	e	Piſcis
	ꝛ	o	d	x	l	a	ſ	h	?	p	e	y	m	b	t	i	k̄	q	f	Piſcis

✿ Denne effter scresfne bon dictede sanctus Augustinus aff den helliandz ingydelse hws henne leff horer eller ber paa sig han skall icke forfariff paa iorden i ver vand eller ild han skal ey helder do aff bradod Hwad han retferdelige bediff thet fonger han

O Dw alsommectiste gud vær mig arme syndige mennifte mild oc barmhertig och beskærme migh alle mine dage saa lenge ieg leffner O du eniste gud som Abraham ysaac och iacob patriarcker dyrckede for en ræth gwd forbarme digh offuer mig och send migh Sancte Michild dyn werdige offuer engild at han mig bewarer fra alle mine vuenner synlige oc vsynlige at ieg ey fortabeff paa den strenge dom O dw werdighe sancte Michild iegh beder dig ydmygelighe ath dw beskermer migh fra all liffniff fare formedelst ihesu cristi gudz benedide sonff styld och den store naade dw haffuer aff hannwm O sancte Gabriel och sancte Raphael oc alle andre engle och offuer engle iegh beder ether ydmygelige ati giffue mig hielp och styrcke ath engen myn w ven fonger macth till ath gore mig skade til land eller vand At enghen mig dræber soffuendiff eller vogendiff met nogen bradod Seer gwdz korff flyr borth fra migh alle myne fiender Gwdz son som fodder vor aff iomfru maria han offuer vondz den grumme dieffuell met deth hellighe korff O dw gud verdenff frelsere som igenløsde off met dit hellige korff och dit verdige blodz vdgydelse Wii bede dig nw at du beskermer off thii dw est wor gud oc skabere. O hellige gudh. O stercke gud. O vdødelighe gud frelff off. Gudz korff frelse off. Gudz korff beware off. Gudz korff beskerme off i gwd faderff sonff oc den helliandz naffn

AMEN

Her effter begyndiss vor froe tider.

Ave maria gracia

Jomfru maria dyn fødsell bebudede all verden stor glæde. Thii ath ihesus cristus wor herre retuishedsens sol: er fød aff dig. Huilken som bort tog forbandelsen oc gaff off velsignelse . oc frelste off fra den euige død . oc gaff off det ewindelige liff. amen. Gabriel engil ind gik til iomfrw marie oc sagde . Hil maria fuld met naade herren er met dig benedidet est du ouer alle quinder benedidet er din liffuis fruct ihesus cristus amen. Alder helligste iomfru gør mig verdig til at loffue dig; Oc giff mig mact mod dyne fiender.

O Alsommectiste gud vplad mine læber: at ieg maa tacknemmelige kwndgøre dit loff: O barmhertige gud: werdis at komme mig til hielp. O herre kom snarlige at trøste mig. ✿ Heder oc ære være gud fader oc søn oc then helliand. Som vœreth haffuer aff første begyndelse oc nu er oc altiid bliffuer til euig tid amen. Alleluia Loffuer gud alsommectiste.

[Antiphona] ✿ Vii ville synnge gladelige gud loff. * J alsomhelligste iomfrw marieff ære.

[Psalmus] Venite exultemus domino.

Kommer met en stadig tro oc kerlighed Vii ville gledis mod gud oc loffue ihesum cristum vor frælsere. Vii ville betimelige gonge fore hans ansict oc tacke hannum inderlige fore hans store velgernynger: Och loffue hans vbesyelige godhed baade met song oc lesnyngh. ✿ Vii ville synnge.

VJ ville loffue den euighe gud ſom er vor ſkabere oc frelſere . thii han vil icke for tabe menniſkene ſom han igenloſde met ſyt verdige vſkyldelige blod . han er gud oc herre offuer all verden oc mange verdens vmilde hoffdinge ſom ware modh hannum de ere nw hans criſtelige och tro tienere. ✿ J alſomhelligſte iomfrw marieſſ. Heder oc ere.

VJ ville tacke den ærefulde gud ſom ſkapte haffuit oc iorden oc falde paa knæ fore hans blyde anſict oc bedis nade aff hannum faare vore ſynder met ſorgende hierte oc grædende thaare: thii han er wor herre oc ſkabere . oc wii ere hans fattige creatur oc tienere ✿ Vii ſyunge gud loff.

GUd then helliand taler til menniſken ſigendis Men i ere nw i nadens tiid oc høre then rette criſtelige tro oc gudz lerdom Tha haffuer en ſtadelig tro oc freſter mig icke ſom ere forfedre giorde i det gamble teſtemente: forherdendis dem i deris vantro alligeuel at de ſaage myne mange vnderlige gerninger oc iertegen ✿ J alſom helligſte iomfrw maries heder oc ere.

J Feretyne aar men ieg dem fødde i ørken: fortørnede de mig ydelige bedendis till affgude: daa ſagde ieg ſandelige Men de ere ſaa vantro oc forblindede i deris hierter . tha ſkulle de icke komme i det fructſommelige land ſom ieg dem loffuit hagde. ✿ Vii ville ſyunge gud. ✱ Heder oc ere. ✱ J alſomheliſte. ✿ Vii ville ſyunge

Hymnus Quem terra.

JOmfru marie fødde ihesum ſom alle creatur tiene baade i hemelen paa iorden oc i haffuit oc. Den ſom regerer hiemerige iorderige oc helnede Jomfrw maries liff ſom opfuld wor met den helliand: bar ihesum ſom ſol och maane oc alle creatur tiene: oc ere vndergiffne til ewig tiid. O hwor hellig er miſkunhedz moder maria aff ſaadan ſtor vnderlig gaffue at den almectigſte gud ſom alting haffuer i ſyn mact: ville

verdis til at tage mandom i hennis kyske iomfruelige liff. Hun vaar hellig oc fructsommelig giord aff den helliand effter gabrielff engildz ord Fordy den føddis aff hennis liff som alle patriarcker oc profeter lenge tilforn begæret hagde O maria miskunhedz moder beskerme off fra wore fiender oc anamme off i wor dødz time ✿ Heder oc ere were dig gudz son som fodder vor aff iomfru marie Loff være oc gud fader oc gud den helliand til ewig tiid

Antiphona. Velsignet er dw maria.

[Psalmus] Domine dominus

O Aldermectiste gudh fader som er vor herre oc beskermere huor vnderligt oc megtigt er dit naffn i all verden Thii at dyn benedidhe son er opfaren ouer alle hemle oc engle koor Dw fulkommede hans ere oc loff: oc lod smaa born loffue hannum daa han kom ind i iherusalem som ropte oc swnge Velsignet er dw som kommer i den alsommectiste gudz naffn Thet giorde dw iøderne dyne vuenner til blysel oc skendsel fordy at de icke ville tro at han vor sander gud oc dyn eneste son aff hiemmelen. O gud huor megtict er dit naffn: men ieg skal se dine verdige apostle oc helgen oc sol och maane effter myn død som dw haffuer skapt. O gud huad er menniskcn: men du ville hannum i hukomme oc lade dyn benedide son tage mandom faare hans skyld oc taale den horde død oc pyne Dw haner effter hanff opstandelse hedret och ered hannum oc giort hannum mectig offuer alt dhet dw haffuer skapt O gud fader dw haffuer oc giffuit i hans wold fæ faar diur oc alle andre creatur som paa iorden er Sammeledis alle fwle som fluge i lucthen oc alle fiske som er i vandet oc alt andet som til er baade i iemerige iørderige oc i heluede O aldermectiste gud fader som er vor herre oc beskermere: hwor vnderligt er dyt naffn i all verden. ✿ Heder oc ere * Hil maria

[Antiphona] Uelsignet est dw offuer alle qwinder velsignet er dyn liffuis fructh.

[Antiphona] O hellige gudz moder.

[Psalmus] Celi enarrant

Alle engle profeter och apostel kundgiorde ihesu cristi benedide fødzell: hans store mact oc verdighed: oc erefulde opstandelse: oc mectige opfarelse til hiemmels Siden apostelen vaare opfulde met den helliand tha kundgiorde the den cristelige tro offuer all werden: saa clarlige oc obenbarlige som solen skin i hiemmelen Men profeterne i det gamle testamente: de screffue oc spaade aff gudz tilkommelse dog icke saa clarligen eller obenbarlige. Ther er inthet tungemaal til i all verden: som ey haffuer hort apostelenes lerdom: thii at deris predicken er obenbaret offuer alle land oc rige Cristus vor herre tog syn bolig i iomfrw marie liff i solgislen: oc lod sig føde renligen aff hende for vden all smitte: som en brudgomme degligen oc velkled vdgenger aff sit brude huff. Han kom ned til verden aff syt høgeste hemmelske sede oc gleddis til at igenløse mennisskens kon: som en kempe ther offuer vinder syne fiender Han opfor igen til hiemerige effter doden: oc sider hoff gudz faders høgre hond: han necther engen syn kerlighed oc naade. Hans bud ordh ere vdsende oc kundgiorde offuer all verden the ere oc hellige oc retferdelige. Thi haffue de omwent mange mennisskis hierter till gud Hwo som leffuer effter dem. han lærer at. forstonde then glæde ther er i hiemerige. Gudz low oc retuished: giffuer mennisskens siel aandelig hugsualelse: oc oplinser hans hierte oc vnderstondelse Den gudfryctelige tieniste som nogen gør gud her paa iorden: hun skal lones i hiemmerige til euig tiid. Gudz budord ere sande oc retuise i dem selffue thii bor off mere at elske dem. en alt thet guld oc sølff oc dyrebar ting i verden er. The ere sødere en all then sødme som i verden findis kan O dw ewige gud fordy skulle alle menniske holde dine budord: thii at hwo dem fulkommer han fonger den ewige løn i hiemmerige. O gud hwo kan i hukomme alle sine sinder: forlad mig fordi alle myne forglemde synder oc frelsf mig fra dieffuelen som altiid skynder mennisken til synd oc ondskab ffonger han icke wold offuer mig: tha bliffuer dw hoss mig: oc renser mig fra alle

myne synder saa bliffuer myn bøn tacknemmelig i dyn asyn. O gud som mig haffuer skapt oc frelst met din død: kom mig nw oc altiid til hielp oc trøst. ✿ Heder oc ære: ✱ Hill maria.

[Antiphona] O hellige gudz moder dw lignes ved i mirre træ: aff huilked som vd flyder alder sødeste luct.

[Antiphona] O i alle hiemerigis helgen.

psalmus. Domini est terra

All verden oc iorden oc de som bo paa hende høre gud til som alting skapte Verden er hannum vnder giffuen: han skickede menniskens salighed først i Noe daa floden gick offuer verden siden i israls folk daa han dem frelste i det røde haff: nw hoff off met dob oc cristendom O alsommectiste gud huad menniske skal opfare til hiemerige oc bliffue i den euige glede (den helliand suarer) then som skellige leffuer for vden swig oc falskhed oc andre dødelige synder: oc ey forkaster sin tid vnyttelige han skal fonge ewig velsignelse oc miskundhed aff ihesu cristo verdens frelsere Alle de som effter følge hans vilge skulle bliffue salige oc se hans blide ansict til ewig tiid. Tha cristus vor herre vor pinther paa korsset faar off til døde. oc neder for till helnedis tha ropte den helliand aff hiemmelen oc sagde O i helnedis høffdinge oc dieffle lader op oc bort tager ethers porte thii at then erefulde oc sterke konge skal der nw ind gonge. The sagde hno er den ærefulde konge (den helliand suarede) den som er herre offuer alle herrer oc alsomsterkest oc mectigst: han er den erefulde konge Den tid cristus opfor til hemels met de siele han vdtog aff helnede da sagde den helliand O i hiemerigis engle oplader hiemerigis porte mod denne ærefulde konge oc hans selskaff. Englene suarede Hwo er den erefulde konge (den helliand sagde) denne er then ærefulde konge som er herre offuer ether: och alt hiemrigis selskaff. ✿ Heder oc ære.

Antiphon. O i hiemerigis helgen loffuer denne benedide iomfrw met alder sødeste engle sang.

versus. O hellige iomfrw tenck paa allis vor salighed: faare det skyn oc deylighed som dw haffuer i hiemmelen. O hiemerigis drotning tag off alle i din beskermelse.

Kyrieleyson. Gud fader miskunde dig offuer off. Gudz son miskunde dig offuer off. Gud den helliand miskunde dig offuer off

Pater. Vor fader som er i hiemmelen * hil maria: * O herre led off ey i frestelse. Men frels off fra alt ont amen.

✿ Den barmhertige gud frelse oc besterme off fra alt onth formedelst alder ere fuldeste oc heligste iomfrw marieff oc alle hans verdige helgens bøn skyld

Iube. Herre gør velsignelse. * O hellige iomfrw offuer alle iomfrwer bed faare off til vor herre ihesum cristum amen.

[Forste Lectie]

O Alder helligste iomfru offuer alle iomfruer: hiemerigis kongis moder oc daather: giff off dyn hielp oc trøst: at vii for dyn bøn skyld: mwe fonge hiemerigis løn met gudz vdvalde helgen til evig tid ✿ O gud miskunde dig offuer off: Vii tacke dig hemmelske herre.

Responsorium O du hellige oc rene iomfrw ieg ved icke met hwad loff ieg kan tilborlige prise oc ære dig. Thii at dw barst den i dit iomfruelige liff som hemmelen icke kan beslutte Velsignet est dw blant alle qwinder oc velsignet er din liffuis fruct. * Thii at dw:

✿ Herre giff velsignelse: * O iomfru maria bed faare off met dyn milde bøn. Amen.

[Anden Lectie]

O maria som er aldermildest oc alderheligst: blant alle helgen i hiemmerige: bed faare off at dyn søn hiemerigis konge vil anamme wor bøn for dyn skyld: oc forlade off vaare synder faare then kerlighed han haffuer til dig. ✿ O gud miskunde dig offuer off wii tacke dig hemmelske herre

[Responsorium] Hellig est dw iomfrw maria som barst gudz søn verdens skabere Dw fødde den dig skapte oc bleff alligevel en ren iomfrw till ewig tiid

versus. Hil maria fuld met nade herren er met dig * Dw fødde:

☩ Herre velsigne. * O hellige gudz moder vær altiid wor trøsterinde.

[Tredie Lectie]

O hellige gudz moder som verdig vor at vndfonge oc føde den gud som all verden ey kan beslutte forverffue off vore synders forladelse met din milde bøn: at wii som igenløsde ere met dyn liffuis fruct: mue for dyn skyld opfare i det ærefulde hiemerigis rige som du nw est met din velsignede søn til ewig tiid. ☩ O gud miskunde dig offuer off: wii tacke digh.

Respons. Salig est du iomfrow maria: och verdigh at loffuis aff alle engle oc mennniske Thii at retuiffhedzens sol ihesus cristus voor herre er fød aff digh.

versus O maria bedh faare den hellighe kirkis stat och all verdens stat baade mend oc qwinder. Och lad dem alle fornemme dyn hielp som dig ere och høgtidelige loffue. * Thii at retuiffhedzens sol. ☩ Heder och ære. * Thii.

Te deum.

O Gud wii loffue digh och kendis at dw est wor herre. Alle cristne menniske hedre digh gudfader som er ewindeligh. Alle engle och offuer engle cherubin och seraphyn loffue digh til ewig tiid siwngendis. Hellig er gud fader. Hellig er gudz søn. Hellig er gud then helliand Som er gud och herre offuer alle engle skare Hemmelen oc iorden ere opfulde met din ere oc mectighed O veldighe gud: alle helige apostel: alle propheter alle martires alle hellige iomfruer och alle andre helgen i hiemmerige loffue dig Alle cristne menniske offuer all werden loffue dig oc vederkende dig gud fader alsommectiste oc din eneste søn ihesum cristum wor frelsere oc den verdige helliand alle bedrøuede hierters hugsualere. O criste gudz faders enige søn: som icke forsmaade at anamme mandom aff iomfru marieff rene oc kyske legeme: met huilken dw igenløssde menniskenff køn fra dieffuelen oc oplost hiemmerigiff

rige for alle retferdige cristne mennisfe. Dw sider nw i hiemmerigiss rige hoss gudz faderss høgre hond: oc wii tro fulkommelige at dw skalt igen komme: och domme leuendiss och døde. Thii bede wii dig alsommectiste gud: at dw kommer oss dine tienere til hielp: som dw igenløsd haffuer met dyt verdige blod: Und oss at fonge then ewige løn met dine werdighe helgen O gud frelss alle tro cristne mennisfe: regere dem her i verden effter dine budord: och tag dem siden til then ewighe glede O gud wii ville loffue dig alle wore daghe och sammeledis dyt benedide naffn til ewig tiid Verdiss til at frelse oss i dag och huer dag fra dødelige synder och alle andre synder O herre gudh forbarme digh offuer oss O gud lad din nade och barmhertighed saa bliffue offuer oss som wii fulkommelige tro oc haabes til dig. O gud ieg haabes stadelige til dig at ieg ey skall bliffue fortabed til ewig tiid ✿ Gud fader sagde til iomfru marie. O kere daather hor veluillige oc acthe den ere digh nw skeer. Thii at myn eneste søn haffuer vdvald digh til sin moder faare dyn ydmyghed och renlighedz skyld.

Ad laudes.

O alder veldigste gud werdis at komme migh til hielp O herre kom snarlige oc trøste mig. Heder oc ere være gud fader oc gudz søn: oc gud den helliand Som været haffuer aff første begyndelse oc nw er och altiid bliffuer til ewig tiid amen. alleluia. Loffuer gud alsommectiste.

antiphon. Iomfru maria er vptagen i hemelen

[Psalmus] Dominus regnauit

VOr herre vor her paa iorden legemelige oc i hanss erefulde opstandelse gierde han syn mandom skinnende och vdødeligh. Han opfor till hiemmels met syn guddommelige mact oc klarhed Siden stadfeste han syne hellige apostele och discipele met den helliand som han dem sende pingetz dag at

the ey skulle falde aff den hellige tro O gudz søn din bolig er beredet i den øuerste hiemerigiff trone: oc i alle gode cristne menniskeff hierter: du wost gud aff ewig tiid och bliffuer e for vden ende. O gud dyne apostele oc discipell: lerde oc prædickede det verdige ny testamente offuer all verden De kund giorde obenbarlige den hellige tro: oc bebudede menniskene hiemmerigiff salighed til ewig tiid De ware mectigere met dyne ord och iertegen som de giorde: en werdenff hoffdinger met deriff mord oc pine som de tede mod dem ath de kunde vdsluct den hellige tro. Alligeuel at de waare saa mectige och mange som fortrucke ville den hellighe tro och gudz lerdom Dog vor oc cristus ihesus vor frelsere meget sterkere som sider øuerst i hiemerigiff trone hoff gudz faderff høgre hond. O veldige gud dine budord ere sagdhe och kundgiorde aff dine apostele oc helgen: oc siden stadfeste met dine store vnderlige iertegen: at inthet menniske skall twile paa dem. Thii er thet tilbørligt at den hellige kirke som er alle cristne menniskeff samfund. huer effter sin stat oc skickelse: skall haffue et renligt och bequemmeligt leffuid som dig skall tiene Ath deriff gerninger oc tieniste kan bliffue dig tacknemmelige. ✿ Heder och ere ✱ Hil maria.

Psalmus. Jubilate deo.

GJ alle menniske som ere i all werden loffuer erer oc hedrer gladelighe aff alle etherff hierter cristum ihesum etherff skabere oc frelsere. Gonger alle faare hanff ansict met aandelig løst oc glæde och vederkender at han som off igenløsde met hanff haarde død och pine: skapte off och icke wii selffue. Cristus ihesus er vor herre oc konge: oc wii ere hanff folk oc tienere. han føder off daglige legemelige meth iordens grøde oc aandelige met sit verdige legeme. Thii loffuer hans benedide naffn oc i hw kommer hans store velgernynger: Hedrer oc loffuer den benedide gud thii han er mild och miskundelig hans barmhertighed er vbegribelig ock hans ordh skal bliffue sande til ewig tiid. ✿ Heder oc ere. ✱ Hil maria.

Psalmus. Deus deus meus.

O Hemelske fader ieg loffuer dig nw i solens oprindelse faare din benedide søns erefulde opstondelse Jeg begerer dig aff al myn siel hw hierte och synd: myt dødelige legeme begerer och at komme til dig. O gud dw haffuer seet til mig miskundelig i denne syndige werden at ieg maa komme och se dyn benedide eræ oc glæde i hiemerige. O gud ieg skal tacke dig ewindelige thii at dyn miskundhed er bedre en alle de liff i verden ere Jeg vil oc loffue dig saa lenge ieg leffuer her i verden: oc bede til dig met opragte hender Myn siel vederquegis aff dit loff: som legemed aff alder beste føde Vii skal ieg met stor glede hedre dit benedide naffn O euighe gud fader ieg skal i hw komme digh naar ieg hwiles om nathen. Och strar ieg opstonder om morgenen skal ieg offre mig i dyn tieniste: och tacke dig faare dine velgernynger thii at dw haffuer frelst migh. Jeg skal glædis i dyn retuishedz och barmhertighedz beskermelse. Myth hierte oc hw er stadelige til dig thii at dw met dyn gudomff mact haffuer frelst mig Myne fiender arbeyde fast at fordriffue mig: dog haabeff mig at the thet gøre forfengelige: thii at de skulle selffue ned tryckiff i heluediff affgrund Met dit brendende suerd och bliffue ther hoff de andre suigefulde dieffle til euig tiid. Cristus ihesus vor herre och konge er hederlig och ære fuld: han elsker ock priser de mennische hannum retteligthe vederkende Den tiid skal komme at alle deriff mwnde skall stoppiff och lyckiff som talet haffue mod gud oc den cristelige tro. Oc mennische som nw bespotte och for[s]maa den hellige kirkeff lerdom oc gudz bud ord De skulle vdelyckiff aff den hellig trefoldighed fra den euige glede.

Psalmus. Deus misereatur nostri.

O Alsommectiste gud fader forbarme dig offuer off forlad off waare synder. Velsigne off och oplyuff waare hierter met den helliand. Vnd off dyn naade at wii mue kende her paa iorden cristum ihesum vor liffuis vey oc salighedh ad

alle mennifke baade ioder oc hedninger mue komme til den cristelige tro O barmhertigste gud alle mennifke bør at tacke dig faare dine store velgerninger Du gaffst ioderne først dyne budord: och siden omwende hedningene til dig som dyrkede diefflene oc baade til aff guder O aldermegtiste gud och skabere alle cristne mennifke loffue digh: thii at iomfru maria fodde ihesum vor frelsere. Velsigne off gudh fader: gud son: och gud den helliand och giffue off syn naade oc tillade at alle de mennifke i werden ere mwe bliffue gudfryctendis: ✠ Feder och. * Hil maria.

psalmus. Benedicite omnia opera.

O Alle creatur oc all den ting som til er: loffuer hedrer ærer och tacker eder gud oc skabere ewindelige O alle gudz engle och de ty hemble loffuer den alsommectiste gud O dw nyende hemmel som øuerst er blant de hemble som om roris. Oc i alle engle som er i den øuerste stadige hemmel loffuer den benedide gud O sol: maane: alle stierner: och alle hemble loffuer gud O regn dug och alle honde værlig loffuer gud. O ild oc verme sommer och vinter loffuer gud O host oc waar rimfrost oc alle honde kuld loffuer gud Sne is haffl nat oc dagh loffuer gud Klarhed oc mørkhed: tordun oc lynn ild: oc alle skyer loffuer och gud Jorden skal oc loffue oc hedre gud til ewig tiid Alle bierg baade smaa oc store och all den grode paa iorden er loffuer gudh. Alle vand: haffuit: floder aaer strøme och kylder loffuer gud Hualffne oc alle andre fiske som leffue i haffuit oc ferske vand loffuer gud Alle fule som leffuer i været loffuer gud Alle dyur baade smaa oc store oc alle menniskenff børn loffuer gud. Israelff folk bør serdelis at loffue hedre och ere den alsommectiste gud til ewig tiid O i presther och alle andre som vide ere til gudz embedo loffuer gud. Alle retuise menniskeff siele och alle gudz helgene baade i hemmelen och paa iorden och alle ydmyge hierter loffuer gud alsommectiste. O i hellige tre uskyldige ioder anania azaria och misael som kaste waare

i den brendene om och lue for gudz naffn skyld: och bleffue alligenell vbrende och vskadde loffuer och hedrer gud alsommectiste Nii skulle hedre ere oc tilbede then hellig trefoldighed: gud fader: gud son: och gud then helliand faare en gud til ewig tiid. O herre gud som sider i den høgste hiemerigiss trone dw est benedidet och ærefuld e for vden ende Den ewige gud beskerme och velsigne off ewindelige Amen ✿ Beder och ere. * Hil maria.

Psalmus. Laudate dominum de celis.

O Alder clareste och skynende engle: loffuer den alsommectiste gud i hiemerighe. O alder degliste engle som ere i deth nyende engle kor loffuer gudh O i skynnende creatur sol oc maane: planeter och alle stierner i hemmelen loffuer gud daglige i det ati fulkomme det han haffuer skapt ether till Alle hiemle och de fyre elemente ild ver van och iord giffue off aarsage til at loffue gud: for hiemerigiss rige och denne deylige werden: som han skapte met syne ord effter sin vilge. Gud haffuer skicked alle creatur at hwert skal leffue effter syn nature: och hanss budord. Inthet creatur huerken i hemmelen eller paa iorden bryder mod samme gudz budh ordh vden all enesthe syndighe hofferdige och vernordige mennisse Alle creatur som leffue vdi iorden baade drager orme och alle andre dyur som bo vnder iorden Sammeledisf hwalffue oc alle andre fiske som er i vandet loffue oc gud deriss skabere huer effter syn nature. Ild vær hagel sne regn storm iss frost oc kuld loffue gud i det de fulkomme hans vilge. Alle bierg baade smaa oc store. alle træ paa iorden met deris fruct giffue off til kende at off bør at loffue gud. Saa gør oc alle dyur baade vilde och tamme: oc alle fule i lucthen Alle konger. fforster hoffdinge riddere fribaarne oc alle andre mennisse baade mend oc quinder: fruer oc iomfruer: drenge och piger smaa oc store: bør alle at loffue den aldermectiste gudz naffn Thii at thet er ypperst offuer alle naffn baade i hemmelen oc paa iorden. Gudz loff kan aldrig fulkomenlige sigis eller

goris aff noget creatur. Gud vil optage alle syne tro mennisfe til det euige rige met krop oc siel paa den yderste domme dag Alle gode mennisfe som her paa iorden haffue gud for øgen oc forsmaa denne forgengelige werden de loffue gud met deriff renlighe hierthe oc ymyghe tienisthe.

✿ Cantate domino. ✿ O i alle cristne mennisfe siunger: oc loffuer gud alsommectiste saare dob och cristendom som han ether vnt oc giffuit haffuer oc frelst ether met syn haarde død oc pine Han haffuer loffuit alle som retuislige leffue det euige hiemerigiff rige Gudz venner de glædeff mere ved gud dem skapte en ved noghen verdzenff rigdom løst eller velde Sions døtther som ere gode mennisfeff siele de glædiff och emod gud deriff hiemmelske konge Alle cristne mennisfe de loffue hanff naffn offuer all verden met en stadigh tro: som plauede deriff legeme met faste vecth lesning mod synden oc holde stadelige hanff budord. Thii ere deriff ord och gerninger tacknemmelige fore gud som optage vil alle gode tormodige mennisfe til den euige glæde Gode mennisfe de glædiff at de kunde retteligh leffue och tiene den alsommectiste gud til euig tiid. Thii at denne verdenff glæde er ligeruiff som et blomster ther snarlige visner oc forfalder All den glæde som retuise mennisfe haffue her i verden: den kendeff de at haffue aff gud och icke aff dem selffue. De loffue icke gud all eneste met deriff ord men oc saa met deriff retuise gerninger oc ret dom mod fattige och rige Then hellige kirke refffer ondhe oc fortuilede mennisfe met forbud och band oc verdenff retuise dommere refffe dem paa legemet met sværd oc anden pine Ath gode mennisfe skulle nyde fred oc rolighed oc onde mennisfe skulle omwendiff til gudh aff deriff ondskaff Alle konger oc høffdinge ere plectige til: fulkommelige oc vbrødelige at holde.de ty gudz budord. Oc ath bynde deriff vndersotte strengelige vnder heffn at holde samme budord som gud: oc hanff apostel oc andre helghen kundgiorde offuer all verden. O huilken stor ære och glæde fonge de gode mennisfe: som her i verden lede nogen pine eller modgang faare gudz naffn skyld Naar de paa den yderste dagh: skulle side dom met

hannwm och hanss verdige helgen offuer de onde offuerdadige och vmilde mennisker som dem tilforn vretferdighe och vmildelige: planede oc pinte her i verden O alle mennisker loffuer gud at hanss helgen nw see mwe hanss clare ansict i hiemerige. Loffuer gud for hanss mact oc sterckhed thii ath vtalighe tusinde engle i hiemmerige hedre och ere hannum sigendiss alle. Cristus ihesus det vskyldelige lom som dræbet vor fore menniskenss salighed: er verdigt at kaldiss den aldermectiste gud som er viss klog: hederlig ærefuld oc benedidet euindelige Loffuer gud alsommectiste thii alle hanss helghen haffue offuer vunnet denne verdenss mod gong och døden: oc ere nw salige meth hannwm til euig tiid O alle helghen loffuer nw gud mangfoldelige met alder sødeste engle sang Loffuer och gud ath hanss apostele bleffue oplinsde met den helliand oc kundgierde hanss naffn offuer all verden Loffuer gud at hanss hellige ewangelister aff hanss besynderlighe naade screffue sandelighe om hanss guddom oc mandom Loffuer gud thii hanss hellige martiress taalde død faare hanss skyld Loffuer gud for alle hellige iomfruerss confessoress oc andre hellige lære fædress skyld: Loffuer gud thii alle hanss helgen i hiemmerige endrectelige hedre oc ære hannum Alle andre creatur baade i hemmelen oc paa iorden som røst haffue oc tale kunde skulle oc loffue gud den hellig trefoldighed til ewig tid. ✿ Heder oc ere. ✳ Hil maria.

antiphon. Jomfru maria er optagen i hiemmelen. Alle engle glædiss ther aff loffuendiss oc benedidendiss gud ewindelige.

Capitulum. Jomfru maria siger.

JEg bad gud om trende honde fred først ath ieg motte haffue eth fredsommeligt hierte fra verdenss hoffmod och begerelse: Oc bestermess fra onde och vblue mennisker. Oc siden fonge den euige fred i hiemmerige Thii haffuer gud vnd migh den ewige fredh imet sigh Och sende mig syn engel gabrielem aff hemelen och lod bebude mig menniskenss salighed at han ville huiless i myt liff. ✿ Loffuer gud.

Hympnus. O gloriosa domina.

O Erefulde iomfru maria som ophøgeth er offuer alle engle kor: dw opfødde den met dyne spener oc brist som dig skaffte aff syn guddommelige visdom oc forsywn. Du fornerffuede off hiemerigiff rige met din liffuiff fruct Som eue off forkasthe den tiid hun brød gudz bud Dw haffuer opladet hiemerigiff port som førre faare off wor luct at wii fattige syndige menniske mwe nw indgonge til den euige glæde Dw est den dør som hiemerigiff konge egennem gik hid til verden oc bleff dog aldrig opladen dw est den skynnende port til deth ewige lyuff O alle mennisfe som igenløsde ere met ihesu cristi blod gleder ether ati nw mwe fonge det euige liff formedelst iomfru marieff skyld. O maria miskundhedz moder bestærme off fra vaare fiender oc anamme off i wor dødz time. ✿ Heder oc ere vere dig gudz søn som fødder er aff iomfrw maria vii loffue dig meth gud fader och gud den helliand til euig tiid Amen.

Versus. Den alsommectisthe gud vdualde iomfru mariam blant alle iomfruer: Och han haffuer skicked henniff boligh hoff sig i den øuersthe hiemerigiff trone ✿ Hwo er den iomfru.

Psalmus. Benedictus dominus deus israel.

Velsignet och loffuit være israelff herre och gudh thii han frelste oc igenløffde alle menniskene met syn død och pyne. Hanff benedide legeme som han anammede aff kong danidz slecth hengde obenbarlige paa det hellighe korff. Som han lod førre spaa och sige gennem profeterneff mwnde aff førsthe verdenff begyndelse Vii ere frelste fra wore fiender som er legemeth: verden och dieffuelen och fra andre vore vuennerff macth som off forderffue vilde Vii tro stadelige at han giorde syn store nade och miskund met de hellighe fædre och profeter daa han dem løffde aff helnedis mørk. Thii skulle alle hans guddoms velgerninger som han vdi thet gamble och ny testamente giorde i hw kommes i den hellige kirke Det er nw fulkommet som gud stadelighe loffuede den hellighe patriarcke

abraham ath han ville lade pine syt hellige legeme velwillighe paa det verdige kors for vor salighedz skyld. Thii mwe wii nw som frelste ere fra den ewige fordømelse. oc vore fiender diefflene: rolighe och tacknemmelighe thiene den alsommectiste gud Met eth renligt hierte mod hannwm: oc retwise gerninger mod waare ieffn cristen saa lenghe wii leffue. zacharias profete sagde. O myn søn iohannes dw skalt kaldiff ihesu cristi gudz sønff forløbere thii at dw skalt predicke oc bebude hans tilkommelse och den hellige cristelige tro Dw skalth lære och vnderwise almwen den ewige salighed och deriff synderff forladelse Dette er fulkommeth formedelst ihesu cristi vbegribelige longlighe milhed och barmhertighed At han ville fødiff aff iomfru marieff benedide liff och komme til off fattige mennisk. O ihesu dw oplynuffde alle som sade i helnediff mørk oc dem som i denne dodelighe werden ere Oplynuff nw off oc giff off inderligh begerelse til den ewige salighed. ℟ Heder oc ære ✱ Hil maria.

antiphon. Hwo er den deglighe iomfru som oprinder som en morgen stierne: och er deglig som en fuldh maane: skynnende oc klar som solen er om middagiff tiide sterck oc v offuer vindelig som en megtig stridzher emodh syne fyender. ℟ O leffuende gudz søn hør myn bøn Oc ladh myn begerelse tacknemmelige komme faare dyn asynn.

Collecta. Concede nos.

O Alsommectisthe gudh vor herre och skabere giff off sunhedh och karskedh til liff och siell och tilladh at wii formedelsth iomfru marieff bøn mwe frelseff fra denne verdenff modgang oc sorg som vii her haffue oc fonge den ewige glede i hiemmerige fformedelst den som komme skal ath forklare verden met ilden oc dømme leffnendis och døde Amen.

℟ Benedicamus domino. Wii skulle loffue gudh: Och tacke hannum altiid.

✱ Nos cum prole pia. Iomfru maria meth syn milde søn velsigne off alle. Amen.

Ad primam. Til prim.

HIll maria ffulldh meth naade herren er meth digh. ✠ O alderueldigste gud verdiff at komme migh til hielp. O herre kom snarlige at trøste mig. ✠ Heder oc ere vere gudh fader och søn och den helliand. Loffuer gudh alsommectiste.

ymnus. Ver criste clementissime.

O Ihesu cristhe aldermildeste konge: beuare wore hierter fra alle dødelige synder oc onde tancker ath wii i alle wore daghe mue bliffue verdighe til ath loffue digh tilbørlighe. O menniskenss frelsere ihesu cristhe i hw kom ath dw anammede mandom for vor skyldh aff denne alsom clariste och kyske iomfru maria. O maria naadenss oc miskunhedz moder: beskerme oss fra waare fiender oc anamme oss i vor dødz time. ✠ Heder oc ere vere dig vor herre som fødder er aff iomfru maria wii loffue digh meth gudh fader och gudh den helliand: til euig tiid amen.

antiphon. Iomfrw maria er optagen til den øuerste hemmel

psalmus. Ad dominum cum tribulacione. Kong dauid sagde.

DEr iegh ledh sorgh oc drøuelse aff onde høffdinge och myne vuenner: da ropte ieg til den alsommectiste gudh och han hørde myn bøn och hialp migh. O gudh som frelste mig aff myne wuennerss vold och macth verdiff och nw ath frelse mig oc mit rycte oc ere fra deriss onde tunger oc fortalelse (wor herre siger til menniskensen) Hwad voben skalt dw haffue mod falske tungher oc onde menniske som dig vil drage til synden eller vantro. Gudh suarer selffuer sigendiss) dw skalth haffue til beskermelse emod dem myne budord oc den hellige scrifft som ere krafftige at optende din hw och hierte til gudz kerlighed Dw skalt och tage god effterligning aff gode oc hellige menniskess leffned: huor stadelighe de waare i den hellighe tro (kong dauid sagde) som huert

got mennifke nw fige maa . O huor forgeligh och langsommeligh er migh denne fyndige werden thii hiemerigiff glæde och salighed: er saa langt fra migh . Och iegh en nw lengher omgangiff skal met onde och vernordighe mennifke Jeg led tormodige meget onth aff dem som ieg sagde oc lerde salighedzenff veye nw ville de fordriffue migh vden sagh oc brøde. ✿ Heder och ere. ✱ Hill maria.

Psalmus. Leuaui oculos meos.

JEg opløffthe myn hw och hierte til gud i hiemmelen och hanff verdige helghen och deden fik ieg hielp oc trøst til liff oc siel Jeg fik myn beskermelse aff den alsommectiste gudh som skapte hiemmel oc iord oc icke aff nogen verdenff hoffdinge O du cristne mennifke din gud oc herre vil icke lade dig falde i vantro han woger ideligthe offuer dig thii han er din beskermere Jegh loffuer dig thet o cristne mennifke at gud ey forlader digh thii han serdeliff elsker dem: som inderlige attraa at se och kende hannwm Gud som skapte hiemmel och iord er snarere til at beskerme digh en din ægen høgre hond Gudh beskermer digh huadh helder verden er dig med eller emod ath dw ey skalth hofferdiff aff rigdom: eller falde i mifhoff faare nogen armod skyldh . Gud alsommectiste vill beuare dig her i verden fra alle dødelige synder: och syden dyn siel i hiemerige til ewig tiid . Gud beskermede dig daa dw føddiff her til verden han beuare dig oc naar dw gonger her aff verden for vden ende. ✿ Heder oc ere. ✱ Hil maria.

Psalmus. Letatus sum.

JEg er glad ath ieg haffuer hort aff gudz ord ath wii skulle gonge aff denne verden til det euige hiemmerigiff rige. Uor hw oc hierte er at wii mwe komme diid dii det er besat oc prydet met de verdige clare engle oc alle helgen som haffue deriff glæde oc salighed i det at de mue bliffue hoff deriff gud oc ydelige se hanff alder clariste ansict til ewig tiid

Gode mennisske baade aff thet gamble och ny testamente som retteligha leffde her paa iorden ere opfarne til hannwm ath loffue hanss benedide naffn ewindelige deriss sæde ere skickede i hemmelen oc de skulle side dom meth hannwm paa den yderste dag offuer leffuendiss oc døde O alle mennisske beder ydmygelige til gud at han vil vnde ether den glæde oc fred som er i hiemerige Dem kan inthet fattiss som komme diidh thii ther er al velloft oc salighed. O gudz stad hiemerige alle dyne indbiggere haffue ro och lise i digh thii gud din herre oc beskermere giffuer dem alle rundelighe aff syn guddommelige godhed til ewig tiid O gud iegh haffuer bedeth faare alle myne venner oc ieffn cristen om den ewindelige glede oc salighed at deriss siele settiss mwe i hiemerige dig til ære ewindelige. ✿ Heder oc ære.

antiphon. Iomfru maria er vptagen til den øuerste hiemmel som gudh sider selff vdi.

Capitulum.

DEnne iomfru er hellig och ærefuld thii ath gudh som altingh skapthe elste hende ✿ wii tacke gudh

Responsorium. O ihesu criste leffuende gudz søn Miskunde digh offuer off. O ihesu criste.

versus Som fodder er aff iomfru maria Miskunde digh offuer off. ✿ Heder och eræ være gud fader oc gud søn och den hellіandh ✱ O ihesu. ✿ Gudz moder er ophøyeth Offuer alle engle kor til hiemerige.

Kyrieleyson. Gud fader miskunde digh offuer off. Gudz Søn miskunde dig ouer off. Gud den helliandh miskunde digh offuer off.

Pater. Vor fader som er i hiemmelen ✱ Hil maria. ✱ Herre led off ey i frestelse Men frelss off fra alth onth amen. ✱ Voss bør megeth ath loffue hende. Thii hwn er saa helligh och kyst iomfrw ✿ Gudz søn haffuer tageth mandom Och omgickiss her i werden met mennissken.

Credo. Jegh tror paa gud fader. Jeg tror paa legemenss opstandelse och paa deth ewindelige liff amen ✿ O iomfru maria

ladh dem alle fornemme din hielp oc trøst Som hedre din hugkommelse ✿ O leuende gudz søn hør myn bøn och lad myn røst tacknemmelige komme faare dith ansicth.

Collecta. Sancta maria.

O Alderhelligste maria ihesu cristi milde moder alder enigste och verdigste iomfru hiemerigiss drotningh. Verdiss til met alle gudz helgen i hiemerige ath bede faare oss vsle syndige menniske til alsommectiste gud fader ath han formedelst din bøn vil giffue oss sundhed oc karskhed oc besferme oss fra alle waare fiender synlige oc vsynlige oc stadfeste oss i den hellige tro oc gøre oss enige salige met sig som er trefoldig i personer oc en leffuendiss gud til euig tiid amen. ✿ Vii skulle loffue oc velsigne gud Oc tacke oc ere hannum alstiid. ✱ Iomfru maria met sin milde søn velsigne oss alle amen.

Ad tertiam. Til Terss.

AVe maria gracia
O aldernelligste gud verdiss at komme mig til hielp. O herre kom snarlige. ✿ Heder oc ere. Loffuet gud alsommectiste

ympnus. Ver criste clementissime.

O Aldermildeste konge beware waare hierter fra dødelighe synder O menniskenss frelsere O maria naadenss oc miskundhedz moder:

Antiphon. O maria wii sly alle til dig.

Psalmus. Ad te leuaui.

O Gudh som er herre offuer hiemmel och iord iegh setter fuldkommelige myth hob oc synd til digh som opfor til hiemmelss oc sider hoss gudz faderss høgre hond Ligerniss som fattighe tienere drenge eller møer der fortørned haffue

deriss herrer eller fruer se ydmygelige til dem bedendiss om naade Saa skulle oc wii oplade vor øgen mod hiemmelen til vor gud oc skabere och begere naade saa lenghe han røriss aff syn vbegribelige barmhertighed och forlader oss wore synder. O herre miskunde dig offuer oss thii at wii ere meget verstiggelige i din asyn faare wore store synder skyld som wii bedreffuit haffue met høgferdighed gerighed oc vkyskhed. ✠ Heder oc ere. ✳ Hil maria.

psalmus. Nisi quia dominus.

Hagde den alsommectiste gud icke beskermed oss tha hagde waare fiender diefflene och onde menniske forderffuith och dræbeth oss. Den tid onde menniske brugede saadan deriss grumhed oc onskaff mod oss: tha hagde de plath forderffuit oss hagde icke gud serdeliss bewaret oss Den greselighe och grumme pine som de giorde oss hwn snarlige forswand som eth hastigth vandløb effther en stor regn Hagde icke gud hulpeth oss tha hagde wii icke offuer vondet saadon swar pine oc plaue. Loff heder och ere være den alsommectiste gud som led oss icke plath forderffuiss aff dem Waare siele vore frelste fra dem som en fugl der slipper aff det ned han fangiss med De toge fra oss verdenss løst glæde oc rigdom som plæge at behindre menniskenss salighed dii finge wii den enige glæde i hiemerige Intthed menniske kunde beuare oss fra dem men den alsommectiste gudh som skapte hiemmel oc iord frelste oss mildelighe fra deriss ondskaff. ✠ Heder oc ere. ✳ Hil maria.

psalmus. Qui confidunt in domino.

DE som stadelige haffue deriss hob til gud alsommectiste i deriss modgang De ere ligerniss som eth fast slot som stonder paa eth høgt biergh som engen kan offuerninde Gode menniske haffue hiemmerigiss herskab til deriss beskermelse paa alle sider Den alsommectiste gud er oc altiid hoss dem at beuare dem ewindelighe. Han lader icke onde menniske for lenghe haffue macth offuer sine tienere ath de ey skulle falde

i misshob eller i synden met dem O gud giff retuise oc digdelige mennisfe hugsualelse her paa iorden och deth ewindelige liff effter doden Onde oc vmilde mennisfe som altiid syndelige leffue de bliffue fordomede met diffuelen til ewig tiidh Gode mennisfe som effter fulde gudz vilge de fonge enig ro oc salighed ✿ Heder oc ære. ✱ Hil maria.

Antiphon. O maria wii fly alle til dig dyn naade ligneff ved alsom dyrebareste smørelse thii hedre oc elske dig alle cristne mennisfe.

Capitulum. Ab initio.

IEg vor forsynet aff hellig trefoldighed aff første verdens begyndelse ath ieg føde stulle gudz søn Nw er ieg gudz moder til enig tiid oc altiid tiener faare hanff ansict oc beder faare syndige mennisfe ✿ Wii tacke dig gud alsommectiste.

Responsorium. Alderhelligste iomfrw maria gudz moder hør dine fattige tieneriff bøn som robe til dig. Alderhelligste: Oc send off den naade aff hemmelen som dw haffuer forneffuit off. Hør dyne fattige tieneriff bøn ✿ Heder oc ere vere gud fader oc søn oc den helliand. ✱ Alderhelligste iomfru O hellige gudz moder maria altiid ren iomfrw bed faare off til vor herre ihesum cristum dyn velsignede søn ✿ O leuende gudz søn hør myn bøn.

Collecta. Deus qui de beate marie.

O Gud fader som lod dyn benedide søn anamme mandom aff iomfru marieff rene liff effter gabrielis engelff bebudelse Und off dine fattige ydmyge tienere som sandelige tro at hun er gudz moder ath wii mwe fonge hielp oc trøst aff dig for hendiff bøn styld amen

✿ wii ville gerne loffue gud. ✱ Iomfru maria met sin milde søn Velsigne off.

AMEN

Ad sextam. Til sext.

HIll maria fulldh meth naadhe herren er meth digh. O alsommectiste gud verdiff at komme mig til hielp. O herre kom snarlige ✿ Heder oc eræ. * Loffuer gud alsommectiste.

Rex criste clementissime.

ALdermildeste konge beuare vaare hierter fra dødelighe synder O menniskenss frelsere * O maria naadenss oc miskundhedz moder

antiphon. O maria dw bleff en ren iomfru.

Psalmus. In conuertendo.

DEn tiid then alsommectiste gud igenløsde menniskenmet syn haarde død oc pine tha finge menniskene stor glæde och heb til den euige salighed Thii loffue wii alle gladelige gud baade aff hw oc hierte Mange onde menniske omuendis til gud naar de se at han forlader andre deriss synder oc sige O hwor mild er gud som saa forlader menniskenderiss syndh och giffuer dem den ewighe salighedh Det er stor naade aff gud ath han skyll oss fra saadan sorg oc drøuelse oc opfulder vaare hierter met stor glede o gud tag oss snarlige aff denne vsle verden oc kom oss til hielp som eth milt synden vær ther borth driffuer frost oc kuld oc giffuer verme grøde och fructsommelighedh Hwo som gør miskundelige gerninger oc begræder sine synder och lider tormodelige verdenss modgang som forgengelig er. Han skal fonge den ewige løn och glæde i hiemerige som v endeligh er O gud dine venner lede her paa iorden verdenss modgang oc hulle dine budord Thii vilt dw effter deriss død giffue dem twsind fold løn i hiemerigiss rige for deriss gode gerninger. ✿ Heder oc eræ. * Hill maria.

psalmus. Nisi quia dominus

NDen gudh alsommectisthe giffuer menniskēn den helliandz naade til at forstonde dhet met som sigiff i den helligħe kirke Tha arbeyde de forfengelige som dem skal lære sye oc prædicke gudz ord Uden den alsommectiste gud forwarer menniskenss siel: oc den hellige kirke: tha vage de forgeffuiss som dem bevare skulde. Thet er ether forfengel gt ati acthe at komme til hiemerige vden met ydmighed: oc tormodighet i verdenss modgang Thii ath Cristus ihesus vor her paa iorden alsom ydmygest oc tormodigst Naar gudelige mennisks do her aff verden och komme til hiemerige Daa sige gudz engle seer her komme de som igenløsde ere aff ihesu cristo iomfrw mariess liffuiss fruct Apostlene oc andre helgen som sagde gudz ord her i verden de waare mod den helligħe cristelighe troess fiender som huasse stud ther skindis aff sterke huer hellig er den som leffuer gudfrycteligħe her paa iorden thii han skal aldrig bliffue offuer vonden aff diefflene ✿ Beder oc ere ✱ Hil maria.

psalmus. Beati omnes.

DE skulle fonge den euige salighed som ere gudfryctende oc leffue effter hanss vilghe. O dw menniske som rædiss gud oc holder hanss budord dw est salig her i verden oc fonger siden den euige glæde Den helliandz naade och visdom som gud haffuer digh wnt skal være i dit hierte som eth fructsommeligt vintræ at du der met lære kant andre menniske gudz budord. Som oc siden framdeliss lære kunde andre menniske gudz wilge oc den hellige tro thii at huer skal fonge løn faare sit arbeyde O du menniske som fricter gud saadan løn fonger du som her effter folger Den alsommectisthe gud skal velsigne oc giffue dig lyckssalighed her paa iorden och effter dyn død skalt dw komme til hiemerigiss rige at besee den hellig trefoldighedz clare ansict. Och alt hiemerigiss selskaff blant huilke du kende skalt dem som du kende gudz budord her i verden ✿ Beder oc ere ✱ Hil maria.

antiphon. O iomfru maria blant alle iomfruer voſt dw beſynderlige velſignet fordi ath wii bleue alle frelſte aff din liffuis fruct

Capitulum. Iomfru maria ſagde.

JEg hagde tuenne leffnit her paa iorden førſt actede ieg oc beſindede den hellig trefoldighed oc de ting ſom i hiemerige vor ſiden giore ieg miſkundelige gerninger met fattige menniſke aff myn formue oc leffde roligen fra verdenſſ forfengelighed nw er ieg mectig i hiemerige oc ſeer gudz clare anſict til ewig tiid Loffuit vere gudh.

Reſponſorium. O helligſte iomfru maria gudz moder Som altiid er en ren iomfru. * O helligſte Bedh faare off til din benedide ſøn iheſum criſtum. * Som altiidh er ren iomfru ✠ Heder oc eræ vere gud fader oc ſøn oc den helliand: * O helligſte iomfru O maria dw bleffſt en kyſk iomfru effter dw hadde fød iheſum din eneſthe ſøn O gudz moder bed faare off til hannwm. O herre hør myn bøn.

Collecta.

O Herre gud ſom gaff menniſkenſſ køn den ewighe ſalighed til løn faare det foſter ſom iomfru marieſſ fructſommelighe iomfrwdom fødde her til verden Wii bede dig ydmygelen at dw lader off fornemme ath hwn nw beder faare off i hemmelen: formedelſt den wii ſinge iheſum vor frelſere til verden ſom leffuer och regnerer met dig til ewig tiid amen.

✠ Iomfrw maria met ſin milde ſøn velſigne off alle amen.

Ad nonam. Til Non.

AUe maria gracia
O alſommegtiſte gud verdiff at komme migh til hielp
O herre kom ſnarlige. ✠ Heder och ere vere gud fader och gudz ſøn och gud den helliand.

alleluia. Loffuer gud alſommectiſte.

O Alder mildeste konge beware vore hierter fra dødelige synder. O menniskenss frelsere ✿ O maria nadenss oc miskundhedz moder.

antiphon. O maria syonss daather

Psalmus. Sepe expugnauerunt me.

O Gud siden først iegh lerde at tiene och fructe dig daa haffue diefflene swarlighe fristed mig Men de haffue icke offuer vondet mig En dog at de haffue daglige for øgedh deriss ondskaff med mig oc kastet mig mange fristelser paa. Hwilke ieg kunde engeledíss vndkommet aff min egen mact eller styrcke hagde icke gudz retuished oc milhed serdeliss beskermet mig som ned tricker alle hofferdige dieffle som altiid hade menniskenss nature O herre gud lad deriss mact snarlige forfare som græss ther vorer paa noget tag och borth visner før deth moess och engen thet beuarer thi ther kan engen fruct komme aff Dyne hellige apostele oc andre gode helgen gaffue engen velsignelse offuer de vmilde dieffle thii at de vore deß vuerdige och forbannede til ewig tiid. ✿ Heder oc ære vere gud fader. ✱ Hil maria.

psalmus. De profundis clamaui.

O Herre gud ieg rober til dig inderlige aff alt myt hierte Thii verdiss til ath høre myn bøn Lad dine øren vere veluillige til at anamme myn rost oc begerelse O ewige gud er det saa at dw icke forlade vilt synderne mildelige tha kan engen taale dyn guddomss retuished: Dw est mild oc miskundelig til at forlade synderne som den hellige scrifft beuiser om dig Thii haffuer ieg lenge bidet effter din nade oc miskundhed Min siel haabes stadelige til din søn ihesum cristum oc den helliand som regnerer met dig ewindelige Alle cristne mennisker skulle haabess til gud deriss skabere fra deriss barndom oc til de dø fforði all nade oc menniskenss salighed oc syndsenss forladelse er all eneste hoss hannwm. Han frelser alle sine

tienere fra den euige pine och forlader dem alle deriff synder. ✿ Heder oc ære ✱ Hill maria.

psalmus Domine non est exaltatum cor meum. Kong dauid sagde

O Herre gud alligeuel at dw haffuer giffuit migh stor naade visdom oc rigdom met verdenss mact och velde da haffuer ieg icke høgferdet mig der aff Jegh vilde icke kaldeff der fore mectig eller loffuiff aff mennisken thii ieg hagde det icke aff mig selff Er deth saa at ieg haffuer høgferdeth mig aff samme dine gaffuer oc velgerninger. Da heffne det paa mig haardeligen och tag fra mig all myn mact vælde oc rigdom oc pine mig ligeruiff som eth spæt barn det twingiff naar det tagiff fra sin moderff bryst oc dør aff hunger Alle cristne menniske skulle ydmyge dem faare gud oc bekende at de inthet haffue aff dem selffue Och tacke hannwm for altingh Och tro fulkommelige at de skulle fonge ewig glæde met hannwm ewindelige. ✿ Heder oc ere ✱ Hil maria.

antiphon. O maria syons daather dw est deylig och fauer: sterck och v- offuer[uin]deligh som en megtig stridz hærre.

Capittulum

JEg haffuer min omgengelse met alle ydmyge oc houeske menniske her paa iorden. Oc de skulle erffue hiemerigiff rige met gud oc Myn værelse er blant alle helgen i hemmelen Vii tacke gud.

Resp. O maria du bleffst en kysk iomfru effter dw hagde fod ihesum din enerste søn. O gudz moder bed faare off til hannwm dw bleffst en kysk iomfru ✿ Heder oc ære vere gud fader och søn oc den helliand ✱ O maria du bleffst. O helligste gudzmoder maria bed for off. Ath wii mwe vorde verdighe til at fonge den salighed gud haffuer loffuit off ✱ O herre hør min bøn.

Collecta.

O Herre gud forladh oss dine fattighe tienere alle vaare synder och tillad Ath wii som icke kunde bliffue bonhørde met digh for wor eghen verskyldh mwe bliffue salighe faare dyn sønss moderss mariess bøn skyldh. Amen.

℣ Wii skulle loffue och velsigne gudh ℟ Jomfru maria meth din milde son velsigne oss alle amen.

Ad vesperas. Til afften sang.

HJll maria ffulldh meth naade herren er meth dig. O alsommectiste gudh verdiss ath komme mig til hielp O herre kom snarlige at troste mig ℣ Heder och ære vere gud fader oc søn oc den helliand: Som veret ℟ Loffuer gud alsommectiste.

antiphon. O hellige moder maria.

Psalmus. Dixit dominus domino meo.

ALsommectiste gud fader sagde til gudz søn sid hoss min høgre hond dw skalt haue mact at domme alle dine vuenner som icke ville verkende dig at være deriss gud och skabere ligemectig met mig i guddommen Dw skalt anamme mandom oc din guddommelige mact skall obenbariss i iherusalem aff dyn predicken oc iertegen Och der skalt du hedriss oc eriss for en veldig gud mit blant dyne vuenner Dw haffuer været met mig aff første begyndelse i guddommenss ewighed dw vost och met mig en begyndelse til al den clarhed oc glæde som alle helgen nu haffue i hiemerige ieg skickede før ieg skapte hemmel iord eller noget andet creatur at du anamme skulle mandom aff iomfru mariess kyste liff. Jeg sagde ret sandhedz ord som icke kunde til bage driffuiss Dw skalt begynde thet ny testamente som ware skal ewindelige Thii ath dith benedide legeme meth kodh och blodh skal her effter offres i kirken paa altered for menniskenss salighedz skyldh Och der

skall icke slactess eller brendiss vskellighe creatur som førre giordiss i det gamble testamente Gud fader skall giffue ewigh forbandelse offuer de vmildhe høffdinghe som pinthe och dømde hanss søn til døde Som lærde oc prædickede den cristelige tro och nedh slo affguderne som før besueghe menniskene fra den rætthe salighedh Cristus ihesus led stor forsmædelse her i verden paa mandommenss vegne: thii sider han nw ærefuld oc mectig i den alder høgste hiemerigiss trone til ewig tiid ✿ Heder oc ere ✱ Hill maria fuld met naade.

Psalmus. Laudate pueri dominum.

O ydmyge: milde oc gudelige mennisske loffuer gud sigendiss Velsignet være gud fader: gud søn: oc gud den helliand aff alle mennisske emen de leffue her i verden oc siden til ewig tiid Loffuit oc hedret vere gudz benedide naffn offuer all verden aff alle creatur som i hiemerige oc iø[r]derige ere Hwo er den som ligness kan ved gud som alting skapte oc sider øwerst i hiemerigiss trone Han haffuer syn boligh i alle helgen oc engle i hiemerige oc sammelediss i alle gode mennisskess hierther her paa iorden Inthet kan skyuless for hannwm huerken i hemmelen eller paa iorden Hwo er saa mild oc miskundelig som gud alsommectiste er. Han forlod icke menniskene som fordreffne vore aff paradiss for synden skyld Men frelste dem aff heluediss pine oc forlod dem deriss synder Siden opførde han dem met sig til hiemerige och sette dem i de ni engle koor Han giorde den hellighe kirke fructsommelig som før wor vissen oc vnyttelig saa at vtalige nw rensis i hende aff deriss synder met dob oc scriffte maall och bliffue siden ihesu cristi børn til euig tiid. ✿ Heder och ære ✱ Hill maria.

psalmus. Letatus sum.

IEg er glad at iegh haffuer hørt aff gudz ord ath wii skulle gonge aff denne verden til det euige hiemmerigiss rige Vor hw oc hierte er at wii mwe komme diid dii det er

besat oc prydet met de verdige clare engle oc alle helgen som haffue deriff glæde oc salighed i det at de mue bliffue hoff deriff gud oc ydelige se hanff alder clariste ansict til ewig tiid Gode mennisfke baade aff thet gamble och ny testamente som retteligbe leffde her paa iorden ere opfarne til hannwm ath loffue hanff benedide naffn ewindelige deriff sæde ere stickede i hemmelen oc de skulle side dem meth hannwm paa den yderste dag offuer leffuendiff oc døde O alle mennisfke beder ydmygelige til gud at han vil vnde ether den glæde oc fred som er i hiemerige Dem kan inthet fattiff som komme diidh thii ther er al velløst oc salighed. O gudz stad hiemerige alle dyne indbiggere haffue ro och lise i digh thii gud din herre oc beskermere giffuer dem alle rundeligbe aff syn guddommelige godhed til ewig tiid O gud iegh haffuer bedeth faare alle myne venner oc ieffn cristen om den ewindelige glede oc salighed at deriff siele settiff mwe i hiemerige dig til ære ewindelige. ℟ Heder oc ære.

antiphon. Jomfru maria er optagen til den ouerste hiemmel som gud sider selff vdi. ℟ Heder oc ere ✶ Hil maria.

[Psalmus] Nisi quia dominus.

UDen gud alsommectiste giffuer menniskten den helliandz naade til at forstonde dhet met som sigis i den hellige kirke Tha arbeyde de forfengelige som dem skal lære sye oc prædicke gudz ord Uden den alsommectiste gud foruarer menniskenff siel: oc den hellige kirke: tha vage de forgeffuiff som dem beuare skulde. Thet er ether forfengeligt ati acthe at komme til hiemerige vden met ydmighed: oc tormodighet i verdenff modgang. Thii ath Cristus ihesus vor her paa iorden alsom ydmygest oc tormodigst Naar gudelige mennisfke do her aff verden och komme til hiemerige Daa sige gudz engle seer her komme de som igenløffde ere aff ihesu cristo iomfrw marieff liffuiff fruct Apostlene och andre helgen som sagde gudz ord her i verden de waare mod den hellighe cristelighe troeff fiender som huasse stud ther skindiff aff sterke

huer hellig er den som leffuer gudfrycteligthe her paa iorden thii han skal aldrig bliffue offuer vonden aff diefflene ☆ Heder oc ere * Hil maria.

Psalmus. Lauda iherusalem dominum.

O Du hellige kirke alle cristne mennisskeff samfund: loffue predicke och hedre obenbarlige den alsommectiste gud dyn gud och skabere Thii han haffuer stadfest oc krafftig giord den hellige skrifft Han vil hellig gore alle som tage dob oc cristendom och rettelige holde den cristelige tro O alle cristne menniske loffuer den alsommectiste gud ydmygelige som haffuer vnt oc giffuit fred oc rolighed i den cristelige tro Effter den store plaue pine oc forfølgelse som hanff verdige apostele oc helgene lede først i den hellighe kirkeff begyndelse J huilken nu daglige offreff hanff verdigste legeme for menniskenff salighedh Gudh haffuer ladet kundgiord thet hellige ewangelium offuer all verden aff huilked off læreff vor siels salighed O menniske hedre din gud oc skabere thii han vil gerne forlade digh alle dine synder Och gore din siel saa hwid som en snee oc bort driffue alle dine vuenner som aske bort blæser for en storm Han vil fordøme alle onde gennordige menniske som engen kerlighed haffue til hannwm At deriff siele forfariff skulle strax de gonghe aff deriff liff Och dieffuelen dem anamme skall som en sulten hwnd snarlighe sluger en mwnd-bid brød Gud fader vdsende sin søn til werden at omuende menniskenn fra dieffuelen oc deriff vantro oc gaff dem den helliand i deriff hierter oc optende dem til syn kerlighed och bort dreff dieffuelen. Alle cristne menniske bør at loffue gud thii ath de som skellighe leffue her paa iorden bliffue ydermere oplinsde en andre at kende deriff gud oc forstonde den hellige skrifft dem til salighed. Men onde oc offuerdadige menniske som leffue effter legemenff begerelse de fonge icke saadan naade eller vnderstondelse. ☆ Heder oc ære vere gud * Hill maria.

antiphon. O hellige moder oc vbekrencte iomfru hiemerigiff drotning bed for off til ihesum cristum.

Capitulum.

O Maria hellig est dw iomfru som barst gudz søn verdenss skabere Dw fødde den som dig skapte oc bleffst alligeuel en ren iomfru til euig tiid gud vere loffuid.

Resp. O iomfru maria ihesu cristi alder keriste brud som ær en oprindelse oc konsterinde til alle dygder och ære kom oss arme menniske till hielp Trøste alle som idelighe kalle paa dig

versus. O alderhelligste iomfru wii bediss hielp aff dig thii ath wii neder tryckiss aff waare synderss suarhedh Trøste alle dem. ✠ Heder oc ære vere gud fader oc søn och den helliand ✱ Trøste alle dem.

ympnus. Aue maris stella.

Hill maria ihesu cristi milde moder som kalliss haffsens stierne du esth en ren iomfru til euig tiid och en port formedelst huilken syndighe menniske ind gonge skulle i det hemelske paradiss O maria som ydmygelighe anammede gabrielis enghels hilsen met huilken dw omuende ewess ve till vor salighed stadfesthe oss nw i eth renligt oc roligt leffnid. O iomfru maria løss vaare synderss bond oc giff oss vnderstondelse som lenghe haffue været forblindede i synden Oc bort driff nw vor sorg och drouelse. Foruerffue oss aff dyn søn alt thet oss er nytteligest baade til liff oc siel O iomfrw maria lad nw kende at dw est ihesu cristi moder oc bed for oss til hannum som ville verdiss til ath være din søn At han nu for din skyld vil anamme vor bøn oc begerelse O maria alder eneste iomfru och moder. mild oc ydmygh offuer alle creatur skyll oss nu ved vaare synder oc gør oss houeske kyske oc ydmyge som dw altiid er Giff oss oc et got oc bequemmeligt leffnid oc skicke oss ret vey i gennem denne syndige verden. At wii effter dette forgengelige liff mwe se dyn benedide søn ihesum cristum oc glædiss met hannum euindelighe ✠ Loff være gud fader. Heder och ære vere gud søn och den verdige helliand som ere trefoldige i personer oc en euig gud amen

versus. O maria du bleffst en kyst iomfru effter dw hagde fod ihesum din eneste søn. O gudz moder bedh for off til hannum.

antiphon. O hellige iomfru maria

(Dette efftersereffne Canticum dictede oc giorde Jomfru maria selff Den tiid hun hagde undfanget ihesum gudz søn. Da sagde hun till sin f[r]encke sanctam Elizabeth.'

Magnificat anima mea dominum.

Myn siel hw oc hierte loffue den alsommectiste gud myn skabere som iegh nw vndfonget haffuer Alle myne sind glædiff ved myn gud och frelsere ffordi han saa naadelighe til migh syn ydmyghe tienerinde Thii sige alle cristne mennisske migh ath være salig oc hellig faare ieg fødde ihesum gudz søn Gud som haffuer mact offuer altingh giorde store vnderlige ierteghen modh migh. Och myn søns naffn er sandelighe helligth. Hans naade oc miskundhed er offuer alle mennisske som nw er oc veret haffuer och komme skall ferdeliff offuer dem som kerlighe fryctþe hannwm. Han tede syn guddomff mectighedh den tiidh han paa i øue blick nedh stødh aff hiemmelen til helnediff affgrund de høgferdighe dieffle. Och ophøgde andre ydmyghe engle i deriff stedh Han fordreff oc vnder tryctþe hofferdighe ioder och phariseer aff deriff mact oc velde oc ophøgde ydmyghe hednynger i den hellighe kirke Han opfyllede met den verdige helliand enfoldige mennisske som begærede at leffue retferdige Men dem som hofferdige och kloge waare paa verdenff vegne dem gaff han enghen visdom til at fonge den euige salighed meth Gode gudelighe mennisske som hobediff til den naade oc miskund der gud tilforn dem loffuith hagde De finghe nw ihesum deriff frelsere aff deriff egen slecth som abraham och andre hellige profether och patriarcker spaade i verdens første begyndelse. ☩ Heder oc ære vere gudh fader och søn oc den helliand. * O herre hør myn bøn.

Collecta. Concede.

O Alsommectisthe gudh vor herre och skabere giff oss sundhed och karsthed til liff oc siell oc tillad ath wii formedelst iomfru marieff bøn mue frelseff fra denne verdenff modgeng oc sorg som wii her haffue oc fonge den euige glæde i hiemerige fformedelsth den som komme skal at forklare verden met ilden oc domme leuendiff oc døde amen.

℣ Benedicamus domino. Wii skulle loffue gud Och tacke hannwm altiid.

℟ Nos cum prole pia. Iomfru maria met syn milde son velsigne oss alle amen.

Ad completorium. Till Nath sangh.

AUe maria gracia
O alsommegtiste gud verdiff at komme mig til hielp.
℣ Heder oc ere ℟ Loffuer gud alsommectiste.
antiphon. Wii skulle daglige hogtidelige ære.

Psalmus. Memento domine dauid.

O Aldermectiste gud i hwkom dyn ydmyghe tienere dauid och hanff tormodighet meth huilken han offuer vand dieffuelen och den hellige kirkiff fiender Han giorde wor herre eth stadigth løffte Och iette fulkommelige at holde deth her effter følger (Sigendis) Iegh skall foruare mig faare hofferdighed offuerflodighed ledye vkyskhed oc andre dødelighe synder Ath iegh maa bliffue vndernisth aff hiemmelen i huad by eller stad cristus ihesus skall fødiff vdi. Oc i huad landh hanff mesthe omghenghelse være skall. (Siden sagde Kongh dauid) Nw haffuer den helliand obenbaret mig ath gudz son skall fødiff vdi betlehem Oc i iødeland skall hanff meste omghengelse være oc der skall han obenbare mange syne vnderlige guddomff gerninger oc iertegen Wii alle cristne mennisfe skulle haffue ydelig tilflucth til den hellige kirke oc inderlige bede till

gud at han vil forlade oss vaare synder. Vii skulle oc kerlige høre oc mercke thet hellige ewangelium oc lest som er vor herriss fodspor oc wor rette vey til hiemerige O gud som opstod aff døde oc for til hiemmels lad alle cristne mennisske diid komme effter dig Giff kirkenss prelater oc alt klerkeri den helliandz naade at leffue retuislige oc klarlige vdtrycke den hellige scrifft At gode mennisske der aff mwe fonge ondelig glede oc hugsualelse. Dauid ropte til gud fader oc sagde) O hiemelske herre ieg er din ydmyge tienere hør myn bøn oc send din benedide søn hiid til verden at frelse mennisskenss kon (Gud fader suarede) Mine ord skulle bliffue fuld kommede som ieg digh tilforn loffuit haffuer Thii min eneste søn skall anamme mandom aff en klar iomfru i din slecth och siden bliffue konge offuer israelss folk och offuer all verden Er det saa ath dine sønner och deriss afføde holde myne budord som profeterne dem lære tha skulle de fonge dit rige effter dig oc icke vddriffuis Jeg haffuer vduald gode cristne mennisskess hierter til myn bolig Oc vill gøre dem til hiemerigiss rette arffuinge met mig aff myn barmhertighed oc icke for deriss verdskyld. Gud fader sagde. Jeg skall oc haffue myn bolig i den hellige kirke til euig tiid Thii ath myn søn hende beuide skall met sit benedide blod oc haarde død oc pine Jeg skal velsigne den hellighe kirke effter myn sønss opfarelse. Och hugsuale oc vederquege alle gode mennisske som aandelige fattige ere met thet hiemmelske brød ihesu cristi verdige legeme Then hellige kirkiss prelater oc klerkeri oc andre aandelige personer som skellige leffue De skulle fonge mangfoldelig glæde oc hugsualelse aff den verdige helliand Jeg skall ned sende myn enesthe søn til verden at frelse mennisken fra dieffuelen Jeg haffuer beredh et helligt sendebud faare hannwm som er sancti hanss baptista Ath han skal bebude hanss tilkommelse som en morgen stierne der betyder solenss oprindelse Jeg skal giffue euigh dom pine och skendsell offuer hanss vuenner som er genuordige iøder oc andre onde mennisske. oc min guddommelige klarhed oc ære skal skinne ouer hannum til euig tid ✠ Heder oc ere.

Psalmus. Ecce quam bonum.

Er huor goth glædeligt oc nytteligt det er at alle cristne mennniske som ære aandelige sysken haffue god omgong til sammen oc leffue alle i en stadig tro Ligeruiss som den tiid Aron videff till biscop i det gamle testamente Oc smurdes met alder direbarste smørelse paa hanff hoffuit som siden neder rand offuer hanff ansict och lemmer Saa kom nw den helliand i detthe ny testemente først offuer cristum ihesum som er hoffuit for den hellige kirke. Oc siden offuer hanff apostel oc helgen som ære hanff lemmer Gudz naade som førre gaffs dem som leffde effter moisi low Hun giffuiff nu alle i den hellighe kirke som leffue effter gudz budord Thii ath den alsommectiste gud haffuer det nw saa skicked ath alle menniske skulle der anamme den hellige tro oc siden fonge den ewige salighed baade till liff oc siel. ✠ Heder oc ere. * Hill maria.

Psalmus. Ecce nunc benedicite.

O I alle gudz tienere som frelste ere met ihesu cristi død oc pine loffuer oc hedrer den hellig trefoldighed O i alle kirkens aandelighe personer oplader etherff hierte oc rost oc hedrer oc ærer ihesum cristum all verdenff frelsere met degligt loff oc song Gud som skapte hiemmel oc iord oc alle creatur baade aandelighe och legemelige giffue off sin naade oc velsignelse. ✠ Heder oc ere. * Hil maria.

antiphon. Uii skulle daglige gladelige hogtidelige hedre oc ære Jomfru marieff hukommelse at hun vill bede faare off til sin søn ihesum cristum.

Capitulum.

MAnge hellige iomfruer singe den helliandz naade mangfoldelighe her paa iorden. Men dw alderhelligste iomfru maria offuer gick dem alle sammen. ✠ Uii ville tacke gud.

Resp. In manus. O iomfru maria befale vore siele oc liff i din alderkeriste sons hender oc beskermelse.

versus. Som oss igenløsde fra den grumme dieffuel. * O iomfru maria. ✿ Heder oc ære vere gud fader søn och den helliand. * O iomfru maria.

ympnus. Fit porta cristi peruia.

IOmfru maries iomfruelige liff bleff fructsommeligt aff den hellianđz naade Oc cristus ihesus hiemmerigiss konningh føddiss aff hende oc hun bleff en ren oc clar iomfru som hun vor før Gud faders søn af hiemmelen all verdenss skabere oc frelsere tog mandom aff iomfru maria Oc er nu den hellige kirkess beskermere modh den grumme fiende dieffuelen. O herre ihesu criste som er din moders heder oc glede och allis vort stadighe hob oc trost Forladh oss alle vaare store synder formedelskh dyn suare død och pine skyld. Maria naadenss oc miskundhedz moder beskerme oss fra vaare fiender oc anamme oss i wor dødz time. ✿ Heder och ære vere dig O herre ihesu cristhe som fødder er aff iomfru maria. Wii loffue digh och gud fader och gud den helliand till evig tiid amen.

versus. Se gudz tieniste mø. Vorde mig effter dith ordh. * O gudz moder.

Psalmus. Nunc dimittis seruum.

O Herre gud ladh migh nw skylyess ved denne verden oc leffue i fred som du haffuer loffuith Thii ath iegh haffuer nw seeth met myne dødelige øgen ihesum cristum myn frælsere. Den som dw haffuer nedh sendh at han skal obenbariss faare all verden. Han er eth liuss och skin met huilket alle ioder och hedninge skulle optendiss til den cristelighe tro. Och siden ære och loffue hanss benedide naffn. ✿ Heder oc ære vere gud fader søn oc den helliand. * Hil maria fuld met naade.

antiphon. O maria gudz moder wii hedre oc loffue dig thii at cristus er fødh aff digh ffrelss oss alle som dig ærer oc tiene

Kyrieleison Gud fader miskunde dig offuer off Gudz søn miskunde dig offuer off. Gud den helliand miskunde digh offuer off.

Pater noster. Vor fader som er i hemmelen. * Hil maria. * O herre led off ey i frestelse Men frelff off fra alt ont amen. ✿ Voff bør meget at loffue hende Thii at thet er saa helligen oc kyff iomfru Gudz søn haffuer taget mandom oc omgickiff met menniskem her i verden.

Credo. Jeg tror paa gud fader Jeg tror paa legemenff opstandelse Oc paa det evighe liff amen. ✿ O iomfru maria lad alle fornemme din hielp och trost Som hogtidelige gøre din hukommelse. * O herre hør myn bøn. Och lad hende tacknemmelige komme faare din asyn.

Collecta. Graciam tuam.

Alsommectiste gudh giff off den helliandz naade i waare hierter at wii som fuldkommelige tro oc vide at ihesus cristus din søn effter engelens bebudelse vor fød aff iomfru maria mwe komme til den glæde som han for till effter syn verdighe opstandelse formedelst hanff haarde død oc pine amen. ✿ Wii ville tacke gud altiid Gud vere benedidet til evigh tiidh * Jomfru maria meth sin milde søn velsigne off altiid. amen.

De sancto spiritu.
Den heliandz tiider.

Ad matutinas. Til Otesang.

DEn helliandz naade være met oss oc gøre sin bolig i vaare hierter. O alsommectiste gud oplad mine leber At ieg maa tacknemmelige loue dig. O alderuelligste gud verdiss at komme mig till hielp O herre kom snarlige ☩ Heder oc ere vere gud fader och søn oc den helliand. Som været haffuer aff første begyndelse oc nw er oc altiid bliffuer til euig tiid amen. Loffuer gud alsommectiste.

Antiphon. O du gud den helliand kom.

Psalmus. Beatus vir.

SEllig er de[n] man som leffuer retferdelige oc ey effter følger onth selskaff eller samtycker vretuise eller vmilde domme. Men alt hanss acth oc vilge er ath han vil fulkomme gudz budord oc haffue dem stedsse i hanss hierte nat oc dag hnad helder verden er hannum met eller emod Han maa lignes vedh i træ som stonder hoss eth rindende vand oc bær sin fruct i sin rette tiid oc ey felder sine blad Saa skal alle hanss gerninger bliffue fructsommelige och velsignede aff gudh. Men onde oc vmilde mennisskess gode gerninger the skulle visne oc bliffue v fruct sommelige oc siden forfaris som en stoff ther borth bless aff en storm Icke skulle helder samme onde vmilde mennisske nyde gode retuise mennisskess dom paa den yderste

dagh Thii ath gud alsommectiste han kender daa oc tachnemmelige anammer til sig ydmyge och retuise mennisske som hulle hanss budord Oc giffuer euig forbannelse offuer onde mennisske. ✠ Heder oc ere.

antiphon. Ueni sancte spiritus. O dw gud den helliand kom och opfuld alle cristne mennisskess hierter met din naade oc optend din kerlighedz ild i dem Som kom mange folk aff at skillelige tungemaall til den rette cresteligthe tro.

Capitulum. Karitas dei diffusa Gudz kerlighed er vdspred i vaare hierter formedelst den helliand som oss er giffuen aff hiemmelen.

ympnus. Ueni creator spiritus.

O Du verdigste gud den helliandh som altingh skapte meth gudh fader kom till oss arme syndige mennisske dine fattige tienere oc opliuss vore sind och vnderstondelser opfuld och alle vore siele meth din naade som du skapte effter det hellig trefoldighed. ✠ Qui paraclitus. Dw som kallis mennisskens husualere Och den alsommectiste gud faderss helligste gaffue lisssenss kilde Oc en ild som optender alle mennisskes hierter til dig oc en kerlighed til at elske deriss gud och iesu cristen met du kalliss vor aandelige dob. ✠ Tu septi formis. Dw giffuer syu den hellianz gaffuer som er gud faderss miskundhed veyuisere til syndige mennisske du est och den som opfullede alle profeterne met den hemelske visdom som gud fader loffuede dem tilforn. ✠ Accende lumen. O du verdige helliand optend dit liuss i vore herter oc vnderstondelser och indgyd gudz kerlighed i vore hierter styrke oss met din hellige naade ath wii arme skrobelige mennisske mue bliffue stercke til ath stonde fast mod onde fristelser. ✠ Hostem repellas. O dw skinnende helliand driff borth fra oss dieffuelen vor siendhe och giff oss snarlighe din fred och rolighed ath wii formedelsth din hielp fly kunde alth deth som oss skade kan baade till liff och siel. ✠ Per te sciamus. O dw erefulde helliand wnd oss at wii formedelst din naade kende mue gud fader Oc vnderstonde

ihesum gudz søn wii tro stadelige at du est den helliand som gonger aff dem baade. ¶ Sit laus patri. Loff heder och ære vere gud fader søn och den helliand * Jhesus cristus vor frelsere sende oss den helliandz naade Amen.

versus. O gud fader send den helliand till verden at mennisken som her til leffuit haffue effter legemenss begerelse mue nw optendiss meth det ewighe lyuss.

antiphon. Anammer den helliand.

psalmus. Benedictus dominus deus.

BElsignet och loffuit være israelss herre och gudh thii han frelste oc igenløsde alle menniskene met syn død och pine-danss benedide legeme som han anammede aff kong danidz slecth hengde obenbarlige paa deth hellighe korss. Som han lod førre spaa oc sige gennem profeternes mwnde aff førsthe verdenss beghyndelse Uii ere frelste fra wore fiender som er legemet verden oc dieffuelen och fra andre vore vuennerss macth som oss forderffue vilde Uii tro stadelige at han giorde syn store nade oc miskund met de hellige fædre oc profeter daa han dem løsde aff helnedis mørck. Thii skulle alle hanss guddoms velgerninger som han vdi thet gamble oc ny testamente giorde i hw kommess i den hellige kirke Det er nw fulkommet som gud stadelige loffuede den hellige patriarcke abraham ath han ville lade pine syt hellige legeme veluillige paa det verdige korss for vor salighedz skyld. Thii mue wii nw som frelste ere fra den ewige fordømelse. oc vore fiender diefflene: rolighe och tacknemmelighe thiene den alsommectiste gud Met eth renligt hierte mod hannwm: oc retuise gerninger mod waare ieffn cristen saa lenghe wii leffue. zacharias profete sagde. O myn søn iohannes dw skalt kaldiss ihesu cristi gudz sønss forløbere thii at dw skalt predicke oc bebude hanss tilkommelse och den hellige cristelige tro Dw skalth lære och vnderuise almwen den ewige salighed och deriss synderss forladelse Dette er fulkommeth formedelst ihesu cristi vbegribelighe longlighe milhed och barmhertighed At han ville fødiss aff iomfru mariess

benedide liff och komme til off fattige mennifke. O ihefu dw oplyuffde alle fom fade i helnediff mørk och dem fom i denne dødelighe werden ere Oplyuff nw off och giff off inderligh begerelfe til den ewige falighed. ☩ Feder och ære ✱ Hil maria.

antiphon. Hwo er den deglighe iomfru fom oprinder fom en morgen ftierne: och er deglig fom en fuldh maane: ſkynnende oc klar fom folen er om middagiff tiide fterck oc veffuer vindelig fom en megtig ftridzher emodh fyne fyender ☩ O leffuende gudz føn hør myn bøn Oc ladh myn begerelfe tacknemmelige komme faare dyn afynn. ✱ (Gud fagde til fine apoftele och til alle preftmend) Anammer den helliand hw fom helft i forlade fine fynder her paa iorden de fkulle bliffue forladne i hiemerige. ☩ O herre gud hør myn bøn Oc lad myn røft tacknemmelige komme faare dig.

Collecta. Deus qui apoftolis.

O Herre gudh fom lerde dine apoftele den hellige tro och alle honde tungemaall met den helliandz indgydelfe vnd off met famme din naade at vnderftonde och befinde rettelige at leffue Oc altiid at glædiff aff den helliandz hugfualelfe fformedelft den fom komme fkall ath døme leffuendiff oc døde oc forklare verden met ild. Amen. ☩ Velfigne off gud fader føn och den helliand fom er trenne perfoner oc i fand gud amen ✱ Den helliand verdiff til ath oplinfe off baade till liff oc fiel amen. Den helliand beuare off baade induertiff och vduertiff till liff oc fiel. Amen.

Ad primam. Till prim.

DEn hellianðz naade være met off Oc gøre fyn bolig i vore hierter O aldermectifthe gud verdiff at komme mig til hielp O herre kom fnarlighe ath trøfte mig. ☩ Feder oc ere vere gud fader. alleluia. Loffuer gud alfommectifte ☩ Veni creator. O dw verdigfte gud den helliand fom alting

skapte met gud fader kom till off syndige mennifke. ✿ Qui paraclitus. Du som kallis menniskenff hugsualere oc den alsommectiste gud faderff helligste gaffue. ✿ Per te sciamus O du erefulde helliand. ✿ Sit laus patri Loff heder oc ere. alleluia. Loffuer gud alsommectiste.

antiphon. O dw gud den helliand kom.

Psalmus. Domine quis habitabit.

O Alsommectiste gud huad menniske skall beside det euige hiemmerigiff rige met dig (wor herre suarer) den som leffuer retferdeliger oc holder mine bud ord och elsker sandhed aff alt hanff hierte. Oc engen besuiger met sin tunge oc ey gor sin ieffn cristen skade eller glædiff at nogen beskæmes eller vanrycthefff. Men elsker gode gudfryctige mennifke oc intet acther onde eller vanartige mennifke Oc ey swer forfengelige om gudz naffn eller mened for syn ieffn cristen. Oc ey helder bort læner penninge paa aager eller giffuer falsk dom offuer den som vskyldig er for gaffuer eller venskaf skyld Hwo disse ty articler fulkommer han skall beside hiemerigiff rige til ewig tiid. ✿ Heder oc ere. ✱ Ueni sancte spiritus. O dw gud den helliand. ✿ Karitas dei. Gudz kerlighed er vdspred i vore hierter.

Respons. O ihesu criste leuende gudz søn. Forbarme dig offuer off. ✿ O ihesu criste. Som sende dine hellighe apostel her paa iorden den verdige helliand. Forbarme dig offuer off. ✱ Heder och ære vere gud fader søn oc den helliand. ✿ O ihesu criste. ✱ Emitte spiritum tuum. O gud fader send den helliand til verden ath de mennifke som her till leffuith haffue effther legemenff begerelse Mue nw optendiff met deth ewighe liuff. ✿ O herre hør min bøn Oc lad myn rosth tacknemmelige komme for dig.

Collecta. Deus qui apostolis tuis

O Gud som gaff dine apostele den verdige helliand. Giff och nu dine ydmyge tienere huadh de skellighe bediff

aff dig At de som dw vtih haffuer den hellige tro mwe oc fonge den enighe ro oc salighedh fformedelst den som komme skall at domme leuendiff oc døde och forklare verden met ilden amen. ℞ Uelsigne off gud fader søn oc den helliand som er treune personer oc i sander gud amen. * Den helliand verdiff til at oplinse off baade till liff oc siel amen.

Ad tertiam. Til Tertz.

DEn hellilandz naade være meth off. Och gøre syn helig i wore hierter. ℣ alder veldigsthe gud verdiff till ath komme mig till hielp. ℞ Heder och ere. alleluia. Loffuer gud alsommectiste. ℞ Ueni creator. ℣ verdigste gud den helliand. ℞ Tu septifor. Du giffuer siw den hellilandz gauer. ℞ Per te sciamus. ℣ dw erefulde helliand ℞ Sit laus. Loff heder och ære vere gud.

antiphon. Ueni sancte. ℣ du gud den helliand kom.

Psalmus. Deus in nomine tuo saluum me fac.

O Alsommectiste gud all verdenff skabere frelff mig formedelst dit benedide naffn och heffn migh offuer mine vuenner met din guddommelige macth ℣ gud hør mig oc lad dine velsignede øren op mod min nyttørtelige bøn Thii at onde mennisske som plat ere omuende fra dig ville tage myt liff aff mig fordi de ere mectige oc veldighe oc ey fryete eller rædiff dig hnerken aff hu eller hierte Gud er myn hielpere och mit liffuiff beskermere ℣ euindelige gud giff ret heffn offuer mine vuenner oc sla dem met din retuise dom Jeg skal velwillige offre dig mit offer oc bøner at du vilt frelse mig Jeg skal altiid loffue dig myn gud thii thet er tilbørligt oc saligt. Fordi dw frelste mig aff all myn sorg oc verdenff modgang oc gafft mig mact oc offuerhond offuer alle myne vuenner. ℞ Heder oc ære. * Ueni sancte. ℣ dw gud den helliand kom. ℞ Karitas dei. Gudz kerlighed er vdspred.

Respons. O gud fader Send den helliand till verden ꝛc O gud fader.

versus. At de mennisske som her til leffuit haffue syndelige effter legemenff begærelse mue optendiff met det ewige liuff. ꝛc Send den helliand. ✶ Heder oc ere. ꝛc Spiritus paraclitus. Den helliand som er alle mennisskeff hugsualere. Skal lære ether alt det ieg siger ether. ꝛc O herre hør myn bøn.

Collecta. Assit nobis quesumus.

O Gud wii bede dig ydmygelige at dw vilt lade den helliandz krafft oc naade vere hoff off at forklare oc rense vore hierter aff vrenlighe tancker och onde begheringher. Ath wii siden mwe frelseff fra alt thet som off kan skade til liff och siel Formedelst den som komme skall at døme leuendis oc døde oc forklare verden meth ild amen. ꝛc Velsigne off gud fader søn oc den helliand som er trenne personer oc i sand gud amen. ✶ Den helliand verdiff til ath oplinse off baade till liff oc siel amen.

Ad sextam. Till Sext.

DEn helliandz naade vere met off Oc gøre sin bolig i vaare hierter. O aldernerdigsthe gud verdiff at komme off till hielp. ꝛc Heder oc ære. ✶ Loffuer gud alsommectiste. ꝛc Veni creator. O verdigsthe gud den helliand. ꝛc Accende. O dw verdige helliand optend dith lyuff i waare hierte. ꝛc Per te O du erefulde. ꝛc Sit laus patri. Loff heder oc ere.

antiphon. O dw gud den helliand kom.

psalmus. Deus in adiutorium meum intende.

O Herre gudh myn skabere tenck paa mig oc kom mig snarlige til hielp at dieffuelen fonger icke mact at behindre mit godhe hierte oc mening. Lad dem beskæmeff oc blueff her

i verden oc sammeledis i den anden verden som mig forderffue ville til liff eller siel Lad dem til bage driffuiss och borth lør dem snarlige met skam och skendsel som mig forsmaar eller bespotter met haanlige ord O hemelske fader lad dem glædiss oc frøydess met dig som holde dine budord At de mue loffue oc hedre digh til ewig tiid som elske din søn ihesum cristum verdenss frælsere O herre gud hielp mig nw thii ieg er arm oc fattig Och tøffue ey forlenghe fordi dw est den all eneste som mig hielpe oc frælse kan. ✿ Heder oc ere. * Veni. O dw gud den helliand kom oc o[p]fuld alle cristne mennisskiss hierte. ✿ Karitas. Gudz kerlighed er vdspred i waare hierter

Respons. Den helliand som er alle mennisskess hugsualere Skal lære ether. ✿ Den helliand.

versus. Alt det iegh siger ether. ✿ Skal lære ether. ✿ Heder oc ære vere gud fader søn och den helliand. * Den helliand. ✿ Apostlene talede met mange atskilleligthe tungemaall. Gudz store vnderlige gerninger. ✿ O herre hør myn bøn Oc lad min røst.

Collecta. Mentibus nostris

O Herre gud wii bede dig at dw vilt indgyde den helliandz naade i vaare vnderstondelser At wii som skapte ere aff din søns visdom mwe oc regeres oc styres aff hanss forsyn Som komme skall at dømme leuendiss oc døde oc forklare verden met ild amen. ✿ Velsigne oss gud fader søn och den helliand som er trenne personer oc i sander gud amen.

Ad nonam. Til Non.

DEn helliandz naade være met oss oc gøre sin bolig i vaare hierter. O alsommectiste gud verdiss at komme mig til hielp. O herre kom snarlige. ✿ Heder och ære. * Loffuet gud alsommectiste. ✿ Veni O du gud den helliand kom.

psalmus. Fundamenta eius in montibus.

DEn hellige kirke begynteff aff cristo ihesu oc de hellige apostel oc ewangelister Gud elsker nw mer de hellighe syn sacramente en alle de figurer oc tegen som skede i det gamble testamente ved patriarcker och profether O du iherusalem som merker oc betegner den hellige kirke Alle cristne mennisskes samfund Den alsommectiste gudh haffuer taledh erefulde ord om digh sigendiff) Jeg skall omuende till den hellige tro hedninge som lenge dyrket haffue diefflene och bedet til affgude at de skulle anamme cristendom oc elske mig deriff rette gud oc skabere. Jeg skall oc omuende andre vdlenninger som icke vaare fødde aff israels folk. Vor thet ey sagdh och spaadt aff profeterne at den alsommectiste gud som all ting skapte oc den hellige kirke: skulle lade sig føde aff en ren iomfru oc begynde først dob oc cristendom Han sagde oc sandelige i det gamble testamente gennem profeterneff munde oc i thet ny testamente gennem apostlenes munde At de mennisske som sterkelige stride mod legemet verden oc diefflene skulle alle bo i hiemerigiff rige och glædiff der for vden endhe. ✿ Heder oc ere.

antiphon. Veni sancte. O du gud den helliand. ✿ Karitas. Gudz kerlighed.

Respons. Apostlene talede Met mange atskillelige tungemaall ✿ Apostlene. * Gudz store och vnderlige gerninger. Met mange ✿ Heder oc ære. ✿ Apostlene talede. * Den helliand optende alle apostlene Oc han kan alle tungemaal som til er i verden ✿ O herre hør myn bøn. Oc lad min røst.

Collecta Deus cui omne cor patet.

OGud som vid alle mennisskeff hierter oc begering och inthet kan skiules fore forklare wore hierterff tancker oc begerelser met den helliandz naade oc indgydelse At wii fulkommelige mwe elske dig offuer all tingh Oc bliffue verdige til at loffue dig til euig tiid fformedelst den som komme skal at domme leuendiff oc døde oc forklare verden met ilden.

Ad vesperas. Til Afften sang.

S Ancti Spiritus Den hellliandz naade være meth oss. Och gøre sin bolig i vaare hierter. O aldernelligste gud verdiff at komme mig til hielp. O herre kom snarlighe. ✿ Heder oc ære. ✱ Loffuer gud alsommectiste.

antiphon. Veni O dw gud den helliand kom.

psalmus. Beati omnes qui

DE skulle fonge den ewige salighed som ere gudfrycktende oc leffue effter hanss vilghe. O dw mennisske som rædis gud oc holder hanss budord dw est salig her i verden oc fonge: siden den ewige glæde Den helliandz naade och visdom som gud haffuer digh wnt skal være i dit hierte som eth frucksommeligt vintræ at du der met lære kant andre mennisse gudz budord Som oc siden framdeliff lære kunde andre mennisske gudz wilge och den hellighe tro thii ath huer skal fonge løn faare sit arbeyde O du mennisske som fryckter gud saadan løn fonger du som her effter følger Den alsommectiste gud skal velsigne oc giffue digh lycksalighed her paa iorden oc effter dyn død skalt dw komme til hiemerigiff rige at besee den hellig trefoldighedz clare ansict. Och alt hiemerigiff selskaff blant huilke du kende skalt dem som du kende gudz budord her i verden. ✿ Heder oc ere ✱ Veni sancte. O du gud den helliandh. ✿ Karitas. Den helliandz kerlighed.

ympnus. Veni creator. ✿ Skal man læse alth sammen som det stonder tilforn i otesang.

versus. Apostlene talede met mange honde tungemaall Gudz store vnderlige gerninger.

antiphon. Apostlene anammede den helliand.

psalmus. Magnificat anima mea dominum.

MYn siel hw och hierte loffue den alsommectiste gud myn skabere som iegh nw vndfonget haffuer Alle myne sind glædiff ved myn gud och frelsere fforदi han saa naadelighe

til migh syn ydmyghe tienerinde Thii sige alle cristne mennisske migh ath være salig oc hellig faare ieg fødde ihesum gudz søn Gud som haffuer macth offuer all ting giorde store vnderlige ierteghen modh migh. Och myn søns naffn er sandelighe helligth. Hans naade oc miskundhed er offuer alle mennisske som nw er oc veret haffuer och komme skall serdeliff offuer dem som kerlighe frycthe hannwm. Han tede syn guddomff mectighedh den tiid han paa eth øne blick nedh stødh aff hiemmelen til helnediff affgrund de høgferdighe dieffle. Och ophøgde andre ydmyghe engle i deriff stedh Han fordreff oc vnder trycthe høfferdighe iøder och phariseer aff deriff mact oc velde oc ophøgde ydmyghe hednynger i den hellighe kirke Han opfyllede met den verdige helliand enfoldige mennisske som begærede at leffue retferdige Men dem som høfferdige och kloge waare paa verdenff vegne dem gaff han enghen visdom til at fonge den euige salighed meth Gode gudelighe mennisske som hobediff til den naade oc miskund der gud tilforn dem loffuith hagde De singhe nw ihesum deriff frelsere aff deriff egen slecth som abraham och andre hellige profether och patriarcker spaade i verdenff første begyndelse. ✠ Heder oc ære.

antiphon. Apparuerunt. Apostlene anammede den helliand pingeff dagh som kom offuer hver aff dem i en brendene tungeff lignelse. ✠ O herre hør myn bøn. Oc lad myn røst komme for din asyn.

Collecta. Deus qui corda.

O Herre gud som lerde dine apostle den hellige tro och alle honde tungemaall met den helliandz indgydelse vnd off met samme din naade at vnderstonde oc befinde rettelige at leffue Och altiid at glædiff aff den helliandz hugsualelse Formedelst den som komme skal ath dømme leuendiff oc døde oc forklare verden met ild amen. ✠ Uelsigne off gud fader søn oc den helliand som er trenne personer oc i sand gud amen.
*Den helliand beuare off baade induertis oc vduertiff til liff oc siel

AMEN

Ad Completorium. Til Natsang.

DEn helliandz naade være met off oc gøre sin bolig i waare hierter. ✿ Conuerte nos. O gud vor frelsere vent off fra synden Oc onde gerninger Vent oc din vrede oc hefn fraa off. O alderuelligste gud verdiff at komme mig til hielp. O herre kom snarlige. ✿ Heder oc ere. ✶ Loffuer gud alsommectiste.

antiphon. Veni sancte. O verdige helliand kom.

Psalmus. Sepe expugnauerunt.

O Gud siden første ieg lærde at tiene och fryete dig daa haffue diefflene swarlighe fristed mig Men de haffue icke offuer vondet mig En dog at de haffue daglige for øgedh deriff ondskaff mod mig oc kastet mig mange fristelser paa. Hwilke ieg kunde engelediff vndkommet aff min egen mact eller styrcke hagde icke gudz retuished oc milhed serdeliff beskermet mig som ned tricker alle hofferdige dieffle som altiid hade menniskenff nature O herre gud lad deriff mact snarlige forfare som græff ther vorer paa noget tag oc bort visner før deth moeff oc engen thet benarer thi ther kan engen fruct komme aff Dyne hellige apostele oc andre gode helgen gaffue engen velsignelse offuer de vmilde diesle thii at de vore deff vuerdige och forbannede til ewig tiid. ✿ Heder oc ære. ✶ Veni sancte spiritus. O dw gud den helliand kom. ✿ Karitas. Gudz kerlighedh.

ymnus. Veni creator.

O Du verdigste gud den helliand som altingh skapte met gud fader Kom til off arme syndige mennisfe dine fattige tienere och oplinff vaare sind och vnderstondelser. Opfuld oc alle vore siele meth dyn naade som dw skapte effter deth helligh trefoldighed. ✿ O gud giff off til løn de syn den helliandz gaffuer oc den euige glede oc Bort tag fra off all kiff trætte

och dele och stadfeste oss i den hemelske fred. ✿ O gud som opfulde de helllighe apostelss hierter met dyn hellianðz naade forladh oss vaare synder Och giff oss eth roligth och bequemmeligt leffnid her i verden. ✿ Loff heder och ære være gud fader son oc den helliand ✱ ihesus cristus vor frelsere sende oss den hellianðz naade amen.

versus. Cor mundum. O gud gør mit hierte rent oc klart Oc vnd mig din naade at iegh her effter maa leffue effter din vilge. ✱ Spiritus sanctus. Den helliand.

Psalmus. Nunc dimittis seruum.

O Herre gud ladh migh nw stylyeff ved denne verden oc leffue i fred som du haffuer loffuith Thii ath iegh haffuer nw seeth met myne dødelige øgen ihesum cristum myn frælsere Den som dw haffuer nedh sendh at han skal obenbariff faare all verden. Han er eth liuff och skin met hvilket alle iøder och hedninge skulle optendiff til den cristelighe tro. Och sidhen ære och loffwe hanff benedide naffn. ✿ Heder oc ære

antiphon. Spiritus sanctus. Den helliand kom ned aff den øuerste hiemerigiff trone oc indgick vsynlige i syne apostels hierter. ✿ O herre hør myn bøn Och lad myn røst.

Collecta. Ure igne sancti spiritus

O Alsommectiste gud optend vore hw oc hierter met den verdighe hellianðz ild Oc vdsløck aff vore legeme alle vkyske tancker ord oc gerninger At wii mue tiene dig kyskelige met vort leffned oc bliffue dig tacknemmelige met vore hierter formedelst den som komme skal at døme leuendiff oc døde oc forklare verden met ild amen.

De sancta cruce
Hellig Korssis tiider.

O herre Jhesu criste

Tuam sanctam crucem adoramus domine. O herre ihesu criste vii bede ydmygelige til det hellige korss som du taalde din haarde død paa. Wii inderlige i hwkomme din hellighe sware pine. ✿ O ihesu gudz søn som pinter vor for oss paa det hellige korss miskunde digh nu offuer oss. ✿ Gud verre loffuit.

Patris sapientia.

Jhesus cristus euige gudz søn sand gud oc mand vor greben longe fredagiss nath aff de grumme iøder Saa flyde hanss apostel oc discipel strax fra hannum Och han bleff haardelige bunden oc vmildelige slagen och dragen aff samme forbannede iøder oc hedninger. ✿ Gud være loffuit.

Hora prima.

OM midnatiss tide vor ihesus ledt till pilatum oc kerd oc beklagen aff mange løgnere oc falske vidende Siden bunde de hanss hender oc skyulte hanss øgen Oc sloge hannum haardelige mellem hanss herder (sigendiss) gæd til hue dig slo men du est saa viss oc klogh saa bespøtte de hanss deglige ansict saa ath han neppelige kendelig vor. ✿ Gud være loffuit.

Crucifige crucifige

Konge fredag at morgen ropte samme forbannede iøder til pilatum sigendis Korss feste korss feste den ihesum som siger sig at være gudz søn aff hiemmelen Saa lod. Pilatus hannum haardelige binde til en støtte oc ynckelige hustruge Och tede hannum for dem saa blodig at de der meth nøyes skulle. Da ropte de igen (sigendiss led borten: led borten oc korss festen) Saa bleff han førd i purpur klede til bespottelse oc kroneder met en hvass torne krone som stack ind i hanss benedide hierne Siden bar han det hellige korss paa syne skulder til den sted han tolde syn død paa. ℞ Gud være loffuit.

Hora Sexta.

Ma klocken vor ved ni vor ihesus vor frelsere negelder oc slagen til deth hellighe korss met stompede iern naffle och hengder mellen to røffuere Saa skenckte de hannwm ædicke och galle och bespotte hannum honlighen (sigendis) est dw gudz søn da frelss digh nw selff oc sty ned aff korsset. ℞ Gud vere loffuit.

Hora Nona.

Ma klocken slo tolff ropte ihesus och sagde O myn hemelske fader. O myn hemelske fader. Hwi haffuer du saa offuergiffuit mig. Oc der meth befalede han gud fader syn siell och døde strar paa det hellige korss Siden stack longinus hanss høgre side oc hierte op met i spind oc der aff vdrand blod och vand Saa skalff all iorden och solen i hemmelen miste sit skyn. ℞ Gud være loffuit.

Hympnus. O crux aue spes.

Hill være dw O hellighe korss vort eneste Hob som bar ihesum vor frelsere i hanss dødz time forøghe alle gode menniskess retferdighed. Och giff alle syndighe menniske deriff

synderss forladelse. O gud den helligh trefoldighed alle creatur loffue dig. Besserme alle som igenløsde vaare meth deth hellige korss Och regere dem til ewigh tiid. Deth hellighe korss skal seess och syness i skyen. Naar gud skal komme oc døme leuendiss och døde. O gud frelss och besserme alle cristne menniske formedelst det hellige korss Tag borth fra oss all sot ock siugdom baade till liff och siel Och ladh inthet dieffuelskaff eller anden ondskaff fonge mact mod dette dith hellighe korssis tegen O gud frelss oss fra alle vore fiender met det hellige korss.

versus. O gudz søn vi loffue oc ydmygelige bede til dig ffordi at du igenløssde all verden met dit hellige korss. O ihesu criste frels oss fra bradød oc all anden vkristelig død. ꝝ herre hør myn bøn. Och lad myn røst komme for din asyn.

Collecta. Domine ihesu criste.

O Herre ihesu cristhe leuende gudz søn lad din hellighe pine oc død korss oc begrauelse være mellem vore siele och din strenge dom nw oc i vor dødz time. Oc verdis til at giffne alle leuende menniske din naade oc barmhertighed Oc alle cristne siele ro oc lise aff deriss pine Giff den hellighe kirke fred oc rolighed Oc oss arme syndige vuerdige menniske et got leffned her i verden oc den euige glæde effter døden amen. ꝝ Vor herriss ihesu cristi erefulde død och pine frelse oss fra alle vore synder amen. * Vor herris ihesu cristi pine lede oss til deth hemelske paradiss amen * Vor herris alderhelligste pine vere vor euige legedom oc salighed amen

DE Helleghe Syn Psalmer [oc Litaniet]

Her effter folger de helleghe syn Psalmer som Kong dauid dictede mod de siw dodelige sinder Huilked sindigt mennishe dem idelige læser met anger oc ruelse for sine sinder Han fonger afflosning aff dem och de siw den helliandz gaffuer Och gudz venskaff oc naade formedelst hanss store milhed oc alle hanss verdighe helgeness bon skildh. A M E N

Penedicamus dominum in omni tempore.

IEg skal hedre gud saa lenge ieg leffuer Hanss loff skall altiid vere i min mwnd oc tale O alsommectiste gud verdis at komme mig til hielp O herre kom snarlige ath trøste mig ✿ Heder oc ære vere gud fader oc søn och den helliand. Som wæret haffuer aff første begyndelse oc nw er oc altiid bliffuer till ewig tiid Amen. Alleluya. Loffuer gud alsommectiste (om fasten skal man lese) Loff heder och ære were dig wor gud och erefulde koning til ewig tiid.

ymnus.

WI skulle alle ydmygelighe tale oc robe til den alsommectist gud: och the off for hannwm wor dommere meth grædende thaare. Ath wii der meth kwnde wende hanff vrede oc heffn fra off O gud wor frelsere: wii haffne fortørned dyn barmhertighed oc milhed met waare store synder: miskunde dig offuer off oc send off dyn naade aff hiemmelen I hw kom ath wii ere dyne

arme creatur en dog at wii ere ſkrøbelighe aff vor naturre Wi bede dig ydmygelige at dw ey lader dieffuelen fonge mact offuer off ſom dw haffuer ſkapt til ath hedre' dit benedide naffn O gud forlad off waare ſynder ſom wii haffue giort: oc ſtyrcke off i dygdelige gerninger: met hwilke wii kunde bliffue digh tacknemmelige her i werden oc ſiden till ewig tiid O du hellige trefoldighed fader ſøn oc then helliand ſom er en ſander gud vnd off at alle waare gudelige bøner faſte oc andre gode gernynger mwe bliffue dig tacknemmelige och off fructſomelige til ewig tiid amen.

antiphon. Ne reminiſcaris. O herre kom icke waare ſynder i hw.

Pſalmus. Domine ne in furore.

O Ewighe gud plawe mig icke for ſuarlige her i verden Och giff icke den ewighe fordømelſe offuer mig i den anden werden O herre miſkunde digh offuer mig thii ath myn nature er ganſke ſkrobeligh och tilbøyelig til ſynden O dw hemelſke læge gør mig helbrede thi myne ſuare ſynder haffue giort migh ſyug och vanſmectigh. Myn ſiell ſynd och ſamwittighed ere ganſke forfulde och bedrøuede. Hwor lenge ſkalt du tøffue kere herre før dw vilt ſende migh dyn hugſualelſe O gud ſom nw er fra mig wend for myne ſlemme ſynder ſkyld went dit blyde anſict til migh igen. Oc frelſſ myn ſiel fra dieffuelen thii ieg er ſkapt effter dit benedide anſict O herre giff mig den ewige ſalighed icke for myne velgerningher ſkyld men formedelſt dyn ſtore milhed oc barmhertighed. O herre gør mig helbrede baade til liff oc ſiel: at ieg maa bliffue verdig till at loffue dig for dyne velgerninger Hwo ſom icke frelſes aff dig men bliffuer fordømet till ewig tiid: han kan icke i hw komme eller kalde paa dig i det grumme heluede O alder mildeſte fader ieg ſkal plawe myt legeme met plict oc bod haardeligen fore mine ſinder Oc grede huer nath for dem ſaa bitterlige at myn hoetgerd ſkal offuer ſlyde met myne øgne thaare Oc ieg ſørger at dyn heffn oc vrede ſkal gonghe offuer migh och andre menniſke fore wore ſynder

och ondskaff skyld met bradød fry orloff pestilentze oc andre plawer. O i dieffle och alle onde mennisk som mig wil drage til synden: gonger nw fra mig thii at den alsommectiste gud haffuer nw hørt myn grædende røst anger och ruelse: Han hørde henne miskundelige oc anammede henne kerlige till hiemmerige O gud lad alle syndighe menniske oc mine vuenner blues oc skemmes ved deriff synder: at de mwe snarlige omwendiff til dig fra deriff onde leffnid oc gøre plict oc bod før de dø aff werden ✿ Heder oc ære.

antiphon. O domine ihesu criste. O ihesu criste leffuende gudz søn forlad off wore synder formedelst dyn store milhed oc barmhertighed thii at du est mild oc miskundeligh. ✱ O alder-helligste iomfru maria gudz moder bed for off arme vsle syndige menniske.

psalmus. Beati quorum.

O Hwor hellige oc salighe ere de menniske fra den ewige død som giorde plict oc bod her i werden at gwd forled dem deriff synder Helligt er deth menniske en dog det syndede som rettelige scriffiede syne synder oc hagde anger och ruelse fore dem thii ath gud vil icke breyde hannwm dem paa den yderste domme dagh fordy han holt den plict oc bod som hannwm wor sath fore dem Jegh miste den naade som gud mig giffuit hagde thii ieg dulde myne synder och icke wille scriffte dem O herre gud dyn heffn och vrede er mig suar oc grefelig baade nat oc dagh enaar ieg tencker paa hende for myne synder oc vretferdighedz skyld Thii vil iegh ther fore gøre myt skrifftemall met anger oc ruelse O alsom-mectiste gudh naar ieg tenckte och stadelige acthede ath gøre myt scrifftemaall och obenbare myne synder for myn scriffte fader: daa vost dw snarerre til at forlade mig samme synder en ieg vor till at scriffte dem Naar eth armt sindigt menniske græder sucker oc sørger for syne synder daa beder alle gudz helgene i hiemmerige for hannum till gud at han vil forlade hannum syne synder dog ville icke samme helghen bede fore

onde fortwilede mennisfe som altiid øffue dem i store synder oc engen acth eller vilge haffue till ath bedre dem mod gud O gud som forlod mig alle myne synder dw est myn eneste tilfluct frelss mig oc lad mig aldrig mere falde i synden (Gud swarer) Jeg skall giffue dig god vnderstondelse met huilken dw skalt fly synden oc effterfølge myne budord Jeg wil oc fornare dig at dw icke skalt forkaste den euindelige glæde som ieg haffuer skapt dig til (Gud taler til mennisken oc siger) O du mennisske som ieg haffuer skapt saa viss oc klog oc deylig effter mit ægæt ansict oc giffuit skæll oc vnderstondelse lad dig icke nw merke ath leffue effter legemens løste oc begerelse som heste och mwle eller andre vskellige creatur gøre (Kongh dauid siger) O gud resse oc straffe onde offuerdadighe oc gennordige mennisske met plawe paa deriss legeme oc verdenss modgang at de der met mue twingiss som en galen hest der spægis met et huast bid (Gud suarer) Onde forherdede mennisske som icke ville offuer giffue deriss synder de skulle fonge mangfoldelig modgang her i werden: oc siden plane oc pine til euig tiid Men de som offuer giffue synden oc skellige leffue och haffue deriss hoff til mig deriss gud: de skulle fonge naade oc miskund oc den ewige krone i hiemerige: O i gode mennisske som nu haffue fenget ether synderss forladelse glæder oc hugsualer ether i den alsommectiste gud oc icke i verdens forfengeligheed Uerer och glade alle gudfryctighe mennisske och frygder ether alle som haffue retuise hierter. ✿ Heder oc ære. * O ihesu criste leuende.

Psalmus. Domine ne in furore.

O Alsommectisthe gud plane mig icke forswarlige her i werden. Och giff icke den ewige fordømelse offuer mig i then anden verden. Men vnd mig naadelige liffuis frist at bedre myne synder Resse mig icke effter dyn strenge retuisheed fordy dyn macth er offuer mig oc mange plawer stunde migh till fore myne synder skyld O hemelske fader ieg kendis ydmygelige at alt myt legeme skelner och falner naar ieg

tencker paa dyn strenge retwise dom Jeg haffuer engen rolighed i myn siel naar ieg offuertencker myne mange onde gernynger ffordi at de ere saa mange och saa sware paa myn siel at de betwinge henne til døde som en swar byrde ther engen kan bære. Myne store synder som iegh lenge bedreffuit haffuer ere paa myn siel for myn forsømelse skyld. ligerwiss som gamle forfulede saar ere paa et legeme som neppelige lægiss kunde O gwd myne mangfoldelige synder haffue trengd mig fra dit clare oc glædelige ansict som ieg skulle haffue hugsualelse aff och opfuldet al myn leffnid meth sorg och bedrøuelse Mine lemmer ere meghet tilbøyelighe til vkyst leffnid thi er ieg deff vær ther aff besmyttet offuer alt myt legeme O gudh en dog ath myne synder ere migh nw forladne aff dyn barmhertighed dog tycker mig alligeuel ilde at være ath iegh nogen tiid skulle bedriffue dem Saa tyt iegh tencker paa dem tha sucker ieg och giffuer mig i myt hierte O gud alt myt hob oc begerelse er till dig dw vist myn hw och hierte: och inthet kan skyules for dig Mit hierte er suarlighe bedrøuedh thii iegh haffuer forkast dyn naade som iegh hagde før iegh fald i synden Myn vnderstondelse er forblindet ath iegh ey kan kende myn gud eller befinde myn ondskaff. Myne slectinge och venner ere twert mod migh oc forsmaa mig thii ieg nw lider verdens modgong for myne synder skyld Andre sammelediss som altiid omgingiss met mig før ieg fik denne plaue de sky mig nw oc ville myn forderuelse Aff gudz retuisshed lyder ieg dette thii iegh haffuer forkasth hanss venskaff De som ere paa mit verste de offuertracthe nw daglige huorlediss de met fal[s]khed kunde mig forraade Men ieg er taalig oc ladher som ieg inthet ved aff deriss ondskaff oc suarer dem inthet til de honlige och spodske ord de tale til mig thi er ieg ligerwiss som eth mennisse ther synes at thet huerken kan tale eller høre Alligeuel at ieg tyt hagde aarsage til at straffe dem ydermere en de mig dog tagde ieg helder oc bar thet tormodelige O herre gud som hugsualer alle bedrøffuede hierthe hør myn bøn thii ieg haffuer mith hob stadelige til dig Lad mig aldrig saa plat bliffue offueruonden aff mine vuenner ath de siden skulle

bespotte mig oc rose ther aff at de met deriff mact haffue vnder trict mig O gud effter di at ieg haffuer suarlige syndet omod dig thii er ieg redebon till at bere plawe tormodige der fore effter din vilge Mine synder ere daglige for mine ogen thii vil ieg ydmygelige scriffte dem oc altiid gore bod oc beiring for dem oc miskundelige gerninger. Mine vuenner haffue nw lyksalighed met verdens rigdom oc glædiff ved min sorg och droffuelse. de ere ganske mange som migh nw hader som ieg dog inthet ont haffuer forskyldet aff. De som ieg giorde vel emod de ere nw snarist til ath gore mig onth oc bedrage mig fordy ath ieg vilde ath de skulle leffue retferdighe O min herre och min gud en dog at dw est nw fra mig wend for mine store synder skild giff mig dog icke plat vdoffuer til ewig tiid. O herre gud min skabere och frelsere giff mig din hielp oc trøst ath iegh ey mere falder i sware synder frelsf mig fra alle mine vwenner oc vnd migh hiemerigiff rige meth dig till ewig tiid. ✿ Peder oc ere. ✱ O ihesu criste leuende gudz søn.

Psalmus. Miserere mei deus.

MIskommectiste gud miskunde dig offuer mig formedelst dyn store vbegribelighe barmhertighed Oc forlad mig mine mangfoldelige suare synder thi at din miskunhed ouer gonger alle myne onde gerninger Jeg er vederstygelig oc vsinlig i din asyn for myne suare synder skyld thi giff mig dyn naade til ath aff slette dem met anger oc ruelse Jeg vederkendiff at ieg haffuer swarlige syndet mod dig oc mine onde gernynger ere mig vederstiggelige och grumme at se som daglighe ere fore myn øghen migh angrer at ieg nogen tiid haffuer bedreffuit dem O gud ieg haffuer syndet emod dig oc bedreffuit myne onde gerningher i dyn asyn dw est al eneste myn dommere som engen lønlighe gerninger kunde skyulest fore. Dyne ord ere sandhe oc retwise thii haffuer ieg wel fortient den plawe ieg lyder fore dem oc engen kan straffe dyne retuise domme Jegh vor affled i synden før ieg føddis

her til verden po myne forelderff wegne O gud dw elsker sandhed thii haffuer du ladet mig forstondet at dyn guddomff visthed ved alle lønlige gerninger Giff mig fordy den hellianda naade och forlad mig alle myne synder Saa bliffuer myn siel hwidere en noghen snee O gud giff mig hugsualelse oc fred-sommelighed induertiff i myt hierte saa fonger mine lemmer deriff mact och styrke igen som vansmectige ere aff synden See icke til mine mange synder men forlad migh dem for dyn barmhertighedz skyld oc lad dem bliffue forglemde ewindelige O gud gør mit hierte rent oc klart och vnd mig din naade at ieg her effter maa leffue effter dine budord oc icke effter legemens begerelse till finden O gud slet mig icke aff liffsenff bog oc lad mig icke komme til de fordømede mennisske och tag icke fra mig den hellianda naade O gudfader hugsuale mig oc obenbare mig din eniste søn som mig skal frelse och all verden Stadfeste mig met den helliand i eth renth oc gudeligt leffnid Jegh skal vnderuise oc lære onde oc vretferdige mennisske din hellige low oc budord at de skulle omwendiff till dig formedelst min leffnid och gode exempel. O gud frelff mig aff mine blodelige finder som iegh meth min ondskaff oc legemenff løste bedreffuit haffuer Min twnge skal gladelige och høgtidelige leffue dit naffn och prise och ere digh for en barmhertig gud O alsommectiste gud oplad mine læber at ieg maa tacknemmelige kundgøre dit loff Hagde thet været din hellige vilge da ville ieg gerne offred dig mit offer for mine synder Men det hagde dog icke wered dig tacknemmeligt mig til affløsning aff myne synder O gud forsmaa icke eth forfult oc sørgende hierte som begræder syn synd thii ath thet er deth offer som dig bæst teckiff oc du mest begerer aff syndige mennisske O mildeste gud lad icke andre gode mennisske plawes for mine synder skyld O gud lad dyn hellige kirke altiid forbedreff och formeres ver hendiff beskermere mod alle hendiff fiender Oc anamme siden gode mennisskiff offer som de for deriff synder digh offrendiff worde i samme din hellige kirke. ✿ Heder oc ere ✱ O ihesu

psalmus. Domine exaudi.

O Leuende gudz søn hør min bøn. Och ladh mit hiertiß begerelse tacknemmelige komme for din asyn Vent icke din naade oc kerlighed fra migh Men giff mig hielp oc hugsvalelse i all min sorg oc bedrøuelse Alsommectiste gud hielp mig snarlige naar ieg kalder paa dig at dieffuelen ey fonger mact offuer mig O gud hielp mig snarlige thi at den tid som ieg nu haffuer leffuit er snarlige forswunden som en røg Och min mact oc styrcke i mine lemmer ere foruisnede som en brend tingh ther encthet dugher Kere herre din heffn haffuer vansmecthet migh ath iegh er som en vrt ther felder sine blad naar hwn foruisnet er Thii at den helliandz naade er fra migh taghen som iegh skulle haffue myn aandelighe føhde vdaff. Myn hierteforgh och graadh haffue støth fortæreth migh saa ther er inthet paa mith liff vdhen skindh och been. Jegh er och saa enligh fra andre menniske som en pellican er fra andre fule Jeg blueff oc skemeff at omganghiß meth menniskene for myne manghe synder skyld. Thii skywler iegh migh om daghen som en afftenbacke ther flygher om nathen. Jegh waghede om netherne i plicth och bod for myne synder och bor enlige fra andre menniske som en spurg ther hemelige bigger vnder et tag Mine vuenner som syntes at være myne venner bespottede mig daglige oc beswore dem hemmelige til hobe at forderffue migh Thii aff slette iegh myne synder met plict oc bod oc omwende min verdenß glæde til anger och ruelse Denne penitentz tog iegh mig till thii ieg befryctede dyn store vrede Jeg kwnde oc befinde at dw som førre ophoffuede mig vilde nw vndertrycke migh for myne synder skyld Myn tiid oc dage ere snarlige framfarne som en skugge Oc ieg er foruisned som en vrt ther skæriß aff rode Men dw alsommectiste gud bliffuer til ewig tiid Oc din vbegribelige miskundhed offuer gonger alle syndige menniskes ondskaff som vered haffue nw ere oc her effter fødis skulle O gudz søn wor enesthe tilfluct forbarme dig offuer alle syndige menniske thii at tiden er nw kommen i hwilken oss gorß

besynderlige behoff dyn hielp och trøst Dine hellighe tienere i den hellighe kirke haffue nw vnderuiset vanwittighe mennisske dine budord oc salighedzens veye oc bede for dem at de mue bliffue salighe O gudz sinede søn deth skal ske at alle mennisske som i verden ere skulle hedre oc ære dit verdige naffn Alle konger oc fførster skulle rædiff din guddomff mact oc vælde Thii at du wilt ophøffue den hellige kirke offuer all verden met heder oc ere oc der met lade kende dyn guddommelige mact oc mectighed Vor herre vil see naadelige til alle sine ydmyge tienere i derif nød oc icke forsmaa deriff bøn Gudz velgernynger skulle scriffueff oc vnderuiseff andre mennisske som komme effter off at de som nw vfødde ere skulle och loffue gud som wii nw gøre Thii at gudz søn haffuer seet miskundelige ned til off aff høgeste hiemerigiff trone Han vil oc høre ydmyge mennisskiff graad och anger som de haffue fore deriff synder och løse dem aff dieffuelenff bond som de ere vdi Oc frelse deriff siele som toler død: modgang eller pine fore hanff naffn skyld Ath man skall siden kundgøre hanff aldermegtiste mact oc naffn Oc predicke och loffue hannum i den hellige kirke offuer all verden Israels folk som ere iøderne oc alle andre baade konger oc herrer offuer all verden skulle kómme omsiger til den hellige tro oc tiene den alsommectiste gud samdrectelige Den hellige kirke som er alle cristne mennisskeff samfund taler til gud (sigendiff) O herre men ieg er nw stadfest i den hellige tro tha vnd mig at ieg besynde kan huor stacked wor alder er: oc huor forfengelig denne verdenff glæde oc velløst er O herre gud vnd mig liffuiff frist her paa iorden oc tag mig ey for snarlige heden før ieg fonger giort ret plict oc bod for mine synder met anger oc ruelse Thi ieg er eth armt dødeligt mennisske oc du est myn gud som leffuer ewindelige O gud du skapte hiemmelen oc iorden oc alle creatur som der er vdi som forfariff och omwendiff skulle paa den yderste domme dag Men du bliuer stedsse w omvendelig till ewig tiid Som forklare vilth hiemmel och iord effter dommen Oc bliuer self i din guddommelige klarhed som dw haffuer vered aff euigh tiid och bliffue skalt euindelige for

vden ende Alle mennifte som effter følge dine budord som dw dine apostele och andre helgen kende oc lerde her paa iorden De skulle beside det skinnende och ærefulde hiemerigis righe met digh ewindelige. ✿ Heder oc ære. * Hil maria. ✿ O ihesu criste leuende gudz søn forlad oss vore synder * Jomfru maria bed fore oss.

psalmus. De profundis clamaui.

O Herre gud ieg rober till dig inderlige aff alth mit hierte thii verdiss till ath høre min bøn. Lad dine øre vere veluillighe til at anamme min røst och begerelse. O ewighe gud er deth saa ath dw icke forlade vilt sinderne miskundelige tha kan engen tole din retuished Dw est mild oc barmhertig til ath forlade sinderne som den hellige scrifft bewiser om dig Thii haffuer ieg lenge bidet effter din nade oc miskundhed. Min siell haabes stadelige till din søn ihesum cristum och den helliand som regnere met dig ewindelige Alle cristne mennifte skulle habess til gud deriss skabere fra deriss barndom oc til de dø ffordi all naade oc sindenss forladelse er all ene hos hannum Han frelser alle sine tienere fra den ewige pine och forlader dem alle deriss sinder. ✿ Heder oc ære. * Hill maria. ✿ O ihesu criste leuende gud søn.

Psalmus. Domine exaudi orationem meam auribus

O Leuende gudz søn hør min bøn oc lad hende tacknemmelige komme for dig Icke fore mine gode gerninger skyldh men for din miskundhedh och sandhedz skyld O barmhertige gudh sid icke for strengt regenskaff met migh fore myne mange synder Thii ath gonger din strenge dom offuer mig och andre syndige mennifte tha bliffuer ther enghen saligh Dieffuelin myn fiende haffuer offuer vundet mig oc bøyd mig til legemens løste oc verdenss forfengelighed Oc draget mig til synden oc eth onth leffned eblanth andre fortuilede mennifte som encthet acthe vden verde[n]ss vellost Thi haffue mine synder fort mig

stor sorg oc bedrøuelse i mit hierte oc taghet fra mig din naade och hugsualelse som ieg førre hagde aff digh Udi denne myn sorg oc drøuelse tencker ieg idelige paa din store naade oc barmhertighed som du førre giort haffuer met syndige mennisske Oc befinder oc i hu kommer huor visslige och deglige dw skapte mennisken oc al verden Ford[i] op recker ieg mine hender till digh oc beder om naade oc misskundhed aff alt mit hierte hw oc sind Ligeruiss som en saader ager begerer regn vdi suar tyrcke O milde gud se misskundelig till mig kommer du mig icke snarlighe till hielp tha bliffuer iegh forderffuit baade till liff oc siell O gud ver migh icke fore strengh for mine mange synder skyld och vent icke dit blide ansict fra migh Eller iegh bliffuer nedersencktħ i heluede meth andre fordømde mennisske O milde gud lad mig nw see oc fornemme din store barmhertighed i denne min hiertenss begerelse Thii iegh haffuer mit stadelige hob til dig O gud giff mig til kende din hellige vilge och budord huorlediss ieg her effter leffue skall Thii ieg vil ouergiffue denne verden oc haffue all min hw oc hierte til dig all eneste Frelss migh fra legemenss begærelse . Uerdenss forfengelighed och dieuelenss ondskaff. Och lad mig leffue effter din vilge thii ath du est min gud oc frelsere . O lad den verdige helliand optage mig aff denne verden til hiemerigiss rige som er alle retuise mennisskess bolig Gør mig salig for dit benedide naffn skyld och icke fore min retuishedz skyld Hielp mig aff denne min sorg och vaade som iegh er nw vdi Misskunde dig offuer mig oc bort driff alle myne vuenner Oc skyll mig ved de forbannede diefsle som acthe at plawe myn siell . Thii ieg er dyn fattige tienere oc vill gerne hedre dit verdige naffn till ewig tiid. ✿ Heder oc ere. ✶ Hill maria. ✿ O ihesu criste leuende gudz son forlad oss vore synder ✶ O iomfru maria bed for oss.

antiphon. Ne reminiscaris domine.

Gud kom icke vore synder i hw eller waare forelderss Oc heffne icke offuer oss effter vaare onde gernynger

antiphon. Media vita. Wii arme mennisfe Naar wii ære i wor beste tiid oc løste helst at leffne Tha kommer døden hasteligen och bort tager off aff denne verden. O aldermildeste gud wii haffue da engen til ath fly eller ath bediff hielp vdaff och trøst vden aff dig all eneste som wii tilforn mangfoldelige fortørned haffue met vaare synder for huilke dw haffuer godh ret till at heffne paa off effter din retuishedh Thii bede wii digh alderkæriste herre at du ey forsmaar off i vor alder dom Naar wii aff sot oc siugdom vansmectige ere ath wii ey gøre kunde plict eller bod for vaare synder. O barmhertighe gud lad dyn nade oc mistund da komme offuer off och giff off icke vdoffuer i wor dødz time. O aldermildeste gud O alder sterkeste gud O euige gud forbarme dig offuer off. O dw gudz moder maria tenk paa voff syndige mennisfe Naar dw stonder for gudz ansict tha bed got for voff till hannum ath han vil vende syn heffn oc vrede fra off Cristus gudz søn vor gud fader lydigh ath taale then haarde død oc pine paa korffet for vor salighedz skyld.

Kyrieleyson Gud fader mistunde dig offuer off Gudz søn mistunde dig offuer off Gud den helliand mistunde digh offuer off O ihesu gudz søn verdis nw till ath høre off Den hellig trefoldighed som er en sander gud forbarme digh offuer off O gudz søn verdenff frelsere hielp off nw aff alle vaare bedrøuelser.

O alderhelligste Jomfru Maria. bed for off.
O iomfru offuer alle iomfruer. bed for off.
O verdigste gudz moder. bed for off
Sancte michild engild. bed for off
Sancte gabriel engild. bed for off
Sancte raphael engild. bed for off.
O i alle hellige engle oc offuer engle beder for off.

Sancte hanff baptiste bed for off
O i hellige tre konger. beder for off
O i alle hellige patriarcker profether. beder for off
Sancte Pædher. bed for off
Sancte Poueld bed for off.
Sancte Andriff. bed for off.
Sancte Jep. bed for off.
Sancte Philippe bed for off.
Sancte Hanff ewangeliste. bed for off

Sancte Thomes bed for off.
Sancte Bartelmee. bed for off.
Sancte Mathee bed for off.
Sancte Simon. bed for off.
Sancte Thadee. bed for off.
Sancte Mathies. bed for off
Sancte Barnaba bed for off.
Sancte Marce bed for off.
Sancte Luca bed for off
O i alle hellige apostler oc euangelister. beder for off.
O alle hellige gudz discipler. beder for off
O alle hellige vskyldige børn. beder for of
Sancte Staffen bed for off
Sancte Line bed for off.
Sancte Clete bed for off
Sancte Cleme[n]th. bed for off.
Sancte Sixte. bed for off
Sancte Corneli bed for off.
Sancte Cipriane bed for off.
Sancte Laurentz bed for off.
Sancte Vincenti. bed for off.
Sancte Cosma. bed for off.
Sancte damiane. bed for off
Sancte Fabiane bed for off.
Sancte Sebastiane. bed for off.
Sancte Deyens met alt dit verdige selskaff bed for off
Sancte Mauritz met all dit hellighe selskaff. bed for off
Sancte Gereon meth dith hellige selskaff. bed for off
Sancte Jørgen bed for off
Sancte Geruasi. bed for off
Sancte Protasi. bed for off
Sancte Albane. bed for off
Sancte Knud Konge. bed for off
Sancte Knud hertug bed for off
Sancte Oluff konge. bed for off
Sancte Erick konge. bed for off
Sancte Peder martir. bed for o ff
O alle hellighe martires som tolde dødh oc pine for gudz naffn skyldh. beder for off.
Sancte Leo. bed for off
Sancte Hilari. bed for off
Sancte Siluester bed for off
Sancte Morthen. bed for off
Sancte Augustine bed for off
Sancte Ambrosi. bed for off
Sancte Gregori. bed for off
Sancte Jeronime bed for off
Sancte Nicolae bed for off
Sancte Dominice bed for off
Sancte Francisce bed for off
Sancte Benedicte. bed for off
Sancte Bernarde. bed for off
Sancte Anthoni bed for off
Sancte Dauid konge bed for off
Sancte Sampson. bed for off
Sancte Elogi bed for off
O alle hellige lærefedre heremither och clostermend. beder for off
O hellige moder sancta Anna. bed for off
Sancta maria Magdalena bed for off

Sancta maria Egipciaca. beđ for off
Sancta Felicitas beđ for off
Sancta Perpetua beđ for off.
Sancta Agata beđ for off
Sancta Lucia. beđ for off
Sancta Agnes beđ for off
Sancta Cecilia. beđ for off
Sancta Katherina. beđ for off
Sancta Petronilla beđ for off
Sancta Margareta beđ for off
Sancta Dorothea. beđ for off
Sancta Barbara beđ for off
Sancta Kristina. beđ for off
Sancta Ualburgis. beđ for off
Sancta Gertrydis beđ for off
Sancta Ursula met alt dit verdige selskaff. beđ for off
O alle iomfruer och alle helgene i hiemmerigiff righe. beder for off

O alsommectiste gud ver off mild oc miskundeligh Och spar off. O herre gud ver off blid oc barmhertig och frelff off. O herre gud frelff off fra alt ont O herre gud frelff off fra dieuelenff hødzel och fare. O herre gud frelff off fra den ewighe fordømelse O herre gud frelff off fra den plane och pine som off tilstunder for vaare synderff skyld. O herre gud frelff off fra dieffuelenff grumhed oc onde fristelser O herre gud frelff off fra eth vkyskeligth leffnid O herre gud frelff off fra denne verdenff forfengelige begerelse O herre gud frelf off fra onde tancker vrenlige ord oc dødelige synder O herre gud frelff off fra hastighed auend vrede oc all ond vilge til vor ieffn cristen O herre gud frælff off fra all fortuilelse forblindelse oc ond vane til synden. O herre gud frelff off fra tordun lyun ild storm oc all anden fare. O herre gud frelff off fra bradød oc all anden vkristelig død O herre ihesu criste frelff off formedelst din vnderlige vndfongelse O herre ihesu criste frelff off formedelst din hellige fødsel O herre ihesu criste frelff off formedelst din dob faste oc strenge leffned som dw hagde her i verden O ihesu christe frelff off formedelst dit hellige korff och din suare pine O ihesu criste frelff off formedelst din hellige død och verdige begrauelse O herre ihesu criste frelff off formedelsth din ærefulde opstandelse O herre ihesu criste frelff off formedelst din glædelige opfarelse till hemelff O herre ihesu criste frelff off formedelsth den hellianđz tillkommelse O herre ihesu criste kom off till hielp i vor dødz time.

Peccatores te rogamus.

O Alsommectiste gud wi arme syndige mennisse bede och robe til digh verdiff til at forlade off vaare synder O gud wii bede dig ath dw vilt giffue off den euige fred O gud wii bede dig ath dw vilt giffue off den euige fred O gud wii bede dig at dw vilt besterme off formedelst din milhed oc barmhertigh O gud wii bede dig at du vilt verdiff till at styre och regere den hellige kirke. O gud wii bede digh ath dw vilt verdiff til at beuare vor helligste fader pauen oc alle andre som vide ere till gudz embede i en goth och renligth leffned O herre gud wii bede digh ath dw vilt verdiff till ath gore en stadig fred och rolighed mellem alle cristne konger oc alle andre herrer och føster O herre gud wii bede digh ath dw vilt verdiff till at beuare vor biscop oc kirkenff prelater oc alt menige klerkeri clostermen oc closter iomfruer i et renligt oc bequæmeligt leffned. O herre gud wii bede dig at dw vilt verdiff til at komme til off oc hugsuale alle som bigge oc bo i denne by met din hellighe naade O herre gud vii bede dig at dw vilt stadfeste alle gode mennisse som her paa iorden er i din ydmyge tieniste och kerlighed. O herre gud wii bede dig ydmygelige at dw vilt besterme alle cristne mennisse som dw haffuer igenløsd met dit vṛrdige blod O herre gud wii bede digh at dw vilt giffue dem den euige løn i hiemerige som off gør goth her paa iorden O herre gud wii bede dig at dw vilt frelse vaare oc waare foreldersʒ siele fra den ewige fordømelse. O gud wi bede dig at dw vilt giue oc foruare iordenff fruct oc grøde O herre gud wii bede digh at dw vilt vende dine barmhertelige øghen till off O gud wii bede dig at dw vilt anamme vor tieniste oc loff tacknemmelige O gud wii bede digh at dw vilt oplinse vore sind samvittighed oc vnderstondelse til at begære inderlige hiemmerigiff righe O herre gud vii bede dig at du vilt hielpe oc hugsuále alle bedrøuede mennisse oc fattige fonger O gud vii bede dig at du beuare oc besterme vilt alle som fare retferdelige effter deriff biering at de mue fonge lyckfalighed i deriff reyse

O gud vii bede dig at dw vilt lære off formedelst den helliandz naade at forstonde den hellige kirkis lerdom oc dine budordh. O gud wi bede dig at dw vilth giffue alle cristne siele den ewige ro oc lise O ihesu criste leuende gudz søn wi bede dig ydmygelen at du vilt høre vor bøn O ihesu criste som lignes ved eth vskyldigt lom miskunde dig ouer off oc forlad off alle vaare syndige tancker O ihesu criste som lignes ved eth vskyldigt lom forbarme dig ouer off oc forlad off alt det wi synde met vaare vbequemmelige ord O ihesu criste som lignes ved et vskyldigt lom miskunde dig ouer off oc forlad off alt det vi synde met vaare gerninger (oc frelff off oc giff off den ewige salighed O criste hør off.

Kyrieleyson. Gud fader miskunde dig ouer off Gudz søn miskunde dig ouer off Gud den helliand miskunde dig ouer off. ✠ Pater noster. Vor fader som er i hiemmelen. ✶ Hil maria. ✶ herre led off ey i frestelse. Men frelff off fra alt ont amen.

preces. Ego dixi domine miserere mei.

Herre gud ieg beder dig ydmygelige At dw vilt miskunde digh offuer migh Och frelff min fattige siel thii iegh kendiff at ieg haffuer suarlige syndet emod digh O herre gud ver off mild och hør dine ydmyge tieneriff bøn O gud lad din miskunhed saa·komme ouer off som wii skadelige haabes til dig Vi oc vaare foreldre haffue syndet emod dig oc væred vretferdighe mod vor ieffu cristen O gud giff off icke len effter vaare onde gerninger Oc plaue off icke effter vore store synder O herre gud kom icke i hw naar wi do her aff verden de synder som wi bedreffuit haffue i vor liffuiff tiid Men frelff off snarlige formedelst din miskundhed oc naade Thi at wi ere da arme oc vsle och haffue inthet andet hob vden til dig all eneste O herre ihesu criste vor frelsere och igenlosere kom off til hielp oc trost formedelst dit hellige oc ærefulle naffn skyld oc forlad off miskundelige alle vore synder O herre gud vær altiid vor beskermere mellem off oc alle vore fiender.

ze O leuende gudz son hør min bøn oc lad min røst tacknemmelige komme for dig

Collecta. Deus cui proprium.

Du alsommectiste gud som altiid er mild oc miskundelig aff din guddommelige nature til at forlade synderne verdiff nw til at anamme wore bøner At wi fattige mennisske som bundne ere met wore synderff oc ondskabff bond mue løsiff aff dem snarlige formedelst din store milhed oc barmhertighed amen.

Aldermectiste och mildeste Gud wi bede dig ydmygelige at du vilt høre dine fattige tienereff bøner och forlade off vore synder som gerne ville gøre vort scrifftemaal oc tage plict oc bod for dem amen.

Collecta. Omnipotens sempiterne deus.

Barmhertige gud som elsker menniskenff siele och gerne vilt at de frelseff skulle Wi bede dig ydmygelig at du formedelst din store vbegribelighe milhed vilt giffue vore foreldre fader och moder søster och brødre frender oc venner oc alle andre cristne siele som wi ere plectige at bede god fore den euige salighed i hiemerigiff rige amen.

Collecta. Deus qui contritorum

Alsommectiste gud som icke forsmaar fattige menniskes sorg oc graad som de haffue for deriff synder Se nw naadelige til vor begæring formedelst iomfrw marieff oc alle dine verdige helgenff bøn skyld Thii wi nw kalde paa dig i denne vor nød oc drøuelse Lad din guddomff godhed oc barmhertighed fordriffue oc til inthet gøre alle diefflenef oc onde menniskeff raad som de mod off optencke At wi mue frelses fra deriff swig oc ondskab oc siden gladelige loffue oc tacke dit benedide naffn i den hellige kirke amen

Collecta. Omnipotens sempiterne deus.

O Alderuelligste oc euige gud som vislige regerer baade hiemmel oc iord Se miskundelige til vor naadige herre kongen Alt rigens raad oc alle andre som styre oc regere skulle land oc rige Oc lad dem saa retferdelige regere deriss almwe her i verden at de effter døden beside mue hiemerigiss rige met dig euindelige amen.

Collecta. Omnipotens sempiterne.

O Aldermildeste gud som er herre oner alle baade leuendiss oc døde du giffuer alle din besynderlige naade som frelsess skulle wi bede dig ydmygelige at du formedelst din guddomss barmhertighed oc milhed sammelediss for vor fattige bøn skyld Uil hielpe och trøste alle leuendiss oc døde som wi ere plectige at bede fore Oc forlade dem deriss synder Oc vnde dem hiemerigiss glæde met dig til euig tid Amen.

Collecta. Fidelium deus.

O Benedide gudh alle cristne menniskess skabere oc frelsere. Miskunde dig offuer alle cristne siele oc alle ellende siele som engen besinderlig hielp eller trøst haffue Oc giff dem alle deriss synderss forladelse at de snarlige formedelst den hellighe kirkiss och vor ydmyghe bøn skyld mwe frelsess aff deriss skerss ildz pine oc fonge den euige ro oc lise som de inderlige altiid begære amen.

O pie rex criste.

O du milde konge ihesu criste forbarme dig offuer alle cristne siele formedelst dine hellige verdige fem vnder oc giff dem alle ro oc lise til euig tiid aff deriss pine som her oc ander stedz begraffne ere saa vide som cristendommen er. ℣ Coffuit vere gud alsommectiste Fred vere met alle som leuendis ere Ro oc lise vere alle som i skerss ildz pine ere Amen.

Her effter folger

Vigilyeff

som læsiff skall for alle cristne syele dem til hielp oc salighed

Till afften sang.

Placebo domino
antiphon. Jegh skall teckiff gudh.

psalmus. Dilexi quoniam exaudiet dominus

O Hvor tacknemmeligth er det migh ath gud vil høre myn bøn Han haffuer bøyd syn guddomff hørelse till migh och iegh skal paa kalde hanff naffn saa lenge iegh leffuer Sorg och drøuelse och dødzenff beskhed henger paa mig oc den grumme heluediff pine forferder mig suarlige En dog iegh lider sorg oc drøuelse oc verdenff modgong her i verden tha kalder ieg alligenel altiidh paa gud som er herre offuer alle herrer Jeg robede til hiemelen oc sagde O alsommectiste gud frelff min siell Saa sende gud mig strax sin hielp oc naade thii han er mild oc barmhertig oc redebon till at hielpe alle som inderlige paa kalle hannum Han vil oc altiid besynderlige beskerme alle ydmyge mennisfe Jeg hauer offte veret planed oc forsmaader aff myne vuenner dogh haffuer gud altiid frelst mig fra dem vstad O myn siel som her til haffuer vild faret i synden vent nw om igen met anger oc ruelse mod gud at du mot komme til den euige salighed Thi at den alsommectiste gud haffuer nw reyffd dig op igen fra den

euige død Den veldige gud haffuer visselighe ted mig sine store velgerninger thii han frelste min siel fra den euige fordømelse oc kallede mig op aff heluediff mørk som er synden Oc skilde mig ved den euige pine graad oc bedrøuelse Oc loffuede mig den euige hemelske bolig aff huilken ieg aldrig skal vd driffuiff Fordi at ieg teckiff den alsommectiste gud her paa iorden blant disse dødelige menniske Thii skal ieg effter myn død teckiff hannum i hiemerige blant alle hanff verdige helgen som haffue det euige liff aff hannum.

antiphon. Requiem eternam. O herre gud giff alle cristne siele den euige ro oc lise Oc lad dit guddommelige ansict skinne offuer dem til euigh tiid.

antiphon. Jeg skal teckiff gud i hiemerige blant alle hanff verdige helgen.

antiphon. Heu me. O huor sorgeligt.

psalmus. Ad dominum cum tribularer. Kong dauid sagde.

DEr iegh ledh sorgh oc drøuelse aff onde hoffdinge och myne vuenner: da ropte ieg til den alsommectiste gud och han horde myn bøn och hialp migh. O gudh som frelste mig aff myne wuennerff vold och macth verdiff och nw ath frelse mig oc mit rycte oc ere fra deriff onde tunger oc fortalelse (wor herre siger til menniskeu) Hwad voben skalt dw haffue mod falske tungher oc onde menniske som dig vil drage til synden eller vantro. Gudh suarer selffuer sigendiff) dw skalth haffue til bestermelse emod dem myne bud ord oc den hellige scrifft som ere krafftige at optende din hw och hierte til gudz kerlighed Dw skalt och tage god effterligning aff gode oc hellige menniskeff leffned huor skadelighe de waare i den hellighe tro (kong dauid sagde) som huert got menniske nw sige maa. O huor sorgeligh och lang-sommeligh er migh denne syndige werden thii hiemerigiff glæde och salighed er saa langt fra migh. Och iegh en nw lenger omgangiff skal met onde och vernordige menniske Jeg led tormodige meget onth aff dem som ieg sagde och lerde salig-hedzenff veye nw ville de fordriffue migh vden sagh och brøde.

℟ Requiem. O herre gud.

antiphon. O huor sorgelig er mig denne verden thii min sielff bolig hiemerigiff rige oc glæde er saa langt fra mig.

antiphon. Dominus. Gud alsommectiste.

Psalmus. Leuaui oculos meos.

JEg opløffthe myn hw och hierte til gud i hiemmelen oc hanff verdige helghen och deden fik ieg hielp oc trøst til liff oc siel Jeg fik myn beskermelse aff den alsommectiste gudh som skapte hiemmel oc iord oc icke aff nogen verdenff høffdinge O du cristne mennisske din gud och herre vil icke lade dig falde i vantro han woger ideligħe offuer dig thii han er din beskermere Jegh loffuer dig thet. O cristne mennisske at gud ey forlader digh thii han serdeliff elsker dem som inderlige attraa at se och kende hannwm Gud som skapte hiemmel och iord er snarere til at beskerme digh en din ægen høgre hond Gudh beskermer digh huadh helder verden er dig med eller emod ath dw ey skalth hofferdiff aff rigdom eller falde i mishoff fore nogen armod skyldh. Gud alsommectiste vill beuare dig her i verden fra alle dødelige synder och syden dyn siell i hiemerige til ewig tiid. Gud beskermede dig daa du føddiff her til verden han beuare dig oc naar dw gonger her aff verden for vden ende.

℟ Requiem. O herre gud.

antiphon. Gud alsommectiste beuare dig fra alde synder her i verden Oc din siel i hiemrige til euig tiid.

antiphon. Si iniquitates.

Psalmus. De profundis clamaui.

O Herre gud ieg rober til dig inderlige aff alt myt hierte Thii verdiff till ath høre myn bøn Lad dine ørn vere veluillige til at anamme myn røst oc begerelse O ewige gud er det saa at dw icke forlade vilt synderne mildelige tha kan engen taale dyn guddomff retuisħed. Dw est mild oc miskundelig

til at forlade synderne som den hellige skrifft bewiser om digh Thii haffuer ieg lenge bidet effter din nade oc miskundhed Min siel haabes stadelige til din son ihesum cristum oc den helliand som regnerer met dig ewindelige Alle cristne menniske skulle haabeff til gud deriff skabere fra deriff barndom oc til de do fordi all nade oc menniskenff salighed oc syndsenff forladelse er all eneste hoff hannwm. Han frelser alle sine tienere fra den ewige pine och forlader dem alle deriff synder.

℟ Requiem.

antiphon. O gud er det saa at dw ey forlader synderne Huo kan da taale din strenge retuise dom.

antiphon. Opera O herre gud

Psalmus Confitebor tibi domine.

O alsommectiste gud ieg skall loffue digh aff alt myt hierte oc aldrig forglemme din store barmhertighed Thi at dw haffuer hort mig arme syndige menniske Jeg vil oc hedre oc ere dig i alle dine hellige engliff neruærelse Jeg skall och tacke din benedide son i den hellige kirke for alle hanff velgerninger met i renligt hierte Thi at all den naade oc miskundhed som off ver loffuit den haffue wii fongeth formedelst hanff tilkommelse du haffuer nw giort hanff naffn ærefuld ouer alle creatur baade i hiemmelen oc paa iorden ydermere en nogen tunge kan vdtrycke O min herre oc min gud verdiff til at høre mig enaar iegh flyer till digh Giff mig den helliands naade oc vnderstondelse at ieg maa loffue digh och obenbare kungøre din guddomff mact oc barmhertighed Alle konger herrer oc føster skulle bekende at de haffue deriff mact visdom oc salighed aff den hellighe lerdom som dw haffuer giffuit verden formedelst din benedide søn. Dem bør alle at holde hanff hellige budord och retuished och der met ydmygelige tiene oc loffue hannwm Thii han er herre offuer alle herrer Oc all priff heder oc ære som gøriff kan i hiemmelen eller paa iorden er hannwm rettelige tilbørligh. En dog ath den alsommectiste gud sider ouerst i hiemerigiff trone da er han

alligeuel altid neruerendiff i gode ydmyghe menniskeff hierter her paa iorden Men høfferdige hierter forsmaar han oc ey vil komme till dem Gud er ewindeligh oc alsommectist oc ieg er eth armt skrøbeligt oc forgengeligt creatur Dog vil han icke forsmaa fattige menniskeff ydmyge oc gudelige bøner Naar ieg beder oc skelner i min yderste dødz time oc ved ey huort ieg skal Tha frelser han mig fra den euige død oc fører mig til den ewige glæde oc nedtrycker oc bort driffuer alle diefflene som mig vil skade oc forderffue Den alsommectiste gud som macth haffuer offuer alle creatur han heffuer migh offuer alle myne vuenner Thi han vill aldrig offuer giffue sine creatur som ydmygelige tiene hannum.

℟ Requiem O herre gud giff alle cristne siele ro oc lise.

Antiphon. O herre gud forsmaa icke off fattige mennisske som dw haffuer skapth effter dith ægeth ansict.

versus. Den helliand sagde till sancti hanff ewangeliste. Scriff i din bogh ath de ære alle salige som dø i gudz naade oc barmhertighed.

antiphon. O dw hiemmelske gud.

psalmus. Magnificat anima

Myn siel hw och hierte loffue den alsommectiste gud myn skabere som iegh nw vndfonget haffuer Alle myne sind glædiff ved myn gud och frelsere ffordi han saa naadelighe till migh syn ydmyghe tienerinde Thii sige alle cristne menniske mig at være salig oc hellig faare ieg fødde ihesum gudz søn Gud som haffuer macth offuer altingh gierde store vnderlige iertegen med mig. Oc myn sønff naffn er sandelige helligt: Hanff naade oc miskundhed er offuer alle menniske som nw ere oc veret haffue oc komme skulle ferdeliff offuer dem som kerlighe frycthe hannwm. Han tede syn guddomff mectighedh den tiid han paa i øne blick ned skød aff hiemmelen til helnediff affgrund de høgferdighe dieffle. Och ophøgde andre ydmyghe engle i deriff stedh Han fordreff oc vnder trycthe høfferdighe iøder och phariseer aff deriff mact oc velde oc

ophøgde ydmyghe hednynger i den hellighe kirke Han opfyllede met den verdige helliand enfoldige mennifke som begærede at leffue retferdige Men dem som høfferdige och kloge waare paa verdenff vegne dem gaff han enghen visdom til at fange den euige salighed meth Gode gudelighe mennifke som hobediff til den naade oc miskund der gud tilforn dem loffuith hagde De finghe nw ihesum deriff frelsere aff deriff egen slecth som abraham och andre hellige profether och patriarcker spaade i verdenff førfte begyndelse.

antiphon. Tuam deus. O dw hiemmelske gud wi bede dig ydmygelige ath dw formedelst din store milhed oc barmhertighed vilt verdiff til at giffue alle cristne siele den euighe ro och skinnende bolig i hiemmerigiff rige

Kyrieleyson. Gud fader miskunde dig offuer off Gudz son miskunde dig offuer off Gud den helliand miskunde dig offuer off

Pater noster * Aue maria. * Et ne nos. O herre led off ey i frestelse Men frelff off fra alth ont amen.

ꝟ. O herre gud giff alle cristne siele den euige ro och lise O herre gud frelff alle cristne siele fra skerff ildz pine. ꝟ Jeg tror stadelige ath iegh skall se den euige glæde i hiemerigiff rige meth dine helghen effter denne verden O gud lad alle cristne siele leffue i den euige fred. O herre hør myn bon Och lad min røst tacknemmelige komme for dig.

Collecta. Deus qui nos patrem

Herre gud som bød off alle at hedre oc elske vaar fader och moder fforbarme digh offuer alle vaare foreldriff siele och frelff dem aff deriff skerff ildz pine. Oc lad off alle leffue met dem i den euige clare hiemerigiff glæde amen.

Collecta. Miserere quesumus.

Barmhertige gud vii bede dig ydmygelige at dw vilt miskunde digh offuer alle deriff siele som døde ære

ther off haffuer giort noget gaath her i verden At de nw ther fore fonge mwe den euige lon i hiemerigiff rige amen

Collecta. Fidelium. Som tilforn staader sist i sywsalm.

Her effter folger Noctesang.

Antiphon. Dirige. O herre gud led mig i retvisheds vey.

Psalmus. Uerba mea auribus.

O Herre gudh lad din miskunheds horelse bøyes till myn bøn. Och anamme tacknemmelighe min robende røst. O gud min herre oc frelsere vnd mig det som ieg begerer aff dig O gud hør min ydmyge bøn thii min synd er migh forladen formedelsth din store naade och den helliands liwff er optend vdi mith hierte O herre gudh gør migh verdigh ath iegh maa see och besknde dith clare ansict effter myn død O gud alle synder oc onde gerninger ere slemme oc verstyggelighe i din asyun. Thii fonge icke onde fortuilede vmilde oc veruordige menniske hiemerigiff glæde Men de skulle vdelyckiff fra din guddomff clarhed oc naade Dw hader alle som icke ville holde dine budord Oc du fordriffuer alle lognere oc falskener Alle mandrabere ere oc verstyggelige i din asyn oc alle andre som swighe och bedraghe deriff ieffn cristen. Men ieg som aff din besynderlighe naade frelst er fra saadanne synder skal indgonge i den hellige kirke oc hedre dig oc frycte siden i alle mine dage for din vrede. O herre gud led mig i retuisheds enff vey gennem denne forfengelige verden oc frelff mig fra mine store fiender diefflene och lad myt leffnid altiid bliffue retferdigth i dyn asyn O gud besterme mig vel fra mine vuenner thii ther er engen sandhed i deriff ord Deriff hierter ere fulde met swig oc ondskab deriff mund er altid rede til skalke ord Deriff tunger ere smigrende till fa[l]sk oc swig thii giff retferdig dom offuer dem O gud lad dem ey fulkomme deriff vretferdige onde tancker men driff dem fra din milde naade for deriff

mangfoldelige synd oc endskab skyld thii de saa offte forterne dig O gud lad dem alle glædiff met dig som holde dine hellige budord oc haffue deriff hob stadelige til dig. Tagh din heligh i deriff hierter at de mwe loffue dit benedide naffn til ewig tiid Alle som rætthelige elske dig de skulle fonge ewige vellest hoff dig Thii du velsignede ihesum cristum din eniste søn oc hanff naade deliff oc sprediff nw offuer all verden O gud den kerlighed oc milhed som du gør med menniskenff nature er off som en skiold med alle vaare fiender.

antiphon. Requiem. O herre gud giff alle cristne siele ro oc lise.

antiphon. O herre gud led mig i retuishedzenff vey gennem denne forgengelige verden Och lad mith leffned altiid vere retferdigt i din aasyn.

antiphon. Conuertere domine. O barmhertige gud.

Psalmus. Domine ne in furore.

O Ewige gud plawe mig icke for snarlige her i verden Och giff icke den ewighe fordømelse offuer mig i den anden werden O herre miskunde digh offuer mig thii ath myn nature er ganske skrøbeligh och tilbøyelig til synden. O dw hemelske læge gør mig helbrede thi myne suare synder haffue giort migh syug och vansmectigh. Myn siell synd och samwittighed ere ganske sorfulde och bedrøuede. Hwor lenge skalt du teffue kere herre før dw vilt sende mig dyn hugsualelse O gud som nw er fra mig wend for mine slemme synder skyld went dit blyde ansict til migh igen Oc frelff min siel fra dieffuelen thi iegh er skapt effter dit benedide ansict O herre giff mig den ewige salighed icke for myne velgerningher skyld men formedelst din store milhed och barmhertighed. O herre gør mig helbrede baade til liff oc siel: at ieg maa bliffue verdig til ath loffue dig for dyne velgerninger Hwo som icke frelseff aff dig men bliffuer fordømet til ewig tiid: han kan icke i hw komme eller kalde paa dig i det grumme heluede O alder mildeste fader ieg skall plawe myt legeme met plict oc bod haardeligen fore

mine synder Oc grede huer nath for dem saa bitterlige at myn hoetgerd skall offuerflyde met myne øgne thaare. Oc ieg sørger at dyn heffn oc vrede skal gonge offuer mig oc andre mennisske fore wore synder och ondskaff skyld met bradød kry orl[o]ff pestilentze oc andre plauer : O i dieffle oc alle onde mennisske som mig will drage til synden gonger nw fra mig thii at den alsommectiste gud haffuer nw hørt myn grædende røst anger oc ruelse. Han hørde henne miskundelige oc anammede henne kerlige till hiemmerige O gud lad alle syndige mennisske oc mine vuenner blueff oc skemmeff ved deriff synder: at de mue snarlige omwendiff til dig fra deriff onde leffnid oc gøre plict oc bod før de dø aff werden.

℟ Requiem. O herre gud giff alle cristne siele.

antiphon. O barmhertige gud vent din naade til mig arme syndige mennisske Oc frelff min siel aff syndenff mørkhed. Ath ieg maa loffue dig for dine velgerninger thi at de arme fordømede siele som ere i heluediff pine haffue plat forgæth digh.

antiphon. Requando. O gud giff mig icke vdoffuer.

psalmus. Domine deus meus in te speraui.

Jhesus cristus paa mandommenff vegne taler till gud fader (sigendiff) O myn gud oc herre ieg haffuer alt mit hob till dig frelff mig fra alle som migh forfølge oc hade O gud fader giff mig icke nw plat vdoffuer men lad mig fonge din hielp oc trøst Thii ath naar mine vuenner gribe migh da handtere de mig saa vmildelighe som grumme løffuer eller vlffue ther slyde eth vskyldigth lom O herre gud haffuer ieg saadant forskyldet met mine egne gerninger eller haffuer iegh nogen synd paa migh eller forhafted mig til at heffne paa dem eller giort dem ont som mig vilde ilde. Tha er thet vel tilbørligt ath de fonge mact offuer migh forgeffuiff Oc ath de vmildhe grumme iøder mwe gribe mig sla mig træde migh vnder deriff føder hustruge mig Oc syden pine migh till døde och plath vdslocke mit naffn oc ere blant mennisken. O hemelske fader ieg kærer min sorg for dig oc den store vræth som mig

nw ster Jeg vil icke selff heffne mig offuer dem Men lad bekende ath dw est mectigere en de ere alle. O herre gud fulkomme dine ord som dw haffuer sagt oc budet Kom met din retuished at dome mellem mig oc disse fortuilede ioder Du som sider offuerst i himerigiff trone offuer alle engle koor oc seer alligewel alle menniskiff hierter her paa iorden O helligste fader dome offuer mig effter min vskyldighed oc menlosshed O herre gud som ved alle menniskeff tancker ord oc gerninger lad alle vmilde menniskeff ondskab fordriuiff oc frelff dem som retuise ere Jeg haffuer icke anden skiold eller beskermere vden dig alsommectiste gud Du est sterck och retuiff dommere och tolmodig offuer syndige menniske. Er der saa at onde fortuilede menniske ey omwende dem fra deriff synder tha vdrager gud sith huasse swerd oc plawer dem paa deriff legeme oc spender syn bwe oc skywder paa deriff arme siele meth brennende pile oc straaler som er den grumme helwediff ild der aldrig vdslyckeff Hoffmodige swigefulde oc vmilde menniske dhe fode meth deriff ondskaff sorgh oc we i deriff egne hierter oc offte falde selffue forst i den plawe som de hagde acthet at giort deriff fattighe ieffn cristen Den hierte sorg oc pine som de acthede ath twinghe retwise menniske meth hwn slar dem offte selff paa halsen Jeg skal loffue gud i hiemerige for hanff retuishedz skyld oc hogtidelige hedre oc ære hanff benedide naffn ewindelige.

✿ Requiem O herre gud giff alle cristne siele ro oc lise.

antiphon. O gwd giff mig icke plat vdoner. Thi naar mine vuenner gribe mig tha handtere de migh saa vmildelige som grumme loffuer eller vlffue ther slide i lom.

versus. O herre gud led mig i retuiffhedsenff veye gennem denne forfengelige verden Oc lad myt leffnid altiid vere retferdigt i dyn asyn

Kyrieleyson Gud fader miskunde dig offuer off Gudz son miskunde dig offuer off. Gud den helliand miskunde dig offuer off.

Pater noster. Vor fader som er i hiemmelen. ✿ Et ne nos. O herre led off ey [i] frestelse. Men frelff off fra alt ont amen.

Lectio prima. Parce michi.

(Den gode retuise man Job talede til gud i syn store verdenff modgang oc kranckhed saa sigendiff)

O Du alsommectiste gud myn herre oc skabere øncke och forbarme dig offuer migh dit arme vsle creatur oc tag mig snarlige aff denne sorg oc siugdom. Oc giff mig den euige hugsualelse. Jegh kan icke lenge aff min nature leffue her i verden thii iegh er nw i myn yderste alder Hwad er mennisken men dw haffuer giffuith henne skæl oc vnderstondelse oc ophøffuit henne offuer alle vskellighe creatur strax hun fødiff til verden da sender dw henne din engild til en beskermere mod alt ont Oc altiid er din guddommelige vilge ath hun skulle bliffue salig Dog frister oc reffser dw henne offte meth verdenff modgang at hun skal ydmyge sig oc icke høfferdiff O kere herre tøffue icke forlenge at tage mig her aff verden at ieg motte fonge noged aff den sødme oc glæde som er i hiemmelen effter denne beskhed her i verden er Jegh kan inthet got forueffue aff dig met min egen verdskyld vden formedelst dine store naade oc milhed thi ieg er eth armt syndigt menniske oc inthed got mectig aff migh selff Kere herre hwi stedde dw til at ieg fald i synden Jeg haffuer selff giort mig denne sware byrde paa myn arme siell. O barmhertige gud skill migh ved mine synder och denne pine Thii ath engen haffuer deff macth vden dw all eneste Jegh greder nw for den beske død oc verdenff wselhed Oc skelffuer emod din strenge dom

Primum responsorium Credo quod

JEg tror oc visselige ad den leuendiff gud er myn frelsere Oc iegh skall op stonde paa den yderste domme dag met dette samme myth legeme met huld oc haar krop skind oc been. Och se obenbarlige myn gud oc skabere met myne legemelige øgen

versus Gode oc retuise mennisfe som daa stonde op aff deriff graner de skulle hore gudz sonff milde rost och glediff der ved. ꝛc Oc se obenbarlige.

Lectio secunda. Tedet animam vite mee.

Gud ieg begerer saa inderlige hiemerigiff glæde ath mig lediff ved detthe dodelige liff Jegh syneff ath tale emod mig selff paa legemenff vegne Thi thet haffuer vilge til denne verdenff leffned J denne myn sorg oc store plawe taler ieg til digh (saa sigendiff) O du alsom mildeste gud lad migh aldrigh bliffne fortabet Men giff migh till kende huor fore ieg lider denne verdenff modgangh och plawe Oc om hwn kan noget hielpe mig til mine synderff forladelse oc til det euige liff. Jeg ved sandelige at dw est alsom best oc retwisest thii vilt dw engen vskyldig plawe vretferdeligen Jeg hobeff ath dw ey vilt fordome mig thii ieg er dit arme creatur ladh aldrig de grumme dieffle eller nogen vmilde mennisfe fonge mact at forderffue migh Der er engen lignelse mellem din vbegribelige viffdom oc menniskenff vnderstondelse Eller mellem dig som euig er oc menniskten som snarlige falder her aff verden Kære herre huad vilt dw gore aff eth sindigt och forfult mennisfe vden forbarme dig offuer det thii deth haffuer engen mact at stonde emod dig Engen anden kan bestierme mig fra din heffn oc mact thii frelff mig selff som skapte mig.

Responsorium.

Herre ihesu criste som oprøysde lazarum aff graffuen som dod vor forfuled oc ilde luctendiff Forbarme dig offuer alle cristne siele som er i skerff ildz pine oc hugsuale dem meth din store naade Giff dem den euighe ro oc lise.

versus. Du som komme skalt paa den yderste domme dag at dome leuendiff oc dode oc forklare verden meth ilden. ꝛc Giff dem.

Lectio tertia. Manus tue domine.

O Benedide gudh i hw kom ath dw aff din benedide godhed oc visdom hauer skapt mig degligen effter dith egeth ansict oc giffuit mig siel oc liff Oc nw til steder dw at ieg er saa slem oc verstyggelig aff myn fingdom oc plawe Myth legeme togh myn siel til sig som tør iord anammer regn eller dug aff hiemmelen Nw skal deth alder visne igen oc omwendiff till mwld oc sond naar sielen skilieff der fra En dogh ath samme mith legeme affledh wor i min moderff liff aff slem och wrenligh matherie da haffuer du alligewel giorth det degligth och prydeth deth meth kødh och blodh: huldh och haar krop och skindh. Och giffuith migh siell och samwittighed och fornarer mig altiid formedelst din store naade oc barmhertighed at ieg ey plat forfariff skulle ath dieffuelen skulle fonge mact offuer myn arme siel.

Tertium Responsorium.

O herre gud naar dw kommer ath døme alle mennniske huer effter sine gerninger. Hwor skall ieg daa skyule meg fra dith vrede strenge och retuise ansict Thii ieg offte och suarlige syndede men ieg wor her i verden

versus. Herre ieg skeluer oc bewer mod din tillkommelse fordome migh icke for mine mange onde gerninger skyld. ☩ Thii ieg.

antiphon. In loco pascue. Gud reger oc føder mig.

Psalmus. Dominus regit me.

DEn hellige kirke siger Den alsommectiste gud styrer regerer och føder migh daglige thi kan mig intthed fattiff eller brytste aff aandelige rigdomme som er de hellige syw sacramenthe och den hellige scrifft Myn gud oc skabere forklarede mig met dob oc cristendom oc gaff mig syw den helliandz gaffuer Han frelste mig oc fra den hedenske tro oc all fordomelig leffned Han lerde mig ty syne hellige budord och loffuede alle cristne menniske deriff synderff forladelse oc hiemerigiff rige til ewig

tiid formedelst syn store naade oc barmhertighed. O herre hwor mildelige fornarer dw dine retuise tienere ath de ei skulle falde i synden En dog at dhe daglige omgangiff met onde fortwilede mennisske O gud naar dw plawer eller reffser migh for mennisskenss synder skyld da giffuer dw mig megeth større hugswalelse oc naade igen der fore O herre gud min skabere oc frelsere hwor hellige oc store gaffuer da giffuer dw mig: dw føder migh icke all eniste met den hellige scrifft doc oc cristendom eller met dine ty hellige budord Men dw giuer mig oc aandelig føde engle brød aff hiemmelen som er dit verdighe benedide legeme som oc er den alderstercheste bestermelse mellem mig oc alle mine forderffuelige fienderff ondskaff oc mact Myn mad er kræsen. sød och lostigh offuer alle kongelighe rætther som i verden ære Thii kødeth er sandelighe dith hellige legeme oc vrtherne ære syw den hellianðz gaffuer. Naadenss foregelse oc syndenss forladelse O hwor helligth krafftigth saligt oc klart er dith erefulde oc vskyldige blod min drick som pintes aff dit alder werdigste legeme for myn och alle andre mennisskess skyld baade lewendiff oc døde O harmhertighe gwd som er herre offuer hiemmel oc iord dw haffuer icke alsom eniste hedredh och begaffued migh meth disse forscreffne gaffuer Men oc met mange andre flere som engen twnge vdtrycke kand oc ey helder noghet hierte begribe kand. Thi du est altiid selff neruerendiff hoss migh met din guddommelige hugsualelse at beuare mig oc aldrig vilt offuer giffue mig i denne sorgelige verden. Thii ath du effter dette liff haffuer skicked min værelse i deth skinnende oc ærefulde hiemerigiff rige for vden ende.

℟ Requiem. O herre gud.

antiphon Gud regerer oc føder migh daglige saa mig intthed fattis

antiphon. Delicta.

Psalmus. Ad te domine leuaui.

Myn alsomkeriste herre oc gud ieg oploffter myn hw och hierte oc haffuer eth stadigt hob till, dig Lad aldrigh

myne vuenner fonge mact offuer mig ath forderffue eller beskemme mig Lad dem ey helder fonge aarsage til at bespotte mig thii at alle dine tienere som stadelige tro paa dig bliffue salige oc vbeskende Lad dem selffue beskendiff som vretferdige ære oc for smaa dine helligþe budord och low Oc gud lær mig rettelige ath vnderstonde oc leffue effter dine budord at ieg ey mere falder i synden oc fordømeff met andre onde mennisße Lad mig icke vrettelige forstonde din hellige low men giff migh en clar vnderstondelse och led mig i rette veye thii dw est myn skabere oc frelsere ieg vil i alle mine dage haffue mit stadige hob til digh O Kære herre i hw kom alle de velgerninger dw giort haffuer mod syndige mennisße aff første verdenff begyndelse O barmhertige gud ieg beder dig ath dw icke tencker paa de store synder som ieg vsle creatur bedreffuit haffuer i min vngdom aff min vanwittighed och legemenff vstadighed. Thii iegh da tenckte oc gaff mer acth paa verdenff høfferdighed oc det slemme legemenff løste en paa digh min gud och skabere O aldermectiste gudh see till din guddomff clarhed och milhed oc icke till mig arme verstyggelige mennisße Tenck paa din ewige barmhertighed oc icke paa myne store oc mange synder Du est rettelige mild oc god aff din egen guddomff nature thii forbarme dig offuer mig arme mennisße O i alle mennisße i skulle vide at den alsommectiste gud er retwiff oc naadefuld Thii haffuer han giffuit off syn milde oc retwise low som off vnderuise kand den rette vey gennem denne vodelighe verden til det ewige hiemerigiff righe Høweste ydmyge oc spagferdighe mennisße. Som holde fred mellem gud och dem: mellem sielen och legemeth mellem deriff ieffn cristen oc dem selffue dem giffuer gud den hellianđz naade till at forstonde rettelige sin low oc retwished. Och icke høfferdighe vmilde eller fortredelighe mennisße Hwo som inderlighe læse oc studere wil i gudz low Sandelige tha finder han ther intthed andet vdi en vor herriff store barmhertighed sandhed oc salighed hwilke han giffue vil alle som retferdelige leffue effter hanff budord oc lou O retuisesthe sødeste och barmhertigste gud vær migh mild och miskundelig oc forlad mig mine mange

synder formedelsth dith benedide naffn skyld Hwo er deth mennisske som kalliff skall gudfrycteligt Det som er oplyust meth den helliandz naade oc rettelige forstonder oc leffuer effter gudz budord oc low som han ved at gud teckiff Det mennisskeff siel skal fonge ewig glæde oc løst i hiemerige Oc alle andre som leffue effter gudz lerdom de skulle erffue det ewige rige met alle helgen Gud beskermer alle som hannum frycthe och lærer dem ath forstonde syne budord All myn hw oc hierte skall være til den alsommectiste gwd at han forlader mig mine synder som beblindet haffue min arme siel. O barmhertige gud see naadelige till mig fattige mennisske thi ieg er vsil oc haffuer forkast din kerlighed met mine slemme synder Thi lider iegh uw sorg och drøuelse i myt hierte oc modgong oc plawe paa mit legeme frelff mig her aff alderkæriste herre See til min armod och forsmædelse oc forlad mig alle myne synder. Mine vuenner ere gandske mange oc mectige som mig hade oc forderffue ville en dog at ieg inthet ont haffuer giort dem O alsommectiste gud beskerme migh fra dem alle baadhe synlige oc vsynlige ath ieg ey offueruindeff eller beskæmeff af dem thii ieg haabeff stadelige till dig myn gud Lad mig fonge omgengelse met gode vskyldige oc retferdige mennisske formedelst din hellighe tro skyld. O milde gud all verdens skaber oc genløsere frelff alle tro mennisske fra owenfaldz skade och af all deriff sorg oc bedrøuelse.

℟ Requiem O herre gud.

antiphon. O barmhertige gud kom icke i hw de store synder som ieg bedreff i myn vngdom. Tenck ey helder paa den vanwittighed som ieg daa hagde.

antiphon. Credo videre. Jeg tror at ieg skall see den ewige glæde.

Psalmus. Dominus illuminatio mea.

DEn alsommectisthe gud er myn opliwselse och salighedh huem skal ieg rædiff vden hannum all eniste Han er och myn beskermere til liff oc siell huem skall ieg frycte vden

hannum Alligenel at mine grumme oc onde fiender acthe at forderffue mig dog er ieg vforferdet Mine vuenner som mig svarlige planede ere offuer vundne thii de finge engen mact offuer mig. En dog de ere mange som stonde emod mig dog skall ieg icke falde i mishoff Thi mig haabeff at den alsommectiste gud skal besterme mig Jeg vil stadelige haabeff till hannum ehwad som helst modgong sorg eller skade mig til kommer En bon begærede ieg aff den alsommectiste gud oc den skal ieg daglige bediff om At ieg maa komme til hiemerigiff rige oc bliffue der til ewig tiid Oc se hanff alderclariste ansict met alle hanff helgen och verdige engle Gud alsommectiste beskermede migh her i verden fra onde vmilde menniske en dog de vore ganske mectighe Han frelste myn siel aff deriff hender alligenel eth de hagde macth offuer myth legeme. Gudh fader formedelst hanff eniste søn frelste mig fra verdenff forfengelighed oc legemenff begærelser som stridede emod min fattige siell. Thii offuernegde ieg oc betenckede de store vel[ger]ningher som han gierde mod mig Oc der fore skal ieg offre hannum myn gudelige lesning aff hw oc hierte Och synnge gladelige løstelig sang hanff verdige naffn till loff oc ære O herre gud hor min fattige bon thii ieg rober nw til dig aff hierte oc mwnd Mistunde dig offuer mig oc vnd mig din fattighe tienere hiemerigiff glæde effter denne forgengelige verden O gwd dw vist alt deth som lønligt er her i verden oc engen ting kan dølyeff for dig Mith hierte forsmaar denne verdenff rigdom oc velde oc begærer all eniste at være hoff dig Thi all verdenff lyst oc deglighed kan icke ligneff ved den løst glede oc salighed som er hoff dig i hiemerige O herre formene mig icke at se dit clare guddommelige ansigt Oc heffne icke forhardelige paa mig for myne synder effter din strenge retuished O gud ver min hielp oc trøst at ieg maa bliffue stadig oc fast i eth got leffned Forsmaa migh icke for de sware synder ieg bedreffuit haffuer Lad mig ey mer falde i onde gerninger Thii dieffuelen oc verdenff forfengelighed som ieg tilforn tiente haffue nw forladet mig Och dw alder mildeste gud som er myn rette herre oc skabere haffuer nu anammet mig

O herre lær mig dine hellige buderd oc din benedide lov och vilge Regere mig met din guddomss visdom at ieg vndslii maa alle mine wuenner synlige oc vsynlige her i verden Lad dem icke fonge macth offuer min siell at drage henne mer till nogen endskaff De ere mange som migh bedrage ville meth løgn oc falske vidne dog haabeff migh formedelst din hielp at samme deriff løgn oc skalckhed skal sla dem selffue paa halff oc icke migh Jeg tror stadelige at ieg skall se den ewighe glæde i hiemerigiff righe meth dine helgen effter denne forgengelige verden Thii vil ieg visselige bide effter min gud oc hiemerigiff glæde oc bruge mig idelige i dyglige oc gode gerninger Jeg vil oc haffue i stadigt hoff oc lide tormedige denne verdenff modgeng for den ewige glæde som aldrig fonger endhe.

✠ Requiem

Antiphon. Jeg tror at ieg skall see den ewige glæde i hiemmerigiff rige met dine helgen effter denne forgengelige verden.

versus. O barmhertighe gud kom icke i hw de store synder som iegh bedreff i myn vngdom. Tenck ey helder paa den vanwittighed som ieg daa hagde.

Kyrieleyson. Gud fader misskunde dig offuer off Gudz søn misskunde dig offuer off. Gud den helliand misskunde digh offuer off.

Pater. Vor fader som er i hiemmelen.. O herre led off ey i fristelse. Men frelff off fra alt ont.

Lectio Quarta. Responde michi.

O hiemmelske gud lad migh vnderstondhe hwor tith iegh syndeth haffuer mod min ieffn cristen met vretferdighed mod mig selff met offuerflødighed vkyskhed oc andre synder mod dig om ieg nogen tiid haffuer væred wlydig eller forsmaad dith benedide naffn eller guddomff hogmectighed Eller om ieg haffuer brudet dine ty buderd forladet thet ieg skulle giort och giort det ieg skulle ladet huilke synder ieg icke tror at ieg bedreffuit haffuer vbequemmelige Thii lad dhet bliffue oben=

barligt at ieg ey lider denne plawe for myn ægen skyld Men aff din vbegribelige visdomff forsyn Hwi vender dw dit blide ansict fra mig oc ey vilt snarlige miskunde dig Jeg er dit arme creatur och ey mere megtig at stonde mod din mact en eth loff emod i swar storm Jeg haffuer ey helder mere macth ath stonde emod synden en i tor spon emod i herwelwind. Alle dhe synder som wii bedriffue i vor vngdom oc alderdom de scriffuiff oc merkiff grandelige at plawe oc pine off met her effter beskelige O gud som skapte mig och mine føder dw vist hwor mange fodspor ieg gonget haffuer met dem til synden eller till gode gernyngher Som ieg er kommen till verden aff vrenlighed paa legemenff vegne saa skal ieg oc forthæreff igen aff madke oc andre verstyggelige orme i iorden som eth andet vskelligt creatur. Ligerniff som moll de fødiff aff de klæder som de siden op æde Saa føde wii døden indwerteff i off som off til visse siden dræbe skal.

Quartum Responsorium. Cognoscimus domine

O Herre gwd wii arme syndige menniske vide och bekende at wii haffue swarlige sindet mod dig Thi bede wii dig om naade oc miskundhed en dog ath wii ingen fortient haffue Uii ære aldelis neder faldne i synden reck off din hond oc reyff off op igen. Dw som tacknemmelige anammede reffuerenff bon paa korsset och oplodh hannum deth hemelske paradiff.

versus. Uor leffned er fuld met sorg oc drønelse. wii gøre engen gode gerninger der wii kwnde afflegge synden meth. dw bider effter vor syndige bedring en dog wi inthet rette off heffuer dw strengelige offuer off tha bliffue wii plat forderffuede ✿ Du som tacknemmelige.

Quinta lectio. Homo natus.

MEnnisken som fødiff her til verden aff qwinde met stor pine och drønelse Hanff liffuiff tiid bliffuer ganske

stacked Men han leffner her paa iorden da fonger han effte stor sot oc syngdom oc anden verdenss modgong oc vselhed Menniskn er lige som eth blomster ther i dag er deyligt oc sider owerst paa en vrth i morgen ligger thet nederfaldet oc forwisned oc trædiff vnder føder Hendiff alder fra henniff fødzelff tid oc til doden forfarer snarligen som en skwgge Hwn er oc vstadig i hw oc tancker først begerer hun et oc saa eth andet O gud effter thi ath menniskn er saa vsel vstadig oc omwendelig Och dw est en stadig och aldermectist gudh Tha døm off icke effter din strenge retwisheed. Men frelff off met din store barmhertigheed. Deth liff som wii her haffue i denne verden er inthet lignendiff mod deth ewige liff Dw vist hwert menniskeff alder Du haffuer sticked henniff yderste tiid och den kan hwn icke offuer gonghe Tagh fra mig denne verdenff modgang at ieg maa fonge hwile paa mit arme legeme Jeg er ligerwiff som in arbeydiff dreng der haffuer eth twngdt oc swart arbeyde oc lengiff storlige och begerer ath den dagh motte komme som han skal anamme sin løn paa.

Quintum Responsorium.

WJ bede dig o barmhertighe gud lad icke vore siele komme vnder dieffuelenff veld som ære dine arme tienere Forglem icke de fattige syæle som pineff och plaueff i sterff ildz pine

versus. J hw kom hwad creatur wii ære thii ath du icke skapte menniskn forgeffuiff ✠ Forglem icke.

Sexta lectio. Quis michi hoc tribuat.

Hwo er den som mact haffuer at forware myn siell i helnediff forborg effter min død till din vrede forgonger at ieg icke senckeff neder i den euige helnediff pine Saa lenge den gladelighe dag oc tiid kommer ath wi skulle alle frelsis aff helnediff mørk formedelst din benedide sønff pine oc ærefulde opstondelse skyld Jeg tror wisselige at alle døde menniske skulle opstonde igen Alle mine dage tencker iegh paa at dette

mit dødelige legeme forklareff skal effter myn død paa den yderste domme dag oc bliffue siden vdødeligt O gud dw kalder migh da op aff iorden igen oc strax skall iegh møde for dith ansicth oc strenghe dom ath sware for mine synder Giff migh daa din hielp och trøst thii dw vist all myn leffnid Jeg beder dig och nw aff alth mith hierte at du forlader mig alle mine synder

Sextum Responsorium. Absolue domine.

Barmhertige gud wii bede dig ydmygelige at dw wilt forbarme digh offuer alle cristne siele Forlad dem deriff sware synder och lad icke den ewighe pine plawe och behindre dem. Lad dem ey bindeff meth diefuelenff bondh men tagh dem till dith skinnende och ærefulde righe formedelsth din store milhed.

versus. Er deth saa at de hagde nogre synder paa dem for hwilke de lide skulle skerff ildz pine daa forlad dem naadelighe formedelsth din guddomff milhed och godhed ꝛc Lad dem ey bindeff.

antiphon. Ne derelinquas me. O herre gwd giff migh icke plat vdoffuer.

Psalmus. Domine ne in furore.

Alsommectiste gud plane mig icke forswarlige her i werden. Och giff icke den ewige fordømelse offuer mig i then anden verden. Men vnd mig naadelige liffuiff frist at bedre myne synder Reffse mig icke effter dyn strenge retuished fordy dyn macth er offuer mig oc mange plawer stunde migh till fore myne synder skyld. O hemelske fader ieg kendis ydmygelige at alt myt legeme skelner och falner naar ieg tencker paa din strenge retwise dom Jeg haffuer engen rolighed i min siel naar ieg offuertencker mine mange onde gernynger ffordi at de ere saa mange och saa sware paa min siel ath de betwinge henne til døde som en swar byrde ther engen kan bære. Myne store synder som ieg lenge bedreffuit haffuer ere

paa myn fiel for myn forsomelse skyld. ligerwiss som gamle forfulede saar ere paa et legeme som neppelige lægiss kunde O gwd mine mangfoldelige synder haffue trengd mig fra dit clare oc glædelige ansict som ieg skulle haffue hugsualelse aff och opfuldet all myn leffnid meth sorg oc bedrouelse Mine lemmer ere meghet tilboyelighe til vkuss leffnid thii er ieg dess vær ther aff besmyttet offuer alt myt legeme O gudh en dog ath mine synder ere migh nw forladne aff dyn barmhertighed dogh tycker mig alligeuel ilde ath være ath iegh nogen tiid skulle bedriffue dem Saa tyt ieg tencker paa dem tha sucker ieg och giffuer mig i myt hierte O gud alt myt hob och begerelse er till dig dw vist myn hw och hierte och inthet kan skyuless for dig Mit hierthe er suarlighe bedrouedh thii iegh haffuer forkast dyn nade som iegh hagde før iegh fald i synden Min vnderstondelse er forblindet ath iegh en kan kende min gud eller befinde min ondskaff. Mine slectinge och venner ere twert mod migh och forsma mig thii ieg nw lider verdenss modgong for mine synder skyld Andre sammelediss som altiid omgingiss met mig før ieg fik denne plaue de fly mig nw oc ville myn forderuelse Aff gudz retuissheд lyder ieg dette thii iegh haffuer forkasth hanss venskaff. De som ere paa mit verste de offuertracthe nw daglige huorlediss de met falskhed kunde mig forraade Men ieg er taalig oc ladher som ieg incthet ved aff deriss ondskaff oc suarer dem inthet til de honlige och spodske ord de tale til mig thi er ieg ligerwiss som eth menniske ther synes at thet huerken kan tale eller hore Alligeuel at ieg tyt hagde aarsage til at straffe dem yderмere en de mig dog tagde ieg helder oc bar thet tormodelige O herre gud som hugsualer alle bedroffuede hierthe hør myn bøn thii ieg haffuer mith hob stadelige til dig Lad mig aldrig saa plat bliffue offuerуenden aff mine vuenner ath de siden skulle bespotte mig oc rose ther aff at de met deriss mact haffue vnder trict mig O gud effter di at ieg haffuer suarlige syndeth mod dig thii er ieg redebon till at bere plawe tormodige der fore effter din vilge Mine synder ere daglige for mine øgen thii vil ieg ydmygelige scriffte dem

oc altiid gøre bod oc bedring for dem oc miſkundelige gerninger. Mine wuenner haffue nu lykſalighed met verdens rigdom oc glædiſſ ved min ſorg och drøffuelſe. de ere ganſke mange ſom migh nw hader ſom ieg dog inthet ont haffuer forſkyldet aff. De ſom ieg giorde vell emod de ere nw ſnariſt till ath gøre meg onth oc bedrage mig fordy ath ieg vilde ath de ſkulle leffue retferdighe O min herre och min gud en dog at du eſt nw fra mig wend for mine ſtore ſinder ſkild giff meg dog icke plat vdoffuer til enigh tiid. O herre gud min ſkabere och frelſere giff mig din hielp oc trøſt at ieg ey mere falder i ſware ſinder frelſſ mig fra alle mine vwenner oc vnd mig hiemerigiſſ rige met dig til enig tiid

℟ Requiem.

antiphon. O herre gud giff mig icke plat vdoffuer en dog at dw nw eſt fra migh wend for mine ſinder ſkilt.

antiphon. Sana domine O herre gør min ſiel helbrede.

Pſalmus. Beatus qui intelligit.

Gudz ſøn taler till menniſken oc ſiger. O hwor ſaligh och viſſ paa hiemmerigiſſ righe ſkall han bliffue ſom idelige tencker paa mig Oc beſinder mine budord oc lerdom ſom ieg baade arm oc fattig kundgiorde her paa iorden for menniſkenſſ ſalighedz ſkyld Thii ath paa den yderſte domme dag ſkall gud fader frælſe hannwm fra den ewige død oc pine Min hiemmelſke fader vil oc giffue hannum den helliandz naade her i verden oc gøre hannwm viſſ paa den ewige ſaligheд oc beware hannum fra ſynden oc alle onde gerninger oc alle hanſſ vuenner O hiemmelſke fader hwor mildh eſt dw mod ſaadanne menniſke thii dw ſøger dem i deriſſ ſiugdom meth din ſtore naade oc miſkund oc mindſker deriſſ plawe oc pine Du hugſualer dem i deriſſ affgong her aff verden ath denne legemelighe død ſkall ey bliffue dem forſwar och græſeligh Criſtus iheſus tog alde vaare ſynder till ſig paa det hellige korſſ och bad till gud fader for dem ligerviſſ ſom det hagde været hanſſ egne ſynder (ſigendiſſ) O hiemmelſke fader miſkunde

dig offuer mig oc fpar all verden formedelst min swore død oc pine skyld Thii ieg kom hiid til verden at bære alle deriff synder Jøde hoffdingene oc mine vuenner dhe baare ster awend ved mig oc sagde Naar skulle wii fonge lempe till at tage liffuid aff hannwm oc aldeliff vdslycke hanff naffn her i verden Kom der nogen aff dem til mig ath høre mine ordh eller see mine vnderlige gerninger oc iertegen Da giorde de deth aff ret awind som deriff hierter vore opfulde met at de kunde noget hørth eller seeth aff huilked de kwnde fonghed aarsage till ath kære paa migh och dræbed migh fore Den tiid de icke kwnde fonge aarsaghe till aff mine ord eller gerningher ath straffe migh obenbarlige Tha ginghe de borth och hemelige fortalede migh De kuwrrede och stedsse i deriff hierter och giorde lønlighe raad hnorlediff de kwnde komme migh aff dage De hagde stedsse saadanne ord som dieffuelen stød dem i deriff bryst (sigendiff) kwnde wi men først fonge liffuit aff hannwm tha gør han off ey mere vmage thi han stonder icke mer op igen aff døde En mand som ieg daglige fødde til krop oc siel oc hagde altiid kerligh omgengelse meth (Som vor iudas) han forraadde mig oc gaff samtycke till myn død oc pine O euige gud fader send mig din naade oc lad mig op staa igen aff døde Siden skall iegh selffuer heffne mig offuer mine vuenner Jeg bekender din kerlige vilge mod mig i det at iøderne ey lenge glædiff skulle aff myn død Thii at min clare opstandelse kundgøriff skal vdi iherusalem oc offuer all verden Oc det bliffuer dem till ydermere sorg i deriff hierter oc blysell oc skendsell aff alle andre O hemelske fader dw anammede mig for myn vskyldighed oc sette mig hoff din høgre hond till euig tiid Loffued oc velsigned være dw fordi ewindelige.

℟ Requiem O herre gud * O herre gør myn siel helbrede thii ieg haffuer suarlige syndet mod dig.

antiphon. Sitiuit.

psalmus. Quemadmodum desiderat ceruus.

O Herre gud min siell begærer saa inderlighe din naade och hugsualelse som en hiort derh foriegder er aff hwnde begærer kalth vand ath swale sig vdi. Myn begæring er storlighe till dig min gud aff all myn hw och hierte at du vilt frelse mig fra mine vuenner men dw est alsomstærkest Dw haffuer mact at giffue mig det euige liff thii dw est selff vdødelig. O herre gwd naar skal ieg optagiff til dit benedide rige oc see dit alsomclariste ansict ewindelighe Graad och sorg det er min id baade dagh och nat naar andre haffue verdenff glæde oc løstighed Myne vuenner forhaane mig offte oc sige hwor er din gwd som dw setter all din troo och hob till Saa tenckte ieg paa at ieg snarlige skulle do aff denne werden Oc siden fenge den euige glæde met dig i hiemerige formedelst din store barmhertighed O der aff fick ieg i myt hierte god hugswalelse aff all myn sorg Der skal ieg siden daglige høre aldersødeste sang meth løst och glæde aff alle dine engle oc verdighe helgen som digh skulle loffue ewindelige ligeruiff som en verdenff herre hedriff her i noget storth gestebud O myn siell hwi est du saa bedrøuit oc wtolmodig oc piner mig for denne verdenff modgong Men du skalt snarlige optagiff til hiemerigiff glede oc løst som aldrig beblendiff meth nogen sorg Haff dith hob inderlige till gwd thii ath dw skalt gladelige oplade din røst blant andre gwdz helgen oc loffue gud fader søn oc den helliand i det ewige rige Mig angrer swarlige aff all myn hw oc hierte at ieg nogen tiid fald i synden O leffuende gudz søn iegh kan dog icke forglemme din store kerlighed och ydmyge omgengelse som dw her paa iorden hagde met menniskeu oc leed for wor skyld stor armod oc forsmædelse Onde hofferdige fortwilede oc offuergiffne menniske de op vecke din guddomff strenge retuished at giffue dom ouer dem till den euige fordømelse Saa offte ieg tencker her paa tha forfæriff ieg oc skelffuer for den græseliglhe dom som vdgiffuiff skall i skyen Och for deth grumme och dybe heluede som arme fordømde siele skulle senckiff vdi.

℟ Requiem O herre gud

Antiphon. O gud som er liffsens kilde min siel begærer dig inderlige naar skal ieg optagiss i hiemmerige ath see dit alder clariste ansict,

versus. O alsommectiste gud frelss alle cristne siele aff skerss ildz pine.

Kyrieleyson. Gud fader miskunde dig offuer oss Gudz søn miskunde dig offuer oss. Gud den helliand miskunde digh offuer oss.

Pater. Vor fader som er O herre led oss icke i fristelse Men frelss oss fra alt onth.

Lectio. vii. Spiritus meus.

MIn siel hwn skelffuer och rædiss for den alsommectiste gud mine dage ere snarth forleden Oc ieg fonger inthet meth mig aff denne verden vden graffuen at ligge vdi En dog at ieg ved enge sware synder henge mig paa tha haffuer alligeuel sot oc syngdom plawet mig saa at ieg selffuer seer stor vsyn paa mit legeme O alder kæriste herre frelss migh och tag myg i din egen beskermelse Siden vurder ieg ey hwem der strider med migh Myn leffnid oc vngdom er snarligen framfaren Alle de tancker som twingede oc behindrede min arme siel the ære nu forglemde oc for ßledne De gierde mit hierte meget vstadigt. offte met stor forfengelig glæde och strax met sorg och drøuelse igen Nw hobess mig stadelige paa deth ewige lyuss effter døtzenss mørkhed oc beskhed Jeg ved visselige at iegh effter min død lyde skall heluediss mørk oc bliffue der till en tiid saa lenge den milde gud oc herre kommer som mig vdløse skal Jeg haffuer ey andre forældre eller slectinge paa legemenss vegne en dynde och dræck som er myn fader och moder. Orme oc padder ere myne systene thii dhe ere komne aff iorden saa wel som ieg O kæriste herre naar skall den tiid komme som ieg lenge begæret hauer oc bidet effter met stor tormodighed oc verdenss modgong frelss mig thii dw est myn gud oc skabere.

Septimum Responsorium. Redemptor meus.

DEn herre migh skapte och frelste han er den leffwende gud ewindelighe Jegh skal opstonde aff min graff paa den yderste domme dag Myne been oc sener som rodne oc atskilde ære: skulle sammen settiff igen Oc ieg skal se min gud oc skabere i dette samme mit legeme.

versus. O myn kiell som vdodelig er loffue den alsommectiste gud ieg skall hedre och ære hannwm saa lenge ieg leffuer ✠ Mine been.

Octaua lectio. Pelli mee.

JHesus cristus taler om sin død och pine med disse ord som iob sagde Jeg bleff ene igen och alle mine apostele flyde fra mig Enghen torde bliffue hoff mig for de grwmme ioder vden de gwdelige qwindfolk som altiid tienthe mig Udi de dage som ieg tolde min haarde død oc pine paa och lagdiff i iorde tha torde icke mine tienere oc apostle nogeth obenbarlige predicke eller tale om mig Men siden de bleue stadfeste aff den verdige helliand tha prædickede de obenbarlighe och haardelige straffede alle som leffuede effter legeme[n]ff begerelse O i ioder som ieg er fødder aff paa mandommenff vegne hauer onck offuer mig Gud fader i hiemmelen haffuer tilladet ath ieg er kommen i ederff hender hwi ere i saa grwmme oc vmilde emod mig oc aldrig fornøgiff kwnde met min pine Myne ord oc disse slemme gerninger som i gore emod mig de skulle icke forglemmiff aff alle Thii ath de skulle scriffues i atskillelige taffler aff haard flynte sten met hwilke der forstondiff de fattige hedninghe som anamme den cristelige tro oc holde hende fast i deriff hierter som hun screffuen vore i en haard sten thi the aldrig forglemme myt naffn Mine buderd skulle oc kundgoriff for ioderne men de forglemme dem snarlige ligerwiff som begskaffne der scriueff i bly och snarlighe vdslættis (Job siger) Jeg ved oc visselige tror ath min frelsere er den leffuendiff gud. Oc ieg skal stonde op aff dode igen paa den yderste domme dagh meth dette samme

legeme som ieg nw haffuer baade met krop och skind hwld oc haar oc see obenbarlige myn gud oc skabere met mine legemelige øgen oc icke met noget andet ny skapt legeme Dette tror ieg oc haabeff saa visselige som det nw strax stede for mine øgen.

Octauum responsorium. Deus eterne.

O Dw ewige gud som haffuer wold och macth offuer alle mennisske baade onde oc gode leffuendiff oc døde Wii bede dig ydmygelige ath dw vilt forlade alle cristne siele alle deriff synder Lad dem icke fortabe den frwct som dem haabediff at fortiene met deriff plict oc bod en dog ath de døde her aff verden før de fulkommede deriff penitentz.

versus. O barmhertige gud wii bede dig at dw mildelighe wilt forlade dem deriff synder thii at du anammede røffueren paa korsset som engen plicth giorde vden all eniste i syn yderste time. ☩ Lad dem icke.

Nona lectio. Quare de vulua.

O Herre gud hui lost du mig fødiff leffuendiff till denne verdenff vselhed Jeg ville at ieg hagde bleffuit død i min moderff liff Da hagde inthet mennisske seeth mig i saadan snar plaue som ieg nu haffuer Jeg hagde oc aldeliff veret forglemd som iegh hagde aldrig væred til hagde ieg men bleuit strax iordet effter ieg fødder wor De dage som ieg kan haffue nogen lost eller glæde vdi her i verden de forgongiff snarlige O herre gud vnd mig saa lang liffuiff frist her paa iorden ath ieg maa besselige begrede mine synder oc ondskab for ieg dør At myn siel maa siden bliue frii fra den grumme helnediff pine som aldrig fonger endhe.

Nonum Responsorium. Libera me domine.

O Gud frelff migh fra den ewige død paa den yderste strenge domme dagh naar hiemmelen och iorden skulle omwendiff.

versus. O hwor greseligh beff grwm och sorgeligh bliffuer den dagh de arme fordømede siæle Naar hiemmelen och iorden skulle omwendiff. ✠ O herre gud giff alle cristne siele den ewige ro oc lise aff deriff pine Oc lad dit guddommelige ansict skinne offuer dem till ewig tiid Naar dw skalt komme at døme leffuendiff oc døde oc forklare verden met ilden.

Antiphon. Exultabunt domino. De skulle glædiff meth gud.

psalmus. Miserere mei deus.

O Alsommectiste gud miskunde dig offuer mig formedelst dyn store vbegribelighe barmhertighed Oc forladh migh myne mangfoldelighe suare synder thii at dyn miskunhed offuer gongher alle myne onde gerninger Jegh er wederstygelig och vsynlig i din asyn for mine suare sinder skyld thii giff mig dyn nade til ath aff slette dem met anger oc ruelse Jeg vederkendiff at ieg haffuer swarlige syndet mod dig oc mine onde gernynger ere mig vederstiggelige och grumme at se som daglighe ere fore myn øghen migh angrer at ieg nogen tiid haffuer bedreffuit dem O gud ieg haffuer syndet emod dig oc bedreffuit mine onde gerningher i dyn asyn dw est all eneste min dommere som engen lønlighe gerninger kunde skyuleff fore. Dyne ord ere sandhe oc retwise thii haffuer ieg wel fortient den plawe ieg lyder fore dem oc engen kan straffe dine retuise domme Jeg vor affled i synden før ieg føddiff her til verden po mine forelderff wegne O gud du elsker sandhed thii haffuer du ladet mig forstondet at dyn guddomff visshed ved alle lønlige gerninger Giff mig fordy den helliandz naade och forlad mig alle mine synder Saa bliffuer myn siel hwidere en noghen snee O gud giff mig hugsualelse oc fredsommelighed induertiff i myt hierte saa fonger mine lemmer deriff mact och styrke igen som vansmectige ere aff synden See icke till mine mange synder men forlad migh dem for dyn barmhertighedz skyld oc lad dem bliffue forglemde ewindelige O gud gør mit hierte rent oc klart och vnd mig din naade at ieg her effter maa leffue effter dine budord och icke effter

legemenss begerelse till synden O gud slet mig icke aff liffsens bog oc lad mig icke komme til de fordømede mennisske och tag icke fra migh den helliandz naade O gud fader hugsuale mig oc obenbare mig din eniste søn som mig skal frelse och all verden Stadfeste mig met den helliand i eth renth oc gudeligt leffnid. Jegh skal vnderuise oc lære onde oc vretferdige mennisske din hellige low oc buderd ath de skulle omwendiss till dig formedelst min leffnid och gode exempel. O gud frelss mig aff mine blodelige synder som iegh meth min ondskaff oc legemens løste bedreuit haffuer Min twnge skal gladelige och høgtidelige loffue dit naffn och prise och ere digh for en barmhertig gud O alsommectiste gud oplad mine læber at ieg maa tacknemmelige kundgøre dith loff Hagde thet været din hellige vilge da ville iegh gerne offred dig mit offer for mine synder Men det hagde dog icke wered dig tacknemmeligt mig til affløsning aff mine synder O gud forsmaa icke et sorfult oc sørgende hierte som begreder syn synd thii ath thet er det offer som dig bæst teckiss oc du mest begerer aff syndige mennisske O mildeste gud ladh icke andre gode mennisske plawess for mine synder skyld O gud lad dyn hellige kirke altiid forbedress och formeress ver hendiss beskermere modh alle hendiss fiender. Oc anamme siden gode mennisskiss offer som de for deriss synder digh offrendiss worde i samme din hellige kirke.

℟ Requiem. O herre gud giff alle cristne siele den ewige ro oc lise.

antiphon. De skulle glædiss met dig ewindelige som gjorde plict oc bod for deriss synder.

antiphon. Exaudi. O gud hør myn bøn.

Psalmus. Te decet hymnus

O Herre ihesu criste det er tilbørligt och ærligt at du hedress oc loffuiss i den hellige kirke aff alle cristne mennisskess samfund O hwor høgtidelige ere de plectige ath loffue digh som nw haffue den hiemmelske fred oc ro meth dig. O gud hør min bøn och lad alle mennisske fonge den

hellighe tro i deriff hierter ath de ther meth bliffue mue ewindelige salighe hoff dig. Onde fiender och wore egne synder haffue fonget mact offuer off thii bede wii dig ydmygelige som rettelig er mild oc barmhertig aff din guddomff nature at du vilt verdiff til at miskunde dig offuer off och forlade off alle vore synder Salig oc hellig er deth mennifke som dw haffuer ferdeliff vdnald oc op faldet till din kerlighed fra denne forgengelige werdenff løfte thii han er viff paa det ewige liff oc skall hwileff i det skynnende hiemerigiff rige for vden ende O ihesu criste ewige oc ærefulde konge som er wor gwd skabere oc frelsere naar wii komme till dit clare ansicth tha begaffuiff wii meth den hemmelske rigdom som er den ewighe glæde O hwor hellig klar deylig ren oc vsmyttet er den hiemmel som dw sider vdi meth dine werdighe engle oc helgen. Thii alle dhe som der nw ere oc her effter did komme skulle de falde aldrigh mere i synden oc gøre ey helder med dyn vilge O ihesu criste wor gwd oc frelsere wii som ere dine tro tienere haffue eth stadigt hob till dig saa haffue oc alle som bor lengst borte i werden paa vd øer oc andre smaa land hør fordi alleff vor bøn formedelsth din store barmhertighed O gwd dw regerer alting i all werden met din vsigelige visdom och woffuerwindelighe sterckhed engen werdenff høffding kwnde noghen tiidh offuer gonghe din guddomff høgmectighed. Den tiid den hellige cristelighe tro forsth begynteff tha stadfestiff hwn och bewisdeff meth mange store och vnderlighe iertegen aff din gwddomff krafft oc mact dine tienere opfylteff met stor glæde aff den heliandz naade Saa skall deth oc skee paa den yderste werdenff alder ath dyne iertegen skulle obenbarlige skee i den hellige kirke och onde oc vmilde mennifke skulle der aff forfæreff oc dine tienere skulle ther aff fonge stor glæde effter deriff verdenff modgang O gud huor nodtørtelig wor din tillkommelse hid till werden som fructsommelig regn ther falder aff hiemmelen i swar tyrcke Dw giorde den hellige kirke grodefwld met den cristelige tro oc opfylde hende meth syw den helliandz gaffuer Det hellige fwnt kar haner oc renset mange vtalige mennifke aff

deriff synder met dob oc cristendom Dw feder oc aandelige all menige cristendommen meth dit æged legeme det verdige sacramente O alsomsterkeste gwd lad din hellige lerdom spredis offuer all verden at cristne mennisker skare maa daglige forøgiss oc stadfestiss i gode gerninger oc siden gladelige ingonge i dit skinnende och ærefulde rige Lad din velsignelse komme offuer oss i denne naadenss time ath alle wore siæle mwe rwndelige opswldiss meth den helliandz naade O gud lad alle retferdige oc gwdelige mennisker daglige forøgiss i deriss hellighe leffned ath konger oc andre hoffdinge met deriss vndersaatte mwe der aff fonge god efsterligning ath loffue dig gladelige deriss gud oc skabere Lad den hellige kirkiss bisper oc prelater visflige oc gwdelige regere deriss almwe och rettelige vndervise dem den hellighe kirkiss lerdom at dhe der vdaff fonghe mwe verstyggelse til synden och forklariss paa deriss sieliss vegne at dhe siden beqwemmelige loffue mwe met frigd oc glæde den hellig trefoldighed.

℟ Requiem. O herre gwd giff alle cristne siele ro oc lise.

antiphon. O gwd hor myn bøn och lad alle mennisker fonge den hellige tro i deriss hierter at de ther meth bliffue mwe ewindelige salige hoss dig.

antiphon. Me suscepit.

psalmus. Deus deus meus.

Hemelske fader ieg loffuer dig nw i solenss oprindelse for dyn benedide sønss erefulde opstondelse Jeg begerer digh aff al myn siell hw hierte och synd: myt dødelige legeme begerer oc ath komme til dig O gud dw haffuer seet till mig miskundelige i denne syndige werden at ieg maa komme oc se dyn benedide eræ oc glæde i hiemerige. O gud ieg skal lade dic ewindelige thii ath dyn miskundhed er bedre en alle de liff i werden ere Jeg vil oc loffue dig saa lenge ieg leffuer her i verden: oc bede till dig met opragte hender Myn siel vederquegiss aff dit loff: som legemed aff alder beste føde Dii skal ieg met stor glæde hedre dit benedide naffn O ewighe

gud fader ieg skal i hw komme dig naar ieg hwileff om nathen. Och strax iegh opstonder om morgenen skall ieg offne mig i din tieniste: oc tacke digh for dine velgernyngher thii at dw haffuer frelst migh Jeg skall glediff i dyn retwishedz och barmhertighedz beskermelse. Myth hierte oc hw er stadelige till dig thii at dw met din guddomff mact haffuer frelst mig Mine fiender arbeyde fast ath fordriffue mig: dog haabeff mig at thę thet gøre forfengelige: thi at de skulle selffue ned tryckiff i helnediff affgrund Met dit brendende suerd och bliffue ther hoff de andre suigefulde dieffle til ewig tiid. Cristus ihesus vor herre och konge er hederlig och ærefuld: han elsker och priser de mennisker hannum rettelige vederkende Den tiid skal komme at alle deriff mwnde skall stoppiff och lyckiff som taleth haffue mod gudh oc den cristelige tro Oc de mennisker som nw bespotte oc forsmaa den hellige kirkeff lerdom oc gudz budord. De skulle vdelyckiff aff den hellig trefoldighed fra den ewighe glæde.

℟ Requiem

Detthe effterscreffne Canticum giorde kongh Ezechias gud til loff den tid han gaff hannum lenger liffuiff frist at leffue oc bedre sine synder. antiphon. A porta. O herre gud frelff alle cristne.

Psalmus. Ego dixi in dimidio

Da ieg wor mith i myn alder och løste helst ath leffue tha fald iegh i en swar syngdom oc Esaias profete kom til mig oc sagde Ræth dig visselige til snarlige at dø i denne samme siugdom. Da ieg dette hørde vende iegh mig om til veggen och b.stelige græd oc sagdhe Skall ieg nw saa hastelige dø oc fare her aff verden ned til helwediff forborg Thi bad ieg den aldermildeste oc barmhertigste gud at han mig vnde vilde lengher liffuiff frist (oc sagde) Bliffuer ieg nu saa snarlige oc vbetenckter tagen her aff verden daa fryder ieg storlige at ieg saa behindreth bliffuer i helnediff morck at ieg aldrig fenger ath see dit skynnende oc clare guddommelige ansict blant alle andre dine verdige helgene i hiemerigiff

rige Oc rædiff ieg sammelediff at ieg ey helder siden seer din eniste søn i mandommen som igenløse skall menniskenss kon och ind skicke det i hiemerigiff rige Nu er ieg oc min aff føde saa hastelige forwende och borth tagne fra denne kongelige ære velde oc mact Ligerwiff som eth paulwn der settiff paa en marck oc snarlige ned tagiff och foldiff till hobe och borth føriff. Bliffuer ieg nw død i myn vngdom da er ieg lige som deth lærit der skæriff aff veffuen før det fuldkommiff. Jeg haabeff hwer dag fra morgenen och till afftennen oc hwer nath till dagh igen ath ieg fonge skall lise paa myn siwgdom. Den alsommectiste gwdh haffuer straffedh migh paa alth mith legeme saa ath iegh haffuer enghen macth hwerken i krop eller been. Jegh ved och wisselighe ath iegh skall do aff denne verden encthen vngh eller gammildh. Thii skall iegh ynderlighe paa kalde och bede den alsommectiste gud om trost oc naadhe som en liden swale vnghe der icke flyge kand men ydelighe rober till syne forældre om sin føde Jeg skall altiid haffue myn herre oc gwd saa inderlige i myn hw oc tancke och sorge och haffue anger och rwelse for mine synder som en dwe der ene sider oc giffuer ynckelig røst fra sig Jeg oplæfftter mine øgen idelige mod hiemmelen en dog at dhe saa skrøbelige ære aff stor siugdom ath ieg neppelige kan se meth dem. En ieg ville sige o herre gud mig skeer vret gør mig helbrede hnad forfengelige ord vaare dhet at sige till gud hwad ville oc daa myn gud oc skabere sware mig sit arme creatur Andet en ath iegh selff haffuer woldet ath han kaste mig saadan sot vppaa aff sin gwddomss retwisthed Jeg skal i hwkomme oc offuer wæge alle dhe dage som ieg nu leffuit haffuer i denne verden oc bestelige begrede meth hw hierte oc siell at ieg nogen tiid fortørnede dig myn gud oc skabere O herre gud en dog ieg haner nw swar siwdom da lad dogh icke denne sot plat vdslycke mit liff Men reffsee migh helder effter din miskundhed och vnd mig karskhed igen Ath ieg maa offuerwinde alle mine fiender diefflene werden och myth æged legeme Tha fonger ieg hwgsnalelse oc rolighed igen effter denne beste pine O herre gud din visdom mact och barmhertighed er

vbegribelig aff noget creatur Dw plawede mig suarlige først paa mit legeme oc gaff mig siden min helbrede oc liffuiff frist igen Dw beffermede mit liff fra onde och vmilde menniske oc frelste myn siel at hwn ey fortabeff skulde til den grwmme heluediff pine Dw forlost mig alle myne synder ath de icke skulle trenge mig fra dit alder clariste gwddommelige ansict Diefflene i heluede oc andre fordømde siele de kunde engen plicth eller bod gøre till deriff synderff forladelse. Men syndighe menniske som her i werden nw røriff met den helliandz naade oc scrifte deriff synder oc haffue anger och rwelse for dem oc twinge deriff legeme met bod och bedring de aff slette der met dem. O alsommectiste gwd vilt du vnde mig et barn som erffue kand dette rige effter mig Da skall ieg lære det ath leffue ærlige och retfærdelige effter dine budord ath deth skal all eniste loffue och ære dig och enghen aff gude O gud frelff migh fra mine v wenner ath ieg och alle mine vndersotte mwe høgtideligh e och ydmygelige loffue dith benedide naffn i den hellighe kirke saa lenghe wi leffue.

℟ Requiem. O herre gud giff alle cristne siele ro oc lise.

antiphon. O herre gwd frelff alle cristne siæle aff skerff ildz pine.

antiphon. Omnis spiritus. Alt det som haffuer liff oc aand.

psalmus. Laudate dominum de celis.

O Alder clarestihe och skynnende engle: loffuer den alsommectiste gud i hiemerige O alder deglisite engle som ere i det nyende engle kor loffuer gud O i skynende creatur sol oc maane planeter oc alle stierner i hemmelen loffuer gud daglige i det at i fulkomme det han hauer skapt ether til Alle hiemle oc de fyre elemente ild ver van oc iord giffue eff aarsage till at loffue gud: for hiemerigiff rige och denne deglige werden: som han skapte met syne ord effter sin vilge. Gud haffuer skicked alle creatur at hwert skall leffue effter syn nature: oc hanff budord. Inthet creatur huerken i hemmelen eller paa iorden bryder mod samme gudz budord vden al

eneste syndige hofferdige och vernordige mennisfe Alle creatur som leffue vdi iorden baade drager orme oc alle andre dyur som bo vnder iorden Sammelediff hualffue oc alle andre fiske som er i vandet loffue oc gud deriff skabere hwer effter syn nature. Ild vær hagel sne storm iff frost och kuld loffue gud i det at de fulkomme hanff vilge. Alle bierg baade smaa och store alle træ paa iorden met deriff fruct giffue off til kende ath off bør ath loffue gud. Saa gør oc alle dywr baade vilde oc tamme. oc alle fule i lweten Alle konger fførster høffdinge riddere fribaarne oc alle andre mennisfe baade mend oc qwinder: fruer och iomfruer: drenge oc piger smaa oc store: bør alle at loffue den aldermectiste gudz naffn Thii at thet er ypperst offuer alle naffn baade i hemmelen oc paa iorden Gudz loff kan aldrig fulkomenlige sigiff eller geriff aff noget creatur. Gud vil optage alle syne tro mennisfe til det ewige rige met krop oc siel paa den yderste domme dag Alle gode mennisfe som her paa iorden haffue gud for øgen och forsmaa denne forgengelige werden de loffue gud met deriff renlige hierte oc ydmyge tieniste. O i alle cristne mennisfe siunger oc loffuer gud alsommectiste for dob och cristendom som han ether vnt oc giffuit haffuer oc frelst ether met syn haarde død oc pine Han haffuer loffuit alle som retuislige leffue det ewighe hiemerigiff rige Gudz venner de glædeff mere ved gud dem skapte en ved noghen verdzenff rigdom lost eller velde Sions døtther som ere gode mennisfeff siele de glædiff och emod gud deriff hiemmelske konge Alle cristne mennisfe de loffue hanff naffn offuer all verden met en stadigh tro: som plaue deriff legeme met faste vecth lesning mod synden oc holde stadelige hanff budord. Thi ere deriff ord oc gerninger tacknemmelige fore gud som optage vil alle gode tormodige mennisfe til den euige glæde Gode mennisfe de glædiff at de kunde retteligh leffue och tiene den alsommectiste gud til euig tiid. Thii at denne verdenff glæde er ligeruiff som et blomster ther snarlige visner oc forfalder All den glæde som retwise mennisfe haffue her i verden: den kendeff de at haffue aff gud och icke aff dem selffue. De loffue icke gud all eneste

meth deriff ord men oc saa met deriff retuise gerninger oc ret dom mod fattige oc rige Then hellige kirke reffser ondhe oc fortuilede mennisfe met forbud och band oc verdenff retuise dommere reffse dem paa legemet met suerd oc anden pine Ath gode mennisfe skulle nyde fred oc rolighed och onde mennisfe skulle omwendiff til gudh aff deriff ondskaff Alle konger oc høffdinge ere plectige till: fulkommelige oc vbrødelige at holde de ty gudz budord. Oc ath bynde deriff vndersotte strengelige vnder heffn at holde samme budord som gud . oc hanff apostel oc andre helghen kundgiorde offuer all werden. O huilken stor ære och glæde fonge de gode mennisfe: som i werden lede nogen pine eller modgangh for gudz naffn skyldh. Naar de paa den yderste dag. skulle side dom met hannwm och hanff werdige helgen offuer de onde offuerdadige oc vmilde mennisfe som dem tilforn vretferdighe och vmildelighe plauede oc pinte her i verden O alle mennisfe loffuer gud at hanff helgen nw see mwe hanff clare ansicth i hiemerige. Loffuer gud for hanff mact oc sterckhed thii ath vtalighe tusinde engle i hiemmerige hedre oc ere hannum sigendiff alle. Cristus ihesus det vskyldelige lom som dræbet vor fore mennisfenff salighed: er verdigt at kaldiff den aldermectiste gud som er viff klog. hederlig ærefuld oc benedidet euindelige Loffuer gud alsommectiste thii alle hanff helgen haffue offuervundet denne werdenff modgong oc døden. oc ere nw salige met hannwm till ewig tiid O alle helgen loffuer nw gud mangfoldelige met alder sødeste engle sang Loffuer oc gud at hanff apostele bleffue oplinsde met den helliand oc kundgiorde hanff naffn offuer all verden Loffner gud at hanff hellige ewangelister aff hanff besynderlige naade screffue sandelige om hanff guddom oc mandom Loffuer gud thii hanff hellige martireff taalde død for hanff skyld Loffuer gud for alle hellige iomfruerff confessoreff oc andre hellige lære fædreff skyld Loffuer gud thi alle hanff helgen i hiemmerige endrectelige hedre oc ære hannum Alle andre creatur baade i hemmelen oc paa iorden som røst haffue oc tale kunde skulle oc loffue gud den hellig trefoldighed til ewig tiid

℞ Requiem * Alt thet som haffuer liff och aand skal loffue gud alsommectiste.

versus. Alle retwise mennisske skulle bliffue ewige bekende i hiemmerigiss rige De skulle icke rædiss for den græselighe røst som giffuiss skal paa den yderste dom offuer fordømde mennisske.

antiphon. Omne. alle de mennisske.

psalmus. Benedictus dominus

BElsignet och loffuit vere israelss herre oc gud thii han frelste oc igenløsde alle mennisskene met syn død och pine. Hanss benedide legeme som han anammede aff kong danidz slect hengde obenbarlige paa det hellighe korss. Som han lod forre spaa oc sige gennem profeterness mwnde aff første verdenss begyndelse Vii ere frelste fra wore fiender som er legemet: werden oc dieffuelen oc fra andre vore vuennerss macth som oss forderffue vilde Vii tro stadelige at han giorde syn store nade oc miskund met de hellige fedre oc profeter daa han dem løsde aff heluediss mørk. Thii skulle alle hanss guddomss velgerninger som han vdi thet gamble oc ny testamente giorde i hw kommess i den hellige kirke Det er nw fulkommet som gwd stadelighe loffuede den hellige patriarcke abraham ath han ville lade pine syt hellige legemé velnillige paa det verdige korss for vor salighedz skyld. Thii mwe wii nw som frelste ere fra den ewige fordømelse. oc vore fiender dieffleue: rolighe och tacknemmelighe thiene den alsommectiste gud Met eth renligt hierte mod hannwm: oc retwise gerninger med waare ieffn cristen saa lenghe wii leffue. zacharias profete sagde. O myn son iohannes dw skalt kaldiss ihesu cristi gudz sønss forløbere thii at dw skalt predicke oc bebude hanss tilkommelse oc den hellige cristelige tro Dw skalt lære oc vndernise almwen den euige salighed oc deriss synderss forladelse Dette er fulkommet formedelst ihesu cristi vbegribelige lønlige milhed oc barmhertighed At han ville fødiss aff iomfrw mariess benedide liff oc komme til oss fattige mennisske O ihesu du

oplyusde alle som sade i heluediss mørk oc dem som i denne dodelighe werden ere Oplyuss nw oss oc giff oss inderlig begerelse till den ewige salighed.

✿ Requiem. O herre gud giff alle cristne siele ro oc lise.

antiphon. Alle de mennisske som myn hiemmelske fader haffuer giffuit i min bessermelse de skulle komme til mig hwo som paa kalder mig aff dem hannwm skal ieg icke formene myn naade.

Kyrieleyson Gud fader misskunde dig offuer oss. Gudz søn misskunde dig offuer oss. Gud den helliand misskunde dig offuer oss.

Pater noster. Vor fader som er i hemelen. O herre led oss icke i frestelse Men frelss oss fra alt ont Amen. ✿ O herre gud giff alle cristne siele den ewighe ro och lise O gud frelss alle cristne siele fra skerss ildz pine. ✿ Jeg tror stadelige at ieg skal se den ewige glæde i hiemmerigiss rige. Met dine helgen effter denne werden. * O gud lad alle cristne siele leffue i den ewighe fred. O herre hør myn bøn Oc lad myn røst tacknemmelige komme fore dig.

Collecta. Deus qui nos patrem

O Herre gud som bød oss alle at hedre oc elske vaar fader och moder fforbarme digh offuer alle vaare foreldriss siæle och frelss dem aff deriss skerss ildz pine. Oc lad oss alle leffue met dem i den euige clare hiemerigiss glæde amen.

Collecta. Deus venie.

O Barmhertighe gud som elsker menniskenss siæle och gerne vilt at de frelsess skulle Uii bede dig ydmigelig at du formedelst din store vbegribelighe milhed vilt giffue vore foreldre fader och moder søster oc brøder frender oc venner oc alle andre cristne siele som wi ere plectige at bede god fore den ewige salighed i hiemerigiss rige amen.

Collecta.

O Barmhertige gud wi bede dig ydmygelige at dw vilt miskunde digh offuer alle deriff siele som døde ære ther eff hauer giort noget gaath her i werden Ath de nw ther fore fonge mwe den ewighe løn i hiemerigiff rige amen

Collecta. Fidelium deus.

O Benedide gud alle cristne menniskeff skabere oc frelsere. Miskunde digh offuer alle cristne siele och alle ellende siele som enghen befinderligh hielp eller trøst haffue Och giff dem alle deriff synderff forladelse at de snarlige formedelst den hellige kirkiff oc vor ydmyge bøn skyld mwe frelseff aff deriff skerff ildz pine och fonge den euige ro och lise som de inderlige altiid begære. A M E N

O pie rex criste

O Dw milde konge ihesu criste forbarme dig offuer alle cristne siele formedelst dine hellige verdige fem vnder oc giff dem alle ro oc lise till euig tiid aff deriff pine som her oc ander stedz begraffne ere saa vide som cristendommen er. ✿ Loffuit vere gud alsommectiste Fred vere met alle som leuendiff ere Ro oc lise vere alle som i skerff ildz pine ere Amen.

HEr Effther ffolger

Mange hellighe och gwdelige bøner

met hwilke hwerth mennisþe fornerffue maa naade och misþnnd aff gud och sine synderff forladelse. Thii ath till dem er giffuit megeth storth afflad aff atskillelighe pawer

---

Denne forsthe bon skall læsis om morgenen Hellig Trefoldighed til ere

O Helligste mectisthe ærefulde och w atskillelige trefoldighed Jeg arme u verdighe syndige mennisþe bøyer ydmygelen alle mine sind siell oc samwittighed fore dyn alderstørste macth Jeg falder paa knæ for din vbegribelige oc aldermectiste guddom ·Jeg befaler dig nw i din beskermelse milhed oc barmhertighed mit liff oc siel sind fornwmstighed och gerninger och all myn sielff oc legemenff nottortighed ath du miskundelige vilt hielpe migh i hwad som helst nødh eller sorgh iegh rober till digh O alder mildeste gudh som hielper alle der ydmyghelighe kalde paa digh se och barmherteleghe nw till migh och beware mith liff och myn siæll fra alle myne fiender synlighé och vsynlighe och fra alth onth O alsommectiste gudh fader iegh loffuer digh O ærefuldhe gudz søn iegh tilbeder digh O benedide gudh den helliandh iegh hedrer digh. O høgmegtiste ewindelighe hellighe trefoldighed som er i sander gwdh Jegh beder digh ydmyghelen ath dw vilt vnde migh liffuiff fristh ath gøre plicth och bod fore myne synder her paa iorden och fonge i goth scrifftemall paa myn yderste tiid och ihesu cristi werdighe legeme och den hellighe olye till

i vern och bestærmelse mellem mig oc dieffuelen at ieg siden gonge maa dristelige aff denne syndige werden oc komme till det clariste hiemerigiff rige och bliffue der meth dig ewindelige. Amen.

En anden gudelig bøn at læse. Hellig trefoldighed til loff oc ære.

O Helligste trefoldighed som er en sander gud miskunde dig offuer mig thii iegh haffuer swarlighe syndeth mod dyne budord O alsommectiste gwd som er w offuerwindelig Oc ewig vden all begyndelse och endhe Jegh kendiff digh hellig trefoldighed for myn retthe gwd som er trenne personer och i sander gwdh. Jegh beder till digh all enisthe och leffuer ærer hedrer oc tacker dig all eniste som skylde mig vid all vantro oc vildfarelse Oc vnthe mig ath bliffue delactig aff din naade oc komme vnder denne cristelige tro Jeg beder dig at dw wilt fulkomme din miskundhedz gerning i mig Oc tillade at ieg her effter maa tencke tale och gore deth som dig teckiff oc myn siel er notteligt til den ewighe salighed Verdiff oc til met din benedide nernærelse at beware mig alle stediff saa lenge ieg leffuer oc lad mig see dit guddommelige ansicth i hiemerige til ewigh tiid Amen.

Her effter folgher en velsignelse som Leo pawe gaff kongen aff Cypren mod all fare aandelig och legemelig

Vor herriff ihesu cristi fred. hayff sware pineff krafft oc mact. dygd och bitterhed beware mig Jhesu cristi korsiff tegen Alsomhelligste iomfrw marieff rene iomfrwdom Alle helgeneff velsignelse Alle engleff bestermelse komme mig til hielp Alle gudz vdwalde venner hielper och troster migh. Jhesu cristi Titell som er Jhesus nazarenus rex iudeorum fri oc frelse migh i dag och huer dag fra alle mine wuenner synlighe oc vsynlige och fra all wode baade till liff och siell

nw och ewindelige amen. Velsigne och benedide migh gudh fader som alting skapth haffuer aff inthet Velsigne oc benedide mig gudz son som igenloffde menniskenn meth dit dyre blodz vdgydelse och din haarde død och pine Velsigne och benedide mig o gud den helliand oc giff mig din naade oc indgydelse i mit hierte verdigste och fri och frelsse migh fra alth ont O gudz moder iomfru maria Velsigne oc benedide mig meth din alder reniste iomfrudom O benedide moder frwe sancta Anna och alle gudz helgen i hiemerige beskermer och bewarer mig fra alth onth neruere[n]diff framfarendiff och tilkommendiff formedelst ihesu cristi milhed oc barmhertighed amen.

Denne efftherscreffne bøn dictede leo pawe och gaff sin broder kongen i franckerige som hed Karolus magnus hwo henne læser eer hører eller bær paa sig da skal han icke den dag myrdeff brendis druckneʼs eller saar goriff oc diffuelen oc inthet ont menniske maa skade hannum til liff eller siel Han fonger oc saa offte han henne læff twsindhe daghe till afflabh.

WOr herris ihesu cristi korff være met mig Jhesu cristi korff beskerme mig Jhesu cristi korff er det tegen som ieg tilbeder Jhesu cristi korff er den rætte salighed Jhesu cristi korff offuer gonger alde woben oc swerd Jhesu cristi korff loser dødzenff bond Jhesu cristi korff er i stadigt voben Jhesu cristi korff er eth w offuerwindeligt tegen Jhesu cristi korff werge mith liff oc siel Jhesu cristi korff vise mig ret vey till alle dygder i det hellighe korsiff naffn gaar iegh i alle myne veye Jhesu cristi korff vnderwise oc lære mig alt goth Jhesu cristi korff tage fra mig alth onth Jhesu cristi korff tage fra mig all pine och drøuelse Jhesu cristi korff helbrede gør mig Och ver i dag fore mig oc bag mig: offuer mig oc vnder mig Ath alle myne wvenner och dieffuelen mwe fly fra mig i ihesu cristi naffn naar de mig see Jhesuff nazarenus iøde kongé beskerme migh O ihesu som gick mellem dine apostle och disciple beware mig O herre

ihesu criste leuende gudz søn som korsfest wor velsigne migh hielp migh och troste mig Och led migh ind i deth ewindelige rige och salighed Gudh skywle migh Jhesus beware migh Gwdh wende fra migh alth onth i naffn faderss sønss och den helliandz. Amen.

versus. Deth hellige korss skall skynne i hiemmelen Naar gwd han kommer ath setthe sin strenge dom.

Collecta

Dw ihesu cristi' werdighe korss besterme myn siel och legeme fra dieffuelenss oc alle myne fienderss wold oc mact och fra all hælnediss pine O ihesu cristi dyre blod beware myn siell oc tillad ath hwn maa glædiss met dig ewindelige vdslock i myt hierte och legeme all syndeligh begærelse o leuende gudz søn besterme migh hwad helder ieg soffuer eller vaager fra alth ont selsklaff och dødelige synder och vnd migh ath gøre tencke och tale det som dig kand komme till loff och ære Forware min krop oc siel fra mine vuenner oc sameledes myn heder och ære fra deriss onde munde amen.

SAnctus Gregorius pawe dictede sem aff disse bøner her effter følger oc gaff alle som dem læse xx tusinde aar oc xxiiii aar oc xxiii dage til afflad Calixtus pawe stadfeste det Aar mcdlvi Den tiid Kong Cristiern aff danmarck wor i Rom da spurde han aff Sixts pawe om samme affladh vor saa meget tha suarede han ath det wor mere thii at Sixtus pawe den fierde lagde twenne bøner der till och collecten och dubbel giorde samme afflad saa deth er feretywe twsinde aar otte och feretywe aar oc sex och feretyue dage afflad.

Herre ihesu criste ieg tilbeder dig som hengde paa korsseth och hagde en torne krune paa dit hoffuith ieg beder idmigelige at dit korss frelser mig fra dieffuelen.

Pater noster. Vor fader som er.

Herre ihesu criste ieg tilbeder dig som saar wor giord paa korsset oc skencked met ædicke oc galle Jeg beder ydmygelen at samme dine saar bliffue myn sieliff lægedom.

Pater noster. ✿ Aue.

Herre ihesu criste ieg tilbeder dig som lagdiss i graffuen oc smwrdiss meth dyrebar smorelse Jegh beder ydmygelighe at samme din død maa wære mit liff. Amen.

Pater noster. ✿ Aue.

Herre ihesu criste iegh tilbeder digh som neder for till helwediss ath frælse dyne wenner som der waare Jegh beder ydmygelighe ath dw aldrigh tilstæder ath iegh diid kommer. Amen.

Pater noster. ✿ Aue maria.

Herre ihesu criste ieg tilbeder dig som opstod aff døde och for till hiemmelss och sider hoss gudz faderss hogre hond Jeg beder ydmygelige ath ieg maa effter følge dig oc bliffue der ewindelige amen.

Pater noster. ✿ Aue.

Herre ihesu criste dw gode hyrde beware alle retwise mennisske och retferdig gor alle syndighe mennisske Miskunde dig offuer alle cristne siele oc forbarme dig offuer mig arme w verdige syndere Amen.

Pater noster. ✿ Aue.

Herre ihesu criste ieg beder dig formedelst den haarde beske pine du tolde paa det hellige korss mest den tiid din alderhelligste siel vdgick aff dit benedide legeme Forbarme digh offuer myn siell naar hwn skall vdgonghe aff mit legeme amen.

Pater. ✿ Aue.

versus. Gwdz son wor saargiord for wor ondskaff skyld
Och pinder swarlighe for wore synder skyld.

Collecta.

O Herre ihesu criste Jegh beder digh ydmygelighe ath din hellige pine maa wære myn wern och beskærmelse modh alt ont oc ath dine hellige saar mwe indtryckiss i myn siell oc find at ieg ydelige maa løstiss oc glædiss i dem Lad dit blod aff to alle mine synder at din verdige død maa bliffue mig til ewigh glæde och salighed i disse stucke skal all myn løst glæde begeryng hwgsualelse och attra vere till liff oc siel nw oc ewindelige. Amen.

Hwo denne effter screffue bøn læser vor herriss hellige fem vunder til ære han fortiener fem hundrede dage afflad som . Sanctus Gregorius pawe gaff der till mildelighe.

Till være dw wor herriss Jhesu cristi høgre hønd som meth den stompede naffle egennem slagen wor Und oss at komme paa dyn høgre side i hiemmerige som dw meth dit hellighe korss igen løsde amen. ✿ Pater noster. ✱ Aue.

Till være ihesu cristi venstre hønd som aff iøderness vmilde hender egennem slaghen wor frelss oss fra alth det onde som offuer oss kommed er for eweff synd amen. ✿ Pater noster.

Till være Jhesu cristi høgre fodz saar styrke myn hw krop och siell meth dyn tilkommelse och ver wort høb til den ewige løn amen. ✿ Pater noster. ✱ Aue.

Till være ihesu criste venstre fodz saar aff hwilked alle dygderss planter op vore Beskerme oss fra wor fiende som oss paa alle sider forderue wil. Amen. ✿ Pater. ✱ Aue.

Till were ihesu cristi benedide side som egennem stwnget wor met det huasse spiud aff huilked da vdrand dit velsignede blod indled oss til det ewige liff. Amen: ✿ Pater.

versus. Gud fader sparde icke sin eniste son Men gaff hannum i døden for oss alle.

Collecta.

O Alsommectiste gudh fader vnd oc tillad at din alder kæriste sønff alderhelligste saar mwe indtryckeff i were hierter oc bliffue der stedsse ath oplywse off saa wii mwe bliffue stadeligþe i dith venskab oc tieniste Amen.

En god bøn at loffue och tacke den alsommectiste gwd medh.

Welsignelse clarhed visdom tack loff heder oc ære mact styrcke konst och dygd wære dig alsommectiste gwd i hiemerighe myn skabere och frelsere for din vsieligþe kerlighed som dw haffuer giorth mig i det ath dw mig skapte och frelste oc vnthe mig ath komme i den rætte cristeligþe tro oc ath anamme dit helligþe legeme och blod i det verdige sacramente Jegh tacker dig ydmygelen for alle dine velgerninger aandelige och legemelige som du mig vnt och giffuith haffuer for hwkommelse vnderstondelse visdom oc klogskaff føde oc klæde gotz och penninge och alt andet got som dw mig vnt oc giffuit haffuer her i verden Sammeledíff for verdenff modgong sorg eller drøuelse som dw hauer ladeth mig faldeth vdi for mine mange synder skyld Benedidet och velsigned være dw alsommectiste gud som styrer oc regerer all ting oc regnerer til ewig tiid Amen.

Hwo denne bøn læser han fortiener mange twsinde aar afflad.

O Korssenff høyhed O menløse och vskyldigþe blod o største pine O cristi nød o dybe wunder oc saar O blodsenff flodh O hwaffe lime slagh o horde swobe slag O beske drick blandeth met ædike oc galle Och spiwdsenff stingh O hiertenff brostelse O døtzenff bitterhed O cristi dyre død oc pine O gudz størsthe werdighed hielp mig arme syndere til den euige salighed amen.

Hws denne efftersc̄reffne bon leser wor herriff lemmer død och pine til ære och amminadelse han fortiener tolff twsinde aar afflad Oc fonger hugswalelse i all hanff sorgh och modgang och bliffuer beuaret fra hanff fiender oc uvenner.

HIll være wor herriff ihesu cristi hoffuid som all verdenff hoffdinghe frycte och rædiff som for off meth den hwasse torne krone egennem stunget wor. ✿ Hil wære alsom mildeste vor herriff ihesu cristi øgen som for off met den beske graad idelige igennem bløtte waare. ✿ Hil være vor herriff ihesu cristi alsom verdigste ørn som for off met spe oc spaat mangfoldelighe opfulte waare ✿ Hill være vor herriff ihesu cristi benedide mwndh som for off drack den beske ædicke oc galle paa deth hellige korff. ✿ Hill være vor herriff ihesu cristi alderclariste ansict i hweff beskwelse alle engle glædiff til huilket alle mennisske haffue hob oc begerelse som forsmædelige bespotted och aff iøderneff vmilde hender slaget wor ✿ Hill være ihesu cristi alder ydmygeligste halff som for wor skyld aff iøderne meth reff och liner hardeligen betwinget wor. ✿ Hill were vor herriff ihesu cristi benedide ryg som for wor skyld meth swøber oc lymer ynckelige hustrwgen wor. ✿ Hil wære vor herriff ihesu cristi velsignede hender och arme som for off paa det hellige korff alsomstrengeste vdracte wore saa hwerth leedh skildiff fra andet. ✿ Hil være vor herriff ihesu cristi alsommildeste bryst som i hanff alderswariste pine meth alsomstørste sorgh beklemd wor for wor salighedz skyld. ✿ Hill wære ihesu cristi alder reniste hierte som for off paa korssenff galye met deth hwasse spyud egennem stunget wor aff hwilket da vdfløð baade blodh och vand som aff tøde alle menniskenff synder. ✿ Hil wære vor herriff ihesu cristi alder dyrebarste knæ som for off ydmygelen til iorden bøyde waare i vrtegorden daa cristus bad till gwd fadher. ✿ Hill were wor herriff ihesu cristi alsom elskeligste føder som for off meth stompede naffle i gennem slagne waare oc siden hordeligen till korffet benegløe ✿ Hill wære Altsammen vor herriff ihesu cristi velsignede legeme som for off paa korffet

till døde wor pint oc siden ned taget och i graffuen lagd. ✿ Hil vere ihesu cristi alder velbyrdigste blod som vdflød aff hanss benedide side for wore store oc mangfoldelige synder skyld Jeg beder dig ydmigelige at du aff tor alle vaare synder oc at dw ey tilsteder at wii bliffue fordømde for hwilke dw wskyldelighe vdgydeth wor. ✿ Hil vere wor herriff ihesu cristi alsomhelligste och mildeste siell meth hwilken alle siele frælsiff oc hellige gøriff ieg befaler dig nw myn siell sammelediff alle mine foreldreff siele baade leffuendiff och døde amen. ✿ O dw alsommectiste gwd ieg beder digh formedelst alle dine alsomhelligste lemmer och haarde død och pine at dw giffuer mig affløsning aff alle mine synder: hielp och trøst i all min nød raad oc hugsualelse i all min sorgh oc drøuelse Och beuare mig formedelst din store miskundhed at ieg ey mere falder i synden som regnerer nw oc ewindelige amen.

Hwo denne effter screffne bøn læss før vor herriss vaaben han fortiener iii aar afflad som leo paue gaff der til oc iii twsinde dage som andre pawer der til giffuit haffue oc haffuer tiue oc hundrede bisper huer dere giffuit feretyue daghe der till Detthe afflad stadfeste Innocentius paue i lugdun oc gaff der hundrede dage til

LOff heder oc ære wære ihesu cristi korss swøber limer nagler torne krone oc hellighe spywd som ære de kongelige woben formedelst huilke wi haabeff til den ewighe kroniff glede O alsommectiste gwd som met disse atskillelige woben bewiser oss din hellige dødiff och pineff swarhed met hwilken du oss igenløsde fra dieffuelen Und oss her i werden saa at hedre dine hellige voben ath wii formedelst dem oc dit verdighe blodiff vdgydelse mwe frelses fra den ewighe pine Amen.

En god bon at loffue oc tacke gwd met for alle hanss verdige saar som han tolde i syn hustrugelse krouelse och korss festelse for wor salighedz skyld.

O Herre ihesu criste Jegh tacker digh ydmyngelige for de fem twsinde fire hundrede halff fierde finne tywe oc fem saar. Som dw veluillelige tolde paa dit helligste legeme fra nederst aff dine foder oc owerst til din hoffuitz iesse saa der wor inthet helt paa dig Aff huilke saar dit verdige blod vdrand den tiidh dw saa haardelighe och vbarmhertelige vdstrecket wor paa det hellighe korss ath alle dine ledemod och lemmer ath skildiss hwert fran anden oc dw vilde der til met lade opstinghe dit alder reniste bryst oc vdgiffue dit hierte blod for vor salighedz skyld Jeg beder dig ydmygelige min alder kæriste frelsere ath dw formedelst samme dine helligste saar och din beske pine och haarde død wilt forlade mig alle mine synder som ieg haffuer tencket talet och giort Och giff mig tolmodighed i all min modgong sorg oc drouelse oc vnd mig ath offuervinde alle mine fiender oc alt andet som mig kan være emod eller skade till liff eller siel. Dw som met gud fader oc den helliandh leffuer styrer och regnerer till ewig tiid amen.

Hws denne effter screffue bon læser vor herriss ihesu cristi naffn til ære Er han i dodelig synd och paa fordomelsenss vey tha omwender gwd naadelige den synd til skerss ildz pine at han ey fortabess skal oc giffuer hannum liffuis frist til at bedre sig

O Gode ihesu o sødeste ihesu o ihesu iomfru maries søn fuld meth naade oc milhedh O sødeste ihesu forbarme dig oner mig for din miskundhed O mildeste ihesu ieg beder dig formedelst dit verdige blod som dw vdgiffue vilde for menniskenss køn at dw vilt aff to alle mine synder oc vretuished oc se naadelige til mig arme syndere som beder oc kalder paa dit hellige naffn ihesum O alderkæriste ihesu naffn O aldersaligste ihesu naffn Jhesus er eth milt naffn Jhesus er eth løsteligt

naffn Hwad er ihesus vden vor frælsere thi beder ieg dig o alder mildeste ihesu at du mig frelser formedelst samme dit hellige naffn oc tilsted icke at ieg fortabeff som du aff inthet skapte O ihesu som mig skapte oc igenløsde fra dieffuelen lad mig icke fordømeff till euig tid Lad mig ey helder fortabeff for mine mangfoldelighe sinder O mildesthe ihesu wederkendh migh dit arme creatur som digh till horer thii dw mig skapte aff din wsielige godhed O veluilligste ihesu forbarme digh offuer migh nw men miskundhedz tiid er och fordøme migh icke paa den strenge dom hwad nyttighed vaare der i mit liff oc siel om ieg fortabeff skulle thi at de som fortabede oc i helnede ære the loffue dig aldrigh O gode ihesu O mildeste ihesu o barmhertigste ihesu lad mig indgonge i hiemerigiff rige met dine vdualde venner O ihesu som frelser alle der tror paa digh O ihesu som hugsualer alle der flyer til digh O ihesu som elsker alle der haabeff til dig O ihesu som mildelige forlader alle menniske deriff sinder som haffue hw oc vilge til at bedre dem. O ihesu iomfrw marieff søn ind-gyd i mig din naade visdom vnderstondelse kerlighed kyskhed ydmyghedh sactmodighed och din beske pineff inderligh amindelse At ieg fulkommelige elske hedre loffue oc ære maa dit hellighe naffn och dig min rette gud och skabere offuer all ting och glædiff i dig met alle dem som elsker dit alder sødeste naffn som er Jhesus oc leffuer oc regnerer till ewigh tiid.

Saa maa hwert got menniske antworde hellig trefoldighed sin tro oc hob daglige

Aldermectiste ewighe gud fader Jeg beder dig ydmigelige at dw saa stadfester min tro och hob met din guddomff digd oc mact At ieg aldrig omuendiff fra ret cristelig tro oc hob amen. O herre ihesu criste leffuende gudz søn Jeg antuorder nw i din vbegribelige visdom myn tro oc hob Och beder dig ydmygelen at dw vilt oplywse hende met din gwddomff krafft oc mact at hun ey besuigeff aff dieffuelen amen

a O du verdigste helliand Jeg antuorder dig min tro oc hob i din brendenne kerlighed bedendiff dig ydmygelige at du vilt verdiff faa at optende min tro och hob at ieg maa komme till hiemerigiff rige effter myn død amen.

En god bøn med nyttelighe ordh tancker oc gerninger.

O Jhesu criste leuende gudz son som altingh forstander oc viist alle mennisskeff tancker beware mig fra alle onde tancker oc syndelig begeringh. O leffuende gudz son som mildelige tagde for dommeren Und mig din naade at ieg offuer tencke maa fornymstelige hwad ieg tale skall At mine ord mwe komme dig til loff oc min siell til salighed amen. O ihesu criste leuende gudz son som for myn skyld vskyldelige bunden wor styre oc regere myn krop oc hender oc alle mine ledemodh ath mine gerninger mwe komme dig till loff oc ære amen

---

En bøn til vor herriff ihesu cristi siel

Hil were dw vor herriff ihesu cristi alder helligste siell O alder mildeste siæll O saligste siell O aldersødeste siel O alder verdigste siel som al eniste blant andre siæle wor och er for wden all synd O alder elskeligsthe siell meth hwilken alle siele skulle bliffue salighe frelff off fra den ewighe død oc miskwnde dig offuer min arme siel i min dødz time Hugsuale henne her i werden i all min sorg och drøuelse ffrelff min siell fra den haarde pine som hun lide skulde for mine sinder ffrelff henne fra diefflene som henne bedrage ville och indled henne i hiemerighe till den store løst och glæde som dine vdualde venner der haffue Ath hwn met dem dig loffue maa til ewig tiid amen.

Denne effter screffne bøn wor obenbaret sancto bernardo aff gudz engild hwo henne daglige læss han fanger gudz naade oc barmhertighed skell oc scrifftemaall och gudz legeme paa sit yderste før han dør.

Hill maria hellig trefoldighedz alder ydmygste tiensterinne Hill maria gwd faderss alder ypperste oc vdnaldiste daather aff ewigh tiid. Hill maria den verdige helliandz alder kæriste brud Hill maria ihesu cristi gudz leuende sønss alder verdigste moder. Hil maria alle engliss alder degliste søster. Hil maria som aff patriarcherne oc profeterne aldermest begerendiss vor Hill maria alle ewangelisterss alder sandiste mesterinne Hil maria apostleness alder visiste docterinne Hill maria alle marteress alder sterkiste trøsterinne Hil maria alle confessoress alder mildeste hwgsualerinne. Hil maria alle iomfruerss alder høgtideligste oc løsteligste heder och ære Hil maria som altiid er redebon till at hielpe oc hwgsuale alle baade leuendiss och døde vær hoss mig i all myn nød sorg oc drøuelse och besterme mig fra alle mine fiende oc anamme min siel i min dødz time oc offre henne din alder kæriste søn oc wore foreldriss siele oc alle andre som wii ere skyldige at bede got faare amen.

Huilket mennisske som gerne læser denne effterscreffne bøn for iomfrw maria tha foruerffuer hwn hannwm affløssning aff alle sine synder.

O Maria alle engle oc offuer engle de hedre dig Alle helgene i hiemmerige de loffue oc ære dig sigendiss alle Hill maria velsigned och benedideth est dw O iomfrw maria wii bede dig ydmygelige ath dw formedelst din benedide sønss ihesu cristi blodige saar och vunder som dw sost paa hannum for wore synder skyld At dw vilt bede for oss til hannwm at wii mwe bliue verdige til at se dig i hiemmerigiss rige for vden endhe amen.

Hws denne bon daglighe leser han fonger et got endeligt aff werden.

Alder mildeste iomfru maria ieg befaler mit liff och siel alle myne gerninger oc all myn welfart i dine hender och beskermelse forbarme dig ouer mig alder helligste iomfru maria oc hør min ydmige bøn oc lad mig icke bliue fordømet for mine mange synder skyld Men giff mig raad oc styrcke til at ieg maa leue retferdelige effter din benedide sønss vilge och budord O alder kæriste iomfrw maria bed for mig arme syndige menniske, ath ieg maa saa lenge leffue at ieg kand gøre plict oc bod for mine sinder oc fonge i goth skrifftemaall paa min yderste tiid met anger och ruelse och din sønss benedide legome oc den helliglie olye till vern mellem migh och dieffuelen Ath iegh siden maa tiene hannum met dig oc alle hanss helgen til ewig tiid amen.

En god bon til iomfrw maria som stander i sancte birgittiss siette bog.

Miskundhedz moder maria ieg befaler mig i dag oc huer dag i dyn vern oc beskermelse oc ferdeliff i min dodz time at du beuarer da myn siel fra den ewighe pine Jegh befaler dig och alle myne ord tancke hw hierte och gerninger ath dw regerer dem saa ath de mwe bliffue din benedide søn tacknemmelige oc myn arme siel nøttelige amen.

Denne effterscreffue bon skal lesiss for iomfru mariess billede i solgilen oc haffuer Sixtus pawe den fierde giffuit alle som hende lese xi twsinde aar til afflad

Jll alsomhelligste iomfrw maria Gudz moder hiemmerigiss drotning paradisi port Uerdenss frwe dw est en serdeliss ren iomfrw du vndsickst ihesum for vden synd dw fødde verdenss skabere oc frelsere paa hwilken ieg icke twiler bed for mig til ihesum din kære søn och frelss mig fra alth onth amen.

J den fierde Sancte Birgittiss obenbarelsess bog stonder At iomfru maria sagde til henne denne effter screffne bøn lærde ingen digh vden myn keriste søn ihesus cristus thii hwn er mig serdelis tacknemmelig.

Dw aldersødesthe iomfru maria velsignet est du aff gud faderss ewige velsignelse Thii ath dw vost en ren iomfrw for din fødzell oc bleff en klar iomfrw i din fødzel oc sammelediss effter din fødzel vden alth twil Thii est dw benedideth til ewigh tiid som er moder oc ren iomfrw thii ath gwd han elsker digh aldermest offuer all ting fordi ath dw est clarerre oc purerre en alle ængle och stadeligere i den hellighe tro en alle apostel dw hagde alder swariste oc beskiste pine i dit hellige hierte for din kæriste søn den tiidh han tracterediss saa vmildelige aff de slemme ioder dw est oc alder kyskest oc ydmigst blant alle iomfruer som til er Thii skulle alle helgen och engle i hiemmerigiss rige oc alle mennisske paa iorden hedre ære oc loffue dig ath gudz eniste søn anamme vilde mandom aff digh Alle retferdige mennisske bliffue stadfeste i deriss retwise leffnidh formedelst dig Fattige syndige mennisske fonge affløssning aff deriss synder for din bøn De arme siele som ære i skerss ild fonge ro oc lyse aff deriss pine for din skyld oc komme til deriss rette fæderne land som er hiemmerige ath loffue dyn benedide søn met dig til ewig tiid Amen.

Her effter følger en god bøn som læsiss skal iomfru mariess syw glæder til loff oc ære.

Alder mildeste iomfru maria ieg beder dig ydmygelen ath dw formedelst den glæde dw fikst den tiid gabriel engildh bebudede dig at du føde skulle gudz søn At dw vilt høre mig i all min sorg nød oc drøuelse amen. ✠ Aue

O Jomfrw maria iegh beder digh ydmygelen formedelst den glæde dw figst den tid din benedide søn fødder wor aff dit kyske liff Sammeledisf for den glæde der hyrderne finge iule nat daa englene obenbaredisf dem Ath dw vilt høre migh i denne min sorg oc drøuelse ✿ Aue maria gracia.

O Jomfru maria Jegh beder dig ydmigelige for den glæde dw figsth den tiidh dw offrede din benedide søn i tempelen oc for den glæde sanctus simeon fik den tiid han anammede hannwm i sine hender Ath dw vilth hugsuale mig i denne min sorg. ✿ Aue maria.

O Jomfrw maria iegh beder digh formedelst den glæde dw figst den tiid de hellige tre konger de offrede oc bade till din keriste søn oc for den glæde du figst den tiidd han døpter vor i iordanff flod sammeledisf for det første tegen han giorde her paa iorden Ath dw frelser migh aff denne min sorg och drøuelse. ✿ Aue maria.

O Jomfrw maria iegh beder dig formedelsth den glæde du figst den tid du sost din benedide søn vere sandelige opstonden aff døde Ath dw vilth bede for mig till hannwm at ieg maa fonge god hugsualelse aff denne myn sorg oc glædisf met gud ligerwisf som hiemmell och iordh oc alting gleddisf aff hansf opstondelse Amen. ✿ Aue

O Jomfrw maria iegh beder dig formedelsth den glæde du figst den tiid din helligste søn opfor till hiemmelsf offuer alle engle kor meth den mandom kød och blod som han anammede aff dit alder reniste legeme At du vilt høre migh i denne min nød oc drøuelse ✿ Aue

O Jomfrw maria iegh beder digh formedelst den glæde din helligste siel hagde den tiid hwn vor ophøget offuer alle engle kor oc for den glæde dw daglige haffuer ath

du stedsse seer din eniste søn i syn guddommelige maiestat och ære At dw vilt hielpe mig aff den[ne] myn sorg oc drøuelse. ✿ Aue versus. O iomfrw maria dw blefft en klar iomfru effter din fødsel O du gudz moder bed for oss.

Collecta.

O Alsommectiste gud lad denne myn bøn komme migh til hielp oc trøst formedelst iomfrw marieff. Alle engliff alle apostelff ewangelisterff patriarckerff propheterff iomfruerff oc alle andre gudz helgeneff bønerff skyldh som i hiemmerige ere Och frelff migh aff denne myn sorg nødh och drøuelse. At ieg maa glediff meth digh myn gud och skabere och frelseff fra alle mine vuenner synlige och vsynlige amen.

En bøn som læsiff skal iomfru marie till loff for de syw drøuelser hun hagde her paa iorden.

O Alder helligste iomfrw maria J hw kom den sware drøuelse dw fikst i dit benedide hierte den tiid Simeon spaade dig den haarde død oc bitter pine din benedide søn lide skulde for menniskenff salighedz skyld. ✿ Aue. O maria i hw kom den anden suare sorg du hagde i dit hierte den tiid du flyde til egypten met din benedide søn for kong herodeff skyld. ✿ Aue O iomfrw maria i hw kom den tredie sware sorg dw fikst den tiidh dw miste din benedide søn i tempelen. ✿ Aue O maria i hw kom den fierde sware sorg dw fikstħ den tiid du sost din benedide søn hustrugen oc kruneder bære det suare korff til det sted han skulle taale sin død paa. ✿ Aue O maria i hw kom den fempte sware sorg du fikst i dit hierthe den tiidh dyn benedide søn hengde saa swarlige vdstreckid paa det hellighe korff och sagde till digh quinde see dyn søn och siden till sin discipel see din moder o hwad sorg oc drøuelse dw hade den tid du sost hanff benedide side oc hierte opstingeff met deth hwasse spywd. ✿ Aue O iomfrw maria i hw kom

den siette swaare sorg dw figst i dit hierte den tiid dyn benedide søn wor neder tagen aff deth hellighe korss och lagd i dit skød och dw soss iøderne komme igen aff iherusalem och mente at de vilde taget hannwm fra digh. ✠ Aue. O iomfrw maria i hw kom den synende swaare sorgh dw figst i dit hierte den tiid dw gi[g]st til staden igen fra din benedide sønss graff och offuer tenckte den haarde død oc pine han told hagde for vor salighedz skyld. ✠ Aue O du miskundhedz moder iomfru maria i hw kom disse forscreffne syw swaare sorger dig til ewindelig glæde oc ære oc bed for mig till den alsommectiste gud din benedide søn at han formedelst samme dine sorger vil hugsuale oc trøste migh arme syndere i all myn sorgh nød oc drøuelse och forlade mig alle mine synder At ieg maa komme til hiemmerige effter myn død och leffue hannwm till ewig tiid Amen.

Alexander pawe den siette han sette denne bøn paa sancti pedersf kirke dør i Rom aar effter gudz byrd Mcccccciiii det første aar han bleff pawe Oc gaff alle som henne læse tre gange for Sancte Anne billede x twsinde aar afflad aff dødelige synder oc xx twsinde aar aff naadelige sinder

Hill Maria fuld met naade herren er met digh din naade være met migh dw est velsigneth offuer alle qwinder. velsignet være oc din benedide moder Sancta Anna aff hwilken dw føddiss vden all synd Och ihesus cristus gudz søn er fød aff dig amen

---

En bøn till sancte Michild engell och till alle andre engle.

O Du hellige sancte michild oc andre engle oc offuer engle cherubin och seraphin met alle engle skare som er i hiemerigiss rige beder for mig till den alsommectiste gwd at han vil forlade migh alle mine synder och optende myn hw hierte oc siel met hanss benedide naade och frelse mig fra alt

ont och vnde mig at fonge den ewige glæde met alle hanff verdige helgen effter myn død amen.

En bøn til de hellige tre konger.

J hellige tre konger Jaspar. Melchior. oc Baltazar Jeg beder eder wed ederff naffn Jegh beder eder formedelst den konge som er offuer alle konger huilken i fornerffuede at se liggendiff i syn moderff marieff skød Ati ville hielpe och troste. mig i all myn sorg oc nød i dag oc huer dag Jeg beder eder oc ydmigelen ati ville være myne talff mend till wor herre ihesum cristum for hueff skyld i fore aff ederff egne rige Oc giorde eder vdlenninghe i fremmede land ati see oc offre maatte hannum ederff dyrebare gaffuer guld røgelse oc mirram Beder for mig till hannwm at han formedelst eder bøn vil frelse oc beskerme mig i dag och hwer dag fra alle mine fiender och wuenner som mig kan skade paa liff siel heder oc ære oc desligest fra bradød och alth andeth onth AMEN

En bøn till sancte peder och till alle andre wor herriff ihesu cristi apostele

Dw hellighe sancte pæder den alsommectiste gud vdwalde dig ferdeliff oc funderede oc bygde den hellige kirke paa dig Oc antworde dig hiemmerigiff nøgle den tiid han gaff dig mact oc naade at affløse alle menniske aff deriff synder Thii flyer ieg nw til dig bedendiff dig ydmyglighe ath dw formedelst den naade dw haffuer aff gud Anammer til dig sancte hanff sancte pouel sancte andriff oc alle andre apostel dine kere medbrødre Och beder for mig met dem til gud alsommectiste ath han migh forlade wil alle mine synder. oc vnde mig den ewindelige glæde meth edher effter denne forgengelighe verden Amen

---

En bøn till sancte Rasmus

O Dw alder klariste gwdz martir sancte Erasme som pinter wor till døde paa den hellige søndag och glæddiss der ved Anamme denne myn bøn Myn siell oc liff till salighed och bed for migh til gud alsommectiste at han formedelst hanss weldighe maiestat oc mact oc din bøn skyld wil werdiss til at giffue mig myn klæde och føde her paa iorden och liffuiss frist met karskhed oc sundhed til liff och siel at ieg maa bliffue bequem till at tiene hannwm Oc at han vil vnde mig i min dødz time ret scrifftemal met anger oc ruelser at ieg maa fonghe affløsning aff mine synder och hanss werdige legeme oc den hellige krisme och rét cristet mennistess affgong i en stadig tro och hob til gud myn frælseræ at han mig giffue wil den ewighe salighed O dw hellighe sancte Erasme ieg befaler mig myn hw hierte synd gerninger al min velfart och alt det ieg æyer oc mig vnder giffuit er i din hellige tro oc beskermelse bedendiss dig ydmigelen at dw formedelst den store naade som gwd dig giffuit haffuer at dw vilt frelse mig i dag oc hwer dag fra alle mine fiender synlige oc vsynlige oc fra alt ont Sammelediss befaler ieg dig mine forelדre frender oc venner och alle andre som ieg er plectig at bede faare at de som leuendiss ere mwe fonge lyck salighed her paa iorden och de som døde ere den ewighe ro och salighed i hiemmerige Amen

---

En bøn till sancte Cristoffer

O Dw alder sterkiste gwdz martir sancte cristoffer ieg beder digh i naffn gwd faderss sønss oc den helliandz Och for den store naade der gudh digh vnte den tiidh han gaff digh sith naffn Ath dw vilt bede faare mig til hannwm at han forlader mig alle mine synder oc frelser mig i dag och hwer dagh fra alle mine fiender verdenss modgong . armod. sorg . nød . drøuelse løgn falske vidne lønlig beswigelse oc alle andre onde raad met hwilke mine wuenner acthe at bedrage

och forderffue mig Ath ieg meth eth got erligt rødte maa leffue her paa iorden och fenge ret cristnet menniskeff affgong her aff werden Oc den euige glæde i hiemmerigiff rige met dig for vden ende A M E N

Hws denne efftersćreffne bøn læser for alle cristne siele i nogen kirke eller paa nogen kirkegaard tha fortiener han hundrede dage til afflad for hwer krop som der begraffuen er dette afflad stadfeste pauen i constantz

O I alle cristne siele som her och saa vide som cristendommen er begraffne ære Jegh befaler ether den alsommectiste gwd oc beder hannwm ydmygelige Ath han formedelst hanff haarde død oc pine vil forbarme sig offuer ether oc velsigne eder Och tillade ati mwe nyde den ewighe ro oc lise met hannwm til ewig tiid amen.

Collecta

O Barmhertighe gud see till alle cristne siele meth dine misskundhedz øgen for hwilke du hengde nøgen paa det hellige korff swarlige vdstrecked meth hender oc føder oc der anammede dyne hellige verdige fem vnder och drack den beske drick met ædicke oc galle oc lod din hellige side och hierte opstinghe och tolde den horde død for dem frelff dem nw fordi aff den sware sterff ildz pine. A M E N

Denne tide bog
er ſat i Pariſſ i Franckerige
och corrigeret aff
Meſter Criſtiern pæderſen
Cannick i Lund
Aar effter gudz byrd
Tuſinde femhundrede paa det fiortende
pingetz afften

Christiern Pedersens

Bog om Messen.

Kjøbenhavn.

1851.

J denne bog leriſſ at høre meſſe

HEr i denne første bog leriff hworlediff hver cristet mennisfe skall ret høre messe.

Siden stonder her tolff honde frucht oc løn som de fonge der gerne høre messe

Siden ser honde frwct och naade de fonge som gerne høre messe.

Siden en liden bøn til iomfru maria som læsis skall før man begynder de bøner O velsignede herre ihesu criste.

Siden begyndiff de bøner som læsiff skulle vnder messen som saa begindiff O velsignede herre ihesu criste. Eller i Pater noster oc Aue maria for hver bøn

---

SAnctus Gregorius scriffuer Oc den hellige scrifft bewiser och sammelediff ath man kan engen ting offre Gwd fader i hiemmelen till loff eller ære oc engen tieniste gøre hannum som hannum mer tacknemmelig er en at offuer tencke och betracte hanff sønff ihesu cristi swaare død oc pine oc opstondelse Huilke der rettelige vdtydiff och betegneff i hwer messe som sigiff i cristendommen Som hwer mand clarlige se maa her effter i denne bog Aff hwilken alle gode enfoldighe ligfolk (oc andre met) lære kwnde hworlediff de gwdelige och tilbørlige høre skulle den hellige messe Gwd til loff oc deriff siele til den ewige salighedz Thii ati hende vdleggiff rettelige vor herriff fødelse pinelse oc opstondelse met tre oc tredíwge articfler och sticke emod det at han wor her paa iorden i try oc tredíwge aar oc geck vlden barføter och barhoffuith och

led stort arbeyde med predicken faste oc weck Oc taalde siden den sware dod oc pine for wor salighedz skyld at wi frelsess skulde aff dieffuelens wold oc mact

Alle som gwdelige will hore messe oc læse disse efter screffne boner En til huer artickel i messen som begyndiss saa (O velsignede herre ihesu criste) Oc leser i bon iomfru marie till ære som begyndiss (Hil alsomhelligste) som stonder neſt for disse boner oc han siden læss sancti Gregorii boner der som de stonde. ✿ Han fortiener hwndrede twsinde oc syu oc tredüwge twsinde aar til afflad Hwilket stadfested er aff mange hellige pawer. Kan han icke læse samme boner Tha maa han læse for hwer aff dem i pater noster oc i Aue maria till hwer artickel tha fortiener han samme afflad. ✿ Hwo sig offuer her ydelighe vdi han bliffuer aldrig fortabet. ✿ Naare nogen siwg eller regse skulle long ven vden landz eller qwindfolk were i barsel seng eller nogen vare til sæss eller anderlediss behindret At han icke kunde fonge hort messe Oc ville dog gerne det gore Daa maa han lese fornessnde boner Eller saa mange Pater noster och Aue maria Och offre dem Gud gwdelige oc sin gode vilge ath han gerne wilde hore messe oc se hanss hellige legeme om det ware hannum ellers mweligt da fortiener han samme afflad ligerwiss som han hagde hort messen.

Her efter folger

tolff honde lon fruct oc gaffuer

som Gud vill giffue dem som gerne hore messe.

DEn forste lon oc fruct er som doctoress scriffue i den hellige scrifft At det mennisse som gudelige horer messe han fortiener mere lon och naade aff gwd en han gaffue saa megen ager eng eller anden god iord i gwdz naffn som han kwnde offuer gonge men han horde i messe ✿ O hwadh stor lon och naade fortiene de mennisse

som hwer dag høre iii eller iiii messer oc om hellige dage sacte flere thi Gwd vil giffue dem hiemmerigiff glæde ther faare.

Det er fordi erlige skicked i graa brødre closter aff obseruante orden oc i somme andre closter at de holde vi eller syw messer om morgenen till lige at hwer man dem høre kan paa en tiid. O hwad ewindelig løn oc stor nade forsome de skammelige som icke ville høre messe om dagen Oc hagde vel aarsage der till for vden deriff skade oc forsømelse om de ellers vilde Men de forlade det aff ladhed eller for verdenff gerighedz skyld Hnad ville saadanne menniske sware den alsommectiste gud paa den yderste strenge domme dag Naar han begerer regenskaff for alle deriff gernynger Som nw saa megen stor enig glæde saa slemmelige oc vanwittelige forsome. O hwor ynckelige oc bitterlige de grede oc sørge skulle paa samme dom Naar de se de suare piner til huilke de fordømeff skulle oc senckiff vdi til enig tiid Oc de grwmme forbannede dieffle skulle der slide oc riffue brende oc plawe deriff krop oc siell met atskillelige piner som aldrig fonger ende oc dem motte de vndfly om de ville høre messe.

Den anden fruct er at gudz engle ere hoff det menniske stedzse oc beware hannwm fra alt onth naar han haffuer hort messe (Som dauid profete siger) Gwdh haffuer befalet sin engild ath han i alle veye skall beware digh.

Den tredie fruct er At naar eth menniske hører messe oc seer ydmygelighe oc gudelige det verdige sacramente som er gudz legeme Da giffuer vor herre hannum sin nottørtelige føde den dag som Sanctus Augustinus scriffuer hwad ont han taler eller tencker wforwandiff det bliffuer hannwm forladet Saa lenge man hører messe tha fortaber man enthed aff sin tiid Alle de fodspor han gonger til messe eller fra messe dem telge gudz engle hannum til ewig løn oc gaffn Naaret saa at nogen døde hastelige den dag han hagde horth messe saa han ey før finge gudz legeme Tha regneff det hannwm for gwdh ath han aandelighe det anammede i messen.

Den fierde fruct er At et syndigt menniske bliffuer tit omwent fra synden vnder messen formedelst det verdighe gudz legemeff neruerelse oc fonger afflosning aff sine synder Som roffueren fick paa korsset aff gudz neruerelse och sancta maria magdalena den tiidh hwn tode hanss foder.

Den fempte fruct er At det menniske som gwdelige horer messe han anammer aandelige gudz legeme om han det ydmygelige begerer oc er vden dodelig synd Det kan oc ske at den som gwdelige horer messen han fonger mere naade aff gwdh en den hende siger Saa maa huert got menniske daglige gonge aandelige til gudz bord met presten.

Den siette fruct er Ath det menniske som er paa naadens wegne och horer gudelighe messe han bliffuer del actig i alle de messer der sigiss offuer all kristendommen.

Den Sywende fruct er At hwad et menniske bediff aff gud vnder messen thet videff hannwm snarere en paa i anden tiid Oc der till met nyder han prestenff bon. oc de hellige engleff som altiid tiene til messen men hwn sigiff

Den Ottende fruct er At naar et menniske horer messe oc beder for de arme siæle som ere i skerss ild Tha fonge de besynderlighe leskelse i deriff pine der aff Thii at engen ting kan mer eller snarere hielpe dem aff deriff pine en at lade sige messe for dem eller ath hore messe oc der offuer bede for dem.

Den Niende fruct er At det er nw bedre at hore en messe i syn liffuiff tiid En at der hordiff hwndrede for hannwm effter hanff dod Det er oc bedre ath lade sige i messe for sig i syn liffuiff tiidh en der sagdiff hwndrede for nogen effter hanff dod.

Den tyende fruct er At er der saa ath noget qwindfolk er sywgligt oc gonger hwn i barsel seng den dag hwn horde

messe da skall hwn føde sit foster lettelige vden liffuiff fare thii ath de hellige gwdz engle bede for henne oc henniff foster. oc tiene oc beuare dem besynderlige Thii skulde alle qwindfolk som swglige ere daglige høre messe om det waare dem mweligt thii at deriff liffuiff fruct bliffuer der offuer velsignet aff gud De skulle och haffue deriff hob fulkommelige til det verdige gudz legeme som tractereff i messen oc til Jomfru maria som dem wel beware skall Oc icke till kerlingerff oc troldkonerff signelser eller ander breff oc løffactig ting som bedre vaare laden en giord

Den elleffte fruct er At hwad eth menniske gør eller handterer effther han haffuer hørt messe det skal fonge diff bed[r]e framgong Och hwad han æder oc dricker det skall bekomme hannwm wel til sin naturlige føde.

Den tolffte artickel er At døde et menniske den dag han hagde hørt messe da giffuer gud hannum en besynderlig naade den han icke ellerff finge oc den alsommectiste gud eller hanff verdige engle skulle være hoff hannum i hanff dødz time oc tiene och trøste hannum ligerwiff som han tiente det verdighe gudz legeme oc hørde messe gudelighe Thi wor herre siger i det hellige ewangelio Met den samme skeppe i vdmaale met der skall eder indmaaleff meth igen i den ewighe glæde.

Her effter følger

Ser andre naader oc frwct

som den fonger aff gudh der gerne hør messe.

Den første naade oc frwct er at gud lader aldrig det menniske falde saa snarlige i dødelige synder at han ey kan komme till anger oc ruelse igen och gøre plict och bod for dem oc bliffue salig.

Den anden fruct er ath det mennisske bliffuer icke all eniste besstermed aff sin egen engild som gwd haffuer giffuit hannwm Men mange andre engle besterme oc tiene hannwm bedendiff ydelige for hannwm till gwdh.

Den tredie fruct er ath dhe gode gerninger han gør de ere gwd behaglige hannwm selff salighe oc hanff venner gaffnlige baade lewendiff oc døde.

Den fierde fruct er Ath det mennisske skal bliffue visere oc klogere at skicke sin ting fornvmstelige her paa iorden sigh til gaffn. en andre som icke gerne ville høre messe.

Den fempte fruct er At han skal aldrigh miste gwdz barmhertighed och naadhe Men han skall fonge hende rwndelighe paa sin yderste tiid naar hwn gørff hannwm best behoff.

Den siette fruct er At gud vil giffue det mennisske en besynderlig naade her paa iorden och en offuer flødig løn i hiemmerige Thii han siger selff i det hellige ewangelio Hwo mig tiener her paa iorden den skal min hiemmelske fader ære i hiemmerige.

Denne efftersereffne bøn skal læsiff for iomfru marieff billede i solgislen och haffuer Sixtus pave den fierde giffuit alle som hende læse xi twsinde aar til afflad.

Hill alsomhelligste iomfru maria gudz moder hiemmerigiff drotning paradisi port Verdenff frwe dw est en serdeliff ren iomfru du vndsickst ihesum for vden synd du fødde verdenff skabere och frelsere paa hwilken iegh icke twiller bed for mig till ihesum din kære søn oc frelff mig fra alt ont amen.

Her effther følge
alle de Artickle som sker i messen
och hwad de betyde och en bøn til hwer aff dem.

Den første artickel i messen. er

AEth presten før sigh i messe klæderne i sacristiet (som er i domkirker och klester) oc anderstediff før han gongher till altereth och messe degnen och subdegnen hielpe hannem der til. ✿ Det betyder off huorlediff ihesus cristus gudz søn førde sig i mennisfenff nature oc tog mandom i det rene sacristie som vor iomfrw marieff alder kyskeste iomfrueligh e liff den tiid han vndfangen vor: met gud faderff oc den hellianđz raad oc samtycke som de too betegne hannum hielper i klederne den tredie som tiener til messen betegner gabrielem engild som bebudede iomfrw mariam.

En bøn der til.

O Dw velsignede herre Jhesu criste gudz søn Jeg tacker dig idmigelige at du aff gud faderff vilge vntfanghen vor aff den helliand i iomfrw marieff alder kyskeste och rene liff Jeg beder dig ydmygelige at dw formedelst din kere moderff bøn skyld vil affslette oc vdslocke alle de onde och syndighe begerelser som ieg vntfanget haffuer i myt hierte hw oc sind amen. Pater noster.

Den anden artickel i messen.

Er ath presten vdgongher aff sacristiet till alteret met messe degnen och subdegnen oc stonder emellem dem baade. ✿ Det betegner off at den tiid ihesus vor fød da lagde iomfru maria hannum i krubben mellem oxen oc asenen.

En bon der til

Velsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig at du lost dig føde her till verden aff den alder reniste mø iomfrw maria for vore synder skyld hwilke dw siden bar paa det hellighe korff Jeg beder dig ydmygelighe ath dw vilt forlade mig mine synder oc vnde mig at gøre ret plict oc bod for dem her paa iorden at ieg maa fødiff met hiemmerigiff lost oc glede hoff dig til ewig tiid amen.

Den tredie artickel i messen.

Er at presten stonder for alteret mellem dem baade oc gør sit ydmyge scrifftemaall oc kendiff sig ath vere syndig En dog ath han tilforn haffuer scrifftet alle syne dødelige synder. ✿ Det betegner off at det rene vskildige barn ihesus lodh sig omskere alligeuel ath han vor alder renist for vden al synd som en klar spegel er vden all smytte.

En bon der til

Velsignede herre Jhesu criste Jeg tacker digh ath dw vilde lade digh omskære nyarff dagh meth en flinte sten for vore synder skyld oc lod det saa skycke ath dw skulle daa kaldiff ihesus Jeg beder dig ydmygelige at du vilt giffue mig din hellige naade ath ieg maa omskære oc omwende min leffned fra synden oc stonde hordelige mod all fristelse baade dieffuelenff legemenff oc verdenff at ieg maa bliffue verdig at loffue dith hellige naffn som er ihesus til ewig tiid amen. Pater noster.

Den fierde artickel i messen.

Er ath Naar presten haffuer lest Confiteor tha gonger han till alteret meth stor reuerentz oc beder ydmygelige till gwd oc de andre to meth hannum. ✿ Det betyder off at de hellige tre konger baade met stor reuerentz oc ydmighed till det helligste

barn som er ihesus vor frelsere och offrede hannwm dyrbare gaffuer guld røgelse oc mirram

En bøn der til.

O Velsignede herre Jhesu criste Jeg tacker dig at dw obenbare ville de hellighe tre konger din benedide fødzel formedelst den clare hiemmelske stierne at de skulle bede till dig deriss rette herre oc skabere oc at dw lost dem siden komme till bage igen en anden vey at de ey skulle komme till kong herodiss igen Jeg beder dig ydmygelige ath dw vilt forklare och optende myn conscienciе hw och hierte meth den hellianðz naade och lede migh tryggelighe gennem denne syndighe werden ath ieg maa bliffue verdig ath offre dig tacknemmelighe mine gudelighe bøner och finde den rette vey til den ewige salighed amen Pater noster. Aue maria gracia.

Den fempte artickel i messen.

Er ath presten begynder messen meth stor reuerentz stondendiss mellem messe degnen oc subdegnen. ✠ Det betegner oss at ihesus cristus vor offred i tempelen met stor reuerentz paa hoffwe altere mellem Maria och Josep.

En bøn der til

O Velsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig ath dw ville lade dig offre i tempelen kyndelmoffe dagh paa hoffue altere paa det at wij arme mennisske skulle offres gud fader i hiemmerige effter wor død Thi offrer ieg dig o hiemmelske gwd fader dyn eniste son ihesum cristum som visselige er i det verdige sacramente i denne messe for alle myne synder oc beder dig ydmigelige at dette hanss verdige kød oc blød som offres i hanss dødz oc piness amyndelse maa komme mig och alle andre syndige mennisske til den euige salighed amen Pater

Den siette artickel i messen.

Er at presten messe degnen oc subdegnen gonge fra alteret och subdegnen leff epistelen men sider presten oc messe degnen paa den hogre side hoff alteret ❧ Det betegner oss huorlediss iomfru maria oc iosep flyde aff deriss eget land till det fremmede land egypten met ihesu cristo for den fryct och fare de hagde at kong Herodiss skulle dræbet hannum met de vskyldige born.

En bon der til

O Velsignede herre Jhesu criste Jeg tacker digh ath dw ville verdiss till ath fly aff dith egeth fodelandh till egipten i blant det hedenske folk for kong herodiss fare oc fryct skyld Jeg beder dig ydmygelen ath dw vilt giffue mig arme syndige mennisse naade til at vndfly oc vndkomme all verdenss skade skendzell skam oc fortall at ieg maa tormodige bære all logn oc fortal som mig paa sigis oc forsmaa denne verdenss forfengelige lost oc glæde at ieg maa bliffue en ret pillegrim i det hiemmelske paradiss amen. Pater noster.

Den syuende artickel i messen.

Er at presten messe degnen oc subdegnen gonge till alteret siden ath gradelen alleluya oc sequentzen ere sungne oc læse det hellige ewangelium. ❧ Deth betegner oss ath ihesus iomfrw maria oc iosep komme igen aff egipten till deriss egeth fode land effter engelenss befalelse oc bebudelse.

En bon der til

O Velsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig ath dw ville igenkomme aff egypten till nazaret den tiid du wost syw aar gammell Jeg beder dig ydmygelige at du vilt vnde mig at ieg maa omwendis fra synden oc igenkomme till din naade

oc kerlighed oc siden søge finde oc beholde dig hoss mig at ieg ey skylies fra dig nw i min liffuiff tiid och ey helder siden til euig tiid amen Pater

Den ottende artickel i messen

Er ath naar presten haffuer lest och hort det hellige ewangelium tha gonger han mit faar alteret igen at stonde Oc synnger gladelighe meth hoy rost (Credo) det er ieg troer paa en gud ✿ Det betegner oss hworlediss iomfru maria bleff glad oc hugsualet den tiidh hun fand ihesum sin son igen i tempelen i blant doctoreff oc mestere som hwn most hagde oc han gik met hende til nazaret igen.

En bøn der till

O Velsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig ath dw hugsualede din benedide bedroffuede moder mariam i det du lest henne finde dig i tempelen oc fulde hende siden hiem til nazaret och wor hende lydig oc vnderdannig Jeg beder digh ydmigelighe kere herre ath dw wilt regere och styre mig ath iegh altiidh leffue maa effter dine budordh och den hellighe kirkiss lerdom Ath ieg ey troer nogentid myndre eller mere en eth ret got cristet mennisske bor at tro i hwilken tro ieg begerer at leffue oc do amen. Pater noster.

Den nyende artickel i messen.

Er at presten stonder nogen stund stille siden han haffuer lest offertorium och siden gonger han till den høgre side ved alteret oc toer syne hender ✿ Det betegner oss ath cristus fraa han vor tolff aar oc til han bleff xxx aar gammell tha giorde han engen obenbarlige iertegen som bescreffne findiss En dog at han icke dess emellen wor orkeloss Men paa sit xxx aar da gik han til iordanss flod och lodh sig døbe aff sancte Hanss baptista.

En bon der til

O Velsignede herre Jhesu criste Jegh tacker digh ath dw ville lade digh døbe i iordanss flodh en dogh dw wasth den alsommectiste clariste gwdh for vden all synd oc smitte Men dw giordhe det at wor dob oc cristendom der met sticketss skulle oc hellig goriss oc haffue mact til at aff to waare foreldress synder Jeg beder dig ydmigelige kere herre at dw vilt vnde mig naade till saa at aff to mine synder met ret scriftemaal anger och ruelse ath de mwe bliffue mig forladne formedelsth dyn hellige døbelse amen. Pater noster.

Den x artickel i messen

Er ath presten gonger mit for alteret och beder ydmyngelighe till gud fader son oc den helliand och siden til iomfrw maria och alle gudz helgen i hiemmerige at de ville bede for hannum och siden vender han sig om till folked igen oc siger. beder for mig arme syndere kere brødre oc søster. ✿ Det betegner oss huorlediss ihesus cristus bad for oss i orken den tid han fastede der i feretyue dage oc nather for vden al legemenss føde och siden bleff han der fristet aff dieffuelen

En bon der til

O Velsignede herre ihesu criste Jegh tacker dig som fordet wor i ørken aff den helliand oc fastede der feretiue dage oc nather alder strengeste oc tilled at dieffuelen dig friste skulde Jeg beder dig ydmygelige kere herre at dw vilt vnde mig naade til at twinge myt legeme meth faste oc eddrwhed oc ydelige at torste effter retwished at ieg formedelst din fristelse maa offuer vinde mine fienderss fristelser som er dieffuelenss verdenss oc mit ægit legemiss amen Pater

Den xi artickel i messen.

Er at presten stonder siden mit for alteret oc synger met hoy røst (Per omnia secula seculorum) for man ringer

sanctus som kallis prefacio. ✿ Det betegner off huorlediff ihesus cristus den tiid han vor xxx aar gammell da predickede han met hoy røst oc lerde obenbarlige den hellige tro och stadfeste henne meth store vederlighe iertegen.

En bøn der til

O Dw welsignede herre Jhesu criste Jegh tacker digh for den store kerlighed dw hagde till mennisfenff køn at du ville selff predicke oc lære den cristelighe tro oc stadfeste henne met mange store atskillelige iertegen at wii skulle alle bliffue salige Jeg beder dig ydmygelige at du wilt vnde mig at ieg fulkommelige maa tro oc holde det som dw haffuer leerd oc retferdelige leffue effter dine budord och fonge siden reth cristeth menniskeff affgong och dø i dyn hellige tro amen. Pater noster.

Den tolffte artickel i messen

Er naar man syunger Sanctus som lyder paa danske hellig er gudh fader hellig er gud søn hellig er gudh den helliand som er herre oc gud offuer alle engle skare och helgen Uelsignet er dw gudz søn som kommer i gudz faderff naffn. ✿ Det betegner off hwor ydmigelige gudz søn ihesus red till iherusalem palme søndagh paa i asen oc iøderne ind toge hannum meth stor ære oc verdighed Oc deriff born sunge hannum till loff oc ære (saa robendeff Uelsigned were dw som kommer i gudz naffn frelff off baade till liff och siell. A M E N

En bøn der til.

O Uelsignede herre Jhesu criste Jeg tacker dig at dw veluillelige red til iherusalem palme søndag mod din hellige pine sidendiff paa en arm asen Jeg beder dig ydmygelige kere herre at dw vilt nw komme til mig arme fattige menniske met den verdige hellianдz naade oc optende min hw hierte oc sind ath ieg maa bliffue dig horig lydig oc ydmig met

liff [oc] siell i alle mine gernynger oc regere oc styre mig effter din vilge ath ieg maa tale oc gøre det som dig tacknemmeligt er amen. Pater noster. Aue

---

Her effter følger

den anden part aff messen

i den skal man offuer tencke oc tractere vor herriss ihesu cristi swore død oc pine oc lese disse effter screffne sancti Gregorii bøner men presten less canonem och stonder i første tiende messe met huilke man fortiener xlvi m aar afflad som sanctus gregorius oc Sixtus der til giffuit haffue

---

Orationes gregoriane

Herre ihesu criste ieg tilbeder dig som hengde paa korsseth och hagde en torne krune paa dith hoffuith ieg beder ydmygelige ath dit korss frelser mig fra dieffuelen

Pater noster. Vor fader som er.

Herre ihesu criste ieg tilbeder dig som faar wor giord paa korsset oc skencked met ædicke oc galle Jeg beder dig ydmigelige ath samme dine saar bliffue myn sieliff legedom.

Pater noster. Aue.

Herre ihesu criste iegh tilbeder digh som lagdiff i graffuen och smwrdiff meth dyrebar smørelse Jeg beder dig ydmigelighe ath samme din død maa wære mit liff Amen.

Pater noster Aue.

Herre ihesu criste iegh tilbeder dig som neder for til helwediff ath frælse dyne wenner som der wore Jeg dig beder ydmigelige ath dw aldrig tilstæder ath ieg didh kommer. Amen. Pater noster.

O Herre ihesu criste ieg tilbeder dig som opstod aff døde och for til hiemmelss och sider hoss gudz faderss høgre hond Jeg beder dig ydmigelige at ieg maa effter følge dig oc bliffue der ewindelige amen

Pater.

O Herre ihesu criste dw gode hyrde beuare alle retwise mennisfe och retferdigh gør alle syndige mennisfe Miskunde dig offuer alle cristne siele oc forbarme digh offuer mig arme wverdighe syndere Amen.

Pater noster. Aue maria.

O Herre ihesu criste iegh beder digh formedelst den haarde beske pine dw tolde paa det hellighe korss mest den tiid din alder helligste siel vdgick aff dit benedide legeme Forbarme dig offuer myn siæll naar hwn skall vdgonge aff mit legeme amen.

Pater noster. Aue.

versus. Gwdz søn wor saargiordh for wor ondskaff skyld Och pinder swarlige for wore synder skyld.

Collecta

O Herre ihesu criste Jegh beder dig ydmigelige ath din hellige pine maa være min wern oc beskærmelse modh alt ont oc at dine hellighe saar mwe indtryckiss i min siell och sind at ieg ydelige maa løstiss och glædiss i dem Lad dit blod aff to alle mine synder at din verdige død maa bliffue mig till euigh glæde och salighed i disse sticke skall all myn løst glæde begeringh hwgsualelse och attra være till liff och siell nw oc ewindelige A M E N

Den xiii artickel i messen.

Er ath presten begynder at lesæ canonem facte och hemmelige effter Sanctus och cortinerne skulle dragiss for hannwm ath han ey ser nogeth som hannwm behindre kan Siden bøyer

han sig ydmyngelighe neder till alteret igen. ❧ Det betegner oss ath ihesus odh det benedide paaske lam met sine hellige apostle inden lucte dørre siden bøyde han sigh ydmigelighe ned till iorden och twode deriss føder.

En bøn der til

Dw velsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig ath du paa sker torsdag stycte ville den tiid dw ost paaske lammet meth dine apostle ath wii anamme skulle i det verdige sacramente dit helliighe legeme oss till en ewigh spisning och salighed och dit verdighe blodh till i ewigh drick paa det wii skulle i hw komme din haarde død oc pine naar wii det anamme Jegh beder digh ydmyngelighe kere herre at dw vilt optende mit hierte och hw meth din guddommelighe kerlighed ath iegh engen tyng begerer effter denne dag som mig kan draghe til nogen synd Och ladh all ting være mig verstyggelig meth hwilke ieg dig fortørne kan Ath ieg ydelighe betencke kan din sware død oc bitter pine amen. Pater noster.

Den xiiii artickel i messen.

Er ath presten der nest gør try korss offuer kalken læsendess hemelige ord. ❧ Det betegner oss ath ihesus gudz søn vor frelsere bad all ene tre gonge hemeligen i vrte gaarden til gwd fader sker torsdag at nath At den bitter pine motte vendiss fra hannwm

En bøn der til

Uelsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig ath dw ville bede till dyn hemelske fader tre gonge i vrtegaarden oc swediss van oc blodige taare den tiid dw offuer tenckte den bitter pine och sware død dw lide skulle paa mandommens vegne for wor salighedz skyld Jeg beder dig ydmyngelige allerkeriste herre at dw formedelst den sware drøuelse som dit hierte da beklemde at du vilt hugsuale mig i all myn sorg nød och

dronelse baade til liff oc siel Och lad din blodighe swed ey were forgeffnisf vdgiffuen men lad hannwm komme mig til ewig salighed amen. Pater

Den xv articel i messen er

At naar presten stonder i tyende messe da beder han først for syne frender oc venner oc andre som han er plectig at bede got faare Ath den alsommectiste gud vil forlade dem deriff synder och giffue dem liffnisf frist her paa iorden at bedre dem ꝛc Det bewiser off ath den tiidh vor herre vor fangen i vrtegaarden da bad han for syne apostel och discipell till ioderne ath de vilde lade dem bliffue meth frede och gøre dem intthed onth men lade dem gonge

En bon der til

O Uelsignede herre ihesu criste Jegh tacker dig ath dw ville lade dig velnillelige gribe och binde aff de falste ioder och lede och drage til den dommereff huff som kallediff Annas ath dw ville løse døtzens bond meth hwilke wii arme mennisfe bundne waare Jegh beder digh ydmygelige ath dw vilt løse mig aff alle mine fienderff bond swig falshed oc bedragelse och forlade mig alle myne synder ath ieg maa tiene oc loffue dig till ewig tiid amen. Pater noster

Den xvi articel i messen.

Er at presten gør syden først iii korff oc saa ii korff offuer kalken och obledet for han consecrerer eller bewyer dem til det hellighe sacramente ꝛc Disse iii første korff de benise off huorlediff ihesus vor skabere vor led for iii hoffnit dommere som hannwm skulle dømme til døde som vaare Annas Cayphas och pilatus De andre ii korff betegne off de twenne sware blodiff vdgydelser och piner som han hagde i hanff hellige hustrugelse och kronelse

En bon der til

O Dw velsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig at dw om midnatiff tiide lodh dig drage och ledhe aff de fule vmilde ioder fra en falsk dommere til en anden som ver Annas cayphas oc pilatus oc lod dig der skammelige bespotte och forsmaa oc vbarmherteligh hustruge och krone met den hnaffe torne krone som stack ind i din hierne paa alle sider Jegh beder dig ydmigelige at dw formedelst den forsmædelse som dw leest vil vnde mig naade till ath iegh maa lide tormodige al den forsmedelse logn fortall oc baguaskelse som mine vuenner mig pa dicte Och lad dit benedide blod som dw vdgaff aff dit legeme i din hustrugelse och kronelse aff to alle mine synder amen. Pater.

Den xvii artickel i messen er

At presten stryger torrer oc renser sine fingre och hender paa corporaleth for han tager obledet. ✠ Det betegner oss huerledisf pilatus han tode sine hender for ioderne och sagde ath han ville vere saa vskyldig i vor herriss dod som han rensede syne hender met vandet En dog at de truede hannum och sagde dw est icke keyserens ven vden du domer hannum til dode Saa fryctede pilatus ath han moste skulle sit embede thi gaff han dom ouer hannum

En bon der til.

O Uelsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig ath du vilde lade dome dig till dode aff pilato for vor salighedz skyld som en anden obenbarlig syndere en dog ath dw vost aldeliss vskyldig oc klar for vden all synd Jeg beder dig ydmigelige at dw vilt vnde mig naade til ath iegh kan offuerueye och betencke mine swaare synder som iegh bedreffuith haffuer och lad migh gore ret plicth och bod for dem her i verden for iegh dor ath ieg icke paa den yderste domme dag fortabess met

andre onde mennisske effter din retwise oc strenge dom men lad mig da findiss aldeliss vskyldig i din asywn Amen Pater noster.

Den xviii artickel i messen

Er at presten tager obledet i syne hender och de hannwm tiene till messen legghe hagelen op paa hanss arell och saa reder presten sig till ath consecrere och benie det hellige sacramente vor herriss legeme. ☙ Det betegner oss huorlediss wor herre beredde sigh till den haarde dødh och pine ath lide den tid pilatus hagde dømd hannum Och bar selff det sware korss paa hanss hellighe arell til caluarie bierg som han skulle tole død paa En dog at han tiit suarlighe fald wnder det paa wegn Thii han wor ganske vansmegtig paa mandommenss vegne for iøderne hagde saa greselige hustruget och kroned hannwm·

En bøn dér til.

O Dw velsignede herre ihesu criste Jegh tacker digh ath dw vilde velwillighe selff bere det suare korss paa dine hellige arel til caluarie bierg som dw skulle korss festiss paa En dogh ath dw swarlige tit och offte fald vnder det til iorden paa vegn aff vansmectelse thii dit hellige blod oc liffuiss mact oc styrke vor tuonget aff dig i din hustrugelse oc kronelse och sware pine som iøderne dig den gandske nat oc halffuegiss til middag daa giort hagde Jegh beder dig ydmigelige kere herre ath den tiid maa komme ath ieg maa giffue mig veluillelige i dine hender at leffue oc dø effter din vilge oc bliffue salig meth dig formedelst din sware pine Amen. Pater noster.

Den xix artickel i messen.

Er ath naar presten haffuer consecreret oc bewiet thet hellighe sacramente gudz legeme met de fem ord som der till hører Da løffter han samme gwdz søn op offuer sit

hoffnith meth baade sine hender thii ath han er ret middel mellem oss syndige mennisse oc gwd fader i hiemmelen. ✿ Det beviser oss huorlediss ihesus vor frelsere vor neglder oc vprey sder paa det hellige korss mellem two roffuere aff twenne hende folk som vor ioderne och hednynghe der siden bespotte hannum skammelige

En bon der til

O Velsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig ath den tiidh dw hagde lidet megen swar pine her paa iorden ath du daa vilde lade dig negle til det hellige korss met stompede nagle som slagne vaare gennem dine hender och foder oc opregse dig paa korsset fra iorden i lucten met stor pine Jeg beder dig ydmigelige kere herre at dw vilt oploffte mit hierte til hiemmelske ting oc begerelser oc vdslocke all verdenss lyst oc attra aff mit hierte oc find ath ieg ydelige betencke maa din hellige korssfestelse oc siden fonge hiemmerigiss glede formedelst hende met dig til ewig tiid amen. Pater

Den xx artickel i Messen.

Er at naar presten haffuer neder lagt gudz legeme the oploffter han kalken meth wor herriss alder dyrebarste blodh. ✿ Deth betegner oss ath den tiidh wor herre wor op reyssder paa deth hellighe korss saa lode de slemme ioder aff reth van arth och deriss store ondskaff korsset falde till iorden igen meth hanss benedide legeme ath alle hanss hellighe saar och wunder och serdeliss the iiii saar som han vor fester meth till korsset broste op igen ath blode som en kylde paa iorden.

En bon der til

O Velsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig ath dw vilde lade dig swarlighe vdstrecke paa det hellighe korss ath huer led skyldiss fra anden och siden lod opregse digh meth

korsseth i luckthen och tillodh ath de slemme forbannede iøder lode korsset neder falde igen till iorden saa swarligen met dit benedide legeme ath alle dine hellighe saar oc vunder op broste igen at bløde ganske offuerflødighe paa nyff at dit blod flød ned til iorden den tiid de reysſde korsset op igen met dig O den sware pine dw figst i dit hoffuit i samme fald aff din torne krone som stack dig i din hierne paa alle sider Jeg beder dig ydmygelige at Jeg maa tiene och tacke dig meth alle mine lemmer krop och siell saa lenge ieg leffuer for denne din pine ath ieg effter min død maa fonge den ewige glæde meth dig Amen. Pater noster.

Den xxi artickell i messen

Er Naar presten haffuer neder sath kalken tha vdstrecker han sine arme i korssvisſhed och beder for folked. ✿ Det betegner oss ath den tiidh ihesus cristus vor herre hengde vdstrecketh met sine benedide arme paa det hellige korss da bad han for dem som hannum pinte oc ferdelis for de simpel iøder oc hedninger som icke wiste hwad de giorde En dog at de bespottede hannwm och sagde est dw gudz søn tha frelss dig selff och fly ned aff korsset.

En bøn der till

O Welsignede herre ihesu criste Jegh tacker dig ath dw for min skyld vilde henge vdstrecked paa det hellige korss met dine benedide arme oc lade dig saa skendelige bespotte aff de forbandede slemme iøder Jeg beder dig ydmigelige at du formedelst din guddommelige milhed och godhed wilt indtrycke denne sware pine och bespottelse i mit hierte ath ieg ydelige maa offuer tencke dem dig till loff oc ære oc min arme siel til den ewige salighed Amen. Pater noster.

Den xxii artickel i messen.

Er at presten gor siden syw korss offuer det hellige sacramente oc kalken. ✿ Deth betegner oss ath wor herre talede syw gonge paa deth hellighe korss ✿ Den forste gong sagde han O gwdh fader forlad dem deriss synder thii de vide icke hwadh de gore ✿ Anden gong til rossueren i dag skalt dw were meth migh i paradiss. ✿ Tredie gong till syn moder Quinde se din son och till sancti Hanss se din moder ✿ Fierde gong O myn gwd o myn gwdh hwi haffuer dw saa offuergiffuit mig. ✿ Femte gong. Mig toster ✿ Siette gong det er fulkommed ✿ Siwende gong o hiemmelske fader i dine hender befaler ieg min siell

En bon der til

O Uelsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig at dw vilde tale syw gonge paa deth hellige korss i din sware pine for myn salighedz skyld ath iegh altiidh skulle komme dig i hw Jegh beder digh ydmigelige ath dw wilt forlade mig all det iegh haffuer syndet emod dig meth de syw dodelighe synder Som er hofferdighed girighed vkyskhed awend wrede offuerflodighed och ladhed Ath iegh formedelst din sware pine oc din store milhed oc barmhertighed maa fonge den ewighe ro i hiemmerigiss rige.

Den xxiii artickel i messen

Er ath presten stonder i den anden tyende messe och beder for alle cristne menniskess siele som er i skerss ildz pine ✿ Deth betegner oss deth store morck som bless offuer all verden den tiid wor herre hengde paa det hellige korss oc sell oc maane de moste deriss skyn och alle stierner.

En bon der til

O Uelsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig for deth store mork som wor offuer all verden fra klocken slo ix til hwn

slo xii men dw hengde paa det hellige korss och solen hagde most sit skyn til din benedide siel vor vdgongen aff dit hellighe legeme for wor salighedz skyld. Jeg beder dig ydmigelige at dw wilt vnde mig ath ieg maa haffue medliding meth dig i din bitter pine oc forsmaa all werdenss hofferdighed vellost oc rigdom at all werdenss forfengelighed maa bliffue migh mork och verstyggelig saa iegh kan fonge den ewige salighed.

Pater noster. Aue.

Den xxiiii artickel i messen.

Er ath presten syunger pater noster met hoy røst effter han haffuer stondet sist i tiende messe. ✿ Det betegner oss ath den tiidh wor herre skulle dø paa det hellige korss tha ropte han til gwd fader met høy oc swar gredende røst (sigendiss) O hemelske fader i dine hender befaler ieg myn siell.

En bon der till

O Uelsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig ath dw leest den horde død for mig arme syndige menniske paa det hellige korss paa det ath ieg skulle frelsess fra den ewige død Jeg beder dig ydmigelige kere herre formedelst den haarde pine dw leest paa det hellige korss serdeliss den tiid din hellige siel skulle vdgonge aff dit benedide legeme at dw vilt trøste mig i all min nød och drøuelse oc frelse myn arme siell i myn dødz time Amen. Pater noster Aue

Den xxv artickel i messen

Er at presten bryder det hellige sacramente i tre dele Och læser tre gonghe Agnus dei. Som er paa danske. O dw gwdz vskyldelighe lam forbarme digh offuer oss. ✿ Det betegner oss hworlediss ihesus vor herre omwende och frelste trende honde folk men han hengde paa deth hellighe korss først roffueren som hengde paa hanss høgre side. siden Longinum som stack

hanff hierte op Och framdeliff mange andre aff dem som neruerendiff wore hoff hannwm i hanff dødz time

En bøn der til.

O Uelsignede herre ihesu criste Jegh tacker dig ath dw ville frelse trenne honde folk men dw hengde paa det hellige korff Jeg beder dig ydmygelige alder keriste herre som frelste røffneren paa korffet ath dw formedelst den samme din vbegribelighe barmhertighed vilth frelse migh paa myn yderste tiidh ath iegh siden meth alle dine helghen maa tiene digh ewindelighe Amen. Pater noster Aue maria.

Den xxvi artickel i messen

Er at presten lader en dell falde i kalken aff det helighe sacramente siden han brød det sønder. ✠ Det betegner off ath siden wor herriff ihesu cristi milde hierte opstunget vor paa det hellige korff tha for han ned til heluediff oc brød det oc vdtog Adam oc ewe met de andre hellighe patriarcke oc profeter oc hanff venner som der vor fagne

En bøn der til

O Uelsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig at strax din hellighe siell vor vdgongen aff dit benedide legeme da forst du neder til heluede oc vdtog alle dine venner som der wor fagne Jeg beder dig ydmigelige alder mildeste herre at du formedelst din wsielighe barmhertighed vilt neder fare til skerff ildz pine oc vtage myn faderff oc moderff siele frenderff oc vennerø oc alle andre som ieg er plectig at bede goth faare At de meth off oc wii med dem mwe tacke oc loffue dig til ewig tiid amen Pater

Den xxvii artickel i messen.

Er at presten kysser korffet siden altered och saa paken. ✠ Det betegner off at den tiid wor herre wor ned tagen

aff det hellige korff oc lagd i syn benedide moderff marie skød tha kyste hwn deth tith oc offte for den store kerlighed som hwn till hannwm hagde.

En bøn der till.

O Uelsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig ath dw wost døder ned tagen aff det hellige korff aff den gode retwise iosep oc neder lagd i din hellighe moderff marie skød som wor da gandske bedrøffuit och sorg fuld for dig oc kyste tiit och offte dit blodige legeme Jeg beder dig ydmigelige alder kæriste herre at du formedelst den suare sorg oc graad som din benedide moder hagde for dig vnder korffet och den tiid dw laast i hendiff skød at dw wilt forlade mig alle mine synder oc ey tillade ath ieg mer falder i synden Men vndh mig ath elske digh aff alth myt hierte till ewigh tiidh meth din hellighe moder maria Amen. Pater noster. Aue

Den xxviii artickel i messen

Er ath presten tager det hellige sacramente igen i baade sine hender Och anammer deth siden till sig met stor ydmyghed och gwdelighed. ✠ Det betegner off at iosep och Nicodemuff toge vor herriff ihesu criste legeme met deriff hender aff iomfrw marie skød och lagde det i graffuen meth stor ydmyghed och gwdelighed.

En bøn der til

O Uelsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig ath dw vilde lade dig begrawe oc smørge met dyrebar smørelse Oc swøbiff i en subtiligt linet klede en dogh ath dw wost herre offuer hiemmel och iordh. Jegh beder dig ydmygelighe o keriste herre ath dw vilt vnde mig ath iegh maa begraffue din bitter pine oc haarde død i myt hierte oc hw ath ieg ydelighe dem betencke maa Och smørge dine hellige saar daglige meth myne

gredenne thaare oc gwdelige bøner och lesnynger ath ieg maa bliffue verdig at se dine hellige sem vnder i hiemmerige Amen. Pater noster. Aue maria

---

Her begyndeff

den tredie dell i messen

som beteguer wor herriff ihesu cristi aldher ere fuldeste opstandelse

J hwilken hanff helligste siell wor opfuld meth alder størst glæde oc løst oc Jomfrw marieff deff ligest Thii ath hellighe doctoreff de scriffue at Jomfrw maria bleff saa vansmectig oc mactløff longe fredag aff den suare sorg swck oc graad som hwn hagde for syn kære sønff haarde død oc pine ath de ledde hende till iherusalem igen saa got som halff død oc der tøffuede hwn oc forbidde hanff verdige opstandelse bedendeff ydelige til gwd fader saa sigendiff O hiemmelske fader iegh wed aff profeterneff spaadom oc sande scrifft at den tiid nw tilstwnder ath min keriste søn skal opstonde Thii beder ieg dig ydmyngelige ath dw wilt opregse hannum aff døde. ✿ O alder køriste søn ieg saa dig nw nylige saa ynckelige blodig oc saargiord Lad mig nw se dig igen i dit forklarede legeme opstonden aff døde O alder mildeste søn dw haffuer saa offte sagt mig at du skulde opstonde den tredie dag och nw begynder han at komme thii beder ieg dig ath dw lader mig se dit alder clariste legeme. ✿ Saa bad Jomfrw marie paaske nat til midnattiff tide Da kom han met syt erefulde legeme oc hwgswalede førft sin hellighe moder Thi læser hende til ære denne effter screffne bøn. ✿ Hwo henne læff met anger och rwelse for syne synder han fortiener fire synff tywe aar til afflad

O Herre ihesu criste leffuende gudz søn Jeg beder dig ydmygelige formedelst den glæde och hwgsualelse din alder køriste moder maria fick paaske nat den tid dw obenbarede dig for hende met dit ærefulde oc skinnende

legeme Oc for den glæde hwn fick da hwn saa ath dw forklared wor met din gwddommelighe clarhed at du vilt giffue mig de syw den helliandz gaffuer ath de mwe optende min hw oc hierte saa at iegh maa alle mine dage fuldkomme din wilge och budord som leffuer och regnerer till ewigh tiidh. Amen.

Den xxix artickel i messen.

Er ath naar presten anammet haffuer det verdighe gudz legeme och blod aff kalken tha gør han hannwm tom aldeliff och lader hannwm stonde oben ✣ Det betegner off ath den tiid vor herre wor opstonden aff døde den tredie dagh da lod han graffuen stonde oben och tom och obenbarede sig forst for sin hellige moder oc siden for sine andre wenner.

En bøn der till

O Uelsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig for din erefulde opstondelse at du haffuer sonder brwdet dødzenff bond oc forklared dit skynnende legeme met din gwddommelige clarhed Jeg beder digh ydmygelige o keriste herre at dw vilt oprense myn siel och liff aff alle myne synder oc onde gernynger som ieg nw er behindred vdi at ieg maa tiene oc tacke dig tilborlige her i werden oc siden til ewig tiid Amen. Pater

Den xxx artickel i messen.

Er ath presten tager spøling i kalken paa den høgre side hoff altered. ✣ Det betegner off at vor herre kom til sine apostell effter syn erefulde opstondelse oc od stegter fiff meth dem som de hagde fanget efter hanff befalning

En bøn der til.

O Uelsignede herre Jhesu criste Jeg tacker dig ath dw effter din erefulde opstondelse wilde obenbare dig for dine apostle

oc disciple oc æde met dem naturlig mad ath de kende oc se skulle at dw woss sandelige opstonden met det samme forklarede legeme som dw anammede aff iomfru maria Jeg beder dig ydmyggelighe kere herre ath dw vilt føde mig nw her paa iorden meth den hellighe scrifft oc god lerdom at ieg maa leffue effter dine budord och vilge saa iegh maa siden bliffue delactig met dig oc dine helgen i det hiemmelske gestebud och verskab som aldrig fonger ende.

Den xxxi artickell i messen

Er at naar presten haffuer taget spøling tha vender han sig om mith for altered och siger till folket Dominus vobiscum (det er sagth) herre gwd were met eder ✿ Det betegner off at wor herre kom ind til sine apostel oc discipel inden lwcte dørre och stod mit i blant dem oc sagde (Pax vobis) det er sagt fred were met eder.

En bøn der til

O Uelsignede herre ihesu criste Jeg takker dig at dw vilde obenbare dig for dine hellige apostel oc discipel efter din erefulde opstondelse Oc ingonge till dem at lwcte dørre oc stonde mit i blant dem och the dem dine hellige fem saar i hender føder oc side at de fulkommelige tro oc se skulle at dw sandelighe opstonden wor met dit rette legeme Jeg beder dig ydmigelige kere herre at du vilt locke mine fem sind baade induertiff oc vduertiff fra alle fristelser oc verdenff forfengelighed at ieg maa see till ewigh tiid dit forklarede legeme och hellighe saar som dw tede dine discipel amen.

Den xxxii artickel i messen

Er at presten vender sig til folked oc siger (Ite missa est) det er sagt gonger nw den hellighe messe er fuldkommen. ✿ Det betegner off ath før wor herre for till hiemmelff tha sagde han till syne apostell gongher nw offuer all werden och

predicker och lærer den hellighe lest oc ewangelium for alle creatur som till er Alle de som tro och døpte ere de skulle fonge den ewighe salighed.

En bøn der til

O Velsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig at dw formedelst dine hellighe apostleff predicken oc lerdom haffuer kaldet off fattige hedninge till den hellige cristelige tro Jeg beder dig ydmygelige kere herre at ieg her paa iorden saa leffue maa i den hellige cristelige tro och fulkomme dine apostelff lerdom oc dine budord ath ieg maa fonge den ewige glæde meth dig i hiemmerige som dw haffuer loffuith alle gode cristne mennisfe. Amen Pater noster Aue.

Den xxxiii artickel i messen.

Er at naar presten haffuer fuldkommed messen tha giffuer han velsignelse offuer alle som hoff hannum nerwerendiff ere oc vender sig saa til alteret igen oc far aff messe klæderne ✠ Det betegner off ath den tiid vor herre ihesus cristus hagde fulkommed alting effter gudh faderff vilge och igenløsd menniskenff kon fra dieffuelen tha gaff han velsignelse offuer alle som neruerendiff hoff hannum waare paa olineti bierg den tiidh han opfor till hiemmerigiff rige.

En bøn der till

O Velsignede herre ihesu criste Jeg tacker dig ath paa den tiid du hagde fulkommed din hiemmelske faderff wilghe her paa iorden oc igenløsd off arme mennisfe fra dieffuelen tha op forst du till hiemmelff igen och sider hoff gud faderff høgre hond Jeg beder dig ydmygelige kere herre at dw vilt optage myn hw hierte oc sind till hiemmelen fra denne verdenff forfengelighed oc all syndig begering Ath iegh formedelst din

store barmhertighed maa bliffue verdig til at se dig i din rette mayestat och ære til ewigh tiidh Amen. Pater noster.

Hwert menniske bør at tage velsignelse effter messen før han gonger bort.

Man skal icke strax gonge bort ath (Ite missa est) er sagt Thi hwert cristet menniske bør at anamme velsignelse før aff presten effter messen serdeliff om søndagen oc andre hellige dage som clarlige scriffuiff i den hellige scrifft Her emod gøre dogh mange som løbe strax aff kirken effter wor herre er løfft oc gonghe siden paa kirke gaarden eller anderstedz och snacke oc vaske loff actige ord Hwo det gør aff en ond wane han synder der met dødelige O hwor liden kerlighed och gudelighed haffue sadanne menniske til den alsommectiske gud O hwor liden frvct oc fare haffue de for den ewige fordømelse och pine som fortryde ath de skulle høre i messe til ende oc tiene vor herre i time oc spise deriff arme siell som ewindelige leffue skal met den aandelige spisnyng gwdz benedide legeme. Men dem fortryder icke och ey helder tyckiff langsommeligt at vere at side ouer borde tre eller fyre tyme at æde oc drickt och siden fulde dem till midnath at de føde kwnde den ryle krop oc legeme som raadne skall i iorden och orme oc padder æde skulle O menniske offuer giffuer saadan leffnid om i ellers ville vere delactige i hiemmerigiff rige. ✿ Tager velsignelse dagligħe aff presten effter messen om det er ether mwligt oc offuer tencker den krafft och macth hwn haffuer Men gwdh i deth gamble testamente welsignede de børn som deriff forelder velsigned hagde. ✿ Abraham velsignede ysaac sin søn. ysaac velsignede Jacob sin søn. Jacob framdeliff alle syne børn oc der faare bleffue de tiit och offte frelste fra bradød och andre onde planer Huor ydermere bliffue de nw velsignede aff prestenff hender met hwilken han nylighe tracterede wor herriff sande legeme. som gwdelighe anamme hanff welsignelse och tro fulkommelige ath hwn skall beware dem den dagh fraa all liffuiff fare: bradød oc alt andet ont som dem kan hende

oc ath de skulle fonge den ewighe benedidelse der faare aff gud i hiemmerigiss rige. AMEN

Om samme velsignelse findiss mange store iertegen i den hellige scrifft aff hwilke iegh twende scriffue vil.

Deth wor en mure mester som tecke skulde eth høyt hwff och han fald w forwandiss fra øuerst aff samme hwff oc ned paa iorden och bleff alligewel vskad Der kom løbendiss meget folk till hannwm oc mente at han hagde wereth død men de fwnde hannwm karst oc sund det forwndrede dem alle och sagde dw wost vel velsigned i dagh men dw ey døde aff dette fald Han swarede) det er sant thii ieg vor velsignet i dag aff prestenss hond met hvilken han førre tracterede gudz verdige legeme Och det wor oc er min fuldkommelige tro at ieg icke dø skall vden skeel och scrifftemaal naar iegh fonger saadan velsignelse aff presten effther messen Thii skadde mig och nw intthed som i alle se.

Et andet Iertegen.

Der waare twenne stalbrødre som stedsse reysfde til hobe effter deriss bieringh Den ene hørde hwer dag messe och tog velsignelse aff presten før han gik bort Men den anden han actede det intthed En dag som de fuldiss at paa vegn saa kom en swar tordwn och lywn ild Oc den som icke hagde hørt messe han bleff i hiel slagen Men den anden som hagde fonget velsignelse aff presten han bleff aldeliss vskadder.

En bøn man læse skall effter messen.

O Alder mectiste och veldigste gud ieg tacker dig ydmygelige aff all min hw och hierte Ath dw haffuer besttermeth mit liff oc siel til denne dag oc vnith mig nw at se i prestenss hender dit benedide oc sande legeme met kød oc blod som du

anammede aff den alder reniste mø Jomfrw maria Jegh beder digh ydmyghelighe ath dw formedelst den vsyelighe kerlighed som dw haffuer til din alder helligste moder oc for den swar død och pine dw tolde for mig arme syndige mennisse Ath dw vilt vnde mig at ieg nw maa saa aandelige haffue anamme dit benedide kød oc blod min siel oc liff til salighed som presten det anammede legemelige at ieg der met beskermeff maa i dag fra alle mine fiender oc wvenner som mig kunde skade paa mit liff siel gotz heder eller ære Och forlad mig alle mine synder oc beware mig fra dieffuelen ath han ey fonger macht offuer mig eller min siell O gud se miskundelighe til mig oc giff mig den helliandz naade at ieg maa ydelige øffue mig i din hellighe tieniste oc leffue retferdelige effter dine budord forbarme dig och offuer myne foreldreff siele oc ofuer alle andre cristne siele som ieg er skyldig at bede faare Och lad dine hellige engle anamme min siel effter min død oc føre henne til den euige hiemmerigiff glæde. Amen

Den anden bog at høre messe

HEr effter Følger den Anden Bog Udi hwilken der bescriffuiff och læriff atskillelige articfle om den hellige messe som nyttelige ere huert cristet mennisfe at vide Och hwad altered presten. kalk. diff messe klederne oc alt andet som der till hører betegner.

Her begyndiff

tafflen aff den Anden bogh.

Forste Capittel	hwi messen kallis messe i alle land aff alle honde mennisfe paa alle twngemall.
Det andet Ca.	Hwor fore alle kirker stonde i øster ock vester.
Tredie Capittel.	Hwo der sagde den første messe.
Fierde Ca.	Om i presteff første messe er bedre en den anden.
Femte Ca.	Om det er bedre ath høre messe aff en god prest en aff en onder.
Siette Ca.	om alle messer ere al enff gode at lade læse eller sige.
Sywende Ca.	Om de syu messer som haffue megen krafft och macth och kaldiff de Gyldene messer.
Ottende Cap.	Om alle mennisfe ere plictige til at høre en heel messe.
Nyende Cap.	Om det er budet ath hwert cristet mennisfe skal høre messe om hellige dage.

Tyende Cap.	Om man maa gonge pillegrimss gong om sondagen.
Elleffte ca.	Om et menniske er inthet andet plectig at gøre om sondaghen en høre messe.
Tolffte cap.	Hworlediss eth got menniske skal haffue sig vnder messen.
Trettende ca.	Om en er altiid plictig till ath høre messe aff sin egen prest i sin sogne kirke.
Fiortende cap.	Om man maa sige messe paa w vider sted.
Femptende cap.	Om et menniske maa læse om søndaghen vnder syn sogne messe det hannwm er sat til plict och bod for syne synder
Sextende cap.	Om den er plictig til at høre en anden messe som kommer for silde til syn sondagess messe
Søttende Ca.	Om hwert menniske bør endelighe ath høre och forstonde ordene i messen.
Attende Ca.	hwad salighed oc nyttelighed der er i messen.
Nittende Capit.	Om man maa sige messe eller lade sige messe for pennige.
Tywende Capittel.	Hwor met man merke skall det hellighe sacramentess mectighed krafft och macth i messen.
Det xxi Ca.	hworlediss hwert menniske tilborlige oc gudelige skall rede sig til at høre messe.
Det xxii Ca.	hworlediss han sig haffue skal der retteligt vil tiene til messe
Det xxiii Ca.	at huer man skal gierne tiene til messe for ser sager skyld
Det xxiiii Ca.	om qwindfolk maa tiene till messe i nød
Det xxv Ca.	om nogen kan vel høre mange messer til lige.
Det xxvi Ca.	hwad alt ded betegner som hør till messen baade prest altere kalk. disk. corporal. messe klederne och alt andet.

Forste Capittell.

hwi Messen kalliss messe i alle land oc paa alle twngemaall.

I Alle land oc paa alle honde tungemoll Latine Hebraiske Grekeske Ualske Spanske Fransowske Engelske Danske och tyske kallis det hellighe messe embede (Messæ) for trenne honde sager skyld

Den forste sag er (Quia missa) dicitur quasi transmissa secundum hugonem de sancto victore Det er sagt paa danske (Messæ) merker saa megeth som framsent som Hugo aff sancti victoriss closter i Pariss det vdtyder. Fordi ath presten han framsender til den alsommectiste gwd i hiemmerige alle deriss gudelige boner oc offer som hore hanss messe thii han er skicked till en talss man oc middel mellem gud oc menniskene

Anden sag er fordi ath (Messæ) er saa meget som vdsent Thii ath den alsommectiste Gwd fader vdsender sin eniste son til huer messe met det samme legeme kod oc blod som han anammede aff iomfrw maria naar presten læser de fem ord som gwdh selffuer der till skickede Och presten anammer deth legemelige Oc alle andre gudelige menniske aandelige som horer messen om de det begere oc ere vden dodelig synd

Tredie sag er fordi at (Messæ) er en nw saa meghet som vdsent Thii ati den hellighe kirkiss forste begyndelse. Strax at det hellige ewangelium wor læst Da skulle messe degnen vd driffue aff den hellighe kirke alle de som icke waare dopte oc cristne Thii ath de waare icke werdighe till ath se det hellige sacremente i messen som er gudz verdige legeme.

Det andet cap.

for hwad sag alle kirker stonde i oster oc vester.

A Lle gode cristne menniske skulle vende dem i oster som solen gonger op om det er dem mweligt. naar de ville bede till den alsommectiste gwd Thii at Messen sigiss i oster effter den hellighe kirkiss skickelse for fire honde sager skyld.

Den første sag er at wii ey skulle snueff ath effter følge Jøderne Sarasener Turker eller andre vkristne mennisske Thii ath iøderne vende dem i vester naar de bede Sarasener i synder Turker oc andre vkristne i norden Fordi er det skicked offuer all cristendommen at man skall lese det hellighe Ewangelium i nor meth høy rost modh turkerne vkristne och alt andet ont som kommer aff nør.

Den Anden sag at wi bede i øster er at Paradiss wor rette bolig som Adam oc vne vaare foreldre vaare dreffne aff for de brøde gudz bud stonder i øster Thii wende wii oss alle diid til vort rette fæderne land bedendiss ydmygelige aff gud at wii diid komme mwe naar wi skulle skyløff aff denne grædelige dall som er werden.

Den Tredie sag er Ath ihesus vor skabere oc frelsere hengde paa det hellighe korss saa hanss ryg vor vendh i øster oc hanss ansict mod vester Thi skulle wii nw vende oss i øster mod hanss hellige ansict Paa det ath wii formedelst den suare død oc pine som han led paa det werdighe korss mwe bliffue salighe.

Den fierde sag er fordi Ath vor herre stod i øster den tiid han opfor til hiemmelss oc der baade de hellighe apostle til hannwm Han skall oc side i øster paa den yderste domme dagh naar han skal dømme leuendiss oc døde Oc det beteguer oss at wii begraffuiss met føderne i øster oc hoffuedet i vester Ath wii skulle opstonde som wii ligge oc strax gonghe for wor herriss strenghe dom som sker i øster oc icke vende oss om till nogen side.

Det Tredie Ca.

hwo der sagde den første messe Och hworlediss hwn siden bleff sticht

DEt findiss klarlige i den hellige scrifft ath Gudz søn ihesus cristus wor frelsere skyctede først selff och sagde messe skær torssdag ath afften den tiidh han od syn nadwere met sine apostel Daa lesde han de fem ordh offuer brødet meth hwilke alle prestmend nw bewie oc consecrere det hellige

sacramente (och saa gaff han sine apostle det och sagde Anammer dette mit legeme til ether i myn i hwkommelse Saa skulle i oc ommwende her effter brød til myt kød blod oc legeme i min pineff oc dødiff amyndelse Oc alle prester effter ether. ❧ Siden sagde apostlene messe leffendiff samme fem ord offuer brødet som cristus giorde meth en Pater noster oc en aue maria all eniste Saa læsde Sancte peder messe i fire aar i Orienten der som han wor biscop Saa bleff han bisp i Anthiochen der leesde han iii Pater noster och tre smaa bøner till messen Sancte iacob den mindre han leesde først messe i iherusalem for han bleff der biscop sanctus Marcus ewangeliste lesde først messe i Alexandrien Och saa de andre Apostle offuer all verden framdeliff Siden skickede den hellige kirke at man skulle læse epistelen oc det hellighe ewangelium. ❧ Siden komme der hellige pauer oc bisper som wor sanctus Gregorius gelasius celestinus ambrosius Augustinus oc skickede messen som hwn nw sigiff.

Det Fierde capittel

om en prestes første messe er bedre en den anden iii eller iiii eller en andenff messe er

DEt helligthe sacramente som wies oc consecrereff i alle messer aff alle prester det er all lige mectigt oc lige krafftigt Dog er en presteff første messe mer nytteligh och gaffnlig en de andre.

Den første sag er Thi ati den første messe sker stor hogtiid och verdighed som icke sker i de andre messer Som er met offer vrge leg ringen oc kimen løstig sang met discant oc andet som gwdh sker loff aff.

Anden sagen er Ati enff første messe daa forladeff hanff synder offuerflødighe och aff slettiff meth stort afflad som der till giffuit er. Och alle fortiene som høre samme hanff messe.

Tredie sag er At alle prester plege at berede dem mer gudelige til den første messe yn til de andre oc ferdi bliffuer

han deff ydermere bønhørd meth gud at bede for dem som hore hanff messe.

Den fierde sag er At der bliffue somme siele løffde aff skerff ildz pine som gud tilforn der til skicked haffuer som icke losis kunde meth andre messer. Som wii lese aff Sancto Gregorio ath der bleff saa mange siele losde aff skerff ildz pine i hanff første messe som der wor menniske hoff at høre messen. Met mange saadanne flere exempel.

Det femte Ca.

om det er bedre at høre messe aff en god prest en aff en ond prest

HEr til suare hellige doctoreff och sige Ath man maa tale om den hellige messe i trende honde maade J første maade paa det hellige sacramentiff vegne som er gudz benedide legeme. Saa er messen saa god aff den werste prest som aff den beste Thii det hellige sacramente det forbedriff icke aff en god prest och det for argiff icke helder aff nogen ondh prest Men han anammer det til syn egen fordømelse.

J anden maade aff hwad persone messen sigiff Om han er reth sognepreſt eller cappellan till kirken Daa er och messen saa god aff en ond prest som aff en godh.

J den Tredie maade maa man tale om de gwdelige bøner der nogen leser i messen Saa er altiid den messe bedre der læsiff aff en gwdelig prest en aff en anden løff actig prest.

Det Siette cap.

Om alle messer ere all eniff gode at sige eller at lade sige.

OM messen ath sige eller ath lade sige Maa man tale i twenne honde maade.

Først er somme hellige dage som haffue deriff egne officie meth sang och lesnyng Som er paaske dagh pindz dag kormøsse dag alle wor froe dage alle søndage oc mange andre hellighe

daghe paa hwilke det icke er got eller bequemmeligt ath sige eller lade sige andre messer en till dagen horer vden det waare aff stor nød Thii skulle icke enfoldelighe ligfolk lade sige andre messer en til dagen hører.

J Anden maade saa er der mange søgne dage som icke haffue deriff egne officie daa maa man sige eller lade sige de messer som en haffuer mest gudelighed till Som till vor herriff fem saar Eller for alle cristne siele eller til vor froe eller till andre sine patroner eller helgen hwer effter sin vilge Der er och somme messer som ere meget tacknemmelige for gwd oc mer nyttelige at lese eller lade læse for døde eller leffuendiff en andre messer som Bonifacius pawe skickede at man skulle sige fem messer vor herriff fem saar till ere. Saa Er der oc vii messer som kallis de syw gyldene messer som skulle sigiff samfeldiff i syw daghe aff nogen dannemand met den mening och act som her effter følger daa haffue de stor vnderlig krafft och mact Oc ere meget nytteligh e at lade læse for de siele som er i skerff ildz pine ath de mwe snarlige frelsiff der aff En dog at de aff vor herriff store retuiffhed skulle der lenge bliffue Thii det læsiff at en gudelige prest frelste hundrede siele aff skerff ildz pine met en aff disse messer

---

Det Sywende Cap.

Er om de syw messer som man kalder de Gyldene messer thi ath de haffue megen krafft och macth.

DEn første messe skall læsiff om mondagen gudh till loff och ære for han vor fangen oc greben i vrtegaarden Och bede saa for den fattige siel ath han formedelst den hanff fangelse vil løse henne aff skerff ildz pine oc fengsell.

Den Anden messe skall læsiff om tisdagen gud til loff oc ere for han haardelige oc vredelige bunden vor til støtten O[c] bede for den fattige siel At han vil løse hende synderff oc pine bond

Den Tredie messe skal læsiff om ottenff dagen gud til loff oc ære for den vretferdige dom der Pilatuff gaff offuer hannum

Oc bede for den arme siel at han hende løse oc frelse wil fra den retferdighe dom som er offuer hende gongen for hendiff synder skyld.

Den Fierde skal læsiff om torsdagen wor herriff sware wsiegelige pine till loff oc ære som han hagde den tiidh hanff benedide legeme hengde slaget till det hellighe korff met tre stompede iern naffle Oc bede for den fattige siel At han formedelst den suare pine vil frelse oc løse henne aff skerff ildz suarhed och plawe.

Den femte Messe skall læsiff om fredagen Alle vor herriff saar til loff oc ære Som waare fem twsinde fire hwndrede. halff fierde synff tywe och tw Oc bede for den arme siell at han formedelst alle syne saar vill frelse oc løse henne aff alle de synder som hwn er besmyttet meth.

Den Siette Messe skall læsiff om løffuerdagen vor herre till loff oc ære at han wor neder tagen aff korsset oc lagd i graffuen En dog ath han wor konge oc herre offuer hiemmel oc iord Oc bede for den fattige siel at han formedelst sin begrauelse vil løse oc frelse henne aff skerff ildz pine i hwilken hwn begrawen er for syne synder.

Den Sywende skal læsiff om Søndagen vor herriff ærefulde opstondelse til loff oc ære Oc bede for den fattige siell Ath han formedelst syn verdige opstondelse vill opregse den fattighe siel aff skerff ildz pine ath hwn maa glædiff meth hannum i hiemmerigiff rige till ewigh tiid.

Det Ottende Ca.

Om hwert cristet mennishe er plectig til ath høre messe om søndagen.

Hwert cristet mennisse som kommet er till syn lawe alder bør effter kirke loffwen ath høre en heel messe om Søndaghen och icke gonge aff kirken før presten haffuer giort velsignelse effter messen Uden det skede for nogen gansk stor merkelig sag skyld som icke vaare vel mwelig at forlade.

a Doctoreff scriffue dog fire serdeliff sager met hwilke en skellige aarsagiff kan i denne artickel.

Den første er Om et mennisfe vaare saa swarlige sywgt at det kunde icke gonge til kirke vden liffuiff faare da aarsagiff det.

Den anden sag er De som haffue spæde eller sywge børn och haffue engen anden som dem kan tage ware oc de kwnde icke helder tage dem met dem for fruct oc fare skyld de aarsageff oc

Den Tredie sag er ath ware nogen stad eller slot belagd eller i stor fare for sine fiender oc kunde icke der fore høre messe tha aarsageff de och.

Den fierde sag er at naar eth mennifke er saa swarlige oc skellighe behindret at hannwm tyckiff mellem gwd syn syell oc samwittighed at han engelediff kan fonge hørt messe Da aarsagiff han for gwd oc den hellige kirke Dog skal han gøre gud loff oc ere meth syne gwdelige bøner der som han er. eller om anden dagen der effter Men kan han lese danske Tha maa han lese de bøner her forscreffne stonde och begyndiff saa. (:O velsignede herre ihesu criste.

Det Niende Ca.

Om det er budet at hwert cristet menniske skal høre messe hwer hellig dag.

I Kirkelowen scriffues at det er tilbørligt at alle mennifke skulle høre Messe om store høgtidelige dage som skickede oc skyctede ere aff den hellighe kirke Paa det at de kunde deff ydermere haffue aarsage til at tiene gud oc tacke hannwm fore sine velgerninger met deriff gwdelige bøner oc offer oc det kunde de best gøre vnder messen thii ere de plictige at høre henne. Men der er somme smaa hellige dage som Bisper siden skyctet och budet haffue paa huilke dem bør och at høre messe Naar hwn er sagd tha mwe de arbeyde en føge ting for andre men inthet for dem selfue Som er at hielpe til noget menigt gaffn ath gøre broer ath forbedre onde veye

ath hielpe til bigning paa kirke eller kirkegaarde ath aage korn eller hø ind for regn skyld eller ath hielpe fattighe folk ath pløye saa eller høste eller ath aage ved sten eller andet for fattighe kirkenss personer klostermend eller kloster iomfruer dog skall man før høre messe.

Det Tiende Capit.

Om man maa gonge pillegrimss gong om søndagen oc Om En tienifte dreng och tienifte pige bør at høre messe om søndagen

SAnctus Jeronymus scriffuer At det er icke tacknemmeligt for gwdh det en gør om han lader det bliffue vgiort som han er plectig at gøre At gonge pillegrimss gong om søndagen eller andre hogtideligħe dage vden det skede, aff stor nød oc ferdeliff før man haffuer hørt messe deth er vhørligt och stor synd Hwor meget større synd er det da ath fare effter købmanskaff eller andre erende om Søndagen oc store hellige daghe och forsome ath høre messe. ¶ Befaler oc nogen sin sueñd eller pige at regse eller fare nogen sted som macht paa ligger tha synder hwerken aff dem Men ligger der icke stor macth paa tha synder hosbonden all enifte Forlader oc swend eller pige ath høre messe om hellighe dage for deriff egen forsømelse skyld at the icke vilde opstonde en time eller ii før de gøre oc der offuer forsome messen Tha skulle de selffue det andsware fore gwd oc icke deriff hosbonde eller hwstrwge.

Det Elleffte Cap.

Om eth menniske er inthet andet plectig at gøre om søndagen eller hellige dage en høre messe

DEn alsommectiste gwd haffuer selff budet at hwert menniske skall øffue sig i gode gerninger om hellighe daghe icke all enifte at høre messe Men at høre predicken afftensong oc andre tider oc offuer tencke de velgerninger som gwdh haffuer

giord modh hannwm. ❧ Thi scriffue hellige doctoreff at hwo der vil holde søndagen hellig han skal fulkomme fer honde ting.

❧ Den Første er at han skal hore messæ

Den Anden er At han skall høre predicken Sker hwn icke der som han er da skal han læse i det sted gudelige bøner eller pater noster oc aue maria

Den tredie er At han skall giffue almisse eller gøre almisse gerninger om det er i hanss formue kan han icke det gøre tha skal han fuldkomme det met en god vilge oc det er nock.

Den fierde er At han skal besynderlige bede den dag om den ewige salighed

Den femte er At han besynderlige skal offuer tencke paa den dag ath gwdh haffuer skafft hannwm oc frelst hannum fra den euige helwediss pine met hanss horde død oc pine Oc vnt hannwm at han er kommen til den cristelighe tro och der faare skal han tacke gud aff alt sit hierte.

Den Siette er Ath hannwm bør at offuer tencke alle de synder som han haffuer giort siden ath han wor sist till scriffte och gøre saa eth menigt scrifftemaall mellem gud oc syn samwittighed oc tycke dem fulkommelighe ilde at were aff alt sit hierte oc haffue vilge till ath bedre sig mod gwdh.

Det Tolffte Cap.

Hworlediss i got mennishe bør ath haffue sig vnder messen.

DEn hellige kirke vor aandelighe moder haffuer skicked VI honde ting och articke lom den hellighe Messe som hwert cristet mennisſte bør at legge paa hierte.

Den første er En dog at eth mennisſke haffuer hørt en messe om søndaghen eller nogen anden høgtidelig dag da bør hannwm alligeuel ath hore hoymessen vden han wore storlige behindred at han det engelediss gøre kunde

Den Anden er At huert mennisſke bør at høre messe i syn sogne kirke oc icke anderstediss i closter eller andre kirker oc der met forsmaa sin sognekirke

Den Tredie er At de skulle lade deriff hwnde høge oc falke bliffue hiemme och icke draghe dem till kirken.

Den Fierde er At ligfolk skulle icke stonde for ner høye altere eller i nesen paa presten men han siger messe Oc besynderlighe skulle icke qwindfolck stonde eller ligge for ner altered.

Den femte er At enge mennisce skulle snacke hwiske eller vaske knwrre eller mwrle i kirken besynderlige men messen er Men bede till gwdh aff eth inderligt oc gudeligt hierte

Den Siette er At hwert cristet mennisce bør ath stonde offuer ende men det hellige ewangelium læsis det betegner at hner skal vere rede til at beskerme den hellighe tro meth sit æged liff som gwd haffuer lert och bwdet i det hellighe ewangelio.

Den Siwende er Ath alle mennisce som nerwerendiff ere men messen sigiff de skulle bøye deriff knæ och neye met deriff hoffuit saa tit som de høre ihesu naffn Der til haffuer two Pawer hwer dere giffuit try synff tywe dage til afflad.

Den ottende er At alle cristne mennisce skulle falde paa baade deriff kne naar presten opløffter det hellighe sacramente oc bede der til met stor inderlighed oc gwdelig[h]ed.

Det niende er At huert mennisce skal noget offre gud i messen Thi at i det gamble testamente sagde gud i gennem profetenff mwnd i skwlle icke komme tomhendede i myn asynn Ferdi skal hwert mennisce i det minste offre gud sine gwdelighe bøner och lesninger Oc hwor det er sedwane der bør dem at offre om søndagen oc andre høgtideligh dage hwer effter sin formwe.

Det Trettende Capittel.

Om en er altiid plectig ath høre messe aff syn egen sogne prest i syn rette sogne kirke

Vi haffue bescreffuit i kirke loffuen Ath hwo som forsmaar eller foracter syn sogne kirke oc sogne prest och gonger till andre kirker eller kloster at høre messe den skall man vd

driffue naar han diid kommer oc visen hiem igen til sin egen sogne kirke Dette haffuer den hellige kirke budet. til at tuinge fortredere oc vlydige met som aff genwordighed gonge til andre kirker. ꝏ Men gonger nogen till andre kirker eller kloster for predicken. eller for anden gudelighedz skyld tha synder han ther icke met vden bispen eller hanss prelate det forbudet haffuer.

Det Fiortende Cap.

Om man maa sige messe paa u vider sted.

KAn man haget fordrag daa skal man engledisf sige messe paa noget u wied sted Men i skib som er till søeff och icke kwnde naa landh da er det tilladet ath det maa skee Men i hwss eller herbere maa det icke ske vden meth pawenss eller bispenss orloff Dog haffue Somme closter aff Sortebrødre Graabrødre Oc wor froe orden preuilegie At de mwe sige messe i hwss naar det er aff stor nød och icke ellerss Men de mwe engen giffue det hellige sacramente vnder band vden de haffue loff der till aff sogne presten.

Det Femtende Ca.

Om nogen maa læse syn penitentz om søndagen vnder sogne messen som hannwm er set till plict oc bød for sine synder.

MAnge doctores scriffue ath man icke maa læse syn penitentz om søndagen vnder sin sogne messe Sagen er thii at en kan icke betale two som han er skyldig met en penning Saa kan en icke helder fulkomme tw budord paa en tiid thii han er plectig ath høre sin søndagiff messe oc han er oc plectig at holde sin penitentz. ꝏ Andre doctores scriffue at en maa paa en tiid høre søndagiff messe oc læse syn penitentz Thi der er mange enfoldige oc simpell folk som komme sielden til kirken vden om søndaghen och tage dem ey helder anden tiidh till ath lese deriff penitentz vdi vden men messen sigiff thi til

ladeff det ath de det gøre mwe Men andre som beder vide de skulle lese deriff penitentz faare messen eller effter hende Och inderlige offuer tencke oc betracthe wor herriff suare død oc pine men messen sigiff som der stonder i den første bog.

Det Sextende Ca.

Om det menniske som kommer naar søndagenff messen er begynt er plectig till at høre en anden messe igen.

All den ting som gwd haffuer skapt hwn er fwldkommen Saa wil oc Gwd ath alle waare gerninger skulle were fulkommede oc icke framkomme i sticke-tal Thi hwndrede sticke gøre icke et helt sticke. ☙ Det er och bwdet i kirke loffwen ath hwer skall høre en heel messe om søndagen och hellighe dage hwo som hører fordi eth sticke aff en messe her och eth sticke aff en anden der det gør icke en heel messe Men kommer nogen til messe naar kyrieleyson er sunget eller ved ded paff han er icke plectig ath høre messe igen: vden det skede for tit eller han det giorde met forackt och vilge. ☙ Kommer nogen effter det hellige ewangelium er swnget eller der effter da er han plectig at høre en anden heel messe. Men degnen eller nogen anden som tiener til messen oc løber effter van vin røgelse ild eller andet han er icke plectig till ath høre nogen anden messe igen

Det Syttende Ca.

Om hwert menniske bør at høre och forstaa hwert ord der presten læser i messen

Kirckeloghen bywder at alle cristne mennisske skulle høre messe Dog læser presten mange ord sackelige som de icke høre eller forstaa der stonde bag hannwm. Her til swarer mange Doctores oc sige at det er nock at et menniske er nerwerendiff til stæde vnder messen hwad helder han hører oc

forstonder, ordene eller ey oc det er oc al euff hnad helder han er nederst eller owerst i kirken om han men see kan presten oc det werdige gwdz legeme Men waare der nogen blinder tha gor hanff tro hannum aldeliff delactig aff messen ✿ Er der nogen i kirken som latine forstaar da maa han gonghe till alteret ath hore presten læse ewangelium. ✿ Mange mennisske haffue och en ondh sedwan naar de icke kwnde se gudz legeme i messen tha robe de oc bede bwcke och stonde aff vegn Det er ganske ilde giord thii presten fonger der aff stort hinder. ✿ Hwo som icke se kan gwdz legeme i Messen han skall om vende sig diid som presten stonder och see ydmygelighe ned til iorden och sla sig fore sit bryst oc sige Jeg arme syndige mennisske Jeg er icke verdig til at se dit benedide legeme for myne mange synder skyld men forbarme dig offuer mig oc forlad mig dem formedelst dyn store barmhertighed. Met saadan ydmyghed och eth got hierte kan han fortiene meget større nade en den som er alder nest altered. ✿ Som den offuenbare syndere giorde der laa bag kirke dørren oc sagde gwd forbarme dig offuer mig arme syndere Och fik der meth alle syne synderff forladelse. Saa skall hwert syndigt mennisske neder bøye sine øgen till iorden ydmygelige (naar presten opløffter gudz legeme) oc sige Jeg arme syndige mennisske ieg er icke verdig til at se dit benedide legeme for mine mange synder skyld forbarme dig offuer mig oc forlad migh dem for din store milhedz skyld.

Det Attende Ca.

Hwad salighed oc nyttelighed der er i messen

I Alle messer skeer gwdh almectiske loff heder och ære Alle engle oc helgen serdeliff glæde fattige mennisske fonge stor naade Oc de arme siele som i skerff ild ere fonge der aff ro oc lise paa deriff pine

Førsi fonger Gud den hellig trefoldighed loff oc heder aff messen vdi hweff ære och naffn hwn sigiff och er han selff nerwerendiff i henne.

J Anden maade saa glediff alle engle oc helgen som i hiemerige ere aff messen thii ath de glædiff oc frøndiff ve alt det som ster gwd till loff paa iorden.

J Tredie maade kommer messen alle cristne siele til hielp och trøst som er i skerff ildz pine Och der er engen ting til i werden eller nogen bøn som dem er mer nyttelig och gaffnlig en messen der sigiff for dem thii ath formedelst hende forladiff deriff synder oc de frelsis aff pinen for det verdige gwdz legeme skyld som offres for dem i messen hanff haarde død oc pine til amindelse

J Fierde maade saa kommer messen de leffuende til hielp Thii at mange mennisske bliffue offte beskermede fra stor liffuiff fare den dagh de haffue hort messe som stonder her effter i det xxiii capitell.

J den femte maade saa fonge mange syndige mennisske affløsning aff deriff synder i messen som de dagligh gore om de tycke dem ilde at were Oc det' ster i syw honde maade. De første Som fonge saadan affløsning aff deriff synder Ere de som læse confiteor met presten til altereff. De Andre Som bøye deriff knæ och hoffuit naar presten siger Jhesus. De Tredie Som falde paa knæ naar man siger i Credo. Et homo factus est. De fierde Som ydmyge oc gudelige se til gudz legeme naar presten løffter det Den femte Som met anger oc rwelse for sine synder slar sig for sit bryst naar presten siger. Et dimitte nobis debita nostra. Oc maa han och læse. Pater noster Men presten læff hende Den siette Som tager velsignelse met ydmyghed aff presten effter messen. Den Sywende Som tager vyt vand aff presten eller stencker det selffwer paa sig effter messen.

Det Nittende Cap.

Om man maa sige messe eller lade sige messe for penninge.

Naar nogen vil lade sige messe for sig eller for syne foreldreff och venneriff siele Tha skall han icke gore køb eller tinge

met presten der om oc sige hwad skall ieg giffue eder for i messe eller for saa manghe messer. ✿ Icke maa han helder sige wille i sige migh en messe eller saa mange messer da wil iegh giffue eder saa mange pennynghe eller saa mange skillinge som man pleger ath sige i køb eller købmanskaff. Hwo det gør han synder dødelige Och presten desligest om han det samtycker eller siger Jegh vil haffue saa megeth for en messe eller saa meget for saa mange messer. ✿ Men hwo der vil lade sige messe for sig eller for syne foreldre daa skall han sige til presten. ✿ Herre ieg maa icke købe den hellige messe icke mwe wii helder køpsla der om Men siger en messe. eller saa mange messer for mig eller mine foreldre eller for den eller den Jeg wil løne ether for ethers vmage tilbørlige ✱ Hwo der lader sige en messe han bør ath giffue presten saa meget som han kan skellige leffue den dagh vdoffuer met til maad oc dricke Fordi Sancte Pouild scriffuer hwo der tien altered han skall och leffue aff altered.

Det tywende Cap.

Hwor med man merke skall det hellighe sacramentiff verdighed oc megtighed.

MAn maa merke det hellige sacramentiff verdighed oc megtighed i fem honde maade.

J den Første maade Thii ati det offreff gudz sønff benedide legeme som han anammede aff iomfrw maria. Oc hanff verdige blodh som han vdgaff longhe fredagh paa det hellighe korff Crissostomus siger ath ligerwiff som Gud han frelste alle menniske fra den ewige fordømelse met hanff død och pine Saa fonge och alle som frelses i messen formedelst hanff verdighe legeme oc blod den euige glæde i hiemmerige

J den Anden maade Thii at de hellige engle oc gudz helgen ere hoff alteret at tiene ocære oc bede til deriff gud oc skabere som er i sacramentet Fordi ath Sanctus Gregorius scriffuer Ath naar presten læser de ord meth hwilke han consecrerer oc wyer de werdige sacramente Da obneff hiemmelen

oc gudz søn kommer neder paa altered som en erefwld konning met en stor engle skare oc andre helgen Hwo kan twile der paa Uii se alle her i werden At naar noghen megtig konge wil ferdiff tha tager han met sig syne riddere. fribaarne oc andre syne tienere hwi skulle da Gud som er herre offuer alle konger komme all ene ned paa altered.

I den tredie maade At der maa engen messe sigiff uden der er i tent oc brendene lywff paa altered En dog at der skynde hundrede sol skyn paa altered eller twsinde maane skin eller hundrede twsinde stierne skyn. Det betegner ath gudz kerlighed och en fast tro skall brende i off oc kalk oc dik corporal och messe klæderne skulle were wide ellerff maa man icke sige messe meth dem. ✿ Presten skall och were wiid och consecreret ellerff maa han icke sighe messe. En dogh ath han ware saa hellig som Jomfrw Maria er Thii at alle de helgen och engle som er i hiemmerige mwe icke alt sammen sige en messe.

I den Fierde maade Alt det som geriff oc sigiff i messen det haffuer en besyndelig merkelse oc gwdelighed i sig Thii at presten leff icke eth ord eller rører en hond i messen met minde en der met betegneff oc merkiff noget aff wor herriff død oc pine Som Aureolus siger in compendio theologie Ath Messen er saa fuld met gwdz besynderlige gaffuer oc naader som vandet i haffuit er fult aff thaare Solen fuld met sol grand. Hiemmelen fwld met stierner Oc hiemmerige fuld met engle. ✿ Oc mene somme Doctores ati hwer messe som sigiff paa iorden bliffuer i siel løffd aff skeerff ildz pine och eth syndigt menniske om wenth till gwd fra syn ondskaff. Oc i retferdigt menniske bliffuer stadfest i retwished ath det en mer falder i synden.

I den femte maade At Messen bliffuer hedred oc æred met mange twngemaal først met Hebraiske som er amen Alleluya Sabaoth Osanna. ✿ Siden met Grekeske som er Kyrieleyson cristeleyson Saa meth latine som er Dominus vobiscum. pax tecum (Ite missa est) Man hører oc gudz ord i det hellige ewangelio i messen thii man stonde oc vere rede

til ath stride der faare til døde och for den cristelighe tro om behoff göriff Man hører och engle sang och ord i messen som er Gloria in excelsis Man hører apostleneff oc profeterneff ord i messen som er i Epistelen Man hører oc retferdige menniskeff rost i messen som er i gradelen in offertorio och i communet Man hører oc syndige menniskeff ord i messen Som er i confiteor Thii skall hwert menniske høre messen met stor gwdelighed och ydmyghed oc offuer tencke oc betracthe wor herriff sware død oc pine som betegneff oc vdleggiff i messen

---

Det xxi Ca.

Hworledisf hwert menniske skal tilbørlige rede sig til at høre messe gwdelige.

DEn som vill tilbørlige oc gudelighe høre messe han skall øffne sig i sex dygder.

Den første er han skall wære velwillig oc redebon til met eth got hierte at høre messen oc tiene gwd Det er strax han hører ringe till messe tha skall han legghe fra sig hwad han haffuer for hender och gonge till kirken. ✿ Ligerwiff som de hellige Tre konger giorde strax de saage Stiernen paa hiemmelen som betegnede dem at gwdz søn wor fødder saa offuergaffue de land oc rige och søgte hannwm i betlehem oc offrede hannum deriff dyrebare gaffuer oc baade til hannwm gudelige

Den Anden er At han skall gonge i kirke met ydmyghed at han vil tiene gwd oc høre der messen gwdelige Oc icke for han vil lade sig der se oc skue och hofferde sig aff sine klæder oc deglighed Eller for han der will se andre Men han skal ydmygelige falde paa kne oc sige som den obenbare syndere giorde Gud forbarme dig offuer mig arme syndere Thi Sanctus Bernarduf taler her merkelige om och siger Hwo sig ydmiger her paa iorden saa meget som hannum mweligt er Den skal gud op høffue i hiemmelen aldermest Men den som hofferder sig her paa iorden saa meget som hand Den skall gwd nedtrycke i den alder dybeste helwediff affgrwnd. ✿ O Keriste gwd hwor

dypt skulle de synwndiff i helwediff pine som aff reth offuerdadighed blueff till ath falde paa knæ for det hellige sacramente Och ey ville tage deriff bonit eller hat aff for deriff gwd oc skabere Somme de side plat. somme falde paa et knæ som iøderne gierde der de bespottede wor herre O hwor liden redsell haffue saadanne mennisse for gwd som de hellige engle oc andre hanff helgen tiene hoff altered met stor ydmyghed.

Den Tredie dygd er At eth mennisse haffuer anger oc rwelse for alle de dødelighe synder han bedreffuit haffuer oc bedis naade oc affløsning aff gud for man begynder ath læse Thi Gud han forsmaar och hader alle som icke tycke deriff synder ilde at were aff deriff hierte Der om taler wor herre gennem Profetenff mwndh som kallis ysaias Naar i komme i kirken oc holde eder hender op till migh tha skal iegh vende mine ogen fra eder Oc ieg skal icke høre eder naar i bede til mig thii eder hender ere fwlde aff blod Det er J ere fulde met dødelige synder.

Den Fierde er At naar eth mennisse er i kirken da skall han aff slette aff sit hierte alle verdzenff vnittelige tancker saa meget som hannwm mweligt er och tencke paa inthet andet wden al enniste at tiene den alsommectiste gud At han maa sige met Dauid profete O herre ieg haffuer robed till dig aff alt mit hele hierte. ✿ Och der minder presten off paa i messen sighendiff. Sursum corda) deth er sagt haffuer ederff hierte op til gwd Der til swarer den som tien til messen paa alle deriff vegne som er i kirken (och siger) wii haffue alle sammen wore hierte till gud

Den femte er Ath et mennisse skall haffue sig enfoldige oc stille i kirken oc icke robe tale snacke eller vaske Som manghe gøre deff wer der tale och skogre ligherwiff som de sade paa en gildiff benck Oc somme gonge oc spadsere bort oc igen at lade dem see oc skue oc der met Drage andre aff deriff gudelighed. ✿ Forsent iøderne haffue dem meget erligere i deriff tempel paa deriff maade en somme cristne mennisse haffue dem i kirken der som gwdh selff nerueerendiff er i det verdige sacramente Thi skal man vende sine ogen fra folked naar man kommer

i kirken och offuertencke wor herriff død och pine oc læse ydmigelige sine gwdelighe bøner til hannwm oc sine patroner.

Den siette er Ath man skall bliffue stedsse i kirken fra messen begyndiff oc til hwn er sagd serdelis om søndagen oc andre høgtidelighe dage Och man skall engelediff gonge aff kirken før presten haffuer giort velsignelse effter messen vden den waare aff stor nød eller man kwnde engelediff haffuit fordrag Hwert got menniske skulde tencke ved sig huad krafft oc nact den velsignelse hwn haffuer som presten gør offuer folked effter messen meth den hondh han tracterede vor herriff legeme meth. Hwo samme velsignelse gudelige anammer han beskermeff den dag fraa all liffuiff fare och bradødh formedelst Gwdz store barmhertighed.

Det xxii Ca.

Hvorledis han sig haffue skal der retteligę vil tiene til messe

Di første maade skall han vocte och ware sig ath han icke seer presten i ansictet eller øgene

J den anden maade ath hwad han skal fonge prestén det skal han antworde hannwm meth baade henderne.

J den Tredie maade. skall han vell wocte sig ath han icke for høgt hoster spøtter eller spruder vnder messen serdeliff naar presten stonder i tiende messe

J fierde maade Skall han icke meget læse vnder messen Men tage all eniste vel ware paa presten at han engen brøst haffuer.

J femte maade. Han skal icke stonde mellem cortinen och alteret eller hart op til presten och see nøye till hworlediff presten haffuer sig i sit embede.

J den siette maade Skall han høre vel nøye til hwad presten læser i messen ath han swarer tilborlighe til det hannwm bør at sware Oc ringe sanctus naar tiid er och tende blwff naar presten oplofter sine hender effter første tiende messe.

J Syuende maade. Skall han haffue i got hierte till gwd och tycke syne synder ilde at were oc haffue hw och vilge till at

bedre sig oc betencke den store heder oc ære hannum sker i det at han maa stonde i blant gwdz engle och helgen och tiene presten til messen som handterer oc anammer syn gwd och skabere till sig och der faare skall ydmygelige tacke gwd.

J Ottende maade skall han acthet at hanss hender ere rene at han icke solker smørger eller smytter messe bogen elle messe klederne Oc skal han tage sig ware at han icke tage paa kalken patenen eller corporalet meth bar hond

J Niende maade Saa skal han deglige och renlige legge messe klæderne til hobe igen oc legge dem siden i kiste eller skab som dem bør at ligge.

Det xxiii Kapit.

Ath hwert menniske skall gerne tiene til messe for ser hunde sig skyld.

DEn forste er At gwd vill løne den som tiener til messen ligerwiss som han hagde tient hannwm selff Thii ath presten stonder icke for altered som her hanss. her peder eller her pouild Men han stonder der i gudz sønss sted ligerwiss som han hengde paa det hellige korss longhe fredagh.

Den anden sag er Thii at alle mennisske ere skapte at de skulle tiene gud Thii skal engen blwess eller forsmaa at tiene til messe hwor rig megtig och fribaaren han er Thi Gud siger selff hwo der forsmaar ath tiene mig Den skall ieg forsmaa igen for myn hiemmelske fader O huor kære tienstactelige och velvillige skulle wii wære at den som gaffue oss wor syun igen om wii waare blinde. Vor hørelse om wi vaare døwe. vor helbrede. om wi vaare halte eller lamme. Huor ydermere bor oss at tiene och ære den alsommectiste gwdh som oss haffuer skapt och giffuer oss liff och siell.

Den tredie sag er at Gud haffuer befalet sine hellige engle at tiene oss paa det wii skulle komme till hiemerigiss som gwdh vill siden selff tiene oss.

Den fierde sag er Fordi at gudz søn anammede mandom for wor skyld Och tiente oss tre oc tredive aar her paa iorden

oc led stor armod oc snart arbeyde met predicken oc lerdom oc tolde siden den suare død for vor salighedz skyld At wi skulle tiene hannwm Thi ere wi oc plectige til at tiene hannwm effter al low oc reth oc effter naturlig low.

Den femte sag er Thii at gud alsommectiste haffuer skapt alt det til er at tiene oss paa hiemmelen Sol oc maane oc alle stierner. J lwcten alle fwle som till er paa iorden alle dywr som til er J vandet alle de fiske som til er Ath wii der met skulle paa myndess ath tiene hannwm.

Den Siette Sag er Thii ath gwd vil giffue hannwm en besynderlig løn i hiemmerige Mer en han vill giffue de andre som høre messen all eniste.

Det xxiiii Ca.

Om qwindfolk mue tiene til messe i nød

J Kirke lowen er det forbudet at inthet qwindfolk skal predicke obenbare eller bære røgelse for altered som presten pleyer at gøre eller tage paa. kalk. disk eller corporal. eller two det vden presten haffuer førre bløt oc twoed det Men ath tiene till messe det er dem icke saa strengelige forbudet Thii den hellige kirke til lader at closter iomfrwer och piger mwe tiene til messe i nød Om der er inthet mandfolk till stede som tiene kan til messen Thii skulle samme iomfrwer och moer som tiene till messe tage dem ware at de icke se presten op i øgene Men de skulle ydmygelighe sla deriss øffuen ned mod iorden och stonde bag presten och icke for ner altered.

Det xxv Cap.

Om en kan vel høre mange messer til lige och fortiene saa megen løn som han hørde huer serdeliss

DOctoress i den hellige scrifft de scriffue. At det er ligeruiss met alle gode retferdige mennisske Som det er met nogre

købmend som ere i eth selskaff. Hwad en han vinder aff dem det dele och bytte de andre met hannwm. ✿ Saa er det oc met alle de som ere i kirken oc haffue gwdz kerlighed oc naade. De bliffue icke al enifte delactige aff de messer som de se eller høre Men oc aff alle andre som sigiff i all kirken Er eth mennisle oc i naadenff stat oc gwdz kerlighed Da bliffuer han delactig aff alle de messer der skeer offuer al cristendommen oc aff de gode gerninger som alle retferdige mennisle gøre Saa er det ligerwiff twert emod met dem som ere i dødelige synder de fortiene engen løn aff hiemmelen for dem selffue thii at de ere døde for gud alsommectiste oc deriff gode gerninger deffligest

---

Det xxvi Ca.

Hvad alt det betegner oc merker som hører til messen som er presten altered kalk disk. corporal messe klæderne oc alt andet.

Altered betegner det hellighe korff som vor herre tolde sin swaare død paa.

✿ Presten betegner wor herre som hengde paa korffet

✿ Kalken betegner vor herriff graff som han laa vdi.

✿ Corporalet betegner det hwide klede som vor herre var svøbt i før han lagdiff i graffuen

✿ Det lille lærit man pleger at strøge kalken inden i med. Det betegner det klede som vor lagd offuer vor herriff ansict i graffuen.

✿ Patenen. betegner den sten som laa paa vor herriff graff.

✿ Hoetlynet. betegner det klæde som Jøderne bunde for vor herriff øgen den tiid de bespottede hannum sigendiff gæd til hvo dig slo

✿ Messe serken betegner den hwide longe kiortel som Herodeff lod føre wor herre vdi til bespottelse

✿ Stolen som presten haffuer om halsen han betegner det lencke oc reb som iøderne kaste oc bunde om vor herriff halff den tiid de grebe hannwm i vrtegaarden.

✿ Handlinet betegner de bond oc liner wor herriff benedide hender vaare bundne met Oc det henger stedsse paa prestenss venstre hand Thii naar iøderne løsde vor herriff hender tha lode de bondene henghe ved hanss venstre hond.

✿ Linen som presten giorder sig met hun betegner den line wor herre vor bunden til støtten met den tid han vor hustrugen.

✿ Hagelen som er bag oc faare heell oc oben paa baade sider vden all stickelse betegner det purpur klæde som Pilatus lod føre vor herre i till bespottelse.

✿ Det Korss som stonder bag paa hagelen oc recker fra arelen oc til iorden Det betegner det hellige sware korss som wor femten føder langt oc wor herre bar och drog paa sin arel till Caluarie bierg der som han tolde sin sware død och pine.

✿ Kronen som presten er raget met paa sit hossuit. hwn betegner den hwasse torne krone som wor herre vor kronet och stunghen meth ind i hanss hierne.

✿ De sticke oc lappe som side pa hagelen hoss prestenss hender oc bag paa hanss skuldre betegne de tre stompede iern nassle meth hwilke han wor slagen til det helllighe korss.

✿ De two lappe eller sticke som side paa serken nedre hoss føderne betegne de two siele oc træ som iøderne hagde slaget fulle met søm oc spiger oc bundet nederst paa vor herriss kiortel da han bar det hellige korss at naar han tren frem eller til bage daa stwnge samme spiger hannwm saa swarlige ath alle hanss fodspor ware blodige esster hannwm.

✿ Obledet naar det er consecreret aff presten oc han det oplossther for folked da er det sandelige vor herriss ihesu cristi legeme som det betegner.

✿ Vinet naar det er consecreret. da er det oc sandelighe vor herriss dyrebar blod som han vdgass paa korsset for vor salighedz skyld som det betegner

Disse articlle maa hwert mennisske som icke læse kand offuer tencke och betracthe wor herriss død och pinelse til amyndelse. Oc læse pater noster oc Aue maria.

Denne bogh wor ſat i

Pariſſ vdi Franckerige

Sancti Hanſiſſ afften

Aar effter gudz byrd

Twſinde femhundrete paa det fiortende.

Anmærkninger.

I. Ændringer

4^{1} betimelige, B. betidelige
5^{30} din eft. B. for till
6^{25} effter eft. B. for effte
7^{7} engelenſſ bg. Udg. har englenenſſ
13^{26} før en, B. for en
14^{14} bliffuer, B. bliffue
22^{14} 47^{10} og 223^{33} er der B. er det
29^{7} Prouerſter, B. Proueſter
33^{3} det wor, B. der .wor
—^{16} ſkyld, bg. Udg. ſkyldz
34^{6} vnde off, B. vende off
37^{30} hierterſſ, B. hierteſſ
38^{8} Der ſkede, B. Det ſkede
43^{6} har oprindelig i A. ved Trykfejl ſtaaet: Udtydningen oc gloſen her paa; men ovenpaa er kliſtret en Seddel med den her givne Overſkrift til Jærtegnet
—^{20} norn, B. barn
—^{32} gik, B. oc gik
45^{11} 55^{9} 74^{31} 99^{34} der er, B. det er
47^{6} apoſtel, B. apoſtele
49^{24} men i eft. B. for i men
64^{7} der ſtonder, B. det ſtonder
—^{4} 111^{27} fordi, B. førdi
—^{15} B. udeladt ſaa
67^{6} B. udel. de
68^{17} ieg tilf. efter B.
69^{30} B. tilf. tex. (textus) foran Et vos
71^{23} helder eft. B. for helde
72^{9} (i Randen) vl (vltimo), bg. Udg. har vi
81^{14} 155^{15} er eft. B. for eller
86^{29} B. udel. J
88^{4} ſaaden, B. ſaadan
89^{25} alſommectiſte, B. alſommectige
90^{32} ſwold drwe, B. ſwold komme
91^{30} og 178^{30} det met, B. der met
94^{9} menniſkenſſ, eft. B. for menniſkenenſſ
97^{19} en eth, bg. Udg. har eth en
104^{39} rige, bg. Udg. rege
108^{4} dyrere, eft. B. for dyerre
108^{13} ſkeppe eft. B., A. har ſleppe
109^{20} i tilf. eft. B.
113^{3} den eft. B. for der
117^{24} 119^{28} 238^{14} øxen, B. oxen
122^{1} dyrekaſte, B. dyrebariſte
127^{26} gambre, B. gamble
129^{6} ſendinghe, B. ſendighe
131^{1} glæde, B. glade
136^{17} tompt, B. tomp
—^{31} vra, B. vde
137^{4} ſyndege, B ſyndige
139^{14} giorde, B. gorde
—^{26} ſagde, B. ſage
141^{29} graffuen eft. B. for græffuen
143^{7} gerninger, B. gerninge
144^{27} ſtønden, B. ſtøndem
149^{6} fierde (for tredie) har A. kun her, men ikke i Overſkriften, B. derimod paa begge Steder
—^{15} kallede eft. B. for kellede
153^{3} at eft. B. for oc

153^{7} swadanne, B. sadanne
158^{21} offer bg. Udg. offuer
163^{2} hastighed eft. B. for gastighed
— ^{8} sielen eft. B. for siell
165^{20} blinge, B. blinde
166^{20} brødene, B. brøderne
169^{10} ære, bg. Udg. are
171^{5} A. i ab rom., B. prima ab rom. ligesom 197^{3} i ab gala B. prima ab gala.
173^{6} skalckhed eft. B. for skackhed
177^{11} tilf. d. i. d. su. (dirit ihesus discipulis suis) eft. B.
178^{14} stonde, B. stonder
185^{22} B. udel. dem
190^{6} retferdigere, bg. Udg. retferderige
— ^{8} bg. Udg. ii ab phili.
191^{5} sit tilf. eft. B.
193^{2} trefoldighedz, B. trefoldighed
194^{1} met, B. men
— ^{7} vii eft. B. for viii
195^{7} sin, B. sine
— ^{18} han, B. som han
— ^{20} at, B. oc
201^{10} kranckhed eft. B. for kranched
202^{22} gerningen, B. gerninger
206^{12} i, B. in
209^{2} B. tilf. søndag
211^{3} den ene at, bg. Udg. det ene at
212^{3} tienere, bg. Udg. tinere
213^{6} ingen eft. B. for inge
— ^{26} alle de, udel. B. de
214^{5} fulgebunt eft. B., A. fulgebant
— ^{4} en fool, B. et fool
219^{5} et tilf. eft. B.
— ^{11} Kræmeren eft. B. for Kræmere
227^{15} videndiff, B. vindendiff
228^{23} herre eft. B. for here
— ^{29} ath, bg. Udg. eth
230^{21} bleff, B. da bleff
235^{10} barmhertig, B. barmhertighed
235^{22} dag der, eft. B. for der dag
238^{7} xxii eft. B., A. har sictte
— ^{27} dem eft. B. for de
243. Den 21. Søndag eft. Trefoldighed har oprindelig været oversprungen i A., men er senere indskudt paa et indheftet Blad, hvorved Ark G. har faaet 7 Blade, medens de nærmeste Ark kun har 6. Da den 22. Søndag allerede var begyndt paa det foregaaende Blad, er den 21. kommen til at stdde midt inde i den andens Epistel, (i nærværende Udgave S. 247^{25}, mellem Ordene: ære ati og mwe vere). I B. er denne Søndag kommen ind paa sin rette Plads.
— ^{3} tilf. vi. cap. eft. B.
— ^{16} menniske, A. mennskei som B. har rettet til meniske y
253^{10} B. udel. oc bygdelige
— ^{12} predickede, B. predicke
255^{3} i Det, B. Det
258^{16} blod eft. B. for blot
— ^{20} sagde, B. oc sagde
260^{4} baswnere, B. basswnere
261^{15} vtaligd, B. vtalig
263^{26} bedrauelse, B. bedrouelse
264^{6} fg. B. anfører hele Evangeliet saaledes som det tidligere findes paa Midfaste Søndag, hvortil A. blot henviser.
265^{15} venstre, B. vestre
268^{3} iorde klæde eft. B., A. har iorde blæde (Ble?)
270^{13} fg. B. Tryct oc sat i Lybe i land til misen aff Melchior Lotther aar effter gudz byrd. Twsinde femhundrede paa det attende. met manghe figurer hwilke dhe andre icke haffue som føre vaare satte.
270^{17} Parisiis rettet for Parisius. Vi er senere blevne opmærksomme paa at Parisius ikke er en Trykfeil men et almindeligt Tillægsord for at betegne Trykkestedet.

277[8] xiiii eft. B. for xiii.— xi bg. Udg. ix
— [26] marini, B. martini
283[9] til euig tid, B. tilf. Amen. I det hele er B. snart mere, snart mindre fuldstændig i at udfylde Afkortelserne og Antydningerne.
— [12] vnderligt, bg. Udg. vngerligt
289[4], 292[6] e for vden ende, B. udel. e
— [20] sit, A. si, B. sict
291[12] høst oc waar, B. hæst oc wær
294[27] Capitulum, bg. Udg. antiphon
300[5] Alderhelligste, eft. B. for alderhelligste
301[31] dem, eft. B. for den
304[1] og 310[20] Nisi quia er en Skriv- eller Trykfejl istdt. Nisi
308[26] guddommenss, bg. Udg. guddommenss
— [24] oc, bg. Udg. ac
309[14] hedret, bg. Udg. hedrer
310[24] ther, bg. Udg. thet
311[29] hellige, bg. Udg. dellige. Ligeledes 332[7], bg. Udg. delligbe f. helligbe
314[13] gracia, B. tilføjer her: Hil Maria
315[26] Then, bg. Udg. Ten
— [28] i iødelandh skal være i ødelandh (Vulg. in campis silvæ, Ingeborg Predb.d's Tidebog fol. 44 ødkænlandh).
316[14] hellige, B. hellig
325[14] ild, B. ilden
326[14] Heder eft. B. for Here
— [17] røst, bg. Ug. rost
327[29] fore, B. tilf. dig
331[25] vort, bg. Udg. vørt
332[2] Korssis, B. Krossis
335 Overskriften DIE Helligbe Syu Psalmer staar i bg. Udg. under Rubrikken (Lin. 8) „Her effter følger" osv.
— [3] Psalmer eft. B., A. har Spalmer
— [20] alsommectist, B. alsommectiste
336[19] forfulde, B. forfulde
339[24] hierthe, B. hierther
341[27] forfult, bg. Udg. forfult
342[20] rode, B. roden
344[19] tole, B. vt tale
345[6] Fordi, A. Ford, B. Forst
346[15] voss, B. oss
— [28] alle, bg. Udg. aller
347[29] helligbe eft. B., A. helli-
349[24] frelse vaare oc waare forelders siele, A. fr. v. oc w. ferelders s., B. fr. oc bwaare vore ferelders siele
354[3] fordømelse, bg. Udg. fordomelse
— [24] fordriffue, bg. Udg. fordreffue
359[4] Uoctesang, B. Ottesang
— [26] deriss eft. B., A. derist
360[7] all, B. alle
362[19] falde, B. fale de
— [22] slar, B. flar
368[24] beskermere eft. B., for beskamere
378[28] dynde, B. dynd
379[17] stadfeste, B. stædfeste
380[26] før, B. for
382[13] kundgøre, bg. Udg. gundgøre
383[19] bor, B. ere
389[17] mwe, B. wi
390[23] B. udel. vor
391[6] beskermelse, bg. Udg. biskermelse
401[19] feretyue, B. ferdelis tretyve
402[11] fran, B. fra
406[27] vndstickst, B. vndstickest
409[11] frelsess, B. tilf. mig
411[14] B. udel. och hwer dag
412[15] befaler mig, B. tilf. dig
413[10] B. udel. er
414 B. Denne tide bog er sat i Liibs i land til Misen af Melchiar Lotther och corrigeret aff Henrick Smyth. Aar effter gudz byrd Tusinde femhundrede pa det søttende.

420^{14} ydelighe, bg. Udg. ygelighe
422^{16} snarere, bg. Udg. snaerre
427^{17} degnen oc subdegnen, bg. Udg. degnem oc subdegnem
429^{21} dø eft. B., A. døde
436^{10} løgn, bg. Udg. løng
437^{20} Da, bg. Udg. Sa
438^{4} røffuere, bg. Udg. iøder
— ^{14} all, B. alle
443^{3} hagde tilf. eft. B.
445^{2} eft. clarhed tilf. B. ieg beder dig
— ^{17} clarhed eft. B. for clærhed
446^{25} forklarede eft. B. for forklærede
448^{2} mayestat, bg. Udg. magéstat
454^{30} Ordene: ihesus cristus wor frelsere styctede først ere ved Trykfejl i A. blevne forsatte over paa det følgende Blad (455^{29}); B. har tankeløst gjentaget Fejlen.
455^{30} B. tilf. det efter fortiene
460^{12} flede, A. flade, B. flæde
461^{10} ath han, bg. Udg. han ath
246^{6} mwrle, B. mwrre

466^{4}. ^{15} har A. og 468^{21} bg. Udg nae[illegible] f. maade
466^{8} pinen, B. pine
467^{6} om, eft. B, A. har em
469^{19} konger, eft. B. f. gonger
— ^{32} efter hand savnes et Ord; m[...] Talen er maaske om Farisæerne: Lignelsen, paa hvem dette hand da gaar.
470^{30} Kogre, B. Kongre
471^{1} herriff, bg. Udg. heriff
472^{24} at den, B. at tiene den
— ^{26} giffuer, B. giffuet
475^{27} da er tilf. eft. B.
476 Slutningen lyder i B. efter de Hjelmstjerneske Aftryk, og Ide[...] have vi ikke: Denne tide bog vor sat i Riibs i land til Mester Torsdagen effter sancte Margrethe dagh [20. Juli] af Melchiar Lotther och Corrigeret aff Henrick Smyth Aar effter gudz byrd Tusinde femhundrede paa det fortende.

II. Oplysninger.

A. Postillen.

11[13] Hæc est dies. Paa alle Opstandelsesugens de syv Dage og ved samtlige kanoniske Tider (se I, 388) istemmede man Antifonen hæc est dies, eller som det nøjagtigere og fuldstændigere hedder: Hæc dies, quam fecit Dominus: exultemus et lætemur in ea. (See vor Bibeloverf. Ps. 118, 24.)

11[35] Helvedes Forborg (limbus), hvor saavel den gamle Pagts Fædre og Fromme, som de udøbte Børn under den nye Pagt opholde sig, var efter Middelalderens Theologi de to Afdelinger af Helvede. De to andre vare Skærsilden (purgatorium) og Pinestedet (infernus damnatorum).

12[6] aduenisti desiderabilis er ubetvivl en Antifon som brugtes i Paasketiden.

13[15] i ad corin. maa enten læses: i [Brevet] ad Corin., eller det er Fejl i Citatet (for ii ad corin.), ligesom naar der f. Ex. 40[25] læses Pouild for Aabenbaringen, 241[22] sancte hanss for St. Mattheus osv.

17[21] 19[24]. Som sigiss at vere twillactig. En Oversættelse af Vulgata's: qui dicitur didymus, der paa denne Maade gjengiver Originalens ὁ λεγόμενος δίδυμος. Sædvanlig oversætter man δίδυμος ved „Tvilling“ og mener at det staar for at betegne hvad Navnet Thomas egenlig betyder paa Hebraisk, hvoraf det er taget. Imidlertid er det dog besynderligt at Evangelisten Johannes skulde gjentage en blot og bar Ordforklaring tre Gange (11[16]; 20[24]; 21[2]), og da Ordet δίδυμος i Græsken bruges om alt hvad der er tvedobbelt, bliver det altsaa beslægtet med Begrebet „Tvivl“, saaledes at Chr. Pedersens Oversættelse i alt Fald maa have sin Berettigelse. I Dansken vilde vel forøvrigt Ordet „Tviling“, om man vilde skrive det med eet l, temmelig nær udtrykke den Dobbelthed der ligger i det græske δίδυμος og som Vulgata ikke formaaede at gjengive paa Latin.

43[7] Speculum historiale (den ene Fjerdedel af den franske Dominikaner Vincentius Bellovacensis omfangsrige Encyklopedi) er en Verdenshistorie, som med Indflettelse af en Mængde Legender og Jærtegn gaar fra Verdens Skabelse til Keiser Frederik den Anden 1244. Forfatteren døde selv c. 1260.

44[21] Bliffuer hwn offuer wonden da brender mig. Her er rimeligvis glemt en Linie, hvorved Meningen er bleven forvansket. Originalen (Discipulus, sermo CLXIII) har nemlig: si convicta fuerit, comburatur; si non, ego comburar, altsaa: bliver hun overvunden, da brænder hende, men hvis ikke, da brænder mig.

51[14] Den lille danske Bog er naturligvis Forfatterens: „I denne Bog læres at høre Messe", som Aaret forud, 1514, var udkommen i Paris.

65[8] Vitæ patrum, som ogsaa findes omtalt i I Bind (s. S. 389), har været en vigtig Kilde for J. Herolt til hans promptuarium exemplorum. Det seer man allerede deraf, at Bogen nævnes saa tidt hos Chr. Pedersen, der dog forholdsvis har faa Jærtegn, i Sammenligning med de mange Hundreder der findes hos Herolt; se Side 139. 147. 169. 214.

85[21] Annammer den Helligaand osv. Disse Ord gjentages endnu bestandig ved Præsteordinationerne i den romerske Kirke. Efter Kommunionen intonerer nemlig den ordinerende Biskop Responsoriet, som derefter istemmes af Koret og hvori det hedder: accipite spiritum sanctum in vobis paraclitum. Derefter aflægger Ordinanden den apostoliske Troesbekjendelse, og modtager dernæst Haandspaalæggelse af Biskoppen med de Ord: accipe spiritum sanctum, quorum remiseris peccata, remittentur eis, et quorum retinueris retenta sunt. (Daniel codex liturgicus p. 240).

86[6] Loquebantur variis linguis. Ved de kanoniske Tider paa Pintsedagen forekommer der et Versikel, saaledes lydende: Loquebantur variis linguis Apostoli magnalia Dei.

95[9] Doxologien Gloria patri et filio et spirituisancto, som her tillægges Hieronimus, hidleder man i Almindelighed fra den ældste Kirke, idet man i Martyr-Akterne har villet finde Hentydninger dertil.

96[10] Sancte Deus Sancte fortis osv. er et Trisagion (Hellig, Hellig, Hellig) af den græske Liturgi og tillægges en Discipel af Chrysostomus, Patriarken Proklos i Konstantinopel, der levede i første Halvdel af 5te Aarhundrede.

126 Af de her nævnte Helgene ere **St. Laurenz**, **St. Morthen** (Biskop Martinus af Tours) og **St. Nikolaus** omtalte i første Bind (se Side 384 og 388). Den hellige Jomfrues Forældre, **Joakim** og **Anna**, ere noksom bekjendte. Af Navnet **St. Katharina** forekomme to Helgeninder; den ældre var den lærde Jomfru i Alexandrien, der i Fængslet blandt andre omvendte de 50 Filosofer. Hun led Martyrdøden i Aaret 307 (se videre Side 507) — Den anden Helgeninde af dette Navn er **Katharina af Siena** f. 1347, der fra sin Barndom af til sin Død (1378) førte et strengt asketisk Liv; 20 Aar gammel indtraadte hun som Nonne af Dominicus' Orden, og da hun blev erklæret for Helgeninde, var det især Dominikanerne som anbefalede hendes Dyrkelse. Da Herolt, efter hvem denne Homili er tagen, selv hørte til denne Orden, er det muligvis hende som her nævnes „med alle Jomfruer".

155[31] **Overlandene**, Originalen har Thyringen (Thuringia).

168[24] **Aske-Onsdag** er som bekjendt Onsdagen efter Fastelavns-Søndag. Paa den Dag endes Karnevalets Glæder og Folk møde alvorsfulde i Kirken, hvor de knæle foran Alteret, medens Præsten dypper sin Finger i den hellige Aske, brændt af de forrige Aar paa Palme-Søndag indviede Palmegrene, og siger de Ord: **memento homo quod pulvis es et in pulverem reverteris.** Denne Skik er bleven almindelig indført i den romerske Kirke siden Aar 1091.

180[18] **i huert pund (huede) vor xxx skepper.** Vi har forgæves søgt Oplysning, om denne Angivelse skulde svare til Datidens Maal; men da et Pund Rug efter gammel Regning indeholdt 20 Skæpper, et P. Byg 24 og et P. Havre 40; og da fremdeles et P. Hvede som den dyrere, her næsten ikke dyrkede Kornsort gjaldt lige med 1½ Pund Rug, saa er det ikke rimeligt, at et Pund Hvede skulde være = 30 Skæpper Hvede, men snarere, at der med disse 30 Skæpper her er ment Rug, der som „hart Korn" blev lagt til Grund for at angive Værdien. Iøvrigt er Stedet taget af Lyra's **Glosa** til Luc. 16, hvor det hedder: **chorus xxx modiis impletur.** Muligvis har Chr. Ped. nu oversat **chorus** ved **Pund** og, da det dog paa en Maade slog til, beholdt Tallet paa Skæpperne som det fandtes.

181[9] **de nødiss till at støde der staffre met maa vel**, hvis Stedet ikke er forvansket, forstaas saaledes, at de der gik ved Stav til Gildet, og altsaa var selv daarlig tilfods, var tidt nød

til at støtte (styrke) de Andre, der var blevne endnu ringere tilfods, da de rejste sig fra Gildesbordet.

187[8] scolastica historia af Pet. Comestor er den samme Bog som i første Bind (se Side 381) kaldtes historia ecclesiastica.

207[21] I Sorø og Esrum var Munke af Cistercienser-Ordenen (jf. I. B. S. 384).

230[17] Baldack var Middelalderens Navn paa Babylon.

236[5] Hemmenrod var et tydsk Benedictiner-Kloster.

270[14] Valentini Dag er den 14de Februar.

Christiern Pedersens Samling af Homilier til Kirkeaarets Søn- og Festdage, der i Folkemunde har faaet Navn af hans „Jærtegns-postil", er den eneste af sit Slags i vort Fædrelands Literatur, en fuldstændig Postil paa Dansk ældre end Reformationen, og ialfald den eneste der gjennem Pressen blev udbredt blandt Folket. Da den nu udkom umiddelbart før Luther traadte frem og kort Tid førend det nyvakte Liv fandt Indgang i Danmark, vil man neppe kunne faa bedre Kilde til Kundskab om hvad Lærdom der hørtes her i Landet under Pavedømmets sidste Tider, thi det kan man udentvivl med Sikkerhed antage, at blev der ført Lærdom saa god som Chr. Pedersen beskriver den, bedre blev der neppe ført, hverken af et oprigtigere Hjerte eller med en lifligere Tunge. Vi skulle dog ingenlunde indlade os paa nærmere at undersøge denne Lærdom, vi lade den indtil videre helst staa ved sit Værd og gjøre kun her opmærksom paa en Ejendommelighed den fra Formens Side har og som af sig selv falder Enhver i Øjnene, naar man seer den ført til Bogs. Lader man nemlig Øjet glide ned langs med en Side i denne Postil, møder det, næst talrige Henvisninger til den hellige Skrift, en Mængde Navne paa Lærere og Skriftkloge fra Kirkens forskjellige Tider. Saadan en Masse lærde Citater kunde maaske vidne om en Forfatters store Belæsthed, men naar man seer, at de, som i Slutningen af Middelalderen, stereotypmæssigt gjentages af en hel Tidsalder, og veed at den havde meget nemme Midler til paa denne Maade at udstyre sine Skrifter, da vidner det dog snarere om noget ganske andet, nemlig om at hele Tiden strev — paa anden Haand. Man syslede mere med at finde hvad den Kirkefader eller den Skolastiker havde tænkt og sagt om et Bibelsted, end stræbte selv levende at trænge ind i og forstaa den hellige Skrift, og derfor maatte Udlæggelsen af et Søndags-Evangelium let blive en Kjede af Forskjelliges Meninger om de forskjellige Vers i Texten, der imidlertid mere lignede en Kjede deri, at den bestod af mange enkelte Led end i at disse indbyrdes hængte

sammen. Og gaa vi udenfor den exegetiske Del af Homilierne, møder os det samme Mærke paa Tidens Art og Vidnesbyrd nok om at Livet var kun tilstede i svage Spor, at Alt er blevet saa udvortes, saa haandgribeligt. Betragtninger over og Jagttagelser af det christelige Liv, der oprindelig maaske havde deres Udspring af en levende Erfaring, træffe vi i størknet Form forvandlede til Læresætninger, der som Facit af et Regnestykke overleveres Hukommelsen i Gjemme; derfor vandre da saadanne Betragtninger som blodløse Spøgelser fra den ene Prædikebog til den anden, med den samme Talangivelse paa Syndens Baand, paa den Helligeands Virkemaader, paa hvormange Grunde vi har til at elske Vor Herre osv. i det uendelige, kort sagt med Talangivelse paa hvert Bølgeslag i Aandens Verden, hvad der jo kun kan ske, naar de ere frosne.

Alt hvad der saaledes, ikke til Lov, kan siges om Homili-Samlingerne fra Middelalderens Slutning rammer nu i det hele ogsaa den eneste Samling vi har paa vort Modersmaal fra den Tid; ja man kunde, om man vilde gaa Chr. Pedersen nær, tilføje at der var een Skal til, som stilte ham endnu længere fra Kjernen end de nys omtalte Forfattere, og denne Skal, dette Mellemled er disse Forfattere selv, hvis Skrifter han væsenlig benyttede. Han har nemlig ikke givet nogen selvstændig Udlæggelse af Søndags-Texterne, eller Betragtninger knyttede til dem, han har maaske ikke umiddelbart benyttet Kirkefædrene, eller engang Skolastikerne, men nærmest de yngre Forfattere, som laante hos hine. Disse ere hans Kilder og af dem har han da paa sin frie Maade overført paa sit Modersmaal hvad han fandt tjenligt til sit Øjemed. Men dette sætter ham ikke lavere, megetmere kan han siges derved netop at have vundet sin Ros. Lærd Theolog, efter Tidens Maalestok, kan Chr. Pedersen overhovedet ikke med Rette kaldes. Havde han eller i det hele nogen af hans jævnaldrende Landsmænd været det, vilde Præsteskabet vel neppe ved Reformationens Frembrud haft behov at forskrive Tydskere herind for at maale sig med de nye Prædikantere, hvis Lærdom dog ikke var saa overvættes. Tilmed laa der som en aandelig Døs over Kirken og i dens Troldomsring var Jærtegnspostillens Forfatter ogsaa hildet, men desto vidunderligere bliver det, at der ikke desmindre hos ham kunde findes saameget hierteligt Liv, at han til Menigmands Tarv vilde paatage sig og havde Magt til at udføre et saa besværligt Arbejde, for at byde sine Landsmænd det bedste han selv vidste og havde tilegnet sig om den Tro til Salighed, det er tydeligt nok han gjemte med Kærlighed. Og derved fik hans Arbejde et forskjelligt Præg fra hans nærmeste Kilder; thi skjønt han ikke formaaede at give noget ejendommeligt og nyt, forstod han dog til en vis Grad at gjøre det laante levende; og medens

Originalerne i det døde Sprog træde os saa koldt imøde og i mange Tilfælde bære ikkun altfor kjendelige Spor af Lyst til at prunke med en ufrugtbar Lærdom, og af at ville lære Prædikanterne hvorledes de kunde tale lærdt om Sagen — gjør Chr. Pedersen sig en Glæde af at bortskære deslige for Folket uforstaaelige Bemærkninger, og holder sig til hvad han kunde gjengive paa sit simple, jævne Sprog, saa det kunde forstaas af danske Mænd og Kvinder og i al sin Troskyldighed tiltale det oprigtige om end uoplyste Hjerte. Har han altsaa foretrukket at tage af hvad der laa ham næst for Haanden, fremfor at forsøge sig som original Forfatter, saa bliver det hans uforgængelige Ros og Ære, at han lod det være sig magtpaaliggende, at oplive det Vidnesbyrd om Evangeliet, som engang havde lydt andenstedes og paa fremmed Tungemaal, saa det nu kunde komme til at lyde paa ret Dansk; og at han anvendte Tid og Flid paa at lette sine Landsmænd Adgang til en Forstand paa Guds Ord, som i de Tider ikke lettelig paa anden Vis kunde erhverves.

Selv nævner Chr. Pedersen ikke sine nærmeste Kilder, og det er ikke lykkets os at finde dem alle, thi han har benyttet flere. Men af dem vi har haft Lejlighed til at undersøge kan man ret godt danne sig et Begreb om hans Fremgangsmaade og derhos der temmelig sikre Formodning, at han til den allerstørste Del af Postiller har haft latinske Originaler fra de nærmest liggende Aarhundreder, som han har gjort Uddrag af og oversat. Hver Søndags Læsning er i Regelen sammensat af fire forskjellige Bestanddele, nemlig en Oversættelse af Epistel- og Evangelie-**Texterne**, exegetisk **Udlæggelse** af Evangeliet, en eller flere **Betragtninger** som paa en Maade knytte sig dertil, og endelig et lignelsesvis oplysende Exempel, det saakaldte **Jertegn**[1]). Af disse fire Dele, har han gjengivet den første, Texterne, frit efter Vulgata, og øft den sidste, Jærtegnene, af **Discipuli Sernones de tempore et sanctis cum promptuario exemplorum**, dels af dette vedføjede rige

[1]) Det er iøvrigt kjendeligt, at han fra først af har lagt Planen noget større end han siden har funden Tid eller Lyst til at udføre; thi de første Søndage i Kirkeaaret have foruden de nævnte Bestanddele faaet en eller flere „Prædikener“ tilføjede, medens ikke blot disse snart bortfalde, men ogsaa Betragtningerne efterhaanden blive kortere, derpaa sjeldnere, og endelig bortfalde de ogsaa; ja selv de exegetiske **Udtydninger** blive, alt eftersom han skrider frem i Sommerpartet, kortere. Og endelig kommer hertil endnu et Mærke som viser at vistnok Tiden har været taget noget knap; thi ligesom det engang tidligere ved Femte Søndag efter Jul, er hændt, at Epistelen er bleven glemt, saaledes har det været nærved, at der, maaske dog ved Slutningshastigheden i Trykkeriet, siden var bleven sprunget en hel Søndag over (jfr. S. 480 Anm. til S. 243).

Forraadskammer, dels af selve Homilierne, der hver er forsynet med et eller flere af disse Exempler. I sidstnævnte Postil have vi nemlig tydeligt nok en af vor danske Jærtegnspostils Hovedkilder. Dens Forfatter er en tydsk Dominikanermunk Johannes Herolt, som levede i det 15de Aarhundrede, og berømmes for sin Veltalenhed. Af hans Bog har Chr. Pedersen ikke blot hentet alle sine Jærtegn, paa de faa Undtagelser nær som strax skal nævnes, men ogsaa Prædikenerne paa Juledag og Helligtrekongers (Side 67 og 149 i første Bind) og endelig en stor Mængde af sine Betragtninger til de forskjellige Søndage. En anden Kilde har Jakob de Voragine været ham, af hvis Sermones per totum annum han f. Ex. har taget sin første og sin tredie Prædiken (første Bind S. 13 og S. 29), og desuden af hans bekjendte Værk Legenda aurea St. Steffens, St. Hans', de uskyldige Børns og de hellige tre Kongers Legender, med dertil hørende Jærtegn. En tredie Kilde har han haft i Bonaventuras Meditationes vitæ Christi, hvoraf alt er laant som findes i den danske Postil til Langfredag, Paaskeaften og Paaskedag. — At han nu paa samme Maade kunde have haft en eller anden Postil for sig, hvoraf han tog sine Udlæggelser af Evangeliet, eller som han kalder dem „Glose og Udtydning", vil maaske ikke findes urimeligt, men vi har dog ikke kunnet opdage nogen saadan, og de kunne ogsaa efter deres Beskaffenhed let tænkes at være bleven til paa anden Maade. Der findes saaledes (f. Ex. paa Universitetsbibliotheket) en saakaldet tabula evangelica sacerdotibus multum necessaria, som indeholder en kort Anvisning for Prædikanterne over hver Søndags Epistel og Evangelium, og som navnlig henlægger dette sidste til bestemt Aar og Dag i Christi jordiske Liv, hvad Chr. Pedersen ogsaa som oftest begynder sin Udtydning med. En saadan Anvisning kunde han vel for det første have haft for sig, og dernæst er Grundstoffet i Udtydningen, det være nu paa første eller anden Haand, taget af den berømte franske Exeget († c. 1340) Nikolaus de Lyra's: Glosa ordinaria cum expositione literali et morali. Hvad der ikke findes hos Lyra, er dels Citater af ældre Kirkelærere, dels nogle indskudte Formaninger og Anvendelser, men de sidste ere saadanne at de godt kunne hidrøre fra Chr. Pedersen selv, og de første kunde uden stor Vanskelighed hentes fra de meget yndede catenæ patrum, Uddrag af Kirkefædrene og Skolastikerne. Desuagtet tør vi ikke afgjøre om denne Bestanddel af Postillen er bleven til paa en saadan Maade, maaske som en Frugt af hans Højskole-Studier hjemme eller udenlands, eller om den, ligesom de øvrige, er oversat efter en yngre Forfatter, der altsaa var Mellemmand mellem Lyra og Chr. Pedersen; men i alfald er dette da sket paa hans sædvanlige

Maade, hvorefter han, ligesom han synes det tjener hans Læseres Tarv, snart udelader noget, snart indskyder, enten sine egne Betænkninger, eller Exempler nu af hans Fædrelands Krønike (som 1. Bind S. 68 midt i en Prædiken af Herolt), nu af Dagens nyeste Historie (s. 1. Bind S. 25). Dog om denne hans Maade at behandle sine Kilder paa, haabe vi ved Leilighed at komme til at give Læserne et anskueligere Billede, naar vi under Et kunne betragte hans Forfatter-Virksomhed[1].

Det blev ovenfor viist, at Postillen ikke er uden Mærker der synes at tyde paa at den er bleven til i temmelig kort Tid, men disse ere dog ikke anderledes end at Bogen derhos kan tjene til at give et stærkt

---

[1]) En Liste over de Forfattere, Chr. Pedersen i sin Jærtegns-Postil citerer, vil altsaa, efter hvad ovenfor er paaviist, ikke kunne give os noget Begreb om hvilke Bøger han havde gjort sig bekjendt med og hvilke Studier han havde gjennemgaaet. Det kunde imidlertid dog vel være Umagen værd at se hvad det var for Kirkefædre og senere kirkelige Skribenter man paa Slutningen af Middelalderen mest plejede at holde sig til naar man vilde belægge sine Ord og Udsagn med Citater, og i den Henseende vil vor Optegnelse af de Forfattere, Jærtegns-Postillen nævner, i det mindste kunne give et vejledende Vink, ligesom vi ogsaa maa antage, at en stor Del af disse Navne ville være hel fremmede for største Parten af Nutidens Læsere og af den Grund vel kan siges at behøve, om det saa kun var et Aarstal eller et Par Tillægsord til nøjere Betegnelse. Vi meddele dem altsaa ikke efter nogen kronologisk eller theologisk Rangforordning, men kun efter den Hyppighed eller Sjeldenhed, hvormed de i Postillen citeres.

Den der allertiest anføres er Kirkefaderen **Augustin**, næst ham den senere Middelalders berømte Exeget **Nicolaus de Lyra**, derefter **Gregorius den Store**, **Bernhard af Clairvaux**, **Chrysostomus** og **Hieronymus**. Endvidere nævnes temmelig hyppigt **Nicolaus de Gorra**, det er den engelske Dominikaner **Nicolaus de Gorham**, der var Docent i Paris († 1295); fremdeles **Thomas Aquin**, Kirkefaderen **Ambrosius**, **Beda den Ærværdige**, en Dr. **Guilhelmus**, som sikkert er den theologiske Lærer, der i Aarene 1228—49 var Bisp i Paris, Ærkebiskop **Isidorus** af Sevilla (Hispalensis) † 636, Biskop **Cæsarius** af Arles († 542), Ærkebiskop **Rabanus Maurus** (omtr. 800, Discipel af Alkuin); Ærkebiskop **Remigius** af Rheims († 874), den berømte **Bonaventura** († 1274), **Hugo de St. Victore**, som var Augustiner Prior ved Klosteret St. Victor i Paris og Nederlænder af Fødsel († 1140), Pave **Innocens III**, **Anselmus** af Canterbury, Kirkefaderen **Origenes**, den bekjendte **Albertus Magnus** († 1280), **Cyrillus** (vistnok den alexandrinske Biskop af det Navn, † 444); **Vincentius Bellovacensis**, den burgundiske Dominikaner, Lærer for Ludvig IXs Børn og Forf. til **speculum doctrinale, historiale, naturale, morale**; endvidere den græske Kirkefader **Johannes Dama-**

Bevis paa den Arbejdskraft Chr. Pedersen udviklede under sit første Ophold i Paris. Som det vil erindres, udkom hans Saxo 1514, i Foraaret; i Løbet af samme Aar besørgede han **Missale lundense** og rimeligvis **Statuta provincilia** udgivne, men desforuden kom hans danske Tidebog ud ved Pindsetid, og hans Bog om Messen ved St. Hansdag, saa før i Sommeren 1514 har han altsaa neppe kunnet begynde paa Postillen. Det er jo rimeligt, at han har udarbejdet en Del af disse Værker tidligere i Hjemmet, men det synes rigtignok ialfald af Postillen kun at kunne gjelde den første Del, og selv i denne omtaler han dog Ting som først var gaaet for sig i samme Aar, og som han

---

scenus († 760), den østgothiske christelige Philosoph **Boëthius** († 525), Kirkefaderen **Clemens Romanus**; Forfatteren til **historia tripartita**, **Magn. Aurel. Cassiodorus** († 575), en **Theophilus** (enten den alexandrinske Biskop † 412, eller Apologeten — Antiochiens Biskop i 2det Aarh.); den spanske Præst, Historieskriveren **Paulus Orosius**, Augustins Discipel; endelig den florentinske Dominikaner og berømte Prædikant **Hugo de Prato** (i Begynd. af 14. Aarh.).

De sidstnævnte iblandt ovenstaaende (fra Albertus Magnus) forekomme kun 2 eller 3 Gange, og derefter kommer endnu en Række, hvis Navn kun nævnes en enkelt Gang, nemlig: **Helimandus** (en fransk Cistercienser, † 1227), **Macrobius** (vistnok den afrikanske Diakon, Cyprians Discipel, Afrikaneren **Fulgentius**, Biskop i Ruspe († 533), den theologiske Lærer **Henricus de Hassia** (Bassia I. S. 155 er Fejltryk eller Fejlskrift) Kartheuser-munk i et hollandsk Kloster († 1418), Dominikaner-Generalen **Jordanus** fra Mainz, den bekjendte franske Krønikeskriver **Gregor af Tours** († 595), den engelske Dominikaner og Lærer i Oxford **Rob. Holkoth** († 1349), den lærde jacobitiske Biskop i Aleppo **Greg. Abulpharagius** — thi Alphorabius (I. 279) er vistnok kun en forvansket Udtale — († 1286), **Jacobus de Vitriaco**, som var fransk Gejstlig, siden Biskop i Akre, død som Cardinal i Rom 1244, Kirkefaderen **Cyprian**, en **Bartholomæus**, den italienske Augustiner **Simon de Cassia** — ogsaa kaldet Simon Fidati († 1348) — den alexandrinske Patriarch **Johannes Eleemosynarius** († 616), den skotske Munk **Richard de S. Victore** (i 12te Aarh.), **Maximus Confessor**, Monotheleternes berømte Modstander († 662), den spanske Dominikaner af aragonisk Kongeæt **Raimund af Pennaforte** († 1274), den berømte Skolastiker **Petrus Lombardus** († 1164), Kirkefaderen **Basilius den Store** († 379), den syriske Biskop i det 4de Aarh. **St. Jakob** af Nisibe, den omvendte spanske Jøde **Petrus Alphoncius**, og Alkuins Discipel **Haymo**, først Munk i Fulda, senere Biskop i Halberstadt († 853).

Foruden disse kirkelige Skribenter anføres endnu af klassiske Forfattere: **Quinctilian**, **Ovid**, **Seneca** og **Aristoteles**, og endelig den jødiske Historieskriver **Josephus**.

i Paris havde hørt tale om. Men skjønt det nu er en Bog paa 422 Sider i stort Format[1]), var den ikke desmindre gjort færdig paa et halvt Aars Tid og udgik fra Pressen i Februar næste Aar. — Christiern Pedersen nævner sig, hverken paa Titel- eller Slutningsblad, men dels citerer han (2. Bind S. 51) sin egen lille Bog om Messen, dels ytrer han sig i Fortalen til sin Oversættelse af det Ny Testamente om „de Jertegen oc fabel" i de Bøger han lod sætte i Paris hvad nærmest maa gjelde Postillen, og endelig findes hans Navnemærke C. P. i selve Bogen først i Vaabenbilledet paa Titelbladet, dernæst i et A og et D som oftere anvendes; i det sidste staar endog for Tydeligheds Skyld C. P. C. L. (Christiernus Petri Canonicus Lundensis), saa at der er Sikkerhed nok for at den senere enstemmige Tradition er rigtig, at han er Jærtegnspostillens Forfatter.

At faa saa let Adgang til en saadan fuldstændig Søndagsbog paa Modersmaalet har uden al Tvivl været kært for mange af Forfatterens læge Landsmænd, hvem de latinske Postiller vare lukkede Bøger og som efter hans egen Ytring i Forordet, „sagtens ej heller finge tidt Prædiken", og ukært har det vel ikke heller været for mangen Præst, der om han ikke ganske savnede Kundskab i Kirkesproget, dog vist tidt fattedes Dygtighed til at overføre det paa Modersmaalet og at gjengive det i en Skikkelse der kunde tiltale hans Sognebørn. At Postillen ialfald har fundet god Afsætning, kan vi alene slutte deraf, at det varede kun et Par Aar før et nyt Oplag gjordes behov. Dette udkom i Leipzig 1518 trykt hos Melchior Lotther, men hvem der besørgede det siges ikke. At Chr. Pedersen, om hvis Ophold i Leipzig dette Aar desuden intet vides, ikke kan have gjort det, maa man allerede slutte af Udgavens Beskaffenhed; thi den gjentager ikke blot altfor tankeløst første Udgaves tydeligste Trykfejl, saasom hvor der er glemt en Stavelse i et Ord ved Ombrydning fra den ene Linie til den anden, som nu ved det noget forskjellige Format i anden Udgave kommer til at staa med samme Mangel midt i Linien (f. Ex. 2. Bind 38[7]); men den forbedrer endog stundum første Udgaves Fejl paa en Maade man ikke kan tiltro Forfatteren selv, hvorpaa „Ændringerne" vil kunne give adskillige Exempler (saaledes I. S. 343[18], II. S. 171, S. 197). Men forresten kan det neppe være tvivlsomt, hvem der har besørget denne Leipziger Udgave, thi Maaden, Stedet og Tiden pege paa een Mand. Aaret forud udkom

¹) Dens Format kaldes almindelig lille Folio. Dens Ark eller Læg ere efter Signaturen af ulige Størrelse. De 11 første have hver 8 Blade, de øvrige kun 6, saa nær som q, der har 4, og G, der har 7 Blade.

nemlig med samme Typer fra samme Trykkeri i Leipzig baade Chr. Pedersens Tidebog og hans Bog om at høre Messe, corrigerede (paa samme Maade) af den i vor Literaturhistorie bekjendte Henrik Smith, og han har ta uden al Tvivl ogsaa besørget Jærtegnspostillen trykt paany. I Henseende til Texten har denne Udgave ingenlunde noget Fortrin for Pariser-Udgaven, hvori den vel har rettet et ringe Antal Trykfejl, men til Vederlag forsynet den med mange flere nye. Derimod anbefaler den sig selv i Efterskriften ved et andet Fortrin, at den er udstyret „med mange Figurer som de andre ikke have". Christiern Pedersens egen Udgave har nemlig kun to træskaarne Billeder, et af Opstandelsen, ved Slutningen af Vinterparten, et andet af Korsfæstelsen ved Slutningen af Sommerparten; men man kunde dertil dog ogsaa regne Titelbladet, der er indfattet i en udskaaren Ramme med Figurer af Fabel og Virkelighed og halvvejs optaget af det bekjendte Vaaben-billede der pryder Forfatterens Udgave af Saxo og flere af hans Bøger hvor det nordiske Unionsvaaben fremstilles i Forgrunden og bag det sees Rex Danorum med Sværdet og Guldæblet, omringet af sine Riddere og Svende. Selv om man ikke vilde regne de ovenfor omtalte store Begyndelsesbogstaver (A. D. H. S.), som undertiden anvendes, til Billederne, thi S. bestaar kun af Blomsterværk, og D. og H. forestiller atter Unionsvaabenet, med Omskrift: arma regis dacie, men A afbilder dog baade Bebudelsen og de hellige tre Kongers Tilbedelse. Desuagtet kan den rigtignok ikke i Billedrigdom staa sig for den tyske Udgave, der har et daarligt Træsnit til hvert af Evangelierne hele Aaret rundt.

B. Tidebogen.

S. 273. „Vor Frue Tider" betegner kun en enkelt, om og den første og største, Afdeling af Bogen. Dennes rette Titel er, som det sees af Efterskriften (S. 414) Tidebog, en Samling af flere „Tider" m. m., hvoriblandt ogsaa Vor Frues.

S. 274. Det gjælder om de tre Prikker, hvormed denne Side ender, hvad Holberg siger om de trende Stjerner, anden Bog af Peder Paars begynder med, at „de betyde ikke meget godt; her give de tilkjende en Defekt udi Historien". De give nemlig tilkjende, at vi ikke længere eje noget helt Exemplar af Chr. Pedersens Tidebog, eller at dens nærværende Udgivere idetmindste intet har kunnet overkomme, i saa vid en Kreds det har været os muligt at søge. Det fuldstændigste Exemplar vi har truffet i danske Bogsamlinger, findes paa det store

kongelige Bibliothek; men deri mangler de første 9 Blade og 12 Blade henimod Slutningen, foruden at et Par andre ere beskadigede. Disse Mangler har vi for største Delen faaet udfyldte ved et Exemplar paa Rigsbibliotheket i Stokholm, men ogsaa dette mangler dog 3 Blade (de to første og det af Kalenderen fra 14de Juni til 14de Juli), som kun nogenlunde kunde erstattes af Bogens 2den Udgave, Henrik Smiths Optryk i Leipzig 1517. Vi kan kun sige nogenlunde, thi Bogens 2det Blad mangler ogsaa i de Exemplarer der endnu haves af denne Udgave, og de to andre findes kun i langt senere, engang i forrige Aarhundrede optrykte Blade. Det manglende Blad viser altsaa at man i det mindste henved et hundrede Aar ligesaalidt har haft fuldstændige Exemplarer af H. Smiths Udgave, som af Originaludgaven. Ligesom den berømte Bogsamler H. Hjelmstjerne undertiden lod optrykke sjeldne danske Bøger, hvoraf der da kun blev taget det Aftryk der var bestemt for hans Samling og i det højeste dannet et andet af Korrektur-Arkene, saaledes havde han ogsaa for Skik at fuldstændiggjøre sine defekte gammeldanske Bøger ved at optrykke de manglende Blade. Paa den Maade haves der nu to saadanne bødede Exemplarer af Smiths Udgave af Tidebogen; men dens andet Blad, hvis Forside har indeholdt Slutning af Fortalen, og Bagsiden Begyndelse af Kalenderen, har Hjelmstjerne ikke kunnet skaffe, og det har altsaa allerede dengang været forsvundet. Imidlertid maa vi være taknemmelige for disse bødede Exemplarer, thi siden Hjelmstjernes Tid er Ødelæggelsen skredet videre, og har ogsaa tilintetgjort hvad der endnu hjalp ham. Til den manglende Halvdel af Januar i Kalenderen har vi dannet et Schema efter andre Tidebøger[1]) og i Lighed med de følgende Maaneder; men paa den Maade lod Fortalen sig ikke udfylde. Dens Ruiner maa staa som de findes, og de tre uheldsvangre Prikker fortælle om den graadige Tid der ikke blot har fortæret saameget af vor ældre haandskrevne Literatur, men ej engang sparet den Del deraf, den mægtige Bogtrykkerpresse stræbte at bevare.

Det er omtrent den sidste Halvdel af Fortalen der er gaaet tabt. Resten seer hel ubetydelig ud, men den er dog ikke uden Værd. Saa kort den er, giver den dels selv adskillige Oplysninger og leder dels paa Spor efter flere. Den siger os for det første, at disse „Tider" (Vor Frue, Helligaands, Hellig Korses osv.) ere udsatte paa ret Dansk Kong Christian den Anden til ydmyg Tjeneste. Det er altsaa et nyt Træk

[1]) Derved er indløbet den Fejl, at St. Hilarii Dag er ansat til den 13te istedetfor den 13de Januar.

af denne Konges Kærlighed til det Danske, som overhoved hans Forhold til Chr. Pedersen paa flere Maader oplyser. Paa Latin var der Tidebøger (Breviarium, Diurnale, Cursus beatæ virg. Mariæ osv.) nok, paa Fransk og Tydsk kunde Kongen let faa dem og hans nederlandske Dronning har ikke manglet dem paa sit Modersmaal; ja selv paa Dansk var der Tidebøger, som siden sees, men „paa ret Danskt" var der ingen, og dem var det Kong Christian vilde have, „at hver Mand dem forstande skulde".

Dette Arbejde paatog Chr. Pedersen sig, da han laa i Paris og besørgede Rigens Krønike prentet, og han fortæller os nu selv hvilke Forbilleder og Kilder han valgte sig, nemlig foruden fire berømte Kirkefædre og Skriftfortolkere, to yngre Forfattere. Den ene er Saxeren **Ludolphus**, som levede i Begyndelsen af det 14de Aarhundrede, og var først Dominikaner-Munk, men gik siden i et Kartheuser-Kloster, og døde som Prior i et af denne Ordens Klostere i Strasborg. Hans bekjendteste Værk er hans Vita Christi, der er bleven oplagt og oversat mangfoldige Gange. Det af Chr. Pedersen benyttede Skrift er hans Commentarius in Psalmos Davidicos juxta spiritualem sensum ex Hieronymo, Augustino etc., hvoraf ogsaa haves en Mængde Udgaver. Den anden af de nævnte Forfattere er saa vel et Aarhundrede yngre, og levede endnu da Chr. Pedersen skrev; denne **Jacobus Faber Stapulensis** var af Byrd en Franskmand, født 1436, og havde erhvervet sig Anseelse ved sin Lærdom og sine exegetiske Skrifter (deriblandt over Psalmerne); men denne overlevede han, ibetmindste hos sine forrige Venner. Han blev nemlig gammel nok til at se Luther fremtræde, og da han gav hans Lærdom Bifald, blev han bittert angrebet af Mange, blandt Andre af Erasmus, ja Sorbonnen i Paris berøvede ham endog den theologiske Doktorværdighed. Som en Olding paa 101 Aar døde han i Strasborg, hvor han levede i fortrolig Omgang med Bucer.

Chr. Pedersens Opgave var at skaffe Lægfolk en Andagtsbog, denne løste han ved at give en forklarende Omskrivning af nogle af de kirkelige Tider og Bønner; men det blev atter i Hovedsagen enstydigt med, efter de nævnte Forfatteres Exempel og ved deres Vejledning, at give forklarende Omskrivninger eller om man vil typiske Udlæggelser af en Del af Davids-Psalmerne*). Thi disse udgjorde Hovedparten af de

*) Det er en ikke ringe Del, netop en Trediepart af Davids-Psalmerne, som ere behandlede i Tidebogens forskjellige Afdelinger. Vi ville hidsætte en Liste over dem med det Nr., som de have i vor danske Bibel-Oversættelse og Henvisning til det Sidetal i nærværende Udgave, hvor Chr. Pedersens omskrivende Udlæggelse findes:

kirkelige „Tider" eller Bøntjenester, baade de daglige (horæ canonicæ), som læstes paa de syv forskjellige Tider om Dagen (s. 1. Bind S. 388), og de ved særegne Lejligheder, paa Helligdagene og Helgendagene. Han valgte at behandle de samme tre Tidelæsninger, som gjerne findes i de haandskrevne Tidebøger, samt de sædvanlige Tillæg, den saakaldte „Syv-

---

Ps.	1.	Side 319.	Ps.	102.	Side 342.
—	5.	— 359.	—	110.	— 308.
—	6.	— 336. 360.	—	113.	— 309.
—	7.	— 361.	—	116^{1-9}.	— 353.
—	8.	— 283.	—	120.	— 297. 354.
—	15.	— 323.	—	121.	— 298. 355.
—	19.	— 284.	—	122.	— 298. 309.
—	23.	— 365.	—	123.	— 300.
—	24.	— 285.	—	124.	— 301.
—	25.	— 366.	—	125.	— 301.
—	27.	— 368.	—	126.	— 303.
—	32.	— 337.	—	127.	— 304. 310.
—	38.	— 338. 373.	—	128.	— 304. 328.
—	41.	— 375.	—	129.	— 306. 330.
—	42.	— 377.	—	130.	— 306. 344. 355.
—	51.	— 340. 381.	—	131.	— 307.
—	54.	— 324.	—	132.	— 314.
—	63.	— 290. 384.	—	133.	— 316.
—	65.	— 382.	—	134.	— 316.
—	67.	— 290.	—	138.	— 356.
—	70.	— 325.	—	143.	— 344.
—	87.	— 327.	—	147^{12-20}	— 311.
—	93.	— 288.	—	148.	292. 387.
—	95.	— 281.	—	149.	— 293. 388.
—	100.	— 289.	—	150.	294. 398.

Af andre Sange, som ere hentede fra den hellige Skrift, findes:

De tre Mænds Sang i Ovnen (efter Vulgata Dan. 3)	—	291.
Zachariæ Lovsang (Luk. 1.)	Side	295. 321. 390.
Marias Lovsang (Luk. 1.)	—	313. 328. 357.
Simeons Svanesang (Luk. 2.)	—	317. 331.
af Jobs Klagesang 7^{16-21}	—	363.
— — 10^{1-12}	—	364 : 365.
— — 10^{13-22}	—	380.
— — 13^{23-6}	—	370 : 371.
— — 14^{13-16}	—	372.
— — 17^{1-16}	—	378.
— — 19^{20-27}	—	379.
Ezechias Taksigelse (Esaias 38)	—	385.

psalm", d. e. de syv Bodspsalmer med Allehelgens-Litaniet, og hvad der i Folkemunde kaldtes **Vigilies** eller Sjælemesser for Afdøde (**Vigiliæ eller Officium defunctorum**). Hertil føjede han endvidere et Udvalg af korte Bønner, i Lighed med hvad de ældre Tidebøger ogsaa i Reglen indeholde.

Fremdeles siger Brudstykket af Fortalen, at der paa Chr. Pedersens Tid allerede fandtes Tidebøger paa Dansk, og dette bekræftes ogsaa af de os levnede Haandskrifter. Skønt det sikkerlig kun er en meget ringe Del af den Art Bøger der er bleven bevaret, findes der dog imellem dem et Par Stykker, aldeles af samme Slags som den han efter Kongens Ønske besørgede en Udgave af. Den Del af disse der uden al Tvivl tidligst har været til paa Dansk, er de forskjellige Smaabønner, hvormed de pleje at slutte. Saadanne maa ved Siden ad Fader Vor jo have været til paa Folkets Tungemaal ligesiden Ansgars Tid; og om endogsaa de Opskrifter vi nu have af dem ere meget yngre, saa vilde en nøjere Undersøgelse sikkert lede til at mange af dem alt ved deres Sprogform vise tilbage til en Tid der maa ligge langt forud for den, da de bleve opskrevne, hvilket mest skete i det femtende Aarhundrede. Idetmindste ere de danske Bønnebøger paa Pergament eller Papir vi nu har tilbage, neppe ældre. — Af Davids Psalmer er formodentlig de syv Bodspsalmer tidligst oversatte; de findes tidligst og findes tiest, men senest fik man paa Dansk de egenlige Tider. Det kan man ogsaa slutte deraf, at man har haft Tidebøger, hvor Tiderne endnu ere paa Latin, medens Smaabønnerne ere danske. En saadan findes f. Ex. paa Rigsbibliotheket i Stokholm (gl. Mærke A. 42) og har i sin Tid tilhørt og været benyttet af en **Johanne Nielsdatter** (fol. 78 v.). Hun har endnu maattet læse alle Tiderne paa Latin, Bønnerne derimod, som rigtignok ogsaa udgjøre den største Del af Bogen (fol. 51 v.-137) ere paa Dansk. Den eneste fulstændige danske Tidebog, ældre end Chr. Pedersen, vi have truffet paa, er **Karen Ludvigsdatters** [1]), som findes paa Universitetsbibliotheket i Lund; den udgjør 112 Pergamentsblade (8vo) og indeholder en Kalender, Vor Frue Tider [2]) (fol. 8-26), de syv Bodspsalmer og Litaniet (26-32), og en betydelig Samling af Bønner

[1]) Hun var en Datter af Rigsraaden Ludvig Nielsen (Rosenkrands) født c. 1480, og blev siden Mogens Munks Hustru. Denne Tidebog findes omtalt i Wieselgren's: (Svenska) Kyrkans Sköna Literatur (2. Upplag) S. 51 fg. o. fl. St.

[2]) At iøvrigt ogsaa Helligaands og Helligkorses Tider have været til paa Dansk før Chr. Pedersens Tid, seer man af de Brudstykker der findes i Gl. Kongl. Saml. 1615 (4to).

(33 • 112). Den kunde altsaa være en af dem Chr. Pedersen sigter til, naar han klager over at de var „saa grovelig udsatte", og det skal ikke negtes, den rammes ogsaa af Anken; thi den er i Vor Frue Tider og Bodspsalmerne en saa ængstelig Gjengivelse af Latinen, at danske Folk tidt og mange Gange skulde have ondt ved at fatte Meningen. Desværre bryder Chr. Pedersens Fortale af midt i Anførelsen af et Exempel paa den grove Udlæggelse; men imidlertid seer man dog saameget, at, hvis han citerer ordret, kan det ikke være dette Exemplar af en Tidebog han har haft for Øje. Han henviser nemlig til Psalmen Memento domine Dauid, der er den første Psalme til Natsang i Vor Frue Tider (S. 314); men Ordene som han nævner, og som jo sagtens er Psalmens sidste Vers, findes ikke her som han har dem „Dit skal jeg lede", men „Der vil jeg fremlede". Dog, om ogsaa Chr. Pedersen ikke har kjendt Karen Ludvigsdatters Tidebog, er den derfor ikke mindre tjenlig til at afgive Exempler paa hvor grovelig de vare udsatte. Vi kunne gjerne blive ved den engang nævnte Psalme og hidsætte som Prøve nogle af dens første Vers (fol. 24 v.), som vi bede sammenlignede med Vulgatas Text (Ps. 131, vor Oversættelses 132):

> "Herræ mynnes dauid och alt hans saktmodughet Saa som han suor dauid herræn han iættæ iacobs gudh ieth lofsthæ Thet skal væræ mik leeth om iæch ingaar i mith huses bolegh om iæch opp faar i myn leues sængh Om iec giuær myn ouen sæuen och myne ouen bra søffningh och myne tynninge roo saa lengi iæch findær herræn ien steedh och iacobs gudh ien bolligh See vi hørde hinne i affrica [Ephrata] vi funne i skouens marke Vi skulle til bedhæ i then stadh som hans føder stode vi skulle indh gaa i hans bolegh Herra stad opp i thin roo thu och thin helligheta aark Thine prester skulle indhföres retwisheden och thine hellige skulle frygdes For thin suendh dauid vent ey borth thin cristi anlet".

Disse Bemærkninger giver Brudstykket af Fortalen umiddelbart Anledning til, og til de tre Brikker knytter sig endelig endnu en anden. Hvad kan være Grunden til at Tidebogen ligesom Bogen om at høre Messe ikke synes i et eneste Exemplar at have kunnet slippe hel gjennem de tre protestantiske Aarhundreder? Man vil maaske tænke, at den Ringeagt for ej at sige Had hvormed alt hvad der kjendelig mindede om Papismen blev forfulgt kan have udryddet dem; men saa maatte ogsaa hans Postil have været udryddet, og det er ikke Tilfældet. Den hører endnu ikke til de allerstørste Sjeldenheder. Meget snarere er

de ved Brug slidte op, ligesom bl. a. Originaludgaverne af Folkekrønikerne om Carolus Magnus og Olger Danske, som i et Par Aarhundreder ikke har været kjendte i Danmark selv, og nu kun findes bevarede i et enkelt Exemplar i Sverig. Naar man seer hvor flittig Tidebøgerne bleve afskrevne og hvor flittig Afskrifterne efter alle Mærker bleve benyttede, kan man vel tænke sig, at en trykt Udgave er bleven godt modtagen, men tillige at det skrøbelige Papir snart maatte bukke under, hvor selv Pergamentet havde ondt ved at staa sig. At den hurtig er bleven udbredt, kan ikke betvivles, og det ikke blot i Danmark men ogsaa i Sverig[1]). Derfor forløb der ogsaa kun et Par Aar før man tænkte paa et nyt Oplag. Dette besørgede Henrik Smith i Leipzig og besørgede det paa samme Maade som ovenfor (S. 492 fg.) er omtalt ved Leipziger-Udgaven af Postillen. Men at man fandt Behag i Chr. Pedersens Tidebog, kan man ogsaa slutte deraf, at Folk som havde Raad til det og maaske fandt de almindelige trykte Exemplarer for simple, har taget eller ladet tage Pergaments-Afskrifter af den. Saaledes findes der i den Arn. Magnæanske Haandskriftsamling (Nr. 419 form. min.), nogle Blade som ikke kunne være andet end Levningerne af en bogstavret Afskrift af Chr. Pedersens Tidebog. De 9 Blade som ere til Rest indeholde Stykker af Psalmerne i Vor Frue Tider ad laudes (S. 290-96). Men vi have fuldstændigere Exemplarer, og det tydeligste i en Pergaments-koder i Stokholm (gl. Mærke A. 40). Det er **Ingeborg Preybjørnsdatters**[2]) (fol. 133) Tidebog, og den fortjener her en nærmere Omtale, da man saa fra den kan slutte til dem der ligne den. Sammenligner man dens første Dele, nemlig Vor Frue, Hellig Aands, Hellig Korses

---

[1]) Kong Gustav klagede 1526 over at den var saa udbredt, skønt den indeholdt meget vrangt, som stred mod den hellige Skrift. (*J. H. Schröder* incunabula artis typographicæ in Suecia 1842. S. 28).

[2]) **Ingeborg Preybjørnsdatter** er (efter Registrator Kall-Rasmussens Meddelelse) Ingeborg Podebusk, en Datter af Rigsraaden Predbjørn Podebusk. Hun blev 1510 gift med Rigsraaden Hr. Tønne Parsberg, som døde 1521. Selv døde hun 1542. Bag i sin Tidebog har hun optegnet sit Bryllup, sine Børns Fødselsdage og sin Mands Død. Der er to Afskrifter af Optegnelsen, en paa sidste Blad, som er yngre, og en ældre paa Bindet, hvoraf man maaske vil kunne se, hvad Aar Fruen har faaet sin Tidebog. Begivenhederne fra 1510 til 1517 ere nemlig skrevne med samme Haand paa eengang; men dernæst er tilføjet hendes Søn Valdemars Fødsel 1519 og hendes Mands Død 1521, med to forskjellige Hænder, eller ivetmindste skrevet til forskjellige Tider. Sandsynlig har hun altsaa faaet Bogen mellem 1517 og 19; og dette passer nu ogsaa godt med, at Chr. Pedersens Tidebog udkom 1514.

Tider, Bodspsalmerne og Litaniet med Chr. Pedersens, er det hævet over al Tvivl, at de høre sammen, at det er samme Bog; dog da Haandskriftet ved første Øjekast har et ældre Præg, kunde Forholdet jo være det omvendte, saa at det indeholdt den Text, som Chr. Pedersen havde udgivet. Men, vilde man endog glemme, hvad han siger i sit Forord, at „disse Tider nu ere udsatte paa ret Danske“ og at han nævner sine Kilder til Behandlingen; og havde vi endog ikke saa mange Skrifter af ham der i Stil og Skrivemaade kan tjene til Jævnførelse: og var hans Stil endelig ikke saa ejendommelig, at man uden megen Vanskelighed vilde kunne gjenkjende den: saa maatte en nærmere Sammenligning dog vise hvilken af de to der er Original. Foreløbig bemærkes det, at det ældre Præg vedrører kun Skrivemaaden og beviser ikke andet end at det er en Jyde der har afskreven Bogen, og afskreven den i sin Mundart. Men at han har skreven efter Chr. Pedersen og efter dennes trykte Tidebog, kun det kan forklare Særheder som disse: S. 307^{18} har Chr. P. ved Overgang fra en Linie til en anden faaet Trykfejlen: **v offuer-delighe** for **v offueruindelighe** (jf. S. 296$^{20, 21}$, 322$^{7, 8}$). Afskriveren har standset ved dette Ord, og forbedret det til: **v offuer-deylighe**; en lignende Forbedring har han indført 311^{29} hvor Trykfejlen **dellige** er bleven til **deylige** (332^{7} har han derimod rettet det rigtig til **hellige**); 341^{37} har han beholdt Trykfejlen **forfult** for **forsult** (jf. 360^{23}, 382^{16}). Istedetfor Chr. Pedersens „Vigilies“ har Haandskriftet andre Bønner for Afdøde, og sluttelig en langt større Samling af Smaabønner, men mellem dem dog ogsaa Chr. Pedersens de tredive. Og i disse forekommer atter Enkeltheder, som tyde paa at Afskriveren har hentet dem af den trykte Tidebog. Saaledes findes Bønnen til „Vor Herres hellige fem Vunder“ (S. 398) i alle Bønnebøger ellers paa Rim (jf. Danske Psalmedigtning I. S. XVIII); Chr. Pedersen har givet den paa Prosa, og Ingeborg Predbjørnsd's Afskriver har fulgt ham. I Bønnen „O Korsens Højhed“ (S. 399) har Bønnebøgerne ellers, hvad der vist ogsaa er rigtigt, i 4de Linie „O spydsens sting“; Chr. Pedersen har faaet „Och spydsens sting“ og Afskriveren følger ham. Der kan saaledes ikke være Tvivl om at han har benyttet Chr. Pedrrsens Tidebog som Forskrift. Det samme gjælder om Else Holgersdatters [1]) Tidebog (gl. klg. Saml. 1613 4to). Den indeholder,

[1]) **Else Holgersdatter** var Datter af Rigsraaden Holger Erikssen Rosenkrands og Fru Anne Meinstorp (Anne Holgers). Hun er født c. 1490, altsaa omtrent jævnaldrende med Ingeborg Podebusk, og gift først med Hr. Albrecht Glob, derefter med Hr. Christiern Friis. (K-R.)

foruden en Mængde mindre Bønner, Helligaands, Hellig Korses Tider og de syv Bodspsalmer ligefrem efter Chr. Pedersens Tidebog. Disse Exempler, der udentvivl vilde kunde forøges, navnlig naar ikke saa stor Del af den Slags Literatur var gaaet tabt, ville være tilstrækkelige til at vise, at Chr. Pedersens Bearbejdelse af „Tiderne" gjorde saa at sige Epoche. Der fandtes en ældre dansk Oversættelse af dem, men da hans kom, fortrængtes den, og i den korte Tid der ligger mellem Chr. Pedersens Udgave af Tidebogen og Reformationen, benyttede Adelsfruerne hans Arbejde, naar de lode deres Bønnebøger skrive. At det iøvrigt ikke ganske kunde træde istedetfor disse, men at man stadig vedblev at lade saadanne skrive, laa maaske dels deri, at Fruerne efter gammel Sæd helst vilde have deres Pergamentsbønnebøger, med de pyntelige røde Rubriker, men dernæst ogsaa i at Chr. Pedersens Bog forholdsvis kun indeholdt faa Bønner foruden Tiderne, medens de almindelige Bønnebøger har et rigeligt Forraad af dem.

S. 275. En Bestanddel som ikke mangler i nogen Tidebog og ikke kunde undværes i nogen Bønnebog før Reformationen, var en Kalender. Da Tiderne til Vor Frue, til den Helligaand, til det Hellige Kors paa visse Dage særlig skulde læses, og da en stor Del af Bønnerne vare rettede til Helgene, var det nødvendigt at have de Dage antegnede der vare indviede til deres Tjenenste. Med en saadan Kalender begynder nu ogsaa Chr. Pedersens Tidebog, og da den er en Del forskjellig fra vore Almanakker, anse vi det ikke for overflødigt, at vedføje en kort Forklaring over dens Indretning og Brug. Foreløbig bemærkes det at den, som alle dens jævnaldrende, er en „evig" Kalender, der ved Hjælp af „Gyldental" og „Søndagsbogstav" lod sig ved lidt Beregning bruge Aar efter andet.

Man vil bemærke, at der i hver Maaned er fire Rækker: den første til Gyldentallene, den anden til Søndagsbogstaverne, den tredie til de mærkeligste Helgen- og Festdages Navne, endelig en fjerde med nogle Bogstavtegn, som vise hen til en efterfølgende Tavle (S. 279), hvor Himmeltegnene ere anførte. Navnene „Gyldental" og „Søndagsbogstav" ere nu gaaet ud af vore Kalendere og deres Betydning er ubekjendt for de Fleste. Derfor først et Par Ord herom.

Efter et Tidsrum af 19 Aar bliver Maaneaarets Forhold til Solaaret paany det samme; hvert Aar i et saadant Tidsrum faar derfor sit eget Talmærke (fra 1 til 19) og dette Tal kaldes **Gyldentallet** for det Aar. Ligeledes kalder man Dagene 1-7 Januar efter de 7 første Bogstaver i Alphabetet (A—G), og vedbliver saaledes i fortløbende Orden at anbringe disse 7 Bogstaver udenfor de øvrige 358

eller 359 af Aarets Dage; falder nu f. Ex. 2den Januar, som har Bogstavet B, paa en Søndag, da ere alle de andre Dage i Aaret, som har Bogstavet B, ligeledes Søndage, og B kaldes det Aars **Søndagsbogstav.** Gyldentallet for et Aar i den ældre Tidsregning, finder man ved at lægge 1 til Aarstallet og dividere Summen med 19, hvad der efter fuldendt Division bliver til Rest, er Gyldentallet; men bliver Resten 0, er Gyldentallet 19. Søndagsbogstavet finder man ved at lægge 9 til Aarstallet og dividere det Udkomne med 28 (thi 28 er det Aartal som hengaar forinden Søndagsbogstav-Rækken atter kan blive sig selv lig). Hvad der efter fuldendt Division bliver tilbage som Rest, kan lede mig til, efter følgende Tabel at finde Søndagsbogstavet; dog maa det erindres, at naar Resten er 0, regnes det som den var 28, ligeledes maa det bemærkes, at de dobbelte Bogstaver er for Skudaarene, og at det første af disse Bogstaver angiver Søndagene før St. Matthiæ Dag den 24de Februar, det andet Søndagene efter samme.

1 GF	2 E	3 D	4 C	5 BA	6 G	7 F
8 E	9 DC	10 B	11 A	12 G	13 FE	14 D
15 C	16 B	17 AG	18 F	19 E	20 D	21 CB
22 A	23 G	24 F	25 ED	26 C	27 B	28 A

Vilde man nu beregne Paasken, da lagde man Mærke til den første Nymaanedag som indtraf fra den 8de Marts af, derfra regnede man saa 14 Dage frem (til Fuldmaane) og den næstpaafølgende Søndag blev Paaskedag. Saaledes bestemte Nicænerconciliet det. Men derefter indrettede man Kalenderen saaledes, at man fik Gyldentallene anbragt udenfor alle de Dage, da der i deres Aar indtraf Nymaane, og saaledes vil man see at Chr. Pedersen ogsaa har gjort det med nærværende Kalender[1]. Har man altsaa beregnet sig et givet Aarstals Gyldental og Søndagsbogstav, vil det efter hvad her er meddelt, være en meget let Sag at finde det Aars Paaskedag efter den ældre Tidsregning, hvorom Talen

[1]) Tvende Fejl maa vi ved denne Lejlighed bede rettede, hvoraf dog ingen kan komme Paaskeberegningen til Hinder, nemlig udenfor 8de Januar skal der staa xvj, og udenfor 22de Januar xii.

ved denne Lejlighed bestandig har været (f. Ex. 1514: Gyldental 14, Søndagsbogstav A, Paaskedag 16de April; 1451: Gyldental 8, Søndagsbogstav C, Paaskedag altsaa den 25de April[1]).

Endnu staar kun tilbage at forklare Betydningen af Tabellen S. 279. Dens Hensigt er, for hvert Aar især af den 19-aarige Aarkreds at paavise Maanens Gang gjennem Dyrekredsens de 12 Himmeltegn i hver enkelt Maaned. Havde Kalenderen kun været for et enkelt Aar, kunde Himmeltegnene hensigtsmæssigst været anbragte i dens 4de Række. Men i en Kalender for alle Tider lod dette sig ikke gjøre; derfor har og Chr. Pedersen blot henstillet nogle Bogstavtegn i sin fjerde Række, saaledes at Læseren, ved Hjælp af disse, i Tabellen S. 279 vil kunne finde de tilsvarende Himmeltegn for de forskjellige Maanedage i det omspurgte Aar. Rækken af disse Maanedage angives her i Tabellen til 27; men dette er ogsaa det Tal af Dage Maanen bruger for paany at naa det Himmeltegn hvorfra dens Udgang blev iagttaget; imidlertid har Solen ligeledes forandret sin Stilling paa Himlen, og for atter at naa sit forrige Forhold til denne og Jorden, bruger Maanen desforuden 2 Dage og nogle Timer, saaledes at dette tilsammen kommer til at udgjøre de 29½ Dage, som man sædvanlig regner at Maanen bruger til sin Gang omkring Jorden.

S. 281. Efter en forudskikket Bøn af Augustin som ogsaa gjenfindes i andre af vore gamle Bønnebøger, begynder Tidebogen med Vor Frue Tider. Af saadanne Bøntjenester til den hellige Jomfru (horæ eller officia beatæ virginis) findes der flere i det romerske Breviar, men det vore gamle Tidebøger har, og som Chr. Pedersen ogsaa har oversat, er nærmest det saakaldte officium parvum. Der var jo mange Dage i den kirkelige Kalender som vare indviede til Jomfru Maria; naar der nævnes Vor Fruedag, da kan det være Mariæ Renselsesdag, Kyndelmisse (2. Febr.); eller Mariæ Bebudelsesdag, Vor Fruedag i Fasten (25. Marts); eller Mariæ Besøgelsesdag (2. Juli); eller Mariæ Himmelfartsdag, Vor Frue Dyre (15. Aug.); eller Mariæ Fødselsdag (8. Septbr.); eller Mariæ Ofringsdag (21. Novbr.); eller endelig Mariæ Undfangelsesdag (8. Decbr.). Men foruden disse Vor Frue Dage, var Løverdag hende særdeles helliget, saa der savnedes ikke Anledning til at bede hendes Tider; og at de ikke blot i Kirken, men ogsaa i Hjemmet blev flittig bedet, er jo sikkert Grunden til at Vor-

[1]) Hvem der maatte have Lyst til noget nøjere at sætte sig ind i det kirkelige Kalendervæsen, henvise vi til Paludan-Müllers Skoleprogram desangaaende, trykt i Odense 1847.

Frue Tider gjerne danner den første og vigtigste Del af Tidebøgerne. De vare bestemte til at synges af Koret, Præsten (Officiator) der indbefattet; men selv naar de til Husandagt overførtes paa Folkesprogene, beholdt de denne deres kirkelige Form med Psalmus og dertil hørende Antifon, Hymnus med dens Versus, Lectie eller Capitulum med dets Responsorium, og Collect. Det samme er nu ogsaa Tilfældet med Chr. Pedersens Bearbejdelse, men det er dog maaske en Følge af at hans Øjemed var at give en privat Andagtsbog, at han kun fremhæver Davids Psalmerne, Hymnerne, og kort sagt de større og vigtigere Bestanddele, medens han derimod lader Antifoner, Versus osv. løbe med, tidt uden nogetsomhelst Skillemærke, der kunde udsondre dem fra det foregaaende. Undertiden, hvor Antifonen eller Verset begynder, har han anvendt en ✿ eller ✳ foruden et Par andre Tegn, men paa mange Steder staa disse blot som Pynt, tidt kun for at udfylde en Linie. Vi have vel ikke strengt gjennemført noget System med disse Tegn, men dog søgt at bringe lidt mere Orden i deres Brug, og navnlig borttaget dem, hvor de, især i en Udgave der var af et andet Format, vilde forvirre, istedetfor at lette Forstaaelsen. For nemmere at give Overblikket, har vi tydeligere sondret de forskjellige Dagstider, og i det hele søgt at lette Jævnførelsen med det kirkelige Breviar.

Man vil uden Vanskelighed se hvorledes Davidspsalmerne osv. til hver Dagstid ere grupperede, og til en Anvisning skulle vi udpege Omridset af Vor Frue Tider. Det første Afsnit mangler sin Overskrift: til Ottesang (ad matutinum), hvoraf ad laudes kun er en Underafdeling. Den bestaar for det første af Indgangsbønnen og Indgangspsalmen (Invitatorium Ps. 94) med dens Antifon „Vi ville synge gladelig" osv. som gjentages ved de forskjellige Afsnit af Psalmen, alt eftersom Korets Dele verle. Efter Hymnen Quem terra følge tre Psalmer, der hver har sin Antifon, som bestandig begynder og slutter Psalmen, den første: „Velsignet est du", den anden: „O hellige Guds Moder", den tredie: „O I alle Himmeriges Helgen", til hvilken sidste knyttes Versus. Efter et Kyrieleyson og et Fader vor, kommer først Bønnen om Aflad og om Velsignelse (Absolutio og Benedictio), og dernæst tre Lectiones, som i Regelen ellers vælges af den hellige Skrift eller af Kirkefædrene, hver med sit Responsorium; og endelig den Ambrosianske Lovsang. Ad Laudes dannes af en Gruppe af fer Psalmer, der kun have een fælles Antifon: „Jomfru Maria er optagen" osv. (S. 288 og S. 294). Dernæst følger Capitulum eller den kortere Lectie, Hymnus og Canticum, d. e. en Sang af den hellige Skrift, som ikke er Davids-Psalme, (saaledes som her Es. 38, S. 313 Jomfru Marias Lovsang, S. 317

Simeons Sang), skønt Chr. Pedersen her ligesom S. 321 og 390 kalder den med det almindelige Navn Psalmus. Bøntjenesten sluttes med Collecta. Prim, Terts, Sext og Non er kortere og bestaar hver af en Hymne, tre Davidspsalmer med een fælles Antifon, Capitulum og Collect. Aftensang er dannet i Lighed med Laudes, og har først en Gruppe Psalmer med een Antifon: „O hellige Moder" (S. 308 og 311)[1]), Capitulum, Hymne, Canticum og Collect. Paa samme Vis er Natsang indrettet.

I Overensstemmelse med Vor Frue Tider er Helligaands Tider dannet, og maaske nærmest bestemt til Mandagslæsning, ligesom Helligkorses Tider var en kort lille Fredagslæsning. Idetmindste finder man nu i de romersk-katolske Bønnebøger Mandagen særlig bestemt til den Helligaands Tjeneste, ligesom Søndagen til den hellige Treføldigheds, og Løverdagen til Vor Frues; og at Torsdagen var og er indviet til den hellige Nadveres og Fredagen til Christi Lidelses Betragtning, følger af sig selv.

S. 346. Om Litaniets Afsyngelse paa St. Markusdagen og paa de saakaldte Gangdage har der alt været Tale I, 386-87. Det brugtes dog ved mange forskjellige andre Lejligheder, f. Ex. ved de Syges Salvelse med den sidste Olie, ligesom ogsaa til privat Andagt, og gjerne i Forbindelse med Davids de syv Pønitents-Psalmer. Helgenrækken, som anraabes, har nu i det romerske Ritual og Breviar faaet en staaende Form; men i de ældre Kirkebøger vil man finde mange Forskjelligheder. Saaledes er den her opførte Helgenrække ikke saa lidet forskjellig fra det romerske Ritual, ligeledes fra det gammeldanske Litani, som er meddelt i Kirkehistoriske Samlinger S. 436 og ikke mindre fra det der findes i det af Chr. Pedersen selv besørgede Lundske Breviar osv. Der herskede altsaa i ældre Tid en vis Frihed i saa Henseende. Det samme var Tilfældet med Helgenhistorierne eller Legenderne, denne Christenhedens levende og almindelige Kirkekrønike gjennem hele Middelalderen, der vandrede fra Mund til Mund og derved blev delagtig baade i de Fortrin og i de Ulemper som ere uadskillelige fra denne Forplantelsesmaade. De traf saaledes paa smagløse Folk og aandløse Tider, som fordærvede dem ved maadelige Tilsætninger og oversaa deres

[1]) Det kan her bemærkes at Antifonen S. 310: »Jomfru Maria er optagen« staar paa urette Sted, og er upaatvivlelig kommet ind derved at Psalmen er aftrykt fra Prim, hvor den allerede forekommer (S. 299) og hvor den har denne Antifon. Udslettes burde fra Linie 17 »Hedder .. (til) .. vdi« Lin. 19.

egenlige Kjerne. Men man glemte ikke hvad de havde været og endnu tildels vare for det christne Folk, man optegnede dem og forlangte dem benyttede og troede af Kirkens Medlemmer som historiske Fortællinger om Guds Underværker i sin Menighed gjennem de forløbne Aarhundreder. Saaledes kunde Luther ikke tage dem, han saae paa den Misbrug, der dreves med dem og forkastede dem. En senere Tid har det været forbeholdt, atter at faa disse Kirkesagn frem, se til at skjelne det Ægte og Oprindelige fra de senere Tilsætninger, og om mulig forfølge hver enkelt af dem paa dets Vandringer. Uendelig Meget staar endnu tilbage i denne Henseende at udrette. Men idet vi fastholde Billedet af Middelalderens Menigheder, der lyttede til Litaniets Afsyngelse og hørte ved den Lejlighed Navnene paa sine Helte og Stridsmænd, om hvilke man vel ikke havde lige god Kundskab, men hvoraf største Delen dog vare bekjendte og kære Navne: da ville vi heller ikke godt kunne bekvemme os til simpelthen at lade Øjet glide ned ad Tidebogens Helgenliste, men ville gjerne dvæle et Øjeblik ved det enkelte Navn, baade dem vi af Historien kjende, og dem, om hvilke vi ønske at finde Oplysning. Vi have seet hvorledes Litaniet samler dem under forskjellige Klasser: Apostler, Martyrer, Lærefædre osv. Vi ville gaa frem i en anden Orden og som Vidnesbyrd om den Udbredelse disse Sagn havde faaet fra den ene Ende af Verden til den anden, henpege paa den Forskjellighed i Fødsels- og Opholdssted som gjennem denne Række giver sig tilkjende, uagtet der dog øjensynligt slet ikke er lagt an paa at sikre sig en Helgen fra hver enkelt Landsdel.

Allerførst maa vi da nævne af den **hebraiske** Moder-Kirke: **Apostlene** og deres Disciple, endvidere **St. Anna**, Jomfru Marias Moder (26. Juli), **St. Maria Magdalena** (22. Juli) og **St. Petronilla** (Pernilledag d. 31. Maj) Apostlen Peders Datter, der helbredes af sin Fader for sin Lamhed og siden begjeredes til Ægte af en Greve Flaccus, som forlangte Svar inden tre Dage; hun anvendte den givne Frist til at anraabe Herren om at tage hende bort fra denne Verden og hendes Bøn blev hørt. Fra **Lille-Asien** skriver sig **St. Jørgen** (23. April) den bekjendte Dragekæmper, Christi Navns Bekjender og Martyr, der henrettedes under den Diokletianske Forfølgelse; ligeledes **St. Nikolaus**, Biskop i Myra, de Søfarendes Patron (6. Decbr.); endvidere **St. Dorothea** (6. Febr.) den ædle Jomfru, der omvendte sine frafaldne Søstre og vidnede paa Vejen til Retterstedet saaledes om Himmerigs Dejlighed, at den der før havde spottet hendes Tro omvendtes. Og **St. Barbara** (4. Decbr.) om hvem Talen var I, 385; ligesom endelig **St. Margreta** (20. Juli) Datter af en hedensk Afgudspræst i Antiochien, af

hvem hun blev forskudt, da han opdagede at hun var vundet for den christne Tro; hun tog Tjeneste som Hyrdepige, men hendes Skjønhed rørte Præfecten Olybrius, hvis Bestræbelser hun dog afvæbnede med Bekjendelsen om at være Christen. I det dybe Fængsel holdt hun Stand med Korset, som St. Jørgen med Landsen, imod den sig nærmende uhyre Drage, og førtes derefter ud til sin Henrettelse.

Fra Østerland nævnes endvidere **Cosmas** og **Damianus** (27. Sept.), to Brødre, arabiske Læger, der prædikede Christendommen i Cilicien og henrettedes under den Diokletianske Forfølgelse. Og fra **Ægypten** have vi **St. Antonius** (17. Jan.) Eremitlivets Fader, † 356 over hundrede Aar gammel; fremdeles **Maria Ægyptiaca** (2. eller 9. April) der var fulgt med Pilgrimsfaren til Korsmessefesten i Jerusalem, som Skøge, men ved at betragte Guds Moders Billed vandt Mod til sønderknust at nærme sig Korset, for derefter at drage ud i Ørken hinsides Jordan, hvor Munken Zosimas, 47 Aar efter, opdagede hende og bragte hende, paa hendes Ønske, det næstfølgende Aars Skærtorsdag Herrens indviede Legeme; Aaret efter, da han kom igjen, fandt han kun hendes Lig. Anføreren for den thebaiske Legion var **St. Mauritius** (22. Septbr.); hele denne Legion bestod af Christne, men da de ikke vilde falde fra, lod Kejser Maximian dem alle nedhugge i Nærheden af Genfersøen; ved den derpaa følgende Christenforfølgelse i Hæren bleve ogsaa **St. Gereon** og hans Stalbrødre (10. Okt.) ombragte udenfor Staden Köln. Fra Alexandrien var den hellige **Katharina** (25. Novbr.) af fyrstelig Slægt, og skønt kun 18 Aar, dog lærdere end de Fleste; de 50 hedenske Philosopher, som Maxentius satte ud paa at overbevise hende, omvendte hun alle, saa de lede Martyrdøden; Hjulet der langsomt skulde sønderrevet hende, brast paa hendes Bøn; saa blev hun da halshugget, men Englene henbare hendes Legem til Bjerget Sinai, hvor Munken Simeon fandt det og hvor det endnu hviler i den derværende Klosterkirke.

Fra det egenlige **Grækenland** nævnes kun **St. Dionysius Areopagita** (9. Oktbr.) der første Gang vaktes ved den store og uforklarlige Solformørkelse paa Herrens Dødsdag, siden omvendtes han ved Pauli Prædiken (Apgj. 17, 34) og gik endelig paa sine gamle Dage til Paris, hvor han tilligemed sine Ledsagere led Martyrdøden og ofrede Herren sit Hoved, hvad i Legendedigtningen beskrives saaledes: at Kroppen rejste sig, greb det afhuggede Hoved og bar det to tusinde Skridt.

Desto flere ere de **italienske** Helgener, som i Litaniet anraabes, og det lige fra det nordligste til det sydligste af Italiens Lande.

Gervasius og **Protasius** (19. Juni) vare to christne Ynglinge, der i tidligere Tid skal have lidt Martyrdøden i Mailand, deres Lig blev ifølge et Drømmesyn fundet af den hellige **Ambrosius** (4. April) Mailands Biskop og begravet paa det høitideligste. **St. Sebastian** (20. Jan.) var, om end ikke født, saa dog bosat i Mailand, forøvrigt Cohortefører i Prætoriangarden og ivrig Christen; Keiser Diokletian lod ham binde til et Træ og beskyde af tusinde Bueskytter; da han desuagtet helbrededes, blev han ihjelslaget med Køller. Fra Verona var den **Petrus Martyr** (29. April), der nævnes, han var en Prædikebroder og bestræb fornemmelig Kjætterne, der leiede Snigmordere til at dræbe ham paa Veien mellem Como og Mailand (Aar 1252). Fra Assisi i Kirkestaten var Graabrødreordenens berømte Stifter, **St. Franciskus** (4. Octbr., se I, 389); ikke langt derfra, i Nursia, var Munkelivets Reformator i 6te Aarhundrede, den hellige **Benedikt** (21. Marts) født. Lidt længere Syd paa, ej langt fra Rom, fortælles der at **St. Christina** (24. Juli) blev af sin hedenske Fader indsluttet i et Taarn for at hun skulde blive fast ved Afguderne, men da hun alligevel antog den christne Tro, lod Faderen hende grusomt pine og endelig kaste i Vandet, hvor dog Engle opfangede hende og Christus selv døbte hende; trende Dommere fortsatte efter Faderens pludselige Død hendes Mishandling, den sidste af disse lod hendes Tunge udrive, men hun kastede sin hjerteløse Dommer den i Øinene, saa at han mistede sit Syn, dog havde han Kraft nok til at befale man skulde gjennembore hende med Pile; det var under Diokletian, omtr. 287. Fra Sicilien have vi to Helgenindеrs Navne, nemlig **St. Agathe** (5. Febr.), hvem Prætoren Quintianus forgæves søgte at bevæge til Utugt, og da hun ej vilde fornegte Christum, lod han først hendes Bryst afskære og derefter hende selv martre til Døde. Ved Bøn paa St. Agathes Grav var det, at den syrakusanske Jomfru **St. Lucia** (13. Decbr.) fik sin Moder helbredet og lovede med det samme at tjene Herren; da hendes Elsker klagede over at hendes skønne Øine ej lode ham Ro Nat eller Dag, sendte hun ham dem udrevne til Forærring, men Gud gav hende andre og skønnere isteden. Præfekten, der vilde give hende Skændselen til Priis, formaaede ikke at flytte hende af Stedet, ej heller vilde Flammerne, man tændte, røre hende, men omsider gjennemboredes hun med et Sværd.

Dog er det fra selve **Rom** at den største Mængde af Navne paa Helgener og Martyrer møder os. Af Paver have vi: **Linus** (23. Septbr.), **Cletus** (18. April), **Clemens** (23. Novbr.), **Sixtus** (6. April), **Fabianus** (20. Jan.), **Cornelius** (16. Sept.), **Silvester** (31. Decbr.), **Leo d. Store** (11. April) og **Gregor d. Store** (12. Marts).

Desuden Diakonen **St. Laurentius** (10. Aug.), af Fødsel egentlig en Spanier, der i Aaret 258 led Døden paa den gloende Rist, ligeledes **St. Cæcilia** (22. Nov.), Tonekunstens Skytshelgen, om hvem Talen har været I, 385; endelig og **St. Agnete** (21. Jan.), en trettenaarig romersk Pige, der begjeredes til Ægte af Præfektens Søn, men erklærede, at hun var Christi Brud; hvorpaa Præfekten lod hende afklæde, men hendes lange Haar skærmede hende som den tætteste Kappe; saa lod han hende føre til et utugtigt Hus, men her omstraaledes hun af Guds Herlighed og Guds Engle bragte hende en skinnende hvid Klædning; da Præfektens Søn desuagtet vilde trænge ind til hende, styrtede han død til Jorden, men St. Agnete opvakte ham og han omvendte sig derefter til Christendommen. St. Agnete halshuggedes, men aabenbarede sig kort efter i forklaret Skikkelse, med et hvidt Lam ved Siden, for sine Forældre, der bad ved hendes Grav, og trøstede dem med Beretningen om sin himmelske Salighed. I St. Agnetekirken i Rom indvies hvert Aars 21. Januar efter gammel Skik to hvide Lam, af hvis Uld der virkes de Erkebiskoppelige Kaaber, som Paven sender dem han til dette Embed skal indvie.

I **Nordafrika** have vi Biskoppen af Hippo, Middelalderens og Reformatorernes Lærer, den hellige **Augustinus** (28. Aug.); og i Karthago: den frie Kvinde **Perpetua** og Slavinden **Felicitas** (7. Marts), der sejerrige i Døden, gjennem alle Kvaler bekjendte Christi Navn, under Kejser Severi Forfølgelse; ligeledes Biskoppen **St. Cyprianus** (13. Sept.), der faldt for Bøddelsværdet under den Valerianske Forfølgelse.

Fra **Spanien** møder os endnu tvende Navne, nemlig **St. Vincentius** (22. Jan.), Diakon i Zaragossa, som under Diokletians Forfølgelse blev greben, lagt paa Rist og pint til Døde; Liget skulde være givet til Pris for de vilde Dyr, men en Ravn forsvarede det, derpaa kastedes det i Havet, men skylledes atter i Land og begroves af de Christne. Det andet spanske Navn er Sortebrødrenes Ordensfader **St. Dominikus** (4. Aug.) om hvem der taltes et Par Ord I, 388.

Panonien var Fødeland baade for **St. Hieronimus** (30. Sept.) og **St. Martinus** (11. Nov.). Førstnævnte er født i Stribon, paa Grændsen af Dalmatien, omtr. 340, men opholdt sig gjennem sit lange Liv († 420) paa forskjellige Steder, mest dog i Rom og Betlehem, og fremtræder i sine Skrifter og i sit Liv som Bibelstudiets, Pavedømmets og Munkelivets ivrige Anbefaler. St. Morten er født i Sabaria Aar 316, han var egenlig Krigsmand og delte som saadan paa en kold Vinterdag sin Kappe med en halvnøgen Betler; men Betleren aabenbarede sig næste Nat for ham i Drømme, og det var den Herre Christus;

derefter blev Martinus døbt, og efter mange Aars Eremitliv valgt til Bisp i Tours, hvor han døde Aar 400.

Fra **Frankrig** have vi foruden Martinus's Lærer, Arianernes utrættelige Modstander, **St. Hilarius** (13. Jan.), Biskop af Poitiers, ligeledes **St. Eligius** (St. Eloi; „Løvesmesse" d. 1. Decbr.), Smedenes Patron; han var oprindelig en saare kunstfærdig Guldsmed, der blev Myntmester hos Kong Klotar II. og udmærkede sig saaledes ved sin Fromhed, at han Aar 640 valgtes til Biskop i Noyon; endelig den hellige **Bernhard** af **Clairvaux**, det 12te Aarhundredes Klosterreformator og Korstogsprædikant, † 1153.

Af de Fem, der nævnes os fra **England** ere de Fire Britter, nemlig **St. Alban** (22. Juni), **St. David** (1. Marts), **St. Samson** (28. Juli) og **St. Ursula** (21. Oktbr.). St. Alban var oprindelig en Hedning, som levede i sidste Halvdel af 3die Aarhundrede og blev vundet for Christendommen af en forfulgt christen Præst, han medtog i sit Hus og i hvis Klæder han lod sig føre for Dommeren, som dømte ham fra Livet, da han erfor at han var Christen; paa Vejen til Retterstedet spærrede den christne Part af Almuefolket ham Broen han skulde over, men han bad til Gud og gik, vidunderligt at sige, gjennem den stride Strøm, der udtørredes foran ham, saaledes at den der skulde henrettet ham omvendte sig, erklærede sig for Christen og halshuggedes umiddelbart efter ham. — St. David er Wales's Skytshelgen. Han var af kongelig Slægt, levede i 6te Aarhundrede og udmærkede sig ved sin Ynde for Munkelivet saavelsom ved sin Veltalenhed. — St. Samson var født i Wales omtrent 480; blev selv Eremit og fik ligeledes sine nærmeste Slægtninge vundne for Klosterlivet, blev ordineret af Bisp Dubritius til at være Biskop uden noget bestemt Bispesæde, tog derefter over Havet og prædikede Christendommen i Bretagne, hvor han og stiftede et Kloster i Dol. — St. Ursula var en brittisk Konges eneste Datter; en hedensk Konges Søn forlangte hende til Ægte, men hun begjerede Henstand i tre Aar og drog paa Pillegrimsrejse til Rom med 11000 Jomfruer i Følge; paa Hjemvejen blev hun og hendes Ledsagerinder i Nærheden af Köln overfaldne af den hunniske Hær og samtlige slagne tilbøde. — Derimod var **St. Valborg** (1. Maj) en Englænderinde, af kongelig Slægt, hun saavelsom hendes twende Brødre vare af den hellige Bonifacius kaldte til Tydskland, og her døde hun som Abbedisse i Heidenheim; man paakaldte hende mod Trolddomsmagterne, og om Natten til hendes Fest blev det almindeligt at tænde Blus.

St. Gertrud (17. Marts) var fra **Nederlandene**, Datter af Pipin, den første Hertug i Braband. Da Kong Dagobert paa en Rejse

tog ind hos hendes Fader vilde han knytte en Forbindelse mellem Gertrud og en anseet ung Mand i hans Følge, men Pigen vilde ikke, hvorimod hun efter sin Faders Død ombannede sit Hus til et Jomfrukloster og henlevede her i fromme Øvelser sin øvrige Levetid († 658).

Til Slutningen nævne vi de velbekjendte Helgennavne fra vort **Norden, St. Knud Konge** (10. Juli), **St. Knud Hertug** (7. Jan. og 25. Juni), **Oluf den Hellige** (29. Juli), og Finnernes Omvender, den svenske Kong **Erik IX** (18. Maj); den sidstnævnte myrdedes i Upsala 1162 af den danske Prinds Magnus Henriksen, paa en Christi Himmelfartsdag, umiddelbart efter Messen, som han først vilde høre til Ende skjønt han vidste, at hans Avindsmænd hvert Øjeblik kunde ventes.

(s. **Breviarium Romanum, Breviarium Lundense, Legenda Aurea, Acta Sanctorum Bollandiana, les vies des Saints I—III** Paris 1704, **Calendar of the anglican church** Oxford og London 1851, Mätzler Legende der Heiligen 1 - 2 Bind. **Et Forn-Svenskt Legendarium ved G. Stephens**).

S. 359[3] sist i syvsalm (se S. 352[16]). Vi have her udentvivl Folkeudtrykket paa Davids syv Bodspsalmer og Litaniet under Et.

S. 393. Det er den sædvanlige Orden i Tidebøgerne at de slutte med en større eller mindre Samling af Bønner. Men i denne Dels Størrelse som i dens Indhold hersker stor Forskjellighed. Det har vel længe gaaet som det gaar endnu i den romerske Kirke, at snart blive nogle Helgene snart andre populære, og Bønnerne skifte da med dem. Lægger Paven eller en Biskop, hver efter sin Magtfuldkommenhed, en Sum Aflad til en Bøn, da uddreber den sig endnu med stor Hurtighed og anbefales paa det bedste. Noget lignende har jo sagtens fundet Sted allerede før Reformationen. Hertil kommer at hver Beder eller Bederske havde sin Skytshelgen, som de særlig ofrede deres Bønner, og Bønner til dem maatte da ogsaa fortrinligen findes i deres Andagtsbog. Men med al Forskjellighed er der dog, idetmindste i de gamle danske Bønnebøger der ere bevarede til vor Tid, en Grundlighed, som vel ogsaa kan hidrøre fra at de ere saa omtrent jævnaldrende. Der ere mange Bønner som man vil gjenfinde næsten i dem alle. De begynde saaledes gjerne med Bønnen „Vor Herres Jesu Christi Kors“ (S. 395). Meget almindelig er den Gregorianske Bøn som vi je ogsaa har ligget Kong Christian den Første paa Hjerte (S. 396). Endvidere træffes hyppig en Bøn hvori Ejerens eller tiere Ejerindens Navn er indskrevet. Dens latinske Original findes som Indgangsbøn i Chr. Pedersens Udgave af **Breviarium Lundense**. I Bønnebøgerne har den en lang Rubrik, som lover at hvo som læser den, skal ej fange ond Død, er det

en Vejfarende, skal Rejsen lykkes, er det en Barselkvinde skal hun lykkelig forløses, er det en Mand der gjør Gæstebud, skal hans Gæster være glade; den dæmper Storm paa Sø og Sorg i Sind, den giver Sejer i Strid og gjør de Syge karske, den skaffer Gods og god Arv, osv. osv. Selv begynder Bønnen gjerne paa Dansk: „Herre Gud alsvoldigste Fader og Søn og den Helligaand giv mig din uværdige Tjeneste Kvinde N. N. over at vinde" osv. Her findes da Navnet indskrevet med rødt Blæk ligesom Rubrikken, og vi have ovenfor haft Lejlighed til at omtale adskillige danske Adelsfruer, hvis Bønnebøger med deres indskrevne Navn ere komne til os. I mange af Samlingerne synes vistnok Bønnerne at være indskrevne uden nogen kjendelig Orden, men i Almindelighed gaar der dog en bestemt Traad igjennem, saaledes at der begyndes med Bønner til den hellige Trefoldighed, derefter følge Bønner som henvendes nærmest til Vor Herre Christus, derpaa det altid rigelig forsynede Afsnit til Jomfru Maria, et mindre til hendes Moder Fru Anna, de tre Marier og Marie Magdalene, og nu følger til flere eller færre andre Helgene, ikke i nogen bestemt Orden i det Enkelte, men dog først Apostlene, senere de Helgene, som Vedkommende helst plejede at henvende sig til.

Man vil se, det er samme Orden Chr. Pedersen følger i sin lille Bønne-Samling. Efter to Bønner til den hellige Trefoldighed, følger en Række, til Vor Herres Jesu Christi Kors, til Vor Herres fem Wunder, til Vor Herres Vaaben, Vor Herres 5475 Saar og saa fremdeles, indtil Bønnerne til Jomfru Maria begynde med den fjortende og vedblive indtil den fireogtyvende som er til Fru Anna, nu følger en Bøn til St. Michild og alle andre Engle, til de Helligtrekonger, til St. Peder og de andre Apostler, og endelig til et Par særskilte Helgene, hvornæst der sluttes med en Bøn for alle christne Sjæle.

S. 412. Chr. Pedersen har kun særskilte Bønner til to Helgene. Af disse hører den stærke **Christoffer**, ved hvis Alter i Lunde-Domkirke han selv tjente, til de mest bekjendte. Den anden er i vor Tid mindre bekjendt. **St. Erasmus** var en i Middelalderen meget yndet Helgen (2. eller 3. Juni), der gjerne afbildes med en Bispestav i den ene og en Winde i den anden Haand; førstnævnte for at betegne hans Stilling i Kirken, sidstnævnte som Angivelse af det Marterredskab, hvormed han pintes til Døde. I den italienske, spanske og portugisiske Folkemund blev hans Navn til „St. Elmo", hvorefter det af Carl V ved Neapel anlagte Fort bærer Navn. — Han skal have været Biskop i Antiochien, og paa Grund af den Diokletianske Forfølgelse være draget ud i Ørken, hvor en af Vorherres Ravne bragte ham Føden. Omsider gik han paa en Engels Bud tilbage, helbredte en Mængde Syge og

udbrev onde Aander. Keiser Diokletian lod ham gribe, pine og kaste i Fængsel; men Herrens Engel førte ham ud derfra og bragte ham over til en Stad i Italien ved Navn Lurida, hvor han opvakte en fornem Mands Søn og omvendte den ganske By til Christendommen. Nu fik han med den anden Keiser, Maximianus, at gjøre, der lod ham pine og kaste i Fængsel, men ogsaa af dette Fængsel udfriedes han af Herrens Engel og overflyttedes til Byen Firmiæ i Campanien, hvor han endnu levede syv Dage og forkyndte Evangeliet. Det romerske Breviarium har været bange for at berette alt dette som en troværdig Historie, men slaa en Streg over St. Erasmus har man heller ikke villet, og har derfor betraadt en Middelvej, nemlig at holde sig til den sidste, mindst usandsynlige Del af Historien og forbigaa det øvrige med Taushed. I den gamle Legende hedder det at den hellige Erasmus i sin Dødsstund navnligen bad til Gud for Enkerne og de Faderløse; i den nuværende romerske Kalender omtales han som en virksom Hjælper mod krampagtige Smerter ("avvocato contro i dolori spasmodici"). Ogsaa hertillands var det Folketro, at „hvo der læste St. Erasmi Bøn om Søndagen, skulde have Mad og Drikke nok den Uge, og hvo der bad til St. Christoffer og saae hans Billede, skulde den Dag ikke dø uchristelig eller faa nogen Modgang". (jf. Chr. Pederss den rette Vej til Himmeriges Rige, Fortalen.)

C. Om Messen.

420[8] **St. Gregorii Bønner** staa S. 432 og findes iøvrigt allerede i Tidebogen S. 396, og den omtalte Bøn til Jomfru Maria S. 424 og i Tidebogen S. 406.

421[3] **Graa Brødre af Observante Orden** (fratres de observantia) var den strængere Afdeling af Franciskanerne, i Modsætning til **Conventualerne** (fratres de communi vita). Denne Deling i Ordenen var allerede skeet 1368, ved et Forsøg paa at føre den tilbage til sin gamle Strenghed; men her i Landet blev den først indført hundrede Aar senere, efter at Christian den Første flere Gange havde bedt Paven om at bringe „Munkene til Observants". (Daugaard d. d. Kl. S. 21; flg).

424[19] **Jomfru Mariæ Billede i Solgislen** (sml. S. 406) oplyses ved det Træsnit som i Leipziger-Udgaven ledsager Bønnen. Der seer man den hellige Jomfru, ikke som sædvanlig med Straalekrands om Hovedet alene, men i fuld Skikkelse med Jesus-Barnet paa Armen, og Maanen til Fodskammel, helt omgivet af Solstraaler,

efter Aabenbaringens 12, 1: „en Kvinde beklædt med Solen og Maanen under hendes Fødder, og paa hendes Hoved en Krone af tolv Stjerner".

425[13] Den tredie som tjener til Messen, foruden Messe-Degnen (diaconus) der læser Evangeliet, og Subdegnen (subdiaconus) der læser Epistelen, er Messetjeneren, en af de ringere Klerke.

428[21] Graduale (Gradelen) er det lille Vers Koret afsang, medens Diakonen steg opad Alter-Trinene (gradus) for at indtage sin Plads, hvor han skulde læse Evangeliet. I Fastetiden ombyttedes Gradelen med Tractus, der bar Navn efter den udtrukne sørgelige Tone hvori de bleve sungne. Efter Gradualen og Alleluja blev der afsunget eller af Præsten i Stilhed bedet adskillige rimede Sange, kaldet Seqventser. Saadanne ere: til Paasken victimæ paschali (jf. Danske Psalmedigtning Nr. 145, Grundtvigs Sangværk Nr. 235), til Pindsen veni sancte spiritus (jf. D. Psdgtng. Nr. 150, Gr. Sgv. Nr. 347), til Christi Legemsfest lauda Sion salvatorem, til alle Sjælesfest og Sjælemesserne Aaret rundt dies iræ, dies illa, og til Festen for Marias syv Smerter stabat mater.

429[24] Offertorium s. I S. 387 hvor der er givet et kort Omrids af Messen.

431[1] Præfatio, der kommer umiddelbar foran som Fortale til Canon missæ er en Takkebøn, der slutter med det tredobbelte sanctus hvilket antydes ved Ringning med en lille Klokke til Tegn for Menigheden at knæle.

432[8] 471[31] første tiende Messe, 440[23] anden tiende Messe og 441[11] sidst i tiende Messe betegner en Tredeling i Canon missæ, der er Messens Middelpunkt og indbefatter Consecrationen, med Bønnerne før og efter samme. Tiende Messe kaldes den, fordi den læses „sagte og hemmelig" (433[28]) af Præsten.

433[29] 471[25] Cortinerne ere „Gardiner" eller Forhæng foran Høj-alteret i de større Kirker. De droges for før Præfationen. naar Præsten ej mere havde nødig at vende sig mod Menigheden, for at han ikke skulde forstyrres i sin Andagt.

434[20] de hemmelige Ord ere Indstiftelses-Ordene.

436[16] Corporalet (palla corporalis) er et hvidt Linklæde, paa hvilket Hostien indvies. I ældre Tider var det saa stort at det strakte sig over hele Alteret, og dets yderste Ende brugtes endog til at dække Kalken med, saaledes som Kartheuserne endnu bruge det. Men lidt efter lidt blev det almindeligt at gjøre Corporalet

mindre, og til at bedække Kalken at anvende et firkantet Stykke Linned, som bliver kaldet palla.

442[29] **Pazet**, er den hellige Brød-Disk, og Ordet en Forkortelse af **Patenen** (S. 472[8]) det latinské patena.

451[20] **de syv Gyldne Messer**, som nærmere beskrives S. 457, har deres Navn af den særdeles Pragt hvormed de fejredes, paa visse af Vor Frue Dage. Paa Grund af den store Deltagelse de tildrog sig ved deres udvortes Pomp blev de senere, i det syttende Aarhundrede, forbudte, idetmindste i Tyskland.

453[9] Citatet findes i en Bog af Hugo de ceremoniis, sacramentis, officiis et observationibus ecclesiasticis (lib. 2 p. 8. cap. 14).

455 Den Beskrivelse her gives over den romerske Messe-Liturgi's Tilblivelse gaar ud paa at vise, hvorledes den fra en simpel og kort Begyndelse har naaet sit senere Omfang: der nævnes de gamle Liturgier som foruden den romerske mentes at være af apostolisk Oprindelse, nemlig den antiochenske, som her henføres til Apostelen Peder, den jerusalemske der føres tilbage til Jakob den Yngre og den alexandrinske der menes at hidrøre fra Evangelisten Markus. Evangeliets og Epistelens Oplæsning anføres som en senere tilkommen Skik, og til Slutning henpeges paa de Paver der en efter anden uddannede den romerske Liturgi til dens nuværende Skikkelse. Men naar der ved Siden af disse Navne — Cølestinus, Gelasius, Gregor d. Store — nævnes Augustin og Ambrosius, da beror dette forsaavidt paa en Fejltagelse, som disse Mænd vare Biskopper hver i sit Stift, og havde intet over den romerske Liturgi at sige; derimod bestod der to Liturgier ved Siden af og i væsenlig Overensstemmelse med den romerske Nadverliturgi, nemlig den Afrikanske og den Majlandske, og til disse hver for sig er det at Augustins og Ambrosius's Indflydelse bliver at henføre.

456[29] **Kørmøsse**, sammendraget af **Kirkemesse**, er den aarlige Fest, som i hver Kirke fejredes til Minde om dens første Indvielse.

— [30] Alle **Vor Frue Dage**, ere nævnte S. 503.

459[18] De **Bønner** som her sigtes til, ere de som findes (S. 425-447) føjede til de 33 Artikler i Messen.

463[14] **Klostre af Vor Frue Orden** og Brødre af Vor Frue Orden eller Marianere (fratres beatæ virg. Mariæ) hertillands omtales flere Steder (s. Daugaard S. 35), men de Lærde ere ikke ret enige om, hvilken Orden dermed menes. Sædvanlig antager man dem for den præstelige Afdeling af den saakaldte tyske Ridderorden,

som var indviet til Vor Frue. Men dette vil da ikke stemme overens med, at man er vis paa, at denne Orden ingen Huse ejede i Danmark (s. Daugaard S. 15).

466[21] Et homo factus est forekommer som bekjendt ikke i den Apostoliske Trosbekjendelse. Efter at Evangeliet var læst i Messen, oplæstes Symbolum Apostolicum, allerede fra Aar 336 efter Pave Marci Anordning, men fra Benedikt VIII's Tid (1012-24) indsatte man i dets Sted Symbolum Nicæno-Constantinopolitanum, og deri forekomme Ordene.

468[22] Petrus Aureolus, kaldet Doctor facundus, var en Franskmand af Fødsel, indtraadte 1316 i Graabrødrenes Orden, blev senere Professor ved Universitetet i Paris, og døde 1345 som Ærkebisp i Aix. Han efterlod sig forskjellige theologiske Skrifter hvoriblandt hans Compendium theologiæ i 8 Bøger.

470[24] Sursum corda er Begyndelsen af Præfationen, og Svaret derpaa habemus ad Dominum.

Christiern Pedersens lille Bog om at høre Messe er et Folkeskrift. Det er ikke dets Hensigt at berige Literaturen med et lærd Værk om Betydningen af den hellige Messe og dens enkelte Dele, ikke at optræde med nye Forklaringer og Udlæggelser deraf. Ved at udarbejde og udgive dette Skrift har han, som ved Postillen og ved Tidebogen haft sine læge Landsmænd for Øje; selv følte han sig saa inderlig overbevist om sin Gjenstands Vigtighed, at han vilde ikke spare hvad der stod i hans Magt for at aabne Lægfolk Vejen til samme Erkjendelse, eftersom det var hans Kald at være en folkelig Mellemmand mellem Lærdommen og Livet, og indtil videre mellem den Latinske Kirke og det Danske Folk. Hvad nærværende Skrift angaar, nævner han deri aldeles intet om enten han har oversat det eller ikke; men fra Postillen og Tidebogen tør man allerede slutte, at det er en Bearbejdelse eller om man vil et Uddrag af et eller andet latinsk Skrift, hvoraf han har taget hvad han ansaa for brugbart. Et enkelt Spor af hans latinske Kilde er udentvivl Citatet S. 453[7], hvor han først nævner Kilden paa Latin og derefter paa Dansk. Dette Tillæg "secundum Hugonem de st. Victore", vilde han ikke have brugt, baade paa Latin og Dansk, dersom han selv havde benyttet Hugo, men det har staaet i hans Original og er derfra kommet ind her.

Saadanne latinske Kilder og Forbilleder kunde han nu faa i Mængde, thi Udlæggelser, historiske, typiske, allegoriske, mystiske, moralske osv., af Kirkens Kultus og navnlig af den hellige Nadvere ere saa mange, at

de fra det 6te, 7de Aarhundrede og til Reformationen alene danne en hel lille Literatur for sig. Den første der gav en ordnet Beskrivelse af den kirkelige Kultus var Isidor af Sevilla, men navnlig efter Carl den Store, der gjorde alt sit for at Gudstjenesten maatte blive vækkende og tiltalende, og særlig opmuntrede liturgiske Undersøgelser, møde vi en lang Række af Forfattere, hvoriblandt en Mængde af Kirkens og Theologiens berømte Navne, som have bestrævet, forklaret og fortolket den kirkelige Gudstjeneste, eller enkelte Dele af den, og da tiest Messen. Hertil maa endda mærkes, at hvad der kjendes af den Art, er det som senere blev trykt, men hvormangen en Udlæggelse forsvandt ikke i den Dunkelhed hvori den fødtes, og kom aldrig gjennem Pressen for Dagens Lys. Alle disse Forklaringer have som Børn af den ukritiske Middelalder det Familiemærke, at de ikke som nyere Skrifter om samme Gjenstand søge at drøfte de enkelte Skikkes historiske Oprindelse og deraf maaske udlede deres Betydning; men Hovedsagen for dem er den mystiske, den sindbilledlige Betydning af hvert Trin, hver Bevægelse Præsten gjør, af hvert Stykke han bærer o. dslg. Desuagtet seer man iøvrigt let den store historiske Betydning, som især de ældre af disse Udlæggelser nu have for os, som de bedste Kilder til de forskjellige Folkekirkers tidt afvigende Liturgi, fra den Tid, da den romerske Liturgi endnu ikke havde gjort sig almindelig gjældende.

Thi det er ogsaa kun den almindelige Retning de have tilfælles; hvad det enkelte angaar, kan det maaske falde vanskeligt nok at finde to, der ganske ligne hinanden, da det var en Plads hvorpaa Snillet frit kunde tumle sig. Hovedformaalet, idetmindste hos de Bedre af disse Forfattere, var dog det, at de kunde hjælpe til at gjøre Gudstjenesten saa opbyggelig som mulig for de Tilstedeværende. Thi selv om deres latinske Skrifter nærmest vare bestemte og tilgængelige for de Gejstlige, har Meningen jo naturligvis været, at Forklaringerne gjennem disse skulde naa Almuen, saa at, om de endog som stumme Tilhørere maatte lytte til de fremmede Ord, de idetmindste som Øjenvidner kunde faa et Indtryk af den hellige Handlings Betydning. Men hvad der end var hans lærde Forgængeres Mening, Chr. Pedersens var det, med dette Skrift som med hans andre, at tjene Lægfolket, „at de det forstonde skulde“ hvad han selv følte sig saa inderlig overbevist om, var baade godt og gudeligt og af en dyb Mening. Derfor tog han sig for at give den lille Haandbog, hvori han dels forklarer Messens enkelte Dele, og giver Anvisning til med Andagt at følge den, dels besvarer adskillige Spørgsmaal som dermed staa i Forbindelse.

Denne Forklaring af Messen som Chr. Pedersen udgav i Paris 1511 var ikke den første der paa Dansk var bleven trykt. En rigtignok meget kortere og ufuldstændigere fandtes allerede i den af Gotfred fra Ghemen 1510 trykte Folkebog Lucidarius (udg. paany 1849 blandt „Nordiske Oldskrifter“ VII). Blot ved at sammenligne disse to, seer man hvor stor Frihed Fortolkerne tillode sig, thi skjønt de i det hele følge samme Fortolkningsmaade, er det dog langtfra, at de stemme overens i det Enkelte.

Ogsaa af denne lille Bog om at høre Messe, besørgede Henrik Smith en ny Udgave med Billeder, i Leipzig 1517, og det samme gjælder om den hvad der ovenfor er sagt om anden Udgave af Postillen og Tidebogen. Et mærkeligt Exempel paa hvorledes den er besørget findes S. 482 i Anm. til 454[20], hvor en Linie som i første Udgave er bleven forsat over paa næste Blad uden Betænkelighed i anden Udgave indlemmes i Sætningen, skjønt den der aldeles ingen Mening giver.

Begge Udgaver høre til de sjeldneste danske Bøger, og har upaatvivlelig ligesaavel som Tidebogen længe hørt dertil. Idetmindste ejede hverken Karen Brahe eller hendes Moster Anna Gjøe, der gjorde sig saa stor Flid for at samle „alle de Danske Skrifter som ere trykte baade inden og uden Lands“ (s. L. Linds Fortegnelse over dem, 1725), noget Exemplar af dem. Og Hjelmstjerne, der vel samlede med endnu større Kraft og Omsigt, men rigtignok var saameget yngre, lykkedes det kun at faa et sønbret Exemplar af hver af Tidebogens Udgaver og et lignende af Bogen om Messe, i anden Udgave. Af sidstnævntes Originaludgave kan der dannes et helt, ved at sammenlægge det kongelige Bibliotheks og Universitetsbibliothekets Exemplar; de mangle nemlig hver et Blad, men heldigvis ikke det samme. Af dens Leipziger-Udgave haves derimod ikke længer noget helt; Kongens Bibliothek ejer fire Exemplarer, men de tre mangle flere eller færre Ark af Slutningen, og det fjerde og fuldstændigste, det sidste Blad.

Pariser-Udgaverne af Tidebogen og af Bogen om Messe ere begge trykte i lille Oktav-Format (20 Linier paa Siden) med samme, gammelgothiske Typer som Pariser-Udgaven af Postillen. Den første udgjør, næst 2 Ark til Fortale og Kalender, 21 Ark, med Signatur a-n[iiii], A-G og aa-dd[iiii]; den sidste 9 Ark med Signatur a-i. Paa Titelbladet af Bogen om Messe findes Chr. Pedersens ovenfor ved Postillen omtalte Danske Vaabenbillede; uden Tvivl har det ogsaa staaet paa Tidebogens Titelblad. — Leipziger-Udgaven af dem, ligesom den af Postillen, ere trykte med en Svabaker-Skrift, i lidt større Oktav (23 Linier paa Siden), og udstyrede med en Mængde Træsnit.